SÎRETÜ'N-NEBÎ

MUHAMMED EFENDİ

1. CİLT

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 114

Edebiyat ve Sanat Serisi	: 25
Kitabın Adı	: SÎRETÜ'N-NEBÎ
Müellifi	: Muhammed Efendi (ö. 15. yy)
Özgün Dili	: Osmanlıca
Yayına Hazırlayan	: Dr. Bayram Özfırat
Son Okuma	: Emine Öztürk, Fakirullah Yıldız
Arşiv Kayıt	: İBB Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Nr. 53 Konya Mevlânâ Müzesi Nr. 1169 İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi TY 1601
Kapak Görseli	: TSMK, M.R. 1107/4, Medine Tasviri
Kitap Tasarım	: Yüksel Yücel
Baskı	: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş. Dudullu OSB 1. Cadde No. 16 Ümraniye / İstanbul Tel: 444 44 03 www.bilnet.net.tr / Sertifika No. 42716
Baskı Yeri ve Yılı	: İstanbul 2019
Baskı Miktarı	: 1. Baskı, 1500 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Library of Congress A CIP Catalog Record
Muhammed Efendi
Sîretü'n-Nebî

1. Siyer, 2. Edebiyat, 3. İslâm Tarihi, 4. Türk İslâm Edebiyatı, 5. Mesnevi Edebiyatı, 6. 15. yy
ISBN: 978-975-17-4185-1 (Takım), 978-975-17-4186-8 (1. Cilt)

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.
Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı*'na aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
Süleymaniye Mh. Kanuni Medresesi Sk. No: 5 34116 Fatih / İstanbul
Tel.: +90 (212) 511 36 37
Faks: +90 (212) 511 37 00
info@yek.gov.tr
www.yek.gov.tr

SÎRETÜ'N-NEBÎ

(İNCELEME - TENKİTLİ METİN)

1. CİLT

MUHAMMED EFENDİ
(ö. 15. yy)

Hazırlayan
Bayram Özfırat

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim, sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve iş birliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşâ edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gök kubbe altında gelişen her değer, hakikatin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslam ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı ön planda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tababete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine'de, Kahire'de, Şam'da, Bağdat'ta, Buhara'da, Semerkant'ta, Horasan'da, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecek değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanlarının geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşâ edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan
Cumhurbaşkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 4
ÖNSÖZ 11
KISALTMALAR 14
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ 15
GİRİŞ 17
Türk Edebiyatında Siyer 19
Muhteva Bakımından Siyerler 22
Siyerler Arasında Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinin Yeri 23
İNCELEME 27
SÎRETÜ'N-NEBÎ MÜELLİFİ MUHAMMED EFENDİ'NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ 27
Adı ve Mahlası 31
Muhammed Efendi'nin Edebî Kişiliği 32
SÎRETÜ'N-NEBÎ'NİN İNCELENMESİ 37
A. Eserin Tanıtılması 37
B. Muhteva Özellikleri 40
C. Şekil Özellikleri 65
D. İmlâ, Dil ve Üslûp 95
E. Sonuç 123
F. Nüshaların Tavsifi ve Şecerelendirilmesi 126
Eserin Nüsha Tavsifleri 136
Eserin Nüshaları Hakkında Bazı Mülâhazalar 160
G. Tenkitli Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem 164
BİBLİYOGRAFYA 173

SÎRETÜ'N-NEBÎ

Hāẕā Kitābu *Sīreti'n-Nebī* 186

Maḳāle-i Evvel der-Tevḥīd 190

Münācāt-ı Evvel 193

Maḳāle-i Düvüm der-Tevḥīd 194

Münācāt 202

Münācāt 207

Mevlūdu'n-Nebī ʿAleyhi's-Selām 208

Ḥażret-i Peyġāmberüñ Mubārek Gözlerinüñ Aġrıduġı Ḳıṣṣadur 237

Resūlu'llāhuñ Ebū Cehl-i Laʿīn ile Güreş Ṭutduġı Ḳıṣṣadur 256

Ḳıṣṣa-yı Ticāret-i Muṣṭafā ʿAleyhi's-Selām Berāy-ı Ḫadīcetü'l-Kübrā 287

Ḳıṣṣa-yı Vilādet-i Emīrü'l-Mü'minīn ve İmāmü'l-Mütteḳīn ʿAlī Raḍıya'llāhu ʿAnhu Kerrema'llāhu Vechehu 371

Ḳıṣṣa-yı Āmeden-i Vaḥy Peyġāmber-rā Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem 382

Ḳıṣṣa-yı Müslümān Şoden-i Ebū Bekr ü ʿOṯmān Bin ʿAffān Raḍıya'llāhu ʿAnhu 390

Ḳıṣṣa-yı İslām-ı ʿÖmer Raḍıya'llāhu ʿAnhu 430

Ḳıṣṣa-yı Miʿrāc-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem 446

Ḳıṣṣa-yı İnşiḳāḳu'l-Ḳamer 499

Ḳıṣṣa-yı ʿArża Kerden-i Resūlu'llāh Ḫod-rā Ber-Ḳaba'il-i ʿArab 545

Ḳıṣṣa-yı Yehūdiyyān ve'l-Enṣār-ı Resūlu'llāh (sav) 581

Fī Beyān-ı İkinci Bāzār-ı Resūlu'llāh (sav) 608

Ḳıṣṣa-yı Hicret-i Peyġāmber Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem 627

Ḳıṣṣā-yı Miḳdād Bin Esved Raḍıya'llāhu ʿAnhu Cengidür 680

Ẕikr-i Ġazā-yı Bedir Bā-Küffār-ı Ḳureyş ve Helāk Şoden-i Ebū Cehl-i Laʿīn 753

Ḳıṣṣa-yı Ġazā-yı Uḥud ve Şehīd Şoden-i Ḥażret-i Ḥamza Pehlevān Raḍıya'llāhu ʿAnhu 789

Ẕikr-i Ġazā-yı Ḫayber 865

Ẕikr-i Ġazā-yı Benī Ḳurayża ve Şāh-ı Merdānı Mancınıġa Ḳoyup Ḳalʿaya Atduḳları 901

Emīrü'l-Mü'minīn Ebū Bekrüñ Oġlı 'Abdu'r-Rahmān'uñ Müsülmān Olduġı Ḳıṣṣadur 923

Bu Ḳıṣṣa 'Amru Ma'dīkerebüñ Cengidür ve Hem Daḫı Müsülmān Olduġudur 952

Tañrı Ḳılıcı Ḫālid Bin Velīdüñ Müsülmān Olduġı ve Tañrı Düşmeni Velīd Bin Muġayre'nüñ Cengi Ḳıṣṣasıdur 991

Ġurāb Ḳal'asınuñ Alınduġı Ġazā ve Andaġı 'Acāyibler ve Sema'ma' Öldügi ve Ẕātü'l-Envār Aġacın Kesdükleri ve Şāh-ı Merdān Cengi Ḳıṣṣasıdur 1040

Mirḳāl İbn-i Feṣāḥu'l-Ebṭāl Ġazāsınuñ Ḳıṣṣası ve Şāhuñ Ulu Cengidür 1099

Ẕātu'l-Ebāṭılda Esed ve Ḳays-ı La'īn ile Olan Cengüñ Ḳıṣṣasıdur 1158

Ḳıṣṣa-yı Ġazā-yı Fetḥ-i Mekke-yi Mükerreme Şerrefa'llāhu Ta'ālā 1237

Bu Ḳıṣṣa Ḥuneyn Ġazāsıdur ve Peyġāmberüñ Ḥevāzīn Begleriyle Ulu Cengidür 1321

Ḳıṣṣa-yı Āḫar 1387

Bu Ḳıṣṣa Müzelzel Bin Menāzil Ġazāsıdur ve Şāh-ı Merdānuñ Cengidür 1422

Ḥażret-i 'Alīnüñ Ḳarındaşı Ca'fer-i Ṭayyāruñ ve Zeyd ve 'Abdullāhuñ Şehīd Olduġı Ḳıṣṣadur 1461

Bu Ḳıṣṣa Tebük Ġazāsıdur ve Peyġāmberüñ Āḫir Ġazāsıdur 1497

Bu Ḳıṣṣa Seyyidü'l-Mürselīn ve Ḫātemü'n-Nebiyyīn Peyġāmber Ḥażretlerinüñ (sav) Vefāt-ı Şerīfleridür 1546

Ḫātime 1582

DİZİN 1591

BAĞLAMSAL SÖZLÜK 1611

ÖNSÖZ

XV. yüzyıl, klasik Türk edebiyatının olgunlaştığı, İran edebiyatının etkisinden uzaklaşarak kendi mecrasını bulduğu bir dönemdir. Bu yüzyılda çok değerli eserler kaleme alınmış, birçok ünlü şair ve devlet adamı yetişmiştir. Şüphesiz ilmî ve edebî faaliyetlerin bu kadar gelişmesinde, o devrin ilme ve edebiyata önem veren padişahlarının büyük katkısı olmuştur. Çelebi Mehmed (1421-1413) Osmanlı devlet idaresine çekidüzen vererek Anadolu'da siyasi birliği sağlamış, II. Murad (1421-1451) edebî ortam hazırlamış, Fâtih Sultan Mehmed (1451-1481) ise edebiyat ve ilimle uğraşan önemli şahsiyetlere sarayının kapılarını sonuna kadar açmıştır. Böylece Türkçe devlet ve ilim dili hâline gelmiş, Türkçe kaleme alınan eserlerin sayısında büyük artış olmuştur.

XV. yüzyılda edebî ve dinî her konuda eser verilmiştir. Bir kısmı devlet adamlarına ve padişahlara sunulan bu eserlerin bir kısmı da halkın gönlünü aydınlatmak için yazılmıştır. Halk için yazılan eserlerde -herhangi bir maddî çıkar gözetmeksizin vücuda getirildiğinden- oldukça samimi ve sade bir dil kullanılmış, her seviyeden insana ulaşması için de halkın konuştuğu dil tercih edilmiştir. Bu yüzyılda halk için yazılan eserlerin başında siyerler gelmektedir. XIV. yüzyılda Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr'in Hasan el-Bekrî'nin siyerini tercüme etmesiyle başlayan siyer yazma geleneği, XV. yüzyılda müellifimiz Muhammed Efendi'yle devam etmiştir. O da *Sîretü'n-Nebî* adlı eserini Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr gibi Hasan el-Bekrî'nin siyerinden tercüme etmiş ancak tercümeye birebir sadık kalmamış; eserini kendi çağının günlük yaşayışı, örf ve âdetleriyle süslediği gibi kendi kurgusal dünyasını da eserine aksettirmeyi başarmıştır.

Hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmayan müellifimiz, *Sîretü'n-Nebî*'den öğrendiğimize göre usûl ve fürû ilimlerine hâkim, Arapçayı bu dilden çeviri yapabilecek kadar iyi bilen âlim bir şahsiyettir. Ancak eserinde doğrudan kendi ismini zikretmemesi, muhtemelen merkeze uzak bir yerde eserini kaleme alması, büyük devlet adamlarıyla yakınlık kuramaması gibi nedenlerle devrindeki kaynaklarda kendisine yer bulamamıştır. Buna rağmen *Sîretü'n-Nebî*' beş asır boyunca yaşamış, okunmayı

başarmış, Darîr'in *Sîretü'n-Nebî*'si, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı, Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'si, Ahmed Bîcan'ın *Envâru'l-Âşıkîn*'i gibi hemen hemen Türkçe konuşulan her eve misafir olmuş, Türk insanının gecelerini mânevî bir ruhla aydınlatmayı başarmıştır.

Muhammed Efendi'nin 15.657 beyitlik *Sîretü'n-Nebî*'sinin yurt içi ve yurt dışında çok değerli nüshaları vardır. Örneğin Almanya Millî Kütüphanesindeki 3333 numaralı yazma (419 varak); Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesindeki F. 45 numaralı yazma (358 varak); İBB Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesindeki 53 numaralı yazma (494 varak); İstanbul Üniversitesi Nâdide Eserler Kütüphanesindeki 1601 numaralı yazma (428 varak) bunlardan birkaçıdır. Bunların yanı sıra yaprakları zamanla yıpranmış, kopmuş nüshalar olduğu gibi hem başı hem sonu eksik nüshalar da vardır. Kimi nüshalar ise *Sîretü'n-Nebî*'den seçme bölümlerden oluşmaktadır. Bu durum bazı nüshaların farklı bir siyer kitabı gibi algılanmasına neden olmuştur.

Sîretü'n-Nebî'nin yurt içi ve yurt dışı yazma eser kütüphanelerinde kırk üç nüshası tespit edilmiştir. Bu nüshalardan on beşi İstanbul'da, on üçü Ankara'da, sekizi Konya'da, ikisi Almanya'da, biri Amasya'da, biri Çorum'da, biri Erzurum'da, biri özel mülkiyette ve biri de Macaristan'dadır. Eserin nüshaları tespit edilirken yurt içinden kırk bir, yurt dışından otuz iki yazma eser kütüphanesinin kataloğu taranmış, on sekiz yazma eser kütüphanesine bizzat gidilmiş, yurt içinden online olarak on dört, yurt dışından ise yirmi bir kütüphanenin kayıtları taranarak yapılan bu araştırmalar neticesinde elde edilen nüshalarda eserin müellifi olarak gösterilen on iki farklı isimle karşılaşılmıştır. Bunlar Yazıcızâde Muhammed Efendi, Muhammed Halîfe, Mehmed Halîfe, Muhammed Hakkı, Muhammed, Mehmed, Derviş Öksüz, Abdullah Zâhidî Efendi, Hasanoğlu, Ahmedî Tâceddin, Abdurrahman ve Molla Velî'dir.

Bu çalışmamız "Giriş", "İnceleme", "Tenkitli Metin", "Dizin" ve "Bağlamsal Sözlük" olmak üzere beş bölüm hâlinde gerçekleştirilmiştir. "Giriş" bölümünde sîre, sîret, siyer ve megâzî kavramları hakkında bilgi verildikten sonra *Sîretü'n-Nebî*'nin Anadolu'da yazılmış siyerler arasındaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. "İnceleme" bölümünde, müellifimiz Muhammed Efendi'nin hayatı ve edebî kişiliği, eserinden yola çıkılarak ortaya konmuş; *Sîretü'n-Nebî*'nin türü, telif se-

bebi, telif tarihi, beyit sayısı, tertip düzeni, dil ve üslûbu üzerinde durulmuş, *Sîretü'n-Nebî* nin nüshalarına ve tenkitli metnin kuruluşuna dair bilgi verilmiştir. "Tenkitli Metin" bölümünde, dört nüsha karşılaştırılarak eserin metni oluşturulmuştur. "Dizin" bölümünde, eserde yer alan özel isimlerin dizini hazırlanmıştır. "Bağlamsal Sözlük" bölümünde ise eserde yer alan kimi kelimelerin metin içinde kazandığı anlama göre bir sözlük oluşturulmaya çalışılmıştır.

Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'si, tamamı manzum olup siyer türünün bütün özelliklerini taşıyan ilk siyer olarak edebiyat tarihimize geçmiştir. 15.657 beyitlik bu eser, 16. yüzyıl sanatkârı Münîrî'nin 32.475 beyitlik manzum *Siyer-i Nebî*'sinden sonra edebiyatımızdaki en hacimli siyerdir.

Sîretü'n-Nebî üzerine bugüne kadar kapsamlı bir akademik çalışmanın yapılmamış olması büyük eksiklikti. Dil ve üslûp bakımından böylesine değerli bir eserin üzerinde çalışmam için beni teşvik eden kıymetli hocam Prof. Dr. Nihat Öztoprak Beyefendi'ye, görüş ve önerilerine başvurduğum Prof. Dr. Gülay Ögün Bezer, Prof. Dr. Emine Yeniterzi ve Prof. Dr. Sebahat Deniz Hanımefendilere; düşünceleriyle yolumu aydınlatan Prof. Dr. Kemal Yavuz, Prof. Dr. Üzeyir Aslan, Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Ayçiçeği Beyefendilere, eserin basılması sürecindeki katkıları için Yazma Eserler Kurumu uzmanları Emine Öztürk ve İsmet İpek'e teşekkürü bir borç bilirim. *Sîretü'n-Nebî*'nin tashihi ve bölümlerinin oluşturulması sürecinde tavsiyeleriyle bana yol gösteren kıymetli eşim Ayşe Özfırat'a da teşekkür ediyorum.

Çalışmamızın hacimli oluşu ya da şahsî kusurlarımız sebebiyle ortaya çıkacak hataların hoş görülmesini temenni ederek kusurların tarafımıza bildirilmesini önemle rica ederim.

Bayram Özfırat
Üsküdar, 2018

KISALTMALAR

A	Sîretü'n-Nebî, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (MC_Yz_O.53)	**H.**	Hicrî
age.	Adı geçen eser	**haz.**	Hazırlayan, hazırlayanlar
agm.	Adı geçen madde, makale	**İ**	Sîretü'n-Nebî, İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi (TY. No: 1601)
agt.	Adı geçen tez	**İA**	İslâm Ansiklopedisi
agw.	Adı geçen web sitesi	**Ktp.**	Kütüphanesi
b.	Beyit	**M**	Sîretü'n-Nebî, Konya Mevlânâ Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi (1169)
BA	Beyit adedi	**M.**	Milâdî
Berlin	Almanya Millî Kütüphanesi (Ms. or.fol.3333, Berlin)	**Nr.**	Numara, numarası.
bk.	Bakınız	**S.**	Sayı
BN	Beyit numarası	**s.**	Sayfa
Böl.	Bölümü	**SBE**	Sosyal Bilimler Enstitüsü
bsk.	Baskı	**st.**	Satır
C.	Cilt	**TDK**	Türk Dil Kurumu
çev.	Çeviren	**Ü.**	Üniversitesi
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi	**vb.**	Ve benzeri
DT	Doktora tezi	**vd.**	Ve diğerleri
DTCF	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi	**vr.**	Varak
dznl.	Düzenleyen, düzenleyenler	**YLT**	Yüksek lisans tezi

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	y	ʾ
ث	s̱	S̱
ح	ḥ	Ḥ
خ	ḫ	Ḫ
ذ	ẕ	Ẕ
ص	ṣ	Ṣ
ض	ḍ, Ḍ	ż, Ż
ط	ṭ	Ṭ
ظ	ẓ	Ẓ
ع	ʿ	
غ	ġ	Ġ
ق	ḳ	Ḳ
ك	k, K	ń, g, G
Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler de şöyle gösterildi:		
ا	ā	Ā
و	ū	Ū
ى	ī	Ī

GİRİŞ

Âlemlere rahmet olarak gönderilen[1] Hz. Peygamber, yaşadığı devirde yozlaşan insan ahlâkının yeniden neşv ü nevâ bulmasını sağlamış, "Ben güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim."[2] sözüyle gönderiliş amacını ortaya koymuş ve bu amacını da en güzel şekilde gerçekleştirerek insanlığın zirvesine yükselmiş örnek bir şahsiyettir. Hz. Peygamber'in hayatını anlamadan İslâm'ı da Kur'ân-ı Kerîm'i de tam manasıyla anlamak mümkün değildir. Bu nedenle ilk Müslümanlar, Hz. Peygamber'in hayatına ayrı bir önem vermiş, onun her davranışını taklit etmeye çalışmış, her sözünü ve hareketini kayıt altına almıştır.[3] Böylece Hz. Peygamber'in davranışlarını ve örnek ahlâkını anlatan ilk yazılı ve sözlü kaynaklar oluşmaya başlamıştır. Derleme mahiyetindeki bu ilk çalışmalar zamanla *sîre*, *sîret*, *siyer* ya da *megâzî* adını alarak yaygınlaşmıştır.

Arapça (س-ی-ر) kökünden türemiş ve sîre kelimesinin (سير) çoğulu olan "siyer", sözlükte "yol, hareket, gidiş, hâl, davranış, idare" anlamlarını[4] taşımakla birlikte ıstılahî olarak iki ayrı anlam kazanmıştır. İlki Hz. Peygamber'in savaştaki tutumunu ve -Müslüman bir toplumdan ziyade devlet politikaları açısından- gayrimüslimlerle olan ilişkisini, bu husustaki görüşlerini inceleyen bilim; diğeri ise Hz. Peygamber'in hayatını ve şahsiyetini, büyük ölçüde tarihî bağlamda ele alıp bu dalda yazılan eserleri inceleyen bilim anlamındadır.[5]

---

1 Enbiyâ, 21/107.

2 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* C. II, (haz. Hasan Yıldız, Zekeriya Yıldız, Hüseyin Yıldız), Ocak Yayınları, İstanbul 2014, s. 381.

3 "Hz. Peygamber'in Kur'ân-ı Kerîm'in muhtevasında çok geniş bir yer tuttuğunu gören sahâbe nesli onun hayat ve şahsiyetini tanıyıp bilmenin Kur'ân'ı ve İslâm'ı daha iyi anlamak ve öğrenmek için şart olduğunu idrak etmiştir. Bunun sonucunda onların siyer ve megâzîye dair haber ve rivayetleri tefsir kitaplarına yansımış, siyer ve megâzî müellifleri de ele aldıkları konuları ilgilendiren birçok âyete eserlerinde yer vermiştir. Siyer ve megâzî ile Kur'ân'ın bu iç içeliğini en iyi anlayanlardan, Hz. Peygamber'in amcasının oğlu Abdullah b. Abbas, çocukluğunda sahâbîlerin yanına giderek kendilerinden Hz. Peygamber'in megâzîsini ve bunlarla ilgili âyetleri öğrenmeye çalıştığını söylerken bu ilim dalının doğup gelişmesinde ilk ve en önemli etkenin Kur'ân-ı Kerîm olduğunu vurgulamıştır." Mustafa Fayda, "Siyer ve Megâzî", *DİA,* XXXVII, s. 320.

4 Sîre kelimesinin kökü "gezmek, gece yürümek ve seyahat etmek" anlamlarına gelir. Bk. Mütercim Âsım, *Kamus Tercümesi,* II, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1305, s. 418.

5 Mustafa Fayda*, agm.,* s. 319; Sabri Hizmetli, *İslâm Tarihçiliği Üzerine,* Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 48.

Çoğul bir kelime olan "siyer", zaman içinde yalnızca Hz. Peygamber'in hayatını anlatan eserler için kullanılırken tekil olan "sîret" ise İslâm coğrafyasındaki diğer biyografik eserler için de kullanılmaya başlamıştır. Sîret kelimesi, Kur'ân-ı Kerîm'de yaygın anlamının dışında karşımıza çıkmaktadır. Tâhâ sûresinde "sîretihâ"[1] şeklinde yer alan bu kelime âyette; şekil, vaziyet, hâl, durum, tavır anlamlarını karşılamaktadır.[2]

"Savaş yeri, savaş ve savaş hikâyeleri anlamındaki 'mağzât'[3] kelimesinin çoğulu olan 'megâzî' ise Hz. Peygamber'in gazve ve seriyyelerinin tarihine ve bu konuda yazılan kitaplara isim olmuş, siyer kelimesinin eş anlamlısı hâlinde hem kendi başına hem siyerle birlikte kullanılmıştır."[4] Hz. Peygamber'i konu edinen ilk kitaplar genellikle "megâzî' adıyla anılmıştır. Bu türün ortaya çıkışında, muhteva açısından daha çok savaş konularının işlenmesi göz önünde bulundurularak, harpleriyle övünen eski Arap kültüründeki *eyyâmü'l-Arab*[5] geleneğinin önemli bir etkisi olduğu ileri sürülmektedir.[6]

İsmail Hakkı İzmirli, siyer ile megâzî arasındaki ilişkiyi "Siyer, ensâb-ı şerîfeden başlar; Mekke, Medine olaylarını ihtiva eder. Megâzî ise Peygamber'in büyük gazvelerinden bahseder. Mekke olaylarını ihtiva etmez. Siyer daha umumi, megâzî ise daha hususidir."[7] sözleriyle açıklamıştır. Bununla beraber siyer ve megâzî kelimeleri başlangıçtan itibaren birbiri yerine kullanılmıştır. Nitekim Mûsâ b. Ukbe (ö. 141/758), *Megâzî* olarak isimlendirilen eserinde sadece Hz. Peygamber Dönemi'ndeki savaşlarla ilgilenme-

---

1 "Onun sûreti, durumu." Âyetin tamamı: "Allah şöyle dedi: Tut onu. Korkma! Biz, onu yine eski durumuna döndüreceğiz." Tâhâ, 20/21. Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an-ı Kerim Portalı, *http://kuran.diyanet.gov.tr. Erişim tarihi: 11.02.2016.*

2 Nuran Öztürk, *Siyer Türü ve Siyer-i Veysî,* Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 1997, s. 21.

3 Mağzât kelimesi, (غ-ز-و) kökünden türemiş olup kökü "bir şeyi isteyip aramak, düşman üzerine savaş etmeye gitmek" demektir. Bk. Mütercim Âsım, *age.,* III, s. 1103.

4 Mustafa Fayda, "Siyer ve Megâzî", *DİA,* XXXVII, s. 319.

5 Eyyâmü'l-Arab: "Câhiliye Devri'nde ve İslâmiyet'in ilk zamanlarında Arap kabileleri arasında cereyan eden savaşlar için kullanılan bir tabirdir. Bu terkip de 'savaş' anlamına gelen 'gun' mânasındaki yevm kelimesinin çoğulu olan eyyâm ile Arab isminden meydana gelmiştir. Eyyâmü'l-Arab'ın her birine meydana geldiği yere, savaşa yol açan sebeplere veya savaşın sonucuna göre Yevmü Buâs, Yevmü Zükâr, Yevmü Dâhis ve Garbâ, Yevmü Ficâr gibi adlar verilmiştir." Bu kavram hakkında detaylı bilgi için bk. Mehmet Ali Kapar, "Eyyâmü'l-Arab" *DİA*, XII, s. 14-16.

6 Mustafa Özkat, *Münîrî'nin Manzum Siyer-i Nebî'si* Cilt IV-V, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 53.

7 İsmail Hakkı İzmirli, *Siyer-i Celile-i Nebeviye Mukaddimât,* (haz. İ. Hakkı Uca), Esra Yayınları, Konya (Bsm. İstanbul) 1996, s. 20.

miş; Hz. Peygamber'in bütün hayatından alıntılara da yer vermiştir.[1] Hicrî ilk asır eserlerinde "megâzî" adı tercih edilirken ikinci asrın başlarından itibaren "siyer" kelimesinin kullanılmaya başlandığı görülmektedir.[2]

Türk Edebiyatında Siyer

Türkler, İslâmiyet'i kabul ettikleri tarihten itibaren Hz. Peygamber'i ve Kur'ân-ı Kerîm'i anlamaya ve anlatmaya büyük çaba sarf etmişlerdir. X. yüzyıldan itibaren bu konuda yetkin eserler kaleme almışlar; böylece İslâm dini, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber sevgisi Türk toplumunda hem kültürel hem de edebî alanda büyük bir değişimin yaşanmasına vesile olmuştur. Karahanlı Devleti Dönemi'nde başlayan bu değişim, XIV. yüzyılın başlarına kadar devam etmiş, bu arada Kur'ân-ı Kerîm'den ve hadislerden Türkçeye çeviriler yapılmış, tefsir kitapları yazılmıştır. XIV. yüzyıldan itibaren de Hz. Peygamber'i ön plana çıkaran siyer ve siyer konulu telif ve tercüme eserler kaleme alınmıştır.

Her Müslüman toplum gibi Türkler de Hz. Peygamber'le ilgili bilgileri önce sözlü kaynaklardan, bir süre sonra da yazılı kaynaklardan almışlardır. Yazılı kaynakların başlıcaları, ilk dönemler için hadis kitapları, siyerler, genel İslâm tarihleri, kısas-ı enbiyâlar ve şiir gibi edebî eserler olarak sıralanabilir.[3]

Türkçe tercümelere esas alınan metinlerin seçiminde, bu eserlerin tarih ilminin ölçülerine sıkı sıkıya bağlı olmasından ziyade sonraki dönemlerde yazılmış ve Hz. Peygamber hakkındaki bilgileri destanî-epik bir anlatımla işlemiş olanlara ağırlık verilmiştir. Ayrıca, bu tercümelerde birebir çeviri yapmak yerine esere mütercim tarafından manzum ve mensur birçok ilaveler yapılmıştır. Bu ilavelere de ilk dönemden sonra yaygınlık kazanan menkıbeler ağırlığını koymuştur.

Çoğunlukla mensur olarak kaleme alınan siyerlerin edebiyatımızdaki ilk örneğini oluşturan Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr'in altı ciltlik *Sîretü'n-*

---

1 Şaban Öz, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2006, s. 24.

2 Nihat Öztoprak, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu,* TDV Yayınları, Ankara 2010, s. 52.

3 Ayhan Tergip, "Siyer Yazıcılığı ve Türklerin Siyer İlmine Katkıları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* (Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı, Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı), C. III, S. 15 (2010), s. 226.

Nebî'si, menkıbeler açısından oldukça zengindir. Yine Türk edebiyatında, hacmi birkaç yüz beyitle 32.475 beyit arasında değişen manzum siyer örneklerinin en ünlüsü olan Yazıcıoğlu Muhammed'in (ö. 855/1451) -kendi telif ettiği Arapça *Megâribü'z-Zamân* adlı mensur eserinden nazma çektiği- ünlü *Muhammediye* adlı eseri, her kesime hitap eden lirik ve menkıbevî anlatımıyla kendisinden sonra yazılan eserlere ilham kaynağı olmuştur.[1]

Anadolu Türkleri Hz. Peygamber hakkında bilgiye ulaşabilmek için Arapça ve Farsça siyerleri kendi dillerine kazandırmışlardır. "Mütercimlerin çoğu çeviriye esas olarak klasik İslâm siyerleri yerine çağdaşlarının Arapça veya Farsça eserlerini tercih etmişlerdir. Bunun yanında çoğunlukla serbest çeviri yapmışlar, gerekli gördükleri yerlerde ihtisar veya izah yoluna gitmişlerdir. Mesela XVI. yüzyılın önemli şairlerinden Bâkî, Şâfiî mezhebine mensup Kastalânî'nin *el-Mevâhibü'l-Ledünniyye*'sini tercüme ederken Hanefî mezhebine ve Osmanlı toplumuna uygun izahlarda bulunmuştur."[2]

Siyer türündeki ilk eserlerin Arapça ve Farsçadan yapılan tercümelerden oluşması, Türklerin İslâm'ı doğru anlama ve anlatma hassasiyetlerinin bir yansımasıdır. "Çünkü Hz. Peygamber hakkında doğru bilgiye ulaşmak dinin bir gereği olduğu gibi, ondan yanlış ifadeler aktarmak da dinî sorumluluk gerektiren bir husustur. Bununla birlikte meselenin bu yönü üzerinde titizlikle durulduğunu söylemek zordur."[3] Çeviriler yapılırken çevirinin yapıldığı dönemin kültürel özellikleri de eserlere aktarılmış, çevirinin özünde bulunmayan birçok destanî-epik anlatımlı kıssalara yer verilmiş, bu kıssaların kaynakları ise açıklanmamıştır. Türk edebiyatındaki başlıca siyer tercümeleri şunlardır:

Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr (ö. 14. yüzyıl), Muhammed (ö. 15. yüzyıl?), Amasyalı Münîrî İbrâhim (ö. 928/1521?), İbrâhim Ganîm Efendi (ö. 1230/1815) Ebü'l-Hasan el-Bekrî'nin *el-Envâr*'ını; Lâmiî Çelebi (ö. 940/1533) ve Abdülhalim Halîmî Ahîzâde, Abdurrahmân-ı Câmî'nin *Şevâhidü'n-Nübüvve*'sini; Celâlzâde Mustafa Çelebi (ö. 925/1567) ve Altıparmak Mehmed b. Mehmed (ö. 1033/1623), Muîn el-Miskîn'in *Meâricü'n-Nü-*

1 Mustafa Özkat, *agt.,* s. 57; Muhammediye hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Âmil Çelebioğlu, *Muhammediye I, II,* MEB Yayınları, İstanbul 1996.

2 Seyfettin Erşahin, "Osmanlı Toplumunun Hz. Muhammed Hakkındaki Bilgi Kaynakları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, C. XVIII, S. 3 (2005), s. 336.

3 Mustafa Uzun, *agm.,* XXXVII, s. 324.

büvve'sini; Bâkî (ö. 1009/1600), Mahmud Magnisavî (16. yüzyıl?), Ahmed b. İbrâhim (ö. 1183/1769), İhsan Uzun Güngör (d. 1941), Necip Fazıl Kısakürek (ö. 1983), İmam Şihâbüddin Ahmed b. Hatîb el-Kastalânî'nin (ö. 923/1517) *el-Mevâhibü'l-Ledünniyye bi'l-Minâhi'l-Muhammediyye*'sini; Aydınlı Eyyûb b. Halîl (ö. 16. yüzyıl) İbn Hişâm'ın *Siyer-i Nebî*'sini; Mehmed b. Ahmed el-İznikî (ö. 1018/1609), Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi (ö. 1068/1657) Afîfüddin Saîd b. Muhammed b. Mes'ûd el-Kâzerûnî'nin (ö. 785/1383) *el-Müntaka fî Siyeri'n-Nebî / el-Münteka fî Mevlidi Mustafa*'sını; Ayıntablı Seyyid Ahmed Âsım Efendi (ö. 1235/1820), Mehmed Efendi (ö. 1216/1801'den sonra), İbrâhim b. Mustafa el-Halebî'nin *Siyer-i Halebî*'sini; Benlizâde Mahmûd el-Mağnisavî (ö. 1138/1725), Emîr Cemâlüddin Atâullah b. Mahmûd b. Fazlillah el-Hüseynî ed-Deştekî eş-Şîrâzî'nin (ö. 927/1521) *Ravzatü'l-Ahbab fî Siyeri'n-Nebî ve'l-Âl ve'l-Ashâb*'ını; Ahmed Neylî Mirzazâde (ö. 1161/1748), Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî'nin (ö. 597/1201) *el-Vefâ bi-Ahvâli'l-Mustafa*'sını; Gelibolulu Mustafa Âlî (ö. 1009/1600), Kara Yâkub b. İdrîs el-Karamânî'nin (ö. 833/1430) *İşrâku't-Tevârih*'ini; Yazıcıoğlu Muhammed (ö. 855/1451) Arapça olarak yazdığı *Megāribü'z-Zaman li-Gurûbi'l-Eşyâ fi'l-'Ayn ve'l-'Iyân'ı*[1] *Muhammediye* adıyla, Ahmed Bîcan (ö. 870/1466'dan sonra) ise *Envârü'l-Âşıkîn* adıyla Türkçeye kazandırmıştır.

Türkler, Arapça ve Farsça eserleri kendi dillerine çevirerek dinî alandaki bilgi eksikliklerini tamamlamış; Hz. Peygamber'i aslî kaynakları ile halka tanıtmışlardır. Bu aşamadan sonra telif çalışmaları başlamış, müellifler kendi kültür ve bilgi dağarcıklarından süzülen Hz. Peygamber algısını en samimi ve en içten anlatımlarla yazıya dökmüşlerdir. Telif siyerler arasında süslü ve ağır bir dille yazılanlar olmakla birlikte çoğunluğu sade ve kolay anlaşılır bir üslupla kaleme alınmıştır. Veysî'nin (ö. 1037/1628) *Dürrü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc*'ı, Nev'îzâde Atâyî'nin (ö. 1045/1635) *Siyer-i Veysî Zeyli,* Nâbî'nin (ö. 1124/1712-13) *Zeyl-i Siyer-i Veysî ve Zeyl-i Siyer-i Nebevî*'si, Hüseyin Murtazâ'nın (ö. 1136/1723-24?) *Zeyl-i Siyer-i Veysî Zeylinin Zeyli,* Tıflî Ahmed Çelebî'nin (ö. 1255/1839) *Zeyl-i Siyer-i Veysî*'si, Koçhisârîzâde Süleyman

1 Yazıcıoğlu Mehmed Efendi'nin Arapça olarak kaleme aldığı bu eser, beş vakit namaza işaret etmek üzere kâinatın yaratılışına, peygamberlere, meleklere, kıyamete ve makâm-ı âlâda Cenâb-ı Hakk'ın sözlerine dair beş bölümden meydana gelmektedir. Bu eser ve üzerine yapılan çeviriler telif özelliği göstermektedir. Eserin aslı Arapça olduğu için çevirileri burada zikretmeyi uygun gördük.

Tâlib'in (ö. 1208/1793'ten sonra) *Zeyl-i Siyer-i Veysî*'si, Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin (ö. 1069/1658) *Mir'âtü'ş-Safâ*'sı, Abdülbâkî Efendi'nin (ö. 1125/1713) *Siyer-i Nebî*'si, Eyüp Sabri Paşa'nın (ö. 1308/1890) *Mahmûdu's-Siyer*'i, Hâkim Mehmed Efendi'nin (ö. 1184/1770) *Acâibü'l-Ahbâr fî Ahbâri Seyyidi'l-Ahyâr*'ı, Seyyid İbrâhim Hanîf Bey'in (ö. 1217/1802) *Manzum Siyer-i Nebî*'si, Abdülfettâh Şefkat Efendi'nin (ö. 1242/1826) *Manzum Siyer-i Nebî*'si, Himmetzâde Abdî'nin (ö. 1122/1710) *Gencîne-i İ'câz*'ı, Zaîfî'nin (Yahyâ, Hacı Mustafaoğlu) (ö. 16. yy başı?) *Siyer-i Nebî*'si Türk edebiyatındaki başlıca telif siyerlerdir.[1]

Muhteva Bakımından Siyerler

Hz. Peygamber'in hayatını bütün yönleriyle ele alan siyerler, genellikle Hz. Peygamber'in nurunun yaratılması ve bu nurun peygamberden peygambere intikalinin anlatılmasıyla başlar; Hz. Peygamber'in nesebi, babası ve annesinin anlatılmasıyla da giriş sonlandırılır. Daha sonra bunu sırasıyla Hz. Peygamber'in mevlidi (doğum), doğum gecesinde meydana gelen hârikulâde hadiseler, çocukluğu, gençliği, Mekke hayatı ve peygamberlik alâmetleri takip eder. Hz. Hatice ile evlenmesi, peygamberliğin gelişi, İslâm'a davete başlaması, müşriklerin karşı çıkması ve eziyetleri, bazı sahâbîlerin Habeşistan'a hicreti, Medine'ye hicret, Medine'deki faaliyetler, gazalar, Mekke'nin fethi ve Hz. Peygamber'in vefatına kadar vukû bulan diğer hadiseler anlatılır. Bunlara ilâve olarak onun sıfatları, ahlâkı, menkıbeleri, mûcizeleri, çocukları ve bazı sahâbîlerden söz edilir. Siyer kitaplarında bu sayılan konulardan çoğunu kronolojik sıra ile veren eserler olduğu gibi bunların mevlid, hicret, mi'rac gibi bir veya birkaçını işleyen eserler de vardır. Bunlar "Esmâ-i Nebî, Na't, Hilye, Şemâil-i Şerif, Mi'rac-nâme, Regâibiyye, Hicretü'n-Nebî, Gazavât-ı Nebî, Mûcizetü'n-Nebî, Hadis Tercüme ve Şerhleri, Bi'set-nâme, Evsâfü'n-Nebî, Delâili'n-Nebî, Neseb-i Şerif, Vasiyyetü'n-Nebî, Vefâtü'n-Nebî, Şefaat-nâme, Şifâ-i Şerif" adlarıyla anılmaktadır.

1 Türk edebiyatında siyerlerin ayrıntılı açıklamaları için bk. Bayram Özfırat, *15. Yüzyıl Şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n-Nebî Adlı Eseri,* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2016, s. 6-41.

Siyerler Arasında Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinin Yeri

Anadolu'da Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî* adlı eserinin tamamlandığı yıl olan 1467'ye kadar, Erzurumlu Kadı Darîr'in manzum-mensur karışık *Sîretü'n-Nebî*'si ve Yazıcıoğlu Muhammed'in *Muhammediye* adlı manzum eseri, siyer konusunu işleyen yegâne eserlerdir. Zikredilen eserlerde didaktik ve tâlimî bir gaye gözetildiği için sanatkârane ifade tarzından mümkün olduğu ölçüde kaçınılmış, yer yer göze çarpan teknik kusurlarına rağmen konunun işlenişi ve kullanılan dil itibariyle çağdaşı olan edebî eserlerden müstesna bir yere konumlanmış, Cenâb-ı Hakk'ın rızası ön planda olduğu için de samimiyet elden bırakılmamıştır.

Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinden önce de manzum olarak yazılmış mevlid veya benzeri dinî konulu eserler bulunmakla birlikte hacim olarak hiçbiri onunkine ulaşamamıştır. Kısmen mensur olanlar ile Darîr'in manzum-mensur karışık eseri hacim olarak *Sîretü'n-Nebî*'ye yaklaşmıştır. Bu hususiyetler göz önüne alındığında, *Sîretü'n-Nebî*'nin XV. yüzyıla kadar yazılmış siyerler içerisinde en hacimli ilk manzum Türkçe eser olduğu görülür. Muhammed Efendi, siyerini yazarken gereksiz bilgilerden mümkün olduğu kadar uzak durmuş, muhataplarına vermek isteği mesajı anlaşılır ve öz bir biçimde sunmak için konuşma dilinin bütün imkânlarından yararlanmış, yer yer atasözlerine ve deyimlere de başvurmuştur. Bu özellik diğer siyerlerde de görülmekle birlikte Muhammed Efendi'nin eserinde daha belirgindir.

Sîretü'n-Nebî'de aruz vezninin en çok tercih edilen bahri olan hezecin *mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün* ile remel bahrinin *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıpları karışık bir şekilde kullanılmıştır. Bu vezinler Türklerin millî ölçüsü heceyi çağrıştırmakta ve halk şiirinin en çok tercih edilen 11'li hece ölçüsünü anımsatmaktadır. Yine konular anlatılırken sadece mesnevi nazım şeklinin tercih edilmesi, daha önce yazılmış siyer konulu eserlerde görülmeyen bir hususiyettir.

Sîretü'n-Nebî'de konular işlenirken destansı-epik bir anlatım tercih edilmiş ve bu anlatımın unsurları esere ustalıkla uygulanmıştır. Örneğin kahramanlar tek başına bin kişiyle cenk edebilir, bir orduyu tek başına yenebilir.

Sîretü'n-Nebî'nin bu özelliği dikkate alındığında, eser için destanlardan halk hikâyeciliğine geçiş döneminin bir ürünü olduğunu söylememiz mümkündür.

Sîretü'n-Nebî'de Arapça-Farsça kelimelerin kullanımı daha önce kaleme alınan siyer konulu eserlere göre oldukça sınırlıdır. Dil olarak da konuşma dilinin içtenliği ve sıcaklığı daha ön plandadır. Müellif, mevzuları anlatırken manzum bir eser yazdığını âdeta unutmuş, karşısına toplanan insanlarla sohbet ediyormuş hissiyle, şiiriyetten uzak bir dille eserini vücuda getirmiştir. *Sîretü'n-Nebî* bu yönüyle de oldukça dikkat çekicidir.

Sîretü'n-Nebî tercüme bir eser gibi görünse de konunun işlenişi, Türk toplumunun örf ve âdetlerini yansıtması, XV. yüzyılın günlük yaşamından izler taşıması, müellifinin kültürünü, ilmini, şahsiyetini ve olaylara yaklaşımını göstermesi gibi hususiyetlerinden dolayı telif eser özelliği arz etmektedir.

Türk edebiyatında konusu sadece siyer olan eserler XIV. yüzyıldan sonra kaleme alınmaya başlanmıştır. Bu eserlerin ilki, Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr'in *Sîretü'n-Nebî* adlı eseridir. Eser, konusunun doğrudan siyer olması, ibaresinde ilk defa sîret kelimesinin geçmesi ve manzum-mensur karışık olarak yazılması bakımından Türk edebiyatında bu türün temel taşıdır.

Dârir'den sonra içinde siyer konusu bulunan ve tamamı manzum olan ilk eser, Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sidir. Bu eser üç bölüm hâlinde düzenlenmiştir. I. Bölüm: Yaratılış (1-1413), II. Bölüm: Hz. Peygamber'in doğumu, hayatı, savaşları, mûcizeleri ve yakınları (1414-4756), III. Bölüm: Kıyamet alâmetleri, âhiret hayatı ve hususiyetleridir (9008-4757). Yazıcoğlu Mehmed *Muhammediye*'de siyer konusuna 3342 beyit, yaratılış ve ahiret hayatına ise 5664 beyit ayırmıştır. Siyeri bir tür olarak kabul ettiğimizde, bu türün örneklerinin genelinde siyer konusunun dışına çıkılmadan sırasıyla şu başlıklar işlenir: Hz. Peygamber'in nûrunun yaratılması ve peygamberden peygambere intikali, Hz. Peygamber'in nesebinin, babası ve annesine kadar sayılması, Hz. Peygamber'in mevlidi, doğum gecesinde meydana gelen hârikulâde hadiseler, çocukluğu, gençliği, Mekke hayatı ve peygamberlik alâmetleri, Hz. Hatice ile evlenmesi, Peygamberliğin gelişi, İslâm'a davete başlaması, müşriklerin İslâm'a

karşı çıkması ve Müslümanlara eziyetleri, bazı sahâbîlerin Habeşistan'a hicreti, Medine'ye hicret, Medine'deki faaliyetler, gazâlar, Mekke'nin fethi, Hz. Peygamber'in vefatına kadar vukû bulan hadiseler ve vefât-ı Nebî'dir.

Muhammediye'ye bu açıdan baktığımızda siyer türünün bütün özelliklerini yansıtan bir eser olmadığı ortaya çıkacaktır. *Muhammediye*'de doğrudan Hz. Peygamber'in hayat hikâyesiyle ilgili kısımlar, 3342 beyitten ibarettir. Bu da eserin üçte birlik kısmına tekabül eder.

Muhammediye'den sonra doğrudan Hz. Peygamber'in hayatını konu alan, ibaresinde sîret sözcüğü bulunan, siyer türünün bütün özelliklerini yansıtan, tamamı manzum olan ilk eser, Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî* adlı eseridir. Onun eseri bu açıdan da önem arz etmektedir.

Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî* adlı eserini bilimsel bir yaklaşımla ilk değerlendiren kişi Vasfi Mahir Kocatürk'tür (ö. 1961). Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde *Sîretü'n-Nebî* hakkında şunları söylemektedir:[1]

> "*Sîretü'n-Nebî*, Türk halkı arasında en çok okunan eserlerden biridir. Geceleri kahvelerde ve evlerde bir kişi tarafından makamla okunup birçok kimse tarafından dinlenmesi yakın zamana kadar devam etmiştir. Eserin konu bakımından, Arap kaynaklarından gelme olduğunda hiç şüphe yoktur. Fakat dinî ruh, halk dili ve zevki bakımından, çok Türkleştirilmiştir. Bilhassa dilindeki sadelik ve tabiîlik, akıcılık; dinî, destanî ve hayatî unsurlarla birlikte tahlil, tasvir, şiir ve hikâye gibi estetik ve teknik unsurlar arasındaki muvazene, onu en kolay okunur ve dinlenir bir hâle getirmiştir. Gerçekten bu eserde çok tabiî, çok başarılı bir teknik ve tertip vardır. Hiçbiri, haddinden fazla uzatılarak okuyucuyu veya dinleyiciyi sıkmaz, yormaz. Umumi halk kitlesi olan okuyucusunun tasavvur ve tahammülüne göre tabiî bir şekilde ölçülüdür. Baştan aşağı didaktik bir ruh taşıdığı hâlde, emsali eserler arasında doğrudan doğruya didaktik kısımları en az olandır, ifadesi asla kuru değil hatta divan şiiri evsafını haiz fakat hiçbir zaman şiir ve sanat unsurlarıyla yüklenmemiş. Muazzam bir emek ve şuurlu bir kudret eseri. Fasıl başlarında kısaca kendi kendine

1 Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi,* Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970, s. 274.

hitap ederek varlığının faniliğinden ve yaşayacak bir eser bırakmak arzusundan bahseden müellif, teşebbüsünde muvaffak olmuş ve eserini üç-beş yüzyıl en geniş mânasıyla yaşatmıştır. Bütün bunlarla beraber, *Sîretü'n-Nebî*'yi Türk edebiyatının orijinal ve ebedî bir eseri sayamayacağız. Çünkü konuda, ruhta ve şekilde millî bir şahsiyet taşımadığı gibi şahsî bir hususiyet de göstermemektedir. Meselâ Yunus *Divan*'ında, Köroğlu'nda ve Âşık Kerem'de bulunan orijinal cephe bunda yoktur. Bundan dolayı, ruhun ve zevkin değişmesiyle, halk arasında yaşayış bakımından da ömrü sona ermek üzeredir."

İNCELEME

SÎRETÜ'N-NEBÎ MÜELLİFİ MUHAMMED EFENDİ'NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Yazdığı beyitlerden anladığımız üzere kendisini şair saymayan[1] Muhammed Efendi; -büyük olasılıkla- eserini merkeze uzak bir yerde yazması, devrinin hatırı sayılır büyük şair ve müelliflerinin gölgesinde kalması, devlet adamlarıyla dostluk kuramamış olması ve birinci sınıf bir şair olarak görülmemesi gibi nedenlerle tezkirelerde,[2] tarihî ve ansiklopedik kaynaklarda[3] kendisine yer bulamamıştır.

---

1 "Kendü miḳdārumca anuñ medḥin direm / Sen beni şanma ki ben bir şāʿirem
Ben bu şāʿirliḳ adından ḳaçaram / Şāʿirāne şiʿre ṭopraḳ ṣaçaram (190-191)"

2 Tezkirelerde Hz. Peygamber'le ilgili siyer, sîre, sîret, gazavatnâme, miʿrâcnâme, hicretnâme, mevlid vb. türlerde eser vermiş bütün şairler tek tek incelenmiş, örnek şiirlerine bakılmış ancak bir siyer yazarı olarak Muhammed ismiyle karşılaşılmamıştır. İncelenen tezkireler -telif tarihlerine göre- şunlardır: Sehî Bey (ö. 1548)-*Heşt-Behişt* (1538), (Günay Kut, *Heşt-Behişt, The Tezkire by Sehî Beg*, Harvard 1978); Latîfî (ö. 1582)-*Tezkire-i Şuarâ* (1546), (Rıdvan Canım, T*ezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nüzemâ,* AKM Yayınları, Ankara 2000); Âşık Çelebi (ö. 1572)-*Meşâirü'ş-Şuarâ* (1568), (Filiz Kılıç, *Meşâirü'ş-Şuarâ, İnceleme-Metin*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010); Hasan Çelebi (ö. 1604)-*Tezkiretü'ş-Şuarâ* (1586), (Aysun Sungurhan, *Kınalızâde Hasan Çelebi-Tezkiretü'ş-Şuarâ*, e-kitap.kulturturizm.gov.tr); Ahdî (ö. 1593)-*Gülşen-i Şuarâ* (1564) (Süleyman Solmaz, *Gülşen-i Şuarâ*, ekitap.kulturturizm.gov.tr.); Beyânî (ö. 1597)-*Tezkire-i Şuarâ* (1597), (Aysun Sungurhan, *Beyânî-Tezkiretü'ş-Şuarâ*, e-kitap.kulturturizm.gov.tr.); Âlî (ö. 1600)-*Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı* (1600), (Mustafa İsen, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, AKM Yayınları, Ankara 1994); Riyâzî (ö. 1644)-*Riyâzü'ş-Şuarâ* (1609), (Namık Açıkgöz, *Riyâzü'ş-Şuarâ*, Riyâzî Mehmet Efendi, Ankara Üniversitesi, YL Tezi, Ankara 1982); Fâizî (ö. 1622)-*Zübdetü'l-Eşʿâr* (1621), (Bekir Kayabaşı, *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eşʿârı*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya 1996); Rıza (ö. 1671)-*Tezkire-i Şuarâ* (1640), (Gencay Zavotçu, *Zehr-i Marzâde Seyyid Mehmet Rıza ve Tezkiresi*, e-kitap.kulturturizm.gov.tr); Âsım (ö. 1675)-*Zeyl-i Zübdetü'l-Eşʿâr* (1675), (Ali Osman Coşkun, *Seyrekzâde Mehmet Âsım, Zeyl-i Zübdetül-Eşʿâr*, YL Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1985); Güftî (ö. 1677)-*Teşrifâtü'ş-Şuarâ* (1661), (Kâşif Yılmaz, *Güftî ve Teşrifâtü'ş-Şuarâ'sı*, AKM Yayınları, Ankara 2001); Mûcib (ö. 1727)-*Tezkire-i Şuarâ* (1710), (Kudret Altun, *Tezkire-i Mûcib*, AKM Yayınları, Ankara 1997); Safâyî (ö. 1726)-*Tezkire-i Şuarâ* (1720), (Pervin Çapan, *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî*, AKM Yayınları, Ankara 2005); Sâlim (ö. 1743)-*Tezkire-i Şuarâ* (1722), (Adnan İnce, *Tezkiretü'ş-Şuarâ-Sâlim Efendi*, AKM Yayınları, Ankara 2005); Belîğ (ö. 1729)-*Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eşʿâr* (1727), (Abdülkerim Abdülkadiroğlu, *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eşʿâr*, AKM Yayınları, Ankara 1999); Râmiz (ö. 1784)-*Âdâb-ı Zurefâ* (1784), (Sadık Erdem, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı*, AKM Yayınları, Ankara 1985); Esrâr Dede (ö. 1797)-*Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye* (1797), (İlhan Genç, *Esrar Dede Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*, AKM Yayınları, Ankara 2000); Şefkat (ö. 1826)-*Tezkire-i Şuarâ* (1814), (Filiz Kılıç, *Tezkire-i Şuarâ-i Şefkat-i Bağdâdî*, ekitap.kulturturizm.gov.tr.); Esʿad Efendi (ö. 1848)-*Bağçe-i Safâ-Endûz* (1835), (Rıza Oğraş, *Esʿad Mehmet Efendi ve Bağçe-i Safâ-Endûz'u*, ekitap.kulturturizm.gov.tr.); Ârif Hikmet (ö. 1859)-*Tezkire-i Şuarâ* (1835), (M. Nuri Çınarcı, *Şeyhülislâm Ârif Hikmet Tezkiretü'ş-Şuarâ*, YL Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep 2007); Fatîn (ö. 1866)-*Hâtimetü'l-Eşʿâr* (1853), (Ömer Çiftçi, *Fatîn Dâvûd-Hâtimetü'l-Eşʿâr*, ekitap.kulturturizm.gov.tr); Nail Tuman (ö. 1958)-*Tuhfe-i Nâilî* (1949), (Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, Ankara 2001).

3 Bakılan ansiklopedik eserler şunlardır: Şemsettin Sami, *Kâmusu'l-Aʿlâm*, 6 cilt, 2. baskı, Ankara 1996;

Muhammed Efendi'yi ilk keşfeden Vasfi Mahir Kocatürk'tür (ö. 1961).[1] Kocatürk, eserinde onun hayatına yer vermemiş, *Sîretü'n-Nebî*'nin matbu nüshası üzerinden değerlendirmeler yapmış, matbu nüshayı düzenleyen Abdurrahman'ı[2] da eserin müellifi olarak göstermiştir.[3] Son dönemde siyerle ilgili yapılan çalışmalarda[4] da Muhammed Efendi'yle ilgili bilgiler çoğunlukla Kocatürk'ten alınmış ve böylece Türk edebiyatında manzum siyerlerle ilgili araştırma yapanlar arasında Abdurrahman ismi yaygınlaşmıştır.

Muhammed Efendi ve eseri üzerine yapılan incelemelerin hiçbirinde onun hayatıyla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.[5] Bu sebeple mü-

---

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî (Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye)*, 4 cilt, İstanbul 1890-1893; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 3 cilt, İstanbul 1333-1342; el-Bağdâdî, *Hediyyetü'l-Ârifîn Esmaü'l-Müellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn*, Maarif Vekâleti, 1955; Osmanzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliya*, 5 cilt, (haz. Ali Yılmaz, Mehmet Akkuş), Kitabevi, İstanbul 2011; Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, 5 cilt, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007; Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi, *Tuhfe-i Hattâtîn*, Klasik Yayınları, İstanbul 2014; Muallim Nâcî, *Esâmî*, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul 1891; Amasyalı Abdizâde Hüseyin Hüsâmeddin, *Amasya Tarihi*, 4 cilt, Aydınlık Matbaası, İstanbul 1935; Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku'ş-Şakâik*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989; Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, *Mecelletü'n-Nisâb* (Tıpkıbasım), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000; Ramazan Ekici, *Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî Vefeyât-ı Ayvansarâyî* (İnceleme-Tenkitli-Metin), Buhara Yayınları, İstanbul 2013.

1 Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970, s. 269-275.

2 Abdurrahman ismi *Sîretü'n-Nebî*'nin matbu nüshasının 362. sayfasında "Nāẓım Merḥūmuñ Taẓarru'ıdur" başlığı altında yer alan "Ki bize mūnis oldı ni'met-i Raḥmān/Kemīne bendeñüzdür 'Abdu'r-Raḥmān" beytinden tespit edilmiştir. Matbu nüshada yer alan bu bölüm, *Sîretü'n-Nebî*'nin hiçbir yazma nüshasında yoktur.

3 "…yazarın adı Abdurrahman'dır. Âlim bir zattır, devlet hizmetine girmeyi düşünmüş, denemiş fakat ilim yolunda çalışmayı tercih etmiştir." Vasfi Mahir Kocatürk, *age.,* s. 275.

4 Messad Süveylim Ali el-Shaman, *Türk Edebiyatında Siyerler ve İbn Hişâm'ın Siyer'inin Türkçe Tercümesi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Doktora Tezi, Ankara 1982, s. XLVIII-LIV; Nuran Öztürk, *Siyer Türü ve Siyer-i Veysî*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 1997, s. 28-29; Ümran Ay, *Münîrî'nin (ö. 1521?) Manzum Siyer-i Nebî'si* C. 1 (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2007, s. XXX; Reyhan Çorak, *Münîrî'nin (ö.1521?) Manzum Siyer-i Nebî'si* C. 2-3 (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2010, s. 19; Mustafa Özkat, *Münîrî'nin (ö. 1521?) Manzum Siyer-i Nebî'si* C. IV-V (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 70, 71, 74; Yılmaz Top, *Münîrî'nin (ö. 927/1521) Manzum Siyer-i Nebî'si* (6-7. Cilt): İnceleme-Metin, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 27; Sümeyye Yıldız, *İbrâhim Hanîf'in Siyer-i Mekkî'si* (vr. 1-62), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s. 8; Yıldıray Kaplan, *Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr'in Kitâb-ı Siyer-i Nebî'si*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, s. 25; Ali Öztürk, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu 20-22 Nisan 2007*, İslâmî İlimler Dergisi Yayınları, Çorum 2007, s. 215; Seyfettin Erşahin, "Osmanlı Toplumunun Hz. Muhammed Hakkındaki Bilgi Kaynakları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, C. XVIII, S. 3 (2005), s. 340; Ayhan Tergib, "Siyer Yazıcılığı ve Türklerin Siyer İlmine Katkıları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. III, S. 15 (2010), s. 221-232; Nihat Öztoprak, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu*, TDV Yayınları, Ankara 2010, s. 67; Nurgül Özcan, "Molla Velî'nin Vefât-ı Nebî'si", *Turkish Studies*, S. 7/2 (2012), s. 839-878.

5 Çalışmalarında Muhammed'in *Sîretü'n-Nebî*'sinden bahseden araştırmacılar şunlardır: Neclâ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1980, s. 46; Âmil Çelebioğlu, *Muhamme-*

ellifin hayatı şu an için bilinen tek eseri olan *Sîretü'n-Nebî*'den hareketle ortaya konulacaktır.

Nerede doğduğu, kimlerden eğitim aldığı, kimlerden etkilendiği, varsa diğer eserleri, ailesi ve çevresi hakkında *Sîretü'n-Nebî*'nin hiçbir bölümünde herhangi bir bilgiye rastlanmayan Muhammed Efendi, Türkçenin edebî gelişimini tamamlayarak gelişmiş bir dil hüviyeti kazandığı XV. yüzyılda yaşamıştır. Onun edebî ve ilmî yönden büyük atılımların yapıldığı XV. yüzyıl şairi olduğu, *Sîretü'n-Nebî*'nin "Hâtime" bölümündeki şu beyitlerden anlaşılmaktadır:

Ol Resūlüñ hicretinden şöyle bil
Kim **sekiz yüz yitmiş iki**deydi yıl

Rebīʿu'l-āḫirüñ evvel güninde
Ṣabāḥ vaḳtinde hem **cumʿa** güninde

Tamām oldı ḳalem düşdi elümden
Ḫaṭā vü sehv geçdi-se dilümden (15602-15604)

Beyitlerdeki tarih olan hicrî 1 Rebîülâhir 872 Cuma, miladî olarak 30 Ekim 1467 Cuma gününe tekabül etmektedir. Bu tarih eserin XV. yüzyılda bitirildiğini, Muhammed Efendi'nin de XV. yüzyılda yaşadığını göstermektedir. Müellif, *Sîretü'n-Nebî*'yi Hasan el-Bekrî'nin Arapça siyerinden hareketle nazmetmiştir. *Sîretü'n-Nebî*'de Hasan el-Bekrî şu beyitlerde karşımıza çıkmaktadır:

Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Mevlūdı böyle ḥikāyet eyledi (276)

Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Ol ki sīreti ḥikāyet eyledi (8872)

diye I, MEB Yayınları, İstanbul 1996, s. 197-198; M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011, s. 78; Cihan Okuyucu-Ahmet Kartal-M. Fatih Köksal, *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*, Kriter Yayınları, İstanbul 2009, s. 11-12; Nihat Öztoprak, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu*, TDV Yayınları, Ankara 2010, s. 67; Ali Öztürk, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu 20-22 Nisan 2007*, İslâmî İlimler Dergisi Yayınları, Çorum 2007, s. 215; Seyfettin Erşahin, "Osmanlı Toplumunun Hz. Muhammed Hakkındaki Bilgi Kaynakları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, C. XVIII, S. 3 (2005), s. 340.

Ḥasan babası ol **Bekrī** rivāyet
İder ol **Vāʿiẓ-i Baṣrī** rivāyet (10050)

Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Mekke fetḥin çün ḥikāyet eyledi (11631)

Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Sīreti böyle ḥikāyet eyledi (14199)

Arapça bir siyeri kendi diline çeviren Muhammed Efendi'nin iyi derecede Arapça bildiği, iyi bir dinî eğitim aldığı, dinî ilimlere vâkıf olmanın yanı sıra "usûl" ve "fürû" ilimlerini de bildiği görülmektedir:

Şiʿre hergiz ḳılmaz-ıdum ben şürūʿ
Gerçi bilürdüm **uṣūl**-ıla **fürūʿ** (193)

Usûl ve fürû ilimlerine hâkim biri, ileri derecede İslâm hukuku bilmelidir. Onun bu ilimleri tahsil etmek için medreseye gittiği, iyi bir eğitim aldığı ve ilim öğretilen muhitlerde bulunduğu muhakkaktır.

Hz. Peygamber sevgisinin gönlünü doldurduğunu, *Sîretü'n-Nebî*'yi Cenâb-ı Hakk'ın kendisine verdiği ilhamla kaleme aldığını dile getiren Muhammed Efendi, eserinin, gönül ehli olanların gözüne nur olması, yavuz gözlerden de korunması için Cenâb-ı Hakk'a niyaz eder ve bu eseri saçlarının ağarmaya başladığı bir yaşta yazdığını belirtir.

Bunı yavuz gözden iy Ḥaḳ dūr ḳıl
Ehl-i dil gözin bunuñla nūr ḳıl (65)

Yüz ḳara aġardı ṣaç çoġaldı ṣuç
Gör ki niçe eyledüm ben baña güç (151)

Usûl ve fürû ilimlerini tahsil etmesi, Arapça bir siyeri Türkçeye aktaracak kadar iyi derece Arapça öğrenmiş olması, bu ilimleri tahsil etme süreleri ve saçlarının ağardığı da göz önüne alındığında, müellifimizin olgun bir yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Buradan müellifin XV. yüzyılın başla-

rında doğduğunu, XV. yüzyılın sonlarında da vefat ettiğini söyleyebiliriz. Şairimizin nerede doğduğu hakkında *Sîretü'n-Nebî*'de herhangi bir bilgi olmadığı gibi nerede öldüğü hakkında da herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Samimi bir Müslüman olan Muhammed Efendi, *Sîretü'n-Nebî*'yi Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanmak ve Hz. Peygamber'in şefaatine nail olmak için yazdığını, günahlarının çok olduğunu, nefsin tuzağına düştüğünü, bunun için de çok pişman olduğunu içtenlikle dile getirir.

Sözümi ḥażretinde ḳıl vesīle
Şefāʿat eylesün bu ben ẕelīle

Bu ümīde baġlamışam ben beni
Maḥrūm itme luṭfuñ-ıla yā Ġanī

Ne ḳılam neyleyem çün ben siyehkār
Günāhkāram günāhkāram günāhkār

Şol işlerden ki ḳıldı nefis nādān
Peşīmānem peşīmānem peşīmān (221-224)

O, Cenâb-ı Hakk'a samimiyetle bağlı, kadere inancı tam, alçak gönüllü ve kalender bir yapıya sahip, makam ve mansıpta gözü olmayan, bu dünyadan faydalı bir eser bırakıp gitmekten başka bir amacı bulunmayan, sûfiyâne bir şairdir.

Adı ve Mahlası

Sîretü'n-Nebî'de müellifin adının "Muhammed" olduğu şu beyitlerden anlaşılmaktadır:

İy **Muḥammed** ḫāmūş ol ḥaddüñ degül
Sen bu sözi söylemegil epsem ol (118)

Bu **Muḥammed** ḥaḳḳına kim bir duʿā
Ḳılsa on raḥmet ide añа Ḫudā (15623)

Ancak *Sîretü'n-Nebî*'nin yazma nüshalarının bazıları *Sîretü'n-Nebî*'den

seçme bölümlerden[1] oluşmaktadır. O nüshalarda yukarıdaki beyitlerin olduğu bölümler yoktur. Bu nedenle Muhammed Efendi'nin adı, yazma eser kütüphanelerinde ya eserdeki mevcut beyitlerden[2] ya da siyeri olan meşhur müelliflerden[3] hareketle kayıt altında alınmıştır. Bu da *Sîretü'n-Nebî*'nin yazarı olarak "Yazıcızâde Muhammed Efendi, Muhammed Halîfe, Mehmed Halîfe, Muhammed Hakkı, Muhammed, Mehmed, Derviş Öksüz, Abdullah Zâhidî Efendi, Hasanoğlu, Ahmedî Tâceddin, Abdurrahman ve Molla Velî" olmak üzere on iki farklı ismin zikredilmesine sebep olmuştur.

"Sanatçının kendine uygun bir mahlas seçmesi hem Türk halk şiiri hem de Divan şiiri geleneklerinde şairliğin ilk şartlarından biri olarak kabul edilmiştir."[4] Türk edebiyatında İran tesiri ve Gülşehrî (ö. 18-1317/717'den sonra) ile başlayan bu mahlas alma geleneğinde şairler, türlü sebeplerle ve hemen her zaman kendi ruh hâllerini yansıtan isimleri mahlas olarak seçmeye gayret etmişlerdir.[5]

Muhammed Efendi'nin de bu mahlas alma geleneğinden etkilendiğini ve "Muhammed"i hem adı hem de mahlası olarak kullandığını düşünmekteyiz.

Muhammed Efendi'nin Edebî Kişiliği

Muhammed Efendi, XV. yüzyılın büyük şairleri arasında kaybolup gitse de yaşadığı devrin Türkçesini yapmacıksız ve süsten arınmış bir sadelikte kullanmasıyla dikkate şayandır. O, şiirlerini yerel söyleyişler, deyimler ve atasözleriyle süsleyerek konuşma diline yakın, sağlam bir Türkçe oluşturmaya çalışmıştır. Şairlik yönü çok ileri seviyede olmasa da o, Türkçeyi aruza

---

1 Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 2839), Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 3916), Türk Dil Kurumu Yazma Eserler Kütüphanesi (Yz. A. 338).

2 Örneğin, *Sîretü'n-Nebî*'nin Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesinde, 11893 numarada kayıtlı nüshasının müellifi olarak Derviş Öksüz gösterilmiştir. Derviş Öksüz ismi, "Her ki varsa dervīş öksüz yā esīr/ Şol ḳadar virdi ki oldı ḳamu sīr (526)" beytinden tespit edilmiş olmalıdır.

3 Örneğin, *Sîretü'n-Nebî*'nin Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesindeki (11411) numaralı nüshası Yazıcızâde Mehmed Efendi adına kayıtlıdır. *Sîretü'n-Nebî* hacimli bir eser olduğundan ve eserde doğrudan müellifinin ismi yer almadığından nüsha kütüphane kayıtlarına Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'siyle karıştırıldığı için yanlış geçirilmiş olmalıdır. Yine *Sîretü'n-Nebî*'nin Millî Kütüphanedeki (06 Mil Yz A 2839) nüshasının müellifi olarak Zaîfî gösterilmiştir. *Sîretü'n-Nebî*'den seçme bölümlerden oluşan bu nüshada yer alan "Vaḥdete bir daḫı hüccet iy ʿazīz / Bu żaʿīf ʿāciz dilinden diñleñiz" beytinden bu isim belirlenmiş olmalıdır.

4 Orhan Kurtoğlu, "Divan Şiirinde Mahlas Değiştiren ve Birden Fazla Mahlas Kullanan Şairler", *Bilig*, S. 38 (2006), s. 71.

5 Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 194.

uygulamadaki başarısı ve kolay söyleyişi yeğlemesiyle üzerinde durulmaya değer bir şahsiyettir. Devrinin diğer şairlerinin aksine eserinde Arapça-Farsça kelimelere daha az yer vermiş, zincirleme tamlamalardan kaçınmış, tasvirlere önem vermiş, özellikle tahkiyelerde külfetsiz ve kolay anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

Bunca begler istediler varmaduñ
Kimseyi hīç gözüñe göstermedüñ (1948)

Pes çıḳardı virdi bir nāme aña
Didi kim gönderdiler bunı saña (4455)

Şol yılan gibi ṭolaşdı atına
Yapışuban ṭurdı ḳarnı altına (5581)

Çekdi kāfir bir yaña şāh bir yaña
Şöyle kim gören ḳamu ḳaldı ṭaña (13181)

Yine başlar ayaḳlardan dögildi
Yine dişler ṭudaḳlardan sökildi (14879)

Arapça-Farsça kelime ve terkiplerde ise kolay anlaşılan klişeleşmiş yapıları tercih etmiştir.

Ṭabʿumuñ bād-ı hevāsı özgedür
Bülbül-i cānuñ nevāsı özgedür (5)

Bir ḳoḳu ḳıldı dimāġumda güẕer
Bāġ-ı ḫuldden bir nesīm irdi meger (6)

Pertev-i ʿışḳdur bu efsāne degül
Āşinā olġıl ki bīgāne degül (10)

Defterinden ṣafḥadur Ümmü'l-kitāb
Ṣāḥib-i devletdür ol ʿālī-cenāb (165)

Cāhidü'l-küffāra geldi çün nidā
Küfr ṭaşı ḳıldı dendānın cüdā (166)

Klasik Türk edebiyatında Vezir Cezerî Kasım Paşa[1] (Sâfî, ö. 1485?) ve Necâtî Bey (ö. 1509) ile başlayıp Zâtî (1471-1546) ile olgunlaşarak devam eden yerel söyleyişlerle, mahallî renk ve özellikleri şiire yansıtma, şiir içerisinde atasözü ve deyimlere yer verme geleneğinin öncülerinden biri de Muhammed Efendi'dir. O, *Sîretü'n-Nebî*'de kahramanları konuştururken deyimleri ve atasözlerini eserine başarıyla yerleştirmiştir. Konuşma dilinin rahatlığı içinde şiir söyleyen müellif, eserinde mahallî kelimeleri kullanması bakımından da dikkate değer bir şairdir.

Müellif, *Sîretü'n-Nebî*'de konu gereği ihtiyaç hissettikçe âyet ve hadislerden de iktibaslarda bulunmuştur. Çoğunlukla beyitlerin arasında bağımsız olarak ve mensur hâlde bulunan âyet ve hadislere zaman zaman beyitlerin içerisinde de yer vermiştir. Bu durum, şiirin tamamı göz önünde bulundurulduğunda fazla bir yer işgal etmez.

Ṣıġın Allāha işbu āyeti sen
Oḳı kim ḳurtılasın ol belādan (9618)

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ سَداً وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَداً فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ[2]

ʿIşḳı Ḳurʾānda dimegil dimedi
Genc-i **mā-evḥā**[3] içinde gizledi

Rabbī erīnī[4] zübān-ı ʿışḳ-ıdı
Lī maʿa'llāh[5] ol zamān-ı ʿışḳ-ıdı (32-33)

Muhammed Efendi, edebî sanatlar içinde en çok cinas, teşbih, istiare, tekrîr ve tezad sanatlarını tercih etmiştir. Özellikle Hz. Peygamber ve Hz. Ali'yi teşbih ve istiarelerle anlatmayı yeğlemiştir. Söz tekrarlarına sıkça başvurmuştur. Ancak bu tekrarlar ahengi bozacak nitelikte değildir.

Dīn-i İslām diregi-durur **namāz**
Hep ʿameller yigregi-durur **namāz**

1 Bk. İsmail E. Erünsal, "Kasım Paşa, Cezerî", *DİA*, XXIV, s. 546.
2 Yâsin, 36/9.
3 "Her şeyi vahyetti." Necm sûresi 10. âyetten iktibastır.
4 "Rabbim, bana kendini göster." A'raf sûresi 143. âyetten iktibastır.
5 "Benim Allah ile…", "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki ne bir mukarreb melek ne de gönderilmiş bir nebî öyle bir yakınlığı elde edebilir." mealinde rivayet edilen sözden alınmadır.

Ḳulına Ḥaḳdan hidāyetdür **namāz**
Tañrıdan bize ʿināyetdür **namāz**

Enbiyālar pīşesi-durur **namāz**
Evliyā endīşesi-durur **namāz**

Ḳulı Ḥaḳḳa yār idicidür **namāz**
Ḥaḳḳı ḳula yār idicidür **namāz** (2225-2228)

Olayları okuyucunun gözünde canlandırmayı ve okuyucuyu olay içinde yaşatmayı amaçlayan müellif, tasvire büyük önem vermiştir. Özellikle savaş sahneleri anlatılırken okuyucunun ilgisini en üst seviyede tutmak hedeflenmiştir.

Şol yılan gibi ṭolaşdı atına
Yapışuban ṭurdı ḳarnı altına

Çünki geçdi ḥamlesi döndi yine
Tīz dönüben muḳābil oldı yine (5581-5582)

Muhammed Efendi'nin bir diğer özelliği de olayları anlatırken araya girip okuyucuya bilgi vermesidir. Bu tarzıyla müellif, okuyucuyu yönlendirmiş ama eserin anlam akışını kesintiye uğratmamıştır. Örneğin Hicret esnasında Hz. Peygamber ile Hz. Ebu Bekir kâfirlerden kaçıp mağaraya sığındıklarında, Hz. Ebu Bekir'i mağara deliğine saklanan bir yılanın sokması üzerine olayı kesmiş, okuyucuya yılanlarla ilgili o dönemdeki yaygın inanışı aktarmıştır.

Ol yılanlar ne yılan-ıdı ʿazīz
Ol kim uçmaḳdan sürildi diñleñüz

Kimseden hergiz şefāʿat bulmadı
Kimse hīç derdine dermān ḳılmadı

Didiler saña şefāʿat Muṣṭafā
Eyler-ise ol olur saña şifā

Didi ben ḳanda bulam ḳanda irem
Ola mı ol gün anuñ yüzin görem

Didiler āḫir zamānda ol gelür
Mekkeden ḳopar velī hicret ḳılur

Ḳaçuban kāfir elinden ol emīn
Bu maġāra içine gelür hemīn

Beklegil bu yiri aña iresin
ʿÖmrüñ olur-ısa yüzin göresin

Ol yılanlar orada ḳalmış-ıdı
İşbu vaḳte muntaẓır olmış-ıdı (5001-4994)

SÎRETÜ'N-NEBÎ'NİN İNCELENMESİ

A. Eserin Tanıtılması

Eserin Adı

Muhammed Efendi, eserinin adını mesnevisinde bir beyit içinde doğrudan zikretmemiş ancak eserin muhtevasını ve adını çağrıştıran sözcüklerle kurulu bir hayli beyit vücuda getirmiştir. Bu beyitlerden bazıları şunlardır:

Sīretini ol ulu **Peyġāmberüñ**
Söylegil ol faḫr-ı ʿālem serverüñ (9420)

Ol ulu **Peyġāmberüñ sīretini**
Söylegil diñleyelüm hicretini (4849)

Ol şeh-i āḫir zamānuñ **sīretin**
Söyle cān diñlesün anuñ **sīretin** (6226)

Ancak "Hāẕā Kitābu Sīreti'n-Nebī" (İ nüshası); "Hāẕā Kitābu Sīreti'n-Nebī ʿAleyhi's-selām" (M nüshası); "Hāẕā Kitābu Sīreti'n-Nebī ʿAleyhi's-selām" (Millî Kütüphane 36 Mil B 360 numaralı nüsha); "Hāẕā Kitābu Sīreti'n-Nebī ʿAleyhi's-selām" (Topkapı Müzesi Kütüphanesi 2287 numaralı nüsha) gibi *Sîretü'n-Nebî* adının yer aldığı bölüm başlıkları bulunan nüshalar mevcuttur.

"Hz. Peygamber'in biyografisi" manasını taşıyan bu isim Fars, Arap ve Türk edebiyatında pek çok esere ad olmuştur. İbni Hişâm, İbni İshak, İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hasan Ahmed b. Abdillah b. Muhammed el-Bekrî el-Kasasî, Cemâl el-Hüseynî, Saîdüddin Muhammed b. Mesʿûd el-Kâzerûnî, Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr, Kasımpaşalı Kazasker Abdülbâkî Ârif Efendi, Amasyalı Münîrî Çelebi, Balıkesirli Zâtî, İstanbullu Seyyid İbrâhim Hanîf b. Mehmed Kâzım, Seyyid Abdülfettâh Şefkat Efendi, Maksûdî, Abdürrahîm b. Hüseyin, Hâlid Efendi, Manastırlı Mehmed Rif'at, Bursalı Yahyâ İbn Mustafa'nın bu isimle anılan eserleri mevcuttur. Müellifimizden önce ve sonra bu ismi eserine verenler, konuya uygun olarak Hz. Peygamber'in hayatını kronolojik bir sıra takip ederek manzum veya mensur bir şekilde kaleme almışlardır.

Eserin Türü

Muhammed Efendi, mesnevisinin türünün "sîret" olduğunu birçok beyitte zikretmiştir. Bu beyitlerin bazıları şunlardır:

Muṣṭafānuñ **sīretini** söylegil
Cānuña ʿışḳını yoldaş eylegil (218)

Sīretini ol kerīm Peyġāmberüñ
Söylegil ol Ḥaḳ ḥabībi serverüñ (1092)

Ḳo bu ḳayġuyı yöri var **sīreti**
Söylegil ʿışḳ-ıla eyle ġayreti (4848)

Ol şeh-i āḫir zamānuñ **sīretin**
Söyle cān diñlesün anuñ **sīretin** (6226)

ʿAḳlum irdükce dürişdüm söyledüm
Türk dilince **sīreti** naẓm eyledüm (15601)

Sîretü'n-Nebî'de Hz. Peygamber'in hayatı -kronolojik bir sıra takip edilerek- bölüm bölüm ele alınmış ve bunlar devrine göre oldukça sade bir dil ve akıcı bir üslûpla işlenmiştir. Bu yönüyle *Sîretü'n-Nebî*, meclislerde okunan dinî-destanî halk tipi mesneviler grubuna girmektedir.

Telif Sebebi

Sîretü'n-Nebî'de "sebeb-i telif" başlıklı ayrı bir bölüm yoktur. Müellif eserinin "Naʿt-ı Seyyidü'l-Mürselīn ve Ḫātemü'n-Nebiyyīn Muḥammed Muṣṭafā Ṣalla'llahu ʿAleyhi ve Sellem" adlı bölümünde Hz. Peygamber'i överken eserini kaleme alma amacını da belirtmiştir:

Bu kitāb ḫod cümle anuñ medḥidür
Çünki zīrā muʿcizātı şerḥidür

ʿAḳlum irdükçe dürişdüm söyledüm
Maḳṣūdum oldur anı medḥ eyledüm (188-189)

Baḳmadı eksükligine özine
Ḳaṣd ḳıldı Muṣṭafānuñ sözine

Sīretini ol ulu Peyġāmberüñ
Dimek ister sözine ḳulaḳ uruñ (196-197)

Muhammed Efendi, bu beyitlerin dışında mesnevinin kimi bölüm başlarında ve sonlarında sebeb-i telif konusunu dile getirmiştir. Bu kısımlarda şair; dünyanın geçici olduğunu, her canlının bu dünyadan bir gün göçeceğini, zamanın çok hızlı geçtiğini, öldükten sonra isminin anılmasına vesile olacak bir eser bırakmak istediğini ve dünyadan ayrıldıktan sonra hayır duaya vesile olacak bir eser bırakma arzusuyla mesnevisini kaleme aldığını izah eder. Aşağıdaki beyitlerde şairin zikredilen amaçlarından bazılarına örnek verilmiştir:

Yimedin daḫı seni bu rūzigār
Söyle bir söz ḳala bārī yādigār (217)

Ümīdüm var ola sözüm vesīle
Ḳatında tā şefāʿat bañā ḳıla (13737)

Bunca sözlerden murādum ol hemān
Tā kim ol Peyġāmber-i āḫir zamān

Ümmetiyem ol beni ḳıla ḳabūl
Tañrı bir-durur direm ḥaḳdur Resūl (15617-15618)

Telif Tarihi

Muhammed Efendi, mesnevisinin "Hâtime" bölümünde eserini Hz. Peygamber'in hicretinin 872. yılında, Rebîülâhir ayının birinde, cuma günü sabah vaktinde (30 Ekim 1467 Cuma) bitirdiğini söyler.

Ol Resūlüñ hicretinden şöyle bil
Kim **sekiz yüz yitmiş ikideydi yıl**

Rebīʿu'l-āḫirüñ evvel güninde
Ṣabāḥ vaḳtinde hem **cumʿa** güninde

Tamām oldı ḳalem düşdi elümden
Ḫaṭā vü sehv geçdi-se dilümden (15602-15604)

Beyit Sayısı

Müellif, *Sîretü'n-Nebî*'de eserinin kaç beyit olduğu hakkında herhangi bir bilgi vermemiştir. Tespit edilebilen nüshaların çoğu da eksiktir. Sağlam diyebileceğimiz nüshalardan oluşturduğumuz tenkitli metinde ise mesnevinin beyit sayısı 15657'dir.

B. Muhteva Özellikleri

Eserin Tertibi ve Muhtevası

Sîretü'n-Nebî, klasik mesnevi düzenine göre tertip edilmiştir. Mesnevilerde "giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm ve hâtime" olarak değerlendirilen yaygın yapı, *Sîretü'n-Nebî*'de de görülmektedir.

Sîretü'n-Nebî'nin ilk 224 beyitlik kısmı giriş bölümüdür. Eserin giriş bölümü İslâmî geleneğe uygun biçimde "Besmele" ile başlamaktadır. Ancak Besmele metne dâhil değildir. *Sîretü'n-Nebî*'de Türk ve İran edebiyatında yerleşmiş bir husus olan mesnevinin Arapça bir beyitle veya mısrayla başlatılması geleneğine uyulmamıştır.

Mesnevinin herhangi bir başlık verilmeyen ilk 34 beyti "nasihatnâme" mahiyetindedir. 35-62. beyitler arası "Maḳāle-i Evvel der-Tevḥīd" başlığı altında birinci tevhid; 62-74. beyitler arası "Münācāt-ı Evvel" başlığı altında birinci münâcât; 75-122. beyitler arası "Maḳāle-i Düvüm der-Tevḥīd" başlığı altında ikinci tevhid; 123-149. beyitler arası "Maḳāle-i Sivüm der-Tevḥīd" başlığı altında üçüncü tevhid; 150-155. beyitler arası "Münācāt" başlığı altında ikinci münâcât; 156-199. beyitler arası "Naʿt-ı Seyyīdü'l-Mürselīn ve Ḫātemü'n-Nebiyyīn Muḥammed Muṣṭafā Ṣalla'llahu ʿAleyhi ve Sellem" başlığı altında naʿt; 200-204. beyitler arası "Münācāt" başlığı altında üçüncü münâcâttır. Giriş bölümü bu başlıklar altında tamamlanır.

Muhammed Efendi, bu ilk 224 beyitte nasıl bir dünya görüşüne sahip olduğunu, eseri yazmaktaki amacını, Cenâb-ı Hak'tan ve Hz. Peygamber'den

beklentilerini dile getirmiştir. *Sîretü'n-Nebî*, Hz. Peygamber'in hayatını anlatma amacına yönelik bir eser olduğu için de herhangi bir devlet adamına sunulmamıştır.

Eserde asıl konunun işlendiği bölümler, konuya uygun bir başlık altında otuz iki bölüm hâlinde yer alır. 225-15569. beyitler arasındaki bu bölüm, 15345 beyitten oluşur. Her bölüm konuya uygun Türkçe ya da Farsça bir başlıkla başlar, nasihatnâme mahiyetindeki birkaç beyitten sonra hangi konunun anlatılacağıyla ilgili kısa bir bilgi verilir. Daha sonra konu anlatılır ve Cenâb-ı Hakk'a dua ile bölüm bitirilir. Şairin bu kısa bölümlerde müstakil bir mesnevi planına uyması dikkat çekicidir. *Sîretü'n-Nebî*, seksen sekiz beyitten oluşan "Hâtime" bölümü ile sona ermektedir (15570-15657). Müellifimiz bu bölümde eserini, adının unutulmaması ve sevap defterinin kapanmaması için yazdığını dile getirir, eserinin telif tarihini verir, eserini tamamlamayı nasip ettiği için Cenâb-ı Hakk'a şükreder. Eserde yer alan bu bölümler aşağıda gösterilmiştir:[1]

Bölüm Başlığı	**Beyit Aralığı**
(Besmele)	
(Nasihatnâme)	1-34
Maḳāle-i Evvel der-Tevḥīd	35-62
Münācāt-ı Evvel	63-74
Maḳāle-i Düvüm der-Tevḥīd	75-122
Maḳāle-i Sivüm der-Tevḥīd	123-149
Münācāt	150-155
Naʿt-ı Seyyidü'l-Mürselīn ve Ḫātemü'n-Nebiyyīn Muḥammed Muṣṭafā Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem	156-199
Münācāt	200-207
Mevlūdü'n-Nebī ʿAleyhi's-Selām	208-528
Ḥażret-i Peyġāmberüñ Mübārek Gözlerinüñ Aġrıduġı Ḳıṣṣadur	529-742

1 Bölümlerin geniş özeti için bk. Bayram Özfırat, *15. Yüzyıl Şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n-Nebî Adlı Eseri,* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2016, s. 68-288.

Resūlu'llāhuñ Ebū Cehl-i Laʿīn ile Güreş Ṭutduġı Ḳıṣṣadur	743-1084
Ḳıṣṣa-yı Ticāret-i Muṣṭafā ʿAleyhi's-Selām Berāy-ı Ḫadīcetü'l-Kübrā	1085-2024
Ḳıṣṣa-yı Vilādet-i Emīrü'l-Mü'minīn ve İmāmü'l-Müttekīn ʿAlī Raḍıya'llāhu ʿAnhu Kerrema'llāhu Vechehu	2025-2145
Ḳıṣṣa-yı Āmeden-i Vaḥy Peyġāmber-rā Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem	2146-2232
Ḳıṣṣa-yı Müslümān Şoden-i Ebū Bekr ü ʿOṯmān Bin ʿAffān Raḍıya'llāhu ʿAnhu	2233-2685
Ḳıṣṣa-yı İslām-ı ʿÖmer Raḍıya'llāhu ʿAnhu	2686-2862
Ḳıṣṣa-yı Miʿrāc-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem	2863-3436
Ḳıṣṣa-yı İnşiḳāḳu'l-Ḳamer	3437-3947
Ḳıṣṣa-yı ʿArża Kerden-i Resūlu'llāh Ḫod-rā Ber-Ḳaba'il-i ʿArab	3948-4347
Ḳıṣṣa-yı Yehūdiyyān ve'l-Enṣār-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llahu ʿAleyhi ve Sellem	4348-4632
Fī Beyān-ı İkinci Bāzār-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem	4633-4842
Ḳıṣṣa-yı Hicret-i Peyġāmber Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem	4843-5424
Ḳıṣṣā-yı Miḳdād Bin Esved Raḍıya'llāhu ʿAnhu Cengidür	5425-6221
Ẕikr-i Ġazā-yı Bedir Bā-Küffār-ı Ḳureyş ve Helāk Şoden-i Ebū Cehl-i Laʿīn	6222-6627
Ḳıṣṣa-yı Ġazā-yı Uḥud ve Şehīd Şoden-i Ḥażret-i Ḥamza Pehlevān Raḍıya'llāhu ʿAnhu	6628-7434
Ẕikr-i Ġazā-yı Ḫayber	7435-7834
Ẕikr-i Ġazā-yı Benī Ḳurayża ve Şāh-ı Merdānı Mancınıġa Ḳoyup Ḳalʿaya Atduḳları	7835-8094
Emīrü'l-Mü'minīn Ebū Bekrüñ Oġlı ʿAbdu'r-Rahmānuñ Müsülmān Olduġı Ḳıṣṣadur	8095-8399
Bu Ḳıṣṣa ʿAmru Maʿdīkerebüñ Cengidür ve Hem Daḫı Müsülmān Olduġudur	8400-8861
Tañrı Ḳılıcı Ḫālid Bin Velīdüñ Müsülmān Olduġı ve Tañrı Düşmeni Velīd Bin Muġayrenüñ Cengi Ḳıṣṣasıdur	8862-9411
Ġurāb Ḳalʿasınuñ Alındugı Ġazā ve Andaġı ʿAcāyibler ve Semaʿmaʿ Öldügi ve Ẕātü'l-Envār Aġacın Kesdükleri ve Şāh-ı Merdān Cengi Ḳıṣṣasıdur	9412-10040
Mirḳāl İbni Feṣāḥu'l-Ebṭāl Ġazāsınuñ Ḳıṣṣası ve Şāhuñ Ulu Cengidür	10041-10678

Ẕātu'l-Ebāṭılda Esed ve Ḳays-ı Laʿīn ile Olan Cengüñ Ḳıṣṣasıdur	10679-11617
Ḳıṣṣa-yı Ġazā-yı Fetḥ-i Mekke-yi Mükerreme Şerrefa'llāhu Taʿālā	11618-12534
Bu Ḳıṣṣa Ḥuneyn Ġazāsıdur ve Peyġāmberüñ Ḥevāzīn Begleriyle Ulu Cengidür	12535-13316
Ḳıṣṣa-yı Āḫar	13317-13721
Bu Ḳıṣṣa Müzelzel Bin Menāzil Ġazāsıdur ve Şāh-ı Merdānuñ Cengidür	13722-14181
Ḥażret-i ʿAlīnüñ Ḳarındaşı Caʿfer-i Ṭayyāruñ ve Zeyd ve ʿAbdu'llāhuñ Şehīd Olduġı Ḳıṣṣadur	14182-14615
Bu Ḳıṣṣa Tebük Ġazāsıdur ve Peyġāmberüñ Āḫir Ġazāsıdur	14616-15144
Bu Ḳıṣṣa Seyyidü'l-Mürselīn ve Ḫātemü'n-Nebiyyīn Peyġāmber Ḥażretlerinüñ Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem Vefāt-ı Şerīfleridür	15145-15569
Ḫātime	15570-15657

Âyet, Hadis ve Arapça İbareler

Sîretü'n-Nebî'de müellif, sözünün doğruluğuna delil getirmek amacıyla âyet ve hadis iktibaslarına başvurmuştur. Buradaki âyet ve hadisler "müstahsen iktibas"lar[1] hâlinde tam, nâkıs, lafzen ve mânen iktibaslar şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Âyetler

Sîretü'n-Nebî'de yer alan âyet iktibasları -giriş kısmı haricinde- genellikle anlatılan olaylar üzerine Hz. Peygamber'e vahyedilen âyetlerden yapılmıştır. Böylece okuyucu hangi âyetin, hangi olayla Hz. Peygamber'e vahyedildiğini görebilmektedir.

Sîretü'n-Nebî'de yirmi beş âyetten "nâkıs" iktibas yapılmıştır. Nâkıs iktibaslarda âyetlerin bir kısmı beyit içinde kullanılmıştır. Bu tür iktibasların sayısı "tam" ve "lafzen" iktibaslara göre daha azdır. *Sîretü'n-Nebî*'de "tam", "lafzen" ve "mânen" şeklinde elli beş, "nâkıs" olarak da yirmi beş âyet iktibası vardır.[2]

1 Kaya Bilgegil, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâgat),* Enderun Kitabevi, Ankara 1980, s. 268.
2 Âyet ve hadislerin geniş açıklaması için bk. Bayram Özfırat, *agt.,* s. 289-323.

Hadisler

Sîretü'n-Nebî'de meselelere açıklık getirmek üzere hadis iktibaslarına yer verilmiştir. Bu iktibaslar "mânen", "tam" ve "nâkıs" iktibaslar şeklindedir. Mânen iktibaslar *Sîretü'n-Nebî*'de en çok karşılaşılan iktibas türüdür. Örneğin Hz. Enes'in Hz. Peygamber'den rivayet ettiği "Bana, (dünyanızdan) koku, kadın bir de gözümün nuru namaz sevdirildi."[1] hadisi, *Sîretü'n-Nebî*'de şu şekilde yer almaktadır:

Bil ki Peyġāmber buyurdı ol ulu
Dünyeñüzden bañа üçdür sevgülü

حُبِّبَ إلىَّ الطِّيبُ وَالنِّسَاءُ، وَجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِى في الصَّلاَ ةِ

Biri ḫoş ḳoḫu biri ʿavret hemān
Hem gözüm nūrı nāmaz da bī-gümān (6031-6032)

Sîretü'n-Nebî'de "manen" iktibasların dışında iki beyitte "tam", iki beyitte de "nâkıs" hadis iktibasına yer verilmiştir. Bu iktibaslar yapılırken herhangi bir yol takip edilmemiş ancak klasik Türk şiirinde çokça kullanılan hadisler tercih edilmiştir.[2]

Sîretü'n-Nebî'de Günlük Hayatın İzleri, Örf ve Âdetler

Muhammed Efendi, *Sîretü'n-Nebî*'de Hz. Peygamber Dönemi'nin günlük yaşamını anlatırken bu dönemi kendi çağının yaşam tarzıyla yansıtmayı tercih etmiştir. Onun bu usûlü benimsemedeki amacı, okuyucunun olayları ve anlatıları daha kolay anlamasını sağlamaktır. O, eserini halk için yazmıştır. Halk için yazılan bir eserin, halkın anlayacağı kavram ve terimlerle süslenmesi de oldukça tabiidir. Bu nedenle *Sîretü'n-Nebî*'de XV. yüzyıl Osmanlı toplumunun günlük yaşamı ile örf ve âdetleri sık sık karşımıza çıkmaktadır.

Sîretü'n-Nebî'de tespit edebildiğimiz günlük hayat izleri, örf ve âdetlerin bir kısmı şunlardır:

1 Nesâî, "İşretu'n-Nisâ" 1, (7, 61).
2 Âyet ve hadislerin geniş açıklaması için bk. Bayram Özfırat, *agt.*, s. 289-323.

Müzik Aletleri

Müellifimiz, *Sîretü'n-Nebî*'de XV. yüzyıl Osmanlı toplumunda kullanılan "nakkâre", "küs", "boru", "zurna", "zîrübem", "çeng", "rebab", "davul", "gülbank" ve "nefîr" adlı müzik aletlerine yer vermiştir:

Kim ḍalāletde işümüz ceng-idi
Her ṭarafda ceng-idi **gülbeng**-idi (4749)

Çaldılar **boru naḳāre** urdılar
Ṣol yaña ṣaf ṣaf oluban durdılar (7618)

Çıḳdılar ṣaf ṣaf oluban durdılar
Çaldılar **kūs u naḳāre** urdılar (7623)

Bindi leşker ḳaldurup ṣancaḳ ʿalem
Çaldılar **ẓurnā naḳāre zīrübem** (7854)

Dürlü niʿmetler getürdiler şarāb
Çaldılar ḳarşusına çeng ü **rebāb** (8446)

Çaldılar **kūs** u **ṭavul ṣurnā** nefîr
Şol ḳadar ün oldı kim ṣarṣıldı yir (9214)

Para Birimleri

Muhammed Efendi, *Sîretü'n-Nebî*'de Hz. Peygamber Dönemi'nde kullanılan "dinar ve dirhem" para birimleri yerine, yaşadığı devrin para birimleri olan Osmanlı dinarı, filori[1] ve akçayı (akçe)[2] zikretmiştir:

Uşda alġıl biñ **filori** var aña
Vir digil kim rişvet olsun bu saña (1958)

1 İtalyanca filorin kelimesinden gelen filori, 3,5 gr. ağırlığında altın para birimidir. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Halil İnancık, "Filori", *DİA*, XIII, s. 106-107; Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I,* MEB Yayınları, İstanbul 1993, s. 629-630.

2 Akçe, Osmanlılar tarafından başlangıçta "gümüş sikke", XV. yüzyıldan itibaren de genel anlamda "para" karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Halil Sahillioğlu, "Akçe", *DİA*, II, s. 224-227.

Biñ **filori** didi uş rişvet saña
Her ne dirseñ vireyüm hem ḳızuña (1967)

Pes buyurdı bir ḳulına var didi
Biñ ḳızıl altun **dīnārı** vir didi (9651)

Almazam va'llāhi sizden bir **direm**
Siz ne deñlü ger ḳılursañuz kerem (1131)

On deve daḫı yigit ḳızıl tülü
Hem gümiş on biñ **direm** uş iy ulu (5100)

Çoḳ yimek pīşkeş getürürler-idi
Getürene **aḳça** virürler-idi (5387)

Pes birez **aḳça** buyurdı virdiler
Ṣaġ selāmet tīz yine gönderdiler (8566)

Ölçü Birimleri

Muhammed Efendi, Hz. Peygamber Dönemi'nde kullanılan berîd, cerîb, dinar, dirhem, farak, ferak, müd, fersah, irdeb, kafîz, kırat, kıst, kıntâr, kulle, kûr, mil, miskal, müd, müddî, sa', ukıyye, vâfî, vesk gibi ölçü birimleri yerine XV. yüzyıl Osmanlı toplumunun kullandığı nügi[1] ve batman[2] ölçü birimlerini tercih etmiştir:

Bir ṭulum bal bir ṭulum hem daḫı yaġ
Daḫı on **batman** birinc kim ola aġ (947)

Öldürene anı neẕr olsun bañа
Yüz **nügi** altun vireyüm ben añа (2713)

Yüz **nügi** daḫı vireyüm aḳ gümiş
Her kimüñ gelse elinden işbu iş (2714)

1 Nügi, okkanın dörtte biri, yüz dirhemlik ağırlık ölçüsüdür. Bk. *Derleme Sözlüğü,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, C. IV, s. 3258.

2 Batman, daha çok Türkler ve Türklerle ilgisi bulunan kavimler tarafından kullanılan bir ağırlık ölçüsüdür. Batmanla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Cengiz Kallek, "Batman", *DİA*, V, s. 199-200.

Ağıt Yakma

Bu kavram *Sîretü'n-Nebî*'de "yüz yırtmak, yaka yırtmak, saç yolmak, saç açmak, kanlı yaş dökmek" ifadeleriyle karşımıza çıkmaktadır. İslâm'dan önce Araplar arasında ağıt yakma ve yas tutma merasimlerinin varlığı bilinmektedir. Hem Hz. Peygamber dönemi Arap toplumunda hem de Türk toplumunda görülen bu geleneğe *Sîretü'n-Nebî*'de de rastlamaktayız:

Bunı didi hemān döñdi başını
Yüzin yırtdı yire dökdi yaşını (343)

Yırtdı yüzin yoldı ṣaçın aġladı
El-emān yā pehlevān mürvet didi (6114)

Çün işitdi bu sözi ol Miyāse
Yaḳasın yırtdı düşdi yiñi yasa (5903)

Geldi ölmiş gördi ol babasını
Aġladı çāk eyledi yaḳasını (6443)

Dögdiler başlarını aġlaşdılar
Yire gözden ḳanlu yaşlar ṣaçdılar (15485)

Saçı Saçmak

Saçılan nesneler, topluluğun değişik zamanlarda ürettiği ve kendileri için önemli olan ürünlerdir. İslâm'ı benimsemiş Türk topluluklarının eski inanç ve geleneklerinden pek çoğu İslâmiyet'le rahatlıkla uyum sağlarken çatışan bazı hususlar da bu yeni dinden alınan motiflerle beslenerek devam ettirilmiştir. Bu bağlamda saçı geleneği İslâmiyet'teki benzer uygulamalarla birlikte sehavetle de birleştirilmiştir.[1] *Sîretü'n-Nebî*'de de bu gelenekten bahsedildiğini görmekteyiz:

Ol Ebū Bekr hemān bir avuç altun
Ṣaçu ṣaçdı Resūl üstine ol gün (1072)

1 Orhan Kurtoğlu, "Klasik Türk Şiirinde Saçı Geleneği", *Millî Folklor,* S. 81 (2009), s. 90.

Muṣṭafāya **ṣaçu ṣaçup** nā-gehān
Oldılar ol-dem yine andan nihān (1998)

Pes ḳalanı daḫı **ṣaçu ṣaçdılar**
İlle düşmenler ḥasedden geçdiler (2000)

Cebrā'īl çaġırdı kim ḳapu açuñ
İy melā'ikler gelüñ **ṣaçu ṣaçuñ** (2979)

Yeni Doğan Çocuğun Gözüne Sürme Çekmek

Hem Hz. Peygamber Dönemi'nde hem de XV. yüzyıl Osmanlı toplumunda görülen göze sürme çekme geleneği, *Sîretü'n-Nebî*'de de karşımıza çıkmaktadır:

Gitdiler pes ṭañla geldiler yine
Kim yuyalar **sürme çeke gözine** (518)

Gördiler yunmış arınmış pāk yüzi
Sürmelenmiş ḳıyma ḳuyruḳlu gözi (519)

Beşik

Muhammed Efendi, Türklere ait olan ve XV. yüzyılda yoğun olarak kullanılan beşik kullanma geleneğine *Sîretü'n-Nebî*'de, Hz. Ali'nin, Hz. Peygamber tarafından beşikte uyutulmasını ve sallanmasını anlatarak yer vermiştir:

Rāvī eydür dāyimā görür-idi
Ol ʿAlī **bişigini ügrür-idi** (2078)

Gitmez-idi dāyimā ṭurur-ıdı
Götürür yā **bişigin ügrür-idi** (2083)

Ḳo bunı biz ügrüyüp götürelüm
Kim bizüm-durur bu iş bitürelüm (2085)

Cenk Aletleri ve Mübâreze

Cenk meydanında karşılıklı cenkleşen pehlivanlardan birinin yenilgisinin, temsil ettiği ordunun toptan yenilgisi sayılması gibi savaş gelenekleri ve savaş aletleri, *Sîretü'n-Nebî*'de çokça karşılaştığımız durumlardır:

Ḳılıç āvāzesi ṭoldı felekler
Niyāza başladı gökde melekler (10785)

Bir aġulu **ḫançer**-ile ol hemān
Ol Resūle ḳaṣd ḳıldı bī-gümān (12936)

Ol ḫatun didi erümden ḳaldı uş
Cevşen ü nīze **tuvulġa** daḫı ḫoş (5563)

Birbirine ṣundılar **süñi** cidā
Ḳalmadı **ḳalḳan** daḫı hīç ortada (6007)

Ḳalʿanuñ cengi yaraġın gördiler
Niçe yirde **mancınıḳlar** ḳurdılar (7539)

Pes işāret ḳıldı meydān içine
Ol **mübāriz** girdi merdān içine

ʿĀşıḳāne döndi **cevlān eyledi**
Heybet-ile görklü **devrān eyledi** (5825-5826)

Güreş

Sîretü'n-Nebî'de Araplar ve Türkler için çok önemli bir spor olan güreş ve güreş terimi olan pehlivan kelimelerine sıklıkla rastlamaktayız:

Ol zamānda Mekkenüñ oġlanları
Kim **güreş** ṭutarlar-ıdı her biri (865)

Ger er-ise **güreşelüm** gelsün ol
Er niçe ḳuvvet niçe_olur görsün ol (872)

Pes çağırdı aña didi ṭur örü
Biz ikimüz **güreşelüm** gel berü (908)

Hem ol key **pehlevān** gürbüz er-idi
Anı biñ kişiye ṣayarlar-ıdı (605)

Sükān-ıdı hem adı ol laʿīnüñ
Ol-ıdı **pehlevānı** leşkerinüñ (607)

Yeme-İçme

Sîretü'n-Nebî'de iki yemek türü yer almaktadır. Bunlardan ilki büryan, ikincisi de tirittir.[1] Her ikisi de Anadolu'da bilinen yemek çeşitlerindendir. Farsça biryân kelimesinden bozma olan büryan, tandırda susuz pişirilen kebap demektir. Farsça bir kelime olan tirit ise et suyuna kızartılmış veya bayat ekmek konularak yapılan yemektir. Bu yemek Anadolu'da düğün yemeği olarak da bilinir.

Pes buyurdı dürlü niʿmet dökdiler
Ḳuzı **biryān**ına sükker ekdiler (1244)

Geldi hep yüki mevīz ü **bal** u **yaġ**
Ḫarnūb u **dūşāb** u **arpa buġday** aġ (14726)

Deve ḳoyun etinüñ yoḳ ḳarārı
Ṭolu **bal yaġ tirīd**ler ṣufraları (14770)

Bir ṭulum **bal** bir ṭulum hem daḫı **yaġ**
Daḫı on batman **birinc** kim ola aġ (947)

***Sîretü'n-Nebî*'nin Kaynakları**

Muhammed Efendi, *Sîretü'n-Nebî*'yi yazarken farklı kaynaklardan yararlanmıştır. Bunlardan ilki, Ebü'l-Hasan Ahmed b. Abdillah b. Muhammed el-Bekrî'nin *el-Envâr* isimli eseridir. Anlatılan olayları abartılı ifadelerle süsleme

1 Hz. Peygamber Dönemi'nde büryan ve tirit yemeklerinin varlığına dair hiçbir bilgi bulunamamıştır.

ve hayalî olayları gerçekmiş gibi canlandırma, el-Bekrî'nin siyerinin[1] muhteva özelliğidir. Bekrî'nin bu muhteva özelliğinin, bir vâiz olarak halka olayları basit bir şekilde ve kıssalarla anlatma zorunluluğundan kaynaklandığını düşünebiliriz. Bekrî'nin bu anlatım tarzı, Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sine de yansımıştır. *Sîretü'n-Nebî*'nin bazı bölümlerinde görülen vâiz (dikte) üslûbu, hayalî varlıklar ve hayalî kıssalar bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Daḫı yirdensin buña aldanmaġıl
Tīz gidersin eglenürem ṣanmaġıl (211)

Fitnedür dünyāya meftūn olmaġıl
Aldanup rengine maġbūn olmaġıl (214)

Gördi kim yatur bir ulu **ejdehā**
Her nefes kim olur aġzından rehā

Ṭopraġı ḳapḳara oda yandurur
Ṭaşa irse kül gibi üşendürür (1338-1339)

Birezden gördiler **ġūl-ı beyābān**
Delüklerden çıḳup ṭoldı beyābān (10366)

Muhammed Efendi eserinde, el-Bekrî'nin adını beş beyitte doğrudan zikretmiştir:

Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Mevlūdı böyle ḥikāyet eyledi (276)

Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Ol ki sīreti ḥikāyet eyledi (8872)

Ḥasan babası ol **Bekrī** rivāyet
İder ol **Vāʿiẓ-i Baṣrī** rivāyet (10050)

Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Mekke fetḥin çün ḥikāyet eyledi (11631)

[1] Bekrî'nin *el-Envâr* adlı Arapça siyerinin, *Siyer-i Nebî Tercümesi* adı altında 397 varaklık bir nüshası, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Ef., 4361 numarada kayıtlıdır.

Bü'l-Ḥasen Bekrī rivāyet eyledi
Sīreti böyle ḥikāyet eyledi (14199)

Muhammed Efendi'nin ikinci kaynağı Kadı Mustafa Darîr'in (ö. XIV. yüzyıl) *Sîretü'n-Nebî*'sidir. Ancak o, eserinde Darîr'den hiç söz etmemiştir. Aşağıdaki örnekler Muhammed Efendi'nin Darîr'in eserini gördüğünün ve eserinden yararlandığının göstergesidir.

Dili söyler bilimedüm sözini
Sevindüm göricek yine yüzini (305)
(Muhammed)

Yüzi secdede barmağın götürmiş
Dili söyler bilimezem sözini
(Darîr)

Kesilmiş göbegi sünnet olınmış
Ne erkān var-ısa cümle ḳılınmış (393)

Yaġlamışlar sürmelemişler gözin
Hem ḳımāṭa ṭolamışlar kendözin (392)
(Muhammed)

Kesilmiş göbegi sünnet olınmış
Ḳımātlu sürmelemişler gözini
(Darîr)

Yire ḫoş Kaʿbeye ḳarşu yüz urmış
Başı secdede barmağın götürmiş (304)
(Muhammed)

Yüzi secdede barmağın götürmiş
Dili söyler bilimezem sözini
(Darîr)

Bu örnekleri arttırmak mümkündür.

El-Bekrî, genel olarak siyerinde naklettiği olayların râvilerinin ismini

zikretmemiştir. Bu nedenle Muhammed Efendi'nin özellikle "râvi eydür" ya da "râviler kıldı rivayet" gibi ifadelerle göndermeler yaptığı sahâbîler, İbn İshak ve İbn Hişâm'ın siyerinde yer almalıdır. Çünkü XV. yüzyıla gelinceye kadar en muteber ve bilinen siyer kitapları, İbn İshak ve İbn Hişâm'a ait olanlardır. Müellifin bu eserleri görmezden gelmesi bu açıdan mümkün görünmemektedir. İbn İshak[1] siyerinde olayları anlatırken "Ahmed b. Abdülcebbâr rivayet eyledi", "Ahmed Yunus'tan, o da İbn İshak'tan rivayet eyledi" gibi ifadelerle, anlattığı her olayın râvisini vermiştir. Muhammed Efendi'nin, eserinde bu ifadeleri, sahâbî ismi zikretmeden "râvi" ve "râviler" şeklinde kullandığını düşünmekteyiz. *Sîretü'n-Nebî*'ye bu açıdan baktığımızda müellifimizin üçüncü ve dördüncü kaynak olarak İbn İshak ve İbn Hişâm'dan yararlandığını söyleyebiliriz.

Ḫaber **rāvīleri** ḳıldı rivāyet
Resūlu'llāha geldi işbu āyet (3993)

Rāvīler şöyle rivāyet eyledi
Hicreti böyle ḥikāyet eyledi (4850)

Ol Ḫadīce ḫatun anda ol zamān
Rāvī eydür yaluñuzcaydı hemān (1701)

Muhammed Efendi, dokuz beyitte, anlattığı olayı rivayet eden sahâbînin adını doğrudan zikretmiş ama rivayetin yazılı olduğu kaynak ya da kaynakları belirtmemiştir.

Velī diñle diyelüm bir ḥikāyet
Ki oldı **ibn-i ʿAbbās**dan rivāyet (2508)

Rivāyet ḳıldı **Saʿd ibn-i ʿUbāde**
Ḥaḳ anuñ raḥmetin ḳılsun ziyāde (7242)

Enes ḳılur rivāyet Muṣṭafānuñ
Rubāʿiyyesi ṣınmış-ıdı anuñ (7250)

1 İbn Hişâm'ın siyeri için bk. Muhammed İbn İshak, *Siyer-i İbn-i İshak,* (haz. İhsan Süreyya Sırma), Düşün Yayıncılık, İstanbul 2012.

Mālik oġlı Ḳaʿb rivāyet eyledi
Ḥażret-i Peyġāmberi gördüm didi (7304)

Yirmi sekiz beyitte de "râviler" kelimesini kullanarak birden çok sahâbînin aynı olayı naklettiğini belirtmiştir. Bu beyitlerden bazıları şunlardır:

Biz Resūlu'llāh sözine gelelüm
Rāvīlerden ḫoş rivāyet ḳılalum (354)

Rāvīler ḳıldı rivāyet ol gice
Kim Ḫadīce ḫatun evinde nice (1921)

Rāvīler eydür ki bir gün Muṣṭafā
Bir derede bilesince Murtażā (2114)

Sîretü'n-Nebî'de yüz bir beyitte "râvi" kelimesi tekil olarak kullanılmış ve bu kelimeyle olayın kaynağına işaret edilmiştir. Bu beyitlerden bazıları şunlardır:

Rāvī eydür ol melek Rıḍvān-ıdı
Ol behiştüñ ḫāzini sulṭān-ıdı (416)

Rāvī eydür kim ki anda vardı-sa
Āmīne ḫatun evine girdi-se (508)

Rāvī eydür pes yarındası hemān
İrdi ölüm virmedi daḫı emān (779)

Sonuç olarak Muhammed Efendi, eserini yazarken birden çok kaynaktan yararlanmış, muhtemelen de bu kaynaklardaki bilgileri karşılaştırarak eserini hazırlamıştır. Bu kaynaklardan sadece el-Bekrî'nin adını zikretmiş, Kadı Mustafa Darîr, İbn İshak ve İbn Hişâm'ın adını ve eserlerini zikretmemiş, bu kaynaklara "râviler" ve "râvi" kelimeleriyle göndermeler yapmıştır.

Kadı Mustafa Darîr'in *Sîretü'n-Nebî* Adlı Eseriyle Muhammed'in *Sîretü'n-Nebî*'sinin Karşılaştırılması

Muhammed Efendi'nin, eserini yazarken -ismini doğrudan zikretmese de- Kadı Mustafa Darîr'in *Sîretü'n-Nebî*'sinden büyük ölçüde etkilendiği gözlenmektedir. Onun, Darîr'den etkilenmesi gayet doğaldır. Çünkü müellifimizin eserini kaleme aldığı XV. yüzyılda, Türkçe yazılmış tek kaynak

Darîr'in siyeridir. Darîr'in siyeri devrinde ve sonraki yüzyıllarda oldukça ilgi görmüş, geniş halk kitleleri tarafından takip edilmiştir. Muhtemelen Muhammed de gençlik yıllarında Hz. Peygamber'in hayatını Darîr'in eserinden okumuş ve eserin üslûbundan etkilenmiştir. Onun, kendi eserini kurgularken, bu kadar ilgi gören ve takip edilen bir eserden yararlanması -bu açıdan bakıldığında- gayet doğaldır.

Darîr'in *Sîretü'n-Nebî*'si[1] ile Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinin kaynakları da aynıdır. Osmanlı topraklarında, Hz. Ali ve Hz. Hamza gibi yiğitliğiyle meşhur iki şahsiyeti ön plana çıkaran eserler hep ilgi uyandırmış; *Hz. Ali Cenknâmeleri* ile *Hamzanâmeler*, Osmanlı toplumunun ilgiyle takip ettiği eserler arasına girmiştir. Muhammed Efendi ile Darîr'in *Sîretü'n-Nebî*'sinin Anadolu'da ilgi görmesinin en büyük nedenlerinden biri de bu kahramanlık hikâyeleriyle kurgulanmış olmasıdır. Belki de bu yüzden el-Bekrî'nin, Hz. Ali ile Hz. Hamza'nın kahramanlıklarını ön plana çıkaran *el-Envâr* adlı siyeri, her iki şaire de kaynaklık etmiştir.

Hem Darîr'de hem de Muhammed Efendi'de, kişisel başarıdan ziyade birebir mücadeleyle ön plana çıkan kahramanların daha muteber olduğu gözlenmektedir. Bu özellik, Muhammed Efendi'nin sîretinde, Darîr'e göre daha belirgindir.

Her iki eser -kurgu açısından farklılıklar gösterse de- muhteva olarak benzerdir. İkisinde de genel olarak kronolojik bir yol izlenmiştir. Darîr'in *Sîretü'n-Nebî*'si altı cilttir. Muhammed Efendi, Darîr'in altı ciltte işlediği konuları, muhtasar hâle getirerek tek ciltte ve 15657 beyitte işlemiştir. Darîr'in eserindeki manzum kısımlar bir cilt oluşturacak hacimdedir.[2] Darîr'in altı ciltlik eserinde yer alan konular şunlardır:

I. Cilt: Tevhid, na't, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali ve Hz. Hasan'la Hüseyin'in methiyle başlar. Ardından Hz. Âdem'in yaratıl-

---

1 Darîr, 779 (1377) yılında Hanefî fakihi Şeyh Ekmeleddin el-Bâbertî'nin daveti üzerine Mısır'a gider. Şeyh Ekmeleddin'in aracılığı ile Mısır sultanına ve Atabeg Berkuk'a kendini tanıtma fırsatı bulur ve onların teveccühünü kazanır. Güçlü hâfızası, geniş bilgisi, konuşmasının tatlılığı ve çekiciliğiyle çevresinin büyük takdirini kazanan Darîr, geceleri hükümdarın meclisinde sahâbîler ile melik ve emîrlerin hayat ve gazâlarını kıssalar şeklinde anlatır. Mısır sarayında büyük ilgiye mazhar olan Darîr, bir süre sonra Şeyh Ekmeleddin el-Bâbertî'nin de tavsiyesi üzerine el-Bekrî'nin Arapça siyerini, İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-Nebeviyye*'sini halkın zor anlayacağını düşünerek tercüme etmeye başlar. Beş yıl boyunca sultanların sohbetinde bu tercümeleri okur. 790'da (1388) son bulan tercümeyi Darîr, "Tercümetü'd-Darîr" adıyla kitap hâline getirerek Sultan Berkuk'a takdim eder. Bk. Mustafa Erkan, "Sîretü'n-Nebî", *DİA*, XXXVII, s. 269-270.

2 Bk. Esra Egüz, *Erzurumlu Mustafa Darîr'in Sîretü'n-Nebî'sindeki Türkçe Manzumeler* (İnceleme-Metin), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2013.

ması, kitabın tercüme sebebi, Hz. Peygamber'in dedeleri, isimleri, abdest ve namazın aslı, Abdülmuttalib'in dünyaya gelişi, imanın şartı, kelime-i tevhid, iman ve İslâm, nübüvvet nûrunun intikali, Zemzem kuyusunun açılması, Abdullah'ın doğumu, Hz. Peygamber dünyaya gelmeden önce meydana gelen olaylar, Satıh, Şık ve Zerkâ'nın kehanetleri, Ebrehe b. Sabbah el-Eşrem'in hikâyesi, Hz. Âmine'nin nikâhı, fil vak'ası, Hz. Peygamber'in doğumu, çocukluğu, Meysere ile Şam'a ticarete gitmesi, haftanın günleri, Kisrâ'nın tâkının kırılması, Hz. Peygamber'in sütanneye verilmesi, Hz. Âmine'nin vefatı, Seyf-i Zülyemen hikâyesi gibi mevzular işlenir.

II. Cilt: Hz. Muhammed'in bazı mûcizeleriyle başlar. Hz. Hatice ile evlenmesi, Kâbe'nin yeniden imarı, Hz. Muhammed'e risâletin gelmesi, ilk vahiy, ilk Müslüman olanlar, İslâm'ın açıklanması ve Hz. Peygamber'in akrabalarını dine davet etmesiyle son bulur.

III. Cilt: Mi'rac hadisesiyle başlar. Hz. Peygamber'in Tâif seferi, Hz. Âişe ile nikâhlanması, bazı kabilelerin Müslüman oluşu, Akabe biatları, Medine'ye hicret, Kubâ ve Medine mescidlerinin yapılması, muhacir ve ensarın kardeşliği, Medine rahiplerinden Ebû Âmir'le Hz. Muhammed'in hak din konusundaki tartışmasıyla son bulur.

IV. Cilt: Hz. Fâtıma'nın doğumuyla başlar. Hz. Hatice'nin vefatı, Bedir Gazvesi, Benî Kaynukâ Gazvesi, Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'nin evlenmesi, Uhud Gazvesi, Bi'rimaûne olayı, Benî Nadîr Gazvesi gibi konularla son bulur.

V. Cilt: Benî Mustalik Gazvesi'yle başlar. Hendek Gazvesi, Benî Kurayza Gazvesi, Umre seferi, Hudeybiye Antlaşması, Hz. Peygamber'in hükümdarlara İslâm'a davet mektupları göndermesi, Hayber'in Fethi, Umretü'l-kazâ, Mûte Savaşı ve Mekke'nin Fethi gibi hususlar işlenerek son bulur.

VI. Cilt: Huneyn Gazvesi'yle başlar. Tâif Muhasarası, Tebük Gazvesi, haccın farz kılınması, Vedâ haccı, Resûlullah'ın hastalanması ve vefatı gibi konularla son bulur.

Darîr, konuları işlerken olaylara geniş bir açıdan bakmış ve oldukça ayrıntılı bilgiler vermiştir. Muhammed Efendi ise ayrıntıdan mümkün olduğu kadar uzak durmuş, olayların özünü vermeye çalışmıştır. Örneğin Darîr'in eserinin birinci cildinde ele alınan, "tevhid, na't, dört halife ve Hz. Hasan'la Hz. Hüseyin'in methi, kitabın tercüme sebebi, Hz. Muhammed'in soyu, isimleri, nübüvvet nûrunun intikali, Zemzem kuyusunun açılması,

Abdullah'ın doğumu, Hz. Âmine'nin nikâhı ve fil vak'ası" vb. olaylar yaklaşık seksen varaklık bir yer tutarken Muhammed Efendi'de bu konular 207 beyitle anlatılmıştır.

Sîretü'n-Nebî'de işlenen bazı konular sadece Darîr'in eserinde yer almaktadır. Devrinde ve sonraki yüzyılda karşımıza çıkmayan bu bölümler, Muhammed Efendi'nin Darîr'in eserinden çok fazla istifade ettiğini göstermektedir. Örneğin Hz. Peygamber'in gözlerinin ağrıdığı kıssa, sadece Darîr'in ve Muhammed Efendi'nin siyerinde yer almaktadır ki iki eserin anlatım ve üslûbu da birbirine oldukça yakındır. Bu üslûp yakınlığını aşağıdaki örnek metinlerde görmek mümkündür:

> "Neṣr: Çün Rasūluñ anası Āmine ḫatunı defneylediler. Rasūl üç gün daḫı anasınuñ ḳarāyıbı ḳatında eglendi, ol üç gün içinde Rasūl igen çoḳ aġladı. Üç günden ṣoñra Rasūli aldılar şehre geldiler. Aġlamaḳdan Rasūli göz aġrısı ṭutdı. Gözleri remed oldı, niçe kim devā ḳıldılar fāyide itmedi. ʿAbdu'l-muṭṭalibüñ göñli igen ṭar oldı. Zīrā elli gün Rasūl göz aġrısı çekdi niçe kim ʿılāc eylediler, ot bıraḫdılar fāyide eylemedi. ʿAbdu'l-muṭṭalibüñ bir yahūdi dōstı var-ıdı. Bir gün ol yahūdinüñ Şeybe ḳatında bir maṣlaḥatı var-ıdı. Ol maṣlaḥat içün yahūdi ṭurdı, Şeybe ḳatına geldi, gördi kim Şeybe melūl oturmış-ıdı, Rasūluñ başını dizi üsdine almış-ıdı; yahūdi Şeybeye ṣordı kim, yā seyyid-i Ḥaram, veledüñ Muḥammed niçün yatur, didi. Şeybe eyitdi, gözleri remed olıpdur aġrır, didi. Yahūdi eyitdi: Zinhār yā seyyid yahūdilerden ot almaġıl, bulardan ʿılāc isdemegil. Zīrā bu yahūdiler veledüñi sevmezler, dün ü gün bunuñ ḳaṣdında ṭururlar, illā saña bir gişi ṣalıḫ vireyim kim anuñ eli sebebdür ve otı mücerrebdür. Şeybe eyitdi: Ne gişidür, ol ne yirde olur, didi. Yahūdi eyitdi: Mekke birle Tāyif arasında bir deyr vardur. Anda bir ruhbān vardur. Adı Semīʿdur, mubārek eli vardur, ḳutlu nefesi vardur. Oġlancuġuñı ol ruhbāna iletgil, didi."[1]
>
> **(Erzurumlu Kadı Darîr)**

1 Mustafa Erkan, *Sîretü'n-Nebî (Tercümetü'd-Darîr) İnceleme-Metin I,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1986, s. 396-397.

***Sîretü'n-Nebî* (Muhammed)**

Çünki irdi biş yaşına Muṣṭafā
Āmīneye irdi fermān-ı Ḫudā

Vaʿdesi irişdi öldi anası
Ḳaldı öksüz ol cihān yik-dānesi (538-539)

Anası derdi içün ol gülʿiẕār
Gice gündüz aġlar-ıdı zār u zār

Ḥasret-ile dört yañа baḳar-ıdı
Gözlerinüñ yaşları aḳar-ıdı

Şol ḳadar kim dökdi yaşın aġladı
Ol mubārek gözleri hem aġrıdı

Mekkede her kim ki var-ısa ṭabīb
ʿArża ḳıldı cümle ʿAbdu'l-muṭṭalib

Kimsene dermān bulımadı añа
Hīçbiri çāre ḳılımadı añа

Artar-ıdı derdi olduḳca ʿilāc
Bed-ter oldı kimse ḳılduḳca ʿilāc

Bir gün otururdı ʿAbdu'l-muṭṭalib
Başını dizinde ḳomışdı Ḥabīb

Bir Yehūdī ulu ruhbān var-ıdı
Ol Benī Hāşim-ile dūstlar-ıdı

Geldi ʿAbdu'l-muṭṭalib ḳatına ol
Didi yā seyyid neden göñlüñ melūl

Didi yā ruhbān kim işbu oġlanuñ
Gözcügezleri ḳatı aġrur bunuñ

Bu benüm oġlum-durur derdi bañа
Bu melūlligi getürdi görseñe

Çoḳ ʿilāc eylediler oñmadı bu
Aġrıyaldan daḫı hīç diñmedi bu

İşbu fenden nesne sen bilür-iseñ
Ger bu derdüñ çāresin ḳılur-ısañ

Uş ne deñlü dir-iseñ māl vireyüm
Maṭlūbuña hem seni irgüreyüm

Didi ruhbān aç yüzini göreyüm
Baḳayum gözine derdin ṣorayum

Çünki yüzin Muṣṭafānuñ açdılar
Tābişinden nūrınuñ ḫalḳ ḳaçdılar

Merd-i rāhib çünki gördi ol nūrı
Gözleri ḳamaşdı ṣarardı yüzi

Döndi didi bu senüñ oġluñ degül
Atasuz anasuz olur bu oġul

Bunı zinhār kimseye göstermegil
Bu ṭabīblerüñ eline virmegil

Kim ulu düşmen-durur buña ḳamu
Cehd iderler kör ola bu iy ʿamu

Ḳoduġı otlar ḳamu aġu-durur
Derdini bunuñ anuñ-çün azdurur

Didi yā ben n'ideyüm digil baña
Didi bunuñ çāresin eydem saña

Var-durur Cuḥfede bir rāhib ulu
Al bunı ilet sen añа iy ulu

Ol mubārek pīr-durur ʿömr-i dirāz
Ol bilüpdür vardur anda dürlü rāz

Buña dermān olur-ısa ol bilür
Ger bilürse taḳṣīr itmez ol ḳılur (551-575)

Yukarıdaki örneğin yanı sıra Muhammed Efendi'nin manzum siyeri ile Darîr'in manzum-mensur siyerinin anlatım ve üslûp tarzlarını aşağıdaki bölümler ışığında da karşılaştırabiliriz:

"Mevlūdu'n-Nebī ʿAleyhi's-selām (208-528)" bölümünden:

Ḳanadı-la bir aḳ ḳuş ḳuvveti-le
Ṣıġadı arḳamı key ʿizzet-ile (297)
(Muhammed)

Bir aḳ ḳuş geldi arḫamı ṣıġadı
Ḳanadı birle ḳatı ḳuvvet-ile
(Darîr)[1]

Ne ṣu gördüm ne aġrı vü ne ḫod ḳan
Hemān bir ay gibi ṭoġdı bir oğlan (300)
(Muhammed)

Ne ḳan gördüm ne ṣu gördüm ne aġrı
Ṭoġurmadum ben anı zaḥmet-ile
(Darîr)

Ṣuṣadum ġāyet ḥarāretden ḳatı
Ṣundılar bir cām ṭolusı şerbeti (298)
(Muhammed)

Ṣuṣadum ṣu diledüm içmege ben
Elüme ṣundılar ḳıf şerbet-ile
(Darîr)

Yire ḫoş Kaʿbeye ḳarşu yüz urmış
Başı secdede barmaġın götürmiş (304)
(Muhammed)

Yüzi secdede barmaġın götürmiş
Dili söyler bilimezem sözini
(Darîr)

1 Esra Egüz, *Erzurumlu Mustafa Darîr'in Sîretü'n-Nebî'sindeki Türkçe Manzumeler* (İnceleme-Metin), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2013, s. 468-472.

Dili söyler bilimedüm sözini
Sevindüm göricek yine yüzini (305)
(Muhammed)

Görürem Kaʿbeye ḳarşu Muḥammed
Bucaḳda yire urmışdur yüzini
(Darîr)

Yaġlamışlar sürmelemişler gözin
Hem ḳımāṭa ṭolamışlar kendözin (392)
(Muhammed)

Kesilmiş göbegi sünnet olınmış
Ḳımātlu sürmelemişler gözini
(Darîr)

Kesilmiş göbegi sünnet olınmış
Ne erkān var-ısa cümle ḳılınmış (393)

Bir aḳ ṣūf ṭona ṭolamışlar anı
Göricek anı buldum yiñi cānı (369)
(Muhammed)

Bir aḳ ṣofa ṭolamışlar vücūdın
Tenini baġlayan ṣaçmış ṭuzını
(Darîr)

Diledüm kim alam ṣunam ben anı
Bir aḳ bulut irişdi nā-gehānī (373)
(Muhammed)

Diledüm kim varam eltime alam
Göreni ol aydan arı ḫūb yüzini
(Darîr)

Bañа didi ki bu oġluñı bekle
Bunı üç gün olınca gizlü ṣaḳla (449)
(Muhammed)

Anı üç güne değin gizlü saḫlañ
Hemīşe gicesin ü gündüzini
(Darîr)

İşidürem bir ün eydür Muḥammed
Ki nuṣret kilīdin ṭutdı mü'ebbed (372)
(Muhammed)

Eydür ol üçden biri nuṣret dili
Nāṣır ola kim ṭuta bu menzili

Nāṣır-ı dındür Muḥammed bil yaḳīn
Nuṣret-ile ṭutısardur yiryüzin
(Darîr)

Sîretü'n-Nebî'nin Sinan Paşa'nın *Tazarru'nâme*'sine Yansımaları

XV. yüzyılın önemli devlet adamlarından Sinan Paşa'nın, *Tazarru'nâme* adlı ünlü eserinde, Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinden kimi beyitlerin küçük değişikliklerle yer aldığı görülmektedir. Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'si 1467, Sinan Paşa'nın *Tazarru'nâme*'si ise en erken 1481 yılında tamamlanmıştır.[1] Bu da Sinan Paşa'nın *Sîretü'n-Nebî*'yi okuduğunu göstermektedir. Yine *Tazarru'nâme*'nin manzum olarak kaleme alınan birçok yerinde Muhammed Efendi'nin üslûbunun yansımalarını görmek mümkündür.

Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'si ile Sinan Paşa'nın *Tazarru'nâme*'sinde yer alan benzer beyitlerden bazıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

İy şeb-efrūz-ı seḥer-ḫīzān-ı rāh
Gice gibi nāmemüñ ḳalbi siyāh (71)
(Muhammed)

İy şeb-efrūz-ı seḥer-ḫīzān-ı rāh
Şeb gibi olmış durur gönlüm siyāh (s. 167)
(Sinan Paşa)[2]

'Işḳa 'āşıḳa ḳalem sen çek tamām
Tā hemān ma'şūḳa ḳala ve's-selām (34)
(Muhammed)

1 Bu konuda Prof. Dr. Mertol Tulum "*Tazarru'-nâme*'nin yazılış tarihi bilinmemekle beraber, Sinan Paşa'nın Türkçe eserlerini II. Bayezid devrinde yazdığı kat'î olduğuna göre bu tarih 1481'den eski olamaz." demektedir. Bk. Mertol Tulum, *Tazarru'-nâme*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2014, s. 33.

2 Sayfa numaraları için bk. Mertol Tulum, *Tazarru'-nâme,* MEB Yayınları, Ankara 2001.

ʿĀşıḳ u ʿışḳa ḳalem çek sen tamām
Tā ki maʿşūḳ ola ḳalan ve's-selām (s. 198)
(Sinan Paşa)

Şeh-süvār-ı ʿışḳı çün leşker çeker
Ḫōcalar ḳullarına olur nöker (26)
(Muhammed)

Şeh-süvār-ı ʿışḳı çün leşker çeker
ʿAḳl u fikri yanına çāker çeker (s. 198)
(Sinan Paşa)

ʿAḳl eydür kārusāzī yig-durur
ʿIşḳ eydür pāk-bāzī yig-durur (28)
(Muhammed)

ʿAḳl ister kārusāz olmaḳlıġı
ʿIşḳ ister pāk-bāz olmaḳlıġı (s. 198)
(Sinan Paşa)

ʿAḳl eydür ked-ḫudālıḳ ḫoş olur
ʿIşḳ eydür pādişāhlıḳ ḫoş olur (29)
(Muhammed)

ʿAḳl ister ketḫudālıḳ itmegi
ʿIşḳ ister pādişāhlıḳ itmegi (s. 198)
(Sinan Paşa)

ʿAḳl eydür kim perīşān olmaġıl
ʿIşḳ-gūlar eydür ki nādān olmaġıl (30)
(Muhammed)

ʿAḳl eydür gel perīşān olmaġıl
ʿIşḳ ana güler ki nādān olmaġıl (s. 197)
(Sinan Paşa)

ʿIşḳda yiksān oldılar küfr-ile dīn
ʿIşḳda ne şekk ḳayġusı var ne yaḳīn (24)
(Muhammed)

ʿIşḳ mesti farḳ idemez küfr ü dīn
ʿĀşıḳa olmaz ġam-ı şekk ü yaḳīn (s. 197)
(Sinan Paşa)

Bu meger ilhām-ı Rabbānī-durur
Cāna yā telkīn-i rūhānī-durur (9)
(Muhammed)

Ṭabʿa bir ilhām-ı Rabbānīdür ol
Cāna bir telkīn-i rūhānīdür ol (s. 111)
(Sinan Paşa)

Cehl ulusı oldı çün āb u gilüñ
ʿİlm oḳı tā dirile cān u dilüñ (15572)
(Muhammed)

Cehl ile çün mürdedür āb u gilüñ
ʿİlm oḳı ki ḥayy ola cān u dilüñ (s. 110)
(Sinan Paşa)

ʿİlm-ile olsa ʿamel ḫoş genc olur
ʿİlm-ile olmazsa derd ü renc olur (15573)
(Muhammed)

ʿİlm-ile olsa ʿamel bir genc olur
Olmaz-ısa ʿilm ḳuru renc olur (s. 110)
(Sinan Paşa)

C. Şekil Özellikleri

Vezin

Sîretü'n-Nebî, aruz vezninin en çok tercih edilen bahri olan hezecin *mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün* ile remel bahrinin *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıplarıyla yazılmıştır. Muhammed Efendi, bu bahirleri karışık olarak kullanırken herhangi bir yöntem takip etmemiştir. Özellikle mesnevilerde tercih edilen bu vezinler, Türkçeye uygulanmasındaki kolaylık ve Türklerin millî ölçüsü olan heceyi anımsatması bakımından Türk şairleri tarafından çokça tercih edilmiştir.[1] Müellifin yerel ve sade söyleyişle halk şiiri üslûbunu yakalaması ve 11'li hece ölçüsünü anımsatan aruz vezinlerini tercih etmesi dikkate değer bir husustur. *Sîretü'n-Nebî*'deki bu söyleyiş özelliğinin ortaya çıkmasında, devrindeki sade dille yazma ve Türkçe sözcük kullanma eğiliminin de etkisi olduğunu söylemek gerekir.

Yunus Emre *Risâletü'n-Nushiyye*'yi, Şeyhî *Hüsrev ü Şîrin*'i, Cem Sultan *Cemşîd ü Hurşîd*'i, Hamdullah Hamdi *Tuhfetü'l-Uşşâk*'ı, Şeyhoğlu Mustafa *Hurşîdnâme*'yi, Mehmed *Işknâme*'yi *mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün*; Şeyyad Hamza *Yûsuf u Zeliha*'yı, Gülşehrî *Mantıku't-Tayr*'ı ve *Feleknâme*'yi, Âşık Paşa *Garîbnâme*'yi, Ahmedî *İskendernâme*'yi, Hamdullah Hamdi *Ahmediyye*'yi, Süleyman Çelebi *Vesîletü'n-Necât*'ı ise *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıbıyla yazmışlardır. Örnek eserlerden de anlaşılacağı üzere bu iki vezin, Türk şairleri tarafından çokça tercih edilmiştir. Muhammed Efendi'nin de temayüle uyup çokça kullanılan bu vezinleri tercih etmesi, veznin kullanım kolaylığındandır.

Aşağıda, Muhammed Efendi'nin vezinleri kullanış şekline örnek beyitler verilmiştir:

---

1 "Türk halk edebiyatındaki 11'li hece ölçüsüne karşılık gelen bu ölçüler, Türk edebiyatının en eski ve en yaygın nazım biçimlerinden olan koşuk (koşma) nazım biçiminin de ölçüsüdür. XIV. ve XV. yüzyıllarda Anadolu sahasında gazel, kaside ve mesnevi gibi nazım şekilleri olgunlaşırken bu gelişmede, örnek alınan İran edebiyatına ait eserlerin etkisini de inkâr etmemek gerekir. Bu dönemde muhteva ve şekil açısından klasikleşmeye başlamış olan şiir, aruzun değişik kalıp ve şekillerinin tecrübe edilip seçilme devresini geride bırakmış, Türk şiir geleneğine uygun olarak tercih edilip kullanılan vezinler artık olgunlaşmaya başlamıştır. Türk şairlerince hecenin 11'li ve 8'li şekillerine uyan aruz kalıplarına özel ilgi gösterilirken Türk şiirinde eskiden beri kullanılan 'dörtlük' biriminin de önemini muhafaza etmeye devam etmesi sonucu, klasik edebiyata tuyuğ nazım şekli kazandırılmıştır." Bk. Nihat Çetin, "Aruz", *DİA*, III, s. 434.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Resūlu'llāh kerāmātın kemālin
ʿAcāyib muʿcizātın ḫūb cemālin

Dürişdük yine ol mevsüm olınca
Yine eyyām-ı bāzāruñ gelince

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Yitmiş er kişi Müsülmān oldılar
İki ʿavret daḫı dīne geldiler

Uş Ebu'l-Heytem sözi oldı tamām
Geldük imdi ol Resūl faḫru'l-enām (4628-4631)

Müellif, bazı beyitlerin her mısraında ayrı vezin kullanmış, bu vezinleri kullanırken de herhangi bir yol izlememiştir. Muhammed Efendi, söyleyiş kolaylığına göre dizelerde *mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün* ile *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıplarını karışık olarak kullanmıştır:

Ḫadīce didi pes ḥāşā ve kellā
Kim senüñ tek pāk olana dīv gele (2172)

Yidincisi adıdur Dārü'l-Envār
Müşk-i ezferden ḳamu dār u dīvār (3316)

Dibinde biş sarāy gördüm key ulu
Şöyle rūşen ṣanki nūrdan yapulu (3379)

Sîretü'n-Nebî'de aruz veznine uymayan beyit yoktur. İmalelere sıkça rastlanır ancak bu imaleler âhengi bozan cinsten değildir. İmalesiz beyitlerin sayısı da epey fazladır. Zihaf ise -mesnevinin hacmi göz önüne alındığında- yok denecek kadar azdır. Genel olarak Türkçe kelimelerde imaleyle med yapılmamış ancak Arapça ve Farsçanın bir buçuk hece değerindeki hecelerinde daima med yapılmıştır. Müellif, nûn-ı sâkinle biten hecelerde ise medden kaçınmıştır. Yine bir aruz kusuru olan, başında "ayın" sessizi bulunan kelimelerle ulama yapılmasına da (vasl-ı ayn) *Sîretü'n-Nebî*'de rastlamaktayız.

Muhammed Efendi'de en çok rastlanan aruz kusuru imâle-i maksûredir:

Gördi kāfirler ki dutıldı başı
Şāha ḳarş**u** d**u**ramaz ḫod bir kişi (9379)

Did**i** Peyġāmber**e** b**u** armaġandur
Ul**u** düşmen ʿacāyib pehlevāndur (9387)

Şair, bazı Farsça ve Arapça kelimelerde zihaf yapmıştır. Bu durumda nüshada çoğu zaman zihaflı olan hecenin uzun ünlü harfi kaldırılıp hareke konmuştur:

Rāviler ( ) ḳıldı rivāyet ol gice
Kim Ḫadīce ḫatun evinde nice (1921)

Bir **para** ( ) ṭaş ne görür ne işidür
Niçe tañrıdur kim ādem işidür (2402)

Tekbir ( ) ü tehlīl idüp yügrişdiler
Ol Resūlüñ ayaġına düşdiler (4663)

Pes getürdi **Tevriti** ( ) açdı hemīn
Anlara gösterdi bu sözler yirin (4382)

Sîretü'n-Nebî'de 1. ve 2. tekil şahıs zamirlerinin çekimlerindeki "i"li kullanımlar, vezin zaruretinden ileri gelmektedir. Çünkü "e"nin uzatılması kulağa hoş gelmediği gibi yazıda gösterilmesi de mümkün değildir. Aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi, bu şahıs zamirlerinde veznin uzun hece gerektirdiği yerlerde "i"li (bini, sini vb.) kısa hece gerektirdiği yerlerde "e"li yazılışı tercih edilmiştir (seni, beni, senüñ, benüm vb.):

Kim **beni** ( ) sevse ṭura bunda gele
Otura yanumda ol benden ola (806)

Ol daḫı ḫoş **baña** ( ) ikrām eyledi
Bildi **bini** ( ) luṭf u inʿām eyledi (8918)

Döndi didi bu **senüñ** (سنك) oġluñ degül
Atasuz anasuz olur bu oġul (568)

İtmezem red saña mānīʿ olmazam
Sini (سنى)ḳoyup yāda yardım ḳılmazam (2138)

Didi ol kim **seni bini** (سنى بنى) yaratdı
Gögi yüceltdi bu yiri yir itdi (10319)

Bazen de şair, sonu çift ünsüzle biten ve medli olmaması gereken hecelerde vezin gereği meddi ortadan kaldırmak için sondaki çift ünsüz arasına ünlü harf koymuş ve bunu da hareke ile göstermiştir:

Sehim-nāk (سهمناك) ḳorḫulu heybetlü kişi
Ḳatı ḍarblar urur ḳuvvetlü kişi (6569)

Yaralu her birisi **zaḫmıdārlar** (زخم دار لر)
Yüzi rengi taġayyür dil-figārlar (13747)

Şairin vezin için kelimelerden tasarruf ettiği yerlerden bazıları:

a. Nâdir de olsa Arapça "inşâ-Allah" ve "mâşâ-Allah" kelimelerinin vezin gereği kısaltılmış hâlde yazıldığı görülmektedir:

Didi şa'llāh (شاالله) ol Muḥammed ḥażreti
Bile ölem bir görem ol ṣūreti (1187)

Pes teraḥḥum eyledi ol ḫalḳ aña
Didiler şa'llāh yigit işüñ oña (5770)

Müellif, vezin gereği yaptığı bu tasarrufu bazı özel isimlerde de uygulamıştır:

Saʿd u **Bū** Düccāne **Bū** Ẕer ʿAmru ʿĀṣ
Ṣaydı dört biñ nāmudār ol merd-i ḫāṣ (9030)

Didüm **Bū** Ẕer-i Ġaffārī-durur bu
Resūlüñ sevgülü yārī-durur bu (12173)

b. Dönemin dil özelliklerine uygun olarak "eğer" bağlama edatı, vezin gereği "egerçi, ger, veger, vegerni, meger" şekillerinde fakat farklı anlamlarda kullanılmıştır:

Egerçi ḥasret-ile cānı yandı
Gelür yine didügine ṭayandı (5697)

Ger ölürsem arada cānum sañа
Ḫoş ḥelāl olsun benüm ḳanum sañа (5813)

Vegerni yanarum ben ḥasret-ile
Çıḳar cānum bu derd ü miḥnet-ile (6179)

Bizde yoḳ-durur bu maʿnīdan ḫaber
Kim Ḳureyş göndürdiler anı **meger** (7524)

c. Bağlama edatlarından sınırlama bildiren "velî, lîkin, velîkin, līk" bağlacının vezin gereği bütün şekilleri kullanılmıştır:

Līk ḥükmüñdür senüñ bugün revān
Kim ulu ʿālimsin ü hem pehlevān (3495)

Siz ölseñüz **velī** ṭamu odına
Düşersiz ṭamunuñ ḳamu odına (8278)

Ve-līkin Allāhuñ ẓikrini dā'im
Diñ ölüñ Ḥaḳ yolında şöyle ḳā'im (8581)

Līkin andan bir ʿaceb nesne bugün
Gördüm illā bilmedüm anı niçün (8773)

d. Vezin gereği "nitekim, nite, san, sanki, sankim" teşbih edatlarının imlâsı ile sebep bildiren "çü, çün, çünki, çünkim" edatlarının bütün şekilleri kullanılmıştır:

Nitekim şimdi ḥācılar varurlar
Yüz urup Kaʿbeye secde ḳılurlar (4010)

Didi ḥaḳḳı nedür bunuñ niçedür
Niçe ḳılmaḳ gerek bunı **nitedür** (6904)

Ellerinde her birinüñ yaraġı
Şöyle **ṣankim** ceng iderler bayaġı (7413)

Ḳalʿadan ṭoplar tüfenkler atdılar
Bārūlardan **ṣanki** bārān itdiler (7787)

Dāvūdī cevşen geyür hem ʿādi ḫūd
Ḳılıcı elinde **ṣan** bir pāre od (7972)

Çünkim anı eyle gördiler Yehūd
İʿtimād aña iderdi çün Cühūd (8028)

Atar bir ṭaş havāya **çünki** çıḳdı
Ṭoḳındı bārūya bir pāre yıḳdı (8054)

Çün havāya çıḳdı ol Ḥaḳ arslanı
Ḳaḳdı ḳılıç arḳası-la ḳalḳanı (8078)

Çıḳup şardan **çü** naḫlistāna irdi
Hemān-dem ḳarşudan bir atlu gördi (8154)

e. Sesli harf ile biten ve açık heceye denk gelen bazı Türkçe kelimelerden sonra imek fiilinin şart çekimi "y" kaynaştırma harfini kullanmaksızın imlâ edilmiştir:

Ecel ger **irmedi-se** daḫı baña
Ḫōcam var gizlü degül ḥālüm aña (9689)

Ger göge çıḳdı-sa yire girdi-se
Ben buluram anı ḳanda **vardı-sa** (9784)

f. Farsçada "kendi, bizzat, de, dahi" anlamına gelen "ḫod" kelimesi "ḫo" şeklinde de yazılmıştır:

Göñli **ḫod** ġamda müdām baġlu anuñ
Oldı cānı derd-ile daġlu anuñ (11360)

Ne muḳarrebler bulur andan ḫalāṣ
Ne nebī mürsel ne ʿām u ne **ḫo** ḫāṣ (15215)

g. "Aḳl, fikr, şükr, küfr, zulm, luṭf" gibi kelimeler, vezin için gerekli yerlerde "aḳıl, fikir, şükür, küfür, zulüm, luṭuf" şeklinde yazılmıştır:

Çoḳ **şükür** buncılayın nīk-aḫteri
Bize yoldaş itdi Ḥaḳ bu meh-teri (1326)

Ḳatı ḥürmetsüzlik olur ḳılmaġıl
Hem **ẓulümdür** hem **küfürdür** şöyle bil (1566)

İ oġlum **luṭuf** eylegil kerem ḳıl
Beni ḥażretde varıcaġaz añġıl (3212)

ʿ**Aḳıl** āvāre göñlüm ḳaldı sende
Tenümde cān ne mürdedür ne zinde (5602)

Ṣaġa ṣola baḳar ḥayrān olurdı
Ḫayāl-ıla **fikirler** çoḳ ḳılurdı (12033)

Muhammed Efendi, *Sîretü'n-Nebî*'de vezni doğru kullanmak maksadıyla vezin için gerekli tüm tasarrufları yapmıştır. Bu da şairin aruz veznine hâkimiyetini ortaya koymaktadır.

Yazma nüshaların bazılarında (İ ve M nüshaları) *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* veznine işaret edilmiştir. Ancak bu beyitlerin esere sonradan ilave edildiği kanaatindeyiz. Çünkü eserin yarıya yakınında da *mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün* vezni kullanılmıştır.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Maḥv ider biñ günāhı bir ṣalavāt
(1084, 2024, 2145, 2862, 11616, 13720, 14181, 14613)

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Biñ günāhı maḥv ider bir ṣalavāt (4347)

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Vir Muḥammed ravżasına ṣalavāt (9411)

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
ʿAfv ider biñ günāhı bir ṣalavāt (10039, 12533, 15142)

Kafiye

Sîretü'n-Nebî kafiye ve redif yönünden sağlam bir yapıya sahiptir. Öyle ki eserin kafiye bakımından kusursuz bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Eserde her türlü kafiyeye rastlanmakla birlikte, bugünkü ifadeyle en çok "zengin kafiye" ile karşılaşılmaktadır. Bunun yanında tam ve yarım kafiyeler de görülmektedir. Muhammed Efendi'nin eserinde en çok rağbet ettiği kafiye çeşidi ise revî harflerinden önce uzun sesli harf getirilerek yapılan "kafiye-i müreddefe"dir. Bunun yanında "kafiye-i mü'essese" ile de karşılaşılmaktadır. Bu tür kafiye, revî harfleri ile aralarında harekeli bir harf bulunan elif harfinden meydana gelir. Bundan başka az da olsa hecenin iki ünsüz harfle bitmesiyle meydana gelen kafiye çeşidi olan "kafiye-i mukayyede" de görülmektedir. Divan şiirinin klasik türdeki bu kafiyelerinin yanında, genellikle Türkçe fiil kök ve gövdelerindeki bir ya da iki ünsüz harften meydana gelen yarım kafiyeler (kafiye-i mücerrede) sayıca diğerlerinden az olmakla beraber, bu eserde yer alan kafiye çeşitlerindendir. Bir uzun ünlü veya bir kısa ünlü ile bir ünsüzden oluşan kafiye örnekleriyle de sıkça karşılaşılmaktadır.

Kafiye-i mücerrede

Sadece revînin tekrarından meydana gelen kafiyelerdir:

Gelmiş işbu yolumuza bir bel**ā**
Bu dere içinde var bir ejdeh**ā** (1342)

Virdi miskīnlere ṭullara o gü**n**
Çok ṭaʿāmlar dürlü dürlü daḫı ṭo**n** (525)

Kafiye-i mürekkebe

Birden fazla ses benzeşmesinden meydana gelen kafiyelerdir:

Ol ezel gülzārını ẕ**ikr** eylegil
Bunda niçün geldügüñ f**ikr** eylegil (1086)

Didi pes niçe-y-idi ḳıl riv**āyet**
Naḳīle ibn-i Ġavṣ-ıla ḥik**āyet** (4556)

Kafiye-i mürekkebe bu tür kafiyelerde kullanılan harflerin türüne göre kendi içinde "kafiye-i müreddefe", "kafiye-i mukayyede" ve "kafiye-i mü'essese" olmak üzere üçe ayrılır:

a) Kafiye-i müreddefe

Revîden önce ridf (â, î, û) bulunan kafiyelerdir.

Kim senüñ yurduñ degüldür bu mek**ā**n
Bir temāşācı hümāsın sen hem**ā**n (1087)

Cümle kāfirler şeyāṭīn daḫı d**ī**v
Düşmen olmışdı ḳılurdı mekr ü r**ī**v (1103)

Pāk olġıl pāk alġıl işbu n**ū**r
Pāk aṣıllara ḳılısardur ʿub**ū**r (250)

b) Kafiye-i mukayyede

Revî ve kayddan meydana gelen kafiyelerdir. Kayd, revîden önce gelen harekesiz harftir.

İçdüm oldı çün vücūdum nūra ġa**r**ḳ
İdemezdüm nūrdan kendümi fa**r**ḳ (299)

Ġam üstine ġam u derd üstine de**r**d
Oluban ḳıldı hicrān yüzini ze**r**d (5752)

Göçdi leşkerler yöridi fevc ü fe**v**c
Gökyizine çıḳdı tozlar mevc ü me**v**c (6728)

c) Kafiye-i mü'essese

Revîden önce "dahîl", ondan önce de "te'sîs" bulunan kafiyelerdir. Revî harfi ile aralarında harekeli bir harf bulunan elif, te'sis, te'sis ile revî arasındaki harf ise dahîl olarak adlandırılır.

Ġanīmet aldı mü'minler beġā**y**et
Deve ata ḳoyuna ne nihā**y**et (9390)

İçini ṭaşını görüñ tamā**m**et
Dönüp yine gelüñ ṣaġ u selā**m**et (9494)

Senüñ menʿ itdügüñ daḫı tamā**m**et
Anuñ girçekliginedür ʿalā**m**et (9810)

Cinaslı Kafiye

Asıl anlamı iki veya daha fazla şeyin birbirine benzemesi olan cinas, bir edebî terim olarak "manzum veya mensur bir metinde, anlamları farklı sözcükler arasındaki yazılış ve söyleyiş benzerliği" anlamına gelir. Bir ibarede cinas bulunması için o ibarede en az iki söz arasında kısmen ya da tamamen yazım ve ses benzerliği bulunmalıdır. Bu sözlerin isim veya fiil olması ya da kelime köküne getirilen birtakım eklerle meydana getirilmiş olması durumu değiştirmez. Muhammed Efendi, *Sîretü'n-Nebî*'de cinaslı kafiyeye çok fazla yer vermiştir. Cinas, "Edebî Sanatlar" bölümünde ayrıca işlendiğinden burada birkaç örnek vermekle iktifâ edelim:

Niçe biñ yıldur bu yolı **gözlerüm**
Uşda şimdi rūşen oldı **gözlerüm** (1380)

Başladı ol ululları **azdurur**
İlle bize işbu işler **az-durur** (2829)

Kim işi günden güne **olaldı dir**
İl ḳomadı çevrede **ol aldı dir** (8426)

Elin baġlar durur bunca biñ ādem
Birinüñ zehresi yoḳ kim ur**a dem** (12032)

Sürdi atın vardı **meydān içine**
Girdi arslan gibi **merdān içine** (5566)

Faḫrumuzdur serverümüz **tācumuz**
Ḳamumuzuñ var aña **muḥtācumuz** (1531)

Cumhuriyet Dönemi'nde kafiye genellikle halk şiirine göre incelenmiş, yapı ve şekil bakımından ayrı tasniflere tâbi tutulmuştur. Bu anlayışa göre kafiyeyi meydana getiren seslerin azlığı veya çokluğuna göre kafiye yarım, tam veya zengin olabilir. *Sîretü'n-Nebî*'de yarım kafiye, tam kafiye ve nâdir de olsa zengin kafiyeye yer verilmiştir.

Bir tek ünsüz benzerliğine dayanan yarım uyak, kimi zaman çıkakları birbirine yakın olan ünsüzlerle de yapılır. Bu durumda aslında yarım olan uyak büsbütün zayıf kalır. Kimi zaman da bir yerine iki ünsüzle uyak yapılır ki bu durumda ses benzeşmesi biraz daha artmış olur.[1] *Sîretü'n-Nebî*'den yarım kafiye örnekleri:

Cāẕūlıḳda her ne dilerse ḳı**l**ur
Daḫı ne işler ḳıla ol kim bi**l**ür (1386)

Muṣṭafā didi ki yā ḳavm ṭu**r**alum
Buradan bir yüce yire va**r**alum (1390)

Ḳarañu oldı ḳatı gök gü**r**ledi
Yıldırım oynadı şimşek pa**r**ladı (1397)

Gösterürdüñ her iş aṣlı niç**e**dür
Şimdi n'oldı 'aḳluña bu söz n**e**dür (1757)

Bir ünlü ve bir ünsüzün ses benzerliğine dayanan, ünsüz benzerliği olmayan ve uzun â, uzun û ve uzun î ünlüleriyle biten Arapça ve Farsça sözcüklerle yapılmış kafiyeler de tam kafiye sayılır.[2] *Sîretü'n-Nebî*'den tam kafiye örnekleri:

Kilīdi küfrüñ açıldı d**ök**ildi
Şeyāṭīn bendleri düşdi s**ök**ildi (2726)

Geldi burc üstine didi iy yig**it**
Bu ḥiṣārı hep yıḳar mısın ey**it** (7792)

1 Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara 2004, s. 86.
2 Cem Dilçin, *age.*, s. 87.

Ḳadem-rence ḳılasın dilerem s**en**
Ki bostāna gelesin şād olam b**en** (7870)

Ol Resūlüñ hem mübārek g**öz**ine
Geldi yaş raḥm itdi anuñ s**öz**ine (7889)

Kafiyeli sözcüklerden biri, öteki sözcüğün sonunda yineleniyorsa böyle kafiyelere de "tunç kafiye" denir. Benzer ses sayısı üçü geçince uyumda zenginleşme derecesi artar. Arapça ve Farsça sözcüklerdeki bir ünsüz ve bir uzun ünlü ile yapılan kâfiyeler de zengin uyak sayılır.[1] *Sîretü'n-Nebî*'de Türkçe kelimelerle yapılmış zengin kafiye sayısı çok azdır. *Sîretü'n-Nebî*'den zengin kafiye örnekleri:

Ger olur-ısam olardan ben yi**gin**
Pādişāh virsün bu göñlüm dile**gin** (5813)

Ṣaldı ḳılıcını tekbīr e**yledi**
Kendüyi bildürdi adın sö**yledi** (8082)

Dört yanını aldı kāfir b**aġladı**
ʿAbdu'raḥmān gördi anı **aġladı** (8323)

Ḥaḳ Taʿālā düşmenin öl**dürelüm**
Ol Yehūdīnüñ ṭamarın **dürelüm** (7903)

Sîretü'n-Nebî'de nâdiren kafiyesiz beyitler de vardır:

Ger er-ise güreşelüm gelsün ol
Er niçe ḳuvvet niçe_olur görsün ol (872)

Eger ben ölsem uçmaġa varuram
Ḥayāt-ı cāvidān anda buluram (8277)

Pes Resūlu'llāh mübārek lafẓ-ıla
Söyledi aṣḥāba döndi luṭf-ıla (9427)

1 Cem Dilçin, *age.*, s. 89-90.

Ṣabāḥdan aḫşama ḳırḳ gün gidicek
Varılur azmayup her gün gidicek (13863)

Sîretü'n-Nebî'de yine az da olsa cümle başı kafiyeye ve redife de yer verilmiştir.

Bu-durur ol ṭaġıdan dirnekleri
Bu-durur ol aġladan gülmekleri (3052)

ʿIşḳ-durur böyle āvāre eyleyen
ʿIşḳ-durur baġrumı pāre eyleyen (5727)

Dirīġā ḳanı ol çābük-süvārān
Dirīġā ḳanı n'oldı nāmudārān (10606)

Velī ol leşkerüñ püşt ü penāhı
ʿAlī-durur hem oldur yine şāhı (10609)

Redif

a. Revî harfinden sonra yalnız ek ve takı olan redifler:

Raḥm ḳıl bu ġaflet ü nādān**lıġa**
Ḳoma beni böyle ser-gerdān**lıġa** (72)

Ḳaldılar ṭañа anuñ cevlān**ına**
Key taʿaccüb itdiler devrān**ına** (5762)

b. Revî harfinden sonra ayrı bir sözcük olan redifler:

Bu yirden ʿālem-i ḳudse sefer **ḳıl**
Ḥarāmī çoḳ-durur bunda ḥaẕer **ḳıl** (13732)

Söyledi pes bir-durur Allāh **didi**
Bī-gümān sensin Resūlu'llāh **didi** (5212)

c. Revî harfinden sonra hem ek hem de ayrı bir sözcük olan redifler:

Ne saʿādetdür bu kim ir**di bugün**
Deyrümüzden içerü gir**di bugün** (725)

Vālih olmışduḳ cemāl**inde anuñ**
Söz diyemezdük kemāl**inde anuñ** (4625)

Edebî Sanatlar

Edebî sanatlar bakımından zengin bir eser olan *Sîretü'n-Nebî*'de en sık karşılaştığımız edebî sanat, cinastır. Atasözü ve deyimlere de yer vererek irsâl-i mesel sanatından örnekler sergilemiş olan Muhammed Efendi, teşbih, istiare, iştikak, teşhis, intak, telmih, tenâsüp, tekrîr, tezat, iâde, tarsî' sanatlarında da başarılı örnekler vermiştir. Hz. Peygamber ve sahâbîleri överken de kâfirleri yererken de mübalağa sanatının bütün imkânlarından yararlanmıştır. *Sîretü'n-Nebî*'de tespit edebildiğimiz edebî sanatları, sık kullanımdan az kullanıma doğru şu şekilde sıralayabiliriz:

Cinas

Sîretü'n-Nebî'de hemen hemen bütün cinas türüne örnek verilmiştir:

Yüzinüñ nūrı güneşden **baḫtulu**
Yoġ-ıdı bir aña beñzer **baḫtulu** (1165)

Başladı ol ululari **azdurur**
İlle bize işbu işler **az-durur** (2829)

Tā olaruñ tedbīrini **bileyüz**
Kim her işde anlaruñla **bileyüz** (4484)

Pes Resūlu'llāh didi bu **ḳılıcı**
Kimdür alup ḥaḳḳını ḥaḳ **ḳılıcı** (6897)

Şimdiden girü yoluñı **gözlerüm**
Görmeyiser daḫı uyḫu **gözlerüm** (5673)

Sebze-y-idi dürlü çiçek **mürġ-zār**
Her budaḳlarda ḳılur bir **mürġ zār** (8173)

Kim işi günden güne **olaldı dir**
İl ḳomadı çevrede **ol aldı dir** (8426)

Elin bağlar durur bunca biñ **ādem**
Birinüñ zehresi yoḳ kim ur**a dem** (12037)

Ṣūret-i ḳahr-ıla olsa āşikār
Ḫalḳ içinde ṣalṭanat ḳılsa **şikār** (7278)

Adı Mürreydi hem sevgen**d-idi ol**
Ebū Bekr'i göricegez **didi ol** (8155)

Pes yaraġ eylediler oldı **dügün**
İllā ḳızuñ yüregi ṭoldı **dögün** (5932)

Sarāy üstine çıḳdı **baḳaḳaldı**
Gözinden yaş yüzine **aḳaḳaldı** (1265)

Olar dir bilmezüz yine **ururlar**
Didüm bunlar daḫı kimler **dururlar** (3186)

Ḥamza didi **müşkil** oldı mes'ele
Gör niçesi düşdi bu iş **müşkile** (3832)

Her döşek üstünde bir **ḥūr** oturur
Niçe **ḥūrī** ṣanki bir nūr oturur (3354)

Ḳaldı anda Cebrā'īl-ile **Buraḳ**
Didi bu menzil-durur baña **ṭuraḳ** (3233)

Döşemişler reng ü reng **dībāları**
Kim birisinden daḫı **zībāları** (3353)

Didi yā ʿammu ḳılıcuñ ḳat **ḳına**
Sen ḳaḳımaġıl Ḳureyşüñ **ḫalḳına** (1293)

Kim ḳavum ḳardaşlarumuz **aç ola**
Nā-murādlıḳ çekeler **muḥtāc ola** (2853)

İttifāḳ itdi bu işde **her kişi**
Her ḳabīleden çıḳar bir **er kişi** (4927)

Yine bir ḫalḳ görürüm yüzleri hep
Ḳararmış **gömgök** olmış gözleri hep (3157)

Kim atası-y-ıdı anuñ bir ulu
Ḫānedānı niʿmet-ile **ṭopṭolu** (5627)

İstiare

Sîretü'n-Nebî'de başta Hz. Peygamber olmak üzere Hz. Ali, Hz. Âmine, Hz. Hatice, Hz. Hamza ve sahâbenin tanınmış isimleri ile müşrikler, çevredeki kabile reisleri ve hükümdarlardan oluşan şahıslar kadrosunun açık istiare yoluyla ifadesi, metnin anlatımına zenginlik kazandırmaktadır. Muhammed Efendi, en çok Hz. Peygamber ve Hz. Ali ile ilgili ifadelerinde bu sanata başvurmuştur. Hz. Peygamber, istiare yoluyla gül, servi, nergis gibi bitkilere; güneş (mihr, âfitâb), ay (mâh), yıldız gibi gök cisimlerine; bülbül, hümâ gibi kuşlara benzetilmiştir. Ayrıca bu varlıkların dışında şâh, şehinşâh, dürr, nûr, çeşme, gülşen, gülzâr gibi kelimelerle de Hz. Peygamber anlatılmaya çalışılmıştır:

Ḳapuyı açdı öñince bir ḳulı
Yöridi ardınca ol cān **bülbüli** (703)

Geh niyāz-ıdı işi gāh nāz-ıdı
Nāz ilinden gelmiş ol **şehbāz**-ıdı (1098)

Yüzine baḳan ṣanurdı **māh**-ıdı
Boyı uzun bili ince şāh-ıdı (1167)

El urdı yüzine yırtdı **gülini**
Yolup ṣaldı oda zülfi telini (5904)

Hz. Peygamber için kullanılan sıfat ve adlandırmalara bazı örnekler şunlardır: Şeh-bâz, 'Âlim-i Gayb, 'Âlimü's-Sır, Bedr, Beşîr, Cemî'i Enbiyânın Evveli, Cihanın Nûrı, 'Âlem Fahri, Bahr-ı Vefâ, Emîn, Habîb-i Hak, Hâce-i Kevneyn, Hayrü'l-Enâm, Muhtâr, Mürsel, Mürüvvet Menbaı, Nebîler Ekmeli, Rahmeten li'l-'ālemîn, Resûl-i Pâk, Sâdıku'l-Kavl, Sirâc-ı Enbiyâ, Sultân-ı Rüsül, Şâh-ı İns ü Cân, Şâh-ı Kevneyn, Şâh-ı Rusül, Şefî'ü'l-Müznibîn, Şeh-i Din, Ulü'l-'Azm vb.

Dīn ü dünyā serveri **baḥr-ı vefā**
Ṣāḥibü'ş-şer' ol Muḥammed Muṣṭafā (157)

Bu namāzı çünkim ol **deryā-yı rāz**
Ḳıldı farż oldı bize lā-büdd namaz (231)

Bildiler oldı ṣadef dürre yaḳın
Kim gelür andan cihāna **şāh-ı dīn** (266)

Cihānda Ḥaḳ bunuñ gibi **şerīfi**
Yaratmadı bu resme bir laṭīfi (310)

Başı altında hem bir aḳ ḥarīri
Ḳomışlar gördüm ol **māh-ı münīri** (370)

Hz. Ali için kullanılan sıfat ve adlandırmalara bazı örnekler:

'Aliyy-i Murtazâ, Tanrı Aslanı, Hak Aslanı, Şîr-i Yezdân, Velî, Emîrü'l-Mü'minîn, Haydar-ı Kerrâr, Sâhibü's-Seyf, Şâh-ı Merdân, Şîr-i Merdân, Veliyyullah, Şâh-ı İmam, Dilir, Nerreşir vb.

Çün ṭoḳuz ay olıcaḳ ḥamli tamām
Ṭoġdı dünyā milkine **şāh-ı imām** (2049)

Tañrı arslanı didi hem Muṣṭafā
Hem budur didi '**Aliyyü'l-Murtażā** (2068)

Gördiler kim **şāh-ı merdāndur** 'Alī
Ḳılıcınuñ ḳabżasında bir eli (3639)

Daḫı ṣarp işlere ṣaḳlaram seni
Sen otur yirüñde iy **Ḥaḳ arslanı** (4040)

Eserde İslâm dininin yayılmasına engel olmaya çalışan müşriklerden bahsedilirken de aşağılamak için "seg, it, zâg, būm" gibi hayvan isimleri tercih edilerek istiare yapılmıştır:

Merīd adlu bir **it** var-ıdı azġun
Çaġırdı rāhibe sögdi o maġbūn (691)

La'netu'llāh gitdi fī'n-nārı's-Saḳar
Ol **seg**-i bed-cān-ı mel'ūn ḥīle-ger (7188)

Sen hümāsın **zāġa** yoldaş olmaġıl
Būm-ıla vīrānelerde ḳalmaġıl (2026)

Teşbih

Anlatıma kuvvet ve güzellik katmak için, aralarında benzerlik bulunan iki şeyden zayıfını kuvvetli olana benzetmeye dayanan teşbih, *Sîretü'n-Nebî*'de en çok kullanılan söz sanatlarından biridir:

Ḳızıl **yāḳūt gibi** ayaḳları hep
Zümürrüd gibi sebz dırnaḳları hep

Ḳanatları ḳamu **incü gibi** aḳ
ʿAceb ṣūretde düzmiş anları Ḥaḳ (319-320)

Boyı **servi** yüzi **güneş** alnı **ay**
Gözi **cāẕū** kirpügi **oḳ** ḳaşı **yay**

Aġzı ġonce dişi **incü** lebleri
Rengi **yāḳūt** ḳūt-ı **cāndur** her biri

Aḳ gümişden biş **ḳalem** barmaḳları
Şuʿlelü **yılduz gibi** dırnaḳları

Gevdesi **sīm** ṣaçı **ẓulmet** yüzi **nūr**
Āb-ı ḥayvān ṭuṭaġı kendüsi **ḥūr** (5794-5797)

Sihr-i Helâl

Bir sözcük ya da söz öbeğini hem ondan önceki sözlerin sonunda hem de ondan sonraki sözlerin başında anlamlı olacak bir şekilde kullanma sanatı olan sihr-i helâlin *Sîretü'n-Nebî*'de pek çok örneği vardır:

Ol çerāġı kim yaḳa Ḥaḳ kim aña
Ḳaṣd iderse kendü göyner görseñe (259)

Başı altında hem bir aḳ ḥarīri
Ḳomışlar gördüm ol māh-ı münīri (370)

Didüm oġlan ṭoġurmaḳdan eṯer hīç
Yüzüñde yoḳ-durur ẕerre ḳadar hīç (444)

Tezad

Mâna bakımından birbirine zıt olan iki düşünce, duygu ve hayalin bir ifadede toplanması anlamına gelen bu sanatın *Sîretü'n-Nebî* içerisindeki bol örneklerinden birkaçını şöyle sıralayabiliriz:

Işḳda yiksān oldılar **küfr**-ile **dīn**
'Işḳda ne **şekk** ḳayġusı var ne **yaḳīn** (24)

Bilmege çün **bilmemek** oldı kemāl
Ḥayret oldı ḥāṣılum uş māh u sāl (61)

Tā diri olduḳca tevfīḳuñ baña
Yoldaş it kim azmayam **öñden ṣoña** (63)

Paralelizm

Şiir dilinde beyti oluşturan mısralar arasındaki benzer dil birliklerinin ve mütevâzin kelimelerin anlamla bütünleşen sesin eşliğinde paralel bir şekilde sıralanmasına paralelizm denir. *Sîretü'n-Nebî*'de paralelizm örneğine çokça rastlanmaktadır:

Niçe başlar **kesile** ḳan **dökile**
Niçe tenler **yüzile** cān **sökile** (623)

Sencileyin ṭoġru **sözlü** yoḳ-durur
Göremezler seni **gözlü** yoḳ-durur (3691)

Bu-durur **ol** seyyid-i **ṣāḥib-cemāl**
Bu-durur **ol** server-i **ṣāḥib-kemāl** (4665)

Başları yapraḳ **gibi** kesdi **döker**
Tenleri ṭopraḳ **gibi** başdı **döger** (6206)

Ne dīne **kim** girür-ise **girürem**
Ne yire **kim** varur-ısa **varuram** (8244)

Nidâ

Şairin duygu ve heyecanlarının coşması sonucu olayları ve varlıkları göz önüne getirerek değişik ünlemlerle onlara seslenme sanatı olan nidâ da *Sîretü'n-Nebî*'de sık görülen sanatlardan biridir:

İy göñül bāzār-ı pür-ġavġāñ-ile
Ḥayret oldı ḥāṣılum sevdāñ-ile (50)

Ve'y saña ger sini saña ḳor-ısa
Ṭāʿatüñce raḥmet umġıl dir-ise (121)

Eydür **iyvāh** ḳatı ʿār oldı bize
ʿĀrumuzdan dünye ṭar oldı bize (668)

Ḥamza ḳalḳmadı didi lā-merḥabā
Sen ḳapuñdan bizi sürdüñ **yā** gedā (1893)

İrsâl-i Mesel

Söylenen bir düşünceye inandırmak, bir fikri pekiştirmek amacıyla söze atasözü ya da atasözü kıymetinde bir özlü söz katma sanatı olan irsâl-i mesel, *Sîretü'n-Nebî*'de sıklıkla karşımıza çıkmaktadır:

Didi **bünyādsuz yapu tīz yıḳılur**
Hem **yalanuñ dibi yaḳıncaḳ ulur** (3518)

Arslanuñ yavrusı arslan oldı uş
Kim buyurdı şöyle ġurrān oldı uş (4723)

Dilkünüñ çün üzüme irmez eli
Dir ki ekşidür daḫı yaḳar dili (8730)

Tekrîr

Sözün etkisini güçlendirmek amacıyla anlamın üzerinde yoğunlaştığı kelime ya da kelime gruplarını arka arkaya tekrarlamakla yapılan bu sanat, şiddetli heyecan ve duyguları şiire yansıtırken aynı zamanda bir mûsiki âhengi de kazandırmaktadır:

Çift-durur ölüm-ile dirlik daḫı
Çift-durur hem ikilik birlik daḫı

Çift-durur hem ten daḫı bu cān-ile
Çift-durur hem küfri bil īmān-ile

Çift-durur hem ṣağlığ-ıla ṣayrulıḳ
Çift-durur ulaşmağ-ıla ayrulıḳ

Çift-durur hem ʿaḳl nefs-ile bile
Çift-durur hem ʿilmi añla cehl-ile

Çift-durur hem leyl-ile bilgil nehār
Çift-durur hem ḳış-ıla uşda bahār (133-129)

Mübalağa

Sanatkârı heyecanlandıran hadisenin, heyecanın şiddetine göre büyültülmesi ya da küçültülmesi olan mübalağa *Sîretü'n-Nebî*'de olayın akışına göre sıkça kullanılmıştır:

Şevḳuñ odı ʿālemi yaḳmış-durur
Cümle eşyāda seni çaḳmış-durur (52)

Derdinüñ oldı birisi ṣad-hezār
Varlığını eyledi ʿışḳa niẖār (1653)

Bağrumı ʿışḳuñ kebāb itmiş-durur
Gönlümüñ milkin ẖarāb itmiş-durur (1729)

Yürekden çün çekerdi ḥasret āhın
Ḳarardurdı gögüñ yüzinde māhın (5873)

İstifham

Duygu ve anlatımı güçlendirmek amacıyla, karşılığında herhangi bir cevap beklemeden soru sorma sanatı olan istifhamın *Sîretü'n-Nebî*'de çok sayıda örneği vardır:

Ayrılıcağaz ḳıyāmet ḳoparur
Görme misin ne ʿalāmet ḳoparur (104)

Ne oğlan kim cihānı ṭutdı nūrı
Evi gündüzden aydın itdi nūrı (301)

Didi **nirden** gelişüñ **nedür** işüñ
Ne kişisin bunda var mı bilişüñ (595)

Ḳanda gitdi **ḳanı** bunca enbiyā
N'oldılar yā aṣfiyā vü evliyā (2694)

İktibas

Mânayı kuvvetlendirmek ve söze güzellik kazandırmak amacıyla esere âyet, hadis ya da bunlardan bir parça eklemek sûretiyle yapılan iktibas örneklerine *Sîretü'n-Nebî*'de sıklıkla rastlamak mümkündür:

ʿIşḳı Ḳur'ānda dimegil dimedi
Genc-i "**mā-evḥā"** içinde gizledi

"Rabbi erīnī" zübān-ı ʿışḳ-ıdı
"Lī maʿa'llāh" ol zamān-ı ʿışḳ-ıdı (32-33)

"Küntü kenzen" didi bu ḥikmet nedür
"Fīhi min rūḥī"ye bu ʿizzet nedür (49)

Telmih

İfade içerisinde zikretmeden herhangi bir kıssaya, geçmişteki bir olaya, meşhur bir hikâye veya efsaneye, bilinen bir şahsa, çeşitli inanışlara, âyetlere, hadîs-i şerife ya da yaygın bir atasözüne işaret etme sanatı olan telmihe, *Sîretü'n-Nebî*'de yeri geldikçe başvurulmuştur. Bu sanatın örnekleri arasında şunlar zikredilebilir:

Dīn-i İslām diregi-durur namāz
Hep ʿameller yigregi-durur namāz (2225)

Ne kāfirdür revā gören bunı kim
Alalar **Şīrīni Ferhād** elinden (5663)

ʿAḳl-ıla ḳılma naṣīḥat ʿāşıḳa
Dir-iseñ ʿ**Aẕrā** sözin di **Vāmıḳ**a (5557)

İştikak

Aynı kökten türemiş iki veya daha fazla sözcüğün aynı ibare içinde bulunması sanatı olan iştikak örnekleri de *Sîretü'n-Nebî*'de yer almaktadır:

ʿĀḳiledür ṣāliḥadur ḫūbdur ol
Hem **setīre mestūre** maḥbūbdur ol (1716)

Beñzemez bir **şāʿirüñ şiʿrine** ol
Hīç **ḫaṭībüñ ḫuṭbesi** eyle degül (2744)

Bu cümle **mevcūdātı** ol ʿademden
Vücūda kendü getürdi keremden (3975)

ʿIşḳ-ıla **maʿşūḳ ʿāşıḳ** bir-durur
Bunı **ʿāşıḳlar** bilür ne sır-durur (5939)

Tecrîd

Bir insanın kendini bir başka insan ya da varlık yerine koyarak gönlüne veya kendine hitap etmesi anlamına gelen tecrîd, *Sîretü'n-Nebî*'de teşbih ve kapalı istiare şeklinde karşımıza çıkmaktadır:

Söyle iy bülbül kim āḫirdür zamān
Virmedi kimseye virmez çarḫ emān

Sifle-perver dūn-himmet rūzigār
Ehl-i diller göñlin ider dil-figār

Her kerīmüñ yirini aldı leʾīm
Hep kerem ehli gidüp geldi leʾīm (3437-3439)

Teşhis

İnsan dışındaki canlı varlıkları veya eşyayı, duyan, düşünen, hareket eden insan kişiliğinde göstermek, ona kişilik kazandırmak anlamına gelen teşhis sanatının örneklerine *Sîretü'n-Nebî*'de, nâdiren de olsa, rastlamak mümkündür:

Aġladı ol gün zemīn ü āsumān
Aġladı ol kevn ü mekān-ıla zamān (15489)

Aç dilüñi söyle iy bülbül ʿayān
Kendü ḥālüñ kendüzüñe ḳıl beyān (1085)

Ṣaçını ṭaradı ṣaçdı müşg-nāb
Gün yüzin gördi utandı āfitāb (1687)

Düşdi güller yire ḫāk itdi yüzin
Bülbül anı gördi unutdı sözin (10043)

İntak

İnsan dışındaki varlıkların konuşturulması anlamına gelen intak sanatına Hz. Peygamber'in canlı varlık veya eşyalarla konuşma mûcizesi dile getirilirken başvurulmuştur:

Pes selām virdi didi yā Muṣṭafā
Ben ḳadīm dīvem degülem ejdehā

Ben Ḫalīlu'llāh yüzini görmişem
Ḫıẓmetinde niçe yıllar ṭurmışam

Ben şefāʿat istedüm didi bańa
Kim şefāʿat Muṣṭafā ḳılur sańa (1371-1373)

Ṣevr Ṭaġı pes ıraḳdan söyledi
Bende vardur bir maġāra gel didi (4983)

Tecâhül-i Ârif

Söyleyişe anlam inceliği ve zarafeti kazandırmak için bir konuyu bilip de bilmezlikten gelme sanatı olan tecâhül-i ârif, genellikle istifham (sorma) yolu ile yapılır. İstifhamda sorulan soruya cevap beklenmez. Soru sadece şairin değindiği konuya ilgi çekmek için bir araçtır. *Sîretü'n-Nebî*'de yer alan aşağıdaki gazelin her beytinde bu sanatın örneği vardır:

Didiler bu ʿaceb insān mıdur ki
Ya ādem ṣūretinde cān mıdur ki

Melā'ik daḫı bu luṭf-ıla olmaz
ʿAceb bu cān u yā cānān mıdur ki

Bu dünyā ḫalḳına hīç beñzemez bu
Bize Ḥaḳdan ʿaceb mihmān mıdur ki

Yüzine baḳmaġa gözler döyülmez
ʿAceb bu bir ulu sulṭān mıdur ki (492-495)

Tenâsüb

Anlam itibariyle aralarında ilgi bulunan iki veya daha fazla kelimeyi, tezat meydana getirmemek şartıyla bir arada kullanmak olarak tanımlanan tenâsüb sanatı, *Sîretü'n-Nebî*'de de karşımıza çıkan bir sanattır:

Yaradandur gökleri ayı güni
Yöriden yazı ḳışı güni düni (115)

Kim fidā olsun yoluña baş u cān
Māl u milk ü ḳul ḳaravaş ḫānümān (1664)

Çünki baḳdum görürem bir taḫt-ı zer
Çevresi yāḳūt cevāhir incüler (2165)

ʿArş u kürsī vü yidi ḳat āsumān
Cünbişe geldi melā'ikler hemān (2629)

Arpa buġday bal u yaġ hīçbir ṭaʿām
Ṣatmaya anlara kimse ḫāṣṣ u ʿām (2845)

Kinaye

Lugat anlamı "gizlemek" olan kinaye, bir sözü, temel (gerçek, hakiki) anlamının kastedilmiş olması da mümkün olmakla birlikte, temel anlamı dışında

kullanmaktır. Yani kinayeli söz, bir açıdan hakikat, bir açıdan mecazdır. *Sîretü'n-Nebî*'de az da olsa kinaye sanatının örneklerine yer verilmiştir:

Didi anlar ḥāşe li'llāh biz anı
Ḳormıyuz kim **el uzada** düşmeni (2490)

Tā ki tende ẕerre deñlü cān ola
Düşmen **el urmaḳ** buña ḳandan ola (2491)

Bizüm gözsüz-iken **açdı gözümüz**
Aġartdı ḳara-y-iken bu yüzümüz (4764)

Kim Muḥammed **dil uzatduġı** zamān
Ol Ebū Ṭālib dirigendi hemān (4880)

Hüsn-i Ta'lîl

Bir olaya ya da duruma, ifadeye güzellik katacak tarzda, kendi sebebi dışında bir sebep göstermektir. Bu ifade özelliği "olup bitenin, akıl ve bilgiye dayanan bir açıklamasının yapılması yerine, içinde bulunulan ruh hâlinin etkisi altında hayalî bir nedenle açıklanması" olarak da tanımlanabilir. Hüsn-i ta'lil sanatının örneklerine *Sîretü'n-Nebî*'de nâdir olarak rastlanmaktadır:

Her çiçek kim oldı ṭopraḳdan 'ayān
Bil ki bir dilber yüzindendür nişān (3444)

Çıḳageldi ol Resūlüñ gün yüzi
Alnınuñ nūrı ṣarartdı gündüzi (3696)

Resūlu'llāh tebessüm itdi güldi
O gülmekden cihān nūr-ıla ṭoldı (11169)

Mülemma'

Bir beytin mâna yönünden birbirini tamamlayan iki mısraını iki ayrı dil ile ve kafiyeli olarak söyleme sanatı anlamına gelen mülemma'ya *Sîretü'n-Nebî*'de şu iki beyitte rastlanmaktadır:

Küfr ü īmān didi ḥayretde müdām
Celle ʿan teşbīhinā Rabbu'l-enām (40)

Yazılu bismi'l-Melik Deyyān ʿAẓīm
Rabb-i Mūsā ibn-i ʿİmrānü'l-kelīm (4457)

Tedrîc

Birbiriyle ilgili kavramların bir derece gözetilerek sıralama sanatına *Sîretü'n-Nebî*'de şu beyitlerde rastlanmaktadır:

Geçdiler çoḳ kūh u ṣaḥrā bādiye
Yolları irdi hemān bir vādīye (1336)

Bir niçe gün gice gündüz gitdiler
Şām ilinüñ şinligine yitdiler (1457)

Ulu kiçi ḫāṣṣ u ʿām cümle bile
Ḳul daḫı ḳullıḳcılar bile ola (1510)

Ṣulbe ṣulbden başa başdan vardı ol
Çünki ʿAbdu'l-muṭṭalibe irdi ol (2052)

Yaluñuz bir başum ḳurtıldı ḳaçdum
Gice gündüz dereler ṭaġlar aşdum (10080)

İâde

Bir şiir içinde, her beytin son sözcüğünü ondan sonraki beytin ilk sözcüğü olarak kullanma sanatı olan iâde sanatına *Sîretü'n-Nebî*'de çok az rastlanmaktadır:

Gel muḫanneṯ olma yolda merd ol
Niçe merd kim şöyle **şīr-i merd** ol

Şīr-i merd olmaḳ dilerseñ ferd ol
Ferd olup ḳalma ki ʿayn-ı **derd ol**

Derd odı cān ivini pür-nūr ider
Hem ḫarāb göñülleri maʿmūr ider (8102-8104)

Aġaçlar ṭal budaḳ ṭolu yimişler
Ki ṭatlu renglü hem ṣulu **yimişler**

Yimişler dürlü dürlü gördüm anda
Ne rengi var ne ṭadı var cihānda (3370-3371)

Alliterasyon

Aynı harfin ya da hecelerin bir âhenk oluşturacak şekilde tekrar edilmesidir. Bu sanattan amaç, kelimeler arasında bir mûsiki oluşturmaktır. Alliterasyon sanatı, şiire fiziksel bir boyut ve bakış açısı katarak sessel ve görsel yorumlamalara kapı aralar. *Sîretü'n-Nebî*'de bu sanatın da örneklerini görmek mümkündür:

Birligidür bildügi bilenlerüñ
Varlıġıdur bulduġı bulanlaruñ (146)

Kimüñ bögrin kimüñ ḳarnın yararlar
Ki öldürüp ḳara ḳana ḳararlar (3175)

Derd-durur bu derdüñüñ dermānı-çün
Var ṭaleb ḳıl derdi sen dermān-içün (4845)

Asonans

Şiirde aynı ünlülerin bir veya birkaç dizede tekrarlanmasıyla sağlanan uyuma asonans denir. *Sîretü'n-Nebî*'de sıklıkla görülen bir sanattır:

Dilidür bülbüli cān gülşeninüñ
Yüzidür güli Rıḍvān gülşeninüñ (176)

Dili söyler bilimedüm sözini
Sevindüm göricek yine yüzini (305)

Ben didüm bilür misin ol kim-idi
Bilmezem kim-idi sen digil didi (6574)

Mürâca'a

Arapça bir kelime olan mürâca'a, edebî bir terim olarak lugatlerde "sözü döndürerek söylemek ve sorulu cevaplı, karşılıklı konuşma biçiminde yazılmış şiir" olarak tarif edilmektedir. Klasik Türk şiirinde karşılıklı söyleşme tarzında yazılan şiirlere "mürâca'a şiir" denilmektedir. Mürâca'a örneklerine *Sîretü'n-Nebî*'de yer verilmiştir:

Didi ṭoġdı bir oġlum vardı nūrum
Anuñ alnına bu-durur sürūrum

Didüm oġlan ṭoġurmaḳdan eṣer hīç
Yüzüñde yoḳ-durur ẕerre ḳadar hīç

Didi va'llāh ṭoġurdum uş bir oġul
Ne oġlan kim ata ana aña ḳul

Didüm göstergil imdi anı ḳanı
Didi kim görmek olmaz şimdi anı

Didüm niçün didi bir kişi girdi
Ḳapudan içerü ḳarşuma ṭurdı (443-447)

Reddü'l-acüz ale's-sadr

Nazımda beytin, nesirde de bir cümlenin veya ibarenin sonunda yer alan sözcüğü kendisinden önce tekrarlamaktır. Asıl anlamı, "sonu başa çevirmek"tir. Çünkü acüz, nesirde ibarenin sonu (fasıla), nazımda beytin son kısmı; sadr nesirde cümlenin başı, nazımda da beytin ilk başı demektir. Yine şiirde birinci mısraın son kelimesine aruz, ikinci mısraın ilk kelimesine ibtidâ, her iki mısra arasında kalan kelimelere de haşiv adı verilir. Bu sanatın, nâdir de olsa *Sîretü'n-Nebî*'de örneği vardır:

Senüñdür emr ü ḥükm ü ḳul senüñdür
Ne dilerseñ bulara ḳıl **senüñdür** (4320)

Kim ʿArab içinde ʿādetdür ḳadīm
Cān-ıla ceng itseler her ḳanda **kim** (6796)

Merḥabā iy yiñi ʿāşıḳ merḥabā
Merḥabā iy ṭoġru ṣādıḳ **merḥabā** (8944)

Renc iledürseñ bulasın genci sen
Genc içün çekseñ revādur **renci** sen (10130)

Rücûʿ

Söylenen bir sözü geri çevirip onun yerine daha güçlü olan bir söz veya düşünceyi söyleme sanatı olan rücûʿ sanatına az da olsa *Sîretü'n-Nebî*'de yer verilmiştir:

Gördiler kim bir ʿaceb oġlan-durur
Niçe oġlan bir ulu sulṭān-durur (490)

Başın açmış Sükān bir dīve dönmiş
Ṣanasın dīv-durur bir ṭaġa dönmiş (615)

Bindi bir ata kim adı ʿŪd-ıdı
Niçe ʿŪd kim ṣanki yanar od-ıdı (7080)

Dereden çıḳdı gördiler bir arslan
Ne arslan ejdehādur şīr-i ġurrān (10237)

D. İmlâ, Dil ve Üslûp

Sîretü'n-Nebî, dil bakımından XV. yüzyılın dil özelliklerini taşımaktadır. Eserin dili çağına göre oldukça sadedir. Kullanılan Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar eserin sadeliğinin ve anlaşılırlığının önüne geçememiştir. Aşağıda sade dille yazılmış örnek beyitlere yer verilmiştir:

Dirilüp ḳatına didiler añā
Ne aġlarsın bu resme n'oldı sañā

Didi ol ben ne-y-içün aġlamayam
Ya cānum ḥasret-ile ṭaġlamayam

Bu gice ṭoġdı ol ṣāḥib-zamāne
Süriser putları milkden yabāna

Melikleri ululları ḳırısar
Bu dīnler defterini ol düriser

Bu gice gök ḳapuları açıldı
Melā'ikler yire indi ṣaçıldı

Şu deñlü Kaʿbeye indi melekler
Ki nūrdan göklere oldı direkler (332-337)

Bunun yanında eserin giriş kısmında yer alan tevhid, münâcât, naʿt gibi türlerde dilin ağırlaştığı, Arapça ve Farsça kelimelerin ön plana çıktığı görülür. Ama bu tür beyitlerin sayısı oldukça sınırlıdır.

Ḫᵛāce-i kevneyn ḫayrü'l-mürselīn
Şāh-ı ʿālem "raḥmeten li'l-ʿālemīn"

Dīn ü dünyā serveri baḥr-ı vefā
Ṣāḥibü'ş-şerʿ ol Muḥammed Muṣṭafā

Āferīnişden murād oldur yaḳīn
Oldur iren "ḳābe ḳavseyn"e hemīn

Bezm-i şemʿi şuʿlesini Cebraʾīl
Görse yanardı ḳanadı şöyle bil

Seyr-i "esrā"yı ṭarīḳat buldı ol
Sırr-ı "evḥā"yı ḥaḳīḳat bildi ol

Ḳurb-ı "ev ednā" hem oldı zīneti
"Lī maʿaʾllāh" da maḳām-ı ḫalveti (157-162)

Müellif *Sîretü'n-Nebî*'de, mesnevi nazım şeklinden farklı olarak sekiz gazele yer vermiştir. Bu gazellerden sadece ikisinde vezin *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* olarak değişmiş, diğer gazellerde ana metinde kullanılan vezinler tercih edilmiştir. Bu kadar hacimli bir eserde, farklı nazım şekillerinden sadece sekiz gazele yer verilmesi, diğer nazım şekillerinin kullanılmaması dikkat çekicidir. Muhammed Efendi, üslûp olarak mesnevideki yeknesaklığı ortadan kaldırmak, okuyucuyu rahatlatmak ve anlatmak istediği duygu ve düşünceleri rahat aktarabilmek için bu yolu tercih etmiş olmalıdır. Eserde yer alan bu gazeller kahramanların ağzından verildiği gibi zaman zaman da üçüncü şahısların ağzından aktarılmıştır. Mesnevide yer alan gazeller, kahramanların durumlarını ve duygularını ortaya koymaktadır. Bu gazeller şiiriyet itibarıyla daha güzel manzumelerdir.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
İy yigitler serveri serv-i revānum ḳandasın
Gel ki yoluña revān oldı revānum ḳandasın

Ḳametüñüñ ḥasretinden bu tenüm oldı hilāl
Ṣūretüñüñ fürḳatinden yandı cānum ḳandasın (5878-5879)

Sen esirgerdüñ beni görseñ ki sensüz niçesi
Gice gündüz göklere çıḳdı fiġānum ḳandasın

Çoḳ cefā ḳıldı belālu göñlüme ayrulıġuñ
Ḳanı ʿahdüñ iy vefālu mihribānum ḳandasın (5883-5884)

Sîretü'n-Nebî'de eski Anadolu Türkçesine ait söyleyiş özellikleri hâkimdir:

> "Eski Anadolu Türkçesi, Oğuzca'nın XIII-XV. yüzyılda Anadolu'da oluşan yazı dilinin adıdır. Bu dil aynı zamanda Oğuz lehçesinin ilk yazı dili olma özelliğine sahiptir. Eski Anadolu Türkçesi, ilk yazı dili olması sebebiyle yazım (imlâ), ses, yapı ve sözcüksel özellikler bakımından varyantlı bir dil özelliği gösterir. Bu dönemde yazılmış onlarca metinde bu varyantları tespit etmek mümkündür. Bunun en önemli sebebi, Arap alfabesinin Oğuzca sözcüklerin yazımında ilk defa kullanılıyor olmasıdır. Bu yüzden söz konusu dönemlerde yazılmış olan metinlerde, yazardan yazara, bölgeden bölgeye ses ve yapı değişiklikleri tespit edilmektedir. Tabii bu farklılıklar ve değişmeler yalnızca Türkçe kelime ve ekler için geçerlidir; Arapça ve Farsça kökenli sözlerin yazımında, kaynak dillerindeki biçimlere sadık kalınmıştır."[1]

Dilin tarihî gelişim çizgisinde Eski Anadolu Türkçesine ait eserler üç dönemde ele alınmaktadır:

1. Selçuklu Dönemi Türkçesi (11–13. yy)
2. Beylikler Dönemi Türkçesi (15-13. yy)
3. Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi (15-16. yy)

Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'si Beylikler Dönemi'nde yazılmıştır. Bu dönemde Anadolu beylerinin saray çevrelerinde, tekkelerde Türkçe eserler yazılmaya başlanmıştır. Özellikle Germiyanlı ve Osmanlı beyleri, Türkçe yazan şair ve yazarları teşvik etmişlerdir. Anadolu'da Türkçenin yazı dili olmasında bu dönemin çok büyük yeri ve önemi vardır. Beylikler çağında mayalanan Türkçe, daha sonra Osmanlı Dönemi'nde devletin diplomasi, eğitim, kültür ve sanat alanlarında kullanılarak bir imparatorluk dili olmaya başlamıştır.[2]

Sîretü'n-Nebî, Beylikler Dönemi Türkçesinin dil ve imlâ özelliklerini de göstermektedir.

İmlâ Özellikleri

Sîretü'n-Nebî'de hem eski Türk yazı dili geleneğini devam ettiren özellikler hem de Arap-Fars yazı dili geleneğinden aktarılmış özellikler karışık

1 Ali Akar, *Eski Anadolu Türkçesi Ders Notları-I,* http://www.aliakar.com/img/eat.pdf 12.01.2016.
2 Ali Akar, *Eski Anadolu Türkçesi Ders Notları-I,* http://www.aliakar.com/img/eat.pdf 12.01.2016.

olarak yer almaktadır. Bu bakımdan eserde kurallı bir imlâ sisteminden bahsetmek mümkün değildir. Eserde en dikkat çeken hususiyet, ünlülerin yazılışında kendini göstermektedir. Ünlüler bazen hareke işaretleri ile bazen de imlâ harfleri denilen elif (ا), vav (و), ye (ى) ile yazılmıştır. Bunların kullanılışında da belirli bir kural yoktur. Her müstensih kendine göre bir usûl belirleyerek yazdığından, bazen bir kelimenin aynı sayfa içerisinde bile birkaç türlü yazıldığı görülmektedir. Yine eserde uzun okunması gereken heceyi vezne uydurmak için genellikle imlâ harfleri kullanılmış, kısa okunması gereken yerlerde ise hareke işaretleri ile yetinilmiştir. Burada belirlenmeye çalışılan esaslar da kesin kaideler olmayıp genel eğilimlerdir. *Sîretü'n-Nebî*'nin dil özelliklerinden bir kısmını gösterebilmek, eserin imlâsı hakkında bir fikir verecektir. Dil özelliklerini ifade eden konu başlıkları metindeki örneklerden hareketle oluşturulmuş; çalışma, doğrudan "dil" üzerine olmadığı için de bütünüyle bir inceleme yapılmamıştır.[1]

Ünlülerin (Vokallerin) İmlâsı

"a" Ünlüsü: *Sîretü'n-Nebî*'de "a" ünlüsü için fetha (üstün) işareti (ـَ), elifin (ا) değişik şekilleri ve yuvarlak he (ه) kullanılmıştır: Āşikār اشكار, atına اتنه, adın aña اديناكا, ayağın آيغين, daḫı داخي, ṣafāya صفايه, ağaç آغج, ṣalḳumları صلقمقلارى, buña بوكا, ola اولمه, anda انده, ḳatında قتنده.

"e" Ünlüsü: *Sîretü'n-Nebî*'de "e" ünlüsü için fetha işareti (ـَ), elifin (ا) değişik şekilleri ve yuvarlak he (ه) kullanılmıştır: Eyledi ايلدى, evvel اوّل, evlerine اولرينه, keşişler كشيشلر, vireyüm ويره يوم, güliben كليبان, eyleyeyüm ايلايوم, geçene كچانه, yiryüzine يرييوزينه, yine ينه.

"ı, i" Ünlüleri: *Sîretü'n-Nebî*'de "ı, i" ünlüsü için kesre (ـِ) ya da kesreli ye (ي) kullanılmıştır: Didi ديدى, didi ديديلر, beni بنى, , azġunları ازغونلرى, menzili منزلى, açmadı اچمدى , beni بنى, oġlanları اوغلنلرى, ḳatı قتى, dāne-i دانه.

"u, ü, o, ö" Ünlüleri: *Sîretü'n-Nebî*'de bu ünlüler için damme (ötre ـُ), dammeli elif (اُ) ve dammeli elif-vav (اوُ) kullanılmıştır: Ulu اولو, üstlerine اوستلرينه **,** yoḳ يوق, istesünler ايستسونلر, yazuġı ياز وغى , Mekkelü مكه‌لو, avuç اوچ.

1 İmlâ özellikleri, ana metin kurulurken iskelet nüsha olarak alınan A nüshasından belirlenmiştir.

Sîretü'n-Nebî'de hareke sistemi, "a, ı, o, u" gibi kalın sıradan ünlüler ile "e, i, ö, ü" gibi ince sıradan ünlüler arasında bir işaret ayrımı yoktur. Bu ünlülere karşılık olan hareke işaretlerinin kalın mı yoksa ince mi okunacağı, kalın ve ince sıraya göre ayarlanan ünsüzlere göre belirlenmiştir. Bu durumun söz konusu olmadığı yerlerde ise kelimenin ses yapısı, anlamdan hareket edilerek belirlenebilmektedir.

Bazı Ünsüzlerin (Konsonantların) İmlâsı

Sîretü'n-Nebî'de ünsüzlerin yazımıyla ilgili kesin bir kural yoktur. Arap alfabesinde Türkçenin "p, ç, g, n" ünsüzlerini karşılayan özel işaretler bulunmadığından bunlar p (ب), ç (ج) , g (گ) , ve n (ڭ) işaretleri ile karşılanmıştır. Bununla birlikte "ç"yi karşılamak için (چ), "p"yi karşılamak üzere (پ) sessizinin de kullanıldığı görülmektedir. Nazal n (ñ) ünsüzü ise kef harfiyle (گ) karşılanmıştır.

"ç" ünsüzü: *Sîretü'n-Nebî*'de bu ünsüzün yazımında belli bir yol izlenmemiştir. Bir sözcük hem (ج) hem de (چ) ile yazılabilmektedir.

Niçe , , çün , içinde , çarḫuñ , açıldı , ḳaçar

"p" ünsüzü: *Sîretü'n-Nebî*'de Türkçe kelimelerde ön ses durumunda "p" ünsüzüne rastlanmaz, iç ve son ses durumunda ise "p"li yazılımlarla karşılaşılmaktadır. Öte yandan Türkçe kelimelerde "p"li yazılması gereken kimi sözcüklerin "b" ile yazılmış şekillerini de görmekteyiz. Bunun dışında "p" harfi, genellikle Farsça sözcüklerde karşımıza çıkmaktadır: Pehlevān , pes , ḳopdı , yapışdı , birinc .

"g" ünsüzü: *Sîretü'n-Nebî*'de sadasız "k" ünsüzü ile sadalı "g" ünsüzü kef (ك) ile gösterilmiştir: Kendüye , gitdi , meger kim , geçdi , kimüñ .

"ñ" ünsüzü: *Sîretü'n-Nebî*'de "ñ" sesi kelime başında bulunmaz. İç ve son seslerde ise kef (ك) ile gösterilmiştir: Saña , beñzer , kimüñ , ḳatlanuñ , benzi .

"d, t" ünsüzleri: *Sîretü'n-Nebî*'de "d" sesleri dal (د) sesiyle yazılmıştır. Kalın sırada bulunan ve "d"ye dönüşmemiş olan "t"ler ise genellikle tı (ط)

ile gösterilmiştir: Dirsin دیرسن, ebed ابد, dınmadı دغمز, ṭapmaz طپمز, devlet دولت, didi دیدی, ṭoḳuz طقوز.

“s” ünsüzü: *Sîretü’n-Nebî*’de Türkçe kelimelerde bu ünsüz sad (ص) ve sin (س) ile gösterilmektedir. Yabancı asıllı kelimelerin yazılışında kalın ve ince sıradan ünlülerin bulunuşuna göre sad ve sin harfinin yazılışında genellikle bir düzen olmasına karşılık, Türkçe kelimelerde bu düzen yoktur. Ön, iç ve son ses durumunda kalın sıradan ünlüler yanında “s”ler hem sad (ص) hem sin (س) ile karışık biçimde karşılanmaktadır. Ancak kalın sıradan ünlüler arasında sin harfinin kullanımı daha azdır: Ṣanurdı صنوردی, söyleye سویله, olsun اولسون, senden سندن, yoḳsa یوقسه, ṣındı صندی, arası آراسی, ṣundum صوندم.

Bazı Özel Durumların İmlâsı

a. *Sîretü’n-Nebî*’de izafet terkibi bazen hareke ile bazen de kesreli ye (ي) ile yapılmıştır. Nâdir olarak hemzeli-kesre (ء) ile yapılanları da vardır: Māh-ı münīr ماه منیر, fermān-ı Ḫudā فرمان خدا, deryā-yı rāz دریای راز, rū-yı māh روی ماه, ġazā-yı Ḫayber’i غزای خیبر, rū-yı Muṣṭafā روی مصطفا, ḳıṣṣa-yı Ḫālid قصه خالد, şāh-ı merdān شاه مردان.

b. *Sîretü’n-Nebî*’de atıf vavları genellikle damme (ötre) ile gösterilmiştir. Nâdir olarak vav (و) ile gösterilenleri de vardır: Māl u mülkler مال ملکلر, levḥ ü ḳalem لوح قلم, ḫūb u dībā خوب دیبا, baş u cānlar باش جانلر, ṭaş u kerpüç طاش کرپوچ, ʿaḳl u idrak عقل ادراک.

c. *Sîretü’n-Nebî*’de “içün, çün, kim, ile” sözcükleri genellikle önceki kelimeye bitişik yazılmıştır: ḥurmeti-çün حرمتیچون, anuñ-çün انوکچون, ḥaḳḳı-çün حقیچون, işi-çün ایشیچون, niçün نیچون, senüñ-çün سوکچون, ṣankim صنکم, çünkim چونکم.

d. “Rāvī, cān, Allāh, hīç, dervīş, yā, pāre” gibi sözcüklerde, kimi yerlerde vezin gereği uzun ünlülerin kısaltıldığı da görülmektedir: Rāviler راولر, hiç هیچ, Allah الله, canına جنیه, derviş-idüñüz درویشدوکوز, ye cānum یه جانم, bir para بر پاره.

e. “Peyġāmber, Müslümān” kelimelerinin yazımı farklılık göstermektedir: Peyġāmberi پیغامبری, Müsülmān مسلمان.

f. Günümüz Türkçesinde "e" şeklinde telaffuz edilen pek çok kelime *Sîretü'n-Nebî*'de "i" olarak karşımıza çıkmaktadır:

İve , yil , virüp , dirnekleri , gice , dirsin , biş namaz .

Dil Özellikleri

Sîretü'n-Nebî Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nde yazıldığı için yazıldığı dönemin dil özelliklerini yansıtmaktadır. Eserde göze çarpan başlıca dil hususiyetleri şunlardır:

Ünlüler (Vokaller)

a. "İ"li şekli tercih edilen "eyitmek" kelimesinin geniş zamanlı hâli "eydür" şeklinde kullanılmıştır. (29, 30, 372, 405, 416, 423, 506, 509, 622…)

ʿAḳl **eydür** kārusāzī yig-durur
ʿIşḳ **eydür** pāk-bāzī yig-durur (28)

b. Bazı kelimenin sonunda mevcut olan "ġ" ve "g"lerin düşerken kendinden önceki vokali yuvarlaklaştırdığı görülmektedir.

Bu **ḳapuyı** evvel açan söz-idi
Varlıġı bu milke ṣaçan söz-idi (19)

Ayaḳları kimi lāʿl kimi incü
Ḳızıl yāḳūt kimisi kimi **ṣaru** (2950)

c. Dudak konsonantları "m" ve "p" tesiriyle yuvarlaklaşmış kelimeler de bulunmaktadır.

Didi geldi hemān açıldı ḳapu
Melekler ḳarşu geldi ḳıldı **ṭapu** (2965)

Ne **demürdür** ne gümiş ne zer daḫı
Ne aġaçdur ne ḫo ol mermer daḫı (4462)

d. Bazı teşkil eklerindeki vokaller yuvarlaktır.

Bir delücek var-ıdı vardum hemīn
Ol **delükde** siñüben durdum hemīn (4364)

Virdi Peyġāmber olara bir maḳām
Hem ḳamu **eksüklerin** ḳıldı tamām (6217)

Göñülleri **ṣınup** ḳopdı ṭırāḳa
Didiler kim ḳaçıcaġaz Sürāḳa (6502)

Eger virmezse öldürsünler anı
Ki kendü boynuna **yazuġı** ḳanı (11762)

Didi uyḳuda mısın yā **uyanuḳ**
Uyumazam didüm uş gözüm **açuḳ** (12008)

e. Herhangi bir sebebe bağlı kalınmadan yuvarlak vokal taşıyan kelimeler de vardır.

Dört yanı **yılduz** ṭolu kiçi ulu
Büyidi bedr oldı ay oldı ṭolu (2247)

Şāh-ı merdān ol laʿīne ol zamān
Dilkü oyunını oynadı hemān (10958)

Şiʿr oḳıdı **kendüyi** ögdi hemīn
Döndi depdi meymeneye ol laʿīn (10986)

Başına **altunlu** ḫūd urmış ʿayān
Hem geyür **altunlu** cevşen ol cüvān (12770)

İbn-i ʿAbbās didi aña vāy saña
Eydeyüm diñle iy **delü** hāy saña (13472)

f. Eklerde de Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülmektedir. Kelime kökünün vokali ne olursa olsun vokali yuvarlak olan ekler bu özelliğini korumaktadır.

Sükān didi ki iy rāhib ne dirsin
Bu deyrüñden bizi sür**üp** n'idersin (694)

Didi rāhib ki uşda deyri size
Daḫı söz dimeye**vüz** ġayrı size (696)

Ebū Bekr a**nuñ** ol günde cemālin
Gör**üben** ʿāşıḳ oldı ol kemālin (861)

Ṭopraġı ḳapḳara oda yan**durur**
Ṭaşa irse kül gibi üşen**dürür** (1339)

Ḳorḳaram ben olma**sun** kim dīv ola
Bini kāhinler gibi azġun ḳıla (2171)

Hem elinde bir yalın ḳan**lu** ḳılıç
Görmedük biz aña beñzer kimse hīç (2563)

Vāsıṭa**suz** pes yine döndüm hemīn
Yalvar**uban** taḫfīf istedüm yaḳīn (3261)

g. Bazı ekler kelime kökünün vokali ne olursa olsun düz vokal taşır.

Gördiler kim oturur ululları
Durdı Peyġāmber gör**icek** buları (3456)

Didi Ebṭaḥda ulu cemʿ oldılar
Hep ḳabāyiller ulu**sı** geldiler (3464)

Bugün sırlar aç**ıl**dı fāş olındı
Ki siz bunda-y-ıduġuñuz bil**indi** (9819)

Rāvī eydür ṭoġdı çün māh-ı ṣıyām
Başladı leşker dir**ildi** ḫāṣṣ u ʿām (10715)

Anlaruñ ḳatında ḥurmet bula**sın**
ʿİzzet-ile māl u niʿmet bula**sın** (11754)

Ünsüzler (Konsonantlar)

a. Günümüz Türkçesinde "v, y" ya da "ğ" sesi taşıyan bazı kelimeler, dönem özelliği dolayısıyla "g" yazılmıştır.

İsm-i Ḥaḳdan ṣoñra diñle şöyle kim
Gerçi sözdür **söyledügüm** ille kim (4)

Pertev-i ʿışḳdur bu efsāne **degül**
Āşinā olġıl ki bīgāne **degül** (10)

Didiler ṭañla bir ulu gün-durur
Kim Ḥaremde ṭoy-durur **dügün**-durur (952)

İlle ḳāfiler **sögerler** her biri
Bulıcaḳ ḫalvet **dögerler** her biri (2503)

b. Bugün yazı dilinde "p" sesi ile başlayan bazı kelimeler "b" ile yazılmıştır.

Yire ḫoş Kaʿbeye ḳarşu yüz urmış
Başı secdede **barmağın** götürmiş (304)

Sen ṣu virgil bu ḳuyudan yā Kerīm
Çün **baḫıllıḳ** itdi bize ol leʾīm (1321)

Hem içinde var **bıñarları** aḳar
Şöyle kim ṣu bārūdan ṭaşra çıḳar (13984)

c. Yuvarlak vokalden sonra gelen "ñ" sesi bugün "m"li şekliyle kullanılmaktadır.

Ṭoñuza beñzemiş yüzin sürürler
Dögerler od çomaġ-ıla ururlar (3172)

d. Kelime başlarında "t/d" değişimi de görülmektedir.

Pes **ṭoḳuz** kişi Ḫaẓercden baḫtiyār
Ḳıldı Peyġāmber oları iḫtiyār (4685)

Ḳatı günler olsa **ṭoġru** yārüñüz
Ḫoşlıġuñda daḫı ḫizmetkāruñuz (4699)

Şöyle hayḳırdı ki Ḥaccāş elleri
Ditredi hem dutmaz oldı ḳolları (7494)

Şāh-ı merdān ol laʿīne ol zamān
Dilkü oyunını oynadı hemān (10958)

Ġāret olur ʿavret oġlan ḳız gelin
Dükenür ḳalmaz Ḳureyş nesli hemīn (11867)

Zamirler

a. Şahıs zamiri olarak kullanılan "bu, şu, o" zamirlerine çokluk eki kimi yerde yardımcı ses olan "n" sesi düşürülerek getirilmiştir.

Resūlu'llāh işitdi çün sözini
Bulara ḳarşu dönderdi yüzini (11987)

Şular kim olmadı anlar Müsülmān
Ḳamusın ḳırdılar virmedin emān (10344)

Olar çün meşġūl olalar gelem ben
Gerekdür kim sizi bunda bulam ben (10464)

b. Şahısları pekiştirerek bildiren ve fiildeki işin özne tarafından bizzat yapıldığını ya da yapana dönüşünü bildiren dönüşlülük zamirleri, farklı şekillerde kullanılmıştır.

Baḳmadı eksükligine **özine**
Ḳaṣd ḳıldı Muṣṭafānuñ sözine (195)

Ḳaravula hemān şāh **kendü** vardı
Gezer-iken gelür çōbānı gördi (10566)

Kim yaralu oldı kim düşdi şehīd
Kendüzine ġarre oldı ol pelīd (10810)

Bildirme Ekleri ve Cevherî Fiiller

Türkçede yükleme kesinlik, belirsizlik, ihtimal gibi anlamlar katan eklere "bildirme" ekleri; isim soylu kelimelerin sonuna gelerek kelimelerin yüklem olarak kullanılmalarını sağlayan, ayrıca basit fiillerden bileşik zamanlı fiiller yapan çekim eklerine de "cevherî" fiiller denir. *Sîretü'n-Nebî*'de bildirme eklerine ve cevherî fiillere örnekler bulunmaktadır.

Uş seferdür giderüz rāh-ı dırāz
Var-**durur** çoḳ kūh u ṣaḥrā deşt ü sāz (1275)

Bir naẓar ḳıl gör bizüm ḥālü**müz**i
İşbu siller baġladı yolu**muz**ı (1406)

Ümmeti**yem** ol beni terk itmesün
Rūz-ı maḥşerde beni unutmasun (2281)

Ḳapuyı ḳaḳdı didi ben**ven** ʿÖmer
Ḳorḳdı mü'minler didiler ne ḫaber (2761)

Ki Ḥaḳ ḳatında sen key sevgüli**sin**
Cemīʿ-i enbiyādan sen ulu**sın** (3032)

İşüñ issi kim-**i**miş gördüñ mi sen
Vaʿdeler kim didiler irdüñ mi sen (3859)

Çāresini genç-**i**ken itmedüñüz
Ben niçe didüm sözüm dutmaduñuz (4724)

Şahıs Ekleri

a. Gelecek zamanın 3. teklik şahıs eki "-ısar/iser" şeklindedir.

Şimdi niçe ol**ısar**dur ḥālümüz
Gid**iser** hem başumuz hem mālumuz (4725)

Bu ḫaṭādur itmeñüz siz bu işi
Yoḫsa ṭopraġa düş**iser** çoḳ kişi (4731)

b. İstek ekinin 1. çokluk şahıs çekimi "-avuz/-evüz"; 2. çokluk şahıs çekimi "-asız/-esüz" biçimindedir.

Ḳoy**asız** aña eẕālar ideler
Bī-günāh cevr ü cefālar ideler (2489)

Cehl-ile siz ittifāḳ eyley**esiz**
Kim ġaraż ḳılup nifāḳ eyley**esiz** (2855)

Var**avuz** ḥaḳlay**avuz** tā biz anı
Diñlen**evüz** ḳahr id**evüz** düşmeni (5461)

c. Emir sîgasının 2. çokluk şahıs eki "-ñ, -uñ, üñ"; olumsuzu "-mañ, -meñ, -meñüz" şeklindedir.

Bu kemal-i ḳudret-ile ol Ḥaḳuñ
Ḥikmetine cān gözin aç**uñ** baḳ**uñ** (7272)

Maṣlaḥat oldur ki Ḥassāna var**uñ**
Ḳanda ise anı bunda irgür**üñ** (7379)

Ebū Süfyān ḳaḳıdı didi ḳo**mañ**
Daḫı bu bize yoldaş ola di**meñ** (8279)

Emr-i Ḥaḳ dutmaḳda teʾḫīr it**meñüz**
Düşmenüñ cenginde taḳṣīr it**meñüz** (8972)

Dök**meñüz** herze yire ḳanuñuzı
Ṭamuya yandur**mañuz** cānuñuzı (13692)

Gerundiumlar

a. Zaman gerundiumlarından "-madın/-medin" şekli ile "-ınca/-ince" ekinin "-ıcak/-icek" şekli birlikte kullanılmıştır**.**

Ben ḳulavuz olayum uyuñ baña
İssi ol**madın** çıḳalum bir yaña (13920)

Yatmayınca döşegine yatmaġıl
Loḳmayı ol yi**medin** sen ṭatmaġıl (759)

Pes Muḥammed döndi ol oġlanlara
Ben gel**ince** oturuñ dir anlara (822)

Göz ḳamaşur baḳ**ıcaḳ** gül yüzine
ʿAḳl u cānlar vālih olur sözine (1689)

Ol gid**icek** sen yirinde ḳalasın
Ḫalḳa yirinde ḫalīfe olasın (2307)

b. Bağlama gerundiumu "-up/-üp" ekinin "-uban/-üben" biçimi de kullanılmıştır.

Kim inan**up** taṣdīḳ iderse aña
Biz yalancıdur dirüz direm saña (2318)

Nā-gehān bir ün gel**üp** ḳulaġuña
Hātif uyardı ne didi ol saña (2351)

Ḳaḳıy**uban** ḫışm-ıla didi aña
N'oldı saña gitdi ʿaḳluñ di baña (2414)

Baʿżısını dırnaḳ-ıla ditdiler
Baʿżınuñ başın kes**üben** atdılar (2518)

Sade Türkçe

Sîretü'n-Nebî'de müellif, Hz. Peygamber'in hayatını geniş halk kitlelerine ulaştırmak için ilmî bir endişe taşımadan oldukça sade bir dil kullanmıştır. Böylece eserini her seviyeden okuyucuya kolayca ulaştırmayı başarmıştır.

ʿAḳlum irdükce dürişdüm söyledüm
Türk dilince sīreti naẓm eyledüm (15601)

İki leşkerden çıġırdılar dönüñ
Ceng vaḳti geçdi çünkim bugünüñ

Ayrıluban her birisi döndiler
Vardılar yirlü yirine ḳondılar

İrteye dek Ḫālid ol gice niyāz
Eyledi iñiledi ḳıldı namāz

Ṭolmış-ıdı göñli çün ḳayġu anuñ
Gözlerine gelmedi uyḫu anuñ (9313-9316)

Sîretü'n-Nebî'nin en belirgin özelliği, üslûbundaki samimiyet ile dil malzemesinin zenginliğidir. Eserde kullanılan kelimelere menşe itibarıyla göz attığımızda Türkçe kelimelerin daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin pek çoğu Türkçede yaygın kullanıma sahip Türkçeleşmiş kelimelerden ibarettir. *Sîretü'n-Nebî*'nin dilinde dikkati çeken bir diğer husus da Eski Anadolu Türkçesine ait kelimelerin mevcudiyetidir. Bu kelimeler, eserin yazıldığı dönemde yaygın olarak kullanılmıştır. Bugün için kullanımı azalan bu kelimelerden bazıları aşağıda beyit numaralarıyla gösterilmiştir.[1]

ablaḳ : Yayvan ve dolgun (yüz) (6535, 12792)
aġ- : Çıkmak, yükselmek (8989)
aġu : Zehir (571, 1343, 3720...)
balḳ : Şimşek, parıltı, parlayış (2988, 3228, 3312…)
balḳı- : Parlamak, parıldamak (12942)
baş : Yara (2070)
başlu : Yaralı (5431)
bay : Zengin (1812, 1895, 2246, 3051, 3527, 3922...)
börk : Başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler (6421, 6439)
buñ : Sıkıntılı gün, felaket, sıkıntı, gam, kasavet (219, 6137, 6138...)
degme gez : Her zaman, her defa (275, 394, 12379...)
degşür- : Değiştirmek, değişmek (2756, 10682)
deñe- : Dikkatle bakmak, gözetmek, intizar etmek (14952)
deng : Hayran (1383, 1521, 2170...)

1 Eserde yer alan bu tür kelimelerin tamamı bağlamsal sözlük kısmında gösterilmiştir.

dit- : Çok küçük parçalara ayırmak (2518)
göz ır- : Göz ayırmak (2911)
gözgü : Ayna (8876)
gün : Güneş 9193
güyegü : Damat (6010, 13091, 13162...)
güzend : Zarar (3885, 8167, 10372)
irgür- : Ulaştırmak, eriştirmek (564, 1522, 2945, 3270...)
ḳaravul : Gözcü, nöbetçi, karakol (7071, 11949, 13613...)
ḳaşan- : Kaynamak, çoşmak (8668)
ḳayır- **:** Üzülmek, çekinmek, hazırlamak (2483, 4215, 4818, 4875…)
ṣaġucı : Ağıtçı, ölünün meziyetlerini sayıp ağlayan (3130)
ṣaḳılda- : Sarsılmak, titremek, zangırdamak (14137)
uşan- : Kırılmak, parçalanmak, ufanmak, dağılmak (6573, 7248, 10563)
ṭalu : İki kürek kemiği arası (397, 414, 1587)
ṭaña ḳal- : Şaşırmak (2497, 5139, 5273…)
ṭapşur- : Teslim etmek, emanet etmek, yetiştirmek (10137, 10347, 10760)
ṭonlıḳcı : Çamaşır yıkayan, çamaşırcı (1200)
tuvulġa : Miğfer, çelik başlık (5563, 7078, 7698…)
ulal- : Büyümek, yetişmek, yaşlanmak (783, 8879, 12558)
uṣ : Akıl (683)
yaġrı : Sırt (7238, 9127, 14149)
yaldan- : Riyakârlık etmek, yaranmak (4256)
yapun- : Hazırlamak (5074)
yar : Tükürük (734, 735, 1445, 1446...)
yoyıl- : Zail olmak, silinmek, bozulmak (3065)
yügrük : Hızlı giden, çok koşan, işlek (5144)
yügrüş- : Koşuşmak (1660)
yürdü : İğnenin deliği (678)

Arapça-Farsça Unsurlar

Sîretü'n-Nebî'de Arapça-Farsça unsurlar yüzyılın diğer mesnevilerine göre daha az yer almaktadır. Çünkü eser, sanat ve hüner göstermek için değil halk için yazılmıştır. Halk için yazılan bir eserde de amaç geniş kitlelere ulaşmaktır. Bu nedenle *Sîretü'n-Nebî*'de halkın konuştuğu dil ön plana çıkarılmış, Arapça-Farsça unsurlar gerekmedikçe kullanılmamıştır.

Sîretü'n-Nebî'de Arapça-Farsça kurallara göre yapılmış ikili tamlamalar sıklıkla görülür ancak üçlü ve dörtlü tamlama örnekleri yok denecek kadar azdır. Bu tamlamalar da genellikle eserin giriş kısmında kullanılmıştır.

Bir ḳoḳu ḳıldı dimāġumda güẕer
Bāġ-ı ḫuldden bir nesīm irdi meger (6)

Müberrāsın **ḫayālāt u gümāndan**
Münezzehsin **iṣārāt u beyāndan** (55)

Ṣīb ü bālā vü nihān u āṣikār
Ṣunʿuñuñ āṣārıdur iy Kirdigār (58)

Kāṣif-i esrār u dānā-yı żamīr
Çünki sensin iy Ḫudāyā destigīr (66)

Ḫʿāce-i kevneyn ḫayrü'l-mürselīn
Şāh-ı ʿālem "raḥmeten li'l-ʿālemīn" (156)

Cāhidü'l-küffāra geldi çün nidā
Küfr ṭaşı ḳıldı dendānın cüdā (166)

Cümlesi **ġavvāṣ-ı deryā-yı ṣafā**
Bülbülān-ı bāġ-ı şerʿ-i Muṣṭafā (181)

Pādişāh-ı mülk-i rūḥānī ḳamu
Maḫzen-i esrār-ı Rabbānī ḳamu (182)

"Ve" bağlacı olarak kullanılan "u, ü, vu, vü" de çoğunlukla harfle değil harekeyle gösterilmiştir. (39, 42, 55 vb.)

Üslûp Özellikleri

Muhammed Efendi'yi üslûbu itibarıyla değerlendirdiğimiz zaman, onun bu konuda hayli başarılı olduğu görülür. *Sîretü'n-Nebî*'de, tebliğ amacına yönelik kaleme alınan didaktik eserlerde çoğu kez gördüğümüz kuru ifade yerine; akıcı, canlı, tasvirlerle ve söz sanatlarıyla zenginleştirilmiş bir anlatım tarzı hâkimdir.

Çıḳdılar ṣaf ṣaf oluban durdılar
Çaldılar kūs u naḳāre urdılar

Depdi Mürre ibn-i Mervān pes hemān
Sürdi meydān içre girdi ol zamān

Girdi meydān içre cevlān eyledi
Er diledi döndi devrān eyledi

Depdi Enṣārdan girür bir pehlevān
Birbirine çün yaḳın geldi hemān

Ḥamle ḳılur ceng iderler bir zamān
Pes Yehūdī çalar anı nā-gehān

Ṣaġ çigininden iki böldi anı
Cānı gitdi cennete düşdi teni

Ol Yehūdī yine cevlān eyledi
Var-ısa bir pehlevān gelsün didi

Depdi Mesʿūd ibn-i ʿAmr u pes hemān
Ol Yehūdīye ṭolaşdı bir zamān (7623-7630)

Sîretü'n-Nebî'de, özellikle hikâyeler anlatılırken gereksiz uzatmalara yer vermeden ve monotonluğa düşmeden âdeta olayı görmüş birinin gözlemlerini aktarırcasına gerçekçi bir üslûbun yanı sıra şairane tasvirler ve olay kahramanlarının duygularını anlatmadaki tabiîlik, Muhammed Efendi'nin -kendisi kabul etmese de- oldukça yetenekli bir şair olduğunu göstermektedir:

Ḫālid eydür hāy Müsülmānlar görüñ
Siz ḳayurmañ ḳayġusın bu leşkerüñ

Ḳılıç-ıla ḳırayum ben bunları
Ṭamuya virbiyeyüm azġunları

Ol Resūl-i Hāşimī ḥaḳḳı içün
Ol nebīler ḫātemi ḥaḳḳı içün

Yüz bu deñlü ger olursa bu çeri
Ẕerrece yoḳdur gözümde bu varı

Ḳılıç-ıla bunları ḫāk ideyüm
Yarayum yüreklerin çāk ideyüm

Geldi aḫşam ḳarañu oldı cihān
Yine kendü bindi Ḫālid pehlevān

Tā ṣabāḥa dek ṭolandı leşkeri
Uyısun yorġun-durur didi çeri

Geçdi ol gice yine oldı ṣabāḥ
Ḳarañulıḳ gitdi çün geldi ṣabāḥ

Rūşen itdi nūr-ıla dünyā yüzin
Gördi göz ṣaḥrā yüzin deryā yüzin (9200-9208)

Bölüm başlarında yer alan nasihatnâme mahiyetindeki beyitlerde de şairin lirik anlatımdaki başarısını görmek mümkündür:

Aç gözüñi şāhid-i cān āşikār
Var ḳadeḥde cürʿa olma hūşyār

Āferīniş çün niṣāruñdur senüñ
Cümle maḫlūḳ ġam-güsāruñdur senüñ

Çarḫ-ecrām çākerüñdür cümle pes
Sen olardan bu ṭamaʿ ipini kes

Bir elüñde cām birinde cevr-i yār
Raḳṣa gir meydāna gel merdanevār

Arzu ḳılġıl ol ezel gülzārını
Ḳo fenāda āb u gil bāzārını

Bī-vefādur işbu leyl-ile nehār
Pür-cefādur çün zemistān u bahār (3950-3955)

Sîretü'n-Nebî'de tahkiye, nasihat, sanatkârane ve mukâleme olmak üzere dört türlü üslûpla karşılaşmaktayız. Olayların anlatıldığı beyitlerde tarihî gerçekliklerin daha kolay anlaşılması için sade ve akıcı bir tahkiye üslûbu kullanılmıştır. Örneğin "Ḳıṣṣā-yı Miḳdād Bin Esved Raḍıya'llāhu ʿAnhu Cengidür" adlı bölümde bu akıcı ve sade üslûbu görebiliriz:

Didi iy baba içüben andı ben
Dürlü dürlü ḳılmışam sevgendi ben

Ḳayṣer ister-ise yā Nūşirevān
Yā Yemen sulṭānı isterse hemān

Ḳılmazam ben hīçbirisini ḳabūl
İlle şol kim cengde yıḳa beni ol

Kim ki meydānda yıḳar-ısa beni
Ol erümdür ger faḳīr ü ger ġanī

Şol kişi kim geldiler beni diler
Cümlesi meydāna çıḳsunlar olar

Hem daḫı dört yañaya ḳıluñ ḫaber
Kim gele her ḳanda kim var-ısa er

Çıḳalum meydān içinde ṭuralum
Birbiri-le oynasunlar görelüm

Ḳamudan her kişi kim olsa ġālib
Benüm cengüme gelsün bañā ṭālib

Yıḳarsam ben anı olsun melāmet
Yıḳarsa ol beni alsun selāmet (5500-5508)

Sîretü'n-Nebî'nin manzum bir eser olması ve mesnevi türünün bütün özelliklerini içinde barındırması nedeniyle kimi yerlerde sanatkârane üslûbun da kullanıldığını görmekteyiz. Bu üslûp özellikle tevhid, münâcât, na't gibi türlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu üslûpla yazılmış beyitlerde Arapça-Farsça kelime ve tamlamalara ağırlık verilmiş ve sanatsal ifade tarzı ön plana alınmıştır:

İşbu kejrev-çarḫ sifle-rūzigār
Gönlümi ḳıldı beġāyet dil-figār

Cānuma her dem cefādur pīşesi
Cevr ü miḥnetdür müdām endīşesi

Kendü gibi çarḫ-ı sergerdān beni
Ḳıldı sergeşte ḳılup ḥayrān beni (5426-5428)

Sîretü'n-Nebî'de müellif, her bölüm başında, giriş mahiyetinde beş ila on beş beyit arasında bir nasihatnâme söylemiştir. Şair burada ya dünyanın geçiciliğinden dem vurmuş ya da bu dünyadan bir eser bırakıp gitmenin önemine vurgu yapmıştır. Sonra da "Yimedin daḫı seni bu rūzigār / Söyle bir söz ḳala bārī yādigār" tarzı bir beyitle asıl konuya geçiş yapmıştır. Şair eserde kendini inleyen bir bülbüle benzetmiş ve bölümlere bu bülbüle seslenerek başlamıştır. Bu beyitlerde şairin üslûbunun da farklılaştığı, didaktik unsurların sanat kaygısı taşımadan aktarıldığı, yine Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların da ağırlık kazandığı görülmüştür:

Söylegil iy bāġ-ı vaḥdet bülbüli
İnfi'āl itdi bu keṯret ġulġulı

Vaḥdetüñ bāġ-ı gülin yād eylegil
Cān içinde 'ışḳa bünyād eylegil

Bu ikilikden daḫı uṣanmaduñ
Ol biri ḥāżır görüp utanmaduñ

Bu ḫarābī ṣanma yurduñdur senüñ
Bu degüldür özge yirdür gülşenüñ

Ḳo bu murdārı i şāh-bāz zāġa sen
Keklik avla yöri var ol bāġa sen

Kim bu gülzārı ḳoyup gitmek gerek
Gönlü gönsüz bunı terk itmek gerek

Bī-beḳādur bu vefāsuz rūzigār
Ayrulıḳdur ʿāḳıbet āḫir-i kār

Yüregüm bu od-ıla oldı kebāb
Gözlerümden lā-cerem dökilür āb (6628-6635)

Sîretü'n-Nebî'de yer yer mükâleme (karşılıklı konuşma) üslûbuna başvurularak eserin anlatımına doğallık kazandırıldığı göze çarpmaktadır. Bu beyitlerde, kelime ve kelime grupları art arda tekrarlanarak tekrîr sanatının örneği sergilenirken metne de farklı bir üslûp kazandırılmış, metin mûsikiye yaklaştırılmıştır:

Didi ṭoġdı bir oġlum vardı nūrum
Anuñ alnına bu-durur sürūrum

Didüm oġlan ṭoġurmaḳdan eṯer hīç
Yüzüñde yoḳ-durur ẕerre ḳadar hīç

Didi va'llāh ṭoġurdum uş bir oġul
Ne oġlan kim ata ana aña ḳul

Didüm göstergil imdi anı ḳanı
Didi kim görmek olmaz şimdi anı

Didüm niçün didi bir kişi girdi
Ḳapudan içerü ḳarşuma ṭurdı (443-447)

Muhammed Efendi, *Sîretü'n-Nebî*'de kimi yerde mahallî söyleyişlere yer vermiş, sık sık deyimlere başvurmuş, yeri geldiğinde de atasözlerinden ve kelâm-ı kibarlardan yararlanmıştır.

Atasözleri, Deyimler ve Kelâm-ı Kibârlar

> "Şiirde atasözü ve deyimleri kullanmak, konuşma dili unsurlarına yer vermek, Türkçe kelimeleri tercih etmek ve sosyal hayatın içindeki bazı sahneleri şiire dâhil etmek, anlatılmak istenen mevzunun daha kolay ifade edilmesini sağlar ve bu mânada en kullanışlı yöntemdir."[1]

İşte bu nedenle olsa gerek, Klasik Türk Edebiyatının olgunlaşmaya başladığı XV. yüzyılda yetişen şairler, atasözü ve deyimlerin yanı sıra Türkçenin mâna zenginliği içerisinde kelimelerle ustaca oynayarak şiirlerini edebî sanatlarla süslemesini bilmişlerdir.

Vezir Cezerî Kasım Paşa (Sâfî, ö. 1485?) ve Necâtî Bey (ö. 1509) ile başlayıp Zâtî (ö. 1546) ile olgunlaşarak devam eden yerel söyleyişlerle mahallî renk ve özellikleri şiire yansıtma, şiir içerisinde atasözü ve deyimlere yer verme geleneğinin öncülerinden biri de Muhammed Efendi'dir. Sadelik, samimilik ve halk söyleyişine yakın ifadeler, *Sîretü'n-Nebî*'de atasözü ve deyimlerin sıkça kullanılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. *Sîretü'n-Nebî*'de yer alan deyim ve atasözlerin bir kısmı günümüzde hâlâ varlığını sürdürürken bazıları unutulup gitmiştir.

Atasözleri

Birtakım sözlerin atasözü olup olmadığını kestirmek ve bunların atasözü hüviyeti kazanıp kazanmadığını tespit etmek hayli güçtür. Çünkü manzum eserlerde beyti vezne uydurmak için kimi zaman atasözünün yapısı ve şekli bozulur. Aynı uygulamanın *Sîretü'n-Nebî*'de de olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü bugün için unutulmuş sözlerin döneminde atasözü olarak kullanılıp kullanılmadığını öğrenmek için XV ve XVI. yüzyılda yazılmış bütün eserlere tek tek bakmak gerekir. Bu da bu çalışmanın sınırlarını aşacak kadar kap-

1 Ahmet Tanyıldız, "Klasik Dönem Türk Şiirinde Atasözü ve Deyim Kullanımı Bir Akımın Göstergesi midir?" *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 6 (2007), s. 93.

samlı bir iştir. Bu nedenle biz, *Sîretü'n-Nebî*'de atasözü olarak kullanılmış olduğuna kanaat getirdiğimiz sözleri aşağıda sıraladık:

Didi bünyādsuz yapu tīz yıḳılur
Hem yalanuñ dibi yaḳıncaḳ ulur (3518)

(Temelsiz yapı tez yıkılır, yalanın dibi yakın olur.)

Arslanuñ yavrusı arslan oldı uş
Kim buyurdı şöyle ġurrān oldı uş (4723)

(Aslanın yavrusu aslan olur.)

Her ʿAlī adlu kişi olmaz ʿAlī
Her deñizüñ geçmege olmaz yolı (6087)

(Ali adlı her kişi Ali olmadığı gibi her denizin de geçmeye yolu olmaz.)

Yalan zişdür beġāyet er olana
İnanmaz er olan kişi yalana (4766)

(Er olan yalan söze inanmaz.)

İlle iki söze ṣataruz hemān
Dilde yignidür terāzüde girān (8787)

(Dilde hafif, terazide ağır.)

Şāh-ı merdān didi yā ʿAmr añlaġıl
Kim meṣellerde gelüpdür şöyle bil

Dilkünüñ çün üzüme irmez eli
Dir ki ekşidür daḫı yaḳar dili (8729-8730)

(Tilki, uzanamadığı üzüme yüzünü buruşturarak "ekşidir" der.)

Ki renci çekmeyince genc bulınmaz
Hem iş işlenmedin ücret alınmaz (10131)

(İşe başlamadan ücret alınmaz.)

Kim yir-ise dünyenüñ dü nānını
Öldürür ṭopraġa ḳarar ḳanını (216)

(Dünyanın malını yiyen kanını toprağa döker.)

Kim ḥabīb-ile muḥib ortasına
Maṣlaḥat olmaz gire ata ana (543)

(Habib ile muhib arasına kimse giremez.)

Böyle geldi böyle gider rūzigār
Kim dirilürse ölür āḫir-i kār (754)

(Böyle geldi böyle gider.)

Ben anuñ-çün virmedüm aña cevāb
Söylememekdür ḥayāsuza ṣavāb (935)

(*Hayasıza cevap verilmez.)*

Kim hüner oldur ki düşmen söyleye
Añduġı yirde anı medḥ eyleye (3532)

(Hüner, düşmanın seni methetmesidir.)

Siz dilersiz kim güneşi dutasız
Balçıġ-ıla gün nūrını örtesiz (4423)

(Güneş balçıkla sıvanmaz.)

Deyimler

Deyimlerin sayısı atasözlerine göre daha çok olduğu için burada sadece bazı deyimleri beyit numarasını belirterek vermekle yetindik ve deyimlerin yapısıyla oynamadık:

māt eyledi (25)
leşker çeker (26)
çek ḳalem (44)
yavuzlıḳ eyledüm (70)
ayaḳdan düşmişüñ dutġıl elin (74)
ṭoġru eylegil yolın (74)
ayruḳ durmadı (85)
yüz ṣuyıdur (164)
ṭoprak ṣaçaram (191)
ḳulaḳ urun (197)
barmaġın götürmiş (304)
ḳulaḳ urdum (306)
ıraġ olsun yavuz güzler yüzinden (314)
yüzin yırtdı (343)
yitürdüm ʿaḳlumı (389)
ʿaḳlı gitdi (486)
mihmān eyledi (527)
yaraḳ görinüz (582)
giñ cihānı düşmene teng idelüm (638)
başa çıḳamazuz (663)
iligi ḳurıdı (851)
ʿaḳlı şaşdı (853)
cevlān eyledi (897)
devrān eyledi (897)
burnı yillendi (917)
endāzeden ṭaşra çıḳarsın (924)
ḥaddüñ dīvārını yıḳarsın (924)
ḳavlüñi yitür (968)
vaḳt germ olmış (1057)
ʿaḳlını dirdi (1202)
ḳalmamış beñzinde ḳan (1216)
yol deñer (1474)
ʿaḳlı geldi (1498)
göz urur (1519)
irdi bir yumruḳ boġazına (1527)
kendülerden gitdiler (1576)
barmaġını tīz ḳaldurdı (1589)
yük dutdılar (1598)
göñli gitmiş (1634)
ʿaḳlı cānı tārumār olmış-ıdı (1634)
göñli ḳopdı uçdı cānı oynadı (1652)
yandı ʿışḳ odına (1652)
ḳanı ḳaynadı (1652)
cān virüp (1714)
yirinden durdı (1858)
göñlin açmadı (1859)
deng ü ḥayrān olmışam (2170)
dirildük bir yaña (2252)
fitne ḳoparur (2322-2470)
yüz çevürmişsin (2329)
yol gösterem (2333)
iḳrār eyledi (2437)
başuña üşürme (2468)
oda yaḳarlar cānumuzı (2514)
el ḳılıca urdılar (2612)
ḳurtıla anuñ elinden (2712)
tāze cān buldı (2772)
dili dudaġı ḳurıdı (2832)
ʿaḳluñı divşür (2869)
gözüñ aç (2869)
olam anuñla yüze yüz (3545)
büyük olmışdur başı (3633)
dut dilüñi (3640)
yazuġı boynuña (3645)

dili dutıldı (3698)
şerḥ eyleyem (3727)
iltifāt itmedi (3745)
ʿarża ḳıldı (3746)
dutdı yüzin (3747)
dilleri şankim dutıldı (3757)
ʿaḳl irişmez (3836)
taṣavvur eyledi (3963)
el buluruz (3964)
çalıġlıḳ bicerürler (3998)
şer düşer (4039)
sözüñ ḳulaġa ḳoymazuz (4047)
ʿaḳlı gelsün başına (4076)
götürdi barmaġın (4117)
cān teslīm itdi (4117)
göñli ḳopdı (4142)
cān ḳulaġına (4143)
işini yücelmedin (4214)

Kelâm-ı Kibârlar

Bir düşünceyi kısa ve öz biçimde anlatmanın bir diğer yolu da birtakım töre ve inanışları yansıtmak üzere kalıplaşmış söz hüviyeti kazanmış olan kelâm-ı kibar kullanmaktır. Günümüzde vecize ya da özdeyiş olarak karşımıza çıkan bu kavram, toplumun çoğunluğu tarafından bilinen ve hatırda kalan sözleri ifade eder. Bu tür ifadeler şiirde anlam güzelliği sağlar ve söyleyişe akıcılık kazandırır. *Sîretü'n-Nebî*'de kelâm-ı kibar diyebileceğimiz söz öbeklerine de yer verilmiştir. Bu tür sözler, şaire ait olacağı gibi başkasına ait kelâm-ı kibardan alıntı da olabilir:

Her kimüñ kim göñli pür-āteş olur
Her ne kim söz söyler-ise ḫoş olur

Derdümendüñ sözleri dertlü olur
ʿIşḳ-ıla söylense söz ṭatlu olur (16-17)

Her neyi kim fehm idersin sensin ol
İkilik birle bulınmaz anda yol (36)

Gelen gider ḳonan göçer bu yurda
Budur ḳānūn budur ʿādet bu yirde (2690)

Dünye adı dūn-durur bir adı yir
Kimse ḳomaz yir ḳamusın giç ü ir (2692)

Gözüñ-ile gördügüñden ʿibreti
Dutmaz-ısañ yüregüñ ṭaşdan ḳatı (2864)

Çün gelen bunda gider ḳılmaz ḳarār
Söyle bārī ḳala senden yādigār (3446)

Derdümendüñ sözleri derdlü gerek
ʿIşḳ-ıla söylense sözler yigirek (4844)

Her kimüñ kim baġrı ʿışḳdan başludur
Gözi yaşlu yüregi āteşlüdür (5431)

Bir işi kim gelmez elden itmegil
Loḳma kim ṣığmaz boġaza yutmaġıl (6519)

Köhne pīrdür dünye baḳma rengine
Aldanup düşme bu cāẕū cengine (7437)

Dünyeden ḥāṣıl nedür saña memāt
Ḳo anı terkindedür āb-ı ḥayāt (9416)

Sonuç olarak Muhammed Efendi'de çeşitli üslûp özellikleri görülmektedir. Konu itibarıyla Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili olan *Sîretü'n-Nebî*'de âyet ve hadislerden bolca iktibas yapılmış, bölüm başlarının bazılarında ve kimi beyitlerde Arapça-Farsça ibarelere yer verilmiş, asıl konunun işlendiği yerlerde de akıcı ve sade bir Türkçe kullanılmıştır. Müellif, eserinde sadeliği yakalamak için Arapça-Farsça tamlamalardan mümkün olduğu kadar uzak durmuş, mecbur kalmadıkça başka dillerden tamlamalar kullanmamış, atasözü ve deyimlerden yararlanmış, mahallî söyleyişlere ağırlık vermiştir.

E. Sonuç

1. Anadolu'da, Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî* adlı eserinin tamamlandığı tarih olan 1 Rebîülâhir 872'ye (30 Ekim 1467) kadar, Erzurumlu Kadı Darîr'in manzum-mensur karışık olarak kaleme aldığı *Sîretü'n-Nebî* ve Yazıcıoğlu Muhammed'in *Muhammediye* adlı eseri, siyer konusunu işleyen yegâne eserlerdir. Bu eserlerde didaktik ve tâlimî bir gaye gözetildiği için sanatkârane ifade tarzından mümkün olduğu ölçüde kaçınılmış, yer yer göze çarpan teknik kusurlarına rağmen konunun işlenişi ve kullanılan dil itibarıyla eser, çağdaşı olan edebî eserlerden müstesna bir yere konumlanmış, Cenâb-ı Hakk'ın rızası ön planda tutulduğu için de samimiyet elden bırakılmamıştır. Darîr, altı ciltlik eserinde Hz. Peygamber'in hayatını kronolojik bir sıra takip ederek anlatırken Yazıcıoğlu böyle bir yol tercih etmemiş, 9008 beyitlik eserinde siyer konusuna 3342 beyit, yaratılış ve âhiret hayatına ise 5664 beyit ayırmıştır. Bu yönüyle Yazıcıoğlu'nun eseri siyer türünün bütün özelliklerini ihtiva etmemektedir. Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinden önce de manzum olarak yazılmış mevlid veya benzeri tipte dinî konulu eserler bulunmakla birlikte, hacim olarak hiçbiri onunkine ulaşamamıştır. Kısmen mensur olanlar ile Darîr'in manzum-mensur karışık eseri hacim itibarıyla *Sîretü'n-Nebî*'ye yaklaşmıştır.

Bu hususiyetler göz önüne alındığında, bu çalışmada metni ortaya konan *Sîretü'n-Nebî*'nin XV. yüzyıla kadar yazılmış ve türünün bütün özelliklerini ihtiva eden eserler içinde en hacimli ve tamamı manzum ilk Türkçe siyer olduğunu kabul etmemiz gerekir.

2. Muhammed Efendi, eserini yazarken gereksiz bilgilerden mümkün olduğu kadar uzak durmuş, muhataplarına vermek isteği mesajı anlaşılır ve öz bir biçimde vermek için konuşma dilinin bütün imkânlarından yararlanmış, yer yer atasözlerine ve deyimlere de başvurmuştur. Bu özellik diğer siyerlerde de görülmekle birlikte onun siyerinde daha belirgindir.

3. *Sîretü'n-Nebî*'de müellif, aruz vezninin en çok tercih edilen bahri olan hezecin *mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün* ile remel bahrinin *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıplarını birlikte kullanmıştır. Bu vezinler Türklerin millî ölçüsü heceyi çağrıştırmakta ve halk şiirinin en çok tercih edilen 11'li hece ölçüsünü anımsatmaktadır.

4. Usûl ve fürû ilimlerini tahsil etmesi, Arapça bir siyeri Türkçeye aktaracak kadar iyi derecede Arapça öğrenmiş olması, bu ilimleri tahsil etme süreleri ve saçlarının ağardığı da göz önüne alındığında Muhammed Efendi, eserini yazdığı 1467'de olgun bir yaş aralığında olmalıdır. Buradan müellifin XV. yüzyılın başlarında doğduğunu, XV. yüzyılın sonlarında da vefat ettiğini söyleyebiliriz. Şairimizin nerede doğduğu ve öldüğü, kimlerden ilim tahsil ettiği hakkında *Sîretü'n-Nebî*'de herhangi bir bilgi mevcut değildir.

5. XV. yüzyılın Türkçesini eserinde yapmacıksız ve süsten arınmış bir sadelikte kullanmasıyla dikkat çeken Muhammed Efendi, şiirlerini yerel söyleyişler, deyimler ve atasözleriyle süsleyerek konuşma diline yakın, sağlam bir Türkçe ile yazmaya çalışmıştır. Şairlik yönü çok ileri bir seviyede olmasa da o, Türkçeyi aruza uygulamadaki başarısı ve kolay söyleyişi yeğlemesiyle üzerinde durulmaya değer bir şahsiyettir.

6. Devrinin diğer şairlerinin aksine Muhammed Efendi, eserinde Arapça-Farsça kelimelere daha az yer vermiş, zincirleme tamlamalardan kaçınmış, tasvirlere önem vermiş, özellikle tahkiyelerde külfetsiz ve kolay anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Arapça-Farsça kelime ve terkiplerde de Türkçeleşmiş ve kolay anlaşılan, klişeleşmiş olanları kullanmıştır.

7. 1 Rebîülâhir 872 (30 Ekim 1467 Cuma) günü eserini tamamlayan müellif, eserinin kaç beyit olduğu hakkında herhangi bir bilgi vermemiştir. Tespit edilebilen nüshaların çoğu da eksiktir. Sağlam diyebileceğimiz nüshalardan oluşturulan tenkitli metinde ise eserin beyit sayısı 15657'dir.

8. *Sîretü'n-Nebî* klasik mesnevi düzenine göre tertip edilmiştir. Mesnevilerde "giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm ve hâtime" olarak değerlendirilen yaygın yapı, *Sîretü'n-Nebî*'de de görülmektedir. Eserde asıl konunun işlendiği bölümler, konuya uygun bir başlık altında otuz iki bölüm hâlinde yer almaktadır. 225-15569. beyitler arasındaki bu bölüm, 15345 beyitten oluşmaktadır. Her bölüm konuya uygun Türkçe ya da Farsça bir başlıkla başlamakta, nasihatnâme mahiyetindeki birkaç beyitten sonra hangi konunun anlatılacağıyla ilgili kısaca bir bilgi verilmektedir. Daha sonra konu anlatılmakta ve Cenâb-ı Hakk'a dua ile bölüm bitirilmektedir.

9. Muhammed Efendi, mesnevisinde sözünün doğruluğuna delil getirmek amacıyla âyet ve hadis iktibaslarına yeri geldikçe başvurmuştur. *Sîretü'n-Nebî*'de âyet ve hadisler, "müstahsen iktibas"lar hâlinde tam, nâkıs, lafzen ve mânen iktibaslar şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

10. *Sîretü'n-Nebî*'de müellif, Hz. Peygamber Dönemi'nin günlük yaşamını anlatırken bu dönemi kendi çağının yaşam tarzıyla yansıtmayı tercih etmiştir. Müellifin bu tarzı benimsemedeki amacı, okuyucunun olayları ve anlatılanları daha kolay anlamasını sağlamaktır. O, eserini halk için yazmıştır. Halk için yazılan bir eserin halkın anlayacağı kavram ve terimlerle süslenmesi de oldukça tabiidir. Bu nedenle *Sîretü'n-Nebî*'de XV. yüzyıl Osmanlı toplumunun günlük yaşamı ile örf ve âdetleri sık sık karşımıza çıkmaktadır.

11. Eserini yazarken birden çok kaynaktan yararlanmış olan Muhammed, bu kaynaklardaki bilgileri karşılaştırarak eserini hazırlamıştır. Bu kaynaklardan sadece el-Bekrî'nin adını zikretmiş, Kadı Mustafa Darîr, İbn İshak ve İbn Hişâm'ın adını ve eserlerini zikretmemiş, bu kaynaklara râviler ve râvi kelimeleriyle göndermeler yapmıştır.

12. Edebî sanatlar bakımından zengin bir eser olan *Sîretü'n-Nebî*'de en sık karşılaştığımız edebî sanat, cinastır. Atasözü ve deyimlere yer vererek irsâl-i mesel sanatından da örnekler sergilemiş olan Muhammed Efendi, teşbih, istiare, iştikak, teşhis, intak, telmih, tenâsüb, tekrîr, tezat, iâde, tarsîʿ sanatlarında da başarılı örnekler vermiştir.

13. Müellif *Sîretü'n-Nebî*'de, mesnevi nazım şeklinden farklı olarak sekiz gazele yer vermiştir. Bu gazellerden sadece ikisinde vezin *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* olarak değişmiş, diğer gazellerde ana metinde kullanılan vezinler tercih edilmiştir. Bu kadar hacimli bir eserde, farklı nazım şekli olarak sadece sekiz gazele yer verilmesi, diğer nazım şekillerinin kullanılmaması dikkat çekicidir. Müellif, mesnevinin üslûbundaki yeknesaklığı ortadan kaldırmak, okuyucuyu rahatlatmak ve anlatmak istediği duygu ve düşünceleri rahat aktarabilmek için bu yolu tercih etmiş olmalıdır. Eserde yer alan bu gazeller kahramanların ağzından verildiği gibi zaman zaman da üçüncü şahıs ağzından aktarılmıştır. Mesnevide yer alan gazeller, kahramanların durumlarını ve duygularını ortaya koymaktadır.

14. *Sîretü'n-Nebî*'de hâkim bakış açısıyla kaleme alınan bölümlerde, anlatıcı yer yer kahramanların geçmişlerini özetler, yer yer de "geriye dönüş" tekniklerini kullanarak okuyucuyu çok boyutlu olarak olayın içine çekmeyi amaçlar.

15. *Sîretü'n-Nebî*'nin yurt içi ve yurt dışında toplam kırk üç nüshası tespit edilmiştir. Tespit edilen kırk üç nüshadan on beşi İstanbul'da, on üç tanesi Ankara'da, sekizi Konya'da, ikisi Almanya'da, biri Amasya'da, biri Çorum'da, biri Erzurum'da, biri özel mülkiyette ve biri de Macaristan'dadır.

16. *Sîretü'n-Nebî*'nin nüshaları tespit edilirken yurt içinden kırk bir, yurt dışından otuz iki yazma eser kütüphanesi kataloğu tarafımızca taranmıştır. On sekiz yazma eser kütüphanesine bizzat gidilmiştir. Yurt içinden online olarak on dört, yurt dışından ise yirmi bir kütüphane taraması yapılmıştır. Yapılan bu taramalarda elde edilen nüshalarda *Sîretü'n-Nebî*'nin yazarı olarak karşımıza on iki farklı isim çıkmaktadır. Bunlar; Yazıcızâde Muhammed Efendi, Muhammed Halîfe, Mehmed Halîfe, Muhammed Hakkî, Muhammed, Mehmed, Derviş Öksüz, Abdullah Zâhidî Efendi, Hasanoğlu, Ahmedî Tâceddin, Abdurrahman ve Molla Velî'dir.

17. Kafiye konusunda en çok kafiye-i müreddefeyi tercih eden şairin kafiye-i müessese ve mücerrede şekillerini de kullandığı görülmektedir. Bugünkü ifadeyle *Sîretü'n-Nebî*'de zengin, tam ve yarım kafiyeler sık kullanılmıştır.

18. Bütün bu özellikleri ve en yüce duygulardan biri olan Hz. Peygamber sevgisini konu edinmiş olmasıyla Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'si, edebiyat tarihimizde kendisinden bahsedilmeyi ve incelenmeyi hak eden bir eserdir.

F. Nüshaların Tavsifi ve Şecerelendirilmesi

Sîretü'n-Nebî'nin kırk üç nüshası tespit edilmiştir. Bu nüshalardan üçü üzerinde karşılaştırmalı metin çalışması yürütülmüştür. Bu nüshalar şunlardır:

• (A) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (MC_Yz_O.53)

- (M) Konya Mevlânâ Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi (1169)
- (İ) İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi (TY-1601)

Yazma eser kütüphanelerinde bulunan kırk üç nüshanın kırkı incelenmiş,[1] bunların içinden yukarıdaki üç nüsha seçilip diğerleri elenirken şu hususlar göz önünde bulundurulmuştur:

1. H. 872'de (1467) tamamlanan *Sîretü'n-Nebî*'nin kütüphanelerde çok değerli yazma nüshaları olduğu gibi çeşitli sebeplerden zamanla yıpranmış, yaprakları kopup kaybolmuş eksik nüshaları da vardır. Örneğin Türk Dil Kurumu Yazma Eserler Kütüphanesindeki (Yz A338) nüsha 96 varaktır ve Âşıkî adıyla kayıtlıdır. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki (15 Hk 1499) nüsha 32 varaktır ve eksik olduğu için bir isim tespiti yapılmamıştır. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesindeki (11411) *Siret-i Nebiyy* adıyla kayıtlı nüsha, Yazıcızâde Muhammed Efendi adına kayıtlıdır. 219 varaklık Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesindeki (05 Ba 1460) nüsha, *Manzum Siyer-i Nebî* adıyla kayıtlıdır ve müellif olarak Molla Velî Efendi kaydı vardır. YKB Servet Çifter Kütüphanesindeki 859 numaralı nüshanın başı ve sonu eksik olup 486 varaktır ve Hasanoğlu adıyla kayıtlıdır. Eserin aynı kütüphanede 823 numarada kayıtlı noksan nüshası ise anonim bir eser olarak kaydedilmiş olup 253 varaktır.

Bu nedenle biz nüshaların seçimine başlarken, öncelikle yurt dışında bulunan ve özel mülkiyete ait olup ulaşamadığımız nüshalar ile müşterek hatalar barındıran, benzer eksikleri devam ettiren, imlâsı yakın döneme göre değiştirilmiş, herhangi bir özellik taşımayan, müellif nüshasından çoğaltılmadığına kanaat getirdiğimiz nüshaları değerlendirme dışı bıraktık.

Eksik nüshalar, varak sayılarına göre sıralanarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

1 Yurt dışında bulunan iki nüsha ile özel mülkiyete ait bir nüsha incelenememiştir.

	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane	**Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphanedeki Adı**	**Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane Kataloğundaki Müellifi**	**Müstensihi**	**İstinsah Tarihi**	**Varak Sayısı**	
1	Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 3772/1)	Miʿrāc-ı Resūlu'llāh	Yok	Yok	Yok	22	Eksiktir
2	Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 1725-001)	Siyer-i Nebî'ye Aid Bir Manzume	Yok	Yok	Yok	30	Eksiktir
3	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi (15 Hk 1499)	Siyer-i Nebî	Yok	Yok	Yok	32	Eksiktir
4	Berlin Pestsh Kataloğu (133/9)	Ẕikr-i Ġazā-yı Benī Ḳurayża ve Şāh-ı Merdānı Mancınıġa Ḳoyup Ḳalʿaya Atdukları	Yok	Yok	Yok	37	Eksiktir
5	Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 3941)	Siyer	Yok	Yok	Yok	76	Eksiktir
6	Süleymaniye Kütüphanesi (Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1544)	Manzum Siyer	Yok	Yok	Yok	90	Eksiktir
7	Türk Dil Kurumu Yazma Eserler Kütüphanesi (Yz.A.338)	Siyer-i Nebî	Âşikî	Yok	Yok	96	Eksiktir
8	Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 2839)	Manzum Siyer-i Nebî	Zaîfî	Yok	Yok	99	Eksiktir
9	İBB Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (Bel Yz O.73)	Sîretü'n-Nebî / Muhammed b. Mustafa Hâfızî	Yok	Muhammed b. Mustafa Hâfızî	Yok	149	Eksiktir

10	Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi (42 Kon 3539)	Sîretü'n-Nebî	Yok	Yok	Yok	157	Eksiktir
11	Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 370)	Sîretü'n-Nebî	Mehmed Halîfe	Mustafa Hanif	1279 (1862)	181	Eksiktir
12	Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 3935)	Manzume-i Gazavât-ı Nebî	Yok	Yok	Yok	188	Eksiktir
13	Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 453)	Sîretü'n-Nebî	Mehmed Halîfe	Yok	Yok	202	Eksiktir
14	Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi (05 Ba 1460)	Manzum Siyer-i Nebî	Molla Velî Efendi	Yok	1218 (1802)	219	Eksiktir
15	Köprülü Kütüphanesi (Hâfız Ahmet Paşa, nr. 234)	Siyer-i Nebî (manzum)	Abdullah Zâhidî Efendi	Yok	Yok	225	Eksiktir
16	İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi (TY, nr. 02651)	Mevlid ve Siyer-i Nebevî ve Ashâb-ı Kirâm	Yok	Yok	1230 (1814)	232	Eksiktir
17	Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi (nr. 11411)	Sîretü'n-Nebî	Yazıcızâde Muhammed Efendi	Yok	1165 (1751)	244	Eksiktir
18	Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi (nr. 11893)	Sîretü'n-Nebî	Derviş Öksüz	Yok	900 (1494)	251	Eksiktir
19	Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi (nr. 823)	Siyer-i Nebî	Yok	Yok	Yok	253	Eksiktir

20	Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 3378)	Siyerü'n-Nebî	Yok	Yok	Yok	284	Eksiktir
21	Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi, (BY7876)	Sîretü'n-Nebî	Muhammed Halîfe	Hâfiz Muhammed İbni Hüseyin	1246 (1830)	297	Eksiktir
22	M. Fatih Köksal M. 30 (Ktp. Numarası Yz. 138 - M. 30)	Siyer-i Nebî	Yok	Yok	Yok	327	Eksiktir
23	Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi (TÖRÜK, F. 45)	Sîretü'n-Nebî	Muhammed	Yok	Yok	358	Eksiktir

2. Bu yirmi üç nüshadan müşterek hatalar, eksiklikler, dönemin durumunu yansıtmayan imlâ özellikleri ve istinsah edildiği döneme göre değiştirilen nüshalar göz önüne alınarak yararlanamayışımız, çalışmada dikkatimizi diğer yirmi nüshaya yöneltmiştir. Nüshalar arasındaki benzerlikler, yakınlıklar, eksiklikler ve hatalarda ortaklıklar dikkate alınarak bu yirmi nüshanın şeceresi tespit edilmeye çalışılmış ve kolları belirlenmiştir. Buna göre eserin üç koldan çoğaltıldığı anlaşılmış olup bu nüshaları şöyle gruplandırabiliriz:

I. Kol

	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane	**Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphanedeki Adı**	**Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane Kataloğundaki Yazarı**	**Müstensihi**	**İstinsah Tarihi**	**Varak Sayısı**
1	İBB Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (MC_Yz_O.53)	Sîretü'n-Nebî / Muhammed	Muhammed	Mustaba b. Bayezid	939 (1533)	494
2	Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 7167)	Sîretü'n-Nebî	Yok	Yok	1282 (1866)	486
3	Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi (nr. 859)	Siyer-i Nebî	Hasanoğlu	Yok	Yok	486
4	Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazmaları (234/1/SA)	Sîretü'n-Nebî (Manzum siyer tercümesi)	Yok	Yok	Yok	440
5	Süleymaniye Kütüphanesi (Mehmet Zeki Pakalın, nr. 154)	Siyer-i Nebî (manzum)	Muhammed Hakkı	Yok	Yok	403
6	Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 1073)	Sîretü'n-Nebî	Yok	Yok	Yok	364
7	Topkapı Müzesi Kütüphanesi (Hazine Kitaplığı, nr. 2287)	Sîretü'n-Nebî	Yok	Yok	Yok	328
8	Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 4332)	Sîretü'n-Nebî	Yok	Muhammed b. İbrahim	1087 (1676)	315

II. Kol

	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphanedeki Adı	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane Kataloğundaki Yazarı	Müstensihi	İstinsah Tarihi	Varak Sayısı
1	İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi (TY. nr. 1601)	Sîretü'n-Nebî	Yok	Yok	Yok	428
2	Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 8778)	Kitâb-ı Sîretü'n-Nebî	Yok	Alizâde	Yok	324
3	Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 360)	Sîretü'n-Nebî	Mehmed Halîfe	Muhammed b. Hasan	1182 (1768)	417
4	Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi (42 Kon 3654-02 B 7)	Sîretü'n-Nebî	Ahmedî Tâceddin Ahmed b. İbrâhim Germiyânî	Seyyid Veled Hacı Bey	1155 (1741)	390
5	Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 310)	Sîretü'n-Nebî	Mehmed Halîfe	Seyyid Hâfız Osman	1217 (1802)	347

III. Kol

	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphanedeki Adı	Eserin Kayıtlı Bulunduğu Kütüphane Kataloğundaki Yazarı	Müstensihi	İstinsah Tarihi	Varak Sayısı
1	Konya Mevlânâ Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi (1169)	Sîretü'n-Nebî	Muhammed	Abdurrahim	Yok	327
2	Almanya Millî Kütüphanesi (Ms.or.fol.3333 Staatsbibliothek, Berlin)	Siyer-i Nebî	Mehmed	Yok	Yok	419

3	Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi (Mustafa Con A 594)	Siyer-i Nebî	Yok	Yok	Yok	355
4	Çorum Hasan Paşa (19 Hk 1122)	Terceme-i Siyer-i Nebî	Yok	Figânîzade Abdullah b. Mahmûd b. Bekir	1207 (1791)	347
5	Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 3916)	Siyerü'n-Nebî-Manzum	Abdurrahman	Yok	Yok	341
6	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (BEL Yz K 0489/01)	Sîretü'n-Nebî / Hâfızî, Muhammed b. Mustafa	Yok	Muhammed b. Mustafa Hâfizî	1265 (1848)	324
7	Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi (nr. 13278)	Manzum Siyer-i Nebî		İsmail el-Vasfî	1262 (1845)	303

3. *Sîretü'n-Nebî*'nin kırk üç yazma nüshası bu şekilde gruplandırıldıktan sonra, gruplar kendi içinde değerlendirilerek her gruptan bir nüsha alınmıştır. Genellikle bu nüshaların seçiminde ana hatlarıyla vokabüler bakımından karşılaştırma yapılmaya çalışılmış, üslûbun ve sentaksın muhafaza edilip edilmediğine dikkat edilmiştir.

I. koldan, istinsah tarihi en eski olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi MC Yz O.53[1] numarada kayıtlı yazma nüsha (A) seçilmiştir. Bu nüsha 494 varaktır. *Sîretü'n-Nebî,* H. 872 (1467) yılında tamamlanmıştır. H. 872'ye (1467) en yakın tarihli nüsha A nüshasıdır. A nüshasının istinsah yılı H. 939'dur (1533). Yani bu nüsha *Sîretü'n-Nebî*'nin tamamlanmasından altmış altı yıl sonra istinsah edilmiştir.

1 Tenkitli metindeki kısaltması A'dır.

Bu nedenle eldeki nüshalar arasında, her bakımdan güvenilir bir kaynak nüsha görünümündedir. Çünkü istinsah tarihi ile eserin bitiş tarihi arasında çok fazla zaman farkı yoktur. Bu yazmanın diğer bir özelliği ise harekeli bir metin olmasından dolayı Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini barındırması, aruz kusurunun az görülmesi ve varak sayısı itibarıyla diğerlerine göre daha hacimli olmasıdır. Sayılan bu özelliklerden dolayı A nüshası tenkitli metin oluşturulurken esas nüshamız kabul edilmiştir. Bu kolun diğer sekiz nüshasının kaynak olarak A nüshasını esas aldıkları, çeşitli bakımlardan gözlenmiştir.

II. koldan seçilen nüsha, İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi TY 1601[1] (İ) numaralı yazmadır. Bu nüsha 428 varaktır. Eserin matbu nüshası ile ortak yönleri vardır. Bu nüshada görülen müşterek hatalar, yazılmamış beyitler, sözcük hataları matbu nüshadaki ile çok benzerlik göstermektedir. İ nüshasının 278a-300b varakları arasında "Ḳıṣṣa-yı Ḫālid'ün ʿUmmāna Varup Güne Ḳaplanduġı ve Şāh-ı Merdānuñ Cengidür" başlığı altında Tursun Fakih'e ait *Cumhur-nâme*[2] adlı mesnevi, Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinin bir parçası gibi gösterilmiş ve bu yanlışlık, koldaki diğer nüshalarda da tekrar edilmiştir. Nüsha aynı zamanda diğer kollardaki nüshalara nazaran imlâ bakımından daha sağlamdır. Kelimelerinin yazılışlarına azami dikkat edilmiştir. Bu yönüyle nüsha, diğer yazmalardan ayrılmaktadır. Bu nedenlerle (İ) nüshası tenkitli metin oluşturulurken tercih edilmiştir.

III. kol için iki nüsha seçilmiştir. Bunlardan ilki Konya Mevlânâ Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi 1169[3] (M) numaralı yazmadır. Bu nüsha 327 varaktır ve 10 bölüm eksiktir. Bu nüshayı tenkitli metne dâhil etmemizin nedeni, nüshanın harekeli olması, kelimelerinin okunuşunun eserin yazıldığı dönemdeki imlâ kurallarıyla benzerlik göstermesi, diğer kollardaki birçok kusurlu beytin düzeltilmiş olmasıdır. Nitekim bu nüsha hakkında Abdülbaki Gölpınarlı, "Tam bir halk kitabı olan ve X. asr-ı hicrîde hatta belki de IX. asırda yazılmış bulunan bu eser, bir sîreyi esas ittihaz etse bile

1 Tenkitli metindeki kısaltması İ'dir.
2 Mehmet Gümüşkılıç, *Gazavât-ı Bahr-ı Umman ve Sanduk (Cumhur-nâme),* Fatih Üniversitesi Yayınları, Ankara 2007.
3 Tenkitli metindeki kısaltması M'dir.

bir tercüme değildir. Başlıklar surhla yazılmıştır. Dil bakımından incelenmesi gereken bir eserdir."[1] notunu düşmüştür. "Fī Beyān-ı İkinci Bāzār-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem" başlığı sadece bu kolda vardır. Bu nedenlerle bu nüsha tenkitli metin oluşturulurken tercih edilmiştir. Bu koldan ikinci olarak Almanya Millî Kütüphanesi Ms.or.fol.3333 numaralı yazma tercih edilmiştir. Bu nüshanın tercih edilmesinin nedeni, "M" nüshasının eksik bölümlerinin karşılaştırılmasına imkân vermesi, oldukça düzgün bir imlâsının olması, diğer bölümlerde olmayan bazı beyitleri ihtiva etmesindendir. Ancak bu nüshanın nüsha farklarını gerekmedikçe aparatta göstermedik. Göstermek durumunda kaldıklarımızı ise "Berlin" kısaltması ve varak numarasıyla aparatta belirttik: "bilinmez (Berlin 2a): bulunmaz A, M, İ" gibi.

Bu nüshaların çeşitli yönlerden benzerlik ve ayrılıkları dikkate alınarak bunların asıl (orijinal) nüshayla yani müellif nüshasıyla irtibatlarını bir şema hâlinde şu şekilde göstermek mümkündür:

Metnin kuruluşunda, yukarıdaki ölçütlere ve esaslara göre seçilen üç nüsha tek tek karşılaştırılarak müellifin istinsah ettiği nüshanın belirlenmesine çalışılmıştır.

1 Abdülbaki Gölpınarlı, *Konya Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1967, s. 107-108.

Eserin Nüsha Tavsifleri

Tam Nüshalar

1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (MC Yz O. 53)

Eser miklebli, kahverengi deri cilt içindedir. Cildi çok yıpranmış ve dağılmıştır. Sayfa ebadı 265x190 mm, yazı ebadı 180x130 mm'dir. Her sayfada harekeli nesih hattıyla 15 satır mevcuttur. Âharlı kâğıt kullanılmıştır. Baştan bir yaprağı yoktur. Eser 2a'dan başlamaktadır. 2a-2b yeni bir yazıyla yazılmış ve eklenmiştir. Cetveller kırmızı tezhiplidir. Nüshanın müstensihi Mustafa b. Bayezid, istinsah tarihi 939'dur (1532). İstinsah yeri belli değildir. Yazmalar içerisinde istinsah tarihi en eski olan nüshadır. 494 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîret en-Nebî/Muhammed"dir.

Baş: Derd-mendem sözlerümi diñle sen
Söz ne-durur niredendür añla sen

Son: Tañrı raḥmet eylesün ol cān içün
Kim okuya Fātiḥa yazan içün

2. Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 360)

Eser salbek şemseli, zencirekli, köşebentli, miklebli, kahverengi meşin bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 300x185 mm, yazı ebadı 240x135 mm'dir. Suyolu filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 21 satır vardır. Konu başlıkları kırmızı mürekkeplidir. Rutubet lekeli sayfalar mevcuttur. Cilt sırtı dağınık, sayfaları kopuktur. 1a-2a arasında fihrist vardır. Son yaprakta Arapça bir dua yer almaktadır. Eserin müstensihi Muhammed b. Hasan, istinsah tarihi 1182'dir (1768). Eserin yazarı olarak Mehmed Halîfe gösterilmiştir. 416 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî"dir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Bu kitāb hem burada oldı tamām
Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām

3. Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 310)

Eser şemseli, zencirekli, miklebli, kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. Sayfa ebadı 300x203 mm, yazı ebadı 262x134 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her satırda 29 beyit mevcuttur. Baş tarafta fihrist vardır. Söz başları ve cetveller kırmızı mürekkeplidir. Baştan 207 beyit eksiktir. Eserin müstensihi Seyyid Hâfız Osman, istinsah tarihi 1217'dir (1802). İstinsah yeri belli değildir. Eserin müellifi olarak Mehmed Halîfe gösterilmiştir. 347 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî"dir.

Baş: Söylegil ey ʿandelībiñ bülbüli
Ġayb ilinden mi getürdüñ bu güli

Son: Rūzı ḳılsun şefāʿat ol imām
Söz dükendi cümlesi oldu tamām

4. Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 7167)

Sırtı tamir görmüş, zencirekli, köşebentli, miklebli, siyah meşin bir cilt içerisindedir. Sayfa ebadı 215x150 mm, yazı ebadı 165x100 mm'dir. İnce samanlı kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 15 satır vardır. Konu başları ve cetvellerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Baştan 217 beyit eksiktir. Hz. Peygamber'in vefatının anlatıldığı son bölüm yoktur. Sondan 18 beyit müstensihe ait olmalıdır. İstinsah tarihi 1282'dir (1866). İstinsah yeri ve müstensihi belli değildir. Eserin yazarı olarak herhangi bir isim gösterilmemiştir. 486 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî"dir.

Baş: Muṣṭafānuñ sīretini söylegil
Cānıña ʿışḳını yoldaş eylegil

Son: Hezārān şükr-i minnet ol Ḫudāya
Ki ümmet ḳıldı bizi Muṣṭafāya

5. Almanya Millî Kütüphanesi (Ms.or.fol.3333 Staatsbibliothek, Berlin)

Siyah deri cilt içindedir. Sayfa ebadı 290x190 mm, yazı ebadı 235x128 mm'dir. Her sahifede harekeli nesihle 19 satır ve her satırda bir beyit mevcuttur. Âharlı kâğıt kullanılmıştır. Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli değildir. Müellif olarak Mehmed ismi gösterilmiştir. Son yaprağı yoktur. Baştan 1a-330b varakları arası harekeli, 331a-419b varakları arası harekesizdir. Oldukça düzgün bir imlâsı vardır. Aralarda bazı yapraklar kaybolmuştur. 419 varaklık yazmanın kütüphane kaydındaki adı "Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Meger bu nüktelerden biri sañа
Saʿādetden ura bir tīri sañа

6. Süleymaniye Kütüphanesi (Mehmed Zeki Pakalın, nr. 154)

Yıpranmış, kahverengi bir deri cilt içindedir. Sayfa ebadı 190x128 mm, yazı ebadı 154x100 mm'dir. Suyolu filigranlı krem kâğıt kullanılmıştır. Harekesiz rika hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 19 satır vardır. Söz başları ve cetvellerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Yer yer mürekkep dağılmalarından kaynaklı okunamayan kısımlar mevcuttur. Müellif olarak Muhammed Hakkı gösterilmiştir. 403 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyer-i Nebî (manzum)"dir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Günāhların baġışlaġıl devā ḳıl
Resūlu'llāh şefīʿ olsun revā ḳıl

7. Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazmaları (234/1/SA)

Kahverengi karton bir cilt içerisindedir. Sırtı kırmızı deri kaplıdır. 340a'dan sonra numara verilmemiştir. Sayfa ebadı 215x150 mm, yazı ebadı

165x100 mm'dir. İnce samanlı kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih yazıyla yazılmıştır. Her sahifede 17 satır vardır. Sondan bir miktar eksiği vardır. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Eserin yazarı olarak herhangi bir isim gösterilmemiştir. 440 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî (Manzum Siyer Tercümesi)" şeklindedir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Diyelüm dā'imā el-ḥamdü li'llāh
Ki nuṣret virdi mü'minlere Allāh

8. İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi (TY, nr. 1601)

Siyah mukavva bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 325x210 mm, yazı ebadı 240x150 mm'dir. Suyolu filigranlı krem kâğıt kullanılmıştır. Harekesiz nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 25 satır vardır. 3b-5a arasındaki varakların derkenarında esere ait beyitler mevcuttur. Söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. 278a-383b varakları arasında esere dâhil olmayan Hz. Ali ile ilgili cenknâmeler yer almaktadır. Eserin sonunda "Veysel Karanî Kıssası" ile "Muhammed Hanîfî'nin Tabut ile Cengi" mevcuttur. 428 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî" şeklindedir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Tañrı raḥmet eylesün ol cān içün
Kim oḳıya Fātiḥa yazan içün

Eksik Nüshalar

1. Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 370)

Zencirekli, miklebli, sırtı yıpranmış, kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. Sayfa ebadı 310x205 mm, yazı ebadı 237x129 mm'dir. Öküz başı filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 19 satır mevcuttur. Eserin müstensihi Mustafa Hanîf, istinsah tarihi 1279'dur (1862).

Bu nüsha *Sîretü'n-Nebî*'den seçilmiş bölümlerden oluşmaktadır. Eserin yazarı olarak Mehmed Halîfe gösterilmiştir. 181 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî"dir.

Baş: Söyle gel ey ġayb güliniñ bülbüli
Ġayb ilinden mi getürdüñ bu güli

Son: Hem bu ḳıṣṣa burada olsun tamām
Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām

2. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi (19 Hk 1122)

Sırtı siyah meşin yamalıklı, yıpranmış, kahverengi meşin üstü bez, kâğıt kaplı, miklebli, mukavva bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 325x210 mm, yazı ebadı 240x150 mm'dir. Suyolu filigranlı krem kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 21 satır vardır. Söz başları ve cetvellerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Eksik bir nüshadır. Eserin müstensihi Figânîzâde Abdullah b. Mahmûd b. Bekir, istinsah tarihi 1207'dir (1791). İstinsah yeri belli değildir. Son yaprakta Arapça bir dua vardır. 347 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Terceme-i Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Diler-iseñ bulasın ʿömr-i ṣāliḥa
Bunı yazan yazdıran ve cümle ehl-i imān rūhu-çün el-Fātiḥa

3. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi (nr. 13278)

Kırmızı renkli, miklebli, zencerekli ve deri bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 325x210 mm, yazı ebadı 240x150 mm'dir. Suyolu filigranlı krem kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Baş tarafta fihrist mevcuttur. Her sahifede 23 satır vardır. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Baştan eksik olan bu nüsha, *Sîretü'n-Nebî*'den seçmeler şeklinde hazırlanmıştır. Eserin müstensihi İsmâil el-Vasfî, istinsah tarihi 1262'dir (1845). İstinsah yeri belli değildir. Sonda Arapça bir dua yer almaktadır. 303 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Manzum Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Böyle-durur bī-vefā çarḫuñ işi
Degme gez bulmaz vefā andan kişi

Son: Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Vir Muḥammed Muṣṭafāya ṣalavāt

4. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (BEL Yz K 489/01)

Siyah renkli meşin bir cilt içindedir. Yaprakları dağılmıştır. Sayfa ebadı 240x170 mm, yazı ebadı 195x130 mm'dir. Harf filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 17 satır mevcuttur. Söz başları ve cetveller kırmızıdır. 1b-15a arasında Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı vardır. Bu nüsha *Sîretü'n-Nebî*'den seçmeler şeklinde hazırlanmıştır. Bazı bölümler kısaltılmış, bazı beyitler de değiştirilmiştir. Aralarda Hz. Ali'ye ait çeşitli cenknâmeler mevcuttur. Sonda kopuk bir yaprak vardır. Eser kütüphane kayıtlarına müellif hattı olarak kaydedilmiştir. Müstensihi Muhammed b. Mustafa Hâfızî, istinsah tarihi 1265'tir (1848). 324 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîret en-Nebî/Hâfızî, Muhammed b. Mustafa"dır.

Baş: Nāle ḳıl iy bülbül olma teng ü dil
Yumşan āḫi ger degülseñ teng ü dil

Son: ʿAşḳıña yā Varḳa diyüp kendözün
Ṣaldı ol tīġ üstine gülşen özin

5. Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi (Yusuf Ağa BY 7876)

Sırtı siyah mukavva cilt içindedir. Sayfa ebadı 325x210 mm, yazı ebadı 240x150 mm'dir. Suyolu filigranlı krem kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Yer yer yıpranmış ve rutubetlenmiş yapraklar vardır. Aradan sayfalar kopmuştur. Her sahifede 17 satır mevcuttur. Müstensihi Hâfız Muhammed ibni Hüseyin'dir. İstinsah tarihi 1246'dır (1830). Sondan eksik bir nüshadır. 287b'de "Bu kitabın başına bir kaza gelmiş, eksilmiş. Bu ayb u kusur Hâfız Muhammed ibni Hüseyin tekmil ü tamir eyledüm. Kim okursa geçmişlerinin ruhuna bir Fatiha ihsan eyleye. Elfü mieteyn sitte ve

erbain (1246)." notu düşülmüştür. Eserin müellifi olarak Muhammed Halîfe gösterilmiştir. 297 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü Nebî"dir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Daḫı güstāḫlıḳ itmeye kimesne
Anuñ yolına gitmeye kimesne

6. Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi (42 Kon 3654 - 02 B 7)

Tamir görmüş, şemseli, miklebli, kahverengi meşin bir cilt içindedir. Baş tarafından 11 varak ile 33. ve 382-390. varakları sonradan yazılarak tamamlanmıştır. Baştan noksanı bulunduğu gibi 390. varak da sol yakadan yanı kopuk durumdadır. Sayfa ebadı 265x185 mm, yazı ebadı 237x132 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Filigranlı Avrupa kâğıdı kullanılmıştır. Her sahifede 19 satır vardır. Baştan ve sondan eksiktir. Müstensihi "Seyyid Veled Hacı Bey", istinsah tarihi 1155'tir (1741). Eserin müellifi olarak "Ahmedî Tâceddin Ahmed b. İbrâhim Germiyânî (ö. 815/1412)" gösterilmiştir. Yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî" şeklindedir. 390 varaklık yazmanın kütüphanede iki kaydı vardır. Diğer kayıt numarası 02 B 7'dir.

Baş: Aġlamazsın sen evlāduñ ḥāline
Dimeyesin ne olur aḥvāline

Son: İẕācā sūresi hem geldi anda
Tamām ol sūre nāzil oldı anda

Dīn-i İslām aşikâre oldı hem
Cümle müşkil ḳalmayup ḥal oldı hem

7. Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 4332)

Oldukça yıpranmış siyah mukavva bir cilt içindedir. Sayfalarında rutubet lekeleri vardır. İlk ve son yaprak yırtıktır. Cildi dağılmıştır. Sayfa ebadı 210x140, yazı ebadı 175x120 mm'dir. Harekesiz nesih hattıyla yazılmıştır.

Her sahifede 13 satır mevcuttur. Baştan ve sondan eksiktir. Müstensihi Muhammed b. İbrâhim, istinsah tarihi 1087'dir (1676). 315 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî (sav)"dir.

Baş: ʿAḳl ḳuşın oda yaḳar heybeti
Fikr ṭūṭīsi bulımaz ḳurbeti

Son: Yazanı her kim duʿā ile aña
Ḥaḳ Taʿālā raḥmet eyleye aña

8. İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi (TY. nr. 02651)

Kahverengi mukavva bir cilt içindedir. Son yaprakta fihrist vardır. Sayfa ebadı 182x120 mm, yazı ebadı 154x102 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Filigranlı Avrupa kâğıdı kullanılmıştır. Her sahifede 17 satır mevcuttur. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. *Sîretü'n-Nebî*'den seçmelerden oluşmaktadır. İstihsah tarihi 1230'dur (1814). Müstensihi ve istinsah yeri belli değildir. Yazmanın başında Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât* isimli eseri vardır (1b-23b). Beyitlerin yapısıyla çokça oynanmış, vezne dikkat edilmemiştir. 232 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Mevlid ve Siyer-i Nebevî ve Ashâb-ı Kirâm"dır.

Baş (23b): Söylegil iy bülbül oturma melūl
Bī-vefā dünyāyı eyle ḳabūl

Son (232b): Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Vir Muḥammed Muṣṭafā ṣalavāt

9. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi (nr. 11893)

Sırtı deri, kapakları kartondan bir cilt içindedir. Karton kapakları yıpranmıştır. Sayfa ebadı 280x170 mm, yazı ebadı 205x100 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 15 satır mevcuttur. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Baştan ve sondan eksik olan bu nüsha, *Sîretü'n-Nebî*'den seçmeler şeklinde hazırlanmıştır. Eserin müstensihi ve istinsah yeri belli değildir, istinsah tarihi 900'dür (1494). Eserin müellifi olarak Derviş

Öksüz gösterilmiştir. 251 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîret-i Nebî"dir.

Baş: Çünkim oldı ol ulu nūr āşikār
Secde ḳıldı Allāha çoḳ rūzigār

Son: Şād u ḫurrem döndi geldi ol imām
Şehrine kim ḳıṣṣa daḫı oldı tamām

10. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi (nr. 11411)

Sırtı vinlex yamalı, kahverengi deri bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 260x180 mm, yazı ebadı 220x125 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 17 satır mevcuttur. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Sondan eksiktir. *Sîretü'n-Nebî*'den seçmeler şeklinde hazırlanmıştır. Son yaprakta Arapça bir dua vardır. Eserin müstensihi ve istinsah yeri belli değildir, istinsah tarihi 1165'tir (1751). Eserin yazarı olarak Yazıcızâde Muhammed Efendi gösterilmiştir. 244 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîret-i Nebiyy"dir.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Hezārān şükr-i minnet ol Ḫüdāya
Ki ümmet ḳıldı bizi Muṣṭafāya

11. Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi (05 Ba 1460)

Şîrâzesi dağınık, kenarları yırtık, kahverengi sade meşin bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 280x170 mm, yazı ebadı 205x100 mm'dir. Üç ay filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Harekesiz nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 23 satır mevcuttur. Konu başlıkları kırmızı mürekkeplidir. Başta fihrist yer almaktadır. Baş ve sonda Çeltikçi köyünden İmam Hasan Efendi'nin 1246 (1830/1831) tarihli mülkiyet kaydı; İbrâhim Halîl'in mülkiyet kaydı ve zât mührü vardır. Eserin müstensihi belli değildir. Telif tarihi 872 (1467), istinsah tarihi 1218'dir (1802). Eserin müellifi olarak Molla Velî Efendi

(872/1467'de sağ) gösterilmiştir. Eser *Sîretü'n-Nebî*'den seçmelerden oluşmaktadır. 219 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Manzum Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Söylegil iy bülbül eylegil fiġān
Cān u dilden nāle virgil armaġān

Son: Tañrı raḥmet eylesün ol cān içün
Kim oḳıya Fātiḥa yazan içün

12. Konya Mevlânâ Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi (nr. 1169)

Kenarı cetvelli, miklebli meşin cilt içindedir. Sayfa ebadı 300x205 mm, yazı ebadı 201x125 mm'dir. Âharlı kâğıt kullanılmıştır. Baştaki numarasız yaprağın b yüzünde fihrist vardır. Kitap 1b'den başlamaktadır. İlk 9 varak yeni bir yazıyla yazılmış ve eklenmiştir. Her yaprakta 17 satır ve her satırda bir beyit mevcuttur. 276a'da 11 beyit yazılmış, sahifenin alt kısmı boş bırakılmıştır. 268a'nın alt kısmında 7 beyit mevcuttur. Müstensihi Abdurrahîm'dir. İstinsah tarihi ve yeri belli değildir. Oldukça dikkatsiz istinsah edilmiştir. Yazmanın derkenarlarında yer yer *Sîretü'n-Nebî*'ye ait olmayan beyitler mevcuttur. Yazmanın kütüphane kaydındaki adı "Sîret en-Nebî"dir. 327 varaklık bu yazmanın müellifi olarak "Muhammed" kaydı vardır.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Hem daḫı āli aṣḥābına yüz biñ
Es-selām es-selām es-selām

13. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (Hazine Kitaplığı, nr. 2287)

Miklebli, kahverengi deri cilt içindedir. Deri yeşil bir bezle kaplıdır. Kenarı kırmızı cetvellidir. Sayfa ebadı 295x195 mm, yazı ebadı 180x130 mm'dir. Âharlı kâğıt kullanılmıştır. Her sahifede harekeli nesih hattıyla 19 satır ve her satırda bir beyit mevcuttur. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nüshanın son beyitleri, kitabı istinsah eden Hasan isimli şahsa

ait olsa gerektir. Müstensih, birçok yerde vezni bozmuş, hatalar yapmış, kelimeleri yanlış yazmıştır. Eserin bulunduğu *Topkapı Müzesi Kütüphanesi Kataloğu*'nda eser için "Müellifi bulunmayan bir manzum siyer tercümesidir." notu düşülmüştür. İstinsah tarihi ve yeri belli değildir. 328 varaklık yazmanın kütüphane kaydındaki adı "Sîret en-Nebî"dir. İstinsah tarihi olarak gösterilen 233 (847) yanlıştır.

Baş: Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Bunı yazana vire Ḥaḳ derecāt

14. Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 8778)

Alt cilt kapağı düşük, üst cilt kapağı yıpranmış, siyah meşin bir cilt içindedir. Şîrâzesi dağınıktır. Sayfa ebadı 210x165, yazı ebadı 160x122 mm'dir. Harf filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 15 satır mevcuttur. Söz başları ve cetveller kırmızıdır. Sayfalar nem lekeli ve birbirine yapışıktır. Aralarda eksik yapraklar vardır. Baştan ve sondan eksik olan nüsha *Sîretü'n-Nebî*'den seçmeler şeklinde hazırlanmıştır. Müstensihi Ali-zâde olan nüshanın istinsah tarihi ve yeri belli değildir. 324 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Kitâb-ı Sîretü'n-Nebî"dir.

Baş: Nāle ḳıl iy ʿandelīb-i āşiyān
Olmaġıl ḥayvān ferş-i āşiyān

Son: Ol ʿAlī didi uyur-iken nā-gehān
Ḳulaġuma geldi bir ün dir nihān

15. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (Bel Yz O. 73)

Siyah renkli, yıpranmış, deri bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 210x150 mm, yazı ebadı 170x110 mm'dir. Âbâdî kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 26 satır vardır. Nüsha *Sîretü'n-Nebî*'den seçme-

ler şeklinde hazırlanmıştır. Müstensihi Muhammed b. Mustafa Hâfızî olan nüshanın istinsah tarihi ve yeri belli değildir. 149 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîret en-Nebî/Muhammed b. Mustafa Hâfızî"dir.

Baş: Söylegil iy bülbül eylegil fiġān
Cāna dilden nāle virgil armaġān

Son: Oḳıyanı diñleyeni yazanı
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

16. Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi (TÖREV, F. 45)

Miklebli, zencirekli, şemsesi gömmeli, deri bir cilt içindedir. Âharlı kâğıt kullanılmıştır. Sayfa ebadı 290x190 mm, yazı ebadı 235x128 mm'dir. Her sahifede harekeli nesihle 17 satır ve her satırda bir beyit mevcuttur. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Başı ve sonu eksik olan yazmanın baştan iki varağı da tahrip olmuştur. 358 varaktır. Bu yazmanın müstensihi ve istinsah tarihi kayıtlı değildir. Bölüm başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış olan eserin 6b sayfasında "Ağaz-ı Kitâb-ı Sîretü'n-Nebî Tercemesi" başlığı vardır.

Bu eserin orijinal nüshasını görme imkânımız olmadı. Yazma hakkındaki bilgilere *Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'ndeki Türkçe El Yazmaları Kataloğu*'ndan[1] ulaşabildik.

Baş: Bu cān bīmārınuñ derddür devāsı
Göñül rencūrınuñ derddür şifāsı

Son: Añsızın pīş-destlik idüp laʿīn
Bir ḳılıç urdı yitüp şāha hemīn

17. Türk Dil Kurumu Yazma Eserler Kütüphanesi (Yz. A. 338)

Bez kaplı, sırtı siyah meşin, kapakları siyah pandizot bez kaplı mukavva bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 196x140 mm, yazı ebadı 150x85 mm'dir. Her sahifede 17 satır ve her satırda bir beyit mevcuttur. Harf filigranlı kâğıda

1 İsmail Parlatır- György Hazai, *Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'ndeki Türkçe El Yazmaları Kataloğu*, TÜBA, Ankara 2007, s. 55.

yazılmıştır. Bu nüsha Âşıkî adına kayıtlıdır. 97a-104b arasında manzum kısa bir siyer daha vardır. Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli değildir. 96 varaklık yazmanın kütüphane kaydındaki adı "Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Söyle iy bülbül oturmagıl melūl
Dünyāya aldanmaġı ḳılma ḳabūl

Son: ʿIşḳa ʿāşıḳa ḳalem sen çek tamām
Tā hemān maʿşūḳa ḳala ve's-selām

18. Köprülü Kütüphanesi, Hâfız Ahmet Paşa, nr. 234

Kahverengi meşin kaplı mukavva bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 156x100 mm, yazı ebadı 105x70 mm'dir. Harekeli taʿlik hat kullanılmıştır. Her sahifede 13 satır mevcuttur. Eserin girişinde vakıf mührü mevcuttur. Kitapçık fihristinde müellif olarak Abdullah Zâhidî Efendi diye yazılı ise de kitapta bu isme tesadüf edilememiştir. İstinsah tarihi ve yeri belli değildir. 225 varaklık yazmanın kütüphane kaydındaki adı "Siyer-i Nebî (manzum)"dir.

Baş: Söylegil iy bāġ-ı vaḥdet bülbüli
İnfiʿāl itdi bu keṯret ġafleti

Son: Bu ġazālar kim bilür mażmūnını
Şād ider ḥaḳā ki kendü rūḥını

19. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi, nr. 1544

Siyah kaplı, meşin, mukavva bir cilt içindedir. Üstü kâğıt kaplıdır. Sayfa ebadı 210x153 mm, yazı ebadı 162x87 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 17 satır mevcuttur. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Başlıklar Farsçadır. Kütüphane kayıtlarında eserin ismi "Manzum Siyer" şeklinde kayıtlıdır. Müstensihi, istinsah yeri ve istinsah tarihi belli olmayan yazma 90 varaktır.

Baş: Nāle ḳıl iy ʿandelīb itgil nevā
Derdiñe sende-durur çünki devā

Son: Hem bu meclis burada olsun tamām
Ol Resūlüñ rūḥına yüz biñ selām

20. Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 453)

Sırtı koyu bordo meşin, kapaklar pembe desenli kâğıt kaplı mukavva ciltlidir. Sayfa ebadı 260x180 mm, yazı ebadı 220x125 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 19 satır vardır. Konu başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Baştan ve sondan eksik bir nüshadır. Müstensihi, istinsah tarihi ve istinsah yeri belli değildir. 202 varaklık yazmanın kütüphane kaydındaki adı "Sîyretü'n-Nebî"dir. Son yaprağı yıpranmıştır. Eserin müellifi olarak Mehmed Halîfe gösterilmiştir.

Baş: Bu emirler cümlesi lā-büdd yine
İşin bitürüp döniserdür aṣlına

Son: Vaʿde ḳılduñ vaʿdeñe olmaz ḫilāf
Yā İlāhī ḫāṣ ḳuluñdur ḳalb-i ṣāf

21. Millî Kütüphane (06 Mil Yz B 1073)

Yıpranmış kahverengi meşin bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 303x187 mm, yazı ebadı 245x137 mm'dir. Âbâdî kâğıt kullanılmıştır. Harekesiz nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 21 satır mevcuttur. Konu başlıkları kırmızı mürekkeplidir. Hz. Peygamber'in vefatını anlatan son bölüm yoktur. Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli değildir. 364 varaklık yazmanın kütüphane kaydındaki adı "Sîretü'n-Nebî"dir.

Baş: Resm-i bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm
Sünbül-i gülzār-ı cennātü'n-naʿīm

Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Tañrı raḥmet eylesün ol cān içün
Kim oḳıya Fātiḥa yazan içün

Ḥaḳ Taʿālā raḥmet eylesün aña
Kim bunı ol bir duʿā ile aña

22. M. 30 (Ktp. Numarası Yz. 138-M. 30)[1]

Sırtı tamir görmüş, ebru kaplı meşin, oyma şemseli bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 300x205 mm, yazı ebadı 235x140 mm'dir. Kalın âbâdî kâğıt kullanılmıştır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 19 satır vardır. Başlıklar siyah mürekkeple, cetveller kırmızı olarak çift sütun hâlindedir. Sondan eksik olan eserin istinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. 327 varaklık nüsha yaklaşık 12.500 beyitten müteşekkil olup sondan bir miktar eksiklik vardır.

Baş: Evvelā bir ism-i Ḥaḳ yād idelüm
Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

Son: Cümle ʿilmi evvelīn [ü] āḫirīn
Bildi ol nūr-ıla ḳamusın yaḳīn

23. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi (nr. 823)

Miklebi kopuk, gömme şemseli, kahverengi bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 208x150 mm, yazı ebadı 158x115 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Âharlı kalın, krem kâğıda yazılmıştır. Çerçeve kırmızı mürekkeple cetvellidir. Her sahifede 13 satır mevcuttur. Müstensihi ve istinsah tarihi yoktur. Baştan ve sondan eksik bir nüshadır. 253 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Dert-durur vīrānı maʿmūr eyleyen
Dert-durur şemʿi yaḳup nūr eyleyen

Son: Ḳıṣṣa çoḳdur bir niçe gün gitdiler
Bārī-çün Bedre yaḳıncaḳ yitdiler

24. Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 3916)

Kahverengi meşin bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 187x115 mm, yazı ebadı 224x165 mm'dir. Âbâdî kâğıt kullanılmıştır. Harekesiz nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 17 satır mevcuttur. İlk ve son yaprakta Arapça dua yer almaktadır. 340a ile 341b varakları yırtıktır. Müellifi olarak Abdurrahman

1 Bu nüsha M. Fatih Köksal'ın özel kütüphanesindedir. Nüshayı görme imkânımız olmadı. Nüsha hakkındaki bilgileri Prof. Dr. M. Fatih Köksal Hocamızdan e-mail yoluyla aldım.

kaydı mevcuttur. İstinsah tarihi, yeri ve müstensihi belli değildir. Yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyerü'n-Nebî (Manzum)"dur. 341 varaklık yazma baştan ve sondan eksiktir.

Baş: Söyle iy bülbül oturmaġıl melūl
Dünyāya aldanmaġı ḳılma ḳabūl

Son: Cemʿ oluban geldi ḳuşlar aġladı
Hep ṣoḳaḳlar ṭaġ u ṭaşlar aġladı

25. Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi (Mustafa Con A 594)

Siyah, meşin kaplı mukavva bir cilt içindedir. Cilt kopmuş, şîrâze dağılmış, yapraklar kopuk, yırtık; yazma tamire muhtaç bir hâldedir. Sayfa ebadı 311x205 mm, yazı ebadı değişkendir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Yazı alanı kırmızı cetvellidir. Eser baştan ve sondan eksiktir. 3a'da DTCF Kütüphanesi demirbaş kaydı vardır. 12-16. varaklar arasında kopukluk mevcuttur. 36, 49 ve 345. varaklar eksik; 152, 255. varaklar yırtık; 344. varak çok yıpranmış bir hâldedir. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. 355 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Görürem dürlü ḳaftanlar u dībā
Ḳamusı birbirinden ḫūb u zībā

Son: Didiler ʿahdimüz böyle degüldi
Bizüm bu cehdimüz böyle degüldi

26. Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 2839)

Sırtı siyah meşin, kapakları kâğıt mukavva bir cilt içerisindedir. Yaprakları rutubet lekelidir. Sayfa ebadı 220x150 mm, yazı ebadı 155x150 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Suyolu filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Her sahifede 13 satır mevcuttur. Baştan ve sondan eksik olan nüsha *Sîretü'n-Nebî*'den seçmelerden oluşmaktadır. Son yapraktaki beyitler esere dâhil değildir. Müellifi olarak Zaîfî gösterilmiştir. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. 99 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Manzum Siyer-i Nebî (as)"dir.

Baş: Mest olup oldum çü benden ben ḫalās
Mīr-i meclis olmışam zī-bezm-i ḫāṣ

Son: Ḳıṣṣa daḫı burada olsun tamām
Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām

27. Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 3941)

Kurt yenikli, sırtı tamir görmüş, koyu kahverengi meşin bir cilt içindedir. Sağ kapağı yoktur. Yapraklar rutubet lekelidir. Sayfa ebadı 210x150 mm, yazı ebadı 155x100 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla, âbâdî kâğıt üzerine yazılmıştır. Her sahifede 15 satır vardır. Baştan ve sondan eksik olan nüsha *Sîretü'n-Nebî*'den seçmelerden oluşmaktadır. Söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. 76 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyer"dir.

Baş: Ol çeri kim şimdi düşmendür bize
Mü'min olup ḳardaş olısar size

Son: Saña İslāmı ʿarż eyleyiserler
Müsülmān ol diyü söyleyiserler

28. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi (nr. 859)

Sırtı siyah ve kahverengi meşin, miklebli, mukavva bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 224x162 mm, yazı ebadı 196x112 mm'dir. Söz başları kırmızı mürekkeple tezhiplidir. Harekeli nesih hattıyla, âharlı ince beyaz kâğıt üzerine yazılmıştır. Her sahifede 14 satır mevcuttur. Baştan ve sondan eksiktir. Bölümlerin yerleri değiştirilmiş, kronolojik sıra bozulmuştur. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Eserin müellifi olarak Hasanoğlu gösterilmiştir. 486 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Söylegil iy ġayb gülinüñ bülbüli
Ġayb ilinden mi getürdüñ bu güli

Son: Pes Ḫadīce Ḫatuna vardum didüm
Gördügüm oḳıduġumı söyledüm

29. Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi (42 Kon 3539)

Siyah meşin bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 210x155, yazı ebadı 175x130 mm'dir. İlk yaprağının bir kısmı yırtıktır. Yer yer rutubet lekeleri vardır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 17 satır mevcuttur. Baştan ve sondan eksiktir. Nüsha *Sîretü'n-Nebî*'den seçmelerden oluşmaktadır. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Eserin müellifi olarak herhangi bir isim gösterilmemiştir. Yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Sîretü'n-Nebî" şeklindedir. 157 varaklık yazma "Temmet kitāb bi-ʿavni'llāhi Teʿālā" notuyla bitirilmiştir.

Baş: Söylegil iy ġayb gülinüñ bülbüli
Ġayb ilinden mi getürdüñ bu güli

Son: Tañrı raḥmet eylesün ol cān içün
Kim oḳıya Fātiḥa yazan içün

30. Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 3378)

Oldukça yıpranmış, siyah deri bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 162x92 mm, yazı ebadı 200x140 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Âbâdî kâğıt kullanılmıştır. Her sahifede 17 satır mevcuttur. Söz başları kırmızıdır. Son yaprakta Arapça bir dua vardır. Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli değildir. Sondan ve baştan eksik bir nüshadır. *Sîretü'n-Nebî*'den seçmelerden oluşmaktadır. 284 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyerü'n-Nebî (sav)"dir.

Baş: Ḫāmūş olma nāle ḳıl iy ʿandelīb
Söylegil sen daḫı olduḳca naṣīb

Son: Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Muṣṭafānuñ rūḥına vir ṣalavāt

31. Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 3935)

Ciltsizdir. Sayfa ebadı 210x155, yazı ebadı 175x115 mm'dir. Harekesiz nesih hattıyla, arma filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Her sahifede 15 satır

vardır. Baştan ve sondan eksiktir. *Sîretü'n-Nebî*'deki Hz. Peygamber'in katıldığı gazâlardan seçmeler şeklinde oluşturulmuş bir nüshadır. Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli değildir. 188 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Manzûme-i Gazavât-ı Nebî"dir.

Baş: İşbu kejrev-çarḫ sifle-rūzigār
Göñlümi ḳıldı beġāyet dil-figār

Son: Kendü girdi cenge uşda Zeyd yaḳīn
Gör niçe cengler ider ol şīr-i dīn

32. Berlin Pestsh Kataloğu (nr. 133/9)

Sayfa ebadı 22,5x16,5 cm'dir. Her sayfada harekesiz nesih hattıyla yazılmış 11-13 satır vardır. 233. sayfa yıpranmıştır. 305 varaklık dinî bir mecmua olan bu eserin 1a-267b varakları arasında çeşitli konuları anlatan manzum ve mensur parçalar vardır. 268a'dan sonra "Ẕikr-i Ġazā-yı Benī Ḳurayża ve Şāh-ı Merdānı Mancınıġa Ḳoyup Ḳalʿaya Atduḳları" başlıklı bir bölüm yer almaktadır.

Baş: Vaḳtidür iy bülbül-i ġāfil uyan
Bir naẓar ḳıl aç gözüñi gör ʿayān

Bu eserin orijinal nüshasını görme imkânımız olmadı. Yazma hakkındaki bilgilere, *Verzeichniss der Türkischen Handschriften*[1] isimli katalogdan ulaşabildik.

33. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi (15 Hk 1499)

Sırtı yeşil karton kaplı, gri renkli mukavva bir cilt içerisindedir. Sayfa ebadı 194x145 mm, yazı ebadı 175x110 mm'dir. Kusarma filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Harekesiz taʿlik hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 15 satır vardır. Nüshada sadece "Ḳıṣṣa-yı Ticāret-i Muṣṭafā ʿAleyhi's-Selām Berāy-ı Ḫadīcetü'l-Kübrā" bölümü yer almaktadır. Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli değildir. Eserin müellifi olarak herhangi bir isim gösterilmemiştir. 32 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyer-i Nebî"dir.

Baş: Aç dilüñi söyle iy bülbül ʿayān
Kendü ḥālüñ kendüzüñe ḳıl beyān

1 Wilhelm Pertsch, *Verzeichniss der Türkischen Handschriften*, A. Asher&Co., Berlin 1889, s. 151.

Son: Rūḥ-ı reyḥān oldı ev nūr-ı ṣafā
Maḳṣūda irdi Muḥammed Muṣṭafā

34. Millî Kütüphane (06 Mil Yz A 3772/1)

Kahverengi, meşin sırtlı, miklebli, üzeri bordo bez kaplı mukavva bir cilt içindedir. Sayfa ebadı 190x130 mm, yazı ebadı 140x100 mm'dir. Suyolu filigranlı kâğıt üzerine, harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Söz başları kırmızıdır. Her sahifede 13 satır vardır. Yazma, Hz. Peygamber'le ilgili çeşitli türleri ihtiva eden bir mecmuadır. Mecmuanın 79b-100b varakları arası *Sîretü'n-Nebî*'deki "Miʿrāc-ı Resūlu'llāh" bahsinden alınmıştır. Kütüphane kaydında mecmuanın müellifi olarak Pîr Muhyiddin Muhammed b. Abdurrahman, mecmua adı olarak da "Tercümân-ı Bektaşiyân" kaydı vardır. Mecmuada yer alan "Miʿrāc-ı Resūlu'llāh" 545 beyit ve 22 varaktır.

Baş: Nāle ḳıl iy bülbül olma teng-i dil
Yumşan āḫı ger degülseñ seng-i dil

Son: Ḫoş ḥelāl olsun ne kim ṣu ḳıldı nūş
Hem tamām olsun bu ḳıṣṣa bunda uş

35. Süleymaniye Kütüphanesi (Yazma Bağışlar, nr. 1725/1)

Oldukça yıpranmış, kahverengi deri bir cilt içindedir. Kenarlarında rutubet lekeleri vardır. Sayfa ebadı 225x155 mm, yazı ebadı 172x121 mm'dir. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. Her sahifede 22 satır mevcuttur. Sadece Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin nikâhlandığı bölümü ihtiva etmektedir. Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli değildir. 30 varaklık yazmanın kütüphanedeki kayıtlı adı "Siyer-i Nebîye Aid Bir Manzume"dir.

Baş: Aç dilüñi söyle iy bülbül ʿayān
Kendü ḥālinden bize ḳılġıl beyān

Son: Oḳıyanı diñleyeni yazanı yazdıranı
Rıżañ ile yarlıġaġıl yā Ġanī

Sîretü'n-Nebî'nin Matbu Nüshaları

Sîretü'n-Nebî üç defa basılmıştır. Bunlardan ilki H. 1308 Cemâziyelevvel ayının ortalarında (Aralık-Ocak 1890/1891) Matbaa-yı Osmâniye'de tabedilendir. Sıkıntılı bir imlâya sahip olan bu matbu nüshada *mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün* vezni ile yazılan beyitlerin çoğunun yapısıyla oynanarak *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* veznine uydurulmuştur.

Bu vezin değişikliğine dair bazı örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Yazma Nüsha **mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün**	**Matbu Nüsha** **fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün**
Esed çünkim işitdi işbu sözi Ḳaḳıdı od gibi ḳızardı gözi	Çünkim işitdi Esed işbu sözi Ḳaḳıdı od gibi ḳızardı yüzü
Delü deve gibi baġdan boşanmış Demüre ġark olmış oda dönmiş	Aç ḳalmış it gibi ṭurmaz ürür Hürre ṣandı kāfir meger
Elinde nīzesi meydāna girdi Şehüñ cengine key merdāne girdi	Nīzesi elde çü meydāna girer Ol şāhıñ çengine merdāne girer
Şu resme kim dutışdı ol erenler Ṭaña ḳaldı iki ṣafda görenler	Şöyle resme ṭutuştu iki er Ṭaña ḳaldı iki taraf ser-te-ser
Cidālar birbirisine ṭolaşdı Çaḳıldusı göge çıḳdı ulaşdı	Birbirine key ṭolaştı ol cidā Göge çaḳıltısı çıḳdı vaḳıʿa
Çü furṣatdur ġanīmet gör sen anı Kerem ḳıl ḳurtar andan bu cihānı	Çünki fırṣatdur ġanīmet gör anı Gel kerem ḳıl ḳurtar andan insānı
Cihān ṭurduḳca aduñ dā'im olur Ululıġuñ hemīşe ḳā'im olur	Bu cihān durduḳca ad dā'im olur Ululıġuñ dā'imā ḳā'im olur
Didi dede baña virgil kemānı Didi oġlum çekemezsin sen anı	Didi dede baña virgil ol kemān Didi oġlum çekemezsin sen emān
Bu yay İsmāʿil'üñdür kimse anı Çekemez benden özge bu kemānı	İsmāʿilüñdür bu yay kimse anı Çekemezler benden özge bil bunı
Didi elbetde virgil yayı baña ʿAcāyib göstereyüm bunda saña	Didi vir elbetde bu yayı baña Kim ʿacāyib göstereyüm ben saña

Matbu nüshayı hazırlayan müstensih, bölümlerden onlarca beyit atlamış, kimi zaman yazma nüshalarda olmayan beyitler eklemiş, kimi beyitleri birbirine karıştırarak tek beyit hâline getirmiş, bazı beyitlerin de dizelerinin

yerini değiştirmiştir. Yine müstensih, metni XIX. yüzyılın dil özelliklerine göre harekelemiş, kelimelerin yazımına dikkat etmemiş, onlarca beyitte de aruz hatası yapmıştır.

Mısraları yer değişmiş beyitlere dair bazı örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Yazma Nüsha	**Matbu Nüsha**
Kendü çekindi anı menʿ eyledi Ne dilersin yā ʿadüvva'llāh didi	Ne dilersin ey ʿadüvvu'llāh didi Kendü çekindi anı menʿ eyledi
Pes Ebu'l-Heytem didi olsun ḥelāl Saña şol küllī aramuzdaġı māl	Saña şol küllī aramızdaki māl Pes Ebu'l-Heytem didi olsun ḥelāl
Ḥaḳ ḳatında faẓluñuñ yoḳ ġāyeti Anda geldi dirler işbu āyeti	Anda geldi derler işbu āyeti Ḥaḳ ḳatında faẓlınıñ yoḳ ġāyeti
Virbimiş Ümm-i Mezīd hem bir ṭulum Bal kim uġramış-ıdı aña yolum	Belki uġramışdı hem aña yolum Virdi hem Ümm-i Mezīd'e bir ṭulum
Yüzinüñ nūrı güneşden baḫtulu Baḫtulu anı göreni baḫtulu	Baḫtulu anı göreni baḫtulu Yüzünden nūrı güneşden baḫtulu

Matbu nüshanın kusur ve hatalarıyla ilgili yüzlerce beyit örneği sıralanabilir ancak bir fikir vermesi açısından yukarıdaki örneklerle yetinilmiştir. 675 sayfadan oluşan ilk baskının 2-4. sayfaları arasında "Hâzâ Fihristü's-Sîreti'n-Nebî" başlığı altında fihrist vardır. 5. sayfada da aşağıdaki takdim yazısı mevcuttur:

> *Mefḫar-ı sülāle-i Āl-i ʿOṯmān es-sulṭānübni's-sulṭān ibnü's-sulṭān* ***es-Sulṭānü'l-Ġāzī ʿAbdü'lḥamīd Ḫān*** *Efendimiz ḥażretleriniñ sāye-i teraḳḳıyyāt-vāye-i şehen-şāhīlerinde bu kerre işbu Kitāb-ı Siyerü'n-Nebī ṣallallāhü ʿaleyhi ve sellem birinci defʿa olaraḳ nüsḫa-i aṣliyyesinden müʿellifi efendiniñ taḥrīr buyurduḳları imlāsı üzre taḥrīr olunup kemāl-i diḳḳat ile muḳābele ve taṣḥīḥ olunup baʿde'l-ḫitām işbu biñ üç yüz sekiz senesi Cemādiyelevvel'inin evāsıtında Maṭbaʿa-i ʿOṯmāniyye'de ṭabʿ ve neşr olunmuşdur.*

Sîretü'n-Nebî'nin ikinci tabʿı H. 1308 Zilhicce (Temmuz-Ağustos 1891) ayının ortalarında Hulûsi Efendi Matbaası'nda yapılmıştır. 675 sayfadan

oluşan bu matbu nüshanın 2-4. sayfaları arasında "Hâzâ Fihristü's-*Sîreti'n-Nebî*" başlığı altında fihrist vardır. 5. sayfada yine bir takdim yazısı mevcuttur:

Mefḫar-ı sülāle-i Āl-i ʿOs̱mān es-sulṭānübni's-sulṭān ibnü's-sulṭān ibnü's-Sulṭān ***(Muḥammed Ḫan-ı Ḫamis)*** *Ḫān Efendimiz ḥażretleriniñ sāye-i teraḳḳıyyāt-ı vāye-i şehenşāhīlerinde bu kerre işbu Kitāb-ı Siyerü'n-Nebī ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem birinci defʿa olaraḳ nüsḫa-i aṣliyyesinden müellifi efendiniñ taḥrīr buyurduḳları imlāsı üzre taḥrīr olunub kemāl-i diḳḳat ile muḳābele ve taṣḥīḥ olunub baʿde'l-ḫitām işbu biñ üç yüz sekiz senesi Ẕilhicce'niñ evāsıṭında Ḫulūsī Efendi Maṭbaʿası'nda ṭabʿ ve neşr olunmuşdur.*

Sîretü'n-Nebî'nin üçüncü tabʿında tarih ve matbaa ismi yer almamaktadır. 675 sayfadan oluşan bu baskının 2-4. sayfalarında "Hâzâ Fihristi's-Sîreti'n-Nebî Ṣallallāhu ʿAleyhi ve Sellem" başlığı altında eserin fihristi verildikten sonra 5. sayfada şu takdim yazısı yer almaktadır:

İşbu defʿa Siyerü'n-Nebī ṣallallāhü ʿaleyhi ve sellem kitābı kenārına Seyyid Baṭṭāl Ġāzī taḥşiye olunaraḳ ṭabʿ ve temṣīl ḳılınmışdır.

Bu baskının derkenarında Battal Gazi destanı mevcuttur. *Sîretü'n-Nebî*'nin matbu nüshasının 361-362. sayfalarında "Nāẓım Merḥūmuñ Tażarruʿı dur"başlığı altında şu beyitlere yer verilmektedir:

Nāẓım Merḥūmuñ Tażarruʿıdur

Beġāyet çoḳ idi göñülde teşvīş
Ki var-ıdı elümde bir niçe iş

Yigitligüñ hevāsı vardı başda
Naṣīḥatla yazardum her yazışda

Elümden gelür-idi ḫayr u şer hem
Ki şāha ḫıdmet itmek istedüm ben

Beni menʿ itdiler el-ḥamdü li'llāh
Ki raḥmet eylesün anlara Allāh

Yoġ idi hem atamuñ da rıżāsı
Ki ḳorḳdum gele Allāh'uñ ḳażāsı

Ṣınadum ben bu işi bilür idüm
Bir iş itsem ṭanışup ḳılur idüm

Çü fikr itdüm her işüñ āḫirini
Ki ʿilme ṣarf itdüm ʿömrüm varını

Ki bize mūnis oldı niʿmet-i Raḥmān
Kemīne bendeñüzdür **ʿAbdurraḥmān**

ʿAzīzler bunı didügüm ne içün
Duʿā dilerem atam anam içün

Bu cümle ḥāżıruñ umar duʿāsın
Duʿā-y-ıla bulam dir Ḥaḳ rıżāsın

Gice gündüz biz itdük nefse zaḥmet
Ki diyeler bunı yazana raḥmet

Ḫudā raḥmetler eyleye o ḳula
Bunı göre bize bir duʿā ḳıla

Giderdüm teşvīşi gönlümden evvel
Tamām oldı yazıldı **cild-i evvel**[1]

Bu beyitlerden *Sîretü'n-Nebî*'nin matbu nüshasının iki cilt olarak düzenlendiği ve müellifinin adının da "Abdurrahman" olduğu anlaşılmaktadır. Ancak "Nāẓım Merḥūmuñ Tażarruʿıdur" başlığı altında verilen bu beyitler *Sîretü'n-Nebî*'nin hiçbir yazma nüshasında mevcut değildir. Bu beyitler eserin matbu nüshasını hazırlayan müstensihe ait olmalıdır. Son yüzyılda eserin bu matbu nüshalarını gören araştırmacılar, verilen bu beyitlerden yola çıkarak *Sîretü'n-Nebî*'nin yazarı olarak Abdurrahman'ı göstermiş ve değerlendirmelerini de bu matbu nüshalar üzerinden yapmışlardır.

1 Matbu nüsha, s. 362.

Eserin Nüshaları Hakkında Bazı Mülâhazalar

1. *Sîretü'n-Nebî*'nin tespit edilen nüshalarının hiçbirinde müellifin ismi doğrudan yazılmamış, müellif hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bu nedenle eser yüzyıllar boyunca ya isimsiz olarak ya da kimi beyitlerden hareketle verilen isimler altında günümüze kadar gelmiştir. *Sîretü'n-Nebî*'nin yazma nüshalarının yer aldığı kütüphane kataloglarında müellif olarak on iki farklı isim karşımıza çıkmaktadır. Bunlar Yazıcızâde Muhammed Efendi, Muhammed Halîfe, Mehmed Halîfe, Muhammed Hakkı, Muhammed, Mehmed, Derviş Öksüz, Abdullah Zâhidî Efendi, Hasanoğlu, Ahmedî Tâceddin, Abdurrahman ve Molla Velî'dir.

2. Agâh Sırrı Levend, 1972 yılı *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*'inde "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri" adlı makalesinin "Siyer ve Şemâil" alt başlığında siyer ve şemâil yazmalarını tanıtırken *Sîretü'n-Nebî*'nin TDK Ktp., A/338 numarada kayıtlı nüshasını, "Âşıkî" tarafından yazılmış diye not etmiştir.[1] Çünkü TDK kütüphanesinde eser bu adla kayıtlıdır. Bu nüshanın başı ve sonu eksiktir. Âşıkî mahlası aşağıdaki beyitten çıkarılmış olmalıdır:

ʿIşḳa **ʿāşıḳa** ḳalem sen çek tamām
Tā hemān maʿşūḳa ḳala ve's-selām (34)

3. Millî Kütüphanedeki B 370, B 453, B 360 ve B 310 numaralı yazmalarda, *Sîretü'n-Nebî*'nin müellifi, "Mehmed Halîfe", Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi BY 7876 numaralı yazmada ise "Muhammed Halîfe" olarak kayıtlıdır. XVII. yüzyılda *Tarih-i Gılmânî* adlı eseriyle meşhur Mehmed Halîfe isminde bir tarihçi vardır fakat bu eser siyerle ilgili değildir. Bu isim aşağıdaki beyitlerden tespit edilmiş olmalıdır:

Nisbet-ile çün **ḫalīfesin** bugün
Dīve müzdver olduġuñ pes ne-y-içün

Varma Ḳārūn gibi bu yir altına
Çıḳ Kelīmu'llāh gibi Ṭūr üstine

1 Agâh Sırrı Levend, "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *Türk Dili Araştırmaları Belleten,* Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara 1973, s. 59-62.

İy **ḫalīfe** olma eyleyüp ḫilāf
Nā-ḫalef Belʿam gibi işi güzāf (15554-15556)

4. *Sîretü'n-Nebî*'nin Yapı Kredi Servet Çifter Kütüphanesi 859 numarada kayıtlı nüshasının müellifi olarak "Hasanoğlu" gösterilmiştir. Yazmanın başı ve sonu eksiktir. Yazmada Hasanoğlu isminin geçtiği herhangi bir beyte rastlanmamıştır. Yine aynı kütüphanenin 823 numaralı yazması da *Sîretü'n-Nebî*'nin başka bir nüshasıdır. Bu nüshanın da başı ve sonu eksiktir. Bu yazma farklı bir eser gibi gösterilmiş ve kataloğa "Müellifi belli değildir." notu düşülmüştür.

5. Süleymaniye Kütüphanesi, Mehmed Zeki Pakalın Bölümü, 154 numarada kayıtlı nüshanın müellifi olarak "Muhammed Hakkı" gösterilmiştir. Bu isim, 406a varağında yer alan,

Bu **Muḥammed** ḥaḳḳına kim bir duʿā
Ḳılsa on raḥmet ide aña Ḫudā (15599)

beytindeki "Muhammed hakkına" sözünden çıkarılmış olmalıdır.[1]

6. *Sîretü'n-Nebî*'nin Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesindeki 11893 numarada kayıtlı nüshasında müellif olarak "Derviş Öksüz" gösterilmiştir. Başı sonu eksik olan bu nüshada eserin müellifi olarak takdim edilen Derviş Öksüz ismi,

Her ki varsa **dervīş öksüz** yā esīr
Şol ḳadar virdi ki oldı ḳamu sīr (526)

beytinden tespit edilmiş olmalıdır.

7. Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi (TÖRÜK, F. 45), Almanya Millî Kütüphanesi (Ms.or.fol.3333 Staatsbibliothek, Berlin), Konya Mevlânâ Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi (nr. 1169) ve İBB Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi (MC_Yz_O.000053) numaralı *Sîretü'n-Nebî* yazmalarında müellif olarak "Muhammed" ismi gösterilmiştir. Bu isim zikredilen nüshalarda yer alan aşağıdaki beyitlerden tespit edilmiş olmalıdır:

1 Nüshada bu sözün altı kırmızı kalemle çizilidir.

İy **Muḥammed** ḫāmūş ol ḥaddüñ degül
Sen bu sözi söylemegil epsem ol (118)

Bu **Muḥammed** ḥaḳḳına kim bir duʿā
Ḳılsa on raḥmet ide aña Ḫudā (15599)

8. *Sîretü'n-Nebî*'nin Köprülü Kütüphanesi, Hâfız Ahmet Paşa, 234 numaralı nüshasında müellif olarak "Abdullah Zâhidî Efendi" gösterilmiştir. Nüsha baştan sona incelenmesine rağmen Abdullah Zâhidî ismine rastlanmamıştır. Bu isim ya müstensihe ya da nüshanın sahibine ait olmalıdır.

9. *Sîretü'n-Nebî*'nin Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 3916 numaralı nüshası "Abdurrahman" adına kayıtlıdır. Yazma nüshanın hiçbir beytinde ya da yaprağında Abdurrahman ismine rastlanmamıştır. Bu isim kütüphanede yer alan matbu nüshadan tespit edilmiş olmalıdır.

10. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesindeki 11411 numaralı nüsha, Yazıcızâde Muhammed Efendi adına kayıtlıdır. *Sîretü'n-Nebî* hacimli bir eser olduğundan ve eserde doğrudan müellifinin ismi yer almadığından nüsha kütüphane kayıtlarına Yazıcıoğlu Muhammed'in *Muhammediye*'siyle karıştırılarak yanlış geçirilmiş olmalıdır.

11. Eserin Millî Kütüphanedeki (06 Mil Yz A 2839) numaralı nüshasında müellif olarak "Zaîfî"gösterilmiştir. Bu isim, *Sîretü'n-Nebî*'den seçmeler şeklinde hazırlanmış olan bu nüshada yer alan,

Vaḥdete bir daḫı ḥüccet iy ʿazīz
Bu żaʿīf ʿāciz dilinden diñleñiz

beytinden yola çıkılarak belirlenmiş olmalıdır.

12. *Sîretü'n-Nebî*'nin müellifi olarak kütüphane kataloglarına farklı isimlerin yazılması bazı araştırmacıları yanıltmış ve araştırmacılar nüshaları farklı eserler gibi değerlendirmiştir. Örneğin Mustafa Uzun, *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde, "Türkçe Siyer Kitapları" başlığı altında telif siyerleri sıralarken Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinin beş nüshasını farklı siyerler olarak göstermiştir:

"**2.** Molla Velî, *Manzum Siyer-i Nebî*. Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi'nde nüshası bulunan (nr. 1460) XV. yüzyıla ait bu eser, yaklaşık 10.000 beyittir.

4. *Siyerü'n-Nebî*. Tahminen XVI. yüzyıla ait yaklaşık 3000 beyitlik bu eserin Mehmed adlı yazarı hakkında bilgi bulunmamaktadır (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1544).

5. Abdurrahman, *Siyerü'n-Nebî*. 10.000 beyti aşmaktadır (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 3916).

7. Abdullah Zâhidî, *Manzum Siyer-i Nebî.* (Köprülü Ktp., Ahmed Paşa, nr. 234.)

9. *Manzum Siyer-i Nebî***.** Müellifi belli değildir (TSMK, Koğuşlar, nr. 994)."

Burada zikredilen eserlerin hepsi Muhammed Efendi'nin *Sîretü'n-Nebî*'sinin farklı nüshalarıdır.

13. Yine çeşitli üniversitelerde,*Sîretü'n-Nebî*'nin bu farklı nüshaları üzerine beş yüksek lisans tezi hazırlanmıştır:

• Gülten Feşel Güzelışık, *Şeyyad Hamza Mi'râc-nâme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996. (Millî Kütüphane, Arşiv Nr. 06 Mil Yz A 3772/1 79b-100b varakları arası)

• Mehmet Erdem, *Seyyid İbrâhim Hasîb Uşşâkîzâde'nin Siyerü'n-Nebî'si*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2000. (Matbu Nüsha)

• Büşra Üner, *Manzum Siyer (İnceleme-Metin)*, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011. (Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Koleksiyonu, nr. 01554)

• Makbule Özmen, *Zaîfî'nin Manzum Siyer-i Nebî'sinin Transkripsiyonlu Çevirisi ve İncelemesi*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2012. (Millî Kütüphane, Arşiv Nr. 06 Mil Yz A 2839)

• Altan Can, *Muhammed'in Sîretü'n-Nebî'si (1-3422. Beyit) (İnceleme-Metin)*, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2014. (İBB Atatürk Nâdir Eserler Kütüphanesi, nr. Bel Yz O.000073)

14. *Sîretü'n-Nebî*'nin matbu nüshasını Mehmet Sezgin Latin harflerine aktarmıştır. Bilimsel yaklaşımdan oldukça uzak ve hemen hemen her beytinde okuma hatası bulunan bu eser, 1976'da İstanbul'da Meral Yayınevi tarafından yayımlanmıştır.[1]

G. Tenkitli Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem[2]

I. Metin Tertibiyle İlgili Hususlar ve İşaretler Sistemi

1. Beyitlere beşli atlama yöntemiyle numara verilmiştir.

2. Nüshaların sayfa numaraları, nüshaların tavsifini yaptığımız bölümde belirtilen rumuzla birlikte metin içinde gösterilmiştir.

3. Arapça ve Farsça ibareler, iktibaslar, âyet, hadis ve hadîs-i kudsîler vb. Latin harfleriyle transkribe edilerek tırnak içine alınmıştır. Bütün Arapça ve Farsça ibarelerin Türkçeleri dipnotlarda gösterilmiştir. Metin içindeki âyet-i kerîmeler, Kur'ân-ı Kerîm'den kopyalanmak sûretiyle aynen verilmiştir. Âyetlerin tamamı ve mealleri dipnotta gösterilmiştir. Meal için Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığının http://mushaf.diyanet.gov.tr/ sitesinden yararlanılmıştır. Hadislerin metin içinde Arapçası gösterilirken dipnotta da Türkçe tercümeleri verilmiştir.

4. Başlıklar büyük harflerle ve bold karakterlerle yazılmıştır.

5. Anlam yahut vezin gereği yapılması zaruri olan türlü eklemeler, metin tamirleri köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiş; okunamayan kelimeler metinde (...) işaretiyle gösterilip dipnotta belirtilmiş; okunduğu hâlde anlamlandırılamayan kelimelerin yanına (?) işareti konulmuş; okunamayan kelime ise nüshadan kesilerek dipnota eklenmiştir.

---

1 Mehmet Sezgin, *Sîret-i Nebî, Meral Yayınevi, İstanbul 1976.*

2 Metin kuruluşunda izlenen yönlemle ilgili tasnif M. Fatih Köksal'ın, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori,* Kesit Yayınları (İstanbul 2012, s. 38-41) kitabındaki öneriler dikkate alınarak yapılmıştır.

6. "-imek" fiili, "ile" edat/bağlacı ve "içün" edatının yazımı metinde birleşik ise (-) işaretiyle eklenmiş olduğu kelimeyle birlikte yazılmıştır:

ḳılurlar-ısa, ceng-ile, azġunluġ-ımış, maġbūnluġ-ımış, şāh-ıla, olmaz-iseñüz, bayram-ıdı, destūr-ıla, zamān-ıla, gider-iken, iş-içün.

7. "ile" edatının vezin gereği kelimeyle "-la, -le" şeklinde bitişik yazıldığı durumlarda da kelime ile edat tire ile ayrılmıştır:

Ḳanadı-la, ḳuvveti-le, ʿamusı-la, aġzı yarı-la

8. Bu tür birleşik yazımlarda "y" kaynaştırması söz konusu ise bu iki çizgi arasında (-y-) gösterilmiştir:

ehli-y-ile, oġlu-y-ıdı, ḳarañu-y-ıdı, mürre-y-idi, günü-y-imiş, āli-y-imiş, öldüre-y-idi, ḳażā-y-ıla, gitdi-y-ise, yanı-y-ıla, bile-y-idi.

9. "it-, ir-" gibi yardımcı fiiller ise elifle (ا) gösterilmişse kelimeden ayrılmıştır:

emr idesin, şeb-ḫūn idem pür-ḫūn idem,

āh idüben, iṣār ider, sulṭān irişmiş.

10. "-imek" fiilinin elifle (ا) yazılarak kelimeden ayrı yazılanları ise kelimeye bitiştirilmemiştir:

Müsülmān idi, cengi-y-içün imiş, Ṣabāḥ idi.

II. Vezinle İlgili Hususlar

1. Vezin bozukluğu, kafiye problemi veya vezin farklılıkları gibi özel durumlar dipnotta zikredilmiştir.

2. Vezin, metin başlarında bold-italik olarak ve küçük harflerle yazılmış (mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün), varsa vezin değişiklikleri de her değişiklikte ayrı ayrı olmak üzere gösterilmiştir.

3. Vezin gereği "rāvī, ʿāṣī, rāżī…" gibi kelimelerde zihaf yapılacaksa bazı müstensihler bu zihafı harekeyle göstermiştir. Ancak bu uygulamada tam birlik yoktur. Aynı kelime, aynı müstensih tarafından başka bir beyitte uzun

heceli de yazılabilmektedir. Bu zihaflı kelimelerde bir birlik olmadığı için birlik sağlama adına kelimelerin uzun heceleri metinde gösterilmiş, zihafı harekeyle belirtilen nüshalar ise dipnotta belirtilmiştir.

rāżī , rāżı , rāviler , rāvīler , ʿāṣī , ʿāṣi .

4. "ʿAḳl, fikr, şükr, küfr, zulm, luṭf …" gibi Arapça ve Farsça kelimeler vezin geregi "ʿaḳıl, fikir, şükür, luṭuf, küfür, zulüm" şeklinde de yazılmıştır.

ʿaḳıl , luṭuf , fikir , şükür …

5. Aslı Farsça olan "tīz" ve "hīç" kelimeleri nüshalarda bazen uzun heceli bazen de açık heceli "tiz" ve "hiç" şeklinde yazılmıştır. Bu yazımlarda herhangi bir yol izlenmemiştir. Metinde birlik sağlanması için bu kelimelerin uzun heceli olanları tercih edilmiş, nüsha farkları dipnotta gösterilmiştir.

tiz , tīz , hiç , hīç .

6. Vâv-ı maʿdûleli olan ve vâv harfinin uzunluk değeri olmayan, sadece bir önceki harf olan hı'yı (خ) yuvarlaklaştırma fonksiyonunda kullanılan "ḫod", "ḫo", "ḫoş", "yāḫud", "yāḫu", "veyāḫud" ve"ḫurşīd" kelimelerindeki vâvlar, "ū"lu ya da "ō"lu olarak gösterilmemiştir.

ḫod , ḫo , ḫoş , ḫurşīd .

7. Metinde "bostan" kelimesi genellikle med yapılmamışsa bostān, med yapılmışsa būstān şeklinde yazılmıştır. Yine "dost" kelimesinde med yapılmışsa dost veya dūst, med varsa dūst şeklinde yazılmıştır. Metinde bu kelimeler med yapılıp yapılmadığına göre bostān, būstān, dost ve dūst şeklinde gösterildi, nüsha farkları dipnotlarda belirtildi.

bostān , būstān , dostını , dūstını .

8. "Īsā, Mūsā, maʿnā, daʿvā, Kisrā, taḳvā..." gibi elif-i maksûre dediğimiz ye (ى) ile yazıldığı hâlde elif (ا) gibi "ā" okunan kelimelerin elif-i maksûre ile yazılan heceleri uzun heceye tekabül ediyorsa "Īsā, Mūsā, maʿnā, daʿvā…" şeklinde "ā" ile kısa (açık) heceye tekabül ediyorsa ve zihaf yapılma zorunluluğu varsa "Īs**ī**, Mūs**ī**, maʿn**ī**, daʿv**ī**..." şeklinde "**ī**"li gösterilmiştir. Bu kelimeler özellikle A nüshasında vezin gereği zihaf yapılacaksa harekeyle gösterilmiş, elif-i maksûre kullanılmamıştır. Böyle kullanımlar da dipnotlarda gösterilmiştir.

Īsā , Mūsā maʿnā , daʿvā , daʿvālar

maʿnīsi , daʿvīler , Mūsī , Īsī .

9. Aslı "tünd-rū, nām-dār, şerm-sār, Kird-gār, dest-renc, pāy-māl, kār-bān, cūy-bār, ḫışm-nāk, kār-gāh, bār-gāh, sāy-bān…" gibi kelimeler, vezin ve kafiye gereği imlâsı bazen olduğu gibi bazen de değişiklik yapılarak yazılmıştır. Bu farklılıklara sadık kalınmıştır.

tündürū, nāmudār, şermesār, Kirdigār, destürenc, pāyımāl, kārubān, cūyıbār, ḫışım-nāk, kārıgāh, bārıgāh, sehim-nāk, sāyubān gibi…

10. Baba-oğul ilişkisini gösteren Arapça ibareler, vezin gereği ya bitiştirilmiş kesme işaretiyle ayrılmış ya da "ibn, bin, ibn-i" şeklinde ayrı yazılmıştır.

yā_ibn-i aḫı, yā_ibn-i Mesʿūd, yā_ibn-i ʿam, ibn-i ʿAbbās, yā ibn aḫı, ʿĀmir ibn-i Ṣaʿṣ, yā ibn-i ʿammi, Saʿd bin Hān, Müzelzel bin Menāzil gibi…

11. "Ḥaḳḳ, ḫaṭṭ, ḫadd, dürr, sırr…" gibi sonu şeddeli kelimelerden sonra bir ünlü geldiğinde kelimenin ikinci ünlüsü yazılmış ancak kelimeler vezin gereği açık heceye tekabül ettiğinde ikinci ünsüzler düşülmüştür.

ḥaḳḳı-ḥaḳı, ḫaṭṭı-ḫaṭı, ḫaddı-ḫadı, dürrü-dürü, sırrı-sırı vb.

Didi Ḥaḳ üstine Ḥaḳḳuñ **ḥaḳı**-çün

Senüñ üstüñe hem Ḥaḳḳuñ **ḥaḳı**-çün (12099)

ḥaḳı-çün , ḫaṭṭ u , ḫaṭ vb.

12. Nüshalarda, kimi zaman "e" sesinin imaleli bir heceye tekabül ettiği kelimelerde -imaleye işaret maksadıyla olsa gerek- bu seslerdeki uzunluk elif (ı) ile gösterilmiştir. Bu yazımlar tarafımızdan metinde ve nüsha farkında gösterilmemiştir.[1]

ey**l**emedi , d**e**d**e**si , b**e**nüm , ç**e**ker …

13. Vezin gereği yapılması gerekli ünlü ulamaları orijinal metinde ayrı kelimeler hâlinde yazılmışsa alt çizgiyle birleştirilerek vezne dikkat çekilmiştir.

---

1 Böyle kelimelerin yazımının metinde gösterilmesi gerektiğini savunan M. Fatih Köksal, bu kelimelerdeki "e"ler için özel bir işaret teklif etmiştir. Bkz. M. Fatih Köksal, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori,* Kesit Yayınları, İstanbul 2012, s. 67.

"Er niçe ḳuvvet niçe_olur görsün ol" mısraındaki fāʿilātün tef'ilesine tekabül eden "çe olur"un "çe_olur" yazılması gibi.

14. Vezin icabı "içün" edatının "i"si düşürüldüğü zaman (-) işaretiyle önceki kelimeyle bitişik yazılmıştır.

senüñ-çün, ḳardaşı-çün, anuñ-çün, ḥaḳı-çün, erüm-çün, yaraġun-çün…

15. Bazı Türkçe isimler vezin gereği metinde uzun vokalle yazılmış ancak transkripsiyonda uzun vokaller belirtilmemiştir. Vezin gereği uzun vokalle gösterilen fiillerde de aynı durum uygulanmıştır.

Vardı, kandı, baş, taş, yol…

III. Nüsha Farklarının Gösterilmesi ve İmlâyla İlgili Hususlar

1. Hiçbir nüsha tek başına metne esas olarak alınmamış, tenkitli metinde kullanılan nüshaların hepsi göz önünde bulundurularak müellifin kaleminden çıkan metne "en yakın metin" ortaya konmaya çalışılmıştır.

2. Nüshalar arasındaki farklılıklar, beyit numaraları esas alınarak dipnotlarda gösterilmiştir. Farklılıklar gösterilirken iki mısra arasına "//" işareti konulmuştur.

4688 Saʿd'a: Saʿdā M; aḫı: daḫı M; ʿAbdu'llāh Nuʿmān Saʿd'a aḫı: Nuʿmān Saʿd u ʿAbdu'llāh daḫı İ. // Abdu'raḥmān: Abdu'r-raḥmān M, İ.

3. Nüsha farkları gösterilirken evvela ana metne aldığımız doğru şekil yazılmış; iki noktadan (:) sonra diğer nüsha(lar)daki şekil(ler) nüshanın işareti ile birlikte verilmiş ve birden fazla nüsha olması durumunda ise farklılıklar noktalı virgülle (;) birbirinden ayrılmıştır.

3751 Yüzinüñ: Yüzünüñ M; tāb-nāk: baḫtulu M. // çāk: çāklü M vb.

4. Eserin farklı nüshalarında imlâ birliği olmaması hatta aynı nüsha içerisinde dahi imlâda bir müştereklik bulunmuyor olması nedeniyle metinde birlik sağlamak adına nüshalardaki kelime ve eklerin mümkün olduğunca dönemin diline uygun olanları tercih edilmiştir. Nüshaların hiçbirinde bu hususa uygun bir yazılım söz konusu değilse de -imlâsının doğru olması şartıyla- buna müdahale edilmeyerek nüshadaki şekle sadık kalınmıştır. Nüshalar arasındaki imlâ farklılıkları dipnotta gösterilmiştir.

5. Müstensihlerden kaynaklanan (ك-ن karışıklığı başta olmak üzere kimi eklerin yanlış yazılması vb.) yaygın imlâ hatalarının dipnotta gösterilmesine gerek görülmemiştir.

6. Eser EAT döneminde yazılmış olduğu için, muahhar nüshalarda yer olan ve bu dönemin yazımına uymayan yazımlar ("virdüñ" yerine "virdiñ" imlâsı" gibi) da nüsha farkı olarak gösterilmiştir.

7. "Dāʿim, ḳāʿim, zāʿil" gibi ecvef kelimelerin ism-i fâillerinin yazımında metne uyulmuş, metinde "ye" ile yazılmışsa "ye"li (dāyim, ḳāyim, zāyil), "hemze" ile yazılmışsa "hemze"li şekli (dāʿim, ḳāʿim, zāʿil) tercih edilmiştir.

8. "'Aşḳ, ʿayş, ey" gibi kelimeler dönem özelliğine uygun olarak dar vokalle yazılmıştır: 'Işḳ, 'ıyş, iy…

9. Bazı Arapça kelimelerin başında bulunan harf-i taʿrif tireli gösterilmiştir: el-Ḥaḳ, el-emān, el-ḥamdü li'llāh, el-ḳıṣṣa...

10. Farsçadaki vâv-ı maʿdûle "v" şeklinde gösterilmiştir: Ḫᵛācenüñ…

11. Atıf vavları ayrı yazılmıştır: Baş u cān, āb u gil, serbāz u ʿāşıḳ, ḫarnūb u dūşāb u arpa...

12. Farsça kelimelerde uzun veya kısa vokalden sonra gelen "dal (د)" harfinin üzerine nokta konularak "zel (ذ)" harfi ile yazılmıştır. Bu tür Farsça kelimelerde "dal"lı şekil tercih edilmiş, ancak kimi yerde "zel"li şekil de korunmuştur: Şād (şāz), cāzū (cādū), ḫıẕmet (ḫıdmet)...

13. Arapça-Farsça terkiplerin yazımında ilgili dillerin özelliklerine göre hareket edilmiştir: Ekremü'l-ḫalḳ, ṭabībü'l-ḳalb, Beytü'l-maʿmūr, Āyete'l-kürsī, Dāru'l-Celāl, Cennetü'l-Me'vā, Ẕü'l-Celāl, fi'l-ḥāl, Emīrü'l-mü'minīn, küffār-ı laʿīn, ehl-i ḥarām, Ṣafā vü Merve, Peyġāmber-i āḫir zaman, taḫt-ı ʿāc, şāh-ı merdān, şeh-süvār-ı ʿışḳ vb.

14. "Allāh" lafz-ı şerîfiyle birleşen isimler kesme işareti kullanılarak yazılmıştır:

Ḫalīlu'llāh, ʿAbdu'llāh, Resūlu'llāh, el-ḥamdü li'llāh, Ḥabību'llāh, Bi'smi'llāh, Nebiyya'llāh, Kelāmu'llāh, Bi-ḥamdi'llāh vb.

15. Türkçede sıkça kullanılan yemin manasındaki kelimeler kesme işaretiyle ayrılmıştır: Va'llāh, bi'llāh, li'llāh…

16. "Allah" lafz-ı şerîfiyle birleşen kelimelerde vezin gereği hece düşmesi

olmuşsa bu kelimelerde de kesme işareti kullanılmıştır:

Şa'llāh vb.

17. İzâfet-i maklûb yapılarak meydana getirilen birleşik isim ve sıfatlar tireli yazılmıştır:

Ṣāḥib-cemāl, nīk-ḫū, bed-ḫulḳ, pāk-dāmān, ḳadem-rence, ṣad-hezār, bülend-āvāz vb.

18. Farsça isim ve hâl köküyle yapılan birleşik kelimeler tireli gösterilmiştir:

Dil-āzār, dil-figār, dil-firīb, vādī-nişīn, ciger-güşem vb.

19. Günümüz Türkçesinde çok kullanılan kelimeler tiresiz gösterilmiştir:

Gülşen, derḥāl, gülüstān, gülgūn, rehber, ḫaberdār, dilaver vb.

20. Farsça "-gāh" ile yapılan birleşik kelimeler arada tire ile gösterilmiştir:

Teferrüc-gāh, seḥer-gāh, vaʿde-gāh, ceng-gāh, ecel-gāh vb.

21. Bir ön edatla bir ismin birleşmesi sonucunda ortaya çıkan kelimeler tireli gösterilmiştir:

Hem-rāh, bī-cān, bī-gümān, bī-ḳarār, pür-ḫūn, pür-nūr, pür-tāb, nā-mübārek, nā-ḫalef, nā-ümīd, hem-ser, hem-rāz vb.

22. Farsça iki aynı kelime arasına giren "be" ve "ā" edatları kendinden önce ve sonra gelen kelimelere bağlanırken tire ile gösterilmiştir:

Dem-be-dem, menzil-be-menzil, ser-be-ser, ced-be-ced, hey-ā-hey, ser-ā-ser, ber-ā-ber, çek-ā-çāk vb.

23. "-vār" benzetme edatı eklendikleri kelimeye bitişik yazılmıştır:

Şīrānevār, bīmārvār, merdānevār vb.

24. "-āne" edatı günümüz Türkçesinde de çok kullanıldığından kelimeye bitişik yazılmıştır:

Şāʿirāne, yigāne, şükrāne, ʿāşıḳāne, şāhāne vb.

25. Arapça ve Farsça kelimeler, orijinal okunuşlarıyla yazılmıştır:

Maḥabbet, rişvet, menāre, şefeḳat, furṣat, fidā, menber, müsāfir gibi.

26. İsim ve fiile gelen birinci tekil şahıs eklerinde düz-geniş (-am, -em), birinci ve ikinci çoğul şahıs eklerinde ise yuvarlak (-uz, -üz) vokal kullanılmıştır:

Olur**am**, varur**am**, çığırur**am**, virmişe**m**, gizley**em**, diler**em**, görür**em**; ḳılamaz**uz**, dutar**uz**, uyar**uz**, dānālar**uz**, ḳorḳar**uz**, gelmişü**z**, keser**üz** vb.

27. Birinci ve ikinci tekil ile çoğul şahıs iyelik eklerinde yuvarlak vokal (-üm, -üñ, -müz, -ñüz); üçüncü tekil ve çoğul şahıs iyelik eklerinde ise düz-dar vokal (-ı, -i) kullanılmıştır:

Ẓann**um**, develer**üm**, eksiğ**üm**, fikr**üñ**, ḳavm**uñ**, Allāh**uñ**, ḳullar**uñ**, pulu**ñuz**, ʿaḳlu**ñuz**, bilü**ñüz**, menzilü**ñüz**, firāḳu**muz**, ṭapduġu**muz**, geldügü**müz**, iki**müz**; burn**ı**, ulu**sı**, azġun**ları** vb.

28. Soru eki daima kelimeden ayrı ve düz-dar vokalli kullanılmıştır:

Varalum **mı**, unutduñ **mı**, erligüñ **mi**, gördün **mi**…

29. Bildirme ekinin daima yuvarlak sesli (-dur, -dür) şekli kullanılmıştır. Bu ekin "durur" şekli, kelimeye (-) işaretiyle birleştirilerek gösterilmiştir:

Bu**dur**, anuñ**dur**, ṭaġ**dur**, degül**dür**, gök**dür**, kişi**dür**, lā-büdd-**durur**, yoḳ-**durur**, aḥmaḳ-**durur**…

30. Fiilden fiil yapan faktitif (ettirgenlik) eki (-dur, -dür) yuvarlak vokalle yazılmıştır: Yanḳulan**dur**dı, ḳal**dur**dılar, ḳon**dur**uñ, yan**dur**ur, ḳal**dur**mayasız, bil**dür**dügi, öl**dür**ürem vb.

31. Geniş zaman ekinde (-r, ar, er, ur, ür,) yardımcı vokal olarak dar-yuvarlak ve düz-geniş sesler kullanılmıştır:

Diñle**r** yap**ar**, ḳop**ar**, al**ur**, gid**er**, ṭap**ar**uz, yap**ar**uz, öldürürüz, kes**er**üz, sev**er**üz vb.

32. Geçmiş zamanın hem hikâyesi hem de rivayeti düz-dar vokalli olarak yazılmıştır (-dı, -di; -mış, -miş):

Dur**dı**, söyleşürler**di**, ol**dı**, düş**di**, ṭol**mış**, çürü**miş**, ḳurı**mış**, ḳopar**mışdı**, ṣaçıl**mışdı**, di**mişdi**, yücelme**mişdi**, dut**mışdı** vb.

33. "-dık, -dik, -duk, -dük" partisip ekinin yuvarlak vokalli olan şekli kullanılmıştır:

N'it**düg**ini, gel**düg**ini, öldür**düg**üni, ḳıl**dug**uñ, yat**duġ**ı, gel**düg**ini, bil-**düg**ini vb.

34. "-ıp, -ip, -up, -üp" gerundium eki yuvarlak ve "p"li olarak yazılmıştır. Ayrıca "-uban, -üben" ekinin yazımında da ses uyumu korunmuştur:

Ḳarşulay**up**, var**up**, çıḳ**up**, diy**üp**, gid**üp**dür, gir**üp**, çıḳ**uban**, al**uban**, ḳalḳ**uban**, diy**üben**, gel**üben**, dir**üben**, dön**üben** vb.

35. "-madan, -meden" gerundiumu hem bu şekliyle hem de "-madın, -medin" şekliyle kullanılmıştır:

Ol**madan**, yaradıl**madan**, öl**meden**, gel**meden**, ir**meden**, ḳoy**madın**, var**madın**, ḳırıl**madın**, söyle**medin**, yi**medin**, sür**medin** gibi.

36. XV. yüzyılda yazılan eserlerin çoğunda görülen ve dönemin özelliklerini yansıtan bazı kelime ve ekler korunmuştur:

Virme**gil**, göstermе**gil**, **olġıl**, uyma**ġıl**, yutma**ġıl**, **iv**e, **gice**, ol**dısa**, ḳaldur**dısa**, gel**dise**, **didi**, **yimiş**, **eydür**, **dilkü**, **ivine**, **dir**sin, bilse**yüz**, **vir**di, **irkek**, **geñez**dür, **gey**di vb.

37. Yön belirten "beri", "ileri", "içeri" "yukarı" ve "geri" kelimeleri "-u, -ü"lü şekliyle kullanılmıştır:

Ber**ü**, gir**ü**, iler**ü**, içer**ü**, yoḳar**u…**

38. Metin tespitinde bir birlik sağlamak amacıyla Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalarda İsmail Ünver tarafından yayımlanan ve metin neşrinde büyük ölçüde kabul gören "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"[1] başlıklı makalede getirilen esaslara uyulmaya çalışılmıştır.

39. Tenkitli metin kuruluşunda yararlandığımız üç nüshanın yeterli gelmediği durumlarda diğer nüshalara da başvurulmuş, farklar dipnotlarda gösterilmiştir.

40. Nüshalarda bazı kelimelerin harekelenmesinde birlik sağlanmışsa bu okunuşa sadık kalınmıştır:

Zübān (zebān) gibi.

41. Arap harfli alfabede bulunup da bugünkü alfabede bulunmayan harfler için ilmî eserlerde tercih edilen ve araştırmamızın başında verdiğimiz transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

---

1 İsmail Ünver, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1 (1993), Ankara, s. 51-89.

BİBLİYOGRAFYA

Acar, Kenan, "Darîr'in *Sîretü'n-Nebî*'si Üzerinde Bir Stilistik Sentaks Denemesi", *TDAY Belleten*, 1997, s. 343-353.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, (haz. Hasan Yıldız, Zekeriya Yıldız, Hüseyin Yıldız), Ocak Yayınları, İstanbul 2014.

Akar, Ali, *Eski Anadolu Türkçesi Ders Notları-I*, http://www.aliakar.com/img/eat.pdf erişim tarihi: 12.01.2016.

Akkuş, Ahmet, *Yazıcıoğlu Muhammed ve Muhammediye Adlı Eserin Kültür Tarihimizdeki Yeri*, Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Rize 2010.

Aksoy, Hasan, "Mevlid (Türk Edebiyatı)", *DİA*, XXIX, s. 482-484.

Akyıldız, Ali, "Para", *DİA*, XXXIV, s. 163-166.

Akyol, İbrahim, *Fatih Sultan Mehmed Dönemi, Kültür ve Edebiyatı*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kırıkkale 2012.

Altun, Nesrin, *Erzurumlu Darîr'in Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi Giriş-Metin Açıklamalı Dizin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1996.

Ataullah b. Fazlullah, *Sevgilinin Bahçesi (Ravzatu'l-Ahbab),* (çev. Benlizâde Mahmûd Efendi), Gelenek Yayınları, İstanbul 2007.

Ateş, Ahmed, *Süleyman Çelebi, Vesîletü'n-Necât-Mevlid*, TTK Yayınları, Ankara 1954.

Ay, Ümran, *Münîrî'nin (ö. 1521?) Manzum Siyer-i Nebî'si (C. I)*-(İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2007.

Aykaç, Mehmet, "Cemâl el-Hüseynî", *DİA*, VII, s. 303-304.

Bağdemir, Abdullah, *Müzekki'n-nüfûs*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1997.

Batislam, Dilek, "15. Yüzyıl Divan Şiirinde Halk Kültürü", *Folklor/Edebiyat*, S. 1 (2003), s. 723-729.

Batur, Atilla, "Yazıcı Sâlih", *DİA*, XLIII, s. 361.

Bilgegil, Kaya, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâgat),* Enderun Kitabevi, Ankara 1980.

Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, (haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen), Meral Yayınları, İstanbul 1972-1975.

Canım, Rıdvan, *Divan Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara 2012.

Canpolat, Mustafa, *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir, Metin-Dizin-Tıpkıbasım*, TDK Yayınları, Ankara 1982.

Çavuşoğlu, Mehmet, "Bâkî", *DİA*, IV, s. 537-540.

Çelebioğlu, Âmil, "Ahmed Bîcan", *DİA*, II, s. 49-51.

Çelebioğlu, Âmil, "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB Yayınları, İstanbul 1998.

Çelebioğlu, Âmil, *Muhammediye* I, II, MEB Yayınları, İstanbul 1996.

Çetin, Nihat, "Aruz" *DİA*, III, s. 424-437.

Çiçekler, Mustafa, "Na't", *DİA*, XXXII, s. 435-436.

Çorak, Reyhan, *Münîrî'nin (ö. 1521?) Manzum Siyer-i Nebî'si* (C. II-III)-(İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2010.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara 2004.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an-ı Kerim Portalı, *http://kuran.diyanet.gov.tr*, erişim tarihi: 04.03.2015.

Donuk, Suat, "*Siyer-i Veysî*'ye Yazılan Zeyller ve Nev'îzâde Atâyî'nin *Zeyl-i Siyer-i Veysî*'si", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. VIII, S. 38, s. 103-141.

Ege, Hasan, *Sîret-i İbn-i Hişâm Tercümesi*, Kahraman Yayınları, İstanbul 2006.

Egüz, Esra, *Erzurumlu Mustafa Darîr'in Sîretü'n-Nebî'sindeki Türkçe Manzumeler* (İnceleme-Metin), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2013.

Ekici, Ramazan, *Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî* (İnceleme-

Tenkitli Metin), Buhara Yayınları, İstanbul 2013.

El-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs amme'ştehere mine'l-Ehâdîs alâ Elsineti'n-nâs*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2009.

el-Bağdâdî, *Hediyyetü'l-Ârifîn, Esmâü'l-müellifîn ve Âsârü'l-musannifîn*, Maarif Vekâleti, İstanbul 1955.

el-Shaman, Messad Süveylim Ali, "Hamdullah Hamdî'nin *Tuhfetü'l-uşşâk* Adlı Mesnevisi", *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları),* Fahir İz Armağanı II, C. XV (Cambridge 1991), s.169-255.

el-Shaman, Messad Süveylim Ali, *Türk Edebiyatında Siyerler ve İbn Hişâm'ın Siyer'inin Türkçe Tercümesi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Doktora Tezi, Ankara 1982.

Erdem, Mehmet, *Seyyid İbrâhim Hasîb Uşşâkîzâde'nin Siyerü'n-Nebî'si,* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2000.

Eren, Bilal, *Cevşen-i Kebîr,* Türkçe Okunuşu ve Açıklaması, Türdav Yayınları, İstanbul 1996.

Erkan, Mustafa, "Gazavatnâme", *DİA*, XIII, s. 439-440.

Erkan, Mustafa, "Sîretü'n-Nebî", *DİA*, XXXVII, s. 269-270.

Erkan, Mustafa, *Sîretü'n-Nebî (Tercümetü'd-Darîr)* (İnceleme-Metin I), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1986.

Erşahin, Seyfettin, "Osmanlı Toplumunun Hz. Muhammed Hakkındaki Bilgi Kaynakları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, C. XVIII, S. 3 (2005), s. 335-358.

Erşahin, Seyfettin, "Türklerin Hz. Muhammed Hakkındaki İlk Bilgi Kaynaklarından Kısas-ı Enbiyâlar: Kısas-ı Rabgûzî Örneği", *Diyanet İlmî Dergi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) Özel Sayısı,* Ankara 2000, s. 197-224.

Fayda, Mustafa, "el-Vâkıdî", *DİA*, XLII, s. 471-475.

Fayda, Mustafa, "İbn İshak", *DİA*, XX, s. 93-96.

Fayda, Mustafa, "İbni Hişâm", *DİA*, XX, s. 71-73.

Fayda, Mustafa, "Siyer ve Megâzî", *DİA*, XXXVII, s. 319-324.

Furat, Ahmet Suphi, "İbrahim b. Mustafa el-Halebî'nin Siyere Dair Man-

zum Eseri", *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Uluslararası Sempozyumu* (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar) *I* (7-8 Mart 2009 Adapazarı-Sakarya), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010.

Genç, İlhan, *Esrar Dede*, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, AKM Yayınları, Ankara 2000.

Güler, Fatma Turhal, *Şeyyad Hamza'nın "Vefât-ı Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selâm" Adlı Mesnevisi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.

Güzel, Abdurrahman, Ali Torun, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

Harman, Mürüvvet, "Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sinde Yer Alan Cennet ve Cehennem Tasvirleri", *Mukaddime*, S. 5 (2014), s. 89-112.

Heyet, "Bekrî, Ebü'l-Hasan el-Kasasî", *DİA* (44 cilt), V, s. 366.

Hizmetli, Sabri, *İslâm Tarihçiliği Üzerine,* Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

İbn Abdilberr, *Camiu Beyani'l-İlmi ve Fadlihi (İlmi Taşımak ve Aktarmak İçin Gerekli Olan Hususlar),* (çev. Mahmut Varhan - Ali Yücel), Polen Yayınları, İstanbul 2015.

İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arap*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye (2. baskı, 10 cilt), Beyrut 2009.

İlhan, Nâdir, "Eşref Bin Muhammed ve *Hazâinü's-sa'âdât*'ının İmla ve Ses Bilgisi Özellikleri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. X, S. 1 (2000), s. 13-29.

İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, (çev. Ruşen Sezer), YKY Yayınları, İstanbul 2003.

İnancık, Halil, "Filori", *DİA*, XIII, s. 106-107.

İsen, Mustafa, *Ötelerden Bir Ses*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

İzmirli, İsmail Hakkı*, Siyer-i Celile-i Nebeviye Mukaddimât*, (haz. İ. Hakkı Uca), Esra Yayınları, Konya (Bsm. İstanbul) 1996.

Kaçalin, Mustafa S., "Mütercim Âsım Efendi", *DİA*, XXXII, s. 200-202.

Kallek, Cengiz, "Batman", *DİA*, V, s. 199-200.

Kallek, Cengiz, "Ölçü", *DİA*, XXXIV, s. 28-31.

Kalpaklı, Mehmet, "Divan Şirinde Mahlas Üzerine", *Kitaplık*, S. 45 (2001), s. 254-259.

Kandemir, M. Yaşar, "eş-Şifâ", *DİA*, XXXIX, s. 134-138.

Kandemir, M. Yaşar, "Hadis", *DİA*, XV. s. 27-64.

Kandemir, M. Yaşar, "İbn Seyyidünnâs", *DİA*, XX, s. 316-318.

Kankal, Ahmet, "Ali Kuşçu", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XXXVI/1-2 (Ankara 1993), s. 103-118.

Kapar, Mehmet Ali, "Eyyâmü'l-Arab", *DİA*, XII, s. 14-16.

Kapar, Mehmet Ali, "Hz. Peygamber'in Savaşlarına Genel Bir Bakış", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3 (1990), s. 399-410.

Karahan, Leyla, *Erzurumlu Darîr Kıssa-i Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

Kartal, Ahmet, "Dede ile Torunun Medeniyet Yolculuğu", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. I, S. 1 (2011), s. 79-103.

Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zunûn* (5 cilt), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007.

Kaya, Mahmut, "Tehâfütü'l-felâsife", *DİA*, XL, s. 313-314.

Kaya, Nevzat, "Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi", *DİA*, XXIV, s. 381-383.

Kazancı, A. Lütfi, "Bi'set", *DİA*, VI, s. 217-218.

Kerslake, Celia J., "Celâlzâde Mustafa Çelebi", *DİA*, VII, s. 260-262.

Keskin, Ayşe Gülay, *Abdurrahim Karahisârî'nin Hayatı, Eserleri ve Vahdetnâme Mesnevisinin Tenkitli Metni*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2001.

Kılıç, Filiz Hançerlioğlu, *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* (6 cilt), AKM Yayınları, Ankara 2014.

Kılıç, Hulusi, "Ebü'l-Ferec el-İsfahân", *DİA*, X, s. 316-318.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Gönül Nimetleri*, Bab-ı Alide Sabah Neşriyatı, İstanbul 1967.

Koca, Nazif, "Altıparmak Mehmet Efendi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 2 (1995), s. 31-38.

Kocatürk, Sadettin, *Gülşehrî ve Felek-nâme*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

Kocatürk, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970.

Korkmaz, Seyfullah, "*Atabetü'l-Hakâyık*'da Yer Alan Türkçe Manzum Hadis Tercümeleri Üzerine Görüşler", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 11 (2001), s. 111-122.

Köksal, M. Fatih, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yayınları, İstanbul 2012, s. 67.

Köksal, M. Fatih, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011.

Köprülü, Fuad, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1980.

Kurtoğlu, Orhan, "Divan Şiirinde Mahlas Değiştiren ve Birden Fazla Mahlas Kullanan Şairler", *Bilig*, S. 38 (2006), s. 71-91.

Kuzubaş, Muhammet, "Divan Edebiyatında Hadis-i Şeriflerin Yeri", *Yedi İklim*, (2006), s. 127-136.

Küçük, Mehmet Alpaslan, "Defin Hazırlıkları", *Aile Yazıları/8*, TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları, Ankara 2015.

Levend, Agâh Sırrı, "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *TDAY Belleten*, S. 371 (1973), s. 35-80.

Levend, Agâh Sırrı, *Gazavatnâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnâmesi*, TTK Yayınları, Ankara 1956.

Mazıoğlu, Hasibe, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, C. VI, S. 1 (1974), s. 31-62.

Meriç, Münevver Okur, "Bugüne Kadar Ele Geçmemiş Eserlerimizden: *Cemşîd ü Hurşîd*", *Türk Dili*, C. VII, S. 84 (1958), s. 612-614.

Meyan, A. Faruk, *Meâricü'n-Nübüvve Altıparmak Peygamberler Tarihi,* Berekât Yayınları (11. Baskı), İstanbul 2014.

Muallim Naci, *Esâmî*, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul 1891.

Muhammed İbn İshak, *Siyer-i İbn-i İshak*, (çev. M. Şafi Billik), Düşün Yayıncılık, İstanbul 2012.

Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi, *Tuhfe-i Hattâtîn*, Klasik Yayınları, İstanbul 2014.

Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, *Mecelletü'n-nisâb (Tıpkıbasım)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

Mütercim Âsım, *Kamus Tercümesi* (3 cilt), Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1305.

Okuyucu, Cihan, Ahmet Kartal, M. Fatih Köksal, *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*, Kriter Yayınları, İstanbul 2009.

Osmanzâde Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliya* (5 cilt), (haz. Ali Yılmaz, Mehmet Akkuş), Kitabevi, İstanbul 2011.

Önkal, Ahmet, "Hicret", *DİA*, XVII, s. 458-462.

Öz, Şaban, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2006.

Özcan, Abdülkadir, "Güreş", *DİA*, XIV, s. 317-320.

Özcan, Nurgül, "Molla Velî'nin *Vefât-ı Nebî*'si" *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* V. 7/2 (2012), s. 839-878.

Özcan, Nurgül, "Seyyid İbrâhim Hanîf'in *Siyer-i Nebî*'si", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 23 (2011), s. 171-186.

Özcan, Nurgül, *Seyyid İbrahim Hanîf'in Siyer-i Medenî'si* (İnceleme-Tenkidli Metin), Son Çağ Yayınları, Ankara 2012.

Özdemir, Mehmet, "Siyer Yazıcılığı Üzerine", *Milel ve Nihal*, C. IV, S. 3 (2007), s. 129-162.

Özfırat, Bayram, *15. Yüzyıl Şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n-Nebî Adlı Eseri,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2016.

Özkan, Halit, "İbn Şihâb ez-Zührî", *DİA*, XLIV, s. 544-549.

Özkat, Mustafa, *Münîrî'nin Manzum Siyer-i Nebîsi* (Cilt IV-V), Marmara

Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011.

Özkırımlı, Atillâ, *Kâbusnâme* I, II, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1973.

Öztoprak, Nihat, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*, TDV Yayınları, Ankara 2010, s. 51-70.

Öztoprak, Nihat, *Klasik Türk Edebiyatında Manzum Yüz Hadisler*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1993.

Öztuna, Yılmaz, *Büyük Türkiye Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1979.

Öztürk, Ali, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu 20-22 Nisan 2007*, İslâmî İlimler Dergisi Yayınları, Çorum 2007, s. 216-213.

Öztürk, Nuran, *Siyer Türü ve Siyer-i Veysî (Dürretü't-tac fi Sîreti Sahibi'l-mi'rac)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 1997.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (3 cilt), MEB Yayınları, İstanbul 1993.

Parlatır, İsmail, György Hazai, *Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesindeki Türkçe El Yazmaları Kataloğu*, TÜBA, Ankara 2007.

Pekolcay, Necla, *Türkçe Mevlid Metinleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Doktora Tezi, İstanbul 1950.

Pekolcay, Necla, H. Fuchs, "Mevlid", İslâm *Ansiklopedisi* (13 cilt), VIII, s. 171-176.

Pekolcay, Neclâ, *Mevlid (Vesîletü'n-necât)*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1980.

Pekolcay, Necla, *Mevlid*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.

Pertsch, Wilhelm, *Verzeichniss der Türkischen Handschriften*, A. Asher&Co., Berlin 1889.

Sahillioğlu, Halil, "Akçe", *DİA*, II, s. 224-227.

Saraç, M. A. Yekta, *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Biçim ve Ölçü*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2011.

Serdaroğlu, Ahmet, *Usûl-i Hadîs ve Mevzûât-ı Aliyyü'l-Kârî Tercemesi*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1966.

Sezgin, Mehmet, *Sîret-i Nebî*, Meral Yayınevi, İstanbul 1976.

Suyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ, Kifâyetü't-Tâlibi'l-Lebib fî Hasâisi'l-Habîb,* Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Kahire 2012.

Şenel, Abdülkadir, "Molla Miskîn", *DİA*, XXX, s. 259.

Şentürk, Ahmet Atilla, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012.

Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973

Tanyıldız, Ahmet, "Klasik Dönem Türk Şiirinde Atasözü ve Deyim Kullanımı Bir Akımın Göstergesi midir?" *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 6 (2007), s. 93-105.

Tergip, Ayhan, "Siyer Yazıcılığı ve Türklerin Siyer İlmine Katkıları" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* (Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı, Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı), C. III, S. 15 (2010), s. 222-232.

Terzi, Mustafa Zeki, "Savaş (İslâm Tarihi)", *DİA*, XXXVI, s. 194-196.

Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1977.

Top, Yılmaz, *Münîrî'nin (ö. 1521?) Manzum Siyer-i Nebî'si (Cilt: VI-VII)*- (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011.

Tulum, Mertol, *Tursun Bey Târih-i Ebü'l-feth*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1974.

Tulum, Mertol, *Tazarru'-nâme*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2014, s. 33.

Tunç, Semra, *Ârif Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 1996.

Turabi, Ahmet Hakkı, "Hz. Peygamber Dönemi'nde Mûsiki ve Türk Din Mûsikisinde Hz. Peygamber", *Diyanet Aylık Dergi Eki*, Mayıs 2009, s. 177-193

Uludağ, Süleyman, "Ağıt", *DİA*, I, s. 470-472.

Uzun, Âdem, *Lugat-ı Halimî* (İnceleme-Metin), Atatürk Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı, Doktora Tezi, Erzurum 2005.

Uzun, Mustafa, "Hilye", *DİA*, XVIII, s. 44-47.

Uzun, Mustafa, "Muhammed", *DİA*, XXX, s. 408-423.

Uzun, Mustafa, "Yazıcıoğlu Mehmed Efendi", *DİA*, XLIII, s. 362-363.

Uzungüngör, İhsan, *Mevahib-i Ledünniyye*, Semerkand Yayınları, İstanbul 1972.

Ünver, İsmail, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi*, C. XI, S.1 (1993), Ankara, s. 51-89.

Vida, Della, "Sîre", *İslâm Ansiklopedisi*, X, s. 699-700.

Yalçın, İsmail, "Sürme", *DİA*, XXXVIII, s. 169.

Yavuz, Kemal, *Âşık Paşa, Garîbnâme* (Tıpkıbasım, Karşılaştırmalı Metin ve Aktarma), Türk Dil Kurumu Yayınları, C. I/1-2, II/1-2, Ankara 2000.

Yavuz, Salih Sabri, "Mi'rac", *DİA*, XXX, s. 132-135.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Meâricü'n-nübüvve", *DİA*, XXVIII, s. 210.

Yeniterzi, Emine, "Divan Şiirinde Hz. Peygamber'in İsim ve Sıfatları (Esmâ-i Nebî)", *Kutlu Doğum Haftası II*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 87-100.

Yeniterzi, Emine, "Edebiyatımızda Hz. Peygamber'in İsimleri ve Harflere Dair", *Yüzakı dergisi*, S. 3, s. 1-8.

Yeniterzi, Emine, *Divan Şiirinde Na't,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

Yeniterzi, Emine, *Na't (Türk Edebiyatı)*, *DİA*, XXXII, s. 436-437.

Yıldız, Sümeyye, "Seyyid İbrâhim Hanîf'in *Siyer-i Mekkî*'sinin ve Veysi'nin *Siyer*'inin Mevlid Bölümlerinin Karşılaştırılması", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 24 (2011), s. 113-127.

Yılmaz, Engin, "Gazavât-nâme: Tanımı, Tarihî Gelişimi, Kapsamı, Yeni Bir Tasnifi", *Türk Dünyası Araştırmaları, S. 118 (Şubat 1999),* s. 181-184.

Yılmaz, Engin, *Gazavat-nâmeler ve Niyâzî'nin Gazavât-ı Nebî'si*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995.

Yılmaz, Mehmet, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitapevi, İstanbul 1992.

Yılmaz, Nuran, "Veysî'nin *Dürretü't-Tâc* Adlı Siyeri ve Nüshalarının Tanıtımı", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8 (1999), s. 35-43.

Yüksel, Sedit, *Işknâme: İnceleme-Metin*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1965.

TENKİTLİ METİN

SÎRETÜ'N-NEBÎ
MUHAMMED EFENDİ

HĀẒĀ KİTĀBU SĪRETİ'N-NEBĪ[1]

Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem

Bİ'SMİ'LLĀHİ'R-RAHMĀNİ'R-RAHĪM[2]

Ve Bihī Nestaʿīn[3]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

M 1b, Evvelā biz ism-i Ḥaḳ yād idelüm
İ 1b Söze andan ṣoñra bünyād idelüm

İsm-i Ḥaḳdur her iş üzre ibtidā
Andan oldı ibtidā hem intihā

İsm-i ẕātu'llāh-ı Raḥmāni'r-Raḥīm
Cümle ismüñ cāmiʿidür iy ḥakīm

İsm-i Ḥaḳdan ṣoñra diñle şöyle kim
Gerçi sözdür söyledügüm ille kim

5 Ṭabʿumuñ bād-ı hevāsı özgedür
Bülbül-i cānuñ nevāsı özgedür

Bir ḳoḳu ḳıldı dimāġumda güẓer
Bāġ-ı ḫuldden bir nesīm irdi meger

Göñlümüñ ṭūṭīsi pervāz eyledi
Sūz-ıla bir söze ḫoş-sāz eyledi

Ḫāṭırumda bunca kim sevdā-durur
Pes başumda bu ʿaceb ġavġā-durur

Bu meger ilhām-ı Rabbānī-durur
Cāna yā telkīn-i rūhānī-durur

---

1 Başlık İ; Hāẓā Kitābu Sīreti'n-Nebī 'Aleyhi's-selām M.

2 "Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla." Besmele, Kur'ân-ı Kerîm'de Tevbe sûresi hariç her sûrenin başında ve Neml sûresi 27/30. âyette yer almaktadır.

3 "Ve ondan (Allah'tan) yardım ister ve onun yardımına güveniriz." anlamında bir sözdür. Bu söz sadece M nüshasında vardır.

3 Raḥmāni'r: er-Raḥmāni'r M, İ; cāmiʿidür iy: cāmiʿi-durur M.
4 söyledügüm: söyledigim M, söyledigüm İ; ille: illā M, İ.
5 bād-ı: bāz-ı M; Ṭabʿumuñ bād-ı hevāsı: Ṭabʿuña iri hevāsı İ.
6 ḳoḳu: ḳoḳı M; ḳıldı: geldi İ; dimāġumda: dimāġımda M. // ḫuldden: ḫulden M.
7 ṭūṭīsi: ṭūṭūsi M. // Sūz-ıla: Sūz ile M.
8 kim sevdā-durur: sevdā kim-durur İ, sevdālar-durur M; durur: ṭurur İ. // Pes: Kim M; başumda: başımda M.
9 Rabbānī: rūḥānī İ. // telkīn-i: telkīn ü M; rūhānī: Rabbānī İ.

10 M 2a Pertev-i ʿışḳdur bu efsāne degül
Āşinā olġıl ki bī-gāne degül

Ṭabʿumı ʿışḳdur benüm rūşen ḳılan
Göñlümüñ her gūşesin gülşen ḳılan

Derd-durur cān gevherini pāk iden
Derd-durur yırtup ḥicābı çāk iden

Bu cān bīmārınuñ derddür devāsı[1]
Göñül zencīrinüñ derddür şifāsı

Derd-durur ṭāʿatları maḳbūl iden
İrmedi maḳṣūdına derdsüz giden

15 Derd-durur vīrānı maʿmūr eyleyen
Derd-durur şemʿi yaḳup nūr eyleyen

Her kimüñ kim göñli pür-āteş olur
Her ne kim söz söyler-ise ḫoş olur

Derdümendüñ sözleri dertlü olur[2]
ʿIşḳ-ıla söylense söz ṭatlu olur

A[3] 1a Derdümendem sözlerümi diñle sen
Söz ne-durur niredendür añla sen

İ 2a Bu ḳapuyı evvel açan söz-idi
Varlığı bu milke ṣaçan söz-idi

20 Perdeyi evvel götüren söz-idi
Cevheri cisme getüren söz-idi

---

11 Ṭabʿumı: Ṭabʿımı M, Ṭabʿı İ. // Göñlümüñ: Göñlimüñ M.
12 Derd: Devr İ; gevherini pāk: gevherin rūsā M. // Derd: Devr İ; yırtup ḥicābı: yırṭulup ḥicābın M; yırtup: tertīb İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
13 bīmārınuñ: bī-çārenüñ İ, bi-çārenüñ M; derddür: dertdür M, İ. // derddür: dertdür M, İ.
14 Derd: Dert M, İ. // derdsüz: dertsüz İ, dertsiz M.
15 Derd: Dert M, İ; vīrānı: vīrāneyi İ; eyleyen: iden İ. // Derd: Dert M, İ.
16 göñli: göñlü M. // Her ne kim söz söyler-ise ḫoş olur: ʿIşḳ-ıla söylense söz ṭatlu olur İ.
2 M nüshasında bu beytin ilk mısraı ile 17. beytin ikinci mısraı tek beyit hâline getirilmiştir. Bu beyit İ nüshasında yoktur.
17 Derdümendüñ: Derdimendim M; sen: pes İ. // niredendür: nedendir niredendür M; sen: pes İ.
3 A nüshasının ilk yaprağı yoktur ve A nüshası bu beyitle başlamaktadır.
18 Derdümendem: Derdimendim M; sen: pes İ. // ne-durur: nedendir M; sen: pes İ.
19 söz-idi: sözüdi M. // ṣaçan: ṣāḥib M.

Nāz-ıla rāz iden evvel söz-idi
Perdede sāz iden evvel söz-idi

ʿIşḳ-ıdı evvel bu sözi söyleden
ʿIşḳ-ıdı bu varlıġı var eyleyen

ʿIşḳ ḥaḳīḳat göginüñdür güneşi
Hem maḥabbetden yoḳarudur işi

ʿIşḳda yeksān oldılar küfr-ile dīn
ʿIşḳda ne şekk ḳayġusı var ne yaḳīn

25 ʿIşḳ-durur kim şāhları māt eyledi
Ḫalvetī yirin ḫarābāt eyledi

Şeh-süvār-ı ʿışḳı çün leşker çeker
Ḫōcalar ḳullarına olur nöker

ʿAḳl-ıla olmaz muvāfiḳ añlaġıl
Fiʿlini diñle muḫālif ṭañlaġıl

M 2b ʿAḳl eydür kār-sāzī yig-durur
ʿIşḳ eydür pāk-bāzī yig-durur

ʿAḳl eydür ked-ḫudālıḳ ḫoş olur
ʿIşḳ eydür pādişāhlıḳ ḫoş olur

30 ʿAḳl eydür kim perīşān olmaġıl
ʿIşḳ-gūlar eydür ki nādān olmaġıl

ʿAḳl daḫı ʿışḳ-ıla ḳaldı diri
Cān ili gülzārıdur ʿışḳuñ yiri

---

21 rāz iden: nāz eyleyen İ; rāz: zār M. // iden: eyleyen İ.
22 evvel bu sözi: bu sözi evvel M; söyleden: söyledüñ İ. // eyleyen: eyledüñ İ.
23 gögünüñdür: göklerinüñ İ, gönlinüñdür M. // yoḳarudur: yoḳaru der A.
25 yirin: yiri İ.
26 Şeh-süvār-ı: Şāh-süvār-ı M. // Ḫōcalar: Ḥōcalar M.
27 ʿAḳl-ıla: Ḳul-ıla A; olmaz: olur A. // ṭañlaġıl: ṭañlagıl M, ṭaġlaġıl İ.
28 eydür: durur İ.
29 ked-ḫudālıḳ: ger ḫudālıḳ M.
30 ʿIşḳ-gūlar: ʿIşḳ gelür İ.
31 ḳaldı: ḳıldı A. // yiri: diri İ.

ʿIşḳı Ḳurʾānda dimegil dimedi
Genc-i "mā-evḥā"[1] içinde gizledi

"Rabbi erinī"[2] zübān-ı ʿışḳ-ıdı
"Lī maʿaʾllāh"[3] ol zamān-ı ʿışḳ-ıdı

ʿIşḳa ʿāşıḳa ḳalem sen çek tamām
Tā hemān maʿşūḳa ḳala ve's-selām

Maḳāle-i Evvel der-Tevḥīd[4]

35 A 1b Maʿşūḳuñdan ger başuñda var ḫayāl[5]
Ol degüldür ol ḫayāl aña muḥāl

Her neyi kim fehm idersin sensin ol
İkilik birle bulınmaz anda yol

Dilde ḥarf olur göñülde var ḫayāl
Ol ikiden yüce mülk-i "Lā-yezāl"[6]

---

32 ʿIşḳı: ʿIşḳ M.

1 "Her şeyi vahyetti." Necm, 53/10. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti." Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an-ı Kerim Portalı, http://kuran.diyanet.gov.tr, erişim tarihi: 04.03.2015. (Sîretü'n-Nebî'deki diğer Kur'an tercümeleri için de bu siteden yararlanılmıştır.)

2 "Rabbim bana, kendini göster." A'raf, 7/143. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca 'Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım.' dedi. Allah da 'Beni (dünyada) kat'iyyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin.' dedi. Rabbi dağa tecellî edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca 'Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim.' dedi." Bu ifadenin Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s. 43.

33 zübān: ol zübān M. // Lī maʿaʾllāh: Lī maʿaʾllāhi A, M.

3 "Benim Allah ile…" Bu söz "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki ne bir mukarreb melek ne de gönderilmiş bir nebî öyle bir yakınlığı elde edebilir." mealinde rivayet edilen sözden alınmadır. Bu, sûfîlerin ağızlarında çok dolaşan bir sözdür. Bu söz, bir din ve tasavvuf bilgini olan Kuşeyrî'nin *Risâletü'l-Kuşeyrî* adlı eserinde "Benim öyle anlarım olur ki Rabbimden başka kimse beni istiâb edemez." şeklinde geçer. Aliyyü'l-Kârî, Kuşeyrî'nin mukarreb melekle Cebrâil'i, mürsel nebî ile kendisini kastettiğini, bununla kendinden geçme, yok olma makamına işaret ettiğini söylemektedir. Bk. Ahmet Serdaroğlu, *Usûl-i Hadis ve Mevzuat-i Aliyyü'l-Kari Tercemesî*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1966, s. 100, El-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbas Ammâ İştehere Mine'l-Ehâdîs alâ Elsineti'n-Nâs*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2009, 2/173-174. Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 115.

34 ʿIşḳa ʿāşıḳa ḳalem sen çek: ʿIşḳ ʿāşıḳdan ḳalem çeksin İ; sen çek: çek sen M.

4 Başlık A; Der Naʿt-ı Münācāt İ.

5 M nüshasında 35 ila 68. beyitler arası yoktur.

35 ger: ki İ.

36 kim: ki İ; sensin: sen İ. // İkilik: İkilige A; anda: aña İ.

37 göñülde var: göñüldedür A.

6 "Yok olmaz, ölmez." anlamında bir sözdür. Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 108.

ʿAḳl ḳuşın oda yaḳar heybeti
Fikr ṭūṭīsi bulımaz ḳurbeti

Vaḥdetüñ sırrına irmez fehm-i kes[1]
Ḥayret oldı ḥāṣılı dānā vü pes

40 Küfr ü īmān didi ḥayretde müdām
"Celle ʿan teşbīhinā Rabbu'l-enām"[2]

İşbu varlıḳ āşinālıḳ gösterür
Birligine cümle ṭanuḳlıḳ virür

Pes gümān itme ki bīş u kem-durur
Kim bu envāʿ-cins bu ʿālem-durur

Dört ü biş altı degül ẕātı anuñ[3]
Varlıġuñ nefyidür iṯbātı anuñ

Çün bilinmez kim nedür sırr-ı ḳıdem
ʿİllete maʿlūle pes sen çek ḳalem

45 İ 2b Mebde-i Bī-çūn-durur bilgil Ḫudā
ʿAḳl-ıla fikr itme ḳılursın ḫaṭā

Fiʿli kimse fiʿline hīç beñzemez[4]
Ḫāmūş olur kimse anda söylemez

Pertevidür böyle iden ādemi
Ḫod neden düzdi bilürsin ʿālemi

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
40 teşbīhinā: ṣenāhī İ.

2 "Allah, zâtında, sıfatlarında ve fiillerinde yarattıklarına benzemekten ve benzetilmekten münezzehtir." anlamında bir sözdür.
41 varlıḳ: darlıḳ İ.
42 Pes: Sen İ; bīş: piş İ. // bu: u İ.

3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
43 Dört: Dörd A.
44 bilinmez (Berlin 2a): bulunmaz A, M, İ; nedür: aña A, M. // ḳalem: ḳıdem A.
45 ile: İ nüshasında yoktur.

4 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
46 olur: otur A.

Ṣunʿı-çün luṭfını iẓhār eyledi
Āb u gilde gör ne dīdār eyledi

"Küntü kenzen"[1] didi bu ḥikmet nedür
"Fīhi min rūḥī"ye[2] bu ʿizzet nedür

50 İy göñül bāzār-ı pür-ġavġāñ-ile
Ḫayret oldı ḥāṣılum sevdāñ-ile

Küfr ü īmān ʿarżadur meydānuña
Düşdi göñüller ṭopı çevgānuña

A 2a Şevḳuñ odı ʿālemi yaḳmış-durur
Cümle eşyāda seni çaḳmış-durur

Vaṣf-ı ẕātuñ bilmeginde her kişi
Muʿterif oldı ki nādānlıḳ işi

Ḫuṭbe her yirde aduñadur yaḳīn
Yine addur bilinen senden hemīn

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
55 Müberrāsın ḫayālāt u gümāndan
Münezzehsin işārāt u beyāndan

Muḳaddessin ʿuḳūluñ bildüginden
Muʿayyen bu ki varlıḳ cümle senden

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḳudretüñ bir nefḫa urdı ḥikmete
Cevheri cism oldı geldi ṣūrete

---

48 Ṣunʿı-çün luṭfını: Ṣunʿ içün luṭfını A, Ṣanʿatı-çün luṭfın İ; iẓhār: ıżhār İ. // gilde: gilden İ; dīdār: dīzār A.

1 "Ben bir gizli hazineydim." Kudsî hadisten iktibastır. Hadisin tamamı: "Ben gizli bir hazine idim; bilinmek istedim, mahlûkatı yarattım." El-Aclûnî, *Keşfü'l Hafâ*, II, 132. Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 91.

49 didi: ki İ. // rūḥīye: rūḥī İ.

2 "Ruhumdan içine ruh üfürünce …" Hicr, 15/29. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Hani Rabbin meleklere, Ben kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım. Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman, onun için hemen saygı ile eğilin, demişti."

50 pür: bu M, İ; ġavġā: ġazāñ A, M. // Ḫayret: Ḫayrān A, M; ḥāṣılum: ḥāṣılı İ; sevdāñ: sevdā İ.

51 Küfr ü: Küfr-i A; meydānuña (Berlin 2a): mebdeʾüñe A, M, İ // ṭopı: topı İ.

53 Muʿteref: Muʿterif A; ki: vü A, M.

54 addur: erdür İ.

57 urdı: virdi İ. // Cevheri: Cevher-i A, İ.

Şīb ü bālā vü nihān u āşikār
Ṣunʿuñuñ āṯārıdur iy Kirdigār

Ḥażretüñ illā vülādan yücedür
ʿAḳl irişmez vaṣfına kim nicedür

60 Çünki ʿārif yine sensin ẕātuña
Ādemī hīç ire mi iṯbātuña

Bilmege çün bilmemek oldı kemāl
Ḥayret oldı ḥāṣılum uş māh u sāl

İlle luṭfuñ ger bańa telḳīn ide
Cebre'īl gökden bańa taḥsīn ide

Münācāt-ı Evvel[1]

Tā diri olduḳca tevfīḳuñ bańa
Yoldaş it kim azmayam öñden ṣoña

Bu ʿarūsı kim ben oldum cilve-ger
Tāze ḳıl kim göre her ṣāḥib-naẓar

65 Bunı yavuz gözden iy Ḥaḳ dūr ḳıl
Ehl-i dil gözin bunuñla nūr ḳıl

Kāşif-i esrār u dānā-yı żamīr
Çünki sensin iy Ḫudāyā destigīr

Kendü luṭfuñla beni şād eylegil
Göñlümüñ vīrānın ābād eylegil

Bu hevā-yı nefs u ṭabʿuñ vāyesi
Rūzigārum yile virdiler besī

58 Şīb: Pest M, İ; vü: A nüshasında yoktur.
59 vaṣfına: vaṣfuña A, M.
61 Bilmege çün: Bilmek içün İ. // Ḥayret: Sīret İ; māh u: māh-ı A, İ.
62 İlle: İllā A, M. // Cebre'īl: Cebrā'īl A, Cebrā'il M.
1 Başlık A.
63 tā diri: Ḳādiri A. // Yoldaş: Yoldan İ; it: id A.
64 bu: bir A; oldum: ol İ. // naẓar: hüner İ.
65 bunuñla: bunıñla İ.
66 Kāşif-i: Kāşif ü A; dānā-yı: dānā vü İ. // Ḫudāyā: Ḫudā-yı İ.
68 ṭabʿuñ: ḫōrum İ. // yile virdiler: virdiler aña İ.

A 2b ʿAḳlı virdüñ ġaflet-ile geçerem
Ḳapuñ açuḳ ben yabāna ḳaçaram

70 Çoḳ yavuzlıḳ eyledüm eylük ṣanup
Ḳapuña bir yol ḳomadum utanup

İ 3a İy şeb-efrūz-ı seḥer-ḫīzān-ı rāh
Gice gibi nāmemüñ ḳalbi siyāh

Raḥm ḳıl bu ġaflet ü nādānlıġa
Ḳoma beni böyle ser-gerdānlıġa

Nā-ümīdlerüñ ümīdisin yaḳīn
Her dü ʿālem yüz ṭutar saña hemīn

Ben ayaḳdan düşmişüñ ṭutġıl elin
Ḥażretüñe ṭoġru eylegil yolın

Maḳāle-i Düvüm der-Tevḥīd[1]

75 İşbu ʿālem Tañrınuñ bir ḳulıdur
Ḳullığında bendesi yoḳsulıdur

Gögi yiri ol ʿademden bī-gümān
Geñlü geñsüz kim getürmişdür ʿayān

ائْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا [2]

Çün diledi işbu ḳulı getüre
Milk düzede bunca işler bitüre

---

69 virdüñ: dirdüñ İ. // Ḳapuñ açuḳ: Ḳapu acup İ; açuḳ: aça kim M.
70 eylük: eylik M. // utanup: uṣanup İ.
71 efrūz: efzūn A; ḫīzān: ḫīrān İ. // nāmemüñ: nāmenüñ İ.
72 Raḥm: Raḥīm M; bu: M nüshasında yoktur; ġaflet ü: ġaflet-i M.
73 Nā-ümīdlerüñ: Nā-ümīdleriñ M, İ. // ṭutar saña (Berlin 3b): saña ṭutar A, M, İ; ṭutar: dutar A, M.
74 düşmişüñ: düşmişiñ M; ṭutġıl: dutġıl A, M. // Ḥażretüñe: Ḥażretiñe İ.

1 Başlık A.
75 bendesi: bendesi hem A; yoḳsulıdur: yoḫsulıdur İ.
76 Gögi yiri: Yiri gögi İ. // Geñlü geñsüz: Göñüllü göñülsüz İ; getürmişdür: getürmişdir M.

2 "İsteyerek veya istemeyerek (siz ikiniz) gelin." Fussilet, 41/11. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Sonra duman hâlinde bulunan göğe yöneldi: Ona ve yeryüzüne, İsteyerek veya istemeyerek gelin, dedi. İkisi de, İsteyerek geldik, dediler."
77 Milk düzede: Melik-zāde M, mülki düze İ.

Yoḳlıġuñ pes kāfiristānından ol
Diledi kim bir ḳul ala aça yol

M 3a ʿİlmini virbidi vardı kim ʿadem
Tā gele varlıġa baṣa ol ḳadem

80 Çün raḥīm dil-idi_ʿilm-i ehl-i kerem
Gelmedi anuñ sözi-le pes ʿadem

ʿİlme yardım itmek-içün ol Ṣamed
Ḳudretini virbidi ḳıldı meded

Çünki ḳudret yüzini gördi ʿadem
Zehresi çāk oluban ṭurdı ʿadem

Pes ʿadem boynına ṣaldı ol kemend
Bir ḳul oldı bir ḳaravaş itdi bend

Gök ḳodı ḳuluñ adını ol zamān
Hem ḳaravaş adı yir oldı hemān

85 A 3a Pes ḳulına anda buyurdı rükūʿ
Daḫı ayruḳ ṭurmadı ḳıldı rükūʿ

Hem buyurdı bu ḳaravaş secdeye
Düşüben Allāha tesbīḥ eyleye

Ol rükūʿ eyledi daḫı durmadı
Secdeden bu başını ḳaldurmadı

Pes ḳaravaşını virdi ḳulına
Kim bulardan ḳul ḳaravaş bulına

---

78 Yoḳlıġuñ: Yoḳlıġıñ M. // ala: aña M; ḳul aña: ḳulına İ.
79 vardı kim: kim vardı M. // gele varlıġa: ṣādlıġ-ıla İ.
80 kerem: kerām M. // Gelmedi anuñ sözi-le pes ʿadem: Geldi anuñ sözü ile pes ʿalem İ.
81 meded: mided M.
82 yüzini: yüzüni A, M, İ; oluban: olıban A; ṭurdı: durdı A, M.
83 boynına: boynuna A; kemend: künd İ. // oldı: oldu M.
84 yir oldı: oldı yir İ.
85 ḳulına: ḳuluna M. // ayruḳ: artuḳ İ; ṭurmadı: durmadı A, M.
86 bu ḳaravaş: ḳaravaşı M; Hem buyurdı bu ḳaravaş secdeye: Rūz u ṣeb Allāha tesbīḥ eyleye İ. // Düşüben: Düşiben A; Düşüben Allāha tesbīḥ eyleye: Hem buyurdı yir ḳaravaş secdeye İ.
87 durmadı: ṭurmadı M, İ. // bu başını ḳaldurmadı: başını çün ḳaldırmadı M.
88 bulına: yolına İ.

Ol ikiden ṭoġmışuz biz çün hemān
Ḳul ḳaravaş oġlı olduḳ bī-gümān

90 Gök atamuz yir anamuzdur yaḳīn
Ol ikinüñ oġlıyuz biz uş hemīn

يَابْنَ أَلسَّمآءِ لَاتَسْبِقُ اْلاَرْضَ فَاِنَّهَا اُمَّكُمْ [1]

Bu ata ana ki yir gökdür adı
Bunları Ḥaḳ emri diri eyledi

وَمِنْ اٰيَاتِه اَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِه [2]

Ādemī kim oġlıdur yirüñ gögüñ
Ol emirden diridür divşür ögüñ

قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبّى [3]

İ 3b Ol emir kim ʿālemi ḳıldı diri
ʿArşdan inmiş ferşde ṭutmışdur yiri

M 3b Dāyire-i ʿarşdan ol gelmiş-durur
Noḳṭa-i ferşde ḳarār almış-durur

يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ اِلَى الْاَرْضِ [4]

95 Bu emir kim ādemī ḳıldı diri
Ferşden ol ʿarşdan yaña çekmiş seri

---

89 ṭoġmışuz biz çün: ṭoġmışuzdur biz M. // oġlı: oġlu M.
90 atamuz: atamuzı İ. // oġlıyuz: oġluyuz M; biz uş: uş biz M.

1 "Ey göğün oğlu! Yer ile müsabaka etme! Muhakkak ki o yer, sizin annenizdir." anlamında bir sözdür.

2 "Yerin ve göğün öylece durması onun delillerindendir." Rum, 30/25. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Emriyle göğün ve yerin (kendi düzenlerinde) durması da onun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Sonra sizi yerden (kalkmaya) bir çağırdı mı bir de bakarsınız ki (dirilmiş olarak) çıkıyorsunuz."
92 diridür: dirdi İ; divşür: divşir M.

3 "De ki: Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir." İsra, 17/85. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Ve sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir."
93 inmiş (Berlin 4a): atmış A, M, İ; ṭutmışdur: dir M, ṭutmışdur A, ṭutmışdı İ.
94 Dāyire: Dā'ire İ. // ferşde: ferşde ol A; almış: olmış M, İ.

4 "Gökten yere dek her işi tedbîr eden odur." Secde, 32/5. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Gökten yere kadar bütün işleri Allah yürütür. Sonra bu işler, süresi sizin hesabınızla bin yıl olan bir günde ona yükselir."
95 Ādemi: ʿālemi İ. // seri: eri M.

Noḳṭa-i ferşden ṭutar ʿarşa yüzin
Dāyire-i ʿarşa ṣoḳar kendüzin

ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ[1]

A 3b Şöyle kim nūr-ı naẓar gözden iner
Cāme-ḫābından bu yazunuñ ḳonar

Nūr-ı ḥikmet yazudan ḳalḳar hemān
Gözüñüñ yaḳasını dutar ʿayān

Ol emirdür bunda bu işler düzen
Yirde gökde bunca cünbişler düzen

100 Ol emirdendür ḥaḳīḳat işbu cān
Ol emirden zinde oldı ins ü cān

Ol bilür gökde ḳażā taḳdīrini
Ol ḳılur yirde ḳader tedbīrini

فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْرًا [2]

Göklerüñ işini düzen ol-durur
Her birine işlü işin bildürür

وَاَوْحٰى فى كُلِّ سَمَاءٍ اَمْرَهَا [3]

Bu emir kim bunda bu ādemdedür
Kim ol emr-ile bu ḳalıb zindedür

---

96 ṭutar: dutar A, M; ʿarşa: ʿarşda M. // Dāyire: Dā'ire M, İ; ṣoḳar: M nüshasında yoktur.

1 "Sonra bu işler ona yükselir." Secde, 32/5. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Gökten yere kadar bütün işleri Allah yürütür. Sonra bu işler, süresi sizin hesabınızla bin yıl olan bir günde ona yükselir."

97 gözden: gökden A, M. // yazunuñ: yazınuñ M.

98 ḳalḳar: ḳalḳa İ. // Gözüñüñ yaḳāsını: Güneşiñüñ yaḳası M; Gözüñüñ: Gözlerüñ İ; yaḳasını: bāḳīsini İ.

99 düzen: iden İ. // cünbişler: cünbüşler M; düzen: iden A, İ.

101 ḳażā: M nüshasında yoktur.

2 "Nihayet işi çekip çevirenlere (ki mutlaka tekrar diriltileceksiniz)." Nâziât, 79/5.

102 işini düzen: işin ẕerreden İ.

3 "Her göğe kendi işini bildirdi." Fussilet, 41/12. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Böylece onları, iki günde (iki evrede) yedi gök olarak yarattı ve her göğe kendi işini bildirdi. En yakın göğü kandillerle süsledik ve onu koruduk. İşte bu, mutlak güç sahibi ve hakkıyla bilen Allah'ın takdiridir."

103 ādemdedür: ādemde dir M. // bu ḳālıb: bulup M; ḳālıb: ġālib İ; zindedür: ẕindedür İ.

Ayrılıcaġaz ḳıyāmet ḳoparur
Görme misin ne ʿalāmet ḳoparur

مَنْ مَاتَ فَقَتْ قَامَتْ قِيَامَتَهُ يَوْمَ يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلْعَالَمِينَ[1]

105 Bu emirle cümlesi lā-büdd yine[2]
İş bitürüp döniserdür aṣlına

Anda ol ulu ḳıyāmet ḳopısar[3]
Evvel āḫir ḫalḳ tamāmet ḳopısar

وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ[4] اَلَا اِلَى اللهِ تَصيرُ الْاُمُورُ[5]

İşbu tertībce yaradan ʿālemi
Hem mükerrem eyleyen bu ādemi

Ol-durur kim yoḳ-durur aña zevāl
Ol-durur ol Pādişāh-ı lā-yezāl

Añladuñ mı didügüm sözden saña
Kim bu ʿālem niçesi ḳuldur aña

110 A 4a Niçe biñ bunuñ gibi ḳulları var
Yalvarıcı aña yoḳsulları var

Cümlesindendür münezzeh ol İlāh
Yoġ-iken bunlar ol-ıdı Pādişāh

---

104 Ayrılıcaġaz: Ayrılacaġaz İ. // Görme misin: Görmemiş ne İ.

1 "Ölen kimse için onun kıyameti kopmuştur; o gün insanlar, Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın huzuruna getirilirler." Hadis, Buhari, İsti'zān, 42.

2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
105 emirle: emirler İ. // bitürüp: bitüp yine İ.

3 Bu beyit M nüshasında yoktur.

4 "Bütün işler ona döndürülür." Hud, 11/123. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Göklerin ve yerin gaybını bilmek Allah'a mahsustur. Bütün işler ona döndürülür. Öyle ise ona kulluk et ve ona tevekkül et. Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir."

5 "İyi bilin ki bütün işler sonunda Allah'a döner." Şûrâ, 42/53. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Şüphesiz ki sen doğru bir yola iletiyorsun; göklerdeki ve yerdeki her şeyin sahibi olan Allah'ın yoluna. İyi bilin ki bütün işler sonunda Allah'a döner."
108 ol: M nüshasında yoktur.
110 biñ bunuñ gibi: niçe yüz kere yüz biñ İ. // yoḳsulları: yoḫsulları M.
111 Cümlesindendür münezzeh: Cümlesinden münezzehdür İ.

M 4a Olmasa bunlar yine Sulṭāndur ol
Kimse bilmez kim niçe Sübḥāndur ol

Bir-durur ol yaluñuz bir daḫı yoḳ[1]
Evveli āḫiri yoḳ ortaġı yoḳ

Pādişāhdur kim vezīri miṣli yoḳ
Kimseden ṭoġmadı hergiz nesli yoḳ

115 Yaradandur gökleri ayı güni
Yöriden yazı ḳışı güni düni

Ṣunʿı-y-ıla ʿāleme oldı ʿayān[2]
Ḳudretinden key nihān oldı nihān

Āyīn oldı adını añmaḳ zübān
Mihri-y-ile diri durur tende cān

İy Muḥammed ḫāmūş ol ḥaddüñ degül
Sen bu sözi söylemegil epsem ol

Anuñ vaṣfı bilinmez kim nicedür[3]
Ki vaṣf endīşesinden ol yücedür

120 ʿAczüñi bilgil niyāz itgil aña
Tā ki raḥmet ḳıla luṭfından saña

Vey saña ger sini saña ḳor-ısa
Ṭāʿatüñce raḥmet umġıl dir-ise

ʿAdl iderse yirüñ olısar caḥīm
Fażl iderse cennet u nūr u Naʿīm

---

112 kim: M nüshasında yoktur. // yoḳ: İ nüshasında yoktur.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
114 Pādişāhdur: Pādişāhdır İ. // ṭoġmadı: doġmadı A; hergiz: hirgiz A.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
116 oldı: oldı çün M.
117 oldı: oldu M. // Mihri: Mühri A, Ḳahrı İ.
118 ḥaddüñ: ḥaddüñi A, ḥaddiñ M.
3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. Bu beyit İ nüshasında yoktur.
119 vaṣf endīşesinden ol: ol vaṣf endīşesinden M.
120 raḥmet ḳıla luṭfından: luṭfından ḳıla raḥmet A, M.
121 Vey: Vāy M, İ; saña: siñe A. // umġıl dir-ise: raḥmet ḳıla luṭfından saña İ.
122 yirüñ: yiriñ M; olısar: olur M, ola İ.

Maḳāle-i Sivüm der-Tevḥīd[1]

İ 4a[2] Vaḥdete bir daḫı ḥüccet iy ʿazīz
Bu żaʿīf ʿāciz dilinden diñleñiz

Her ne kim vardur cihānda iy ulu
Cümle çiftdür cānlu cānsuz yaş ḳuru

125 Yaluñuz Allāh-durur ancaḳ hemān
Kim anuñ birligine yoḳdur gümān

A 4b Çift-durur işbu zemīn ü āsumān
Ṭamu uçmaġ-ıla çift-durur hemān

Çift-durur hem ay-ıla uş gün daḫı
Gündüz-ile çift-durur hem dün daḫı

M 4b Çift-durur hem āḫiret dünyā-y-ıla
Şöyle kim çiftdür güneş hem ay-ıla

Çift-durur ölüm-ile dirlik daḫı[3]
Çift-durur hem ikilik birlik daḫı

130 Çift-durur hem ten daḫı bu cān-ile
Çift-durur hem küfri bil īmān-ile

Çift-durur hem ṣaġlıġ-ıla ṣayrulıḳ
Çift-durur ulaşmaġ-ıla ayrulıḳ

Çift-durur hem ʿaḳl nefs-ile bile
Çift-durur hem ʿilm añla cehl-ile

Çift-durur hem leyl-ile bilgil nehār
Çift-durur hem ḳış-ıla uşda bahār

---

1 Başlık A, M.
2 İ nüshasının 4a yaprağındaki derkenar beyitlerin başlangıcı bu beyittir.
123 dilinden: elinden İ; diñleñiz: diñleñüz M.
124 cānsuz: cānsız M.
127 uş: M nüshasında yoktur. // hem: İ nüshasında yoktur.
3 Bu beyit M nüshasında yok.
129 ölüm: ölmek İ. // ikilik birlik: eylük ile dirlik İ.
130 ten: tende İ. // küfri: küfür M.
131 ulaşmaġ-ıla: hem vuṣlat ile M.
132 ʿaḳl nefs-ile: nefs-ile şeyṭān M. // ʿilm: ʿilm ile İ.

Çift-durur hem ẓulmet-ile nūr ʿayān
Çift-durur hem bellü bilgil ins ü cān

135 Çift-durur dört ṭabīʿat bilgil yaḳīn
Od u yil ṭopraḳ u ṣu çiftdür hemīn

Çift-durur ḥayvān ḳamu birbiri-le
Çift-durur insān ḳamu birbiri-le

Çift-durur hem bu mekān-ıla zamān[1]
Çift-durur hem bu nişān-ıla gümān

Çift-durur hem cevher-ile bil ʿaraż
Çift-durur hem ṭabʿ u ṣūret bī-ġaraż

Çift-durur bu hest-ile nīsti daḫı[2]
Çift-durur bālā-y-ıla pesti daḫı

140 Çift-durur hem aṣl-ıla ferʿ bil yaḳīn
Hem miṣāl ü şibhe çift-durur hemīn

Her ne kim oldı ʿademden āşikār
Cümle çiftdür yirde gökde her ne var

Yaluñuz Allāh-durur ancaḳ hemīn
Andan özge her ne var çiftdür yaḳīn

A 5a Her ne kim var yirde gökde iy ʿazīz
Bildi ādem cümlesin ḳıldı temīz

Her birisinüñ kemālin bildiler
Aṣlın u ṭabʿın ḫiṣālin bildiler

---

134 hem: M nüshasında yoktur.
135 dört ṭabīʿat bilgil: hem bu dört ṭabīʿat bil M.
136 ḥayvān ḳamu: hem ḳamu ḥayvān M.
1 İ nüshasında 136. beyit ile 137. beyit yer değiştirmiştir.
137 zamān: mekān A; mekān-ıla zamān: zamān ile mekān İ.
138 ṭabʿ u: ṭabʿı A, M; bī-ġaraż: bī-ʿaraż M.
2 İ nüshasında 139. beyit ile 140. beyit yer değiştirmiştir.
139 bu: hem bu M; nīsti: nīst M; bu hest: heybet İ. // bālā-y-ıla pesti: hem bālā-y-ıla peste M.
140 ferʿ bil: bil ferʿi M. // miṣāl ü: miṣāl-i A, M; şibhe: şübhe A, M.
141 ne: ne ki M.
142 Yaluñuz: Yalıñuz M; Allāh-durur ancaḳ: ancaḳ melekler İ. // Andan: Anda M; özge: artuḳ İ; yaḳīn: hemīn M.
143 var: vardur İ. // cümlesin: cümlesini M.
144 birisinüñ: birinüñ M. // Aṣlın u: Aṣlını M; ṭabʿın: faṣlın İ.

145 Nişeligin kimse Ḥaḳuñ bilmedi
Kimse anı bilmege yol bulmadı

M 5a Birligidür bildügi bilenlerüñ
Varlıġıdur bulduġı bulanlaruñ

Enbiyā vü evliyā ehl-i beyān
Birligin varlıġın itdiler ʿayān

Vaṣf-ı ẕātın söylemekde yoḳ mecāl
ʿAḳla ʿilme anı bilmekdür muḥāl

Kimse anuñ niteligin bilmedi
Aña lāyıḳ kimse ṭāʿat ḳılmadı

Münācāt[1]

150 İy Kerīm kim sen Ġanīsin hem Raḥīm
Ben faḳīrem ʿāṣīyem müflis leʾīm

Yüz ḳara aġardı ṣaç çoġaldı ṣuç
Gör ki niçe eyledüm ben bañа güç

Çoḳ fesāda yiltedi nefsüm beni
Gör ne maġbūn eyledi ol şūm beni

Ger meded irmez-ise senden bañа
Çoḳ ziyānlar iriser benden bañа

Pādişāhsın ḥükm elüñde ḳul senüñ
ʿĀṣī-y-isem ben eger maḳbūl senüñ

155 Ḳapuña varduḳda maġbūn itmegil[2]
Beni yadlar-ıla maḳrūn itmegil

---

145 Nişeligin: Niteligin M, İ; Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳun İ.
148 ẕātın: ḥālin İ; söylemekde: söylemege İ. // ʿAḳla ʿilme: ʿAḳlı ʿilmle M; bilmekdür: bilmek M.
149 anuñ: bilmez A.

1 Başlık A, İ; Bu başlık M nüshasında yoktur.
150 İy Kerīm kim sen: Hem Kerīmsin hem M; Hem: İy İ.
151 eyledüm: eyledim M.
152 yiltedi: iletdi İ.
153 meded: mided M.
154 Pādişāhsın: Pādişāhsun İ; elüñde: eliñde M. // ʿĀṣī-y-isem ben eger (Berlin 6a): ʿĀṣīyem ben mücrimem A, M.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
155 varduḳda: vardıḳda M.

Naʿt-ı Seyyīdü'l-Mürselīn ve Ḫātemü'n-Nebiyyīn Muḥammed Muṣṭafā Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem[1]

Ḫᵛāce-i kevneyn ḫayrü'l-mürselīn
Şāh-ı ʿālem "raḥmeten li'l-ʿālemīn"[2]

Dīn ü dünyā serveri baḥr-ı vefā
Ṣāḥibü'ş-şerʿ ol Muḥammed Muṣṭafā

A 5b Āferīnişden murād oldur yaḳīn
Oldur iren "ḳābe ḳavseyne"[3] hemīn

Bezm-i şemʿi şuʿlesini Cebre'īl
Görse yanardı ḳanadı şöyle bil

160 Seyr-i "esrā"yı[4] ṭarīḳat buldı ol
Sırr-ı "evḥā"yı[5] ḥaḳīḳat bildi ol

Ḳurb-ı "ev ednā"[6] hem oldı zīneti
"Lī maʿa'llāh"da[7] maḳām-ı ḫalveti

---

1 Başlık A, M, İ.
156 Ḫᵛāce: Ḫōca A, M; kevneyn: kevneyn-i A.

2 "Ancak âlemlere rahmet olarak (gönderdik.)" Enbiyâ, 21/107. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 137.
157 Dīn ü: Dīn-i A, M; baḥr-ı: kān u İ, baḥr u M.
158 Āferīnişden: Āferīn işde M. // iren: iden M.

3 "İki yay aralığı kadar." Necm, 53/9. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu." Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 52.
159 şuʿlesini: şuʿlesin İ; Cebre'īl (Berlin 6a): Cebrā'īl A, İ, Cebrā'il M.

4 "Gece yürüttü." İsrâ, 17/1. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şânı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir."
160 esrāyı (Berlin 6a): esrārı A, M, İ; bildi: buldı A, M. // evḥāyı: evḥādı İ.

5 "Daha yakın oldu." Necm, 53/10. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti." Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 52.

6 "Yahut daha az." Necm, 53/9. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu." Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 52.
161 zīneti: zeyneti M.

7 "Benim Allah ile…" Bu söz: "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki ne bir murarreb melek ne de gönderilmiş bir nebî öyle bir yakınlığı elde edebilir." mealinde rivayet edilen sözden iktibastır. Bu sûfîlerin ağızlarında çok dolaşan bir sözdür. Bu söz, bir din ve tasavvuf bilgini olan Kuşeyrî'nin *Risâletü'l-Kuşeyrî* adlı eserinde "Benim öyle anlarım olur ki Rabbimden başka kimse beni istiâb edemez." şeklinde geçer. Aliyyü'l-Kârî, Kuşeyrî'nin mukarreb melekle Cebrâil'i, mürsel nebî ile kendisini kastettiğini, bununla kendinden geçme, yok olma makamına işaret ettiğini söylemektedir. Bk. Ahmet Serdaroğlu, *age*., s. 100; *Keşfü'l-Hafâ*, 2/173-174. Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*., s. 115.

M 5b Virdi müşgīn ṣaçları vaḳt-i naẓar
Ḫuşk-ı maġz olanlara cān u ciger

Ḫaṣmınuñ açdı cevābında yaḳīn
Hem ḳılıç dilin ü hem dil ḳılıcın

Secde-gāhdur şehr-i ḫāki ʿāleme
Yüz ṣuyıdur nūr-ı pāki ādeme

165 Defterinden ṣafḥadur Ümmü'l-kitāb
Ṣāḥib-i devletdür ol ʿālī-cenāb

Cāhidü'l-küffāra geldi çün nidā
Küfr ṭaşı ḳıldı dendānın cüdā

Ger güher ṭaşda ola olur revā[1]
Yadlaruñ ṭaş ol güherde ne revā

Sürüp put dīnin açdı deyr Yezdān[2]
Küfür iḳlīmin aldı tīġ-i īmān

Enbiyānuñ mihteridür bihteri
Evliyānuñ aṣfiyānuñ rehberi

170 Hem nübüvvet iḳlīminüñ şāhı ol
Hem vilāyet göklerinüñ māhı ol

Nübüvvet şükkeristānı anuñdur[3]
Vilāyet bāġ u bostānı anuñdur

Enbiyālar şerʿinüñ şākirdidür
Medḥi cümle evliyānuñ virdidür

---

162 Virdi: Verd ü A. // Ḫuşk-ı: Ḫuşk u A, İ.
165 Defterinden: Defterinde A, M.
166 Cāhidü'l-küffāra: Cāhidi'l-küffāra M. // Küfr: Küfri A, Küfür M.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
167 o: ol İ; güherden: güherde ne İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
168 Yezdān: nerdān M; Yezdān: Yerdān İ; deyr: dīn İ. // tīġ-ı: tīġ u A.
169 bihteri: behteri M.
170 iḳlīminüñ: ehlinüñ İ. // göklerinüñ: āsumānı A, M.
3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
171 şükkeristānı: şükristānı M. // bostānı: būstānı İ.
172 şākirdidür: şākiridür M.

Ḥükmine oldı muṭīʿ mīr ü vezīr
Bir-durur şerʿinde şāh-ıla faḳīr

Muʿcizātıdur ulu Ḳurʾān anuñ
Tā ḳıyāmet ḳılıcı bürrān anuñ

175 Her dü kevne olmış-iken şehriyār
Kendüzine faḳrı ḳıldı iḫtiyār

A 6a Dilidür bülbüli cān gülşeninüñ
Yüzidür güli Rıḍvān gülşeninüñ

Göñüller ḫıżrınuñ sūzı nebātı[1]
Ki cān emvātınuñ ʿışḳı ḥayātı

Yaradılmaḳdan mekān-ıla zamān
Maḳṣūd ol Sulṭān-ımış ancaḳ hemān

Milk-i dīnde Çār-yāridür hemīn
Yidi iḳlīme Emīrü'l-müʾminīn

180 M 6a Her birisi nūr-ı Ḥaḳdan behre-mend
Maḥremiyyet menzilinde ser-bülend

Cümlesi ġavvāṣ-ı deryā-yı ṣafā
Bülbülān-ı bāġ-ı şerʿ-i Muṣṭafā

İ 5a[2] Pādişāh-ı mülk-i rūḥānī ḳamu
Maḫzen-i esrār-ı Rabbānī ḳamu

Ḥaḳdan olsun günde yüz biñ kez selām
Kendüye aṣḥābına her gün tamām

---

173 Ḥükmine: Ḥikmete A, M; oldı: oldu M.
174 bürrān: bürān M.
175 kevne: güne M. // ḳıldı: itdi İ.
176 bülbüli: bülbülü M. // Rıḍvān: Rıḍvānı İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
177 emvātınuñ: mirʾātınuñ M; ḥayātı: İ nüshasında yoktur.
179 Milk-i: Mülk-i A.
2 İ nüshasının 5a yaprağındaki derkenar beyitlerin başlangıcı bu beyittir.
182 rūḥānī: revḥānī A.
183 yüz biñ kez: rūḥına yüz biñ M; kez: İ nüshasında yoktur.

Bir kişi kim medḥin anuñ ḥaḳ diye
Ol ḥabībümdür benüm muṭlaḳ diye

185 Gāhī Ṭāhā ḳıla geh Yāsīn nidā
Medḥin anuñ niçe ide bu gedā

Ḫāṣ melekler ḳaldılar andan ṭaña[1]
Ādemüñ ʿaḳlı irişür mi aña

Kim aña lāyıḳ anı medḥ eyleye[2]
ʿAḳl irişmez sırrına ne söyleye

Bu kitāb ḫod cümle anuñ medḥidür
Çünki zīrā muʿcizātı şerḥidür

ʿAḳlum irdükçe dürişdüm söyledüm
Maḳṣūdum oldur anı medḥ eyledüm

190 Kendü miḳdārumca anuñ medḥin direm
Sen beni ṣanma ki ben bir şāʿirem

Ben bu şāʿirliḳ adından ḳaçaram
Şāʿirāne şiʿre ṭopraḳ ṣaçaram

Şerʿ şiʿārından-durur tācum benüm
Yoḳ-durur hīç şiʿre muḥtācum benüm

A 6b Şiʿre hergiz ḳılmaz-ıdum ben şürūʿ
Gerçi bilürdüm Uṣūl-ıla Fürūʿ

Nā-gehān bir pertev-i ʿışḳ irdi uş[3]
Ḫaste göñlüm ḳopageldi ḳıldı cūş

---

185 Gāhī: Gele İ; Ṭāhā: Ṭāha M; geh: gāhī M; geh: İ nüshasında yoktur. // ide: eyde A; bu: ben İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

186 Ādemüñ: Ādemin İ; irişür mi: irişürdi M.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

188 kitāb: kitābı M.

189 dürişdüm: dürüşdüm İ; söyledüm: söyledim M. // medḥ: mediḥ M.

190 Sen beni ṣanma ki ben: Ṣanmayasın kim beni A, Ṣanmayasın tā ki ben M.

191 şiʿre: şiʿrene İ.

192 Şerʿ: Şirʿ A; şiʿārından-durur: şiʿārındandur M. // Yoḳ-durur hīç şiʿre muḥtācum: Nā-gehānī pertev-i ʿışḳ irdi İ.

193 hergiz: hirgiz A. // Gerçi bilürdüm Uṣūl-ıla: Ger bilürüm Uṣūl ile ben M.

3 Bu beyitin ilk dizesi 191. beytin ikinci dizesi olarak yazılmış, ikinci dizesi ise atlanmıştır.

194 Nā-gehān bir: Nā-gehānī M.

195 Yā İlāhī uş ṣıġındum ben sāña[1]
Kim meded ḳılġıl keremden sen bāña

Baḳmadı eksükligine özine
Ḳaṣd ḳıldı Muṣṭafānuñ sözine

M 6b Sīretini ol ulu Peyġāmberüñ
Dimek ister sözine ḳulaḳ uruñ

Yoḳsa ben ḳandan bu söz ḳandan-durur[2]
Bu ʿināyet daḫı hem senden-durur

Ol ḥabībüñ ḥurmeti-çün yā Celīl
Ḫāṭıruma eyle ilhāmuñ delīl

Münācāt[3]

200 İy ṭabīb-i derd dil ü cān derdlüdür
Nefs elinden dil perīşān derdlüdür

Nefs elinden çoḳ zaḫımlar yidi cān
Nefs ḳavī oldı ben oldum nātüvān

Ṣındı ʿaḳlum leşkeri ṭağıldılar
ʿAḳl ilini nefs çerisi aldılar

Çün göñül ilinde nefs sulṭān ola
Bāña benden daḫı ne dermān ola

Çāresüz ḳaldum ḳatı bī-çāreyem[4]
İşbu mülkde bir ġarīb āvāreyem

---

1 A ve M nüshalarında 196. beyit ile 197. beyit yer değiştirmiştir.
195 ṣıġındum: ṣıġındım M; ben ṣıġındum uş: uş ṣıġındum ben İ.
196 eksükligine: eksikligine M. // Ḳaṣd: Ḳaṣdı M, İ.
197 Peyġāmber: Peyġamber M, İ; M ve İ nüshalarında "Peyġamber" kelimelerinde "ā" sesi "a" şeklinde yazılmıştır. Bu nedenle M ve İ nüshalarındaki "Peyġamber" kelimelerinin yazılışı dipnotta gösterilmedi.

2 Bu beyit İ nüshasında mükerrer yazılmıştır.
199 Ḫāṭıruma: Ḫāṭırıma İ.

3 Başlık A.
200 dil: A nüshasında yoktur; dil: tā M; derdlüdür: dertlüdür: A, İ. // Nefs: Nefsi M; derdlüdür: dertlüdür A, İ.
201 Nefs: Nefis M. // oldı: oldu M.
202 ṭağıldılar: dağıldılar İ. // ʿAḳl: ʿAḳıl A; nefs: nefis M.

4 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
204 ḳaldum: ḳaldım M; bī-çāreyem: bī-çāreyim M. // āvāreyem: āvāreyim M.

205 Yoḳ ḳapuñdan özge yirüm varası[1]
Bir kimesnem yoḳ daḫı yalvarası

İy mededler idici irgil meded[2]
Yardım eyle ṣuçum olduḳda ʿaded

Ben ümīdüm şuña dutmışam hemīn[3]
Kim ṭapuñ-durur şefīʿu'l-müẓnibīn

Mevlūdu'n-Nebī ʿAleyhi's-Selām[4]

A 7a Söylegil iy ġayb gülinüñ bülbüli
Ġayb ilinden mi getürdüñ bu güli

Göñlüñi ṭutma cihānda ḳayġulu
Bu cihān ḫod ḳayġu-y-ıla ṭopṭolu

210 Sen nesisin bu cihānuñ kim ġamın
Hā çekersin bir ḳonuġısın hemīn

Daḫı yirdensin buña aldanmaġıl
Tīz gidersin eglenürem ṣanmaġıl

Yā benī ādem diyü geldi ḫiṭāb
Olma ḥayvān tek esīr-i ḫurd u ḫāb

M 7a Dāne-i ḫāke ḫarīdār olmaġıl
Ten duzaġında giriftār olmaġıl

Fitnedür dünyāya meftūn olmaġıl[5]
Aldanup rengine maġbūn olmaġıl

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
205 yirüm: yirim M. // daḫı: durur M.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
206 irgil: irgör M. // oldı: oldu M.
3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
207 ümīdüm (Berlin 7a): ümīdi A, M.
4 Başlık İ; Āġaz-ı Kitāb-ı Sīret-i Terceme-i be-Naẓm A, M.
208 Söylegil: Söyle M; gülinüñ: iliniñ M.
209 ṭutma: dutma A, M; ḳayġulu: ġayġulu M.
210 Sen nesisin: Sensin İ; bu cihānuñ kim: kim bu cihānuñ İ. // ḳonuġısın: ḳonuḳsın sen M.
211 yirdensin: bir dem sen İ. // Tīz: Tiz A, M.
212 teg: hem İ; ḫurd u ḫāb: ḫurd-ı ḫᵛāb İ.
213 ḫāke: ḫāki M. // duzaġında: ṭuzaġında M.
5 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

215 Her kimi kim iki gün mihmān ider
Cānın elbetde anuñ ḳurbān ider

Kim yir-ise dünyenüñ dü nānını
Öldürür ṭopraġa ḳarar ḳanını

Yimedin daḫı seni bu rūzigār
Söyle bir söz ḳala bārī yādigār

İ 4a Muṣṭafānuñ sīretini söylegil
Cānuña ʿışḳını yoldaş eylegil

Buñ güninde tā saña yardım ḳıla
Ol şefāʿat ḳılmaz-ısa kim ḳıla

220 Ol ḥabībüñ ḥurmeti-çün yā İlāh
Żāyiʿ itme rencümi ḳılma tebāh

Sözümi ḥażretinde ḳıl vesīle[1]
Şefāʿat eylesün bu ben ẕelīle

Bu ümīde baġlamışam ben beni
Maḥrūm itme luṭfuñ-ıla yā Ġanī

Ne ḳılam neyleyem çün ben siyeh-kār[2]
Günāhkāram günāhkāram günāhkār

Şol işlerden ki ḳıldı nefis nādān[3]
Peşīmānem peşīmānem peşīmān

---

215 cānın: cānını A, M; Cānın: Cānun İ.
216 dünyenüñ: dünyānuñ M, İ; dü nānını: leẕẕātını İ. // ḳarar: ḳara A, ḳatar İ.
217 Yimedin: Yimeden M, İtmedin İ; rūzigār: rūzügār M. // bir söz ḳala bārī: bārī ḳala senden İ.
220 rencümi: rencimi M.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. Bu beyit M nüshasında yoktur.
221 ḥażretinde ḳıl: ḳıl ḥażretiñde M; ḥażretinde: ḥażretiñde İ.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
223 neyleyem çün (Berlin 7b): ne söyleyem A, M; neyleyem çün siyehkār: çün neyleyem zār bī-kār İ.

3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. A ve M nüshasında bu beyitten sonra "Ḳıṣṣa-yı Velādeti Seyyidi'l-Murselīn ve Ḫātemi'n-Nebiyyīn ve Ḥabībü Rabbi'l-ʿÂlemīn" başlığı; İ nüshasında ise "Mevlūd-ı Resūl Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem" başlığı vardır. Bu bölüm için daha önce başlık geçtiği için bu başlıklar dikkate alınmadı.
224 ḳıldı nefis: itdi nefis A, M.

225 A 7b Daḫı yaradılmadın levḥ ü ḳalem
ʿArş u kürsī gökler-ile yir ü hem

Ḥaḳ Taʿālā bir muʿaẓẓam nūr-ı pāk
Kendü luṭfından yaratdı tāb-nāk

Ol bizüm Peyġāmberümüz nūrıdur
Kendüsi bize ḫaber böyle virür

اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُوري[1]

M 7b Çünkim oldı ol ulu nūr āşikār
Secde ḳıldı Allāha çoḳ rūzigār

Çoḳ ḳarınlar hem rükūʿ itdi tamām
Niçe biñ yıllar daḫı ḳıldı ḳıyām

230 Çoḳ ʿömürler hem teşehhüd ḳıldı ol
Her ne kim buldı-sa anda buldı ol

Bu namāzı çünkim ol deryā-yı rāz
Ḳıldı farż oldı bize lā-büdd namāz

Bī-cihet kendüye ḳarşu ol İlāh
Ṭutar-ıdı ol nūrı çūn mihr ü māh

Ġaybı ġaybdan bilgil evvel āşikār[2]
Muṣṭafānuñ nūrın itdi Kirdigār

Baʿde-zān ol ulu nūr urdı ʿalem[3]
ʿArş oldı kürsī vü levḥ u ḳalem

235 Çün yaratdı ṣoñra işbu ʿālemi
ʿĀlem içinde yaratdı Ādemi

---

225 daḫı yaradılmadın: yaradılmadan İ. // ʿArş u: ʿArş-ı A; yir ü: yir A, İ.
226 Kendü: Kendi M, İ; tāb-nāk: tābenāk M.
227 bizüm: bizim M; Peyġāmberümüz: Peyġamberümüz A, Peyġamberiñ İ.
1 "Allah önce benim nurumu yarattı." Hadis, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/827.
230 buldı-sa: buldu-sa M.
232 Bī-cihet kendüye: Bī-ceht kendü A; Bī-: Bu M. // Ṭutar: Dutar A, M; mihr ü māh: Pādişāh İ, mihr-i māh M; mihr: mehr A.
2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
234 ol: İ nüshasında yoktur.

Ādemüñ alnına ḳondı nūr hemān
Söyler-idi dürlü tesbīḥi ʿayān

Didi Ādem yā Rab işbu nūr nedür
Bañа bildür bu ḥaḳīḳat niçedür

Didi yā Ādem bu nūruñ issi var
Bu emānetdür sañа sen ṣaḳla var

Bu Muḥammed Muṣṭafānuñ nūrıdur
Seyr ider sizden gider añа varur

240 İ 4b Ṣulbe ṣulbden naḳl idiser işbu nūr
İssine degin gidiser işbu nūr

ʿAhd ḳıl kime varursa pāk ola
Hem alacaġın daḫı key pāk ola

A 8a Kim bu nūruñ issi-durur key arı[1]
Cümle maḫlūḳātuñ oldur serveri

Ben seni hem yiri gögi bī-gümān
Ol ḥabībüm ʿışḳına düzdüm hemān

Ol zamān āḫir olıcaḳ geliser
Küfr elinden milkini ol alısar

245 Ümmeti-le ṭutısar bu ʿālemi
Gelmedi ancılayın bir ādemī

Çünkim oldı ol ulu nūr āşikār
Ādemüñ alnında niçe rūzigār

---

236 alnına: alnında M, İ.
237 işbu: bu M. // bildür: bildir M.
238 emānetdür: emānetdir M.
239 Muṣṭafānuñ nūrıdur: Muṣṭafā nūrı-durur İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
242 maḫlūḳātuñ: maḫlūḳātıñ M; oldur: ol-durur M.
243 yiri: yidi İ.
244 mülkini ol: yir mülkin A; mülkini alısar: temīz ḳılısar İ; milkini: mülkini A.
245 ṭutısar: dutısar A, dutusar M. // Gelmedi: Gelmeye İ; bir: pür İ.
246 Çünkim: Çünki M; oldı: oldu M.

M 8a Bir gün ol Ḥavvānuñ alnına düşer
Ol gice kim Şīt ḳarnına düşer

Şīt ṭoġınca nūr Ḥavvāda ḳalur
Ṭoġıcaġaz Şītüñ alnına gelür

Şīt-ile ʿahd eyledi Ādem yaḳīn
Kim bu nūr sañа emānetdür ṣaḳın

250 Pāk olġıl pāk alġıl işbu nūr
Pāk aṣıllara ḳılısardur ʿubūr

İşbu tertībce irişdi Nūḥa ol
İrdi andan hem Ḫalīlu'llāha ol

Her kime varursa olurdı ulu
Ḫalḳ içinde olur-ıdı baḫtulu

Birbirisine emānet dir-idi
Ḳılmaġıl buña ḥiyānet dir-idi

ʿAhd iderdi atası oġlı-y-ıla
Kim gidince ol nūra ʿizzet ḳıla

255 Hep şeyāṭīn kāfirüñ kāhinleri
Cümlesi bilürler-idi ol nūrı

Kime varsa düşmen olurlar-ıdı
Dürlü mekr ü hīle ḳılurlar-ıdı

Ḳaṣd iderlerdi anı öldüreler
Ol ḥabībüñ nūrını ṣolduralar

---

247 alnına: alnında İ. // ḳarnına: raḥmine İ.
248 ṭoġınca: doğunca A. // Ṭoġıcaġaz: Doğucaġaz A, Ṭoğuncaġaz İ.
249 bu nūr sañа emānetdür: emānetdür bu nūr sañа M.
250 pāk: pāke M; alġıl (Berlin 8b): olġıl A, M, İ; işbu: bu M, kim bu İ. // aṣıllara ḳılısardur: aṣıllulara ḳılısar A.
251 tertībce: tertībçe İ.
253 Birbirisine: Birbirine M. // Ḳılmaġıl buña: Ḳılmañuz añа M.
254 gidince: gelince M, ki niçe İ.
255 Hep: Ol İ.
256 düşmen: düşmān M, İ. // ü: ile M.
257 iderlerdi: idelerdi M; öldüreler: öldürmege M. // nūrını: nūrı İ; ṣolduralar: ṣoldurmaga M.

Līkin anı ṣaḳlar-ıdı ol İlāh
Düşmeninden bekler-idi Pādişāh

A 8b Ol çerāġı kim yaḳa Ḥaḳ kim añna
Ḳaṣd iderse kendü göyner görseñe

260 Bunlaruñ çoḳ-durur igen ḳıṣṣası
Her birinüñ şādısı vü ġuṣṣası

Ḳırḳ yidi ata olıcaḳ iy ʿazīz
İrdi ʿAbdu'l-muṭṭalibe diñleñiz

İrdi andan oġlı ʿAbdu'llāha ol
Çoḳ şükürler eyledi Allāha bol

Bir ḳız alıvirdi añna ol ulu
Key ḫayālu ḫūb u hem yüzi ṣulu

M 8b Āmīne-y-di adı kendüsi emīn
Ol nūr anuñ alnına vardı hemīn

265 Līki tābān oldı ġāyet āşikār
Ḫalḳ içinde güne döndi ol nigār

İ 5a Bildiler oldı ṣadef dürre yaḳın
Kim gelür andan cihāna şāh-ı dīn

Didi ʿAbdu'llāh atası ḳıl yaraḳ
Var Medīne şehrine dime ıraḳ

Al ḳonuḳlıḳ yaraġın anda tamām
Kim bulınmaz cümlesi bunda tamām

Ṭoġıcaḳ oġluña mihmān eylegil
Çoḳ deve boġazla ḳurbān eylegil

258 Līkin: Lakin İ. // Düşmeninden: Düşmānından M.
259 çerāġı: çırāġı A. // kendü göyner: kendi göyünür İ; göyner görseñe: göyünür añna M.
260 igen: bil hem İ.
261 olıcaḳ: olucaḳ M.
262 oġlı: oġlu M; andan oġlı: anda oġlu İ. // Allāha bol: ol Allāha İ.
263 u hem: M nüshasında yoktur.
264 Āmīne-y-di: Āmīneyi İ; emīn: hemīn M.
266 dürre: dürri İ. // şāh-ı: şāh u M.
267 ʿAbdu'llāh: ʿAbdu'llāha İ.
268 anda: sen M. // bulınmaz: bulunmaz A.
269 Ṭoġıcak: Doġıcaḳ A, Doġucaḳ M, Ṭoġucaḳ İ; oġluña: oġluñu M, oġluñ İ.

270 Kim niçe oġullara vardı bu nūr
Uşda senden idiser issi ẓuhūr

Gitdi ʿAbdu'llāh yaraġın almaġa
Ṭoġıcaḳ oġlına mihmān ḳılmaġa

Varıcaġaz anda ṣayru oldı ol
Pes ecel yitişdi anda öldi ol

Ol ṣanurdı kim gele mihmān ide
Bilmez-idi cānını ḳurbān ide

Öldi ol oġlı cihāna gelmedin
Bir keret yüzine baḳup gülmedin

275 Böyle-durur bī-vefā çarḫuñ işi
Degme gez bulmaz vefā andan kişi

A 9a Bü'l-Ḥasan Bekrī rivāyet eyledi
Mevlūdı böyle ḥikāyet eyledi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Resūlüñ anası Āmīne ḫatun
Ṭoḳuz ay oldı didi ḥamlüme çün

Rebīʿu'l-evvel ayı ḳutlu ayda[1]
Ulu devletlü ol ʿizzetlü ayda

Bu ayuñ didi on ikincisinde
Mubārek hem düşenbih gicesinde

280 Ḫatun kişilere olan ʿalāmet
Belürdi başladı baña tamāmet

---

270 bu: o A, M. // senden: sende M; senden idiser issi: şimdi idiser sende İ.
271 Ṭoġıcaḳ: Doġıcaḳ A, M; oġlına: oġluna M; ḳılmaġa: ḳılınmaya M.
272 oldı: oldu M. // öldi: öldü M.
273 kim: ki İ.
274 oġlı: oġlu M. // keret: kerre M; keret yüzine baḳup: gün baḳup yüzine İ; gülmedin: görmedin A, M.
275 bulmaz vefā: vefā bulmaz M.
277 didi ḥamlüme: ḥamlüme didi M, ḥamli didi İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

M 9a Ḳarañulıḳ yaluñuz yoldaşum yoḳ
Benüm ḥālüm bilür bir ḥāldaşum yoḳ

İñiledüm didüm ḥālüm bu gice
Yaluñuz n'ola aḥvālüm bu gice

Ki ḳorḳaram şeyāṭīn dīv şerinden
Daḫı bu Mekkenüñ kāfirlerinden

Gözlerüm yaş-ıla ṭoldı aġladum[1]
Sen meded ḳıl baña yā Allāh didüm

285 Görürem dürlü dürlü geldi ḳuşlar
Ḳamunuñ yüñleri nūr gibi ışlar

Benüm üstümde ḫoş pervāz iderler
Ki dürlü tesbīḥ-ile sāz iderler

Melekler kim gelürler kim giderler
Gehī tehlīl gehī tekbīr iderler

Baña her birisi virür beşāret
Ṭoġar oġluñ diyü ḳılur işāret

Görürem bunları medḥūş oluram
Ki ḥayrān ḳaluram bī-hūş oluram

290 Ḳapudan girdi gördüm niçe ḥūrī
Ki ṭoldurdı evüñ içini nūrı

Bularuñ yüzi gibi görmedüm yüz
Yüzi nūrından oldı gice gündüz

---

281 yaluñuz: yalıñuz M. // ḥālüm: ḥālim M.
282 Yaluñuz: Yalıñuz M. // aḥvālüm: aḥvālim M.
283 şeyāṭīn dīv: şeyāṭīnüñ M; şerinden: şerrinden İ. // kāfirlerinden: müşriklerinden İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
284 Gözlerüm: Gözlerim M.
285 yüñleri: yüzleri İ.
286 sāz: şād M, İ.
287 gelürler kim: gelür kimi İ. // Gehī tehlīl gehī tesbīh iderler: Müşerrefler münevverler ḳılarlar M, Ki dürlü tesbīḥ ile sāz iderler A; Gehī: Gāhī İ.
288 virür: virüp A, M. // Ṭoġar: Doġan A, M.
291 nūrından: nūrundan M.

İ 5b Birisi geldi öñümde oturdı[1]
Biri ardumda etegüm götürdi

A 9b Birisi döndi bañа didi anda
Saña beñzer daḫı kim var cihānda

Ki senden ṭoġısar-durur ulusı
Yir ü gök ehlinüñ uş baḫtulusı

295 Cihān faḫrı çerāġı rūzigāruñ
Ḥabībi hem Resūli Kirdigāruñ

Ḳamu mürsellerüñ şāhı ulusı
Nebīler ḫātemi Ḥaḳ sevgülüsi

Ḳanadı-la bir aḳ ḳuş ḳuvveti-le
Ṣıġadı arḳamı key ʿizzet-ile

Ṣuṣadum ġāyet ḥarāretden ḳatı[2]
Ṣundılar bir cām ṭolusı şerbeti

İçdüm oldı çün vücūdum nūra ġarḳ[3]
İdemezdüm nūrdan kendümi farḳ

300 M 9b Ne ṣu gördüm ne aġrı vü ne ḫod ḳan
Hemān bir ay gibi ṭoġdı bir oġlan

Ne oġlan kim cihānı ṭutdı nūrı
Evi gündüzden aydın itdi nūrı

Yine baḳdum ne ḥūrī var ne oġlum
Ögüm yayıldı şol-dem gitdi ʿaḳlum

---

1 Bu beytin dizeleri İ nüshasında yer değiştirmiştir.
292 ardumda: ardımda M; etegüm: etegümi A, M.
294 ṭoġısar-durur: ṭoġar ol ḥalḳuñ İ. // Yir ü: Bu Yir İ; baḫtulusı: baḫtılusı M.
295 çerāġı: olupdur M, çırāġı A; rūzigāruñ: rūzigārıñ M. // Kirdigāruñ: Kirdigārıñ M.
296 Ḥaḳ: hem A, M, hem Ḥaḳ İ.

2 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür. Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

3 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür. Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
299 oldı çün: çün oldı İ.
300 vü: İ nüshasında yoktur. // bir: kim İ.
301 gündüzden: günden de İ.
302 baḳdum: baḳdım M; oġlum: oġlan İ. // yayıldı: bayıldı M; gitdi ʿaḳlum: oldum ḥayrān İ; ʿaḳlum: ʿaḳlım M.

Yaḳın ḳaldı virem ḥasretle cānı
Yine baḳdum bucaḳda gördüm anı

Yire ḫoş Kaʿbeye ḳarşu yüz urmış
Başı secdede barmaġın götürmiş

305 Dili söyler bilimedüm sözini
Sevindüm göricek yine yüzini

Baḳaḳaldı gözüm nūrlu yüzine
Dili söyler ḳulaḳ urdum sözine

İşbu deñlü añladum gör himmeti[1]
Ümmeti dir ümmeti dir ümmeti

İşitdüm yine ḥūrīler sözini
Evümde illā görmedüm yüzini

Biribirine dir bundan yig ādem
Ki ṭoġmadı yaradılalı ʿālem

310 Cihānda Ḥaḳ bunuñ gibi şerīfi
Yaratmadı bu resme bir laṭīfi

Görürem dürlü ḳaftanlar u dībā
Ḳamusı birbirinden ḫūb-zībā

A 10a Yir-ile gök arasında açıldı
Ki nūrından ḳara dün gök seçildi

Bir ün geldi didi bu ṭonları tīz
Bu oġlana geyürüñ bunları tīz

---

303 ḳaldı: vardı M. // bucaḳda: buḥḳada A.
304 urmış: urmuş M. // barmaġın: barmaġını İ; götürmiş: getürmüş M.
305 Dili: Velī İ; söyler: söylerdi M; bilimedüm: bilmezem M; sözini: sözüni İ. // Sevindüm: Sevindim M.
306 nūrlu: nūrlı M. // Dili: Velī İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
307 deñlü: deñli İ; añladum: diñledüm M. // Ümmeti: ʿIşḳ-ıla M; dir: vā M.
308 İşitdüm: İşitdim M; sözini: sözüni A. // Evümde: Evimde M; illā görmedüm: görmedüm illā İ; yüzini: yüzüni A.
309 ṭoġmadı: doġmadı A, M.
311 zībā: dībā A, M.
312 gök: aḳ İ.
313 tīz: siz İ, tiz M. // tīz: siz İ.

Ki ṣaḳlansun ḳamu nāẓır gözinden
Iraġ olsun yavuz gözler yüzinden

315 ʿAfārītler şeyāṭīn ḥīlesinden
Emīn olsun ʿadūnuñ cümlesinden

Ki budur Ḥaḳ Taʿālānuñ ḥabībi
Budur bu derdlü cānlaruñ ṭabībi

M 10a, Bu ḥāl içinde ḥayrān olmış-ıdum
İ 6a Ṣanasın şöyle bī-cān olmış-ıdum

Görürem yine çoḳ ḳuşlar havādan
Evüme geldi ṭoldılar avadan

Ḳızıl yāḳūt gibi ayaḳları hep
Zümürrüd gibi sebz dırnaḳları hep

320 Ḳanatları ḳamu incü gibi aḳ
ʿAceb ṣūretde düzmiş anları Ḥaḳ

Ḳamusı tesbīḥ ü tehlīl iderler
Bölük bölük gelürler hem giderler

Görürem üç ʿalem daḫı açıldı
Biri şarḳda biri ġarbda seçildi

Birisi Kaʿbenüñ üstinde ṭurdı[1]
Üçin daḫı feriştehler götürdi

Yir-ile gök arası nūrı ṭoldı
Ki gündüzden daḫı yig aydın oldı

---

314 ṣaḳlansun: saḳlansun A, M. // Iraġ: Iraḳ M; yüzinden: yüzünden M.
315 ʿadūnuñ: ʿadūlar İ.
316 Taʿālānuñ: Taʿālānıñ M. // Budur bu derdlü cānlaruñ: Bu-durur cümle dertlerüñ İ; derdlü: dertlü A, M.
317 ıdum: ıdım M. // şöyle: böyle İ; ıdum: ıdım M.
318 yine çoḳ ḳuşlar: çoḳ ḳuşlar geldi M. // Evüme: Evime İ; ṭoldılar: ṭoldular M; avadan: semādan İ.
319 Zümürrüd: Zümürrüt M; sebz: sebze İ; dırnaḳları: ṭırnaḳları İ.
320 Ḳanatları: Ḳanadları İ.
322 biri: bir A; şarḳda biri ġarbda: şarḳa biri ġarba M; seçildi: şaçıldı M.
1 M nüshasında, bu beytin ikinci dizesi yerine 324. beytin ilk dizesi yazılmış ve bu beytin ikinci dizesi ile 324. beytin ikinci dizesi yazılmamıştır.
323 Kaʿbenüñ: Kaʿbeniñ M; üstinde: üstünde A, İ. // götürdi: götürdiler İ.
324 nūrı: nūrla İ.

325 Feriştehler āvāzı ṭoldı ʿālem
Ḳamu tekbīr ü tehlīl oldı ʿālem

Görürem Mekkenüñ kāfirlerini
Ḳamu uyḫudan uyanmaz birini

Ḳaçar dīvler deñizlere giderler
Şeyāṭīnler ḳamu feryād iderler

Dīvlerüñ feryādını kāhinlerüñ[1]
Ḥaḳ ḳulaġına yitürür anlaruñ

A 10b Kimisi ḫaste olur kimi ölür
Kiminüñ ʿaḳlı gider şöyle ḳalur

330 Saṭīḥ rencūr olur Şıḳḳu'l-Yemānī
Ölür ışmarlar ol ṭamuya cānı

Ün eyler şöyle Zerḳā-yı Yemāme
Ki ḳorḳar cümle ol ehl-i Yemāme

Dirilüp ḳatına didiler aña
Ne aġlarsın bu resme n'oldı saña

Didi ol ben ne-y-içün aġlamayam
Ya cānum ḥasret-ile ṭaġlamayam

Bu gice ṭoġdı ol ṣāḥib-zamāne
Süriser putları milkden yabāna

335 M 10b Melikleri ululari ḳırısar
Bu dīnler defterini ol düriser

---

326 uyḫudan: uyḫuda M, uyḳuda İ.

1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.

328 feryādını: feryādını vü M; kāhinlerüñ: ḥaḳ kāfirlerüñ İ. // Ḥaḳ: -İ; yitürür: yitürdi M, İ; anlaruñ: anları A.

330 Şıḳḳu'l-Yemānī: Şaḳḳu'l-Yemānī A, Şıḳḳ-ı īmānī M.

331 eyler: ider İ. // ḳorḳar: ḳorḳa İ.

332 didiler: dirlerdi A, M.

333 ol ben ne-y-içün: yā kim ben niçün İ; aġlamayam: aġlamayayım M. // Ya: Yā M, İ; cānum: cānım M, ṭaġlamayayum M; Ye cānum ḥasret-ile ṭaġlamayam: Ḥasret ile yā cānum ṭaġlamıyam İ.

334 ṭoġdı: doġdı A, M. // putları: begleri İ.

335 dīnler: dinler M; dīnler defterini: dīn defterlerini İ.

Bu gice gök ḳapuları açıldı[1]
Melā'ikler yire indi ṣaçıldı

Şu deñlü Kaʿbeye indi melekler
Ki nūrdan göklere oldı direkler

Tamāmet şarḳı ġarbı nūrı ṭutdı
Ki tekbīr tehlīl üni göge yitdi

Ḥaẕer ḳıluñ gidiser baş u cānlar
Ḳamu tārāc olısar ḫānümānlar

340 Oġul ḳızlar esīr olup ḥasārāt
Olısar māl u milkler cümle ġārāt

Ebā ecdād dīni gitdi dürildi
Şeyāṭīn dīv bu milkden hep sürildi

İ 6b Dirīġā vāy bize irdi muṣībet
Hezārān miḥnet-ile çoḳ faẓīḥat

Bunı didi hemān döñdi başını
Yüzin yırtdı yire dökdi yaşını

O ḫalḳ aġlar ḳamu ġamgīn olurlar
Göñüller gözleri nemgīn olurlar

345 Ḳamu putlar dökildi yatdı yire
Ki Sāve ṣuyı daḫı batdı yire

A 11a Hem ol āteşkede odı söyindi
Ki biñ yıl-ıdı ol oda ki yandı

---

1 İ nüshasında 336. beyit ile 337. beyit yer değiştirmiştir.
336 ḳapuları: ḳapurı M.
337 Şu denlü Kaʿbeye: Kaʿbeye şu denlü M.
338 nūrı: nūr M; ṭutdı: dutdı A, M. // tekbīr tehlīl üni göge: göge tekbīr tehlīl üni M; tehlīl üni göge yitdi: āvāzı dünyāyı ṭutdı İ.
339 tārāc: tārāş İ.
340 ḥasārāt: ḫasārat A. // māl u milkler: mālı mülki İ; milkler: mülkler A; ġārāt: ġāret A.
341 Ebā ecdād: Ayā ʿan cedd İ; dīni: di didi A, dini M. // milkden: mülkden A.
345 yatdı: batdı M. // ṣuyı: baḥrı A, M.
346 āteşkede: āteşlerüñ İ. // oda (Berlin 11a): od A, M, İ; ki: İ nüshasında yoktur; yandı: yanardı İ, M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kisrīnüñ köşki yarıldı çatladı
Bir yöni yıḳıldı ġāyet kütledi

Böyle gördi Kisrī çün eyvānını
Lerze ṭutdı ḳorḳudan endāmını

Oḳıdı dānālarını söyledi
Bu ne ḥāldür niçe ḥikmetdür didi

350 Bir vezīri didi_aña iy şehriyār
Bir iş oldı bu gice gökde_āşikār

Kim ḳırān-ı küll-i aḳrebde bu dün
Vaḳıʿ oldı bilmezem ben kim niçün

M 11a Bu gice beñzer ʿArabda kim hemān
Ẓāhir oldı bir ulu ṣāḥib-ḳırān

Kim ʿArab ehlinedür ʿaḳreb yaḳın
Hem taʿalluḳı aña çoḳdur hemīn

Biz Resūlu'llāh sözine gelelüm
Rāvīlerden ḫoş rivāyet ḳılalum

355 Anası didi çü gördüm Muṣṭafā
Secdededür göñlüm oldı ḫoş ṣafā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Melekler dürlü dürlü çoḳ gelürler
Evümüñ içi ṭopṭolu olurlar

Benüm oġlumı ḳılurlar ziyāret
Virürler her biri baña beşāret

347 Kisrīnüñ: Kisrīniñ M. // Bir yöni: Birisi İ; yöni: yanı A, M.
348 ṭutdı: dutdı A, M; ḳorḳudan: ḳordan İ.
350 didi_aña: didi kim İ. // oldı: oldu M; bu gice: gice İ; gökde: pes İ.
351 Kim: Ki M; küllī: küllü M, küll İ; bu dün: bugün A, M. // ben kim: ol M; niçün: neçün A.
352 oldı: oldu M.
353 ehlinedür: ehlinedir M; ʿaḳreb: ḳurb İ. // aña: M nüshasında yoktur.
354 Rāvīlerden: Rāvilerden A; ḳılalum: idelüm İ.

İşidürem yine bir ḫoş āvāzı
Ḥazīn ü cān-fizā vü dil-nüvāzı

Bu nebīdür dir hidāyet eyleyen
Bu-durur yarın şefāʿat eyleyen

360 Budur ol nūr kim söyünmez tā ebed
Buña uyanlar göyünmez tā ebed

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Gerçi fażl itmiş-durur aña Aḥad[1]
Bu ḥabīb-idi yoġ-iken bir aḥad

Mevcūd olmadın daḫı hīçbir enām
Ḥaḳ bunı ḳılmış-ıdı ḫalḳa imām

Çün işitdüm bunı cānum sevindi[2]
Melūl göñlüm feraḥlandı avındı

A 11b Pes işidürem yine bir ün hemān
Çaġırurdı başum üstinde ʿayān

365 Dir ki gezdürüñ Muḥammed ḥażretin
Gün ṭoġandan gün batan yire degin

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Mubārekligi tā kim her zemīne
İrişsün her zemīnüñ ādemine

İ 7a Görürem pes Muḥammed ġāyib olmış
Evümüñ içi nūrsuz şöyle ḳalmış

Yaḳın ḳaldı virem ḥasretle cānı
Hemān-laḥẓa getürdiler yine anı

---

358 āvāzı: avāzı M. // Ḥazīn ü: Ḥazīn-i A; cān-fezā vü: dil-ġarīb ü İ.
360 kim: M nüshasında yoktur.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
363 Çün işitdüm: İşitdüm çün İ. // göñlüm: iken İ; avındı: ögledi İ, avundı A.
364 Çaġırurdı: Çaġırur kim A, M.
365 Muḥammed: A nüshasında yoktur. // ṭoġandan: doġandan A, M.
367 pes: ben M; ġāyib: ġā'ib M, İ; olmış: olur M. // Evümüñ: Evimüñ A; nūrsuz şöyle: şöyle nūrsuz İ; ḳalmış: ḳalur M.
368 yine: hem İ.

Bir aḳ ṣūf ṭona ṭolamışlar anı
Göricek anı buldum yiñi cānı

370 M 11b Başı altında hem bir aḳ ḥarīri
Ḳomışlar gördüm ol māh-ı münīri

Elinde üç kilīd aḳ incü ṭutar
Egerçi incüdür aḳ ille kim ter

İşidürem bir ün eydür Muḥammed
Ki nuṣret kilīdin ṭutdı mü'ebbed

Diledüm kim alam ṣunam ben anı
Bir aḳ bulut irişdi nā-gehānī

Ki nūrı ṭopṭolu oldı cihāna
Dikildi yirden irdi āsumāna

375 İçinden geldi atlular āvāzı
ʿAcāyib ḳuşlaruñ pervāz-ı sāzı

Biri söyler birine kim varuñuz
Muḥammed ḥażretine bildürüñüz

Virüñ Ādem atanuñ ṣafvetini
Daḫı ceddi Ḫalīlüñ ḫulletini

Dilin İsmāʿīlüñ Yūsuf cemālin
Daḫı ʿĪsā kerāmātın kemālin

Hem Eyyūb ṣabrını hem Yaḥyī zühdin
Virüñ olsun ḳamusından ol üsdin

---

369 ṣūf ṭona ṭolamışlar: ṣūfa ṭolamışlardı M; ṭona: dona İ. // Göricek anı buldum yiñi: Göricegez ki buldum anı İ.
370 hem bir aḳ: bir aḳ hem İ. // gördüm: gör M.
371 ṭutar: dutar A, M. // aḳ ille kim ter: añа kim yiter M; ille kim: illā ki key İ.
372 eydür: eydür yā M. // kilīdin: geldi dir M; ṭutdı: dutdı A, M.
373 kim: ki İ; Diledüm: Dilerüm A. // nā-gehānī: nā-gehān İ.
374 irdi: indi İ.
375 İçinden geldi atlular: İçinde geldiler atlu M. // ḳuşlaruñ: ḳuşlarıñ M.
377 Dilin: Dīn-i İ. // Daḫı: A nüshasında mükerrer yazılmıştır; Ḫalīlüñ: Ḫalīliñ hem M.
378 Dilin: Dini İ; İsmāʿilüñ: İsmāʿiliñ M. // kerāmātın: kelāmātın İ.
379 Eyyūb: Eyyūbüñ M; hem (Berlin 12a): vü A, M, İ. // ol: bu İ.

380 Virüñ hem Dāvūduñ daḫı āvāzın
Anuñ ol nāġmesinüñ dil-nüvāzın

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

A 12a Bunı böyle söyler-iken pes hemān
Ġāyib oldı yine oġlum bir zamān

Ḳopdı göñlüm ḳaynadı cān aġladı
Ḥasret-ile gözlerüm ḳan aġladı

Bir daḫı baḳdum yine gördüm anı
Kim durur öñümde ol cānum cānı

Bir para ṭutmış elinde aḳ ḥarīr
Avucı içinde ol bedr-i münīr

385 Ditredi cānum elüm ṣundum hemān
Kim alam baġruma baṣam nā-gehān

Bir para aḳ bulut irişdi yine
Şöyle ulu beñzemez evvelkine

M 12a Öñ gelenlerden bunuñ artuḳ nūrı
Ṣanki günden daḫı bunuñ çoḳ nūrı

Gördüm içinde feriştehler ulu
Geldiler iv içi oldı ṭopṭolu

Aldılar gitdiler oġlumı yine
Ben yitürdüm anda ʿaḳlumı yine

390 Ḳorḳdı cānum ṭoldı gözüm aġladum
İy ʿaceb bir daḫı görem mi didüm

---

380 nāġmesinüñ: nāġmesin ü İ, nāġmesinü A.
381 pes hemān: nā-gehān A, M. // Ġāyib: Ġā'ib M, İ; oldı: oldu M.
382 gözlerüm: gözlerim M.
383 baḳdum: baḳdım M; yine: ki çün M. // durur: ṭurur İ.
384 para: pāre M; ṭutmış: dutmış A, M; aḳ: ol İ. // Avucı: Avcınıñ M, Avcunuñ İ.
385 cānum: cānım M; ṣundum: ṣundım M. // baġruma: baġrıma M; nā-gehān: pes hemān M.
386 para: pāre M, İ. // ulu beñzemez: ol beñzemezdi M.
387 Öñ: Ol İ; bunuñ: İ nüshasında mükerrer yazılmıştır. // bunuñ çoḳ: çoḳ bunuñ M.
388 feriştehler: firiştehler M. // Geldiler iv: Geldi eviñ İ; iv: ev M; oldı: oldu M.
389 gitdiler oġlumı: oġlumı gitdiler A, M. // anda ʿaḳlumı (Berlin 12a): ʿaḳlumı anda A, M, İ.
390 cānum: cānım M; ṭoldı: ṭoldu M; aġladum: aġladım M.

Geçmedin üstine daḫı bir zamān
Gelmiş oġlumı yine gördüm hemān

İ 7b Yaġlamışlar sürmelemişler gözin
Hem ḳımāṭa ṭolamışlar kendözin

Kesilmiş göbegi sünnet olınmış[1]
Ne erkān var-ısa cümle ḳılınmış

Bir ḳoḫusı var ki miske beñzemez
Dünyede olmaz o ḳoḫu degme gez

395 Bir ün işitdüm yine ol-dem hemīn
Kaʿbeyi ṭutdı Muḥammed dir yaḳīn

Ḳıble itdi Ḥaḳ Taʿālā kendüye
Ümmetine daḫı kim buña uya

İki ṭalusı arasını görüñ
Ol nübüvvet mührini anda uruñ

A 12b Nebīler ḫātemidür sevgülüsi[1]
Ḳamu mürsellerüñ budur ulusı

Bir nidā geldi yine ol-dem hemān
Yā Muḥammed muştulıḳ dir bī-gümān

400 Cümle ʿilmi evvelīn ü āḫirin
Ḥaḳ Taʿālā sañа virdi cümlesin

Ben bu işde şöyle ḥayrān olmışam
Oġlumuñ yüzine baḳup ḳalmışam

---

391 Geçmedin: Geçmedi A, M; daḫı bir: hem daḫı İ. // oġlumı yine gördüm: oġlum yine gördim ben M.
392 Yaġlamışlar (Berlin 12a): Bağlamışlar A, M, İ. // ḳımāṭa: ḳumaşa İ; ḳumāṭa A, M; kendözin: kendü özin M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
394 ḳoḫusı: ḳoḳusı M, İ. // Dünyede: Dünyāda M, İ; ḳoḫu: ḳoḳı M, ḳoḳu İ.
395 işitdüm: işitdim M. // Muḥammed dir: Muḥammeddür M.
396 kendüye: kendiye M.
397 arasını: arasında A, M. // uruñ: görüñ A, M.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
398 mürsellerüñ: mürselleriñ M, İ.
400 ʿilmi: ʿālem İ.

Üç kişi girdi içerü pes yine
Beñzemezler hīç bu dünyā ḫalḳına

Her biri başdan ayaġa şöyle nūr
Yüzleri ṣankim güneşden balḳ urur

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

M 12b Bir ibrīḳ aḳ gümiş biri elinde
Zümürrüdden yeşil ṭas var birinde

405 Bu kez eydür birisine birisi
Bu-durur maġrib ü maşrıḳ ulusı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Pes öñine ṭutdı ṭası ṣun didi
Yā Muḥammed işbu ṭasa sen didi

Pes Muḥammed uzaduban ṣaġ elin
Ṣundı ṭasuñ ortasına ol hemīn

Didiler bu Kaʿbeyi ḳıldı ḳabūl
Ortasıdur ʿālemüñ zīrā kim ol

Ol üçincisi elinde bir para
Var ḥarīri ḳırmızı beñzer nūra

410 Açdı anı bir yüzük çıḳdı hemān
Şöyle kim nūrı ile ṭoldı cihān

Gözlerüm ḳamaşdı göricek anı
Pes birisi ṣundı aldı oġlanı

Ṭas içinde hem birisi ṣu ḳodı
İbrīḳ-ıla ol biri anı yudı

---

402 geldi: girdi M; yine: hemān İ. // Beñzemezler hīç bu dünyā ḫalḳına: Beñzemez bu dünyā ḫalḳına ʿayān İ.
403 ṣankim: ṣanki İ; balḳ: berḳ M, İ.
404 Zümürüdden: Zümürütden A; ṭas: ṭaş İ. // birinde (Berlin 12b): elinde A, M, İ.
405 Bu-durur: Budur M; maġrib u maşrıḳ: maşrıḳ u maġrib İ.
406 ṭutdı ṭası: ṭası dutdı M; ṭutdı: dutdı İ.
407 ṭasuñ: ṭasıñ M.
409 üçincisi: üçünci M, üçüsi İ; para: pāre M, İ. // ḥarīri ḳırmızı: ḥarīr ḳırmuzı İ; beñzer: beñzer ol İ.
410 yüzük: yüzik M. // nūrı ile ṭoldı: nūrı-la ṭoldı bu A, M.
411 Gözlerüm: Gözlerim M; göricek: görücek M. // oġlanı: ʿālemüñ faḫrını M, oġlunı İ.
412 Ibrıḳ: Ibrıġ İ.

Ol ṣu-y-ıla yudı yidi kez anı
Pes yüzi üzre çevürdi oġlanı

İki ṭalu ortasını gördi ol
Ol yüzük-ile hemān mühr urdı ol

415 A 13a Pes yine dönderdi ḳodı oġlanuñ
Ol yüzügi başı altında anuñ

Rāvī eydür ol melek Rıḍvān-ıdı
Ol behiştüñ ḫāzini sulṭān-ıdı

İ 8a Pes başın ḳaldurdı yirden oġlanuñ
Ḳulaġına ḫaylī söz didi anuñ

Fehm idemedüm sözin ne didügin
Bu ḳadar añladum āḫirde hemīn

Kim sözinüñ āḫirinde söyledi
Yā Muḥammed muştulıḳ olsun didi

420 Evvel āḫir cümle ḫalḳuñ serveri
Sensin ol Ḥaḳuñ ulu Peyġāmberi

M 13a Enbiyālar ḫātemisin iy ulu
Ḥaḳ ḳatında key ʿazīzsin sevgülü

Ḳamu dīnler yigregidür hem dīnüñ
ʿAḳlı irmez mertebeñe kimsenüñ

Āmīne eydür çü bu sözi didi
Oġlumuñ aġzına aġzını kodı

---

413 Ol: O İ; yudı yidi kez: yidi kez yudı İ. // oġlanı: oġlunı İ.
414 ṭalu: ṭalı M.
415 ḳodı: ḳoydı İ; oġlanuñ: sevgülümi ol M, oġlınuñ İ. // Ol yüzügi: Yüzügini ol M; anuñ: ol M.
417 Pes başın: Başını İ; ḳaldurdı: ḳaldırdı M; oġlanuñ (Berlin 13a): oġlunuñ A, M, İ.
418 idemedüm: idemedim M; sözin: aña İ; didügin: didigin M.
419 sözinüñ: sözinin M.
420 Ḥaḳuñ ulu: ulu Tañrınuñ M, Ḥaḳḳuñ ol İ.
422 dīnler: dīniniñ M; dīnüñ: dinüñ A. // ʿAḳlı: ʿĀḳil M.
423 çü: çün M.

Yavrusına dāne virür gibi ḳuş
Ḳodı aġzından anuñ aġzına ḫoş

425 Bilmedüm neydi kim aġzına ḳodı
Pes başını ḳaldurup ṣoñra didi

Yā Muḥammed ḳamu ʿilmi biz saña
Evvel āḫir virdük uş öñden ṣoña

Böyle didi ḳodı yire oġlanı
Çünki ḳodı yire ben gördüm anı

Secde ḳıldı oġluma her ne ki var[1]
Ṭaş u kerpiç dört yanından dört dīvār

Secde ḳıldı her biri ṭurdı yine
Her birisi durdı yirlü yirine

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

430 Ḳamu tesbīḥ ü tehlīl eylediler
Faṣīḥ dille işitdüm söylediler

Didiler her biri el-ḥamdü li'llāh
Ki virbidi seni bize ol Allāh

A 13b Ki pāk olduḳ ẓuhūrı-la bunuñ uş
Küfürden pāk nūrı-la bunuñ uş

Rivāyet ḳıldı ʿAbdu'l-muṭṭalib hem
Ki ben Kaʿbe içindeydüm dir ol-dem

Dīvārı Kaʿbenüñ key ḳatı kütler
Yüzi üstine düşdi cümle putlar

---

424 Yavrusına: Yavrısına M.
425 Bilmedüm neydi kim: Bilmezem ne idi İ; Bilmedüm: Bilmedim M. // ḳaldurup: ḳaldırup M.
426 ḳamu ʿilmi: ʿilmi ḳamu A; ḳamu ʿilmi biz: ʿilmi biz ḳamu M.
427 ḳodı: ḳoydı İ; ḳodı yire: yire ḳodı M; oġlanı: oġlunı M. // ḳodı yire: yire ḳodı İ; yire ben: ben hemān M.
428 oġluma her ne ki: her biri döndi İ. // Ṭaş u: Ṭaş-ı M; yanından: yanında M; yanından dört: yanındaki İ.
1 İ nüshasında 429. beyit ile 430. beyit yer değiştirmiştir.
429 ṭurdı: durdı A, M, döndi İ. // yirlü: yirli M.
430 işitdüm: işitdim M; söylediler: didiler İ.
432 olduḳ: oldı A, M.
433 içindeydüm: içindeydim M; içindeydüm dir: içinde idüm İ.
434 Kaʿbenüñ: Kaʿbeniñ M. // üstine: üstüne M; putlar: putlar İ.

435 Ṣafā Merve daḫı cünbişe geldi
Ṣalındı şöyle ṣankim cūşa geldi

Taʿaccüb eyledüm sürdüm yüzümi
Uyır mıyam didüm udum gözümi

Pes andan Āmīne evine vardum
Bileyüm ḥālini diyü ne gördüm

M 13b Bir aḳ bulut evi üstine inmiş
Tamāmet ḳaplamış ivini ḳonmış

Evinden dürlü dürlü ḫūb ḳoḫular
Meşāmuma gelüp maḥbūb ḳoḫular

440 Bu ḥālden ben beġāyet medhūş oldum
Ṣanasın gitdi ʿaḳlum bī-hūş oldum

Varup çün Āmīne evine girdüm
Oturmış şöyle şādān anı gördüm

İ 8b Feraḥlıġuñ nedür didüm sürūruñ
Ḳanı n'oldı şol alnuñdaġı nūruñ

Didi ṭoġdı bir oġlum vardı nūrum
Anuñ alnına bu-durur sürūrum

Didüm oġlan ṭoġurmaḳdan eṣer hīç
Yüzüñde yoḳ-durur ẕerre ḳadar hīç

445 Didi va'llāh ṭoġurdum uş bir oġul
Ne oġlan kim ata ana aña ḳul

---

435 cünbişe: cünbüşe M. // cūşa: şāh M.
436 yüzümi: yüzimi İ. // uyır mıyam: uyımışam M; uyır mıyam didüm: uyımıyam diyü İ; gözümi: gözimi M.
437 vardum: vardım M.
438 üstine: üstüne M.
439 Evinden: Evinde İ; ḳoḫular: ḳoḳular M, İ. // Meşāmuma: Mesāmama M; gelüp: gelür M, İ; ḳoḫular: ḳoḳular M, İ.
440 ḥālden: ḥālde M; ḥālden ben: ḥāletden İ. // ʿaḳlum: ʿaḳlım İ.
441 gördüm: gördim M.
442 nedür: neden M; n'oldı: yā n'oldı M; ṣol alnuñdaġı: alnuñdaki A, alnıñdaġı M.
443 ṭoġdı: doġdı A, M. // bu-durur: budur M, İ.
445 ṭoġurdum: doġurdum A, doġurdım M. // oġlan: oġul İ.

Didüm göstergil imdi anı ḳanı
Didi kim görmek olmaz şimdi anı

Didüm niçün didi bir kişi girdi
Ḳapudan içerü ḳarşuma ṭurdı

Boyı yüce ṣanasın bir menāre
Yüzinüñ nūrı günden āşikāre

A 14a Bañа didi ki bu oġluñı bekle
Bunı üç gün olınca gizlü ṣaḳla

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

450 Hīç benī ādem yüzini görmesün
Kimsene hergiz ḳatına girmesün

Kim melekler üç güne degin gelür
Kim ziyāret kimisi ḫıẓmet ḳılur

Ben didüm pes ṣaḳla kimse görmesün
Ḳapuñı baġla ki kimse girmesün

Döndüm andan dir eve geldüm yine
Muntaẓır oldum oturdum üç güne

Gice gündüz çünkim ol üç gün tamām
Ol melekler ḫıẓmet itdiler müdām

455 M 14a Hīç benī ādem ḳatına girmedi[1]
Kimsene yüzin açuban görmedi

Çünki üç gün geçdi ḫalḳa söyledüm
Muṣṭafāyı āşikāre eyledüm

---

446 imdi anı: anı imdi İ.
447 niçün: neçün A. // ṭurdı: durdı M.
449 olınca: olunca M; gizlü: gizle İ.
450 Hīç: Hiç A; yüzini: yüzüni A. // hergiz: hirgiz A, hem İ.
451 kimisi: eyler ü İ.
452 girmesün: görmesün İ.
454 çünkim ol üç gün (Berlin 13b): çünkim üç günde A, M, üç güne degin İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
455 Hīç: Hiç A, İ. // açuban: açıban A, M.
456 geçdi: oldu M; söyledüm: söyledim M. // eyledüm: eyledim M.

Āmīnenüñ evine vardum hemīn
Ḳapu açdı içerü girdüm hemīn

Vardum açdum ben Muḥammed yüzini
Vālih oldum dir göricek gözini

Evvel ādemden Resūlüñ yüzini
Ceddi ʿAbdu'l-muṭṭalib gördi anı

460 Ḳunṭaġından ṭaşra çıḳardı elin
Göge ḳarşu açdı depretdi dilin

Yüzi nūrından evüñ dīvārları
Gün ṭoḳınmış gibi oldı her yiri

Ceddinüñ çünkim yüzin gördi Resūl[1]
Pes eli birle işāret itdi ol

Şöyle kim virür gibi aña selām
Ceddinüñ yüzine ḳarşu ol imām

Baḳdı güldi luṭf-ıla şöyle şīrīn
Cān daḫı_olmaz dünyede öyle şīrīn

465 Çünki ʿAbdu'l-muṭṭalib anı görür
Böyle luṭf-ıla o sulṭānı görür

A 14b Gerçi ṣūretde ṭıfıl oġlan-durur[2]
Maʿnīde ʿālemlere sulṭān-durur

Yüzi beñzer aya ḳaşları hilāl
Ḳoḳusına beñzemek müşge muḥāl

İ 9a Nūrınuñ aydınlıġı ṭutmış tamām
İvi yirden göge dek yitmiş tamām

457 açdı: açdum M.
458 yüzini: yüzüni A, M. // dir göricek: göricek ben A, M; gözini: gözüni A, M, yüzini İ.
459 ādemden: demden İ; yüzini: yüzüni A, M.
460 Ḳunṭaġından: Ḳundaġından İ.
1 Bu beytin dizeleri A ve M nüshalarında yer değiştirmiştir.
464 güldi: gördi İ. // Cān daḫı_olmaz dünyede: Cānda olmaz dünyede İ; dünyede: dünyāda İ; öyle: şöyle İ.
2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
466 Maʿnīde: Maʿnide A, M.
467 beñzemek: beñzemez İ; müşke: miske M, İ.
468 ṭutmış: dutmış İ, ṭolmış A, M. // İvi: Eve M, İve A.

Şādılıḳdan bī-ḳarār oldı hemān
Yaġmālandı tārumār oldı hemān

470 Çoḳ şükürler eyledi ḳıldı duʿā
Ṣaḳla düşmenden bunı dir iy Ḫudā

Pes didi yā Āmīne ṭurġıl örü
Oġluñuñ yüzine baḳ gelgil berü

Kim bugün āfāḳ içinde bir oġul
Buña beñzer anadan ṭoġmış degül

M 14b Kimsenüñ bu resme oġlı ola mı
Yā beşerden böyle insān gele mi

Āmīne ḫatun yirinden ṭurdı tīz
Vardı oġlınuñ yüzini gördi tīz

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
475 Ki tābān yüzi nūrı māha beñzer
Melekler ḳul gibi ol şāha beñzer

Egerçi ṣūreti insāna beñzer
Velī başdan ayaġa cāna beñzer

Kemāline irişmez ʿaḳl u idrāk
Cemāli Yūsuf-ı Kenʿāna beñzer

Yüzinüñ rengi gülden daḫı nāzük[1]
Ḳoḳusı müşg ile reyḥāna beñzer

Gözinüñ baḳışından cān ezilür
Ṭudaġı laʿl-ile mercāna beñzer

---

469 hemān: hemīn İ. // hemān: hemīn İ.
470 ḳıldı duʿā: ḳaldı ṭaña İ. // düşmenden: düşmāndan M.
471 ṭurġıl: durġıl A, M. // baḳ gelgil: baḳġıl gel M.
472 bugün: bugin M. // anadan: andan M.
473 oġlı: oġlu İ. // insān: insān ki M.
474 oġlınuñ: oġlunuñ M, İ; yüzini: yüzüni İ.
475 Ki: İ nüshasında yoktur.
477 ʿaḳl u: ʿaḳl-ı M. // Yūsuf-ı: Yūsuf u M.
1 İ nüshasında 478. beyit ile 479. beyit yer değiştirmiştir.
478 nāzük: nāzik M. // müşk ile: müşke ne A, M; misk ile İ.
479 Gözinüñ: Yüzinüñ İ. // Ṭudaġı: Dudaġı A, M.

480 Vücūdından ev içi cennet oldı
Bu uçmaḳ şāhı ol Rıḍvāna beñzer

Anasınuñ yüzine baḳdı güldi
O gülmekden ev içi nūr-la ṭoldı

Ulaşdı nūrı çıḳdı āsumāna
Tamāmet nūr-ıla ṭoldı zamāne

A 15a Yidi gökler ḳamu nūr-ıla ṭoldı
Tebessüm itdi çün luṭf-ıla güldi

Anası baḳdı gördi çünkim anı
Ṣanasın ölmiş-iken buldı cānı

485 Sevindi göñli şādān oldı ḫurrem
Feraḥ ṭoldı yirine gitdi hem ġam

Feraḥdan ʿaḳlı gitdi ḳaldı ṭaña
Duʿālar oḳıdı üfürdi aña

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Mekke içre mevlūdı oldı ʿayān
Geldi gördi merdüm anı hem zenān

Ḳamu yirlerden işiden geldiler
Gördiler cümle ziyāret ḳıldılar

Gördiler kim bir ʿaceb oġlan-durur
Niçe oġlan bir ulu sulṭān-durur

490 Yüzi beñzer aya ḳaşları hilāl[1]
Ḳoḳusına beñzemek müşge muḥāl

---

480 ol: M nüshasında yoktur.
481 nūr-la: nūr A, nūra M.
482 nūrı: ol nūr İ.
485 hem: pür İ.
486 ʿaḳlı gitdi: gitdi ʿaḳlı İ.
487 zenān: zünān M, zamān İ.
488 yirlerden işiden: yirden işidenler İ; işiden: işidenler M.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur. Bu beyit 467. beyitte tekrarlanmıştır.
489 ḳaşları: ḳaşı İ.

M 15a Yüzine baḳan cemālini gören[1]
Cümle ḥayrān oldılar anda varan

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler bu ʿaceb insān mıdur ki
Ya ādem ṣūretinde cān mıdur ki

İ 9b Melā'ik daḫı bu luṭf-ıla olmaz
ʿAceb bu cān u yā cānān mıdur ki

Bu dünyā ḫalḳına hīç beñzemez bu
Bize Ḥaḳdan ʿaceb mihmān mıdur ki

495 Yüzine baḳmaġa gözler döyülmez
ʿAceb bu bir ulu sulṭān mıdur ki

Ḳoḫusı cān dimāġın tāze ḳıldı
Ṣaçı müşk mi ki yā reyḥān mıdur ki

Ay alnı nūrı rūşendür güneşden
ʿAceb yüzi meh-i tābān mıdur ki

Gözine baḳıcaḳ cānlar üzilür
ʿAceb cāẕū-durur fettān mıdur ki

Ṣaçı ẓulmet yañaġı nūra beñzer
Ṭudaġı çeşme-i ḥayvān mıdur ki

500 Anadan böyle oġlan ṭoġduġı yoḳ
ʿAceb bu bir ulu bürhān mıdur ki

Görenler iḫtiyārsuz bende olur[2]
Cihāna ḥükm ider cān mıdur ki

---

1 M nüshasında bu beyit mükerrer yazılmıştır (491-494).
491 Yüzine baḳan: Yüzüni gören M. // oldılar: oldular M.
492 Ye: Yā M; insān: sulṭān M.
493 cānān: cānan A, cān M, İ.
495 döyülmez: ḳamaşur İ.
496 Ḳoḫusı: Ḳamusı M, Ḳoḳusı İ; ḳıldı: ḳılur M. // Ṣaçı: Saçı A, M; müşk: misk M, İ; ki: vü İ.
497 meh-i: māh-ı M, İ.
498 ʿAceb cāẕū-durur fettān mıdur ki: ʿAceb bu bir ulu sulṭān mıdur ki M; cāẕū: cādū İ.
499 Ṣaçı: Saçı A, M. // Ṭudaġı: Dudaġı A, M.
500 ṭoġduġı: doġduġı A, ṭoġdıġı İ.

2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
501 Cihāna: Kā'ināta İ.

Ḳatında cümle maḳṣūd ḥāṣıl olur[1]
Bu bir maʿden-i eşyā kān mıdur ki

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

A 15b Vücūdından cihān oldı münevver
Ḳoḫusından meşām oldı muʿaṭṭar

Dem-be-dem gökden yaña ṭutar gözin
Söyler ammā fehm idemezler sözin

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

505 Görenler ḥüsnini ḥayrān olurlar
Baḳarlar yüzine şöyle ḳalurlar

Ḥaset idüp ḳamu eydür n'olaydı
Bizüm de böyle oġlumuz olaydı

Ẕī-temennā-yı muḥāl fāsid ḫayāl[2]
Öyle oġlan bir daḫı ṭoġmaḳ muḥāl

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rāvī eydür kim ki anda vardı-sa
Āmīne ḫatun evine girdi-se

M 15b Çünki çıḳdı geldi andan bir ḳoḫu
Şöyle kim dünyāda olmaz öyle bū

510 Dilediler kim keseler göbegin[3]
Gördiler ol daḫı kesilmiş yaḳīn

Didiler iy Āmīne ḫatun sañā
Ḳalduḳ işbu işüñe senüñ ṭañā

---

1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
503 oldı: oldu M. // Ḳoḫusından: Ḳoḳusından M, İ; meşām: mesām M; oldı: oldu M.
504 ṭutar: dutar A, M; gözin: yüzin İ.
506 Bizümde böyle oġlumuz: Böyle oġlumuz bizüm de İ; Bizüm: Bizim M.

2 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
507 muḥāl fāsid: fāsid bir İ. // oġlan: evlād M; ṭoġmaḳ: doġmaḳ A.
509 Çünki çıḳdı geldi: Girdi çünkim çıḳdı İ; ḳoḫu: ḳoḳu İ; andan bir ḳoḫu: anda bir ḳoḳu M.

3 İ nüshasında bu beyit 511. beyitle yer değiştirmiştir.
510 Gördiler: Gördüler M.

Oḳımaduñ kimse ṭoġdı oġlanuñ
Tertībini cümlesin itdüñ anuñ

Göbegin hem kesersin sen ne ʿaceb[1]
Ne-durur bu işüñe digil sebeb

Didi va'llāh ben buña el urmadum
Hem ḳımāṭına bunı ben ṣarmadum

515 İllā bunuñ tertībin her ne ki var
Kendü ḳıldı luṭfı-la Perverdigār

Ḳudret-i Bī-çūn-ıla ol Bī-zevāl
"Kün fe-kān"[1] emri-y-ile celle Celāl

Kendü düzdi her ne kim düzdi-se ol
Buña kimse hīç elin urmış degül

İ 10a Gitdiler pes ṭañla geldiler yine
Kim yuyalar sürme çeke gözine

Gördiler yunmış arınmış pāk yüzi
Sürmelenmiş ḳıyma ḳuyruḳlu gözi

520 A 16a Hīç benī ādem el urmamış aña
Ḳaldılar ol mevlūde cümle ṭaña

Didiler virmek gerekdür buña ad
Ceddi ʿAbdu'l-muṭṭalib dir geldi şād

Gönline Ḥaḳ anda ilhām eyledi
Kim bunuñ adı Muḥammeddür didi

---

512 Oḳımaduñ: Oḳumadıñ M, İ; ṭoġdı: doġdı A; oġlanuñ: oġlanıñ M. // cümlesin: cümle sen A, M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
513 Göbegin: Göbegini M; sen: -A; Göbegin hem: Göbegini M. // işüñe digil: işüñ digil ne M; digil: senüñ İ.
514 urmadum: urmadım M. // ḳımāṭına: ḳundağına M, İ; hem bunı: bunı hem İ; ṣarmadum: ṣarmadım M.
515 tertībin: tertibini İ. // Kendü: Kendi M.
516 Ḳudreti Bī-çūn-ıla: Ḳudretini çünki İ; Bī-çūn-ıla: çünki M.
2 "O da hemen oluverir." Yâ-sîn, 36/82. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Bir şeyi dilediği zaman onun emri o şeye ancak 'Ol!' demektir." Bakara, 2/117; Âl-i İmrân 3/47, 59; Enʿâm, 6/73; Nahl, 16/40; Meryem, 19/35; Mü'min, 40/68. âyetlerde de bu ifade geçmektedir. Bu sözün Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s. 98.
517 hīç: hiç A.
518 Kim yuyalar sürme çeke: Yuya hem sürme çekeler İ.
522 Gönline: Gönlüne İ; anda: böyle İ.

Çün yidi gün geçdi ʿAbdu'l-muṭṭalib
Mekkenüñ ḫalḳın ḳamu daʿvet ḳılup

Ḫoş ṭoy itdi ulu mihmān eyledi
Çoḳ deve ḳoç ḳuzı ḳurbān eyledi

525 Virdi miskīnlere ṭullara o gün
Çok ṭaʿāmlar dürlü dürlü daḫı ṭon

M 16a Her ki varsa dervīş öksüz yā esīr
Şol ḳadar virdi ki oldı ḳamu sīr

Şöyle mihmān eyledi kim niçe yıl
Söyler-idi anı cümle şehr ü il

İşbu ḳıṣṣa burada olsun tamām
Diñleyene raḥmet olsun ve's-selām

Ḥażret-i Peyġāmberüñ Mubārek Gözlerinüñ Aġrıduġı Ḳıṣṣadur[1]

Ḫāmūş olma nāle ḳıl iy ʿandelīb
Söylegil sen daḫı olduḳca naṣīb

530 Çün ḥisāb-ile-durur söz ü nefes
Bunda pes bu menzile ḳılma heves

Ḫoş maḳām-ıdı fenāsı olmasa
Günde biñ cevri ʿanāsı olmasa

Bu yirde kimsenüñ yoḳdur beḳāsı[2]
Fenā destindedür cümle yaḳası

ʿĀḳil-iseñ ḳo fenā bāzārını
Var ṭaleb ḳıl ol beḳā gülzārını

---

523 Mekkenüñ: Mekkeniñ M.
524 ḳoç ḳuzı: ḳoçlar da İ.
525 miskīnlere: miskinlere M, İ; ṭullara: ṭonları A, M.
526 Her ki varsa dervīş öksüz yā: Ne ki varsa dervīş ü öksüz İ; ki: kim M; dervīş: derviş A. // oldı ḳamu sīr: ḳamu oldu sürūr M; ḳamu: cümle İ.
527 şehr ü il: şehri bil M.
528 Diñleyene raḥmet olsun ve's-selām: Oḳuyana diñleyene Ḫaḳdan selām İ.
1 Başlık İ; Ḳıṣṣa-yı der Çeşm-i Muṣṭafā ʿAleyhü's-Selām u Reften O ber Ruhbān A, M; Ḳıṣṣadur: Gicedür İ.
530 pes bu: sen pes M.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
532 kimsenüñ: kimseniñ M.

Saʿy ḳıl kim irişesin gülşene
Ne baḳarsın bu tütünlü külḫana

535 Ḥāşılı yüz ḳarasıdur külḫanuñ
Ḳo bunı terk it var iste gülşenüñ

A 16b Sen bunı terk it bu seni itmedin
Ḳo bunı geñsüz ḳoyuban gitmedin

Sürmedin bundan seni bu rūzigār
Söyle bir söz ḳala senden yādigār

Çünki irdi biş yaşına Muṣṭafā
Āmīneye irdi fermān-ı Ḫudā

Vaʿdesi irişdi öldi anası
Ḳaldı öksüz ol cihān yik-dānesi

540 Öldi ata ana ol oldı yetīm
Düşmen içre dūstını ḳıldı yetīm

Çün ṣadefdür bu cihān ol dürr-durur[1]
Bu ṣadefde beñdeşi yoḳ bir-durur

İ 10b, Lā-cerem oldı yetīm ol şāh-ı dīn
M 16b Ata ana bislemedi_anı yaḳīn

Kim ḥabīb-ile muḥib ortasına
Maṣlaḥat olmaz gire ata ana

Hem daḫı bu muʿcizāt ola ulu
Kim cihāna gelicegez ol ulu

545 Dünye ḫalḳı hep aña düşmān-ıdı
Yaluñuz ortada ol bir cān-ıdı

534 Saʿy: Saʿyı A, Seni M. // tütünlü: tütünli M; külḫana: külḫāna M.
535 külḫanuñ: külḫānuñ M.
536 göñsüz: şeksüz M, gülsün İ.
537 bundan: bunda M. // Söyle bir söz ḳala senden: Şöyle senden ḳala bārī M.
538 Çünki: Çünkim M, İ. // Āmīneye: Āmīne M.
539 Ḳaldı öksüz ol cihān: Yine öksüz ḳaldı ol M.
540 ol oldı: oldı ol M. // Düşmen: Düşmān M, İ; dūstını: dostını A, dūstu anı M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
542 yetīm: yetim M. // bislemedi: beslemedi M, İ; anı: pes A, M.
545 Dünye: Dünyā M, İ. // Yaluñuz: Yalıñuz M; cān: ten A, M.

Muʿcizāt olmaya mı kim bir yetīm
Dünye ḫalḳın baṣdı cümle şöyle kim

Putlaruñ bāṭıl dīnin bozdı tamām
Kendünüñ bu ḥaḳ dīnin düzdi tamām

Ceddi ʿAbdu'l-muṭṭalib aldı anı
Oġlı yirine oġul ḳıldı anı

Dünyenüñ daḫı ṣafāsın görmedin
Leẕẕetin ẕevḳın vefāsın görmedin

550 Gör niçe çekdi cefāsın miḥnetin
Rūzigāruñ yimedin çoḳ niʿmetin

Anası derdi içün ol gülʿiẕār
Gice gündüz aġlar-ıdı zār u zār

Ḥasret-ile dört yaña baḳar-ıdı
Gözlerinüñ yaşları aḳar-ıdı

A 17a Şol ḳadar kim dökdi yaşın aġladı
Ol mubārek gözleri hem aġrıdı

Mekkede her kim ki var-ısa ṭabīb
ʿArża ḳıldı cümle ʿAbdu'l-muṭṭalib

555 Kimsene dermān bulımadı aña
Hīçbiri çāre ḳılımadı aña

Artar-ıdı derdi olduḳca ʿilāc
Bed-ter oldı kimse ḳılduḳca ʿilāc

---

546 kim: İ nüshasında yoktur. // Dünye: Dünyā M, İ; cümle şöyle: tā ki cümle M.
547 Putlaruñ (Berlin 16a): Bunlaruñ A, Bunlarıñ M; dīnin: dinin A, M. // dīnin: dinin A.
548 Oġlı: Oġul M, Oġlu İ.
549 Dünyenüñ: Dünyānuñ M, İ; daḫı: M nüshasında yoktur; görmedin: sürmedin M, İ.
550 cefāsın: cefā vü İ.
551 gülʿiẕār: gülʿizār A, M, İ. // aġlar-ıdı: aġladı M; zār u: zārı M.
552 Gözlerinüñ yaşları aḳar-ıdı: Ol mubārek gözleri hem aġrıdı İ.
553 Şol: Ol A, M.
554 ki: M nüshasında yok; ṭabīb: gelüp İ. // ʿArża: ʿArż M, İ; cümle: cümlesine M.
555 Kimsene: kimse İ. // Hīç: Hiç A, İ; biri: birisi M; ḳılımadı: ḳılamadı İ, bulımadı A, ḳılmadı M.
556 Artar-ıdı: Artdı-y-ıdı A. // Bed-ter: Biter M, Beter İ; oldı: oldu M; ḳılduḳca: ḳıldıḳca M.

Bir gün otururdı ʿAbdu'l-muṭṭalib[1]
Başını dizinde ḳomışdı ḥabīb

Bir Yehūdī ulu ruhbān var-ıdı
Ol Benī Hāşim-ile dūstlar-ıdı

Geldi ʿAbdu'l-muṭṭalib ḳatına ol
Didi yā seyyid neden göñlüñ melūl

560 M 17a Didi yā ruhbān kim işbu oġlanuñ
Gözcügezleri ḳatı aġrur bunuñ

Bu benüm oġlum-durur derdi bañа
Bu melūlligi getürdi görseñe

Çoḳ ʿilāc eylediler oñmadı bu
Aġrıyaldan daḫı hīç diñmedi bu

İşbu fenden nesne sen bilür-iseñ
Ger bu derdüñ çāresin ḳılur-ısañ

Uş nedeñlü dir-iseñ māl vireyüm
Maṭlūbuña hem seni irgüreyüm

565 Didi ruhbān aç yüzini göreyüm
Baḳayum gözine derdin ṣorayum

Çünki yüzin Muṣṭafānuñ açdılar
Tābişinden nūrınuñ ḫalḳ ḳaçdılar

İ 11a Merd-i rāhib çünki gördi ol nūrı
Gözleri ḳamaşdı ṣarardı yüzi

Döndi didi bu senüñ oġluñ degül
Atasuz anasuz olur bu oġul

---

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
560 kim: -A; oġlanuñ: oġlumuñ M; Didi yā ruhbān kim işbu oġlanuñ: Didi ki yā ruhbān işbu oġlumuñ İ.
561 benüm: benim M. // getürdi: getürür İ; görseñe: gör bañа M.
562 Aġrıyaldan: Aġrıyıldan A, İ; Aġrıyıldan daḫı hīç: Aġrıyalıdan berü M; daḫı hīç: berü hīç İ.
563 nesne sen: sen nesne M; iseñ: misiñ M. // derdüñ: derdiñ M; iseñ: mısañ M.
564 Maṭlūbuña: Maṭlūbıña M; irgüreyüm: irgüreyim M.
565 ruhbān aç yüzini: aç yüzini anuñ M. // Baḳayum: Baḳayın A, M, Baḳın M; ṣorayum: ṣorayın M.
566 Tābişinden nūrınuñ ḫalḳ ḳaçdılar: Tā başından dülbendini çözdiler İ; Tābişinden: Tā başından M.
567 Merd-i Mesd-i M; ol: o M. // yüzi: nūrı A.
568 degül: degil M. // Atasuz anasuz: Atasız anasız M.

Bunı zinhār kimseye göstermegil
Bu ṭabīblerüñ eline virmegil

570 A 17b Kim ulu düşmen-durur buña ḳamu
Cehd iderler kör ola bu iy ʿamu

Ḳoduġı otlar ḳamu aġu-durur[1]
Derdini bunuñ anuñ-çün azdurur

Didi yā ben n'ideyüm digil baña
Didi bunuñ çāresin eydem saña

Var-durur Cuḥfede bir rāhib ulu
Al bunı ilet sen añа iy ulu

Ol mubārek pīr-durur ʿömr-i dirāz
Ol bilüpdür vardur anda dürlü rāz

575 Buña dermān olur-ısa ol bilür
Ger bilürse taḳṣīr itmez ol ḳılur

Pes yaraġ eyledi ʿAbdu'l-muṭṭalib
Aldı üç oġlın bile bile ḥabīb

Hevdec içre ḳodılar Peyġāmberi
Bilesince hem ebecügi ḳarı

M 17b Bir devesi üç ʿamusı-la bile
Girdiler Tañrıya ṣıġınup yola

Çünki şeyṭān işbu ḥāli diñledi
Tīz sevindi ol laʿīn beliñledi

---

569 zinhār kimseye: kimseye daḫı A, M. // ṭabīblerüñ: ṭabībleriñ M.
570 düşmen: düşmān M, İ. // kör: kim İ; bu: M nüshasında yoktur.
1 M nüshasında bu beyit derkenara yazılmıştır.
571 Ḳoduġı: Ḳoyduġı İ. // bunuñ: bütün İ.
572 eydem: idemA.
573 Al bunı ilet sen añа: Bu sulṭānı añа ilet İ.
574 pīr: yir M. // bilüpdür (Berlin 17a): bülüpdür A, M, bilür İ.
576 oġlın: oġlunı İ; bile: ol İ; üç oġlın bile: pes üç oġlunı M.
579 Tīz: Tiz A, M; sevindi: segirtdi İ; beliñledi: vāy iñledi İ.

580 Bir ʿArab var-ıdı yolda vardı ol
Ol ḳabīlenüñ içine girdi ol

Bir ulu ruhbāna dönmiş ol laʿīn
Vardı telbīs itdi ol ḫalḳı hemīn

Didi kim ne otururs̱ız ṭuruñuz
Uş ġarīm irişdi yaraḳ görüñüz

Ol cihān milkin yıḳıcı oġlan uş
Geldi gide-yorır uşda size ṭuş

Bilesince dört kişi bir niçe ḳul
Cümlesi on kişiden artuḳ degül

585 Ḳanluñuzdur ḳanuñuzı aluñuz
İrdi furṣat er gibi tīz oluñuz

Öldürüñ ḳomañ diri birisini
Ne ol oġlanı ne ḫod irisini

A 18a Dünyede ḫoş aduñuz söyleniser
Tā ḳıyāmet āferīn eyleniser

Uşda ben Ṭāʾif iline varuram
Ol ilüñ daḫı çerisin aluram

Şol fülān vādīde siz ḥāżır oluñ
Ben öñinden siz de ardından gelüñ

590 Ol ḳabīlede ne kim eşrār var
Dört yüz er ceng-i ata oldı süvār

580 yolda: anda İ.
581 telbīs: telbis M; ḫalḳı: ḫalḳa A, M.
582 otururs̱ız: oturur M. // görüñüz: ḳıluñuz M, göriñüz İ.
583 milkini: mülkin A. // Geldi gide-yorır uşda: Gide-yorır uşda şimdi M.
585 tīz: M nüshasında yoktur.
586 Ne ol oġlanı ne ḫod: Ne ḫod ol oġlanı ne M.
587 Dünyede: Dünyāda M, İ; aduñuz: adıñuz M. // āferīn eyleniser: aduñuz söyleniser A, M.
588 daḫı çerisin: çerisin daḫı İ.
589 Şol: Şu İ. // siz de: pes siz M.
590 ḳabīlede ne: ḳabīle-durur İ. // er ceng-i ata: ceng eri İ.

Ol yañadan yine İblīs-i laʿīn
Vardı Ṭā'ife keşīş olmış hemīn

İ 11b Geydügi ḳara işi baḫtı siyāh
Bir ʿaṣā dutar elinde ḳılur āh

Didiler n'olduñ i şeyḫ ḥālüñ nedür
Didi gösterüñ uluñuz ḳandadur

Beg ḳatına vardı çün girdi añа
Ḥurmet itdi çünki beg gördi añа

595 M 18a Didi nirden gelişüñ nedür işüñ
Ne kişisin bunda var mı bilişüñ

Didi geldüm bir işe ki_anuñ size
Aṣṣısı çoḳdur velī yoḳdur bize

Şol bir oġlan kim işidürsiz anı
Mekkede yaḳında ḳopan oġlanı

Kim ʿArab ṭamarını ol düriser
Putları mülkden yabāna süriser

Eski dīnleri ḳamu ol bozısar
Kendüden ol bir yiñi dīn düziser

600 Hevdec-ile geldi gider uş yola
Dört biş ādem var hemān ancaḳ bile

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Çü furṣatdur ġanīmet gör sen anı
Kerem ḳıl ḳurtar andan bu cihānı

---

591 hem: hem yine İ; İblīs-i: İblīs ü A, İblīs İ.
592 baḫtı: baḫt u A, M. // elinde: ü döner İ.
593 n'olduñ i şeyḫ (Berlin 17b): i şeyḫ n'olduñ A, i şeyḫ: n'oldu M; n'olduñ: n'oldı İ.
594 añа: nagāh İ. // beg gördi añа: bunı gördi şāh İ.
595 kişisin: kişisiz İ.
596 ki: İ nüshasında yoktur. // Aṣṣısı: Aṣṣı M.
597 işidürsiz: işidürsin A.
598 ṭamarını: ṭomarını M, İ. // Putları: Begleri İ; mülkden: Mekkeden M, mülkinden İ.
599 dīnleri: dinleri M. // düziser: dutısar M.
601 bu: İ nüshasında yoktur.

Cihān ṭurduḳca aduñ dā'im olur
Ululıġuñ hemīşe ḳā'im olur

O melʿūn sözi-le gör ol laʿīni
Ḳıġırdı cemʿ ḳıldı leşkerini

A 18b Süvār oldı ata bindi o melʿūn
Yöridi cenge ḳaṣd itdi key azġun

605 Hem ol key pehlevān gürbüz er-idi
Anı biñ kişiye ṣayarlar-ıdı

Yine biñ daḫı ādem bindi bile
Yaraḳlu leşker-ile tertīb-ile

Sükān-ıdı hem adı ol laʿīnüñ
Ol-ıdı pehlevānı leşkerinüñ

Öñince bile şeyṭān reh-nümūnı
İletdi hevdecüñ yolına anı

Çü 'Abdu'l-muṭṭalib gördi o tozı
Gelür düpdüz ṭutılmış yazı yüzi

610 Didi ḥükm Allāhuñdur ḳul anuñdur
Bu hevdecdeki ḫod yā Rab senüñdür

Didi oġlanlarına atuñuzuñ
Yaraġını görüñ āletüñüzüñ

M 18b Oluñ ḥāżır ḥarāmī mi ola bu
Ki bunda böyle bu yola gele bu

---

602 ṭurduḳca: durduḳca A, M. // Ululıġuñ: Uluġuñ M.
603 melʿūn sözi-le: melʿūnuñ sözü-le M, İ. // Ḳıġırdı cemʿ ḳıldı: Ḳıġırtdı cemʿ itdi İ.
604 oldı: oldu M. //key: ol İ.
605 key pehlevān gürbüz: pehlüvān gürbüz laʿīn M. // kişiye: kişi de İ.
607 pehlevānı: pehlüvānı M.
608 bile şeyṭān reh-nümūnı: reh-nümūnı şeyṭān laʿīni M. // hevdecüñ: hevdeciñ M, İ; yolına: yirine A, M.
609 tozı: ṭozı İ. // düpdüz dutılmış: ṭolmış havāya M; ṭutılmış: dutulmış A, M; yazı: yazu İ.
610 yā Rab: M nüshasında yoktur.
611 Yaraġını: Yaraġunı M; āletüñüzüñ: alatuñuzuñ A, āletiñüzüñ M.
612 ḥāżır: ḥāżır ki M; ḥarāmī mi: ḥarāmī M. // bunda: bundan M; bu yola: yola pes İ.

Hemān depdi Zübeyr atın ilerü[1]
Segirtdi ol gelen tozlara ḳarşu

Olara çün yaḳın irişdi ṭurdı
Cidāñuz ḳalduruñ didi ḳıġırdı

615 Başın açmış Sükān bir dīve dönmiş
Ṣanasın dīv-durur bir ṭaġa dönmiş

Elinde bir yoġun uzun cidāsı
Köpürür hayḳırur çıḳar ṣadāsı

İ 12a Didi kim yā ʿArab kimsin ne dirsin
Ne ṣorarsın niredensin ne ersin

Didi kimsiz ye ḳaṣduñuz nireye
Ne işe geldüñüz siz bu araya

Didi Ṭā'if ilinüñ leşkeriyüz
Bahādurları gürbüz erleriyüz

620 Şu hevdecdeki oġlana varuruz
Anı hem ḫalḳını hep öldürürüz

A 19a Ki tā ḳurtaram andan bu cihānı
Cihānda adum ola cāvidānī

Zübeyr eydür ki hāy melʿūn ne dirsin
Bunaduñ mı ki böyle herze yirsin

Niçe başlar kesile ḳan dökile
Niçe tenler yüzile cān sökile

---

1 İ nüshasında 613 ile 614. beyitler yer değiştirmiştir.
613 Segirtdi: Segirdi M.
614 ṭurdı: durdı A, M.
615 dīve: deve İ. // Ṣanasın: Ṣanaşın M; ṭaġa: aṭa M; dönmiş: binmiş A, M.
616 hayḳırur çıḳar: ḥayḳırur M, İ. Nüshalarda "hayḳırur" kelimesi hep "ḥayḳırur" şeklinde yazılmıştır.
617 kim: ki İ.
618 kimsiz ye: siz kimsiz A, M; ḳaṣduñuz: ḳaṣdıñuz İ; nireye: gör nireye A. // geldüñüz: geldiñüz İ.
619 Ṭā'if: Ṭāyif A; leşkeriyüz: leşkeridür İ. // erleriyüz: erleridür İ.
621 tā: i nüshasında yoktur.
622 Bunaduñ mı ki böyle: Bunadur kim ki böyle M, Bu ne dimek-durur ne İ.
623 yüzile: virile İ.

Senüñ gibi niçe kāfir ḳırıla
Erenler ḳara ḳanlara ḳarıla

625 Ziyān irmeye anuñ bir ḳılına
Bir itüñ girmeye hevdec eline

Ki ḥāfıẓdur Çalap bekler özini
Zübeyrüñ çün işitdiler sözini

Ol itlerüñ hemān-dem bir laʿīni
Zübeyre depdi ṣundı nīzesini

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḳarşuladı bir cidā_urdı pehlevān
Yardı gögsin arḳasından çıḳdı ḳan

M 19a Düşdi yire virdi cānın yirine
Bir daḫı depdi pes anuñ yirine

630 Aña daḫı hem urdı bir cidā ol[1]
Yıḳıldı oldı cānından cüdā ol

Biş bahādurların anlaruñ hemān
Ṣaldı yire ol Zübeyr-i pehlevān

Daḫı kimse girmedi döndi girü
Geldi babası ḳatına tündürü

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi oġlum ḳaḳımışsın ne gördüñ
Yine beñzer ki bir fitne ḳoparduñ

Didi baba gelen yaġı-durur bil
Ulu ceng olısar bugün yaraḳ ḳıl

---

624 ḳanlara: ḳara hem İ.
625 itüñ: itiñ İ.
626 bekler: ṣaḳlar İ; özini: özüni M, İ. // sözini: sözüni M, İ.
627 itlerüñ: itleriñ İ.
629 virdi: M nüshasında mükerrer yazılmıştır; cānın: cānı İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
631 bahādurların: bahādırlaruñ M; anlaruñ: anlarıñ İ. // Zübeyrī: Zübeyre M, Zübeyr İ; pehlevān: pehlüvān M.
632 tündürü: tündirü M.
634 olısar: olısardur M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

635 Şol Sükān melʿūn-durur dirmiş çeri
Kendü gibi ḳara yüzlü her biri

Ḳaṣdları bu hevdeci alduralar
Oġlanı hem ḳavmını öldüreler

Ḳaḳıdum sögdüm ḳatı ün eyledüm
Bişinüñ baġrını pür-ḫūn eyledüm

A 19b Düşmen irmiş ḳuşanuñ ceng idelüm
Giñ cihānı düşmene teng idelüm

Didiler tā cānumuz tende ola
Düşmen irmek hevdece ḳanda ola

640 Bunı böyle söyleşürken nā-gehān
Ardlarından daḫı toz irdi hemān

Baḳdılar gördiler içinde çeri
Şebdeler parlar ışır geyimleri

İ 12b Çünki ʿAbdu'l-muṭṭalib gördi bunı
Didi oġlanlar bugün erlik güni

Pehlevānlarsız ḳamuñuz nāmudār
Ġayret idüñ var-durur nāmūs u ʿār

Ḳaçmayalum ceng idelüm ṭuralum
Virmeyelüm hevdeci cān virelüm

645 Şöyle ḳılalum bugün bir kāruzār
Tā ḳıyāmet bizden olsun yādigār

---

635 melʿūn-durur: melʿūndur M; dirmiş: düzmiş İ. // yüzlü: yüzler İ.
636 Ḳaṣdları: Ḳaşıdları M; alduralar: aldıralar M. // Oġlanı: Oğlumuzı M.
637 sögdüm: sögdim M; ḳatı: añа M. // eyledüm: eyledim M.
638 Düşmen: Düşmān M, İ; irmiş: irdi İ; ḳuşanuñ: ḳurşuña İ. // düşmene: düşmāna A.
639 Düşmen: Düşmān İ; ḳanda: ḳandan A, M.
640 söyleşürken: söyleşirken M. // irdi: ḳopdı M.
641 Şebdeler: Şeydeler İ; ışır geyimleri: ışılar gimleri M.
642 bunı: anı A, M.
643 Pehlevānlarsız: Pehlüvānlarsız M; ḳamuñuz: ḳamu M. // idüñ: idiñ İ; nāmūs u: nāmūs-ı A, M.
644 ṭuralum: duralum A, M.

M 19b Çünkim iki yañadan irdi yaġı
Hevdeci bekleñ ıraḳ gitmeñ dah̠ı

Muṣṭafā işitdi ceddi sözini
Örtüsin ḳaldurdı açdı gözini

Baḳdı gördi düşmen irişmiş yaḳın
Hevdecinden ṭaşıra çıḳdı hemīn

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi dede bañа virgil kemānı
Didi oġlum çekemezsin sen anı

650 Bu yay İsmāʿīlüñdür kimse anı
Çekemez benden özge bu kemānı

Didi elbetde virgil yayı bañа
ʿAcāyib göstereyüm bunda sañа

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Eline virdi yayı aldı oḳı
Çekdi āsān ṭopṭolu ḳıldı oḳı

Ol Sükān melʿūn yaḳın irmiş-idi
Hevdece ḳaṣd eyleyüp sürmiş-idi

Muṣṭafā didi i melʿūn gel bugün
İşbu bir oḳı elümden al bugün

655 A 20a Atdı oḳı İsm-i Aʿẓam oḳıdı
Ol laʿīnüñ yüregine ṭoḳıdı

---

646 Çünkim: Çünki M, İ. // gitmeñ: olmañ M.
647 sözini: sözüni A. // Örtüsin: Örtüsün M; ḳaldurdı: ḳaldırdı M; gözini: gözüni A, M, İ.
648 düşmen: düşmān M, İ. // ṭaşıra: ṭaşra M, İ; çıḳdı: çıḳdı ol İ.
649 bañа virgil: virgil bañа M. // çekemezsin: çekemezsiñ İ.
650 bu kemānı: kimse anı M.
651 ʿAcāyib: ʿAcā'ib İ; göstereyüm: gösterem ben M.
652 oḳı: anı A.
653 irmiş: gelmiş M.
654 i melʿūn gel: ki ey melʿūn M, İ. // oḳı: oḳu M.
655 İsm-i: İsm ü A. // ṭoḳıdı: ṭoḳudı M, ṭoḳındı İ.

Düşdi at boynına ol döndi girü[1]
ʿAmmusınuñ oġlı geldi ilerü

Depdi atın sürdi hevdec üstine
Ḳaṣd ḳıldı ol Çalabuñ dūstına

Bir oḳ-ıla hem boġazından anı
Urdı yıḳdı ṭamuya gitdi cānı

Ol düşicek bir daḫı çıḳdı yine
Bir oḳ-ıla hem anı yıḳdı yine

660 Anlaruñ ṭoḳuz bahādurlarını
Yıḳdı birer oḳ-ıla her birini

Bir ulusı didi anlara gelüñ
Ḳoñ yolına işbu ḫalḳı terk ḳıluñ

Kim ḳıran bu ḫalḳı bir oġlan-durur
Uluları ḫod ḳaġan arslan-durur

Bunlaruñla biz başa çıḳamazuz
Bunca ḫalḳ öldi birin yıḳamazuz

M 20a Ol kişinüñ ögüdini ṭutdılar
Döndiler maġbūn u maḥrūm gitdiler

665 Ard yanından hem gelen leşker daḫı
Döndi bunları görüp anlar daḫı

Çünki gitdi yaġı yola indiler
Girü rāhibden yañaya döndiler

---

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
656 boynına: boynuna A. // oġlı: oġlu İ.
657 üstine: üstüne İ.
658 Bir oḳ-ıla hem: Hem bir oḳ ile İ; boġazından: boġazında A, M.
659 bir: bir di İ; çıḳdı: geldi A, M. // hem anı: anı da M.
660 bahādurlarını: bahādırlarını M.
662 arslan: aṣlan A, M.
663 öldi: öldü M.
664 ögüdini: ögdüni pes M; ṭutdılar: ṭutdılar A, M. // maġbūn u: maġbūn-ı M; maḥrūm: maḥzūn M, İ.
665 Ard yanından: Ardından M; Ard: Art İ.
666 gitdi yaġı yola: yaġı yola gitdi M, yaġı gitdi yola İ. // yañaya döndiler: yaña yönelediler M.

İ 13a Ol Sükān melʿūn yaralu iñiler
İt gibi her-dem çabalar siñiler

Eydür iyvāh ḳatı ʿār oldı bize
ʿĀrumuzdan dünye ṭar oldı bize

Ḳavm içine varıcaġaz anlara
Ne diyelüm biz ḫaber ṣoranlara

670 Biş yaşında baṣdı bir oġlan bizi
Kim diyebilür o ḫalḳa bu sözi

Didiler pes n'idelüm tedbīr nedür
Şimdi fikrüñ yāḫu ḳaṣduñ niçedür

A 20b Didi anlardan ilerü varalum
Ol kilīsenüñ içine girelüm

Anda puṣuya girüben ṭuralum
Çün gireler anda bir bir ḳıralum

Didiler taḥsīn budur tedbīr hemān
Ol deyirden yaña oldılar revān

675 Sürdiler taʿcīl çü deyre irdiler
Ḳapu açdılar içerü girdiler

Rāhib eydür ḥāl nedür n'oldı size
Bunlar eydür yaġı uġraşdı bize

Bu Sükāna oḳ ṭoḳındı gör anı
İçine mi gitdi kim aḳmaz ḳanı

Kendü yarasını açdı ol laʿīn
Gördi igne yürdüsi deñlü hemīn

667 her dem çabalar: çabalar u hem A, M.
668 oldı: oldu M. // ʿĀrumuzdan: ʿĀrımuzdan M, İ; dünye: dünyā M, İ; ṭar: dar İ; oldı: oldu M.
670 o: bu İ.
671 pes: İ nüshasında yoktur. // fikrüñ: fikriñ İ; yāḫu: yāḫud M; niçedür: nedür M, İ.
673 puṣuya: puṣuda A, puṣıda M; girüben: giriben M; ṭuralum: duralum A, M.
674 oldılar: oldular M.
675 Sürdiler: Ṣordılar İ; deyre: yire İ.
676 eydür: eydir M.
677 ṭoḳındı: doḳındı A, M; anı: bunı M, İ.
678 Kendü: Kendi İ; açdı: eṣdi A. // yürdüsi: yalduzı İ.

Rāhib eydür yā Sükān zaḫm-ı sinān
İrse sańa iń̇lemezdüń̇ pehlevān

680 İşbu deńlü yaradan olduń̇ zebūn
Bu oḳı kimden yidüń̇ digil bugün

M 20b Pes Sükān ol sergüzeştin söyledi
Muṣṭafā urduġını oḳı didi

Muṣṭafā adın çün ańdı ol laʿīn[1]
Ol keşīşüń̇ yüzi ḳızardı hemīn

Didi bu keşīşler āh uṣdan alu
İtmeye bunuń̇ gibi işi delü

Sizi ańa yilteyen şeyṭān-ımış
Gördi sizi bir bölük ḥayvān-ımış

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
685 Eger yir ehli gök ehli tamāmet
Ańa düşmen olursa ol selāmet

Ziyān irmeye anuń̇ bir ḳılına
Ki Ḥaḳ yardımcıdur ol ḫāṣ ḳulına

Kitāblarda yazılmışdur ʿArabdan
Ẓuhūr idiser ol ulu nesebden

Anı kim defʿ idiser kim Ḥaḳ anı
Diler şerʿ-ile ṭoldura cihānı

A 21a Ṭuruń̇ ṭaşra çıḳuń̇ siz deyrümüzden
Teberrā ḳılmışuz biz ġayrumuzdan

---

679 yā Sükān: Sükā M; sinān: şitān İ. // iń̇lemezdüń̇: iń̇lemezdiń̇ M; pehlevān: pehlüvān M.
680 yidüń̇: yidiń̇ M.
681 oḳı: o oḳuń̇ İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
683 bu keşīşler āh: āh bu keşīşler A, M, ol rāhib kim iy İ; alu: ulu M, İ.
685 düşmen: düşmān M, İ; ol: olursa M.
686 yardımcıdur ol: yardımcı-durur M.
688 şerʿ-ile ṭoldıra: ṭoldıra şerḥ ile İ.
689 Ṭuruń̇: Duruń̇ A, M; Duruń̇ ṭaşra çıḳuń̇ siz: Ṭaşra çıḳuń̇ siz bizim M; siz: İ nüshasında yoktur.

690 Ki sizüñ ucuñuzdan bir belāya
Nā-gehān uġraşuruz bir ḳażāya

Merīd adlu bir it var-ıdı azġun
Çaġırdı rāhibe sögdi o maġbūn

Didi şimdi gelicek anları ben
Göresin n'itdügüm gözüñ-ile sen

İ 13b Anuñ ardınca kesem başuñı hem
Tamām idem cihānda yaşuñı hem

Sükān didi ki iy rāhib ne dirsin
Bu deyrüñden bizi sürüp n'idersin

695 Ṭutalum anı öldürimeyeler
Cihānda seni diri mi ḳoyalar

Didi rāhib ki uşda deyri size
Daḫı söz dimeyevüz ġayrı size

Ne ḳılam çünki bilmezsiz ne dirsiz
Delü gibi neyi gerekse yirsiz

M 21a Kilīdin virdi kendü gitdi ṭama
Alup yoldaşlarını çıḳdı bāma

Pes ol melʿūnlar anda puşu urdı
Ḳapunuñ iki yanın aldı ṭurdı

700 Birezden irdi ceddi-le Muḥammed
ʿAmuları bile şād u mü'eyyed

690 Ki: Kim İ; bir: ben M. // uġraşuruz: uġraşıruz M; bir: biz M.
691 maġbūn: melʿūn A, M.
692 n'itdügüm: n'itdügimi M, n'itdügümi İ.
694 deyrüñden: deyriñden M.
695 Ṭutalum: Dutalum A; öldürimeyeler: öldürmeyeler M, İ.
697 çünki: çünkim İ; bilmezsiz ne dirsiz: bilmezsin nidersiz A, M.
698 kendü gitdi ṭama: kendi ṭam aşa M; kendü: kendi İ. // Alup: Alur M; bāma: ṭam başa M.
699 anda puşu: būmı M. // ṭurdı: durdı A.
700 ʿAmuları: ʿAmmuları M, İ.

Kilīse ḳapusında indiler ḫoş
Çizüp yüklerini tīz ḳondılar ḫoş

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes ilerü geldi ʿAbdu'l-muṭṭalib
Muṣṭafāya didi kim ṭur yā ḥabīb

Ḳapuyı açdı öñince bir ḳulı
Yöridi ardınca ol cān bülbüli

Çünkim irişdi ḳapuya Muṣṭafā
Açdı yüzinden niḳābın ḫoş ṣafā

705 Ḳapusı dīvārı ol deyrüñ hemān
Ḳopdı yirinden ḳamu virdi selām

A 21b Cūşa geldi cümle kerpiç-ile ṭaş
Muṣṭafā öñinde yire ḳodı baş

Ol keşīşler cümle feryād itdiler
Vālih olup kendülerden gitdiler

Muṣṭafā didi ki yā deyr ol emīn
Pes ḳarār aluban ol ṭurdı hemīn

Yöridi deyr içine girdi hemān
Ḳapudan giricegez ṭurdı hemān

710 Ol laʿīnler Muṣṭafāyı gördiler
Çekdiler ḳılıçların ḳaldurdılar

Kim çalalardı Resūli ol zamān
Elleri ḳurıdı ḳaldılar hemān

---

701 Kilīse: Kelīse A, Kilīseler İ; ḳapusında: ḳapusına M, ḳapusında İ. // tīz: tiz A; ḫoş: M ve İ nüshasında yoktur.
702 geldi: gelüp İ. // ṭur: dur A, M.
703 öñince: öñünce A. // Yöridi: Yörüdi A.
704 Çünkim: Çünki M; Çünkim irişdi: Çün irişdi ol İ.
705 hemān: tamām İ.
706 öñinde: öñünde A; yire ḳodı: ḳodı yire İ.
707 keşīşler: keşişler A, M; cümle: gördi A, M. // kendülerden: kendilerden M.
708 deyr: dīn İ. // aluban: idüben M; ol: -İ; ṭurdı durdı: İ.
709 Yöridi: Yörüdi A; içine: içinde İ. // ṭurdı: durdı A, M.
710 laʿīnler: laʿinler A, M. // ḳaldurdılar: ḳaldırdılar M.
711 çalalardı Resūli: Resūli çalalar M.

Tañrınuñ ḫışmı odına yandılar
Ḳırıluban ḳapḳara göyindiler

Ol ulu ruhbān bu ḥāli çün görür
Ṭamdan iner deyrüñ içine girür

Çünki gördi Muṣṭafānuñ yüzini
Düşdi yire sürdi yüzin gözini

715 M 21b Öpdi ayaġın tozını gözine
Dürtdi sürdi yüzini hem izine

Didi ʿAbdu'l-muṭṭalibe yā ʿazīz
Merḥabā iy ulular ḫoş geldüñiz

Muştulıḳ olsun sañа kim bu oġul
Şol ḳalan ḫalḳ oġlanı gibi degül

İ 14a Ben kitābda oḳımışam bulmışam
Fażlını bu oġlanuñ ben bilmişem

Yiryüzini küllī bu ṭutsa gerek
Yoḳ-durur bir kimse bundan yigirek

720 Düşmenini gör kim ol Ḥaḳ neyledi
İşbu kāfirlere dön baḳ neyledi

Baḳdılar gördiler ol kāfirleri
Ḳurımış ḳapḳara yanmış her biri

Didi ʿAbdu'l-muṭṭalib kimdür bular
Kim bu resme ḳahr odına yandılar

---

712 Ḳırıluban: Ḳırılıban M.
713 deyrüñ: deyriñ M.
714 yüzini: yüzüni A. // yüzin: yüzün İ; gözini: gözüni A, İ.
715 ayaġın: elin ayağı A, M; tozını: tozın A, M; gözine: gözüne İ. // sürdi yüzini: sürdiler yüzin A, M.
716 yā: kim yā M.
717 oġul: oğıl M. // degül: degil M.
718 oġlanuñ: evlādınuñ M.
719 ṭutsa: dutsa A, M. // yigirek: yigrek M.
720 kāfirlere dön baḳ (Berlin 20b): kāfirleri dur baḳ A, M, kāfirlere gör İ.
721 Ḳurımış: Ḳurumış A.

A 22a Çünki bildiler buları kim-durur
Bir ḳuyı ḳazdurdı cümle ṭoldurur

Döndi rāhib didi yine yā ʿazīz
Ḫoş müşerref eyledüñüz bizi siz

725 Ne saʿādetdür bu kim irdi bugün
Deyrümüzden içerü girdi bugün

Dime oġlan bu-durur ṣāḥib-ḳırān
Kim bunuñ ḥükminde olısar cihān

Daʿvetini ben ḳabūl ḳıldum bunuñ
Çünki ḥaḳ-durur dīni bildüm bunuñ

Buña kim uysa saʿādet ehlidür
Kim ki uymazsa şaḳāvet ehlidür

Var mıdur ḥācet buyuruñ bilelüm
Ṭāḳat irer-ise ḳullıḳ ḳılalum

730 Didi ʿAbdu'l-muṭṭalib kim iy ulu
Baḫtulu sini kim olduñ baḫtulu

Gözleri aġrur bu oġlumuñ buña
Sen ʿilāc it māl vireyüm ben saña

M 22a Bu ölen kāfirlerüñ daḫı saña
Raḫtını divşür ḳamu öñden ṣoña

Didi ruhbān kendüde aṣl-ı devā
Ḳamu derde ayaġı tozı şifā

Mubārek aġzınuñ yarını alsun[1]
Mubārek gözlerine kendü çalsun

723 ḳazdurdı: ḳazdırdı M.
724 yā: iy İ.
725 bugün: bize M. // Deyrümüzden: Deyrümüzden İ; bugün: bugün bize M.
726 oġlan bu-durur: oġlandur bu İ.
727 ḳıldum: ḳıldım M. // dīni: dini A, dīnin İ; bildüm: bildim M.
730 seni: sen ki M; sini kim olduñ: olduñ ki seni A, M.
731 oġlumuñ: cānımıñ M. // it: id M.
732 ḳamu: saña M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
734 kendü: kendi M, İ; çalsun: ṣalsun A, M.

735 Didi bi'smi'llāhı fi'l-ḥāl Muṣṭafā
Sürdi yarın gözine buldı şifā

Açdı gözlerini ḫoş oldı hemān
Ḳalmadı aġrısı gitdi ol zamān

Didi ʿAbdu'l-muṭṭalib şükr ol Ḥaḳa
Muṣṭafānuñ gözi derdi muṭlaḳā

Ulımış kim bula ruhbān devleti
Hem helāk eyleye bir niçe iti

Muʿcizātı ẓāhir ola hem anuñ
Derdine kendü ola merhem anuñ

740 A 24b Şād u ḫurrem döndiler anlar yine
Ṣaġ selāmet geldi ivlü ivine

Hem bu ḳıṣṣa burada oldı tamām
Oḳıyana diñleyene çoḳ selām

Tañrı raḥmet eyleye ol cān içün[1]
Fātiḥa iḥsān ide yazan içün

Resūlu'llāhuñ Ebū Cehl-i Laʿīn ile Güreş Ṭutduġı Ḳıṣṣadur[2]

İ 14b Nāle ḳıl iy ʿandelīb itgil nevā
Derdüñe mende-durur çünkim devā

Daḫı yirden derde dermān isteme
Özge yirden merhem utan isteme

735 gözine: gözüne M.
736 aġrısı gitdi: hīç aġrı gitdi İ.
737 ol: İ nüshasında yoktur.
738 bula: böyle A, M.
739 kendü ola merhem: merhem ola kendü M, merhem ola kendi İ.
740 geldi ivlü ivine: geldiler evlerine İ; ivlü ivine: evlü evine M.
741 oldı: oldu M. // Oḳıyana: Oḳuyana M; çoḳ: Ḥaḳdan M.

1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
742 cān: İ nüshasında yoktur.

2 Başlık İ; Ḳıṣṣa-yı Keştī Giriften Muṣṭafā Bā Ebū Cehl-i Laʿīn A; Ḳıṣṣa-yı Keştī Giriften Muṣṭafā Ṣalla'llahu ʿAleyhi ve Sellem Ebū Cehl-i Laʿīn Cengi M.
743 mende (Berlin 21a): sende A, senden İ; mende-durur çünkim: çünkim sendendür M; çünkim: çünki İ.
744 derde: M nüshasında yoktur.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

745 Ki senden iste isterseñ ḥabībi
Ḥabībüñdür hemān derdüñ ṭabībi

Bu varlıḳ kim seni şād eylemişdür
Ḥabībüñden seni yād eylemişdür

Götürgil varlıġuñ gider aradan
Ḫalāṣ it cānuñı bu mācerādan

Taʿalluḳdan kesilgil kim fenādur
Fenānuñ ḥāṣılı derd ü ʿanādur

M 22b Yiter çekgil cefāsını fenānun
Vefāsını bulam ṣanma sen anuñ

750 Yaḳındur buradan çünkim gidersin
Göñül baġlayuban buña n'idersin

Vefāsuzdur bilürsin rūzigārı
Gidersin söyle ḳo bir yādigārı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çün sekiz yaşına irdi ol ḥabīb
Ḫaste oldı bildi ʿAbdu'l-muṭṭalib

Kim gider menzil tamām olmış-durur
Ḫod gelenden bunda kim ḳalmış-durur

Böyle geldi böyle gider rūzigār
Kim dirilürse ölür āḫir-i kār

755 Divşürüp oġlanlarını söyledi
Her birine bir vaṣıyyet eyledi

745 senden: sende A, İ.
746 yād: yār A, M.
747 gider: giden İ. // it: id M; bu: sen M.
749 çekgil: çekdüñ M, gelgil İ.
750 gidersin: gidersiñ İ. // nidersin: nidersiñ İ.
751 bir: bu A, M.
752 Çün: Çü İ; irdi: girdi M; ol: İ nüshasında yoktur.
754 āḫir-i kār: āḫirükār İ.
755 Divşürüp: Devşirüp M.

Pes ulu oġlına ol ışmarladı
Muṣṭafāyı yā Ebā Ṭālib didi

A 23a Ṣaḳlamaġa sen kefīl olġıl aña
İlle diñle gör ne direm ben saña

Ṭoymayınca Muṣṭafā sen ṭoymaġıl
Anı ḳoyup özge işe uymaġıl

Yatmayınca döşegine yatmaġıl
Loḳmayı ol yimedin sen ṭatmaġıl

760 Andan öñdin kendü oġlanlaruña
Ḳaftan itme evvel eylegil aña

Ṣaḳlaġıl ṣovuḳdan ıssıdan daḫı[1]
Anı yig bil ḳamu aṣṣıdan daḫı

Ṣaḳlaġıl düşmenlerinden ḥāżır ol
Gice gündüz dāyim aña nāẓır ol

Ḫāk-i pāyin başuña tāc eylegil[2]
Ger saña devlet gerekse şöyle bil

Kendüzüñden anı hīç ayırmaġıl
Gözüñi bir sāʿat andan ırmaġıl

765 Pes Ebū Ṭālib didi ḳıldum ḳabūl
Ol didügüñden daḫı yig baña ol

M 23a Başum üstine anı tāc ideyüm
Ḳamu ḫalḳı aña muḥtāc ideyüm

---

756 oġlına: oġluna M, İ. // Muṣṭafāyı: Muṣṭafāya M.
757 İlle: İllā M, İ.
759 ṭatmaġıl: yutmaġıl A, M.

1 Bu beyit M nüshasında 762. beyit ile yer değiştirmiştir.
761 aṣṣıdan: ṣıbyāndan İ.
762 dāyim: dā'im M.

2 İ nüshasında 764. ve 763. beytin ilk dizeleri ile bir beyit, 764. ve 763. beytin ikinci dizeleri ile de bir beyit oluşturulmuştur.
764 Kendüzüñden: Kendi özüñden M; hīç: hiç A, İ; hīç: M nüshasında yoktur. // ırmaġıl: ayırmaġıl M, İ.
765 didügüñden: didügiñden M.
766 üstine: üstinde İ, üstüne M.

İ 15a Yir düzeyüm gözüm içinde aña
Kim gözümden sevgülüdür ol baña

Hem daḫı oġlanlarum olsun tamām
Ger ḳabūl ḳılur-ısa buña ġulām

Söyle şu rükn geçmedin daḫı zamān[1]
İrdi ʿAbdu'l-muṭṭalibe mevt hemān

770 Pes Ebū Ṭālib Resūlu'llāh elin
Ṭutdı aldı ivine geldi hemīn

Ḳarşu geldi pes ʿAlīnüñ anası
Merḥabā dir iy cihān yik-dānesi

Öpdi başın ellerin hem gözlerin
Sürdi yüzine ayaġı tozların

Key sevindi ḫurrem oldı şādumān
Ṣanasın kim tāze cān buldı hemān

Pes Ebū Ṭālib didi babam baña
Böyle ışmarladı uş direm saña

775 A 23b Kendü oġlumdan ben bunı yig görem
Anları bunuñ ḳulı_anı beg görem

Ḳullıḳ it sen daḫı buña cān-ıla
Ḳıl ḳabūl bu ʿahdümi peymān-ıla

Fāṭıma ḫatun didi ḳıldum ḳabūl
Kendü oġlumdan baña yig olsun ol

---

767 Yir: İ nüshasında yoktur; gözüm: göñlüm M.
768 olsun: bile M.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur. Bu beyit müstensihe ait olmalı çünkü aynı içerik 780. beyitte de işlenmiştir.
770 aldı ivine geldi: geldi evine aldı A; Ṭutdı: Dutdı A, M.
772 ellerin hem gözlerin: gözlerin hem ellerin A, M.
773 hemān: cihān İ.
775 Kendü: Kendi İ; ben bunı: bunı ben A, M, İ. // bunuñ ḳulı_anı: ḳul bunı tā ben M; anı: bu A, İ; görem: bilem A, M.
777 Kendü: Kendi İ; baña: beni A, M; baña: İ nüshasında yoktur; yig: M nüshasında mükerrer yazılmıştır.

ʿİzzet idem ḫıẓmet idem cān gibi
Cān içinde yir düzem īmān gibi

Rāvī eydür pes yarındası hemān
İrdi ölüm virmedi daḫı emān

780 Öldi ʿAbdu'l-muṭṭalib girdi yire
Dünye raḥm eylemedi hīç ol pīre

Dünyenüñ ḫod dāyim işi ol-durur
Bulduġını diri ḳomaz öldürür

Öldi dedesi daḫı pes ol Resūl
Ol Ebū Ṭālib ḳatında ḳaldı ol

Anda büyidi ulaldı Muṣṭafā
Muṣṭafā öñinde ṭoġdı Murtażā

M 23b Rāvī eydür anda bir beg var-ıdı
Mekkede ulu Hişām-ıdı adı

785 Hem bir oġlı var-ıdı anuñ meger
Adını ḳomış-ıdı anuñ ʿÖmer

Hem Ebu'l-Ḥakem ḳomış aña laḳab
ʿİzzet iderdi aña cümle ʿArab

Ṣoñra Peyġāmber Ebū Cehil didi
İşbu adı aña Peyġāmber ḳodı

Ki kiçiden Resūl-ile ʿadāvet
Ḳılurdı bicerüp cehl ü ḥamāḳat

---

778 gibi: ile İ. // yir düzem īmān gibi: gözleyem anı bile İ.
779 daḫı: aña M, İ.
780 Dünye: Dünyā M, Dünyāda İ.
781 Dünyenüñ: Dünyānuñ M, İ; ḫod dāyim: her demde İ; dāyim: dā'im M. // Bulduġını diri ḳomaz: Bulduġın diri ḳomaz hīç İ; Bulduġını: Bulduġı M.
782 Öldi: Öldü M.
783 büyidi: büyüdi M, İ; ulaldı: vü evlendi İ. // ṭoġdı: doġdı A, M.
785 oġlı: oġlu M. // anuñ: anuñ pes İ.
786 ḳomış: ḳomışdı M.
787 Cehil: Cāhil A; Cehil didi: Cāhil ḳodı M; didi: ḳodı İ. // ḳodı: didi İ.
788 Ki kiçiden: Küçükden M; Ki: İ nüshasında yoktur.

Mālı milki ḳulları key çoġ-ıdı
Dünyelikde eksügi hīç yoġ-ıdı

790 Oġlına virür naṣīḥat ol Hişām
Dir ki oġlanları divşürgil müdām

Anlara niʿmet yidür şād eylegil
Her birinüñ göñlin ābād eylegil

A 24a, Tā büyüyüp çünki yigit olalar
İ 15b Hep seni kendülere beg bileler

Atası sözini ḳıluban ḳabūl
ʿĀdet itmiş-idi işbu işi ol

Üç yüz altmış oġlan uymışdı aña
Bilesince ḳanda gitse dört yaña

795 Emr ü nehy iderdi anlara müdām
Hep muṭīʿ olmışdı aña ḫāṣṣ u ʿām

Pes Ḥarem içinde bir gün ol laʿīn
Otururdı geldi Peyġāmber hemīn

Ol zamānda hem daḫı oġlan-ıdı
Yaluñuz seyrān ider sulṭān-ıdı

Muṣṭafāyı çünki gördi ol laʿīn
Yā Muḥammed gel berü didi hemīn

Bu benüm oġlanlarum-ıla barış
Nöker olġıl baña bunlara ḳarış

800 Muṣṭafā didi ne-y-ile sen bugün
İşbu oġlanlara begsin di niçün

789 Dünyelikde: Dünyālıkda İ, Dünyeliḳde M.
790 Oġlına: Oġluna A, İ; virür: virdi İ. // divşürgil: devşürgil M.
792 olalar: oldılar İ.
793 Atası: Atasınuñ İ; sözini: sözüni M; ḳıluban: ḳılup İ.
797 hem daḫı: daḫı hem İ.
800 ne-y-ile: böyle yā İ. // di niçün: niçün M; niçün: neçün A.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

M 24a Didi ol kim uluyam ben neseb-le
Kerem-le māl-ıla daḫı ḥaseb-le

Resūl didi uluyam ben nesebde
Bilürler ḳamu senden ben ḥasebde

Bu māl ḫod ʿāriyetdür kesb-ile_anı
Ḳazanurlar bu ḫalḳuñ hem ḳalanı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ol laʿīn ol-dem ḳaḳıdı söyledi
Yöri sańa ḥācetüm yoḳdur didi

805 Pes Resūlu'llāh didi uş bunda ben
Otururam yaluñuz ṭur anda sen

Kim beni sevse ṭura bunda gele
Otura yanumda ol benden ola

Ol Ebū Cehlüñ yanından pes hemān
Ṭurdı ol Bū Bekr-i Ṣıddīḳ ol zamān

Geldi Peyġāmber yanında oturur
Şād olur çünkim Resūl anı görür

A 24b Kim ulu-y-ıdı ḳatı māllu-y-ıdı
Hem ʿArab içinde key bellü-y-idi

810 Didi gelgil kim bańa sensin vezīr
Sen bańa uyanlara olġıl emīr

Geldi ʿAmmār hem Zübeyr ibn-i ʿAvām
Birbiri ardınca ḳırḳ oġlan tamām

801 neseb-le: ḥaseble M, nesebde İ. // ḥaseb-le: neseble M, ḥasebde İ; ben: M nüshasında yoktur.
802 ben uluyam: uluyam ben M, İ.
803 ʿāriyetdür: ʿāriyeddür M, ʿāriyet İ.
805 ṭur: dur A.
806 ṭura: dura A, M; İ nüshasında yoktur. // yanumda: yanımda M.
807 Ol: Pes İ; Bū: Ebū M; yanından: yanında İ; pes: kim İ. // Ṭurdı: Durdı A, M; İ nüshasında yoktur.
810 gelgil kim bańa: kim gelgil berü İ.

Çevre yanında Resūlüñ ṭurdılar[1]
Kimi ṭurdı kimisi oturdılar

Çün ḳalan oġlan buları gördiler
Ol Resūlüñ ḳatına dirildiler

Ol laʿīn ḳaḳıdı gördi anları
Didi görüñ şol delü oġlanları

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
815 Ki ḳodılar benüm gibi emīri
Ḳabūl eylediler şol bir faḳīri

Ṭuruñ siz burada ive varayum
Size ḫurmā getüreyüm vireyüm

İ 16a Hemān vardı birez ḫurmā getürdi
Ki bir ḳulı bile vardı götürdi

M 24b Ṣaçıvirdi yire ḳapışdılar dir
Kimi aldı kimi baḳışdılar dir

Didi pes yā Muḥammed gör kim uş ben
Niçe ḫurmā yidürdüm bunlara sen

820 Beg-iseñ sen daḫı bunlara virgil
Saña uyanlara ḫurmā yidürgil

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ol laʿīn ṣandı anı ʿāciz ḳala
Şermesār ola kim ol ḫurrem ola

Pes Muḥammed döndi ol oġlanlara
Ben gelince oturuñ dir anlara

---

1 A ve M nüshalarında 812. beytin ilk dizesiyle 813. beytin ilk dizesi bir beyit, ikinci dizelerle de diğer beyit oluşturulmuştur.
812 Çevre: Çün İ; yanında: yanında hem İ. // ṭurdı: durdı A.
815 Ki: Kim İ.
816 Ṭuruñ: Duruñ A, M; ive: eve M, İ. // vireyüm: direyüm M.
817 götürdi: getürdi M.
819 pes: kim M; uş ben: ben M; kim: ki İ. // sen (Berlin 23a): ben A, M, İ; Niçe: İ nüshasında yoktur.
820 bunlara virgil: ḫurmā yidürgil M. // ḫurmā yidürgil: sen daḫı virgil M.
821 Şermesār: Sermeşār M; kim: ki M.

Pes Ebū Ṭālib ḳatına vardı ol
Var mıdur ḫurmā didi ṣordı Resūl

Didi Kaʿbe Tañrısı ḥaḳḳı-çün ol
Bizde ḫurmā yoḳ-durur hīç iy oġul

825 Vardı andan ʿammesine istedi
Ol daḫı hīç yoḳ-durur ḫurmā didi

A 25a Anda bir ḫurmā aġacı var-ıdı
Ḳurımışdı ol niçe yıllar-ıdı

Vardı pes ol aġacı ḳuçaḳladı
Baña bundan ḫurmā vir yā Rab didi

Ol laʿīn ḳatında bini şermesār
Eyleme luṭf eylegil iy Kirdigār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Yeşerdi ol aġaç tīz bitdi ḫurmā
İrişdi ol-dem oldı yitdi ḫurmā

830 Dökildi yire ol-dem dirdi andan
Hemān bir zenbili ṭoldurdı andan

Getürdi gördi oġlancuḳlar anı
Sevindi ḳamusı şād oldı cānı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes Ebū Bekre didi ṭurġıl örü
Sen vezīrümsin benüm gelgil berü

Bunı ḳısmet eyle üleşdür tamām
Vir bu oġlancuḳlara hep ḫāṣṣ u ʿām

---

823 Ebū: Ebī A; ḳatına: evine İ. // didi: diyü M.
824 hīç: hiç A.
825 ʿammesine: ʿammusına M, ʿammusından İ. // hīç: hiç A; ḫurmā: oġul İ.
826 Ḳurımışdı: Ḳurumışdı M, İ; niçe: nice M, İ.
827 pes ol aġacı: ol aġacı pes İ.
828 bini şermesār: bizi sermeşār M; bini: beni İ; şermesār: sermesār İ.
829 Yeşerdi: Yaşardı İ. // ol dem oldı bitdi: oldı bitdi tāze İ.
831 oġlancuḳlar: oġlancıḳlar M. // oldı: oldu M.
832 ṭurġıl: durġıl A. // vezīrümsin: vezīrimsin M; gelgil: gelgil didi A.
833 Bunı: Bu M. // oġlancuḳlara: oġlancıḳlara M; hep: her İ; ḫāṣṣ u: ḫāṣ-ı M.

Ol cehālet eyledi ṣaçdı yire
Kimi aldı kimisi düşdi yire

835 M 25a Pes üleşdürdi Ebū Bekr anlara
Cümle ḳısmet itdi ol oġlanlara

Gördi ḳaḳıdı Ebū Cehl-i laʿīn
Didi kendü ḫalḳına ṭuruñ hemīn

Şol Muḥammede uyan oġlanları
Ṭaş u aġaç-ıla dögüñ anları

Yöridi öñce Ebū Cehl-i laʿīn
Bunlaruñla cenge başladı hemīn

Çün Muḥammed gördi böyle bunları
Kim ṣavaş iderler ol azġunları

840 Pes Ebū Bekre didi ṭur iy aḫı
İşbu oġlancuḳlar-ıla sen daḫı

Yöri bunlar daḫı ḳılsunlar ṣavaş
Kim aġaç alsun eline kimi ṭaş

İ 16b Bunlaruñla yöri sen daḫı bile
Nuṣreti Allāh virür ḳamu ḳula

A 25b Üç yüz altmış oġlan ol Bū Cehl-ile
Cenge geldiler anuñ-ıla bile

Pes bu ḳırḳ oġlan Muḥammed yoldaşı
Kim aġaç aldı eline kim ṭaşı

---

835 üleşdürdi Ebū Bekr anlara: Ebū Bekri üleşdirdi tamām M; üleşdürdi Ebū Bekr: Ebū Bekr üleşdürdi A, İ. // oġlanlara: oġlanlara bī-tamām M.
836 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M. // kendü ḫalḳına: pes ḫalḳına siz M; kendü: kendi İ; ṭuruñ: duruñ A, M.
837 dögüñ: vuruñ siz M.
838 Yöridi: Yörüdi A, M; öñce: öñünce A; Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M. // Bunlaruñla: Bunlar ile M.
840 ṭur: dur A, M.
841 daḫı: ile İ.
842 Bunlaruñla: Bunlarula M. // ḳamu: cümle İ.
843 Bū: Ebū M; ol Bū: Ebū İ. // Cenge: Çünki İ.
844 bu: M nüshasında yoktur. // eline kim: kimisi M.

845 Ḳarşulayup şöyle cenge ṭurdılar
Birbirine ṭaş u aġaç urdılar

Mekke ehline ḥaber oldı ḳamu
Hep teferrüc ḳılmaġa geldi ḳamu

Çün Muḥammed gördi oġlancuḳları
Kim buñaldı yaralandı her biri

Kim zīrā bunlardan anlar çoġ-ıdı
Her birine biş kişi artuġ-ıdı

Hemān ṣoḳdı etegini biline[1]
Bir aġaç ṣundı aldı tīz eline

850 Naʿra urdı yöridi oġlanlara
Hayḳıruban ḍarblar urdı anlara

Heybet-ile çün Muḥammed yöridi
Ol Ebū Cehlüñ iligi ḳurıdı

M 25b Çünki ol oġlanlar anuñ heybetin
Gördiler anda nübüvvet ṣavletin

ʿAḳlı şaşdı ḳorḳdılar göñülleri
Gitdi zūrı ṭutmaz oldı elleri

Ellerindeki yaraġın ṣaçdılar
Yüz çevürdi cümle dönüp ḳaçdılar

855 Ol Ḥaremden ṭaşra sürdi anları
Ol Ebū Cehle uyan oġlanları

---

845 ṭurdılar: durdılar A, M. // aġaç: aġaçlar İ.
846 oldı: oldu M. // ḳamu: ʿamu İ.
847 oġlancuḳları: oġlancıḳları M.
848 Kim: Kim ki M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
849 ṣundı aldı: aldı ṣundı M; tīz: tiz M.
850 urdı: urup M; yöridi: yörüdi A, M.
851 yöridi: yörüdi A, M. // Cehlüñ: Cehliñ M; ḳurıdı: ḳurudı A.
852 Çünki: Çünkim M. // ṣavletin: ṣavtların M, ṣūretin İ.
853 ḳorḳdılar: ḳorḳdular M. // zūrı: zūrları M, ẓūrları İ; ṭutmaz: dutmaz A, M; oldı: oldu M.
855 çevürdi: çevürüp M, İ.

Her birisi bir ṣoḳaġa ḳaçdılar
Ḳodı bunlar ardlarına düşdiler

Ḳaçdı Bū Cehl-i laʿīn hem ser-nigūn
Mekke ḫalḳı eylediler cümle ün

Cümle ol ḫalḳ āferīn eylediler
Yā Muḥammed saña taḥsīn didiler

Ol gice ol şehr içinde ḫāṣṣ u ʿām
Cümlesi ol cengi söylerdi tamām

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
860 A 26a Dirler-idi bu Muḥammed pehlevān
Olısardur bir ulu ṣāḥib-ḳırān

Ebū Bekr anuñ ol günde cemālin
Görüben ʿāşıḳ oldı ol kemālin

Ki günden güne ʿışḳı Muṣṭafānuñ
Daḫı artar-ıdı göñlinde anuñ

Ebū Cehl-i laʿīn göñline ol gün
ʿAdāvet düşdi kīn ṭutdı o melʿūn

O günden ḳaldı göñlinde ʿadāvet
Daḫı eksilmedi artdı ḍalālet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
865 Ol zamānda Mekkenüñ oġlanları
Kim güreş ṭutarlar-ıdı her biri

Her birisi kendü gücin ḳudretin
Birbirine gösterürdi ḳuvvetin

---

856 Ḳodı: Ḳopdı İ.
857 Bū: Ebū M; Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M. // ḫalḳı (Berlin 24a): ehli A, M, İ; eylediler cümle: eyledi cümlesi M.
858 ol ḫalḳ: ḫalḳ ol İ.
860 pehlevān: pehlüvān M. // Olısardur: Olusardur M.
861 Bekr: Bekir M. // Görüben: Göriben A; oldı: oldu M.
863 Cehl-i: Cehīl İ. // düşdi: baġladı M; ṭutdı: dutdı A, M.
864 göñlinde: göñlinden İ.
865 güreş: gürüş İ; ṭutarlar: dutarlar A, M.
866 gücin: güci İ.

İ 17a İlle her yirde Muḥammed söylenür
Ḳanda olsa erligi ẓikr eylenür

Kim Ebū Cehli niçe başdı yaḳīn
Ḳodı üç yüz altmış oġlanın hemīn

M 26a Cümle oġlanlar anı söyler-idi
Erligine āferīn eyler-idi

870 Yine bir yirde anı söylediler[1]
Ol Muḥammed pehlevāndur didiler

Ol Ebū Cehl-i laʿīn dir hā niçe
Anı her yirde ögersiz tā niçe

Ger er-ise güreşelüm gelsün ol
Er niçe ḳuvvet niçe_olur görsün ol

ʿUtbe didi imdi di bu iş ne gün
Didi ṭañla aḫşam oldı uş bugün

Ṭañla cemʿ olsun ḳamu ʿammuları
Hem dirilsün Mekkenüñ uluları

875 Güreşeyüm ben anuñla gireyüm
Götüreyüm anı yire urayum

Ben anuñ serkeşligini ṣıyayum
Er niçe_olur görgil imdi diyeyüm

A 26b Pes bu işe ittifāḳ eylediler
Şehr içinde yöriyüp söylediler

---

867 İlle: İllā M, İ.
868 Cehl: Cehīl İ. // Ḳodı: Ḳoydı İ.
869 söyler-idi: söylediler İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
870 pehlevāndur: pehluvāndur M.
871 Cehl-i: Cehīl İ; niçe: nice M, İ. // niçe: nice M, İ.
872 olur: tā A, M.
873 oldı: ol M.
875 gireyüm: göreyüm İ. // urayum: vurayum M.
876 serkeşligini: serkeşligin İ. // imdi: İ nüshasında yoktur.

Çün ṣabāḥ oldı ḳamu ḫalḳ geldiler
Ol Ḥarem içinde hep cemʿ oldılar

Muṣṭafānuñ ʿammuları daḫı hem
Geldiler kim ṭopṭolu oldı Ḥarem

880 Meclisüñ ṣadrı Benī Hāşim yiri
Oturdı ol Muṣṭafā ʿammuları

Ṣaġ ḳol-ıdı hem Benī Maḫzūm yiri
Geldiler oturdılar ululları

Ṣol ḳol-ıdı hem Ḳureyş ḳavmı yiri
Geldi oturdı yirine her biri

Hem Muḥammed daḫı geldi ol zamān
ʿAmmusı yanında oturdı hemān

Çünkim ol meclis ḳarār ṭutdı hemīn
Ḳalḳdı yirinden Ebū Cehl-i laʿīn

885 Tīz çıḳardı göñlegin ḳaftanını
Pes oturdı geydi hem tummānını

M 26b Bağladı hem biline zerrīn kemer
Girdi meydān içine bir er diler

Ḳardaşı var-ıdı kendüden ulu
Pehlevān yigit güreşci-di ulu

Dāʿvet itdi anı ol daḫı hemān
Ṭurdı tummān geydi ṣoyındı revān

Girdi meydān içine ṭutışdılar
Birbirini ṭartdılar atışdılar

---

879 oldı: oldu M.
880 Meclisüñ: Meclisiñ M. // Oturdı: Oturur A, M; Oturdı ol: Otururdı İ.
881 Maḫzūm: Maḫzūn A, M. // oturdılar: oturdular M.
884 Çünkim: Çünki İ; meclis: M nüshasında yoktur; ṭutdı: dutdı A, M; hemīn: hemān İ. // Cehl-i: Cehīl İ.
885 Tīz: Tiz A; göñlegin: gömlegi M, gömlegin İ. // tummānını: ṭumānını M, İ.
886 hem biline: biline hem M, İ.
887 kendüden: kendinden İ. // Pehlevān: Pehlüvān M; yigit güreşci-di yigitdi güreşci A, M.
888 Ṭurdı: Vardı A, M; tummān: ṭummān M, ṭumān İ; ṣoyındı: ṣoyundı A; revān: hemān İ.
889 ṭutışdılar: dutuşdılar A, M.

890 Başdı anı ol Ebū Cehl-i laʿīn
Çün başıldı çıḳdı meydāndan hemīn

Pes diledi bir yigit daḫı yine
Ol daḫı girdi anuñ meydānına

Başdı anı daḫı virmedi emān
Bir yigit daḫı diledi pes hemān

İ 17b Adlu ad-ıla diledi on kişi
Ḳamusını başdı ol melʿūn kişi

A 27a Maġrūr oldı ḳatı lāf urdı laʿīn
Bir yigit daḫı örü ṭurdı hemīn

895 Pehlevān güreşci-y-idi ol cüvān
Başdı anı daḫı virmedi emān

Çünki başdı anı ḳopdı bir ġırīv
Maġrūr oldı kendüye ol ʿāṣī dīv

Yöridi meydānda cevlān eyledi
Er diledi gezdi devrān eyledi

Girmedi kimse daḫı meydānına
Lāf urdı söyledi dört yanına

Bir kişi var-ıdı ʿAbdu'llāh adı[1]
Ne ögünürsin ġarīmüñem didi

900 Ḳaḳıdı ḫışm itdi ol Bū Cehl aña
Sen ġarīm niçe olursın di baña

890 Cehl-i: Cehīl İ.
894 laʿīn: hemīn A, M. // örü: urur A; ṭurdı: durdı A, M.
895 Pehlevān güreşci-y-idi: Pehlevān-ıdı güreşci A, İ. // anı: M nüshasında yoktur; virdi: virmedi A.
896 başdı anı: anı başdı İ. // oldı: oldu M; ʿāṣī: ʿāṣi M.
897 meydānda: meydāna M. // devrān: cevlān M.
898 Girmedi kimse daḫı: Daḫı kimse girmedi M. // urdı: urup İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
899 ögünürsin: ögünürsiñ M.
900 Bū: Ebū M, İ; Cehl-i: Cehīl İ. // di: dir İ.

Ben beg oġlıyam ulu sen ḳara ḳul
Ḳul olanlar beglere hem-ser degül

Ol didi ḳılma bahāne gel berü
Gir er-iseñ ḳorḳduñ-ısa dön girü

M 27a Pes ṭutışdılar Ebū Cehl-i laʿīn
Başdı anı daḫı ol demde hemīn

Mehlaʿ adlu anda bir er var-ıdı
On iki kişi yimegin yir-idi

905 Günde üç kez on iki erce ṭaʿām
Yir-idi her gün ġıdāsı-dı müdām

Bir deveye ḳaḳıyıcaḳ ḳuyruġın
Ṭutar-ıdı ṭurġurur-ıdı hemīn

Ḳuvvetine key ḳatı maġrūr-ıdı
Mekke içinde ulu meşhūr-ıdı

Pes çaġırdı añа didi ṭur örü
Biz ikimüz güreşelüm gel berü

Ol didi añа ki yā ibn-i Hişām
ʿAyb ider bañа ʿArablar ḫāṣṣ u ʿām

910 Kim senüñ gibi bir oġlan-ıla ben
Ger güreşem ḫod bilürsin beni sen

A 27b Kim güreşde kimse başamaz beni
Bañа beñzer yāḫu ḳuvvetlü ḳanı

---

901 beg oġlıyam ulu: ulu beg oġluyam M, beg oġlu kim ulu İ. // olanlar: olanlara M.
902 Gir: Ger A, M.
903 Pes: İ nüshasında yoktur; ṭutuşdılar: dutuşdılar A, M; Cehl-i: Cehīl İ.
904 Mehlaʿ: Maṭlaʿ M.
906 Ṭutar: Dutar A, M; ṭurġurur: durġurur A; ṭurġurur-ıdı: pes durur-ıdı ol M.
907 Mekke: Mekkenüñ İ; ulu: ol İ.
908 añа didi dur: didi añа ṭur İ. // ikimüz: ikimiz M.
909 añа ki: ki añа İ.
910 beni: bāri A.
911 Kim: Hem İ. // yāḫu: yāḫud M.

Ol laʿīn didi dilerem ben seni
Ṭurġıl örü ger başar-ısañ beni

Uşda ḳaftanumla dülbendüm saña
Çün işitdi ol ṭamaʿ ḳıldı añа

Ḳalḳdı yirinden ṣoyındı ṭurdı ol
Yöridi meydān içine girdi ol

915 Ol Ebū Cehl-i laʿīn ṭutdı hemān
Başdı anı daḫı virmedi emān

Ḥalḳ içinde ḳopdı ġavġā çıḳdı ün
Döndi ol kişi oluban ser-nigūn

Ḫurrem oldı ol Ebū Cehl-i laʿīn[1]
ʿUcbı artdı burnı yillendi hemīn

Kendüzine maġrūr oldı ol laʿīn
Pes Muḥammed ḳatına vardı hemīn

İ 18a Ol edebsüz bī-ḥayālıḳ eyledi
Yā Muḥammed ṭur güreşelüm didi

920 İltifāt eylemedi hīç añа ol
Kim utandı yüzi ḳızardı Resūl

M 27b Ol laʿīn döndi mükerrer söyledi
Ḳorḳmaz-ısañ ṭur örü gelgil didi

Ṣundı yapışdı ridāsına laʿīn
Ḥamza çünkim bu işi gördi hemīn

Ġayreti deprendi bir ün eyledi
İy edebsüz oġlan epsem ṭur didi

912 dilerem: dilerüm İ. // Ṭurġıl: Durġıl A, M.
913 dülbendüm: dülbendim M. // ol: İ nüshasında yoktur.
914 ṭurdı: durdı A, M. // Yöridi: Yörüdi A.
915 Cehl-i: Cehīl İ; ṭutdı: dutdı A, M.

1 M nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 918. beytin ikinci dizesi yazılmış ve bu iki beyit bir beyit hâline getirilmiş, beyitlerin diğer dizeleri yazılmamıştır.
917 oldı: oldu M; Cehl-i: Cehīl İ.
918 Kendüzine: Kendü özine İ. // hemīn: yaḳīn A, M.
919 edebsüz: edebsiz M. // dur: ṭur A, İ.
921 ṭur: dur A.
923 edebsüz: edebsiz M; ṭur: dur A; oġlan epsem ṭur: kāfir melʿūn epsemdür M.

Niçün endāzeden ṭaşra çıḳarsın[1]
Neden ḥaddüñ dīvārını yıḳarsın

925 Bu benüm ḳardaşumuñ oġlı senüñ
Hem-serüñ midür ye daḫı kimsenüñ

Gördügüñ var mı güreş ṭutduġını
Kimse-y-ile yā bu luʿb itdügini

Döndi didi atasına yā Hişām
Sen mi dirsin oġluña bunı müdām

A 28a Kim gelür böyle edebsüzlik ḳılur
Hīç utanmaz şöyle yüzsüzlik ḳılur

Lāt u ʿUzzā ḥaḳḳı-çün didi Hişām
Ben dimedüm oġluma böyle kelām

930 İlle bir dem güreşürlerse n'ola
Çünki oġlanlardur ikisi bile

Döndi Ḥamza didi kim iy cān-ı ʿam[2]
Görme misin bunı iy sulṭān-ı ʿam

Bu edebsüz sini meydāna diler
Söylemezsin ḳorḳdı ṣanurlar bular

Anı bilmezler ki_edebüñden-durur
Kim ḥayālu ulusın andan-durur

Pes Muḥammed didi kim yā ʿammu ol
Key utanmazdur ḥayā ehli degül

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
924 Niçün: Neçün A. // ḥaddüñ: ḥaddiñ M; dīvārını: divārını A, M; ḥaddüñ divārını: ḥaddiñdür anı İ.
925 ḳardaşumuñ: ḳardaşumıñ M. // ye: yā İ.
926 ṭutduġını: dutduġını A. // luʿb: lūb M; itdügini: etdüġini M.
927 dirsin: dirsiñ İ.
928 Hīç: Hiç A, İ, Kim İ; şöyle: böyle İ; yüzsüzlik: yüzlik M, yüzsüzlüḳ İ.
929 Lāt u: Lāt-ı M.
930 İlle: İllā M, İ; güreşürlerse: gürese M.
931 Ḥamza didi kim: pes Ḥamza didi İ; ʿam: ben İ.

2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
933 ki: kim M; ki_edebüñden (Berlin 26a): ki özüñden İ, ki ödükden A, M; ulusın: ulusun M.
934 ʿammu: ʿammı İ. // utanmazdur: utanmaz-durur İ.

935 Ben anuñ-çün virmedüm aña cevāb
Söylememekdür ḥayāsuza ṣavāb

İlle Ḥaḳ tevfīḳı-y-ıla ben anuñ
Kim ġarīmiyem biñ anuñ gibinüñ

Çü Ḥaḳdan ola her işüñ çāresi[1]
Ḳamu işde pes aña yalvarası

Şimdi ben aña ṭurur-ısam hemān
Başar-ısam anı dir ol bī-gümān

Kim bugün ben çoḳ güreşler ṭutmışam
Ṭāḳatüm yoḳdur ḳatı zūr itmişem

940 M 28a Varuban diñlensün ol imdi bugün
Çün ṣabāḥ olıcaġaz yarınki gün

Gelsün ol meydān içine girelüm
Yardımı Ḥaḳ kime ḳılur görelüm

Pes işidenler didiler āferīn
Kim bu söz ʿāḳillerüñ-durur yaḳīn

Hergiz oġlandan kimesne böyle söz
Hīç işitmedi ye kim dir şöyle söz

İ 18b Pes Ebū Cehlüñ atası ol Hişām
Ḳalḳdı didi ṭanuḳ oluñ ḫāṣṣ u ʿām

945 Ger benüm oġlum başar-ısa anı
Şöyle ṭoy eyleyeyüm oluñ ġanī

---

935 ḥayāsuza: ḥayāsıza İ; ṣavāb: cevāb A, ṣevāb İ.
936 İlle: İllā M, İ.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur. Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
938 Şimdi: İmdi İ; aña: şimdi İ; ṭurur: durur A, durır M. // Başar-ısam: Basar-ısam A.
939 ṭutmışam: dutmışam A, M. // Ṭāḳatüm: Ṭāḳatim M.
940 Varuban: Varıban A; diñlensün: diñlenisün A. // olıcaġaz: oluncaġaz M.
941 içine: içinde M. // ḳılur: virür İ.
942 işidenler: işitdiler A. // ʿāḳillerüñ-durur: ʿāḳiller giderir M, ʿāḳillülerüñ-durur İ; yaḳīn: hemīn A, M.
943 kimesne: kimse M. // Hīç: Hiç A; ye: yā M, İ; şöyle: böyle M, İ.
944 Cehlüñ: Cehliñ M; atası: bābası İ. // Ḳalḳdı: Ḳaḳdı M; ṭanuḳ oluñ: ṭanıḳ olsun M.
945 ṭoy eyleyeyüm: eyleyeyüm ki küllī İ; ṭoyum eyleyem M.

A 28b Biş deve boġazlayayum on ḳoyun
Biş ṭulum süçi daḫı dutdum boyun

Bir ṭulum bal bir ṭulum hem daḫı yaġ
Daḫı on batman birinc kim ola aġ

Pes Ebū Ṭālib daḫı didi eger
Ḳardaşum oġlı baṣarsa ol ḳadar

Daḫı artuḳ ben de mihmān ideyüm
Çoḳ deve ḳoç daḫı ḳurbān ideyüm

950 Bu iş üzre ittifāḳ eylediler
İkisi daḫı yaraḳ eylediler

Mekke şehrine yayıldı bu ḫaber
Cümlesi işitdiler ʿavretle er

Didiler ṭañla bir ulu gün-durur
Kim Ḥaremde ṭoy-durur dügün-durur

Kim Muḥammed ḳavl idüp ḳıldı ḳabūl
Güreşiser ol Ebu'l-Ḥakemle ol

Çün ṣabāḥ oldı dirildiler ḳamu
Mekke şehrinde ne var kiçi ulu

955 Ol Benī Hāşim ululları tamām
Hem Ḳureyş ehli daḫı geldi Hişām

Ṭoldı meclis çün ḳarār aldı hemīn
Pes ṣoyındı ol Ebū Cehl-i laʿīn

M 28b Girdi meydān içine cevlān urur
Çün Ebū Ṭālib baḳar anı görür

---

946 boġazlayayum: boġazlayam dir M. // ṭulum: ṭulım M; dutdum: olam M; boyun: bütün İ.
947 ṭulum: tulum A, ṭulım M. // batman: baṭmān M, İ.
948 Ḳardaşum: Ḳardaşım M; baṣarsa ol ḳadar: baṣar ise eger M.
949 daḫı: ile M.
950 yaraḳ: yaraġ M.
954 oldı: oldu M.
955 Ol: O M. // Hem: Her İ; Hişām: tamām M.
956 çün: M nüshasında yoktur; aldı: oldı İ, itdi M. // ṣoyındı: ṣoyundı İ; Cehl-i: Cehīl İ.

Arḳası yaṣṣı yoġun pāzūları
Boynı yoġun key düzenlü her yiri

Bili ince dizleri muḥkem ḳatı
Ṣanki bir arslana beñzer heybeti

960 Muṣṭafāya döndi didi iy oġul
Pehlevān-durur bu az kişi degül

Güreşi bilür misin çaġla seni
Key ṣaḳın kim şermesār itme beni

Muṣṭafā didi yā ʿammu emīn ol
Göñlüñi ḳılġıl ḳavī olma melūl

A 29a Ben anuñla kendü zūrum-ıla bil
Kim güreşmezem beni key añlaġıl

Ḥaḳ Taʿāladur meded ḳılan baña
Kim benümle biledür öñden ṣoña

965 Her kime kim ol meded ḳılur-ısa
Kimse baṣmaz anı biñ olur-ısa

Çün Ebū Ṭālib işitdi sözini
Ḫurrem oldı öpdi başın yüzini

Ol Ebū Cehl-i laʿīn pes söyledi
Yā Muḥammed ḳorḳmaz-ısañ gel didi

Ḳavlüñi getür yirine sen eger
Ḳorḳar-ısañ meydāna gelsün bir er

---

958 yiri: biri A.
959 arslana: aṣlana A, M.
960 Pehlevān-durur: Pehlüvāndur bu M; Pehlevān-durur bu: Pehlevāndur dutma İ; degül: degil M.
961 seni: sini M. // Key (Berlin 27a): Kim A, M, İ; şermesār: sermeşār M.
962 yā: ki İ; ʿammu: ʿammi M.
963 kendü: kendi İ; zūrum: özüm İ. // beni: bunı M; añlaġıl: aġlaġıl İ.
964 meded: mided M.
965 meded: mided M.
966 sözini: sözüni A, İ, bu sözüni M. // başın: baş u A, M, alnını İ; yüzini: yüzüni A; baş u yüzini: yüzin gözüni M.
967 Cehl-i: Cehīl İ; pes: İ nüshasında yoktur.
968 getür: yitür A, M; meydāna gelsün: gelesin uş meydāna M, gelsün uş meydān A; meydana: uş meydan A, M.

İ 19a Döndi Ḥamza didi iy cānum cānı
Ṭur örü götür yire urġıl anı

970 Kim-durur ḫaṣmını görsün ol hemīn
Kim ḳatı maġrūr olup-durur yaḳīn

Rāvī eydür ḳalḳdı Peyġāmber hemān
Ḫalḳ içinden ḳopdı ġavġā vü fiġān

Key ṭonanmış-ıdı ol gün Muṣṭafā
Geymiş-idi egnine aṭlas ḳabā

Hem ʿimāme ṣarmış-ıdı bī-naẓīr
Yüzi aydan günden olmışdı münīr

M 29a Yüzine baḳan kişi ḥayrān olur
Dirler-idi bu niçe oġlan olur

975 Ay mıdur bu gün midür yā nūr mıdur
Yāḫu cennetden mi geldi ḥūr mıdur

İşbu ḥüsn-ile ʿaceb bu cān mıdur
Yā beşerdür Yūsuf-ı Kenʿān mıdur

Çi ger şehzādeler dünyāda çoḳdur[1]
Velī bunuñ gibi ʿālemde yoḳdur

Aldı bir mendīl ḳodı dülbendini
Başına muḥkem ṭoladı pes anı

Ḳuşaġını daḫı ḳuşandı muḥkem[2]
Eteklerin biline ṣoḳdı ol-dem

---

969 cānum: cānım M; cānı: canı A. // Ṭur: Dur A; örü: öri A; götür: ḳaldır M.
970 olup-durur yaḳīn: olupdur ol laʿīn M.
971 içinden: içinde M, İ.
972 idi: İ nüshasında yoktur; aṭlas: aṭlās M, er ṭalās İ.
974 olur: durur M.
975 bu: yā M. // Yāḫu: Yāḫud M.
976 bu: M nüshasında yoktur. // Yūsuf-ı: Yūsuf u M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
977 Çi ger: gerçi M, Çi İ; şehzādeler: şāhzādeler M.
978 mendīl: mendil M. // ṭoladı: doladı M; pes: tiz M.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
979 ol-dem: muḥkem M, İ.

980 A 29b Ḫamza didi iy ciger-gūşem ṭonı
Güreşen kişi çıḳarur ḳor anı

Ḫaṣmuñı gör niçe ṣoyınmış-durur
Niçe tummānını geyinmiş-durur

Olmasun ṣona yaḳañı ṭuta ol
Yā ṭonuñuñ bir yanını yırta ol

Pes Muḥammed didi yā ʿammu ṭonı
Ḳorḳusundan çıḳarur bilgil anı

Ben hīç andan ḳorḳmazam lā-büdd tenüm
Açmazam çıḳarmazam bu ḳaftanum

985 Ben dilemezem tenüm kimse göre
Ḳor mıyam ben kim yaḳama el ura

Hem anuñ-içün çıḳarmazam ṭonı
Kim ḳatı murdār-durur anuñ teni

Degmesün baña direm murdār teni
Ben çıḳarmazam anuñ-çün ḳaftanı

Pes çaġırdı ol Ebū Cehl-i laʿīn
Gel didi yöridi Peyġāmber hemīn

Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi meger
Sen güreşmezsin güreşseydüñ eger

990 Ṣoyınurduñ çıḳarurduñ ḳaftanuñ
Yoġ-ımış göñlüñ güreşmege senüñ

---

980 ḳor anı (Berlin 27b): gör anı A, M, pes ṭonı İ.
981 Niçe: Hem niçe M; tummānını: ṭummānını M, İ; geyinmiş: gemmiş M, geymiş İ.
982 ṭuta: tuta M. // Yā: Ye A.
983 ʿammu: ʿammı M. // bilgil: görgil M.
984 hīç: hiç A.
985 Ḳormıyam: Ḳormazam M; kim: M nüshasında yoktur.
986 Hem: Kim M, İ.
987 çıḳarmazam anuñ-çün: anuñ-içün çıḳarmam A.
988 çaġırdı: çıġırdı İ; Cehl-i: Cehīl İ.
989 Cehl-i: Cehīl İ. // güreşseydüñ: güreşseydiñ M.
990 senüñ: hani M.

M 29b Didi Peyġāmber o kişi ṣoyına[1]
Ki muḥtāc ola ḥīleyle oyına

Bu güreşmekden murād ol ḳuvveti
Ẓāhir ola her kişinüñ ḳudreti

Ben senüñle ḥīle-y-ile mekr-ile
Ṣanmaġıl kim güreşem ol fikr-ile

İ 19b Ben senüñle zūr-ıla erlig-ile
Güreşürem tā ki er kim ḫalḳ bile

995 Gel ḳuşaġumdan yapuş ṭut sen bañа
Her ne zūruñ var-ısa it sen bañа

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Eger sen bir ayaġumı ırarsañ
Yirinden bir ḳarış ışra sürerseñ

A 30a Hemān başmış olasın bu beni sen
Iramazsañ ṭutayum pes seni ben

Götürüben seni yire urursam
Çevürüp arḳañ üstine sürürsem

Seni başmış olam bu ḫalḳ bile ben
Daḫı lāf urmayasın yöriyüp sen

1000 İşiden ḳamu taḥsīn eylediler
Muḥammed didügidür söz didiler

Ki baḫṣ-ıla güreş böyle gerekdür
Ki zūr ṣınamaġa bu yigirekdür

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
991 ṣoyına: ṣoyuna İ, M. // oyına: oyuna A, M; muḥtāc: iḥtāc M.
994 Güreşürem: Güreşirem M; tā ki er kim: erligimi İ.
995 ḳuşaġumdan: ḳuşaġımdan M; yapuş: yapış A; yapuş: beni İ; ṭut: dut A, M. // zūruñ: ẓūruñ İ.
996 sen bir ayaġumı: bir ayaġumı sen M. // ışra sürerseñ: ırarısañ M; ışra: öte M, İ.
997 bu: kim İ. // ṭutayum: dutayum A, M.
998 Götürüben: Götürürsem A. // üstine: üstüne M, İ.
999 yöriyüp: yöri İ.
1001 zūr: żūr M; yigirekdür: yigrek-durur M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḥīle-y-ile mekr-ile güreş yaḳīn
Bir oyundur kim temāşādur hemīn

Rāẓī oldı ol Ebū Cehl-i laʿīn
Ṣundı ṭutdı Muṣṭafāyı ol hemīn

Ḳuşaġına ellerin ṣoḳdı hemān
Ḳatı zūr itdi o melʿūn bir zamān

1005 Kim ṭamarları siñirleri anuñ
Ḳırılıyazdı hemān ol melʿūnuñ

Depredimedi Resūli sürmedi
Bir ayaġını yirinden ırmadı

Hīç yüzi bozarmadı ḳızarmadı
Ṣanki hīç kimse aña el urmadı

M 30a Ḥaḳ Çalabuñ "kün fe-kān"[1] emri-y-ile
Yardımı var-ıdı anuñla bile

Ki nuṣretler virüp aña ʿināyet[2]
Ḳılurdı dayimā ol bī-nihāyet

1010 ʿĀciz oldı çün Ebū Cehl-i laʿīn
Pes ḳuşaġından çeküp aldı elin

Key ḫacīl oldı beġāyet şermesār
Yaḳdı anı ġayret ü nāmūs u ʿār

Pes Resūlu'llāh didi iy lāf uran
Yöriyüp her yirde erlik gösteren

1002 mekr-ile: fikr-ile M. // kim: bir M, ki İ.
1003 oldı: oldu M; Cehl-i: Cehīl İ. // ṭutdı: dutdı A; hemīn: laʿīn İ.
1004 bir: ol M.
1005 Kim: Key İ; siñirleri: süñükleri M. // ol: o M.
1006 Depredimedi: Depredemedi M, İ. // ırmadı: ıramadı M.
1007 bozarmadı ḳızarmadı: ḳızarmadı bozarmadı M, İ. // hīç: hiç A.

1 "Kün fe-kān" Bk. 516. beytin dipnotu.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

1009 Ki nuṣretler: Ki Ḥaḳ nuṣret M. // Ḳılurdı: Ḳılur idi M; dayimā: aña M, da'imā İ.
1010 çün: pes A, M; Cehl-i: Cehīl İ.
1011 ḫacīl: ḥacīl M; şermesār: sermeşār M. // ġayret ü: ġayret-i M; nāmūs u: nāmūs-ı A, M.
1012 Yöriyüp: Yol bulup İ.

N'oldı zūruñ ḳuvvetüñ lāfuñ ḳanı
Gör niçe ḳıldı ẕelīl ol Ḥaḳ seni

A 30b Ġayret itdi yā Muḥammed didi ol
Evvelidür bu işüñ maḥsūb degül

1015 Ṣanma kim dükendi zūrum ḳuvvetüm
Ḥāżır ol kim üç keretdür nevbetüm

Ḳıl teferrüc bu kerret çengālini
Gör erenler zūrını minḳālini

Pes Resūlu'llāh didi gel yā ʿÖmer
Mekke şehrinde ne kim var-ısa er

Bile alġıl ḳamusınuñ ḳuvvetin
Gel temāşā eyle Ḥaḳḳuñ ḳudretin

İ 20a Pes yöridi heybet itdi ol laʿīn
Naʿra urdı hayḳırup ṣundı hemīn

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
1020 İlerü ḳodı o pes bir ayaġın
Girü ḳodı birin ṭutdı ḳuşaġın

Ne deñlü varsa zūrı ḳuvveti-le
Beġāyet ġayreti-le himmeti-le

Ḳatı zūr itdi silkdi eyledi ün
Ki yapraḳ gibi ditredi o melʿūn

Yüzi ḳızardı bozardı ṣarardı
Gözi gögerdi dudaġı ḳarardı

1014 Evvelidür: Olupdur İ; işüñ: işiñ M; degül: degil M.
1015 kim: ki M; dükendi: tükendi İ; zūrum: ẓūrum İ; ḳuvvetüm: ḳuvvetini İ. // keretdür (Berlin 28b): keretden A, kerredür M; Ḥāżır ol kim üç keretdür nevbetüm: Sen erenler ẓūrunı minḳālini İ.
1016 Gör: Sen M, İ; zūrunı: ẓūrunı İ.
1017 yā: İ nüshasında yoktur.
1018 Ḥaḳḳuñ: Ḥaḳuñ M.
1019 yöridi: yörüdi M; itdi: ile M. // urdı: urup M; hemīn: elin M, İ.
1020 İlerü: İleri İ; o: ol A, M; o pes: evvel İ; pes: M nüshasında yoktur. // ṭutdı: dutdı A.
1021 zūrı: ẓūrı İ, ẕūrı M. // himmet: ḳuvvet M.
1022 zūr: ẓūr İ; itdi silkdi: eyleyüp M.
1023 ḳızardı bozardı: bozardı ḳızardı M. // dudaġı: ṭudaġı M.

Şu deñlü ṭutdı kim zūrı dükendi
Eli hem ṭutmaz oldı ḳodı döndi

1025 M 30b Resūl bir ẕerrece deprenmedi hīç
Ṣanasın kimse aña dınmadı hīç

Didi pes yā Muḥammed cāẕūsın sen
Vegerne işbu zūr kim eyledüm ben

Eger bir ṭaġa eylesem ırardum
Yirinden ṭaġı ben ıṣra sürerdüm

Velī ḳaldı üçinci nevbetüm hem
Hele ṣabr eyle ṭurġıl şöyle bir dem

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes varup oturdı şöyle bir zamān
Çün teri ṣovudı diñlendi hemān

1030 Ḳalḳdı kim ṭuta Resūlu'llāh hemān
Didi taʿcīl itme otur bir zamān

A 31a Tā ki ṣoñra dimeyesin ḳudretüm
Ḳalmamışdı gitmiş-idi ḳuvvetüm

Çünki diñlendi ṭurup geldi yine
Pes ṣığındı kendünüñ tañrısına

Yardım eyle Lāt u ʿUzzā dir baña[1]
Kim daḫı yig ḫıẕmet idem ben saña

1024 dükendi: tükendi A, İ; ṭutdı: dutdı A, M. // hem: İ nüshasında yoktur; ṭutmaz: dutmaz İ; ḳodı döndi: dili dolandı İ; döndi: dutdı A.
1025 Resūl: Resūli M; Resūl bir: Resūli İ; ẕerrece: zerrece A, ẕerre İ. // dınmadı: dimedi İ.
1026 pes: kim İ; cāẕūsın: cāzūsın M, İ. // Veger ne işbu zūr kim eyledüm: Vegerçi işbu zūrı eylesem M; zūr: ẓūr İ.
1027 eylesem: idersem M; ırardum: ırurdum İ. // ıṣra: ısra A; sürerdüm: ṣürerdüm M; ṭaġı ben ıṣra: anı aḫer İ.
1028 ṭurġıl: durġıl A, M.
1029 teri: derin M, deri İ.
1030 Ḳalḳdı kim duta Resūlu'llāh: Ḳaḳdı duta Resūlu'llāhı M; ṭuta: duta A, M.
1031 ḳudretüm: ḳudretim M. // ḳuvvetim M.
1032 ṭurup: durup A. // kendünüñ: kendinüñ M, İ.
1 İ nüshasına bu beytin ikinci dizesi yerine 1034. beytin ikinci dizesi yazılmış, 1033. beytin ikinci dizesi ile 1034. beytin ilk dizesi yazılmamıştır.
1033 Lāt u: Lāt-ı M. // yig: A nüshasında yoktur.

Pes Resūlu'llāh didi iy Ḥaḳ bañа
Yardım eyle luṭfuñ-ıla baḳ bañа

1035 Hem Ebū Ṭālib göge ṭutdı gözin
Ḫoş münācāt itdi ḳaldurdı yüzin

Didi iy Beytü'l-Ḥarāmuñ Tañrısı
Ka'be vü Zemzem maḳāmuñ Tañrısı

Naẓar ḳıl yardım eyle Muṣṭafāya[1]
Ḫacālet virmegil bu ṭolu aya

Pes Resūlu'llāh didi gel yā 'Ömer
Her ne zūruñ var-ısa ḳıl yā 'Ömer

Pes yine geldi Ebū Cehl-i la'īn
Bu kez ardından yapuşdı ol hemīn

1040 Ġayret odı yaḳmış-ıdı cānını
Şöyle zūr itdi ḳurıtdı ḳanını

Süñüginden iligi sızdı anuñ[2]
Ṭamarları ḳırılıyazdı anuñ

M 31a 'Āciz oldı 'ākibet ḳodı ḫacīl
Şermesār oldı yüzi ḳara ẕelīl

Başını aşaġa aṣdı hem Hişām
Key melūl oldı anuñ ḳavmı tamām

Dört yañadan didiler kim āferīn
Erligine yā Muḥammed pes hemīn

1034 baḳ: ben A.
1035 ṭutdı: dutdı A; gözin: yüzin M, İ. // ḳaldurdı: ḳaldırdı M; yüzin: sözin İ.
1036 iy: İ nüshasında yoktur; Beyti'l-Ḥarāmuñ: Beyte'l-Ḥarāmuñ A.

1 Bu beytin vezni "mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün"dür.
1038 gel: kim A, İ; yā: iy A. // zūruñ: ẓūruñ İ; ḳıl: gel İ.
1039 ol: pes M; yine geldi: geldi yine İ; Cehl-i: Cehīl İ. // ardından: ardınca İ; yapuşdı: yapışdı A, M; ol: pes M.
1040 zūr: ẓūr İ.

2 Bu beytin vezni "mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün"dür.
1041 sızdı: żardı İ.
1042 ḳodı: oldı İ; ḫacīl: ḥacīl M. // Şermesār: Sermeşār M; oldı: oldu M.
1043 hem: ol İ. // oldı: oldular M; ḳavmı: ḫalḳı İ.
1044 kim: ki İ. // Erligine: Āferīn erligine İ, Erlik ise A, M.

1045 İ 20b Pes Ebū Cehlüñ babası ḳulları
El ḳılıca urdı ḳavmı her biri

Yöridiler Muṣṭafānuñ üstine
Anı pāre pāre itmek ḳaṣdına

Ḥamza çün bu maʿnīyi gördi hemān[1]
Çekdi ḳılıç örü ṭurdı pehlevān

A 31b Naʿra urdı hayḳırup sürdi hemīn[2]
Vardı Peyġāmber ḳatına ol yaḳın

Pes Hişāma döndi didi iy Hişām
Di ki bu ḳavmuñ otursunlar tamām

1050 Vegerne dökilür uş ḳanlaruñuz
Yetīm olur ḳamu oġlanlaruñuz

Ṭul ḳalurlar anca ʿavretler hemān
Fitne olur şöyle ḳalur bir zamān

Bu güreş işi budur ġālib gelür
Birisi hem birisi maġlūb olur

Ṣabr idüñ kim Muṣṭafā daḫı vara
Ol daḫı ḫaṣmını ṭuta el ura

Ġālib olursa işi maʿlūm-durur
Ser-be-ser olursa fitne şūm-durur

1055 Pes didiler kim eyü buyurduñuz
Fitneyi başurduñuz siz ṭurduñuz

1045 Cehlüñ: Cehliñ M. // ḳavmı: ḳodı M.
1046 Yöridiler: Yörüdiler A; üstine: üstüne A, M, İ.
1 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 1048. beytin ilk dizesi yazılmıştır.
1047 hemān: hemīn İ. // ḳılıç örü: ḳılıcını M, ḳılıcın İ; ṭurdı: durdı A, M; pehlevān: pehlüvān M.
2 İ nüshasında bu beytin ilk dizesi yerine 1037. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
1048 urdı (Berlin 29a): urup A, M. // yaḳīn: zamān İ.
1049 iy: yā İ. // ki: kim M.
1050 Vegerne: Vegerçi M, Veger İ. // olur: ḳalur İ; oġlanlaruñuz: oġlanlarıñuz M, oġlan ile ḳız İ.
1051 ḳalurlar: ḳalur M; anca: niçe M, İ.
1052 güreş işi budur: güreşdür işbudur İ. // Birisi hem: Biri ġālib M; olur: gelür A.
1053 idüñ: idiñ M; kim: ki M. // ṭuta: duta A, M.
1054 olursa işi maʿlūm-durur: olur ise işüñ maġlūbdur İ. // Ser-be-ser: Semtesiz M.
1055 buyurduñuz: buyurdıñuz İ. // başurduñuz: başdıñuz M, başurdıñuz İ; ṭurdunuz: durdunuz A, M ṭurıñuz İ.

Pes dönüp Ḥamza Resūle söyledi
Sen daḫı iy cān-ı ʿam ṭutġıl didi

Muntaẓırdur ḫalḳ ḳamu sañа deñer
Vaḳt germ olmış-durur göster hüner

Yoluña olsun fidā Ḥamza cānı
Ṭut götür ḳaldur yire urġıl anı

A 31b, Tā ki daḫı ol fużūllıḳ itmeye
M 31b Kendüden ululari incitmeye

1060 Pes Resūlu'llāh didi gel yā ʿÖmer
İlle baġla bilüñe muḥkem kemer

Pes ʿÖmer geldi velī ḳorḳar ḳatı
Ditredür anı nübüvvet heybeti

Geldi ṭurdı Muṣṭafā ṣundı hemān
Ḳuşaġından ṭutdı virmedi emān

Didi "Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm"[1]
Ḳādir u Ġālib Ḳavī Ḳāhir Ḥakīm

Pes yirinden çekdi götürdi anı
Şöyle ḳaldurdı yire urdı anı

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1065 A 32a Yarıldı başı yire aḳdı ḳanı
Delindi arḳası ṣan çıḳdı cānı

Resūl arslan gibi üstinde ṭurdı
Bir iki pehlūsına depgü urdı

1056 cān-ı ʿam: cān hem İ; dutġıl: ṭutġıl İ, durġıl M.
1057 ḫalḳ ḳamu: ḳamu ḫalḳ M; sañа: seni M. // Vaḳt: Vaḳtı İ.
1058 cānı: canı A. // Ṭut: Dut A; ḳaldur: ḳaldır M.
1059 fużūllıḳ: fużūlluk M.
1060 yā: İ nüshasında yoktur. // İlle: İllā M, İ; baġla: baġlaya M.
1061 ʿÖmer geldi velī: Resūlu'llāh geldi ʿÖmer M. // Ditredür: Ditredirdi M, Ditredüp İ.
1062 ṭurdı: durdı A; ṣundı: şöyle M. // ṭutdı: dutdı A, M; emān: amān A.
1 "Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla." Besmele, Kur'ân-ı Kerîm'de Tevbe sûresi (9) hariç her sûrenin başında ve Neml sûresi 27/30. âyette geçmektedir.
1064 ḳaldurdı: ḳaldırdı M; urdı: çaldı M.
1066 arslan: arṣlan A; üstinde: üstünde A, üstüne M, İ; ṭurdı: durdı A. // Bir: Bu M; depgü: depme İ.

Didi ṭurġıl i melʿūn iy edebsüz
Daḫı ḥaddüñden artuḳ söyleme söz

Riʿāyet itmesem şöyle ururdum
Ki dünyādan naṣībüñ götürürdüm

Ki görmezdi gözüñ daḫı cihānı
Esirgedüm velī virdüm emānı

1070 İ 21a Ġırīv ḳopdı ḳamu ün eylediler
Er ü ʿavret ḳamu taḥsīn didiler

Resūl ʿammuları şād oldı anlar
Ḳatı ḫurrem oluban güldi anlar

Ol Ebū Bekr hemān bir avuç altun
Ṣaçu ṣaçdı Resūl üstine ol gün

Ebū Cehlüñ ḳavumları ʿamusı[1]
Oluban şermesār döndi ḳamusı

Yayıldı vādīlerde bu ḫaberler[2]
İşidenler ḳamu taḥsīn iderler

1075 Ebū Cehlüñ hemān göñlinde andan
ʿAdāvet ḳaldı baġlandı o günden

Ebū Bekrüñ ve-līkin ʿışḳı artdı[3]
Maḥabbet göñli mülkin cümle ṭutdı

Daḫı varduḳca artdı ʿışḳı şevḳı
Resūl ʿışḳ-ıla oldı ʿıyşı ẕevḳı

1067 ṭurġıl: durġıl A; i: yā, eyā İ, M; iy (Berlin 29b): M, İ, A nüshalarında yoktur. // ḥaddüñden: ḥaddiñden M.
1070 Ġırīv: Ġavgā M; ḳamu: hemān M.
1071 ʿammuları: ʿammıları M; anlar: ḫurrem İ. // oluban: olıban A; güldi anlar: güldiler hem İ.
1072 Ol: İ nüshasında yoktur; Bekr: Bekir M. // üstine: üzre M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1073 şermesār: sermeşār İ.
2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1074 vādīlerde: vādilerde A, M, vārillerde İ.
1075 andan: anda İ. // ḳaldı baġlandı: baġladı ḳaldı M; günden: günde İ.
3 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1076 Bekrüñ: Bekriñ M; ve-līkin: öñünden İ. // ṭutdı: dutdı A, M.
1077 Daḫı varduḳca artdı: Ebū Bekrüñ öñünden M. // Resūl ʿışḳ-ıla: Resūle şöyle oldı M; ʿıyş: ʿışḳ İ.

Resūl ʿammuları ṭoy eylediler
Ki cümle Mekke ḫalḳın ṭoyladılar

M 32a Hem Ebū Bekr eyledi bir ṭoy hemān[1]
Şöyle kim söylendi ol ṭoy bir zamān

1080 Sevenler Muṣṭafāyı şād olurlar
Sevinürler beşāretler ḳılurlar

Ebū Cehli sevenler oldı maḥzūn
Ki kāfirler ḳamusı oldı maġbūn

A 32b Ebū Cehlüñ gözi göñli ṭolu ġam
Tamām oldı bu ḳıṣṣa burada hem

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Tañrı raḥmet eylesün ol cān içün[2]
Fātiḥa iḥsān ide yazan içün

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt[3]
Maḥv ider biñ günāhı bir ṣalavāt

Ḳıṣṣa-yı Ticāret-i Muṣṭafā ʿAleyhi's-Selām Berāy-ı Ḫadīcetü'l-Kübrā[4]

1085 Aç dilüñi söyle iy bülbül ʿayān
Kendü ḥālüñ kendüzüñe ḳıl beyān

Ol ezel gülzārını ẕikr eylegil
Bunda niçün geldügüñ fikr eylegil

Kim senüñ yurduñ degüldür bu mekān
Bir temāşācı hümāsın sen hemān

1078 ʿammuları: ʿammıları M. // ḫalḳın: ehlin A.

1 Bu beytin vezni "Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.

1079 Bekr: Bekir M.

1080 ḳılurlar: ururlar İ.

1081 Cehli: Cehl M; oldı: oldılar İ. // Ki kāfirler: Kāfirler hem İ.

1082 Cehlüñ: Cehliñ M; göñli: gögi İ.

2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

4 Başlık A; Ticāret-i Nebī ʿAleyhi's-Selām Ḫadīcetü'l-Kübrāyı Nikāh Eyledigi Ḳıṣṣadur İ; Ticāret-i Muḥammed Muṣṭafā Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem Ḫadīcetü'l-Kübrā M.

1085 ḥālüñ: ḥāliñ M; kendüzüñe: kendü özüñe M, kendüziñe İ.

1086 niçün: neyçün A; geldügüñ: geldügiñ İ.

1087 degüldür: degildür M.

Göñlüñi baġlamaġıl bu menzile
Key ṣaḳın aldanmaġıl āb u gile

Kim bu gülzāruñ beḳāsı yoḳ-durur
Terk ider seni vefāsı yoḳ-durur

1090 Söyle mühlet virmiş-iken rūzigār
Tā ḳıyāmet senden olsun yādigār

Kim göñüller şāhı şerḥidür sözüñ
Cān ili sulṭānı medḥidür sözüñ

Sīretini ol kerīm Peyġāmberüñ[1]
Söylegil ol Ḥaḳ ḥabībi serverüñ

İ 21b Büyidi çünkim yigit oldı imām[2]
Hem yigirmi dört yaşı ṭoldı tamām

İlle günden aydan arıdur yüzi
Cānlara cānlar baġışlardı sözi

1095 Gösterürdi günde dürlü muʿcizāt
Ḥall olur ḳatında cümle müşkilāt

Kimsenüñ ol ivine varmaz-ıdı
Kāfir-ile oturup durmaz-ıdı

M 32b Gice gündüz ṭāʿata dem-sāz-ıdı
ʿĀşıḳ-ıdı maʿşūḳa hem-rāz-ıdı

1088 aldanmaġıl: aldanmagıl M; āb u: āb-ı M; gil: küle M, İ.
1089 gülzāruñ: gülzārıñ M.
1090 Söyle: Şöyle M.
1091 ili: ile M; sulṭānı: sulṭān M.
1 Bu beyit A nüshasında 1093. beyittir.
1092 Ḥaḳ ḥabībi: fāḫir ʿālem M; serverüñ: serveriñ M.
2 Bu beyit A nüshasında 1092. beyittir.
1094 İlle: İllā M, İ; günden aydan: aydan günden İ. // Cānlara: Canlara M.
1095 Gösterürdi: Gösterdi İ. // Ḥall: Ḥāl M; cümle: niçe A.
1096 ol: hīç İ; ivine: evine M; varmaz-ıdı: varmaz idi M. // durmaz-ıdı ṭurmaz-ıdı A.
1097 dem-sāz-ıdı: dem-sāz idi M. // hem-rāz-ıdı: hem-zār idi M.

Geh niyāz-ıdı işi gāh nāz-ıdı[1]
Nāz ilinden gelmiş ol şehbāz-ıdı

Bir keret hīç ol yalan söylemedi
Ṣādıḳu'l-ḳavl-ıdı ḫalḳ içre adı

1100 A 33a Bir para aḳ bulut üstinde ʿayān
Ṭursa ṭurur yörise olur revān

Üstine hergiz güneş ṭoḳınmadı
Lā-cerem gölgesi yire inmedi

Gice olsa ṭurduġı yirde çerāġ
Ḥācet olmaz-ıdı hīç mūm-ıla yaġ

Cümle kāfirler şeyāṭīn daḫı dīv
Düşmen olmışdı ḳılurdı mekr ü rīv

Gerçi düşmenler beġāyet çoġ-ıdı[2]
İllā anuñ ḳayġusı hīç yoġ-ıdı

1105 Ḥāfiẓ-ıdı nāṣır-ıdı Ḥaḳ aña
Gice gündüz tā ebed öñden ṣoña

Cümle müşkiller aña āsān-ıdı
Ṣūretā dervīş ulu sulṭān-ıdı

Girmiş-idi Kaʿbeye bir gün ṭavāf
Ḳılur-ıdı içi ṣāf u ṭaşı ṣāf

Eski ḳaftan geymiş-idi üstine
Söyler-idi kendü rāzın dūstına

---

1 M nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 1099. beytin ikinci dizesi yazılmıştır. Bu beytin ikinci dizesi ile 1099. beytin ilk dizesi yazılmamıştır.
1098 Geh: Gāh M, İ; işi: İ nüshasında yoktur; işi gāh: gehi İ; nāz-ıdı: nāz idi M, İ. // ilinden: Elinden M.
1099 keret: kerre M; hīç: hiç A, M, İ; ol: bir M. // Ṣādıḳu'l-ḳavl: Ṣādıḳa'l-ḳavl M.
1100 para: pāre M, İ; aḳ: aġ İ; üstinde: üstünde A, İ. // Ṭursa: Dursa A; ṭurur: durur A; olur: yörür İ.
1101 üstine: üstüne A, M, İ; ṭoḳınmadı: ṭoḳunmadı A, doḳunmadı M.
1102 Gice olsa: Gicelerde İ; çerāġ: çirāġ M. // hīç: hiç A; hīç: İ nüshasında yoktur.
1103 dīv: rīv M. // düşmen: düşmān M, İ; mekr ü rīv: rīv İ; rīv: dīv M.

2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1105 nāṣır-ıdı (Berlin 30b): nāẓır-ıdı A, M, İ.
1107 ṣāf u (Berlin 30b): ṣāf-ı M, İ, ṭāḳı A
1108 üstine: üstüne İ. // kendü: kendi İ.

Ol Ebū Cehl-i laʿīn anda-y-ıdı
Çünki gördi Muṣṭafāyı ol didi

1110 Yā Muḥammed dir sañа göyner özüm
Bilki ṭoġrudur yalan degül sözüm

İşbu ṣūret bu cemāl ki sende var
Sañа beñzer bir yigit di ḳanda var

Her hünerlerde kemālüñ var-durur[1]
Pehlevānlıġuñ cemālüñ var-durur

İlle dervīşsin geyesüñ yoḳ-durur
Aḫşām olıcaḳ yiyesüñ yoḳ-durur

Muḥteşimāne eyü ṭonlar sañа
Lāyıḳ-ıdı kim geyeydüñ egnüñe

1115 M 33a Gelgil imdi nöker olġıl sen bañа
Kim eyü ṭonlar vireyüm ben sañа

Māl vireyüm şol ḳadar kim ol ġanī[2]
Ḳurtarayum işbu yoḳlıḳdan seni

A 33b Muṣṭafā didi añа kim ol İlāh
Ḳulına virür dilerse Pādişāh

Māl anuñdur milk anuñdur ol virür
Her kime lāyıḳ ne-y-ise ol bilür

1109 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M.
1110 dir (Berlin 31a): ben A, M, İ. // Bil ki: Belki A; ṭoġrudur: doġrudur A, ṭoġrudur İ; degül: degil M.
1111 di: yā M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1112 kemālüñ: kemāliñ M. // Pehlevānlıġuñ: Pehlüvānlıġıñ M; cemālüñ: cemāliñ M.
1113 İlle: İllā M, İ; dervīşsin: dervīşsiñ İ; geyesüñ: giyesüñ M. // olıcaḳ: olunca M; yiyesüñ: yiyesiñ M.
1114 Muhteşimāne: Muḥşāne M. // Lāyıḳ-ıdı: Lāyıḳ-ıduñ A; geyeydüñ: giyeydüñ M, geydüñ İ.
1115 Gelgil imdi: Gel İ.
2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1116 şol: ol A, M.
1117 İlāh: emīn M. // pādişāh: muʿīn M.
1118 ne ise: ise hem İ.

Ġayret itdi ḳalḳdı gitdi ol Resūl
Pes Ebū Ṭālib evine geldi ol

1120 İ 22a ʿAmmusını göricek didi añna
Nesne ḳaldı mı babamdan hīç bañna

Var-ısa virgil bañna kim yiñi ṭon
Eyleyeyüm ben bañna kim uş bugün

Serzeniş itdi Ebū Cehl-i laʿīn
Başuma dervīşligüm ḳaḳar hemīn

Didi va'llāh lā-keẕīr ü lā-ḳalīl
Ḳalmadı nesne babañdan şöyle bil

Līkin işde biñ direm gümiş saña
Vireyüm var ne dilerseñ al aña

1125 Ḥamza didi vireyüm uş ben daḫı
Biñ direm gümiş saña yā_ibn-i aḫı

Didi ʿAbbās biñ direm ben de virem
Hem Zübeyir daḫı virdi biñ direm

Bū Leheb didi ki ben on biñ direm
Vireyüm tek bir keret ḳılsun kerem

Put öñinde bir keret secde_eylesün
Lāt öñinde başını yire ḳosun

Pes Ebū Ṭālib didi oġul ʿamuñ
Gör ne didi diñlegil gider ġamuñ

1119 Resūl: süvār İ.
1120 babamdan: atamdan M; hīç: hiç A, vir M, di İ.
1121 Var-ısa virgil bañna kim yiñi: Virgil anı sen bañna kim negi M; virgil bañna kim yiñi ṭon: pes anı virgil sen bañna İ. // uş: iş M; bügün: buña İ.
1122 Başuma: Başıma M; ḳaḳar: ḳaḳdı M; dervīşligüm ḳaḳar: ḳaḳar dervīşligüm İ.
1124 işde biñ: uş biş yüz A; direm: dirhem İ. // ne dilerseñ al: al dilerseñ sen M; aña: saña A, M.
1125 vireyüm uş: uş vireyüm M; didi vireyüm uş: daḫı uş vireyüm İ. // direm: dirhem M, İ.
1126 direm: dirhem İ; virem: vireyüm İ. // biñ direm: yüz dirhem İ.
1127 ki: M nüshasında yoktur; direm: dirhem İ.
1128 öñinde: öñünde M. // öñinde: öñünde A, İ; başını: burnı M.
1129 oġul: oġıl M; ʿamuñ: ʿammuñ M, İ. // didi: dir M.

1130 Muṣṭafā didi ʿamular māluñuz
Size yine ṣaġ selāmet oluñuz

Almazam va'llāhi sizden bir direm
Siz ne deñlü ger ḳılursañuz kerem

Yimezem daḫı yiyesiñüz sizüñ
Geymezem daḫı geyesiñüz sizüñ

M 33b Ben elümle ḳutı ḥāṣıl ḳıluram
Rızḳ vireni kim-durur ben bilürem

A 34a Ne revā ola ki ben baṭṭāl olam
Ben sizüñ ḳazanduġuñuzdan alam

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1135 Hemān ṭurdı bir ip aldı eline
Bir oraġ aldı gitdi ot yolına

Diler ot dire divşüre götüre
Kim anı ṣata bāzāra getüre

Ger bu ot daḫı revādur dirmege[1]
Ṣatup anı nefsine ḳut virmege

Destürenc gerek-durur her kişiye[2]
Tā ki şefḳat nūrı andan ışıya

Çün otcılar baḳup gördiler anı
Kim ot divşürür ol şāh-ı cihānı

1130 ʿamular: ʿammular M, İ; māluñuz: mālıñuz M. // Size yine: siz de M; oluñuz: ḳalıñuz İ.
1131 vallāhi: vallāh M; direm: dirhem M, İ. // ger: kim A.
1132 yiyesiñüz: yiyesiñiz A. // geyesiñüz: geyesiñiz A, giyesiñüz M.
1133 vireni: viren M.
1134 baṭṭāl: bāṭıl M. // ḳazanduġuñuzdan: ḳazanduġuñuzı M.
1135 ṭurdı: durdı A, M; ip: oraḳ M. // oraġ: urġan M, İ.
1136 Diler: Didiler M; divşüre: düşüre A, devşüre M. // getüre: götüre M.
1 Bu beyit A nüshasında yoktur. Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
1137 ot daḫı revādur: revādur daḫı M. // Ṣatup anı: Ṣatuban M; nefsine ḳut: nefse ḳuta İ.
2 Bu beyit A nüshasında yoktur. Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
1138 Destürenc: Dest-renc M, Destürenci İ; gerek-durur: gerekdür M, İ; kişiye: kişigi M. // andan: anda İ; ışıya: ışıgı M.
1139 otcılar: otcular M. // Kim: Ki İ; divşürür: düşürür A, devşürürse M; ol şāh-ı: cān-ı M, İ.

1140 Ḳamu çaġrışdı feryād eylediler
Oturġıl sen direlüm biz didiler

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ol didi kim destürencümden gerek
Kim benüm ḥaḳḳumda oldur yigirek

Anda ʿAbdu'l-muṭṭalibüñ bir ḳulı
Gider-idi nā-geh uġradı yolı

Baḳdı gördi Muṣṭafāyı ot direr
Düşdi atdan yüz ayaġına sürer

Didi āh kim bu muṣībetdür ḳatı
Ḳalmadı hīç ulularuñ ʿizzeti

1145 İ 22b Seyyidümüz yörimiş ot divşürür
Ḳulları ṣaḥrāda at-ıla yörür

Muṣṭafā aña didi kim yā Kenʿān
Bir ḳarāra dāyimā ṭurmaz zamān

Her zamān bir nevʿa döner rūzigār
Dem-be-dem bir dürlü olur āşikār

Ger şefeḳat itdüñ-ise sen baña
Bir kişi bul ḫıẓmet idem ben aña

Kim bu ıssılarda ot divşürmege
Döyemezem ṭaġda ṭaşda dürmege

1150 M 34a Kim günüzin dāyimā ben ṣāyimem
Her gice hem ṣubḥa degin ḳāyimem

1140 Ḳamu çaġrışdı: Ḳamusı çaġrışup M; eylediler: itdiler M; çaġrışdı: çaġrışdılar İ. // direlüm biz: biz direlüm M.
1141 destürencümden: dest-rencimden M. // ḥaḳḳumda: ḥaḳḳuñumda A, ḥaḳḳımda M.
1142 Anda: Andan M. // nā-geh: nā-gāh M; nā-geh uġradı: uġradı aña İ.
1144 hīç: hiç A; ulularuñ: ulularıñ M, İ; ʿizzeti (Berlin 31b): ġayreti A, M, İ.
1145 yörimiş: yörümüş A, M; divşürür: düşürür A, devşirür M.
1146 aña didi kim: didi ki aña M; Kenʿān: Kenān A, M, İ. // dāyimā: dā'imā M, İ; ṭurmaz: durmaz A, M.
1147 nevʿa: nevʿ M; döner: döner bu M. // dürlü: dürlü iş İ.
1148 Ger: lāle İ; ise: çün M. // idem ben: ideyüm aña A; aña: saña İ, M.
1149 divşürmege: düşürmege A, devşirmege M. // dürmege (Berlin 32a): dirmege A, M, yörümege İ.
1150 Kim günüzin dāyimā ben: Gündüzün ben dā'imā M; dāyimā: dā'imā İ; ṣāyimem: ṣā'imem M, İ. // Her gice hem: Gicelerce M; hem: tā İ; degin: dek ben İ; ḳāyimem: ḳā'imem M, İ.

Pes Kenʿāna ṭurdı bindi atına
Geldi tīz ʿammularınuñ ḳatına

Didi iy seyyid revā mı nūruñı
Söndürüben yıḳasın māʿmūruñı

A 34b Bilmeyesin fażluñ-ıla ḳadrüñi
Görmeyesin bedrüñi hem ṣadruñı

Seyyidümüz serverümüz Muṣṭafā
Yörimiş ot divşürür çeker cefā

1155 Ġayretüñüz nişe yire ṣalduñuz
Ḳadrüñüzden böyle ġāfil ḳalduñuz

Dir Ebū Ṭālib ki ṣuç bizüm degül
Ol işi kendüye ol ḳıldı ḳabūl

Māl virürüz anı bizden almaz ol
Hīçbir işümüzde bizden olmaz ol

Pes Kenʿāna didi kim didi bañā
Bir kişi bul olayum şākird añā

Şöyle kim anuñ devesini yidem
Andan artuḳ iş dutamazam ki_idem

1160 Mekkede var-ıdı bir ḫatun ulu
Ḫūb-ıdı hem āḳile yüzi ṣulu

1151 Kenʿāna: Kenāna A, M, İ; ṭurdı: durdı A, M. // tīz: tiz A, M; ʿammularınuñ: ʿammuları M.
1152 iy: yā M, İ; mı nūruñı: mıdur rūzuñı M. // Söndürüben: Söyündürüben A, İ, Sindürüben M; yıḳasın: yıḳuban M; māʿmūruñı: māʿmūrıñı M.
1153 bedrüñi hem ṣadruñı: ṣadruñı hem bedrüñi A.
1154 Seyyidümüz: Seyyidümüz M, İ; serverümüz: serverümüz M, İ. // Yörimiş: Yörümüş A, M; divşürür: düşürür A, devşirür M.
1155 Ġayretüñüz: Ġayretiñüz M, İ; nişe: nite M, İ; ṣalduñuz: ṣaldıñuz M, İ. // Ḳadrüñüzden: Ḳadriñüzden M, İ; böyle: bile M; ḳalduñuz (Berlin 32a): olduñuz A, M, İ.
1156 bizüm degül: bizim degil M. // kendüye ol ḳıldı: ol kendüye ḳılur M, ol kendüye ḳıldı İ.
1157 Hīç: Hiç A.
1158 Kenʿāna: Kenāna A, M, İ; didi bañā: alubañā M. // olayum: olayım M, olalum İ.
1159 yidem: güdem M, İ. // Andan: Anda M, İ; artuḳ: artıḳ M; iş dutamazam ki_idem (Berlin 32a): işe duyamazam idem A, ise döymezem n'idem İ, işe duyamazam n'idem M.
1160 Ḫūb-idi: Ḫūb idi İ; hem āḳile: ġāyetle M; ṣulu: ṣulı M.

Kendü ʿaṣrında anuñ gibi gözel
Yoġ-ıdı bir ḫūb daḫı añа bedel

Ḫulḳı görklü ḥüsni ġāyet ḫūb-ıdı
Ol zamānda meşhūr ol maḥbūb-ıdı

Gözleri nergis ṣaçı reyḥān-ıdı
Cān u diller ʿışḳına ḥayrān-ıdı

Dişleri aġ yañaġı ḫamrā-y-ıdı
Ḳaşı ḳara gözleri elā-y-ıdı

1165 Yüzinüñ nūrı güneşden baḫtulu
Yoġ-ıdı bir añа beñzer baḫtulu

Gevdesi sīmīn lebi yāḳūt-ıdı
Söylese cānlara sözi ḳut-ıdı

M 34b Yüzine baḳan ṣanurdı māh-ıdı
Boyı uzun bili ince şāh-ıdı

Her tilinde zülfinüñ biñ cān anuñ
Aṣıla-y-dı yolına ḳurbān anuñ

ʿAḳlı kāmil nefsi pāk göñli arı
Lebleri lāʿl incü gibi dişleri

1170 A 35a, Ol zamān içinde işbu rūzigār
İ 23a Görmemişdi añа beñzer bir nigār

Pāk-dāmān ṭoġru sözlü pāk-bāz
Luṭfı ġāyet çoġ-ıdı hem ḫışmı az

Kendünüñ adı Ḫadīce-y-di hemān
Atası adı Ḫuveyled bī-gümān

1161 daḫı: M nüshasında yoktur; daḫı añа: añа ola İ.
1162 görklü: gözel M; ḫūb-idi: ḫūb idi M. // meşhūr ol: meşhūre İ, maḥbūb idi M, İ.
1163 nergis: nirgis M; reyḥān-ıdı: reyḥān idi M, İ. // Cān u: Cān-ı M.
1164 aġ: aḳ M, İ; ḫamrā: ḥamrā M, İ.
1166 sīmīn: simin M, sīmin İ. // cānlara: cānlar İ; sözi: sözi hem İ.
1167 māh: ṭāh M. // Boyı: Boyu M.
1168 tilinde: ḳılından M, ḳılında İ; zülfinüñ: zülfiniñ M. // Aṣıla-y-dı (Berlin 32b) Aṣılı-dı: Aṣılu idi M, Aṣılurdı İ.
1169 göñli: göñlü İ.
1171 dāmān: dāmen M, İ; doġrı: ṭoġru M; doġrı sözlü: aṣlı pāk u İ; pāk-bāz: pāk-ı bāz M.
1172 Atası: Anası İ; Ḫuveyled: Ḫuveylidi M, Ḫuveyle İ.

Mālınuñ ṣankim ḥisābı yoġ-ıdı
Cümle māllulardan ol artuġ-ıdı

Yüz ḳulı var-ıdı ḳullıḳda müdām
Hem daḫı altmış ḳaravaşı tamām

1175 Ger cihāzından ṣorar-ısañ nişān
Var-ıdı yüz daḫı ḳırḳ altun hevān

Bāḳī mālını buña itgil ḳıyās
Ḳoyuna yāḫud deveye ne ḳıyās

Bir ulu ʿaḳl issi ḳulı var-ıdı
Tācir-idi Meysere-y-di hem adı

Ḳılmış-ıdı yola gitmege yaraḳ
Kim ticāret eyleye vara ıraḳ

Pes Ebū Ṭālib didi kim ṭuralum
Ol Ḫadīce ḫatuna biz varalum

1180 Ol ḳulını yola gönderür-imiş
Bir emīn kişi daḫı olsa dir-imiş

Uş Muḥammed ṭoġru sözlü hem emīn
Hem diyānet buña gelmişdür hemīn

Ben bilürem ol ḳabūl ḳılur bunı
Niçe cevherdür çün ol bilür bunı

Ṭurdılar Ḥamza Zübeyr ʿAbbās-ıla
Vardılar dördi daḫı anda bile

M 35a Bir ḳaravaş ṣordı kimsiz eydüñüz
Ne kişisiz bunda var mı ḳayduñuz

1173 ṣankim: ḥaddi İ.
1175 Ger cihāzından: Gerçi azından İ; nişān: ʿayān M. // Var-ıdı: Var idi M, İ; ḳırḳ: İ nüshasında yoktur.
1176 itgil: eylegil İ. // ḫod deveye ne ḳıyās (Berlin 32b): deveye ḫod nā-ḳıyās A, İ, deveye ne ḳıyās M.
1177 var-ıdı: var idi M, İ. // Meysere-y-di hem: Meysere idi İ.
1179 ṭuralum: duralum A, M.
1180 ḳulını: ḳulunı M; gönderür-imiş: göndürür-imiş M, gönderür imiş İ. // dir-imiş: dimiş İ.
1181 ṭoġru: doġru A, ṭoġru İ. // hemīn: yaḳīn İ.
1182 ḳılur: ḳılar A, M; bunı: anı M. // bunı: anı A, M.
1183 Ṭurdılar: Durdılar A, M.
1184 ṣordı kimsiz: didi M; eydüñüz: idiñüz M, eydiñüz İ. // bunda: buna M; ḳayduñuz: ḳaydıñuz M, İ.

1185 Gördi ʿAbdu'l-muṭṭalib oġlanları
Vardı didi ḫatunına anları

Çünkim işitdi Ḫadīce bu sözi
Şādılıḳdan yaş-ıla ṭoldı gözi

A 35b Didi şa'llāh ol Muḥammed ḥażreti
Bile olam bir görem ol ṣūreti

ʿĀşıḳ olmışdı cemālin görmedin
Ṣādıḳ olmışdı viṣāle irmedin

Bir ʿamusı var-ıdı Varḳa adı
Muṣṭafā vaṣfın aña dimiş-idi

1190 Dimiş-idi ol-durur ṣāḥib-ḳırān
Ol-durur Peyġāmber-i āḫir zamān

Hem cemālin ḥüsnini ögmiş-idi
Ol Ḫadīce göñlini egmiş-idi

Cān içinde ʿışḳı ṭutmışdı maḳām
Varlığın yaġmālamış-ıdı tamām

Tīz buyurdı kim döşekler ṣaldılar
Ol ululları oḳıtdı geldiler

Bunlara luṭf-ıla taʿẓīm eyledi
Ḫoş müşerref ḳılduñuz bizi didi

1195 İ 23b Var mıdur ḥācet buyuruñ bilelüm
Ṭāḳat irer-ise ḳullıḳ ḳılalum

Pes Ebū Ṭālib didi kim iy ʿazīz
Bir iş-içün geldük uşda size biz

1185 ḫatunına: ḫatuna pes M, İ; anları: onları A.
1186 Çünkim: Çünki İ.
1187 şa'llāh: inşā'llāh İ; ol: şol İ. // olam: ol İ; olam: M nüshasında yoktur.
1189 ʿamusı: ʿammusı M, İ. // vaṣfın: adın A, M.
1191 ḥüsnini: ḥüsnüni A. // göñlini: göñlüni A; egmiş-idi (Berlin 33a): almış-ıdı A, M, İ.
1192 ṭutmışdı: dutmışdı A, M. // yaġmālamış-ıdı: ʿışḳ yaġmālamışdı İ.
1193 Tīz: Tiz A, M; kim döşekler ṣaldılar: döşekler serdiler İ; kim (Berlin 33a): ol A, M.
1194 ḳılduñuz: ḳıldıñuz M, ṭutduñuz İ.
1196 iş-içün: sizüñ çün M, iş içün İ.

Bir emīn ister-imişsin kim yola
Gönderesiz Meysere-y-ile bile

Ḳardaşum oġlı Muḥammed kim yaḳīn
Ṭoġru sözlüdür beġāyet hem emīn

Hem diyānet hem şecāʿat anda var
Aña beñzer bir yigit yā ḳanda var

1200 Ger ḳabūl ḳılur-ısañuz siz anı
Size ṭonlıḳcı ḳılalum biz anı

M 35b Göñli ḳopdı ḫatunuñ cūş eyledi
ʿAḳlını ʿışḳ aldı bī-hūş eyledi

Sevinmekden ṭolar yaşlar gözine[1]
Yine ʿaḳlını dirdi kendözine

Didi ḫoş ola beşāretdür bize
Bu saʿādetden işāretdür bize

A 36a Bile niçün gelmedi ol ḳandadur
Didiler getürelüm yabandadur

1205 Didi ādem gönderüñ tīz getürüñ
Bunda ol gelince gitmeñ oturuñ

Pes Kenʿāna ḳalḳdılar ʿAbbās-ıla
Gitdiler ol ota gitdügi yola

Vardılar çün otcıları gördiler
Pes Muḥammed ḳanda diyü ṣordılar

1197 ister-imişsin: ister-imişsiz M, İ; kim: ki M; yola: bula İ. // Meysere: Meysere-y-le anı A; Gönderesiz Meysere-y-ile bile: Gönderesiz Meysere ile anı yola M; Gönderesiz: Gönderürsiz İ.
1198 Ḳardaşum: Ḳardaşım M; oġlı: oġlu M. // Ṭoġru: Doġru A.
1199 yā: didi İ.
1200 ḳılur-ısañuz: ḳılur iseñüz M; siz: pes İ.
1201 ʿışḳ: ʿışḳı A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1202 Sevinmekden: Sevünmekden A; ṭolar: ṭoldı İ. // ʿaḳlını dirdi: dirdi ʿaḳlını M, ʿaḳlı dirildi İ.
1204 niçün: neyçün A.
1205 gönderüñ: göndürüñ M; ādem gönderüñ: göndürüñ ādem İ. // Bunda ol gelince gitmeñ: Ol gelince gitmeñ imdi İ.
1206 Kenʿān: Kenān A, M, İ. // ota gitdügi yola: gittigi yola A, geldigi yola bile M.
1207 çün: ol M. // Pes. Kim İ.

Didiler gitdi Ḥirā Ṭaġına ol
Dāyimā varduġı yire yine ol

Anda İbrāhīm Ḫalīlüñ merḳabı
Var-ıdı anda varur-ıdı nebī

1210 Varuban anda ḳılur-ıdı namāz
Geh niyāz eylerdi dūsta gāh nāz

Vardılar gördiler anda ol Resūl
Rāḥat olmış yatmış uyır-ıdı ol

Bir yılan aġzında bir yapraḳ ṭurur
Hem yil eyler hem siñegini ḳorur

Ḳorḳdı ʿAbbās aldı tīr-ile kemān
Yaʿnī ürür bir ṭaġa döndi yılan

Ḥamle ḳıldı ṭutdı ʿAbbāsa yüzin
Ḳaçdı ʿAbbās gizledi tīz kendüzin

1215 Pes uyandı ol Resūlu'llāh hemān
Gitdi ġāyib oldı ol-dem ol yılan

Gördi ʿAbbāsı ṭutar tīr ü kemān
Ḳorḳusından ḳalmamış beñzinde ḳan

Didi yā ʿammu neden ḳorḳduñ nedür
Bu yalın ḳılıç elüñde nişedür

M 36a Didi gördüm bir ulu tünd-ejdehā
Sen yatursun ol ṭurur yā Muṣṭafā

1208 Ḥirā: Ḥira M. // Dāyimā: Dā'imā M, İ; yire yine: yirine M; yine: İ nüshasında yoktur.
1209 merḳabı: merḳadi M, İ. // varur-ıdı: varurdı ol İ.
1210 Geh: Gāh M, İ; eylerdi dūsta: iderdi M; nāz: niyāz İ.
1211 ol: M nüshasında yoktur.
1212 ṭurur: durur A, M.
1213 ürür bir: ürüser M; ṭaġa döndi: ṭoġandı İ; yılan: hemān İ.
1214 ṭutdı: dutdı A, M, döndi M. // tīz: tiz A, M; kendüzin: kendi özin M.
1215 ġāyib: ġā'ib M, İ; ol dem ol yılan: ol yılan hemān İ.
1216 ʿAbbāsı: elde M; ü: ile M; ṭutar: dutar A, M.
1217 nedür: yā nedür M. // elüñde: eliñde M; nişedür: nitedür M, İ.
1218 tünd: tünd ü M. // yatursun: yatursın A; ṭurur: durur A, M.

Ḳorḳdum andan kim ziyān ide sañа
Urmaḳ itdüm ḥamle ḳıldı ol bañа

1220 İ 24a Didi yā ʿammu sen anı ṣanma mār
Ol melekdür bañа ḳoşdı Kirdigār

A 36b Gice gündüz dāyimā ṣaḳlar beni
Ḳanda olsam ol gelür bekler beni

Didi kim va'llāh kerāmet kānısın
Hem diyānet hem vilāyet kānısın

Ṭur örü iy cān-ı ʿam gel gidelüm
Nesne almazsın çü bizden n'idelüm

Ol Ḫadīce māl gönderür yola
Bir emīn kişi diler bile ola

1225 Varduḳ añа biz senüñ-çün söyledük
Ol ḳabūl ḳıldı neyi kim biz didük

Bir sefer renci-durur ancaḳ sañа
Daḫı zaḥmet yoḳ-durur öñden ṣoñа

Muṣṭafā didi o deñlü sehl ola
İş ḳolay olur çü kişi ehl ola

Ṭurdılar andan revāne oldılar
Ol Ḫadīcenüñ ivine geldiler

Çün ḳapudan girdi ive Muṣṭafā
Ṭoldı ivüñ içi nūr-ıla żiyā

1230 Ol Ḫadīce ṣandı ay geldi ive
Yāḫu güneş nūrıdur ṭoldı ive

1219 itdüm: idüm-idi M.
1221 dāyimā: dā'imā M, İ.
1222 kim: iy İ.
1223 Ṭur: Dur A M; iy: yā İ. // çü: çün İ.
1224 Ol: Uş A, M; gönderür: göndürür M; māl gönderür: gönderür ādem İ. // ola: vara A.
1225 ḳıldı: itdi M; neyi: seni M, İ.
1227 çü: çi İ; ehl: ehil M.
1228 Ṭurdılar: Durdılar A, M; revāne: revān M.
1229 ive: eve M. // iviñ: evüñ M; żiyā: ṣafā M.
1230 ive: eve M. // Yāḫu: Yāḫud M; nūrıdur ṭoldı: nūr ṭoldurdı A, nūrı ṭoldu M; ive: eve M.

Baḳdı gördi çün Resūlüñ yüzini
ʿAḳlı gider yitürür kendüzini

Gördi kim ḥüsn ü melāḥat ber-kemāl
Hem leṭāfet hem ẓarāfet hem cemāl

ʿĀşıḳ oldı biñ göñül bir cān-ıla
Ḳodı yola başı ḫānümān-ıla

ʿAḳlı fikri tārumār oldı hemīn
Gitdi göñli bī-ḳarār oldı hemīn

1235 M 36b Gerçi düşdi ʿışḳı odı göñline
Ġayret itdi kendüyi dirdi yine

Didi kim ḫoş geldüñ iy ṣāḥib-cemāl
Merḥabā iy seyyid-i ṣāḥib-kemāl

Çün mubārek ayaġuñuz nā-gehān
Başdı pür-nūr oldı işbu āşiyān

A 37a Maşlaḥat görürseñüz gölgeñüzi
Üstümüze ṣal müşerref ḳıl bizi

Bu ticāret kim yaraḳlanmış-durur
Yükleri cümle tamām olmış-durur

1240 Sen bu māluñ üstine olġıl emīn
Māl senüñdür ad benüm olsun hemīn

Meysere daḫı saña olsun ġulām
İş senüñ emrüñ-ile ḳılsun müdām

Ṣaġ selāmet çün gelesin yine sen
İşbu deñlü māl vireyüm saña ben

1231 çün Resūlüñ: Resūlüñ ay M. // kendüzini: kendü özüni M.
1232 ḥüsn ü: ḥüsn-i A, M; ber-kemāl: pür-kemāl A, M.
1233 biñ göñül bir: bir göñül biñ A, M. // ḫānümān: cān u māl M; başı (Berlin 34a): baş u A, M, baş u cān İ.
1234 ʿAḳlı:ʿAḳl u M; oldı: itdi İ, oldu M; hemīn: yaḳīn İ. // oldı: oldu M.
1235 ʿışḳı: ʿışḳ M, İ; odı: odına A.
1237 ayaġuñuz: ayaġıñuz M, İ. // oldı: oldu M.
1238 görürseñüz: görürseñiz A, ḳılursañuz İ. // Üstümüze: Üsdümüze M.
1240 üstine: üstüne M, İ.
1242 yine: M nüshasında yoktur.

Muṣṭafā daḫı anı ḳıldı ḳabūl
Çün żarūret vaḳtidür oldı ḳabūl

Pes buyurdı dürlü niʿmet dökdiler
Ḳuzı biryānına sükker ekdiler

1245 İ 24b Çün yimek yindi duʿāsın itdiler
Muṣṭafā ḳaldı ḳalanı gitdiler

Pes Ḫadīce ḫatun eydür kim sañа
Eski ṭonlar lāyıḳ olmaz egnüñe

Ṭurdı ṣanduġını açdı ol ḫatun
Tīz çıḳardı Mıṣrī Hindī niçe ṭon

Şemsī dülbend hem ḥarīr gönlek añа
Virdi ṭonatdı baḳan ḳaldı ṭañа

Çünki girdi ol libāsa Muṣṭafā
Daḫı artuḳ oldı nūr-ıla żiyā

1250 Cilvelendi ṣūret-i ḥüsn-i cemāl
Cān fidā ḳıldı Ḫadīce ḫod ne māl

Gönli ḳopdı_uyandı [kim] ḳılmaz ḳarār
ʿAḳlını ḫod ʿışḳ ḳılupdur tārumār

M 37a Gözleri ḳaldı yüzinde iremez
Vālih oldı kendüzini diremez

ʿIşḳını ḳılmadı illā āşikār
Kim beġāyet ulu-y-ıdı ol nigār

1243 oldı: oldu M.
1244 sükker: şekker M, şekkere İ.
1246 Pes: Çün İ; kim: ki iy İ.
1247 Ṭurdı: Durdı A, Vardı M; ṣanduġını: bir ṣanduḳ İ; ol: o İ. // Tīz: Tiz A; mıṣrī: mıṣri M; niçe: nice M, İ.
1248 Şemsī: Şemşi A, M; dülbend: dülbendi M; gönlek: gömlek İ. // ṭonatdı: ṭonandı M; baḳan: baḳar A.
1249 girdi ol libāsa: geydi ol libāsı İ. // oldı: oldu M; żiyā: ṣafā A, M, ẓiyā İ.
1250 : ṣūret-i: ṣūret ü A. // ḳıldı: ḳıllur İ; Ḫadīce: yolına M.
1251 uyandı: oynadı A, İ; uyandı [kim] ḳılmaz ḳarār: bī-ḳarār oldu anuñ M. // ḳılupdur: ḳılıpdur A; ʿAḳlını ḫod ʿışḳ ḳılupdur tārumār: ʿAḳlı gitdi tārumār oldu anuñ M.

Ġayret itdi yaʿnī ṣaḳlar adını
Cān içinde urdı ʿışḳ bünyādını

1255 A 37b Pes deveciler deve getürdiler
Her birine yüklü yükin urdılar

Her devenüñ kim şişerlerdi bağın
Ol gelür öper Muḥammed ayağın

Sürer-idi yire yüzin gözin ol
Pes varur yüke çökerdi dizin ol

Ḳanġı yük kim ol ağır gelse ḳatı
Anı ṭutardı Muḥammed ḥażreti

Ṣanki bir baṭman gibidür ḳaldurur
Kendüsi bağlar deve üzre urur

1260 Ḥāżır olan cümle didi āferīn
Ḳuvvet-ise ancaḳ olur bu hemīn

Ḫatuna ḳılġıl beşāret didiler
Devletedür bu işāret didiler

Ayağı-la ḳapuña devlet-kemāl
Kendüsi geldi nedür tā ḫod bu māl

Lāyıḳ-ıduñ lā-cerem geldi sana
Bu saʿādet Tañrıdan oldı sana

Pes göñüldi yolına ol kārubān
Ol Ḫadīce gözyaşın ḳıldı revān

1255 yükin: yükün M, İ.
1256 şişerlerdi: şişürlerdi M, şişerler İ.
1257 Sürer-idi yire yüzin gözin: Sürerdi yire pes yüzüni M. // varur: varup M.
1258 gelse: ise A, İ. // ṭutardı: dutardı A, M.
1259 baṭman: baṭmān M, İ; gibidür ḳaldurur: gibi dutar ḳaldırur M. // bağlar: bağlu İ.
1260 Ḳuvvetise: Ḳuvvetine M, İ; olur: ola İ.
1261 ḳılġıl: ḳıluñ İ. // Devletedür: Devlete budur İ.
1262 kemāl: gele İ. // tā: yā A, M; tā ḫod bu māl: ʿizzet bula İ.
1263 Lāyıḳ idüñ: Lāyıḳdı İ.
1264 göñüldi: göñeldi İ.

1265 Saray üstine çıḳdı baḳaḳaldı[1]
Gözinden yaş yüzine aḳaḳaldı

Göñli gitdi kārubān-ıla bile
Ḳul gibi kim gide ḫan-ıla bile

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Añul añul iñilerdi göñülsüz
Fiġān iderdi bülbül gibi gülsüz

Bu ʿışḳ odına pinhānī yanardı
Dimezdi kimseye cānı yanardı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
M 37b Yollarını gözler-idi gözleri
Muṣṭafā-y-ıdı dilinde sözleri

1270 İ 25a Ol yaña Ḥamza Zübeyr ʿAbbās-ıla
Gitdiler anlar daḫı yola bile

Hem Ḳureyşden ol Ebū Cehl-i laʿīn
Bir niçe ancılayın daḫı bī-dīn

A 38a Cümlesi bir günde çıḳdılar yola
Kim bu yola cümle giderler bile

Gitdiler bir menzile çün irdiler
Ḳondılar bir gün o yirde ṭurdılar

Bir kişi var-ıdı ʿAṣ-ıdı adı
İy ulular diñleñüz imdi didi

1275 Uş seferdür giderüz rāh-ı dırāz
Var-durur çoḳ kūh u ṣaḥrā deşt ü sāz

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1265 üstine: üstüne M, İ, üstünde A. // baḳaḳaldı: baḳdı ḳaldı İ. // yüzine aḳaḳaldı: yirine aḳdı ḳaldı İ.
1266 kim: M nüshasında yoktur; ḫan: cān İ.
1267 Añul añul: İñil iñil M.
1268 penhānī: penhān M. // yanardı: yınardı, uyırdı İ.
1271 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M. // niçe: nice M, İ; daḫı bī-dīn: bī-dīn laʿīn M.
1272 yola: bile İ.
1273 ṭurdılar: durdılar A, ḳaldılar M.
1274 ʿAṣ-ıdı: Ṣāʿ idi M. // diñleñüz: diñleñiz A, diñle gör İ.
1275 rāh-ı: āh-ı İ; dirāz: ṭırāz M. //kūh u: kūh-ı A, İ; deşt ü: vü İ, dest-i M.

Niçe zaḥmetlü menāziller gelür
Niçe yirlere çoḳ iş düşvār olur

Kārubānuñ başı olsun birüñüz
Tā her işde bir ola tedbīrüñüz

Didiler kim maṣlaḥatdur ola ḫoş
Kārubān sālārı ʿAbbās olsun uş

Bir bölügi dir Ebū Cehli gerek
Baʿżısı dir Ṭalḥa-durur yigirek

1280 Bir bölügi dir Ebū Süfyān ola
Bir bölügi didiler Ḥassān ola

Ḳılmazuz dir Meysere hīç birini
Ḳamusınuñ bilürüz tedbīrini

Seyyidümüz serverümüz Muṣṭafā
Kārubān başı bu olmaḳdur ṣafā

Hep bilürüz reʾy-i dīninden bunuñ
Yoġsa ne gelsün ḳalanından bunuñ

Cümle müşkiller buña āsān-durur
ʿAḳl u ḥikmetde maʿden-i kān-durur

1285 Pes didiler kim Muḥammeddür ulu
Reʾy-i ṣāʾib ʿaḳl-ı kāmil bilgilü

M 38a Rāżīyuz aña didiler cümlesi
Ol Ebū Cehl-i laʿīn ādem ḫusı

1276 Niçe: Nice M, İ. // Niçe: Nice M, İ; iş: işi M; iş: İ nüshasında yoktur; yirlere: yirlerde İ.
1277 Kārubānuñ: Kārubānıñ M; tedbīriñüz: tedbīrüñüz A.
1278 kim: ki İ; ola ḫoş: ḫoş ola A, M. // sālārumuz: sālārımuz M; sālārı ʿAbbās olsun uş: sālārumuz ʿAbbās ola A, M.
1279 Cehli: Cehlü M. // Baʿżısı: Baʿżı İ; dir: didi İ; yigirek: yigrek M.
1281 Ḳılmazuz dir Meysere: Meysere dir ḳılmazuz İ.
1282 Seyyidümüz: Seyyidimüz İ; serverümüz: serverimüz İ. // ṣafā: Muṣṭafā M.
1283 bilürüz reʾy-i dīninden: bilürsiz reʾy-i dīninde İ. // Yoġsa: Yoḫsa M, Yoḳsa İ; gelsün: gelür İ.
1284 maʿden-i kān-durur (Berlin 35b): çü maʿden kānıdur A, bu maʿden kānı-durur M, İ.
1285 Reʾy-i ṣāyib: Reʾy-i ṣāḥib İ.
1286 Rāżīyuz: Rāżıyuz A, M, İ. // Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M; ḫusı: ḫābsı İ, ḫūsı M.

Didi ben bu işe rāżī olmazam
Ben anı hergiz muḳaddem ḳılmazam

Ḳāfile-sālār iderseñüz anı
Uş bıçaġ-ıla ururam ben beni

A 38b Pes Benī Maḥzūm didiler biz seni
Baş idindük itmezüz hergiz anı

1290 Ṣıçradı Ḥamza yirinden hayḳırur
Çekdi ḳılıcın yalın eyler ṭurur

Didi iy aḥmaḳ keseyüm başuñı
İtlere yidüreyüm hem lāşüñi

Tīz Muḥammed ṣıçradı ṭutdı ḳolın
Ḥamzanuñ hem ṣunuban öpdi elin

Didi yā ʿammu ḳılıcuñ ḳat ḳına
Sen ḳaḳımaġıl Ḳureyşüñ ḫalḳına

İ 25b Ceng-ile açma sefer ḳapusını
Ḳo kim ol ḫalḳ baş idineler anı

1295 Kārubān başı Ebū Cehl-i laʿīn
Oldı ol ḫalḳ uydılar aña hemīn

Ḥamza eydür ben anı baş itmezem
Ger olursa ben anuñla gitmezem

Meysere and içdiler ʿAbbās-ıla
Kim anuñla gitmezüz yola bile

Ḥamzaya bunlar didi yā pehlevān
Biz ṭuralum gitsün öñ ol kāruban

1288 sālār: sālārı İ. // bıçaġ-ıla: buçaġ-ıla: A.
1289 Maḥzūm: Maḥzūn M. // idindük: idindik M; hergiz: ayruḳ A, M.
1290 ṭurur: durur A, M.
1291 yidüreyüm: yidüreyim M; yidüreyüm hem: yidüreyüm mi İ.
1292 Tīz: Pes M, Tiz A; ṭutdı: dutdı A, M; ḳolın: elin İ. // öpdi elin: ṭutdı ḳolın İ.
1293 ḳına: ḳana A. // Sen: Pes İ; ḫalḳına: ḳavmına İ.
1294 ol: o M; idineler: idinsünler İ.
1295 Cehl-i: Cehīl İ. // ol: o M; uydılar aña: aña uydılar İ.
1296 ben anı: anı ben İ. // ben: İ nüshasında yoktur; olursa: olursam M; gitmezem: gezem M.
1298 bunlar didi: didi bular M; didi: didiler İ; pehlevān: pehlüvān M. // ṭuralum: duralum A, M; öñ: İ nüshasında yoktur.

Anlaruñ ardınca bir gün ṣoñra biz
Göçelüm yoḳ dimeñüz bu söze siz

1300 Yoḳsa ceng olur araya şer düşer
Dökilür ḳanlar yire başlar düşer

Göçdi gitdi pes Ebū Cehl-i laʿīn
Aña uyanlar bile gitdi hemīn

Muṣṭafā-y-ıla uyanlar ḳaldılar
Gitmediler ol gün ārām oldılar

M 38b Bir gice çün geçdi göçdi Muṣṭafā
ʿAmmuları bilesince ḫoş ṣafā

Bir niçe menzil merāḥil gitdiler
Öñ gidenler bir ḳuyuya yitdiler

1305 Aldılar ṣu ḳapların ṭoldurdılar
Hem daḫı ḥayvānlara ṣu virdiler

A 39a Pes Ebū Cehl-i laʿīn eydür gelüñ
Ben n'idersem siz daḫı eyle ḳıluñ

Bir etek ṭopraġı aldı ol laʿīn
Geldi anı ḳuyuya ṣaldı hemīn

Hep eteklerine ṭopraḳ aldılar
Cümlesini ol ḳuyuya ṣaldılar

Ṭaş-ıla ṭopraḳ-ıla ṭoldı ḳuyu
Ṣankim anda yoġ-ıdı bir ḳaṭre ṣu

1300 Yoḳsa: Yoḫsa M, İ. // Dökilür: Dökülür M.
1301 pes: ol M, İ; Cehl-i: Cehīl İ.
1302 Muṣṭafā-y-ıla: Muṣṭafāya pes İ. // oldılar: oldular M.
1303 geçdi göçdi: göçdi gitdi İ.
1304 niçe: nice M, İ. // Öñ: Ol İ.
1305 ṭoldurdılar: ṭoldurdular M.
1306 Cehl-i: Cehīl İ. // Ben n'idersem daḫı eyle: Nidersem siz daḫı öyle M; eyle: öyle İ.
1307 ṭopraġı: ṭopraḳ A, M. // anı: ol İ; ṣaldı: ṣaldı pes İ.
1308 Cümlesini: Cümlesi M, İ.
1309 ṭopraḳ-ıla: ṭopraġ-ıla İ. // ḳuyı: ḳuyu M, İ. // Ṣankim: Ṣanki İ; yoġdı: yoḳ idi M; ṣuyı: ṣu M, ṣuyu İ.

1310 Ḳaṣdı bu kim Muṣṭafā ḳavmı gele
Anda ṣusuz ḳala ḳamu ḳırıla

Bir ḳulın ḳodı ıraḳda ṭur didi
Ol gelenler bunda n'olur gör didi

Çünkim ol ḫalḳ ḳırıla gel sen baña
Muştulıḳ çoḳ māl vireyüm ben saña

Göçdi gitdi ol laʿīn ḳavmı bile
Çünkim irdi Muṣṭafā ol menzile

Gördiler ṭopraḳ-ıla ṭolmış ḳuyı
Ḳalmamış içinde bir ḳaṭre ṣuyı

1315 Didiler āh kim ḳırıluruz ḳamu
Uşda ṣusuzlıḳdan ölürüz ḳamu

Muṣṭafā didi ki hīç olmañ melūl
Ḥaḳ bize ṣu virmege ʿāciz degül

Geldi çāh üzre göge ṭutdı yüzin
Ṣu diler Sulṭānına söyler sözin

Didi kim iy Ḳādir ü Ḥayy u Kerīm
Sen tüvānāsın kemāl-ile ḳadīm

Seng-i ḫārādan ḳılursın ṣu revān
Nuṭfeden ādem düzersin uş ʿayān

1320 M 39a, Sen ʿademden yaradansın ʿālemi
İ 26a Bir avuç ṭopraḳdan itdüñ ādemi

1311 ḳulın: A nüshasında mükerrer yazılmıştır; ṭur: dur A, M. // gelenler bunda n'olur: gelenlerüñ ḥālinü M; n'olur: neyler İ.
1312 ol: o İ.
1313 bile: ile İ. // Çünkim: Çünki İ.
1314 ṭopraḳ-ıla: ṭopraġ-ıla İ; ḳuyu: ḳuyı A. // ṣu: ṣuyı A, ṣuyu İ.
1315 āh kim: kim āh İ. // Uşda: Uş A, M; ölürüz ḳamu: ölürüz ʿamu İ; ölürüz: ölürüz biz A, M.
1316 ki: kim M, İ; hīç: uş A, M.
1317 ṭutdı: dutdı A, M.
1318 tuvānāsın: ṭuvānāsın İ.
1319 ḳılursın: ḳılursıñ M. // ādem: ṣūret İ; uş: İ nüshasında yoktur.
1320 ʿademden yaradansın: ol ʿademden yaradursın İ.

Sen ṣu virgil bu ḳuyudan yā Kerīm
Çün baḫıllıḳ itdi bize ol leʾīm

Muṣṭafā diyince bu sözi hemān
Çıḳdı aḳdı ol ḳuyudan ṣu revān

A 39b Aḳduġını çünkim ol ḫalḳ gördiler
Cümlesi tekbīr idüben ṭurdılar

Her birisi ḳıldılar biñ āferīn
Ḳorḳulardan oldılar ḳamu emīn

1325 Didiler yoḳdur daḫı ḳorḳu bize
Çünki hem-rāh oldı ol nīk-ḫū bize

Çoḳ şükür buncılayın nīk-aḫteri
Bize yoldaş itdi Ḥaḳ bu mehteri

Ol laʿīnüñ anda ḳoduġı kişi
Çünki gördi bildi ol işbu işi

Didi ol ḫōcam benüm aḥmaḳ-durur
Naḥs-durur didükleri söz ḥaḳ-durur

Kim buña düşmān olur gümrāh olur
Baḫtulu ol kim buña hem-rāh olur

1330 Döndi gitdi çünki vardı ol laʿīn
Ḥāl niçe oldı diyü ṣordı hemīn

Didi iy seyyid senüñ işüñ degül
Ol kişiye düşmen olmaḳ epsem ol

Didi iy it bu niçe herze-durur
Didi ol ḳul her ne kim anda görür

1322 aḳdı ol ḳuyudan ṣu: ṣu aḳdı ḳuyudan pes İ.
1323 çünkim: çünki İ; ol: bu İ. // ṭurdılar: durdılar A, M.
1325 Didiler yoḳdur: Didiler hīç yoḳ İ; ḳorḳu: ḳorḫu M. // oldı: oldu M; ol: bu İ.
1326 aḫteri: aḫtere M. // Ḥaḳ bu: ol Ḥaḳ M; mehter: mühteri A, mühtere M.
1327 ḳoduġı: ḳodığı İ.
1328 ol: şol İ. // Naḥs-durur: Naḥsdur İ.
1329 olur: olan İ; olur: ola İ. // olur: ola İ.
1331 düşmen: düşmān M; ol: degül İ.
1332 iy: ol İ; durur: olur İ.

Ol laʿīn eydür ulu cāẕūdur ol
Bunca zaḥmet irdi andan bize bol

Ben bilürem neylemek gerek ańa
İy laʿīn ög mi didüm anı sańa

1335 Döndi birḳaç başına urdı ḳulı
Ḳamçı-y-ıla döndi pes ṭutdı yolı

Geçdiler çoḳ kūh u ṣaḥrā bādiye
Yolları irdi hemān bir vādīye

M 39b Öńce-y-idi ol Ebū Cehl-i laʿīn
Çün derenüń aġzına irdi hemīn

Gördi kim yatur bir ulu ejdehā
Her nefes kim olur aġzından rehā

Ṭopraġı ḳapḳara oda yandurur
Ṭaşa irse kül gibi üşendürür

1340 A 40a Ḥamle ḳıldı ol laʿīne ol hemīn
Ḳorḳdı döndi ḳaçdı andan ol laʿīn

Didiler kim n'oldı yā seyyid sańa
Didi kim bir dāhiye irdi bańa

Gelmiş işbu yolumuza bir belā
Bu dere içinde var bir ejdehā

Bir deveden gevdesi yüce-durur
Yire aġzından aġular yaġdurur

1333 cāẕūdur: cāzūdur M. // bol: ol İ.
1334 mi didüm: kim didi İ.
1335 ṭutdı: dutdı A, M.
1336 çoḳ: M nüshasında yoktur. // vādīye: vādiye A, M, İ.
1337 idi: yitdi İ; Cehl-i: Cehīl İ.
1338 rehā: dehā M.
1339 irse: ursa İ.
1340 ḳıldı: ḳılur M; ol: İ nüshasında yoktur. // döndi ḳaçdı andan: ḳaçdı andan döndi M; ol: İ nüshasında yoktur.
1341 Didiler kim n'oldı yā: Didi n'oldı eyā İ. // dāhiye: vāḳıʿa İ.
1342 yolumuza: yolda bize M. // ejdehā: ejderhā İ.
1343 yaġdurur: yaġdırur M.

Meşʿaleler gibi gözleri yanar
Aġzı burnı delüginden od iner

1345 İ 26b Cümlesi ḳorḳdı bozıldı çehresi
Ḳalmadı hīçbirisinüñ zehresi

Varmadı kimse ilerü döndiler
Ḳaldılar ol yirde ol gün ḳondılar

Pes Ebū Cehl-i laʿīn dir ṭuralum
Çün gele ḳona Muḥammed varalum

Saña küydük diyelüm uş biz yaḳīn
Kārubān başı sen olġıl gel hemīn

Öñce anı yöridelüm ejdehā
Yisün olalum belāsından rehā

1350 Çünki geçdi bir gün irdi Muṣṭafā
Aya dönmiş yüzi ḫoş rūşen ṣafā

Cümlesi ḳarşu gelüp virdi selām
Dest-i būs eylediler ol ḫalḳ tamām

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler bizden ulusız nesebde
Ki fāżıl daḫı hem sizsiz ḥasebde

Niçün sizden ilerü biz geçelüm
Ya sizi niçün ayırup seçelüm

M 40a Senüñ yoluña ḳoduḳ cümle başı
Sen olġıl kārubānuñ cümle başı

1345 hīç: hiç A.
1346 Varmadı: Varmadu M; ilerü: ileri İ. // Ḳaldılar: Ṭurdılar İ; ḳondılar: ḳondular M, ḳaldılar İ.
1347 Cehl-i: Cehīl İ; ṭuralum: duralum A, M.
1348 Saña küydük diyelüm uş biz: Biz saña küydük diyelüm uş İ. // Kārıbān başı sen olġıl gel: Kārıbānuñ başı sen olġıl A.
1349 anı: atı A.
1350 geçdi bir gün: ol gün geçdi İ. // ḫoş rūşen: rūşen ḫoş İ.
1351 gelüp: varup İ. // eylediler: itdiler İ; ol ḫalḳ: cümle İ.
1352 ulusız: ulusın İ. // hem: M nüshasında yoktur; hem sizsiz: sensin hem İ.
1353 Niçün: Neçün A; geçelüm: göçelüm A, M. // ya: yā İ; niçün: neyçün A.
1354 yoluña: ḫaṭṭuña A, M.

1355 Yig oldur kim ḳamumuz bir olayuz
Ki her yirlerde hem-tedbīr olayuz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Maṣlaḥatdur didi ʿAbbās ḫoş ola
Ḳondılar anlar daḫı anda bile

A 40b Dün yarusı oldı göçdi ḳāfile
Hīçbirisi yörimez geçmez yola

Didi ʿAbbās yā Muḥammed öñ yöri
Kārubānuñ çünki sensin rehberi

Didi yā ʿammu bu ḫalḳ söyler yalan
Yine bir mekr eylemişlerdür hemān

1360 Yöridürler öñce beni kim baña[1]
Bir belā ola güle bunlar aña

Kim bulardan gelmedi bir ṭoġru söz
Olmadı göñülleri hīç baña düz

Līkin Allāha ṣığındum bu yola
Uġrayayum her ne gelse ḫoş ola

Çün dere içine girdi Muṣṭafā[2]
Nā-gehān ḳaldurdı başın ejdehā

Yöridi aġzından odlar ṣaçılur
Yir yarılur ḳuyruġın yire urur

1365 Ürkdi bindügi devesi Muṣṭafā
İndi yire yayaḳ oldı ol ṣafā

1355 kim: ki İ. // hem: bir M; olayuz: olavuz İ.
1356 anlar daḫı anda: anda daḫı anlar İ.
1357 yarusı: yarısı İ; oldı: oldu M; göçdi: göçdü M. // Hīçbirisi: Hiçbirisi A; yörimez: yörümez M, İ.
1358 Kārubānuñ: Kābānuñ M.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1360 beni: yāni M. // güle: göre M; aña (Berlin 37b): baña A, M.
1361 hīç: hiç A.
1362 Līkin: Lakin İ; ṣığındum: ṣığındım M.

2 İ nüshasında 1364. beyit ile 1365. beytin ilk dizesi atlanmış, ikinci dizeler ile bir beyit oluşturulmuştur.
1363 ḳaldurdı: ḳaldırdı M.
1365 bindügi: bindigi M. // İndi yire yayaḳ oldı: andan indi yayaḳ oldı İ; yayaḳ: yayan M.

Didi iy Ḥaḳ eyü yavuz kem füzūn
Ḳudretüñ altındadur cümle zebūn

Saña āsān her ne kim düşvār olur
Cümle ʿucb ehli ḳapuñda ḫōr olur

Ṭaġ u ṭaş ḳahruña döymekdür muḥāl
Ḳıldı kibr ehlin celālüñ pāyımāl

ʿİzzetüñ ḥaḳḳı bu ṣuʿbānı baña
Ḳıl musaḫḫar kim muṭīʿem ben saña

1370 Bu münācātı ḳılınca Muṣṭafā[1]
Ṭopraġa sürdi yüzini ejdehā

M 40b Pes selām virdi didi yā Muṣṭafā
Ben ḳadīm dīvem degülem ejdehā

Ben Ḫalīlu'llāh yüzini görmişem
Ḫıẓmetinde niçe yıllar ṭurmışam

Ben şefāʿat istedüm didi baña
Kim şefāʿat Muṣṭafā ḳılur saña

A 41a, Ol zamān kim dünye āḫir olısar
İ 27a Ol benüm oġlanlarumdan geliser

1375 Kārubān-ıla gele ol bu yola
Anca düşmenler ola yoldaş bile

Sen selāmumı benüm virgil aña
Tā şefāʿat eyleye ol şāh saña

1366 eyü: eyi A; kem: kim A, M.
1367 ʿucb: ʿucub M; ḳapuñda: ḳatuñda İ.
1368 döymekdür: dimekdür A, İ; ḳahruña dimekdür: ḳahruñda durmaḳda İ.
1369 ʿİzzetüñ: ʿİzzüñ M. // kim muṭīʿem ben: muṭīʿem ḫod ben İ.
1 İ nüshasında bu beytin ilk dizesiyle 1371. beytin ilk dizesi atlanmış, ikinci dizeleriyle bir beyit oluşturulmuştur.
1370 Ṭopraġa sürdi yüzini: Ben ḳadīm dīv gel dir İ.
1371 dīvem degülem: dīv gel dir İ.
1372 yüzini: yüzüni M, A; niçe: nice M, İ; ṭurmışam: durmışam A, M.
1374 dünye: dünyā M, İ.
1375 Anca: Onca İ; düşmenler: düşmānlar M.
1376 Sen selāmumı benüm virgil: Pes benüm virgil selāmumı İ.

Hem daḫı ʿĪsā nebī didi bańa
Kim bu yolda uġraşuram ben sańa

Ol daḫı ḳıldı vaṣıyyet yā imām
Didi benden Muṣṭafāya vir selām

Ol didi ańa uyan nīk-baḫt olur
Kim ki ańa uymasa bed-baḫt olur

1380 Niçe biń yıldur bu yolı gözlerüm
Uşda şimdi rūşen oldı gözlerüm

Ol iki ulu selāmın ben sańa
Uş getürdüm ḳıl şefāʿat sen bańa

Muṣṭafā didi yöri git yoluńa
Kim şefāʿat eyleyem yarın sańa

Ġāyib oldı ejdehā gitdi hemān
Deng ü ḥayrān oldılar ol kārubān

Pes didiler buncılayın muʿcizāt
Kim görüpdür böyle rūşen beyyināt

1385 Çün Ebū Cehl-i laʿīn gördi işi
Didi vāy kim cāẕū-durur bu kişi

Cāẕūlıḳda her ne dilerse ḳılur
Daḫı ne işler ḳıla ol kim bilür

Pes didiler bunda bir gün ḳonalum
Otlu ṣulu yir-durur dińlenelüm

1377 daḫı ʿĪsā nebī: seni ʿĪsā daḫı İ.
1378 yā: iy İ. // selām: sańa İ.
1379 ańa uyan: adıń ańa İ; olur: ulu İ. // uymasa: uymazsa M, uymaya İ.
1380 Niçe: Nice M, İ; yıldur: yıldır M.
1381 ḳıl şefāʿat sen: sen şefāʿat ḳıl M.
1383 Ġāyib: Ġā'ib M, İ. // Deng u: Deng-i M, İ.
1385 Cehl-i laʿīn gördi: Cehl gördi bu M; Cehl-i: Cehīl İ. // kim: vāy M; cāẕū-durur: cāzū-durur M, cāzūdur İ.
1386 Cāẕūlıḳda: Cāzūluḳdan İ.
1387 ḳonalum: ṭuralum İ.

M 41a Çün ikindü oldı bir ebr-i siyāh
Ḳopdı kim görinmez oldı mihr ü māh

Gök ḳatı gürledi berḳ oldı ʿayān
Key ḳarañu oldı anda bu cihān

1390 Muṣṭafā didi ki yā ḳavm ṭuralum
Buradan bir yüce yire varalum

A 41b Bu bulutlardan ḳatı yaġmur gelür
Bu dere ṣaḥrā ṭolu siller olur

Olmasun andan size ire ziyān
Ol ḳavum tīz göçdiler andan hemān

İlle Maṣʿab ibn-i Ceḥmī göçmedi
Ḳanı yaġmur ḳandadur yā sil didi

Rāvī eydür çünki geçdi az zamān
Geldi bir ṭolulu yaġmur nā-gehān

1395 Ṣanki ṭulumlaruñ aġzın sökdiler
Gökyüzinden yire ṣuyın dökdiler

Ṭaġ u ṭaşdan ḳopdı siller Nīl gibi
Ṣanki deryā oldı ṣaḥrā yoḳ dibi

Ḳarañu oldı ḳatı gök gürledi
Yıldırım oynadı şimşek parladı

"Rabbi sellim"[1] dir-idi ol ḫalḳ ḳamu
Ḳanı Maṣʿab gitdi ṣuya iy ʿamu

1388 ikindü: ikindi M, İ; ebr-i: ebr ü A, İ. // görinmez: görünmez M; mihr ü: mihr-i M.
1390 didi: eydür İ; ṭuralum: duralum A, M. // yüce yire: yüceye İ.
1391 ṭolu: ḳatı M, ḳamu İ.
1392 ḳavum: ḳavumlar M; tīz: tiz A.
1393 İlle: İllā M, İ. // Ḳanı: Ḳatı İ.
1394 az: ol A, M. // bir ṭolulu: ṭolulı İ.
1395 ṭulumlaruñ: tulumlaruñ A, M. // dökdiler: ṣaçdılar M.
1396 Nīl: yil İ. // deryā oldı ṣaḥrā: şöyle deryā oldı M; dibi: gibi İ.
1397 oldı: oldu M.

1 "Rabbim selamet ver." anlamında bir duadır.

İ 27b Gitdi ḳulları develer yükleri
Nā-bedīd oldı bulınmadı biri

1400 Muṣṭafā-y-ıla göçen ḳurtıldılar
Çoḳ sevindiler duʿālar ḳıldılar

Ol Ebū Cehl-i laʿīn dir cāẕūdur
İşbu işleri iden bize budur

ʿĀciz olduḳ bilmezüz kim n'idelüm
Biz bu cāẕūya ne çāre idelüm

Şol ḳadar kim geldi siller iy ʿazīz
Üç gün oldı yazılar daḫı deñiz

Yol bulınmaz gitmege ḫalḳ ḳaldılar
Ol depe üstinde nāçār oldılar

1405 M 41b Muṣṭafāya Meysere ṭutdı yüzin
Didi kim iy seyyid-i şāh-ı güzīn

Bir naẓar ḳıl gör bizüm ḥālümüzi
İşbu siller baġladı yolumuzı

Tā yigirmi gün olınca işbu sil
Gitmeyiser işbu yirden şöyle bil

A 42a Ger yigirmi gün bu yirde ḳalayuz
Şekk degül kim açlıġ-ıla öleyüz

Cümle fikrüñ ṭoġrudur sözüñ bütün
ʿĀciz olduḳ bize olġıl reh-nümūn

1399 yükleri: buñaldı İ.
1401 Cehl-i: Cehīl İ; cāẕūdur: cāzūdur M, cāzū durur İ. // budur: bu durur İ.
1402 Biz: Tīz İ; cāẕūya: cāzūya M, İ; çāre: tedbīr M; idelüm: ḳılalum A.
1403 yazılar: yazular İ.
1404 gitmege: gitmeye İ. // üstinde: üstünde A, M, İ; oldılar: oldular M.
1405 ṭutdı: dutdı A, M.
1406 ḥālümüzi: ḥālümizi M, ḥālimüzi İ.
1407 sil: yil İ. // şöyle: öyle İ.
1408 kim: gel İ; öleyüz: öleyüz M, İ.
1409 ṭoġrudur: doġrıdur A, M. // olduḳ: oldıḳ M.

1410 Söyler-iken Meysere bu sözini
Muṣṭafānuñ uyḫu aldı gözini

Pes hemān uyandı yine ol-dem ol
Didi kim yā Meysere sen ḫurrem ol

Bir kişi geldi didi şimdi bañā
Yā Ḥabība'llāh irişicek ṭañā

Buradan göçüñ revān oluñ yola
Kim ġāyibden bir ulu aḳ ḳuş gele

Pes uça öñüñce ol pervāz ide
Arḳun arḳun ṣuyuñ üstince gide

1415 Sen anuñ ardınca yöri iy ʿazīz
Fażl-ı Bi'smi'llāh-ı bi'llāh diyiñiz

Ḥaḳ size yol vire bulasız ḫalāṣ
Ḳurtıla sañā uyanlar ʿām u ḫāṣ

İrte oldı göçdiler ol kārubān
Öñlerince Muṣṭafā oldı revān

Çünki silüñ yaḳınına irdiler
Geldi çıḳdı bir ulu ḳuş gördiler

Uçdı silüñ üstine oldı revān
Yöridi Peyġāmber ardınca hemān

1420 Didi Bi'smi'llāh-ı bi'llāh Muṣṭafā
Uġradı ol sile göñli ḫoş ṣafā

Cümle Bi'smi'llāh-ı bi'llāh didiler
Muṣṭafā ardınca tīz yöridiler

1410 bu: işbu M; sözini: sözin M, sözüni İ. // uyḫu: uyḳu İ; gözini: pes gözin M, gözüni İ.
1411 hemān uyandı yine: yine uyandı hemān M; yine: İ nüshasında yoktur.
1413 ġāyibden: ġayibden A, ġa'ibden İ; ulu: büyük A, M.
1414 öñüñce: öñce M. // üstince: üstüne M.
1415 anuñ ardınca: ardınca anuñ İ. // Fażl-ı Bi'smi'llāh-ı bi'llāh diyiñiz: Tā ki evvel fażl-ı Bi'smi'llāhı diñiz M; bi'llāh diyiñiz: yā Allāh diñiz İ.
1416 bulasız: bulasın İ.
1418 Çünki: Çün İ; silüñ: siliñ M.
1419 silüñ: siliñ M; üstine: üstüne A, M, İ. // Yöridi: Yörüdi M.
1420 bi'llāh: yā Allāh İ.
1421 Bi'smi'llāh-ı bi'llāh: Bi'smi'llāhi yā Allāh İ. // tīz: tiz A, M; yöridiler: yörüdiler A, yörüdüler M.

M 42a Geçdiler ṣuyı velī iki kişi
Kim biri birinüñ-idi yoldaşı

Her birinüñ biş devesi var-ıdı
Geldi anlar daḫı ṣuya uġradı

İ 28a Didi Bi'smi'llāh-ı bi'llāh ol biri
Uġradı geçdi ṣuyı līkin biri

1425 A 42b Tañrısını añdı bi'smi'l-Lāt didi
Çünki baṣdı ṣu içine uġradı

Batdı ṣuya nā-bedīd oldı hemān
Biş devesinden belürmedi nişān

Ol geçene didiler kim yoldaşuñ
Niçe ġarḳ oldı senüñ n'oldı işüñ

Didi inanmadı ol Muṣṭafāya[1]
Muḫālif oldı bu nūr-ı ṣafāya

Añdı Lātuñ adını ol nā-gehān
Batdı ġarḳ oldı ṣuya gitdi hemān

1430 Ol geçenler oldılar ḳamusı şād
Muṣṭafāya ḳıldılar çoḳ iʿtiḳād

Hem duʿālar hem şükür eylediler
Kim bizüm hem-rāhumuzsın didiler

Ol Ebū Cehl-ile illā Bū Leheb
Didiler kim ulu cāẕūdur ʿaceb

Biz bunuñla çıḳmaz-ısavuz başa
Anca fitne ḳopara başlar düşe

1424 bi'llāh: yā Allāh İ. // ṣuyı: M nüshasında yoktur; līkin: lakin İ.
1425 bi'smi'l-Lāt: bi'smi'llāh Lāt İ.
1427 yoldaşuñ: yoldaşıñ İ. // Niçe: Niye İ; oldı: oldu M; işüñ: işiñ İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1430 geçenler oldılar ḳamusı: geçenlerüñ ḳamusı oldı İ. // ḳıldılar: ḳaldılar M.
1431 hem: çoḳ M. // hem-rāhumuzsın: hem-rāhumuzdur İ, hem-rāhımuzsın M.
1432 Cehl: Cehīl İ. // kim: bir İ; cāẕūdur: cāzūdur M, İ.
1433 çıḳmaz-ısavuz: çıḳamazuz M. // fitne ḳopara: fitneler ḳopa İ.

Bir niçe gün daḫı çünkim gitdiler
Bir ısuzlıḳ ıssı yire yitdiler

1435 Issıdan ḳapḳara yanmış ṭopraġı
Bitmemiş hīçbir nebātuñ yapraġı

Gezdiler bulmadılar ṣudan nişān
Pes melūl oldı ḳatı ol kārubān

Geldiler yalvardılar Peyġāmbere
Pes mubārek ellerin urdı yire

Ṭırnaġından çıḳdı ṣu aḳdı revān
İçdiler götürdiler ol kārubān

M 42b Çoḳ sevindiler duʿā eylediler
Saña uyana ne ḳayġu didiler

1440 Bir ṭabaḳ ḫurmāyı ʿAbbās götürür
Muṣṭafānuñ ol öñine getürür

Yidi ḫurmādan çigidin divşürür
Didi ʿAbbās dirdügüñ niçün-durur

A 43a Didi bu yirde dikerem ben bunı
Kim dönicek yiyevüz ḫurmāsını

Didi ḫurmā tīz irişürse hemīn
Biş yıl olmadın yimiş virmez yaḳīn

Didi yā ʿammu ʿacāyib ḳudreti
Gel temāşā eyle sen bu ḥikmeti

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
1445 Hemān-dem ṣundı bir çigidi aldı
Mubārek aġzınuñ yarına çaldı

1434 niçe: nice M, İ. // ısuzlıḳ: issizlik M.
1435 hīçbir: hiçbir A; bir: İ nüshasında yoktur.
1438 Ṭırnaġından: Ḍırnaġından A. // götürdiler: götürdüler M.
1439 duʿā: duʿālar M, İ; eylediler: itdiler İ. // ḳayġu: ġayġu M.
1440 ʿAbbās: M nüshasında yoktur. // öñine: öñüne A, M, İ.
1441 ḫurmādan: ḫurmāyı M; çigidin: çekirdegin M; divşürür: düşürür A, devşirür M. // niçün: neyçün A.
1443 tīz: tiz A, M. // yimiş virmez yaḳīn: vire mi yimiş hemīn M.
1445 Hemān: Hemīn A; çigidi: çekirdegi M, çigidin İ.

Anı dikdi yire birin daḫı hem
Mubārek aġzı yarı-la ider nem

Yire dikdi ne kim çigid var-ıdı
Birin dikince biri biter-idi

Tamām oldı aġaçlar bitdi ḫurmā
İrişdi şöyle tāze yitdi ḫurmā

İ 28b Yöridi kārubān gitdi yolına
Baḳarlar her biri ṣaġa ṣolına

1450 Ki bitmiş her çigid bir aġaç olmış
İrişmiş ḫurmā ṣalḳumları ṭolmış

Hemān-dem döndi ʿAbbās vardı yine
O ḫurmādan birez dirdi ḳabına

Getürdi kārubān andan yidiler
Hezārān āferīn taḥsīn didiler

Ebū Cehl-i laʿīn kendü ülüsin
Yire ṣaçdı gör ol naḥsüñ bilüsin

Didi bu cāẕūlıḳdur yimezem ben
Buña ḥaḳ dimedüm hīç dimezem ben

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1455 Pes Zübeyr eydür ki iy nā-merd kişi
Bed-nihād u nākes ü hem serd kişi

M 43a Ḫāmūş ol kim gözlerüñ görmez-imiş
Degme göze Ḥaḳ naẓar virmez-imiş

1446 nem: kim İ.
1447 çigid: çekirdek M. // biter: yiter M.
1448 İrişdi: İrdi irişdi İ; yitdi: bitdi M, İ.
1449 Yöridi: Yöri İ.
1450 çigid: biri M, İ.
1451 vardı: virdi M. // birez: birāz İ.
1453 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M; kendü: u İ; ülüsin: ülüşin A. // ol naḥsüñ: ol naḥsin A, naḥsān İ; bilüsin: bilürsin İ.
1454 cāẕūlıḳdur: cāzūluḳdur M, İ. // hīç: hiç A, hem İ; hīç: M nüshasında yoktur.
1455 Pes: Ben A; eydür ki: didi kim İ. // ü nākes ü: nākes kişi M.
1456 gözlerüñ: gözleriñ İ. // naẓar: baṣar İ.

Bir niçe gün gice gündüz gitdiler
Şām ilinüñ şinligine yitdiler

Var-ıdı bir yüce deyr anda ʿayān
Ḫoş kilīse-y-idi ġāyet ḫūb mekān

A 43b Ol kilīsede keşīşler çoġ-ıdı[1]
Ulularınuñ adı Feylūḳ-ıdı

1460 Hem Buḫayrā daḫı dirlerdi laḳab
Key mubārek pīr-idi ṣāḥib-ṭaleb

Sāl-ḫurde pīr-idi ʿömr-i dirāz
Bulmış-ıdı hem ulu-dı ehl-i rāz

İncīlin oḳır-iken ol zār u zār
Aġlar-ıdı gözleri pür-eşk-bār

Dirler-idi niçün aġlarsın ulu
Kim gözüñ ḳan yaşı-la olur ṭolu

Ol dir-idi Muṣṭafā şevḳı beni
Aġladur ʿışḳı yaḳar cānı teni

1465 Ben Muḥammed ḥasretinden aġlaram
Gice gündüz göñlüm aña baġlaram

Ol mubārek ṭalʿatın görsem direm
Ḫāk-i pāyin yüzüme sürsem direm

Ol-durur Hādī Beşīr ü hem Neẕīr
Hem Emīndür ṭoġrudur her söz ki dir

Oldur ol kim virdi ol ʿĪsā nişān
Muştulamışdur gelecegin ʿayān

1457 niçe: nice M, İ.
1458 anda: anda ḳondular M. // kilīse: kelīse M.
1 M nüshasında bu beyit sonradan derkenara yazılmıştır.
1459 kilīsede: kelīsede M; keşīşler: keşişler A. // Feylūḳ-ıdı: Ḳaylun-ıdı M, Ḳaylūḳ-ıdı İ.
1461 Sāl-ḫurde: Sāl-ı ḫurde A, Sāl u ḫurde İ. // ulu-dı: ulı-dı A, M, ṭabīb ol İ.
1462 İncīlin: İncilini M; oḳır-iken ol: oḳur-iken tā M; zār u: zār-ı M. // gözleri pür: gözi olup İ.
1463 niçün: neyçün A. // gözüñ ḳan yaş-ıla olur: yüzüñ ḳan yaş ile gözüñ İ.
1467 Emīndür: Emindür M; ṭoġrudur: doġrudur A, M; söz ki dir: sözi bir İ.
1468 Muştulamışdur: Muştulamışdı İ.

Bu yaḳında ol ẓuhūr eyleyiser
ʿĀlemi ṭopṭolu nūr eyleyiser

1470 Cümle aña virilür mülk-i cihān
Şimdi ol vardur velī tāze cüvān

Kārubān-ıla bu deyre geliser
Muʿcizātın bunda ẓāhir ḳılısar

Ola mı ol gün gele bir kārubān
Bir para aḳ bulut üstinde nişān

Kim anı muştılar olursa bañā
Varlıġumı viriserem ben añā

M 43b, Her gün ol söyler-idi işbu sözi
İ 29a Yol deñer-idi keşīşlerüñ gözi

1475 Bir gün oturmış-ıdı Feylūḳ yine
Meşġūl-ıdı Muṣṭafānuñ vaṣfına

A 44a Didiler kim geldi uş bir kārubān
Bir para aḳ bulut üstinde ʿayān

Tīz segirtdi ṭama çıḳdı ol hemān
Gördi kim geldi bir ulu kārubān

Bir para aḳ bulut üstinde yörir
Yörise yörir ṭurur-ısa ṭurur

Didi uşda bir nişān oldı ʿayān
İlle vardur bir daḫı ulu nişān

1469 ṭopṭolu: ṭopṭolı A.
1472 para: pāre M, İ.
1473 muştılar: muştular M. // Varlıġumı viriserem: Varlıġum viriserem tā M.
1474 ol söyler-idi: söyler idi ol İ. // deñer-idi: deñerler M; keşīşlerüñ: keşīşleriñ A, keşīşleriñ M, İ.
1475 Feylūḳ: ḳalḳup M, Ḳaylūf İ.
1476 kim: ki İ. // para: pāre M, İ; üstinde: üstünde A, İ.
1477 Tīz: Tiz A, M.
1478 para: pāre M, İ; üstinde: üstünde A, İ. // Yörise: Yörüse A; ṭurur-ısa: ṭurısa M.
1479 uşda: işde M. // İlle: İllā M, İ; daḫı ulu: ulu daḫı İ.

1480 Şol ḳuru köknār aġacı dibine
Ol nebīler serveri anda ine

Ol aġaç dirile yine yeşere
Ṭal budaḳ yapraḳ ola yimiş vire

Çoḳ nebīler ol aġacuñ dibine
Ḳonmış-ıdı ol aġaç gölgesine

Çünki ʿĪsā gitdi göklere yaḳīn
Bu aġaç ol vaḳtda ḳurıdı hemīn

Hem anuñ yanında bir çāh var-ıdı[1]
Ol zamānda ol daḫı hem ḳurıdı

1485 Didi ʿĪsā kim Muḥammed geliser
Bunları ol yine diri ḳılısar

Bunı böyle söyleşürken kārubān
Geldi irdi ol yire ḳondı hemān

Yaş aġaçlaruñ dibine indiler
Her birisi gölgelere ḳondılar

Ṭoġru geldi Muṣṭafā tīz indi ol
Ol ḳuru aġaç dibine ḳondı ol

Ol aġaç uyandı fi'l-ḥāl ṭalları
Bitdi dört yañа yayıldı ḳolları

1490 Bitdi yapraḳ gölgesi oldı ulu
Bir aġaç yoḳ añа beñzer gölgelü

M 44a Muṣṭafā pes gördi ḳuyuyı hemān
Kim ḳurımış ḳalmamış ṣudan nişān

1480 ḳuru: ulu İ; köknār: kenger A, M.
1481 yine: anda İ.
1483 vaḳtda: vaḳıt M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1484 Ol zamānda ol daḫı hem: Oldı hem ol zamānda M; ḳurıdı: ḳurudı A.
1485 Bunları ol: Bunda ol pes M.
1486 söyleşürken: söyleşirken M. // irdi: anda İ.
1487 aġaçlaruñ: aġaçlarıñ İ. // ḳondılar: ḳondular M.
1488 Ṭoġru: Doġru M, Doġrı A; tīz: tiz A; indi: anda İ. // ḳuru: ḳurı İ.
1489 fi'l-ḥāl: cümle İ.
1491 ḳuyuyı: bir ḳuyu İ.

Pes mubārek aġzınuñ yarın hemīn
Aldı ṣaldı ol ḳuyuya şāh-ı dīn

A 44b Ḳaynadı ḳuyu ṣuyı çıḳdı hemān
Yiryüzine yöridi aḳdı revān

Südden aḳ ḳardan ṣovuḳ ṣankim zülāl
Leẕẕetine beñzemek bala muḥāl

1495 Kārubānuñ cümle ḳavmı geldiler
Ṣuların dökdiler andan aldılar

Didiler kim buña beñzer bir beşer
Gelmemişdür bu melek-durur meger

Çün Buḫayrā baḳdı gördi bu işi
ʿAḳlı gitdi vālih oldı ol kişi

ʿAḳlı geldi eydür işbu düş midür
Yāḫu vaḳti vaʿdenüñ irmiş midür

Tīz ṭuruñ siz ṣofralar tertīb idüñ
Devletüñüz irdi uş terġīb idüñ

1500 İ 29b Oḳıyalum işbu kārubānı biz
Kim bularda bulduḳ ol sulṭānı biz

Ẕī-saʿādet kim bize irdi bugün
Beñzemez buña ne bayram ne dügün

Ol keşīşler cümle örü ṭurdılar
Dürlü niʿmetlere bünyād urdılar

1492 şāh-ı: şāh u M.
1493 ḳuyu ṣuyı: ṣuyı daḫı A, M.
1494 ṣankim: ṣanki İ. // Leẕẕetine: Lezzetine M; beñzemek: beñzemez M, İ.
1495 cümle ḳavmı: ḳavmı cümle M; Kārıbānuñ cümle ḳavmı: Kārıbān ḳavmı ol cümle İ. // dökdiler: dökdüler M.
1496 Gelmemişdür: Gelmemişdir M, Gelmemiş-durur İ.
1497 oldı: oldu M.
1498 Yāḫu: Yāḫud M, İ.
1499 Tīz: Tiz A, M; ṭuruñ: duruñ M. // Devletüñüz: Devletiñüz M.
1500 bulardan: bularda İ.
1501 Ẕī-saʿādet kim bize: Ẕī-saʿādetdür bu kim İ.
1502 keşīşler: keşişler A; ṭurdılar: durdılar A, M.

Ḫūb u şīrīn düzdiler niʿmetleri
Cān içinden oldı çün himmetleri

Pes Buḫayrā bir keşīşi gönderür
Kārubānı daʿvet itmege varur

1505 Kārubānuñ çün içine girdiler
Ol Ebū Cehl-i laʿīni gördiler

Ḳulları tertīb-i raḫtı zīneti
Ḳamusından artuġ-ıdı ḥaşmeti

Ḳavmuñ ol-durur ulusı ṣandılar
Mālına ḳullarına aldandılar

M 44b Pes selām virüp yire yüz urdılar
Hem duʿā ḳıldı Buḫayrā didiler

Kim ulumuz-durur ol ṣaldı bizi
Deyre daʿvet itmege geldük sizi

1510 A 45a Ulu kiçi ḫāṣṣ u ʿām cümle bile
Ḳul daḫı ḳullıḳcılar bile ola

Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi bizi[1]
Daʿvet itmiş ol Buḫayrā hem sizi

Maṣlaḥatdur ṭuruñ anda varalum
Maḳṣūdı bizden ne-durur görelüm

Didiler kim yük ḳatında kim ṭura
Bu develeri gelince kim göre

1503 Ḫūb u: Çorba İ; şīrīn: ṣirīn M, İ; düzdiler: dürlü hem İ, düzdüler M. // içinden: içinde İ; oldı çün: olaydı İ.
1504 gönderür: göndürür İ.
1505 girdiler: girdi ol A. // gördiler: gördi ol A; Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M.
1506 tertīb-i: tertīb ü İ. // artuġ-ıdı: artuḳ idi M, İ; ḥaşmeti: ḥışmeti A.
1507 ol-durur: oldur M.
1508 urdılar: urdular M, ḳodılar İ.
1509 ulumuz-durur: ulumuzdur İ.
1510 ḳullıḳcılar: ḳulluḳcular M.

1 Bu beyit İ nüshasında 1512. beyitle yer değiştirmiştir.

1511 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M. // hem: dir İ.
1512 ṭuruñ anda: anda pes bir M; ṭuruñ: duruñ A, M. // ne-durur: nedür İ.
1513 ṭura: dura A, M.

Muṣṭafā dir siz gidüñ ben ṭurayum
Cümleñüzüñ raḫtını ben göreyüm

1515 Ḫalḳ ḳabūl ḳılmadılar ol didi yoḳ
Gitmezem sizüñle itmeñ sözi çoḳ

Gitdi anlar ḳaldı anda Muṣṭafā
Yüzi tābān ḫāṭırı ḫurrem ṣafā

Vardılar deyre girüp oturdılar[1]
Öñlerine ṣofralar getürdiler

Pes yimege meşġūl oldılar bular
Pes Buḫayrā göñlini gör ne diler

Bir varaḳ elinde ol deñer ṭurur
Gāh aña gāh bu ḫalḳa göz urur

1520 Muṣṭafānuñ vaṣfı-y-ımış ol varaḳ
Ol anı ḳılmış-ıdı dāyim sebaḳ

İssini istedi bunda bulımaz
Deng ü ḥayrān oldı ḥālin bilimez

Didi kim vā-ḥasretā saʿyum ḳanı
Çarḫ murāda irgüriser mi beni

İstedügüm bunda yoḳdur n'ideyüm
Anı isteyü nireye gideyüm

Pes Ebū Cehle dönüben söyledi
Yurtda sizden kimse ḳaldı mı didi

1514 gidüñ: gidiñ M; ṭurayum: durayum A, M.
1515 sizüñle: siziñle M.
1 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 1518. beytin ikinci dizesi yazılmış ve bu beytin ikinci dizesi ile 1518. beytin ilk dizesi atlanmıştır.
1517 oturdılar: oturdular M.
1518 oldılar: oldular M; göñlini: göñlüni A.
1519 ṭurur: durur A, M; elinde ol deñer: ṭutmış elinde ol İ. // aña gāh: açar geh A, oḳur gāh M.
1520 -ıdı: -ımış İ; dāyim: dā'im M, İ.
1521 İssini istedi bunda: Anı istedi anda İ; bulımaz: bulmadı M, İ. // oldı: ḳaldı M; bilimez: bilmedi M, İ
1522 irgüriser mi: irgüriserdi İ.
1523 isteyü nireye (Berlin 41b): isteyü ne yire İ, isteyüben ḳanda A, M.
1524 Cehle: Cehl-i laʿīn İ. // Yurtda: Bu yirde İ.

1525 M 45a Didi bizden anda kimse ḳalmadı
Bir deveci var ki bile gelmedi

İ 30a Öksüz oġlandur ḳoduḳ anda anı
Tā ki bekleye bu ḫalḳuñ yükini

A 45b Bunı böyle söyleyince nā-gehān
İrdi bir yumruḳ yaġırına hemān

Şöyle kim düşdi yüzinüñ üstine
Ḥamza geldi pes dizinüñ üstine

Didi kim iy naḥs ʿArab söyle sözüñ
Yaʿnī niçün añlamazsın kendözüñ

1530 Öksüz oġlandur diyince sen aña
Seyyidümüz ulumuz diseñe_aña

Faḫrumuzdur serverümüz tācumuz
Ḳamumuzuñ var aña muḥtācumuz

Muʿcizātın niçe kez gördük ʿayān
Şöyle aḥmaḳ mı ḳalursın sen hemān

Ger ḳavumlıḳ yoḳsa ortada yaḳīn
Başuñı kesdüm-idi şimdi hemīn

Pes Buḫayrā didi iy seyyid emān
Ḳandadur ol ulu kim virdüñ nişān

1535 Ḥamza didi bir yigit vardur bile
Kim bu ḫalḳdan ulu-durur aṣl-ıla

1525 bizden: sizden A; anda: bu yurtda İ.
1527 yaġırına (Berlin 41b): boġazına A, M, İ.
1528 üstine: üstüne A, M, İ. // üstine: üstüne A, M, İ.
1529 niçün: neyçün A; añlamazsın: añlamazsıñ İ; kendüzüñ: kendi özüñ M.
1530 Seyyidümüz: Seyyidimüz İ; ulumuz: ulumuzdur A, M; diseñe_aña: diseñe A, M.
1531 Faḫrümüzdür: Faḫrimüzdür M, İ; serverümüz: serverimüz M, İ; tācumuz: tācımuz M.
1532 ḳalursın: ḳılursın M.
1533 yoḳsa: yoġsa M, yoḳ mısa A; ḳavumlıḳ yoḳsa ortada: ḳabīle degül iseñ İ; yaḳīn: ʿayān İ. // hemīn: hemān İ.
1534 ulu: i nüshasında yoktur; virdüñ: virdiñ M.
1535 ulu-durur: uludur hem M, uludur İ.

Kendüsi daḫı şerīf-durur ʿazīz
Pāk-dāmān ṭoġru sözlüdür temīz

Yoḳ-durur bir ḳavli fiʿli bed anuñ
Vaṣfa ṣıġmaz muʿcizātı ḫod anuñ

İşbu yolda niçe dürlü muʿcizāt
Ẓāhir itdi ḥall idüp çoḳ müşkilāt

Gelmedi yükler ḳatında ḳaldı ol
Biz nedeñlü söyledük ḳılmaz ḳabūl

1540 Yā Buḫayrā bu elüñdeki varaḳ[1]
Ne-durur kim hā idinürsin sebaḳ

Didi bu āḫir zamān sulṭānınuñ
Vaṣfı-durur ol cihānuñ cānınuñ

Ḥaḳ düzelden gökler-ile yirleri
Düzmedi bir ancılayın serveri

M 45b Didi ʿAbbās yā Buḫayrā söylegil
Niçe-durur ṣūretin şerḥ eylegil

A 46a Didi evvel bu-durur andan nişān
Nūr ola alnında key rūşen ʿayān

1545 Yüzi rengi aġ u ḳızıl gül gibi
Sürmelenmiş gözi ḳuyruḳlu dibi

Dişleri incü gibi ṣaçı siyāh
Ḳaddi orta boylu ola yüzi māh

Burnı ince lebleri key muʿtedil
Aġzını ḫod vaṣf idemez işbu dil

1536 şerīf: şirīn A, İ. // Pāk-dāmān: Pāk-dāmen İ; ṭoġru: doġru A.
1538 niçe: nice M, İ. // ḥal: ḥāl M, ḫal İ.
1 Bu beyit M nüshasında derkenara yazılmıştır.
1542 gökler-ile yirleri: yirleri vü gökleri M.
1544 evvel bu-durur andan: andan bu-durur evvel M.
1545 aġ: aḳ M. // ḳuyruḳlu dibi: ḳurıḳlı-y-ıdı M.
1546 incü: inci A, M. // boylu: boylı İ.
1547 işbu dil: şöyle bil İ.

Bili ince püşti giñ alnı açuḳ
Pāzūsı yoġun eli key yumşacuḳ

Ayaġı küçük ḥarīrden nerm ola
Dili ṭatlu ṣoḥbeti key germ ola

1550 Ḳaşları birbirine ola yaḳın
Key azacuḳ yir ola aġça hemīn

İ 30b Hem teni daḫı gümişden aḳ ola
Aḳ ḥarīrden daḫı ol yumşaḳ ola

Kimse baḳmaḳdan yüzine ṭoymaya
Pāk ola müfsidlere hīç uymaya

Didi ʿAbbās yā Buḫayrā didügüñ
Ḳardeşüm oġlı-durur söyledügüñ

Ger dilerseñ kim gele deyre anı
Ḳo bu kibri var faḳīr it sen seni

1555 Yalvar aña istiʿānet eylegil
Meskenet birle sözüñi söylegil

Himmetinüñ tā ki şehbāzı hemān
Ger ḳona pür-nūr ola bu āşiyān

Rāhib eydür yüzüm üzre varayum
Her ḳademde yire yüzüm süreyüm

Çıḳdı deyrinden segirtdi ḥażrete
İrdi çün yüz yire urdı ḫıẓmete

Didi ḫoş geldüñ eyā Feylūḳ ṭabīb
Kim atañ Yūnān dedeñ ʿAbdu'ṣ-Ṣalīb

1548 Pāzūsı: Bāzūsı A, M; yoġun: yoġın M; yumşacuḳ: yumşacıḳ M.
1549 nerm: bezm İ. // germ: nerm İ.
1550 aġça: ancaḳ M.
1551 Hem: Key İ; gümişden: gümüşden M; aḳ: aġ A, nerm M.
1552 baḳmaḳdan: baḳmaḳda İ.
1553 oġlı: oġlu M.
1554 faḳīr: faḳir İ; seni (Berlin 42b): beni A, M, İ.
1555 Yalvar aña: Yalvara key İ.
1558 deyrinden: yirinden M; segirtdi: segirtdü İ. // İrdi: İrer M; ḫıẓmete: ḥażrete A.
1559 eyā Feylūḳ: aña görkli İ; Feylūḳ: Neylıḳ M. // atañ Yūnān: añan bābāñ İ; ʿAbdu'ṣ-Ṣalīb: ʿAbdi'l-Muṭṭalib M, İ.

1560 M 46a Didi yā seyyid neden bildüñ beni
Yā neden bildüñ atamuñ adını

A 46b Didi ol kim Meryem oġlına nişān
Virdi benden İncīlinde ḫoş ʿayān

Ol didi aduñ senüñ daḫı bańa
Bunı ruhbān diñledi ḳaldı ṭańa

Secde ḳıldı ṭopraġa urdı yüzin
Aġladı yaş-ıla ṭoldurdı gözin

Muṣṭafā menʿ itdi didi ḳılmaġıl
Ḥaḳdan artuḳ nesne mescūd bilmegil

1565 Secde ḳılan kendü gibi maḫlūḳa
Ḫālıḳı ḳılur müsāvī maḫlūḳa

Ḳatı ḥurmetsüzlik olur ḳılmaġıl
Hem ẓulümdür hem küfürdür şöyle bil

Pes Buḫayrā didi yā seyyid meger
Kim ḳadem-rence ḳılasın ol ḳadar

ʿĀlī gölgeñüzi anda ṣalasız
Deyri hem bizi müşerref ḳılasız

Kim ezelden sen saʿādet kānısın
Hem ebed iḳlīminüñ sulṭānısın

1570 Pes Resūlu'llāh didi kim müstecāb
Daʿvetüñ oldı sańa hem çoḳ ṣevāb

1560 neden: İ nüshasında mükerrer yazılmıştır.
1561 İncīl: İncil A, İ; İncilinde ḫoş: ḫoş İncile M.
1562 senüñ daḫı: daḫı senüñ M, İ.
1563 yaş-ıla ṭoldurdı: ṭoldurdı yaş ile İ.
1564 ḳılmaġıl: itmegil İ. // nesne: kimse İ.
1566 ḳılmaġıl: itmegil İ. // ẓulümdur: ẓulūmdur A.
1567 ḳadem-rence ḳılasın ol ḳadar: ḳadem ḳılasın siz eger İ.
1568 Deyri hem bizi: Deyrimüzi hem M; ḳılasız: ḳılasın M; Deyri hem bizi müşerref: Deyrimüzi ḫoş münevver İ.
1569 ebed: ezel M; kānısın: kānısıñ İ. // sulṭānısın: sulṭānısıñ İ.

Muṣṭafā ruhbān-ıla pes ṭurdılar
Çün kilīse ḳapusına vardılar

Ḳapusı alçaġ-ıdı deyrüñ ḳatı
Kim içinde ḳarşu ʿĪsā ṣūreti

Yazılu-y-dı her ki ḳapudan gele
Yaʿnī kim ol ṣūrete secde ḳıla

Çünkim irişdi ḳapuya Muṣṭafā
Ḳapu ḳalḳdı yüce didi merḥabā

1575 Muṣṭafā ḫod ṭoġru girdi içerü
Gördi anı ḳamu ḫalḳ ṭurdı örü

İ 31a Ol keşīşler cümle feryād itdiler
Vālih oldı kendülerden gitdiler

M 46b Muṣṭafānuñ ayaġına düşdiler
Ḫāk-i pāyin gözlere sürüşdiler

A 47a Didiler budur ḥaḳīḳat ol cüvān
Kim olur Peyġāmber-i āḫir zamān

Geçdi ṣadra Muṣṭafā oturdılar
Pes buyurdı çoḳ ṭaʿām getürdiler

1580 Pes eline aldı rāhib bir ḳadeḥ
Ḫamr içürdi ḳıldı bunları feraḥ

Muṣṭafā menʿ itdi kendü içmedi
Bu ḥarāmdur bañа içmezem didi

1571 pes: çün İ; ṭurdılar: durdılar A.
1573 Yazılu-y-dı: Pes yazılmış İ, Yazılu idi M.
1574 Çünkim: çünki M; irişdi: irdi ol İ.
1575 ḫod (Berlin 43a): ḫoş A, M, çün İ; ṭoġru: doġrı A. // ṭurdı: durdı A, M.
1576 keşīşler: keşişler A. // oldı: olup M, İ; kendülerden: kendilerden M.
1577 gözlere: gözlerine İ; sürüşdiler: sürüşdüler M.
1578 olur: ol durur M.
1579 Pes: Kim İ; buyurdı çoḳ: buyurdılar M.
1580 içürdi: içürüp M; ḳıldı bunları: bunları ḳıldı İ.
1581 kendü: kendi İ. // bañа: didi bañа A; bañа içmezem: içmezem bunı M; içmezem bañа İ.

Süd getürdi pes aña ḳatdı şeker
Muṣṭafāya ṣundı dizini çöker

Aldı anı Muṣṭafā nūş eyledi
Ol Buḫayrā göñlini ḫoş eyledi

Pes Buḫayrā didi yā seyyid saña
Var-durur bir ḥācatum luṭf it baña

1585 Şol mubārek arḳañı aç göreyüm
Vaḳt irişdi maḳṣūduma ireyüm

Arḳasını açdı ol-dem Muṣṭafā
Ṭoldı deyrüñ içi nūr-ıla ṣafā

İki ṭalu ortasında mührini
ʿAḳlı gitdi göricek ruhbān anı

ʿAḳlı geldi öpdi sürdi gözine
Aġladı yaşlar dökildi yüzine

Çün nübüvvet mührini gördi keşīş
Barmaġını tīz ḳaldurdı keşīş

1590 Didi ṭanuḳlıḳ virürem ol İlāh[1]
Evvel āḫir bir-durur ol Pādişāh

Hem ṭanuḳlıḳ virürem yā Muṣṭafā
Sen Ḥaḳuñ Peyġāmberisin muṭlaḳā

Ol keşīşler hep Müsülmān oldılar
Buldılar dīn ehl-i īmān oldılar

1582 getürdi pes aña ḳatdı: getürdiler aña ḳatup İ. // Muṣṭafāya: Muṣṭafā M; dizini: dizini pes M.
1583 göñlini: göñlüni A, M.
1585 maḳṣūduma: maḳṣūdıma M, İ.
1586 deyrüñ: deyriñ M; içi nūr-ı: içine nūr-ı A, M.
1588 sürdi gözine: sürdü gözüne M.
1589 Barmaġını: Barmaġın M; tīz: tiz M; tīz ḳaldurdı: ḳaldururup dirdi İ; keşīş: keşiş A.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1590 ol İlāh: yā Muṣṭafā İ. // bir: ol M.
1591 Hem: Didi İ. // Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳuñ İ.
1592 keşīşler: keşişler A; Müsülmān: Müslimāñ M. // oldılar: oldular M.

Muṣṭafā didi ki yā ruhbān sańa
Bil ḥarām oldı ṭamu öńden ṣońa

M 47a Hem sańa uyanlara oldı ḥarām
Daḫı her kim uysa anlara tamām

1595 A 48b Ḳalḳup andan menziline geldiler
Ol gice ol yirde ārām oldılar

Ṣoḥbet itdi ol gice geldi keşīş
Her ne kim maḳṣūdıdur buldı keşīş

İrte oldı göçdi andan gitdiler
Tā ki Baṣrā şehrine dek yitdiler

Yüklü yükin açdı anda ṣatdılar
Kendüler daḫı yine yük ṭutdılar

Muṣṭafā açmadı ol gün yükini
Çün Ebū Cehl-i laʿīn gördi anı

1600 Ṭaʿna ḳıldı didi görgil re'yini
Ańlamaz alım virim ḳolayını

Geçdi bāzārı ḳumāşın ṣatmadı
Vaḳti-y-ile yüklerini ṭutmadı

İ 31b Geldi yarındası gün bir ḳāfile
Şām ilinden ulu tācirler bile

Muṣṭafā açdı ḳumāşın ṣatdılar
Öń ṣatandan bunlar aṣṣı itdiler

1593 ki: kim İ. // ḥarām oldı ṭamu öńden ṣońa: ḥarāmdur ṭamunuń odı sańa M.
1594 ḥarām: ḥaram M.
1595 Ḳalḳup: Ḳalḳıp A, M; menziline: evlerine M, A, yirlerine M. // oldılar: aldılar A, oldular M.
1596 maḳṣūdıdur: maḳṣūdı-sa M.
1597 göçdi: göçüp İ. // Baṣrā: Baṣra A, İ; dek: anlar A, M.
1598 yükin: yükün M, İ; açdı: açup İ. // ṭutdılar: dutdılar A, M.
1599 açmadı: açdı İ; yükini: yüküni A. // Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M.
1601 ḳumāşın (Berlin 43b): ḳumāşı A, M, İ.
1602 ilinden: ilindem İ; tācirler bile: tācirler-ile A, M.
1603 Öń (Berlin 43b): Ol A, M, İ; bunlar: anlar İ.

Hem alacaġın daḫı aldı ucuz
Kim ḳumāş çoḳ geldi key oldı ucuz

1605 Şöyle kim cümle ḥased eylediler
Ḥayf niçün ṣatmışuz biz didiler

İşleri çün ḥāṣıl oldı döndiler
Gice gündüz gāh göçüp gāh ḳondılar

Söz ögüş menzil-be-menzil gitdiler
Mekke şehrine yaḳıncaḳ yitdiler

Cuḥfede ḳondılar ārām aldılar
Her birisi muştıcılar ṣaldılar

Muṣṭafāya Meysere didi hemīn
Muştulıġa yöri sen var yā emīn

1610 Kim Ḫadīce muştulıġı çoḳ virür
Seni göricek daḫı artuḳ virür

M 47b Muṣṭafā didi varayum ḫoş ola
Pes deveye bindi uġradı yola

A 48a Aḫşam-ıdı uyḫu aldı gözlerin
Yir dürildi Mekkeye vardı hemīn

Ḥaḳ Taʿālā Cebrāʾīle buyurur
Kim bir ulu ḳubbe gökden indürür

Biñ yıl Ādemden ilerü Ḥaḳ anı
Yaradup ṣaḳlamış-ıdı ol Ġanī

1615 Rāvī dir sürḫ yāḳūt-ıdı ḳubbesi
Hem yaş aḳ incüden-idi perdesi

1604 key oldı: oldı key A, key ḳatı M.
1605 Ḥayf: Ḥayfā İ; niçün: neyçün A.
1606 döndiler: döndüler M. // gāh: geh A; göçüp gāh ḳondılar: ḳoyuban göçdiler İ.
1607 ögüş: büküş A.
1608 aldılar: oldular M. // muştıcılar: muştucular M.
1610 Seni göricek: Göricek seni İ.
1611 Muṣṭafā didi varayum: Muṣṭafāya var didi varam M.
1612 uyḫu: uyḳu İ. // vardı: geldi İ.
1614 ilerü: ileri İ.
1615 dir: eydür M; dir sürḫ yāḳūtdı: sürḫ yāḳūtdı dir İ. // Hem yaş aḳ incüden: Kim yir aḳ incü idi İ.

Dört yanında dört ḳapusı var-ıdı
Yāḳūt incü ḳubbe dört dīvār-ıdı

Çoḳ feriştehler götürdiler anı
Muṣṭafā üzre getürdiler anı

Hem daḫı cennet içinden çoḳ ḥūrī
Geldi kim dünyāyı ṭoldurdı nūrı

Ḳubbenüñ çevre yanını aldılar
Allāha ḥamd ile tekbīr ḳıldılar

1620 Dört ḳapuda dört ferişteh ṭurdılar
Her birisi bir ʿalem ḳaldurdılar

Birisinüñ adı Derdā'īl idi
Hem birinüñ daḫı Ṣalṣā'īl idi

Hem birinüñ daḫı Şehbā'īl idi
Ol birinüñ adı Medyā'īl idi

Her biri-le var-ıdı on biñ melek
Hem bulardan ġayrı anca biñ melek

Ol feriştehler ḳanat açmış-ıdı
Şarḳa ġarba ṭolu nūr ṣaçmış-ıdı

1625 Ḥūrīler hem naġmelü āvāz-ıla
Medḥ oḳırlar Muṣṭafāya nāz-ıla

Ṭaġ u ṭaş aġaçlar itdi ġulġule[1]
Medḥ oḳırlar cümlesi geldi dile

1616 incü ḳubbe dört dīvār-idi: incüden idi dīvārı İ.
1617 Çoḳ: Dört A, M; firiştehler: firişteh İ.
1618 içinden: içinde İ. // ṭoldurdı: ṭoldur durdı M.
1619 Ḳubbenüñ çevre yanını: Pes ḳubbeniñ çevresini M. // ḥamd ile: çoḳ ḥamd-i A, çoḳ ḥamd u M; ḳıldılar: ḳaldılar A.
1620 firişteh: ferişte A; ṭurdılar: durdılar A, M. // ḳaldurdılar: ḳaldırdılar M.
1621 daḫı (Berlin 44a): adı A, M, İ.
1622 birinüñ: birisiniñ İ; daḫı (Berlin 44a): adı A, M, İ; Şehbā'īl: Sehbā'il A.
1623 varıdı: vardı M. // anca: onca İ.
1624 ḳanat: ḳanad M.
1625 Ḥūrīler: Ḥūriler A. // oḳırlar: iderler İ; Muṣṭafāya nāz-ıla: cümlesi geldi bile İ:

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

Cebrā'īl öñce devesini yider
Hem Mīkā'īl daḫı ardınca gider

M 48a, Medḥ oḳır cümle vuḥūş-ıla ṭuyūr[1]
İ 32a Muṣṭafā ḫoş fāriġ olmışdur uyur

A 48b Ol Ḫadīce ḫatun imdi ol gice[2]
Rāvī eydür ṭamı üstinde yüce

1630 İbrişüm döşekler üstinde özi
Tekyelenmiş uyḫu almışdı gözi

Çevre yanında ḳaravaşlar ṭurur
Gözleri uġrınca yaşlar indürür

Muṣṭafānuñ ʿışḳı ḳoymışdı aña
Ṣūreti naḳşına ḳalmışdı ṭaña

Yaḳın gelmiş-idi sizerdi cānı[3]
Hem oynardı beşāretler nişānı

Göñli gitmiş bī-ḳarār olmış-ıdı
ʿAḳlı cānı tārumār olmış-ıdı

1635 Gözlerinden perdeyi Ḥaḳ nā-gehān
Götürür baḳar görür bunı hemān

Kim Muʿallā ḳapusından geldi nūr[4]
İçi ṭopṭolu melā'ik birle ḥūr

Şöyle kim gördi o nūrı pes ʿayān
Düşdi ol-dem ʿaḳlı gitdi nā-gehān

1627 Cebrā'īl: Cebrā'il M.
1 M nüshasında bu beytin ikinci dizesi sonradan araya yazılmıştır.
2 M nüshasında bu beytin ilk dizesi sonradan derkenara yazılmıştır.
1629 imdi: anda M. // ṭamı: ṭam İ; üstinde: üstünde A, İ.
1630 İbrişüm: İbrüşüm M, İ; üstünde: üstinde A. // uyḫu: uyḳu İ; almışdı: almaz-ıdı İ.
1631 ṭurur: durur A, M. // uġrınca: uġranca A, İ.
3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1633 gelmiş-idi: ḳalmışdı M.
1634 Göñli: Gönlü M; olmış-ıdı: olmış idi İ. // olmış-ıdı: olmış idi İ.
1635 hemān:ʿayān M.
4 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1636 birle (Berlin 44b): cümle A, M, İ.
1637 gördi o nūrı pes: gördüm-idi gördi A, didüm idi ben gördüm İ.

Ḳul ḳaravaş üstine tīz üşdiler
Gül yüzine gül ṣuları ṣaçdılar

ʿAḳlı geldi didiler ḫatun sańa
N'oldı ḥālüñ kendüzüñi dirseñe

1640 Didi ben uyır mıyam yā uyanuḳ
Uyanuḳsın didiler gözüñ açuḳ

Didi yā n'oldı bańa bilür misiz
İşbu ben gördügümi görür misiz

Didiler Bāb-ı Muʿallādan yańa
Bir ışıḳ var ḳalmışuzańa ṭańa

Yir-ile gök ortasın ṭutmış-durur
Yiryüzini cümle nūr itmiş-durur

Didi ol nūruñ içinde daḫı siz
Niçe nesne var-durur görür misiz

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
1645 Didiler daḫı nesne görmedük biz
Bu nūruñ sırrına hīç irmedük biz

A 49a, Didi bir ḳubbedür ol muṭlaḳā uş
M 48b Gelür içinde-durur Muṣṭafā ḫoş

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Muṣṭafā nūrı-durur ol nūr ʿayān
Yiryüzinden göge ḳaldurmış ʿinān

Şol deve kim adı Ṣahbādurańa
Binmiş üstine gelür ḳaldum ṭańa

1638 üstine: üstüne M, İ, üstüte A; tīz: tiz A.
1639 ḥālüñ: cānuñ İ; kendüzüñi: kendi özüñi M; dir: gör İ.
1640 ben: pes ben M. // Uyanuḳsın: Uyanuḳsıñ İ.
1641 Didi: Didiler İ; yā n'oldı bańa: bańa n'oldı siz M. // ben gördügümi: gördügümi siz İ; gördügümi: gördügümü M.
1643 Yir ile: Yir-ile A; ṭutmış: dutmış M. // Yiryüzini: Yiryüzüni A.
1645 nūruñ: sözüñ A, M; hīç: hiç A.
1646 muṭlaḳā: Muṣṭafā İ. // içinde-durur: içindedür ol M; Muṣṭafā: ṣafā İ.
1647 ḳaldurmış: ḳaldırmış M; ʿınān: ʿayān M.
1648 Ṣahbādur: Ṣabsādur M. // üstine: üstüne A, M, İ.

Didi nūruñ içinde gördügini[1]
Beyān eyledi ʿaḳlı irdügini

1650 Bildi ol ḫatun ki Ḥaḳ virdügini
Kim ḳalanı görmez ol gördügini

Her kişi lāyıḳ degül kim göre nūr
Yā ferişteh göre dünyāda yā ḥūr

Göñli ḳopdı uçdı cānı oynadı
Yandı ʿışḳ odına ḳanı ḳaynadı

Derdinüñ oldı birisi ṣad-hezār
Varlığını eyledi ʿışḳa niṡār

İ 32b Gözleri başladı dökdi yaşları
Baġrınuñ ḫod dürlü dürlü başları

1655 Gerçi ʿışḳ göñlini vīrān eyledi
Ġayret itdi ʿışḳı pinhān eyledi

Pes uyandı şehre girdi Muṣṭafā
Açdı gözin baḳdı gördi Muṣṭafā

Kim Ḫadīce ḳapusına gelmiş ol
Key ḳolay gelmiş aña gitdügi yol

Hem melekler döndi gitdi Muṣṭafā
Ol ḳapuda geldi indi ol ṣafā

Pes ḳapu ḳaḳup çaġırınca hemān
Ol Ḫadīce ḫatun oldı tīz revān

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1649 gördügini: gördügüni A, M. // ʿaḳlı: Ḥaḳḳa A, M; irdügini: irdügüni A.
1650 virdügini: virdi anı A, İ, virdügüni M. // gördügini: gördügüni A, M.
1651 degül: degil M. // yā: ye A.
1652 ʿışḳ odına: ʿışḳuñ odı İ.
1653 Varlığını: Varlığın M; eyledi ʿışḳa: ʿışḳa eyledi İ.
1655 göñlini: göñlüni M.
1656 Muṣṭafā: pür-ṣafā İ.
1658 ol: ḫoş İ.
1659 ḳaḳup: ḳaḳıp A. // oldı tīz: tiz oldı M; oldı tīz revān: indi ol zamān İ.

1660 Ḳul ḳaravaşlar bile yügrişdiler
Tīz irişüben ḳapuyı açdılar

Muṣṭafā gördi hemān virdi selām
Didi māluñ ṣaġ selāmet uş tamām

M 49a Muştulıḳ olsun ki geldi iy ʿazīz
Māluñ aṣṣılu develerüñ semīz

A 49b Pes gülüben didi ol ḫatun ańa
Muştulıḳ ẕāt-ı şerīfüñdür bańa

Kim fidā olsun yoluńa baş u cān
Māl u milk ü ḳul ḳaravaş ḫānümān

1665 Ger ḳabūl ḳılur-ısańı ḳamu sańa
Māl u milküm sen yitersin pes bańa

Geldi yarındası gün ol kārubān
Ḫoş ṭonatmışlar develer sārubān

Şehri ḳavmı cümle ḳarşu çıḳdılar
Kārubānuñ cümlesine baḳdılar

Kim develer çoġı aḳsaḳ çoġı_aruḳ
Bir ḳaṭārda bir semizce ṣaġca yoḳ

Çün Ḫadīcenüñ devesin gördiler
Ḫoş teferrüc eylediler ṭurdılar

1670 Ḳulları tāze develer saġ semīz
Raḫtı key arı ḳumāşı hem temīz

Mekke ehli key taʿaccüb itdiler
Kim ḥased ḳılup taʿaṣṣub itdiler

1660 yügrişdiler: yügrüşdüler M, yügrüşdiler A. // Tīz: Tiz A, M; irişüben ḳapuyı: ḳapuya irüp ḳapu M; ḳapuyı: ḳapu İ.
1662 ki geldi: geldüñ İ. // Māluñ aṣṣılu: Aṣıl māluñ M; semīz: semüz İ.
1663 gülüben: geliben A, M. // ẕāt-ı: ẕāt u A; şerīfüñdür: şerīfiñdür M.
1664 milk ü: milk M, mülk-i İ.
1665 yitersin: yitersiñ İ.
1666 ol: bir M. // ṭonatmışlar: ṭonanmışlar A, donatmışlar İ.
1667 Şehri: Şehr A, Şehriñ M; çıḳdılar: geldiler İ. // baḳdılar: baḳışdılar İ.
1668 develer çoġı aḳsaḳ: develerüñ çoġı M; aruḳ: arıḳ İ. // semizce: semüzce İ; ṣaġca: deve İ.
1670 develer saġ: develeri M, İ; semīz: semüz İ. // hem: M nüshasında yoktur.

Meysere pes ḫatunına söyledi
Her ne kim görmiş-idi yolda didi

Ejdehāyı sili söyledi ʿayān
Hem ḳuyudan olduġını ṣu revān

Hem keşīşüñ vaṣf-ı ḥālin söyledi
Ḫatunuñ bir derdini biñ eyledi

1675 Muṣṭafā geldi didi ḫatun baña
Vir icāzet kim varam evden yaña

Pes didi ḫatun ki iy gözüm nūrı
Varġıl ammā tīz yine gelgil beri

Muştulıġı ḳavlümi hem vireyüm
Ol didügümden daḫı arturayum

Döndi andan vardı eve Muṣṭafā
Ol Ebū Ṭālib ivine ol ṣafā

M 49b, Andaġı ʿammuları hep geldiler
İ 33a Gördiler pes şād u ḫurrem oldılar

1680 A 50a Pes Ebū Ṭālib didi yā cān-ı ʿam
Ben senüñ-çün çekmişem çoḳ dürlü ġam

Gözlerüm görür-iken gelgil seni
Ketḫüdā eyleyeyüm şād it beni

Sen ṣabāḥ olıcaġaz ṭurġıl oġul
Ol Ḫadīce ḫatuna varġıl oġul

1672 ḫatunına: ḳadunına M. // görmiş: dişim M, yolda: ol İ.
1673 olduġını: olduġunı A.
1674 Ḫatunuñ: Ḫatunıñ İ.
1675 geldi didi: didi ey M; didi ḫatun: ḫatun didi İ.
1676 didi ḫatun ki: ḫatun didi M; iy: İ nüshasında yoktur; nūrı: nūrısın İ. // beri: hemīn İ, berü M.
1677 Muştulıġı: Muştuluḳ İ; hem: hep İ. // didügümden: didügimden M; arturayum: arturayım M.
1678 vardı: geldi İ; ive: eve M. // ol: ḫoş İ.
1679 Gördiler: Gördüler M; pes: hep M; oldılar: oldular M.
1680 yā cān-ı: yān-ı M; yā: iy İ. // dürlü: derd-i İ.
1681 Gözlerüm: Göz A, görümüz M.
1682 ṭurġıl: durġıl A, M; olıcaġaz: olacaḳ İ.

Ḳavlini virsün sañа al gel bañа
Ḳız dileyüm bir ḳavumdan ben sañа

Maṣlaḥatdur seni evlendürelüm
Gözlerümüz rūşen olsun görelüm

1685 Ṭañlacaḳ ṭurdı yirinden Muṣṭafā
Göñli rūşen ḫāṭırı ḫurrem ṣafā

Geydi fāḫir ṭonları ḫūb egnine
Ṣūreti beñzerdi ayuñ bedrine

Ṣaçını ṭaradı ṣaçdı müşg-nāb
Gün yüzin gördi utandı āfitāb

Ḥüsninüñ vaṣfı dile gelmez ʿazīz
Kendü pāk fiʿli arı ṭonı temīz

Göz ḳamaşur baḳıcaḳ gül yüzine
ʿAḳl u cānlar vālih olur sözine

1690 Dili ṭatlu ḫulḳı gökçek ḫoş ḫūyı
Bili ġāyet ince ortada boyı

Pes Ḫadīcenüñ evine vardı ol
Çünki ḳapudan içerü girdi ol

Baḳdı gördi ol Ḫadīce bir cemāl
Kim melāḥat ḥüsn içinde ber-kemāl

ʿAḳlı gitdi bī-ḳarār oldı yine
Cānı göñli tārumār oldı yine

1683 Ḳavlini: Ḳavli İ; al: sen İ. // ḳavumdan: ḳavımdan İ.
1684 evlendürelüm: evlendüreyüm A, İ. // görelüm: göreyüm İ.
1685 Ṭañlacaḳ: Ṭañlayıcaḳ M; ṭurdı: durdı A, M. // Göñli: Göñlü M.
1686 ḫūb: çün M; ṭonları ḫūb: ṭonlarını İ. // beñzerdi: beñzer M.
1687 yüzin: yüzini M; müşk-tāb: müşk ü nāb A, M.
1688 Ḥüsninüñ: Ḥüsnünüñ M.
1689 gül: gün A, M. // ʿAḳl u: ʿAḳl-ı M, İ.
1690 ġāyet ince: ince ġāyet M; ortada: ortadur M, İ.
1692 ḥüsn: ḥüsin M; ber: pür M, İ.
1693 oldı: oldu M. // Cānı: Cān u İ.

Kendü kendüye didi kim bu cemāl
ʿĀḳıbet ḳılur beni bu pāyimāl

1695 Ger naṣīb olur-ısa vaṣlı bańa
Baḫşiş olsun varlıġum cümle buńa

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

M 50a Didi yā Rab bu melek mi yāḫu bir insān mıdur
Yāḫu insān ṣūretinde bu ʿaceb bir cān mıdur

A 50b Gözleri yaġmā ḳılur göńüller ilin ser-te-ser
Kirpügi cāna batar oḳlar urur peyḳān mıdur

Kimse bilmez leblerinüń rengini kim niçedür
Fehm idilmez ḳan mıdur yā ḳana beńzer cān mıdur

Ḥaḳ yaratmadı daḫı bunuń gibi ādem belī
Cümle dünyā ḫalḳına bu bir ʿaceb sulṭān mıdur

1700 Gözlerinüń derdi delmiş-idi derdlü baġrumı
Kirpügümden dökilen yaşlar mıdur yā ḳan mıdur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ol Ḫadīce ḫatun anda ol zamān[1]
Rāvī eydür yaluńuzca-y-dı hemān

Muṣṭafā virdi selām ḫoş aldı ol
Ḳalḳdı ayaġ üzre ʿizzet ḳıldı ol

Pes laṭīf ü dil-fırīb āvāz-ıla
Muṣṭafāya söyledi ol nāz-ıla

Ḳandasın dünden berü iy cān sańa
Gel ki müştāḳ olmışam cāndan sańa

1695 cümle: küllī M; varlıġum cümle buńa: cümle varlıġum ańa İ.
1696 yāḫu: yāḫud M. // yāḫu: yāḫud M, İ.
1697 göńüller ilin: göńülleri eyler İ. // oḳlar urur: oḫlar üzre İ.
1698 idilmez: olunmaz M.
1699 belī: midür İ. // dünyā: ʿālem M, İ.
1700 delmiş-idi: M nüshasında yoktur; delmiş-idi derdlü: dolaşdı dertlü İ; baġrumı: cānımı A, M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1702 ayaġ: ayaḳ M, İ.
1703 laṭīf ü dil-fırīb: laṭīf dil-ḳirīb M.
1704 Gel ki: Küllī M.

1705 İ 33b Ḥācetüñ var mı buyurġıl bileyüm
Cān dilerseñ uşda ḳurbān ḳılayum

Söyler-iken dökilürdi yaşları
Baġrınuñ çoġ-ıdı çünkim başları

Muṣṭafā çün gördi gözi yaşını
Utanup egdi mubārek başını

Hem ḳızardı geldi der yañaġına
Ṣanki jāle düşdi gül yapraġına

Pes didi ḫatun kim iy şāh-ı cihān
Rāzuñı eylemegil benden nihān

1710 Uşbu altun kim virürem ben saña
Maḳṣūduñ ne ne alursın sen añа

Muṣṭafā didi ʿamum didi bañа
Ḳız dileyüm bir ḳavumdan ben sañа

Kim senüñ az nesneñi ḳıla ḳabūl
Teklīf itmeye sañа her işde ol

M 50b Dir Ḫadīce ḫatun iy cānum beni
Ḳıl vekīl evlendüreyüm ben seni

A 51a Ben senüñ-çün bulmışam bir ḫoş ḫatun
Cān virüp ʿışḳuñı almışdur ṣatun

1715 Mālı mülki çoḳ-durur kendü gözel
Şehr içinde yoḳ-durur añа bedel

1705 bileyüm: bilelüm A, M, görelüm İ. // ḳılayum: ḳılalum M, idelüm İ.
1706 çoġıdı çünkim: ḫod çoġıdı hem M.
1708 der: ter İ. // jāle: lāle M.
1709 kim: ki İ. // Rāzuñı: Zārıñı M, Rāzıñı İ; eylemegil benden: benden eylemegil İ.
1710 kim: ki İ. //Maḳṣūduñ ne: Maḳṣūdıña M; ne: İ nüshasında yoktur; sen añа: hem buña İ.
1711 ben: dir İ.
1713 beni: cānı M.
1714 bir ḫoş: uş bir İ. // ʿışḳuñı: ʿışḳıñı M, ʿışḳıñ İ.
1715 Mālı: Māl u M.

ʿĀḳiledür ṣāliḥadur ḫūbdur ol
Hem setīre mestūre maḥbūbdur ol

Senden ol az nesneyi ḳılur ḳabūl
Senden özge kimseneye varmaz ol

Cān u dilden ʿāşıḳ olmışdur sañā
Māl u milkini ḳomışdur yoluñā

Göñli sevdāñ-ıla baġlanmış-durur
Cānı ʿışḳuñ-ıla ṭaġlanmış-durur

1720 ʿAḳlı olmışdur hevāñā tārumār
Hem yine derdüñdür añā ġam-güsār

Ḳavmınuñ içindedür ol key ulu
Hem cihāzı çoḳ-durur yüzi ṣulu

Hem nesebde daḫı sizedür yaḳın
İllā kim bir ʿaybı var ancaḳ hemīn

Sizden ol yaşlucadur hem ṭul-durur
Daḫı ʿaybı yoḳdur ancaḳ ol-durur

Gerçi ṭul-durur velī gençdür daḫı
Hem gözeldür hem setīre hem seḫī

1725 Muṣṭafā didi ki kimdür di bañā
Didi ol-durur ki uş söyler sañā

Muṣṭafā başın aşaġa eyledi
Key utandı döndi ḫatun söyledi

1716 ḫūbdur: ḫūb-durur M. // setīre: sīre İ.
1717 nesneyi: nesne İ. // kimseneye: kimseye hem İ, kimseneye varmaz: kimseye varmazdur M.
1718 milkini: mülkini İ.
1719 Cānı: Cān u M.
1720 ʿAḳlı: ʿAḳlu M, hevāñā: hevāya İ. // yine derdüñdür: derdüñden M; derdüñdür: derdiñdür İ.
1721 cihāzı: cehāzı M.
1722 kim bir ʿaybı var: bir ʿaybı vardur İ.
1723 yaşlucadur hem: yaşluca-durur M; yaşlucadur: yaşluca İ.
1724 ṭul-durur: ṭuldur İ. // setīre: sezā-vār İ.
1725 di: digil M.

Didi sañа söylerem iy cān yigit
Cānum olsun yoluña ḳurbān yigit

ʿIşḳuñ odı göñlümi yaḳmış-durur
Gözlerümden ḳanlu yaş aḳmış-durur

Baġrumı ʿışḳuñ kebāb itmiş-durur
Göñlümüñ milkin ḫarāb itmiş-durur

1730 İ 34a Derdüñi cānum ḳabūl itmiş-durur[1]
Göñlümi sevdāña ḳul itmiş-durur

A 51b, Söz senüñdür söylegil utanmaġıl
M 51a Ṭoġrudur sözüm laṭīfe ṣanmaġıl

Muṣṭafā dınmadı ilḥāḥ eyledi
Pes başını ḳalduruban söyledi

Didi sen ḫatun u ḫalḳuñ çoḳ-durur
Ben bir öksüz atam anam yoḳ-durur

Sen ġanīsin ben faḳīrem il bilür
Vaṣluña irmek bañа ḳandan olur

1735 Bañа bir bencileyin dervīş gerek
Dervīşe çün dervīş olur yigirek

Çünkim ol ḫatun işitdi bu sözi
Āh ḳıldı ḳan-ıla ṭoldı gözi

Yüreginüñ tütüni çıḳdı başa
Ḳorḳdı nā-gāh araya fürḳat düşe

1727 sañа: kim sañа M.
1728 göñlümi: cānumı M.
1729 milkin: mülkin İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1731 Ṭoġrudur: Doğrıdur A.
1732 ḳalduruban: ḳaldıruban M.
1733 u: A nüshasında yoktur; sen ḫatun u: ḫatuna senüñ M. // bir: A nüshasında yoktur.
1734 ġanīsin: ġanīsiñ İ. // ḳandan: ḳanda İ.
1735 bir: İ nüshasında yoktur; dervīş: derviş A. // Dervīşe: Dervişe A; dervīş: derviş A.
1736 Çünkim: Çün M; Çünkim ol ḫatun: ol Ḫadīce çün İ.
1737 nā-gāh: andan İ.

Ṭolageldi gözleri yaş aġladı
Ḥasretinden ṭopraġ u ṭaş aġladı

Aġlayuraḳ döndi eydür yā ḥabīb
Derdümendüñem esirge yā ṭabīb

1740 Māl u milk ü baş u cān olsun fidā
Dek beni vaṣluñdan itmegil cüdā

Bil ki bu sözüm ḥaḳīḳatdür benüm
ʿIşḳuña çoḳdan yanar cānum tenüm

Ben cihānı cānı ḳodum yoluña
ʿĀşıḳuñam itmegil ẓulm ḳuluña

Var digil ʿammularuña sen bunı
Gelsün atamdan dilesünler beni

Her ne kim māl diler-ise vireyüm
Daḫı ne ḥarcuñ var-ısa göreyüm

1745 Māl u milküm ḳul ḳaravaşum saña
Baḫşiş olsun sen yitersin pes baña

Ġam yime endīşe ṣalma göñlüñe
Varlıġumı ben ḳomışam yoluña

Ben ḳaravaşuñı maḥrūm itmegil
Hicr odına cānumı mūm itmegil

A 52a, Muṣṭafā işitdi şādān oldı ḫoş
M 51b Cānı meyl eyledi göñli ḳıldı cūş

1738 aġladı: eyledi İ. // ṭopraġ u: ṭopraġı M, İ.
1739 eydür: didi İ. // Derdümendüñem: Dermendüñem A, Derdimendiñem M, İ.
1740 milk ü: milki M; baş u cān: cān u baş İ. // Dek: Tek M, İ.
1741 bu: İ nüshasında yoktur. // çoḳdan: çoḳdur İ.
1742 itmegil: itme ben M; itmegil ẓulm (Berlin 47b): ẓulm itme A, ki ẓulm itme İ.
1743 bunı: beni İ.
1744 ḥarcuñ var-ısa: ḥarclıḳ dir ise İ.
1745 pes: tek M.
1746 ben ḳomışam: ḳomışamdur İ.
1747 ḳaravaşuñı: ḳaravaşıñı M.
1748 oldı: oldu M; ḫoş : uş İ. // eyledi: ider M; cūş: ḫoş M.

Kim Ḫadīce gibi bir daḫı gözel
ʿAṣr içinde yoġ-ıdı aña bedel

1750 Hem şekerden şīrīn-idi sözleri
Cānları ḥayrān iderdi gözleri

ʿIşḳ Ḫadīce göñlini yaḳan odı
Muṣṭafānuñ göñline daḫı ḳodı

Göñli şādān oldı ṭoldı şevḳ-ıla
Ḫurrem oldı ḫoş ṣafā vü ẕevḳ-ıla

Ṭurdı pes ol-dem yirinden ol ʿazīz
Pes Ebū Ṭālib evine vardı tīz

Didi yā ʿammu ṭur örü gir yola
Hem ḳalan ʿammularumı al bile

1755 İ 34b Ol Ḫadīcenüñ babasına varuñ
Ḳızın isteñ bañа ne dirse virüñ

Pes Ebū Ṭālib dönüp didi aña
Biz her işde ṭanuşur-ıduḳ sañа

Gösterürdüñ her iş aṣlı niçedür
Şimdi n'oldı ʿaḳluña bu söz nedür

Sen bilürsin ḫod Ḫadīce ḥālini
Ḫūblıġını ululıġın mālını

Ulu begler istediler varmadı
Kimseyi hīç gözine göstermedi

1760 Ne diyelüm şimdi varup biz aña
Bir laṭīfe itdi beñzer ol sañа

1750 şīrīn: şīrin A, şirin M, İ. // Cānları: Cān İ.
1751 ʿIşḳ: ʿIşḳ-ı M, İ, A, göñlini: göñlüni A. // göñline: göñlüne A.
1753 Ṭurdı: Durdı A, M; pes ol dem yirinden: yirinden pes ol dem M.
1754 ṭur: dur A, M; yola: küle M. // ʿammularumı: ʿammuları M, ʿammularımı İ.
1756 ṭanuşur-ıduḳ: ṭanışurdıḳ hep M.
1758 Sen: Pes İ. // Ḫūblıġını ululıġın: Ḫūyluġın ululuġın u İ.
1759 hīç: hiç A.
1760 varup biz: biz varup İ.

Ṭurdı Bū Leheb yirinden söyledi
Masḫara mı eyledüñ bizi didi

Bu niçesi söz-durur kim söyledüñ
Sen bizi bu ḫalḳa rüsvāy eyledüñ

Pes Ḫadīce ḫatuna irmek sañа
Ḫām ṭamaʿdur yoḳ heves öñden ṣoña

Sen niredesin o ḫatun ḳandadur
Bu ne ḫodbīnliḳ-durur kim sendedür

1765 A 52b, M 52a Döndi ʿAbbās eydür iy nākes kişi
Yaʿnī lāyıḳ görmedüñ mi bu işi

Bu Muḥammed hem ḥasībdür hem nesīb
Hem kerīmdür hem şerīfdür hem ḥabīb

Hem gözeldür ḥüsn içinde bī-naẓīr
Buña beñzer var mıdur dünyāda bir

Yiryüzinüñ faḫrı-durur serveri
Enbiyānuñ evliyānuñ rehberi

Şerʿ anuñ-durur Burāḳ u tāc anuñ
Cümle ʿālem luṭfına muḥtāc anuñ

1770 Evvelinden āḫir olınca zamān
Gelmedi gelmez aña beñzer cüvān

Ger mubārek ellerini ol yuya
Lāyıḳ olmaz ol Ḫadīce ṣu ḳoya

Ḳamu işde yigdür andan bī-gümān
Mālı çoḳ-durur anuñ ancaḳ hemān

1761 Ṭurdı: Durdı A, M; Bū: Ebū A, M.
1763 Pes (Berlin 48a): Sen A, M, İ // ṭamaʿdur yoḳ: ṭamaʿ durur M; yoḳ: bu İ.
1764 niredesin: niredensin A, M, oradan pes İ. // ḫodbīnlıḳ-durur: ḫodbınlıḳdur M, ḫod-bīnlik İ; durur: olur İ.
1765 eydür iy: eydir ey M, didi İ. // mi: mi sen M.
1766 ḥasībdür: ḥabībdür M.
1767 Hem: Kim M.
1768 durur: budur İ. // Enbiyānuñ evliyānuñ: Evliyānuñ enbiyānuñ İ.
1770 olınca: olunca A, İ.
1772 yigdür andan: yig-durur M.

Māl dilerse vireyüm ben varumı
Naḳdümi ḳoyun deve ḳullarumı

Muṣṭafā didi ʿamular bilüñüz
Siz didügüñüz degül-durur bu söz

1775 Siz varuñ anı dileñ ancaḳ hemān
Olacaḳdur olur ol ṭutmañ gümān

Pes Ṣafiyye Muṣṭafānuñ ʿammesi
Ol didi kim ben ṣınamışam besī

Muṣṭafā hergiz yalan söylemedi
Ol Ḫadīce hem mizāḥ eylemedi

Ben varayum bileyüm daḫı yigin
Ḳalḳdı geydi ṭonlarını ol hemīn

Ḫadīce ḫatunuñ evine vardı[1]
Hemān kim gördi ḫatun anı ṭurdı

1780 İ 35a Ḳarşu geldi gördi ʿizzet eyledi
Ṣordı ḥālin bildi ḥurmet eyledi

Pes didi "ehlen ve sehlen"[2] yā ʿazīz
Var mıdur ḥācet buyuruñ anı siz

A 53a, Ol didi bir söz işitdüm ṭoġrı mı
M 52b Geldüm anı bilmege yā egri mi

Didi ol söz ṭoġrudur ṣanmañ yalan
Siz gerek açuñ gerek idüñ nihān

1773 varumı: varımı M, İ. // ḳullarımı M.
1774 ʿamular: ʿammular siz M, ʿammular İ. // didigüñüz: didigiñüz M; degül: degil M.
1775 olur ol: ol olur M; ṭutmañ: dutmañ A, M.
1776 besī: anı M.
1777 mizāḥ (Berlin 48a): nizāʿ A, M, İ.
1778 yigin: likīn İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1779 ṭurdı: durdı A.
1780 gördi: ṭurdı İ. // ḥurmet: ʿizzet İ.
2 "Hoş geldin, merhaba, nasılsın?" anlamında hatır sorma sözüdür.
1781 Pes: Kim İ.

Muṣṭafāyı sevmişem ben cān-ıla
Varlıġum virdüm ańa cānı bile

1785 Yā Ṣafiyye gördügüm gözümle ben[1]
Görse-y-idüń ʿayblamazduń beni sen

Gökyüzindeki melekler çākeri
Yiryüzinde ins ü cinnüń serveri

Cān u dilden ṭālib olmışam ańa
Ol daḫı rāġıb-durur hem bil bańa

Pes Ṣafiyye didi iy ḫatun ʿaceb
Olmaya sen anı ḳılduguń ṭaleb

Kim gök altında yir üstinde hemān
Birdür ol yoḳ ańa beńzer bir cüvān

1790 Andadur ḥüsn ü şemāʾil hem cemāl
Hem behā vü hem ẓarāfet hem kemāl

Hem melāḥat hem belāġat kānıdur
Hem feṣāḥat dürrinüń ʿummānıdur

Pāk-dāmān ṭoġru sözlü pehlevān
Hem diyānet hem seḫāsı bī-girān

Muʿcizātı ḫod muʿayyen āşikār
Her ʿadūdan ṣaḳlar anı Kirdigār

Rāżī olduġı anuń vaʾllāh sańa
Ḫoş saʿādet baḫtdur ol öńden ṣońa

1784 cānı: cānum İ; cānı bile: cān-ıla M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1787 bil: bilgil İ.
1788 iy: yā İ. // ḳılduguń: ḳılduguń sen M.
1789 Birdür ol: Bir-durur İ, Bir-durur ol M.
1790 behā vü (Berlin 48b): bahādur A, M, İ; ẓarāfet: ẓarafet İ.
1792 pehlevān: pehlüvān M. // saḫāsı: şecāʿat İ; bī-girān: bī-gerān M.
1793 ḫod: ḫoş İ.
1794 baḫtdur: baḫşiş A, M; ol: İ nüshasında yoktur.

1795 Dürdi ḫatun tīz hemān ṭonlarını[1]
Altun incü başda yüzde varını

Cümlesin baḫşiş idüp didi añna
Yardım itgil işbu işde sen bañna

Başum üstine didi ṭurdı hemān
Vardı Bū Ṭālib evine ol revān

Eydür iy ḳardaş oturmañ tīz ṭuruñ
İş ḫo bitmişdür hemān ancaḳ varuñ

A 53b Gördügin işitdügini söyledi
Cümlesini şād u ḫurrem eyledi

1800 M 53a İlle ʿammusı Ebū Leheb oda
Yandı düşdi cānına_od bilmez n'ide

Ṭurdılar pes cümle aʿmām-ı nebī
Muṣṭafā ortalarında ay gibi

Ol Ḫuveyled menziline vardılar
Destūr oldı çün içerü girdiler

Ol oturmışdı içer-idi şarāb
Ḳarşusında çalınur çeng ü rebāb

Bunları çün gördi ʿizzet eyledi
Ṭurdı ḳarşu vardı ḥurmet eyledi

1805 Tīz döşekler ṣaldılar oturdılar
Hem buyurdı kim ṭaʿām getürdiler

---

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1795 Dürdi: Ṭurdı İ; tīz: tiz A, M, İ.
1796 Cümlesin: Cümlesi M.
1797 üstine: üstüne M, İ; ṭurdı: durdı M; didi: diyüp İ. // Bū: Ebū M, İ; ol: ol dem A, M.
1798 tīz: tiz A, M; ṭuruñ: duruñ A, M. // ḫo: İ nüshasında yoktur; ancaḳ varuñ: yaraḳ ḳıluñ İ.
1799 Gördügin: Gördügün İ.
1800 İlle: İllā M, İ.
1801 Ṭurdılar: Durdılar A, Durdular M.
1802 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ. // oldı: oldu M.
1803 çalınur çeng ü: çalınurdı çeng İ; çeng ü: çeng-i M.
1804 Ṭurdı: Durdı A, M.
1805 Tīz: Tiz A.

İ 35b Çün ṭaʿām yindi Ebū Ṭālib söze
Başladı dir geldügümüz biz size

Ḥācetümüz var-durur ḳılġıl ḳabūl
Didi buyuruñ niçe ḥācetdür ol

Eydür oldur kim Ḫadīce ḫatunı
Muṣṭafāya isterüz senden anı

Ol didi kim bāliġa-durur ḳızum
Hem ulu-durur aña geçmez sözüm

1810 Çoḳ ulular istediler varmadı
Kimseye hergiz rıżā ol virmedi

Didi bunlar bize rāżī-durur ol
Andan açılmışdur evvel işbu yol

Ol didi bay kişilere varmadı
Begleri kendüye lāyıḳ görmedi

Şimdi bir dervīşe anı virmezem
Ben bu işi hīç lāyıḳ görmezem

Kim ʿArab içinde ʿār olur bañna
İsteyenler serzeniş ḳılur bañna

1815 Ḥamza pes ḳalḳdı didi kim iy ḫasīs
ʿAyb mı bulduñ Muṣṭafāya iy beʾīs

A 54a ʿĀr idersin yaʿnī dervīşdür didüñ
Hem bizüm sözümüzi daḫı ṣıduñ

1807 niçe ḥācetdür (Berlin 49a): ne ḥācetdür kim A, M, ne ḥācet-durur İ.
1808 oldur kim: ol-durur İ, ol kim M. // isterüz: isderüz M.
1809 Ol didi: Didi İ; ḳızum: ḳazım M.
1810 hergiz: hirgiz A.
1811 açılmışdur evvel işbu: açılmış-durur bize bu İ.
1812 Begleri: Beglerü M.
1813 dervīşe: dürvīşe M. // hīç: hiç A; hīç: M nüshasında yoktur.
1814 serzeniş: serzenīş M, İ.
1815 ḫasīs: ḫabīs İ. // iy beʾīs (Berlin 49a): sen i pīs A, ey belīs M, iy pīs İ.
1816 idersin: idersiñ İ. // sözümüzi: sözümizi M; daḫı: sen İ.

M 53b Uş senüñle ben bilem şimdin girü
Daḫı dınmañ söylemeñ duruñ örü

Pes ḳalanı daḫı ḳalḳdılar hemān
Ḳorḳdılar kim fitne ḳopa nā-gehān

Çün Ḫadīce ḫatuna irdi ḫaber
Göñli oldı ġuṣṣadan zīr ü zeber

1820 Dimāġa çıḳdı sevdānuñ buḫārı[1]
Açıldı dökdi ḳan gözi bıñarı

Derd-ile ḫod ol yanar-ıdı nihān[2]
İşbu sözi çün işitdi nā-gehān

Cānı oldı ḳayġulu göñli melūl
Oturımadı yirinden ṭurdı ol

Gözlerine oldı bu dünyā ṭamu
Vardı Varḳa ḳatına dir yā ʿamu

ʿAvrete ṭullıḳ mı yigdür yāḫud er
Varḳa eydür er diler göñlüñ meger

1825 Uş Yemen Ṭāʾif ilinüñ begleri
Baña ādem virbimişdür her biri

Ḳanḳısın kim sen dilerseñ di baña
Kim ḳamusı müşterī-durur saña

Ol didi bundan dilerem gitmeyem[3]
İşbu evcügezleri terk itmeyem

1817 Uş: Ḫoş İ. // dınmañ: ṭınmañ M; duruñ örü (Berlin 49b): şimden girü A, M, İ.
1818 hemān: girü İ. // ḳopa: ḳopara İ; nā-gehān: uru İ.
1819 oldı: oldu M.
1 Bu beyit İ nüshasında 1821. beyittir. Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2 Bu beyit İ nüshasında 1820. beyittir.
1821 çün: kim İ.
1822 oldı: oldu M. // Oturımadı: Otumadı M, Oturamadı İ; ṭurdı: durdu A.
1825 Yemen: Yimen M; virbimişdür: gönderüpdür M, virbimişler İ.
1826 Ḳanḳısın kim sen (Berlin 49a): Ḳanḳısını sen dilerseñ A, M, Ḳanḳısın ister iseñ İ. // ḳamusı: ḳamu İ.
3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

Eydür imdi Mekkenüñ ululları
Müşterīdür sen bilürsin buları

Ol didi ʿammu bularuñ her biri
Ululardur ille vardur ʿaybları

1830 Varḳa didi kim işitdüm bir sözi
Muṣṭafā içün dilemişler sizi

Ol didi ʿammu dilermiş ol beni
Var-ısa digil sen anuñ ʿaybını

İ 36a Varḳa didi aṣlı pāk ferʿi ṭavīl
Luṭfı bī-ḥad görklüdür ḫulḳ-ı cemīl

A 54b Ḫulḳı ḫūb faẓlı ʿaẓīm cūdı ʿamīm[1]
Göñli ġāyet arıdur nefsi kerīm

M 54a Didi ḫatun var-ısa ʿaybı digil
Gizleme benden anı sen söylegil

1835 Didi ol yüzi güneş alnı ḳamer
Gözleri cāẕū sözi şehd ü şeker

Baḳıcaḳ bedr aya beñzer ṣūreti
Cānlara cānlar bağışlar ṣoḥbeti

Didi ḫatun bi'llāhi ʿaybı nedür
Atam andan ʿār idermiş niçedür

Didi va'llāh ḳamu ʿaybdandur arı
Cümle noḳsandan daḫı oldur berī

İlle evlād-ı zinā ʿayblar anı
Yaʿnī dervīşdür degül dirler ganī

1828 Mekkenüñ: Mekke İ. // Müşterīdür sen: Müşterī durur M. // buları: anları İ.
1829 ille: illā M, İ.
1830 bir: bu M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
1833 ʿaẓīm: ʿaẓim A.
1834 anı sen: sen anı M, İ.
1835 cāẕū: cāzū M, cādū İ.
1837 ḫatun bi'llāhi: bi'llāhi ḫatun İ; nedür: ne-durur İ. // andan: anam A, M.
1838 ʿaybdandur: ʿaybdan ol arı A, M, ʿaybdan berī İ. // daḫı odur: ol-durur İ.
1839 İlle: İllā M, İ; zinā: yine A, M. // dervīşdür: dervişdür A, İ; dirler: durur İ.

1840 Didi ḫatun dervīş-ise ʿayb hemān
Bende çoḳdur māl u milk ü ḫānümān

Varḳa didi kim ḳızum varur mısın
Ḫatun eydür maṣlaḥat görür misin

Didi var kim ol-durur ṣāḥib-ḳırān
Ol-durur Peyġāmber-i āḫir zamān

Yiryüzine cümle ḥükmi geçiser
Ḥaḳḳı bāṭıldan cihānda seçiser

Tā ḳıyāmet ḳalduġınca rūzigār
Ḳalısar dillerde aduñ yādigār

1845 Ḥaḳ ḳatında menzilüñ olur ulu
Her dü ʿālemde olursın baḫtulu

Didi istemişler atam virmemiş
ʿAḳlı ḫod yoḳ gözi daḫı görmemiş

Didi şükrāne ne virürsin bañа
Kim nikāḥ idem bugün seni añа

Didi yā ʿammu ne kim göñlüñ diler
Ḳul ḳaravaş māl u milk ü sīm ü zer

Varlıġum yā ʿammu yoluña fidā
Dek beni ol nūrdan itmegil cüdā

1850 A 55a Varḳa eydür māl gerekmez yā ḳızum
Bir temennā iderem ṭutġıl sözüm

M 54b Olıcaġaz ol ḳıyāmet günleri
Süriserler ṭamuya azġunları

1840 dervīş-ise: dervişe M. // u milk ü: milki M.
1841 ḳızum: ḳızım M; ḳızum varur mısın: varur mısın ḳızım İ. // misin: misin bizim İ.
1844 ḳalduġınca: ḳalduġunca M. // Ḳalısar: Ḳalusar M; aduñ: adıñ A.
1846 istemişler atam: atam istemişler M.
1847 seni añа: anı sañа İ.
1848 milk ü: milki M.
1849 yā ʿammu yoluña: ʿammu yoluña hep İ. // Dek: Tek M, İ.
1850 yā: ey M. // temennā: temennī İ; iderem: ḳıluram İ; ṭutġıl: dutġıl A, M.
1851 Süriserler: Sürüserler M.

Ayruġuńdur māl u milk ü ḫānümān
Bir kefenle gidilür bundan hemān

Nefsī nefsī didügi vaḳt enbiyā
Baş ḳayusına düşicek evliyā

Bańa ol günde şefāʿat eylesün[1]
İstesün Ḥaḳ bańa raḥmet eylesün

1855 Kim anuń Allāh ḳatında menzili
Ḳamu ḫalḳdan yüce-durur maḥfili

Kim şefīʿu'l-müẕnibīn oldur hemīn
Ol-durur maḥbūb-ı "Rabbü'l-ʿālemīn"[2]

Didi yā ʿammu żamān oldum ańa
Kim şefāʿat eylesün yarın sańa

İ 36b Varḳa pes ol-dem yirinden ṭurdı dir[3]
Sürdi ḳardaşı evine vardı dir

Ol şarāb içerdi virdi içmedi
Key melūl oturdı göńlin açmadı

1860 Didi ḳardaş niçün içmezsin şarāb
Yā neden göńlüń-durur böyle ḫarāb

Varḳa didi bir kişi kim ḳardaşın
Öldürürler ola işidür misin

1852 māl u milk ü: mālı milki M. // gidilür: giderler M; hemān: hemīn İ.
1853 didügi: didü M; vaḳt: vaḳti M.

1 M nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 1855. beytin ilk dizesi yazılmış, bu beytin ikinci dizesi ile 1855. beytin ikinci dizesi ise atlanmıştır.
1856 şefīʿu'l-müẕnibīn: şefīʿa'l-müẕnibīn A.

2 "Âlemlerin Rabbi olan Allah." Bu ifadenin geçtiği Kur'an âyetleri şunlardır: Fatiha, 1/2; Mâide, 5/28; Enʿâm, 8/45 71; Şuarâ, 42/16, 23; Bakara, 2/131; Fussilet, 41/9; Yûnus, 10/10; Zuhruf, 43/46; Zümer, 39/75; Haşr, 59/16; Neml, 27/ 8; Tekvîr, 81/29; Sâffât, 37/182; Şems, 91/14; Câsiye, 45/36; Mü'min, 40/ 65.
1857 żamān: żamīn M. // eylesün: eyleye İ.

3 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1858 ṭurdı: durdı A, M.
1859 virdi: vardı A, M.
1860 niçün: neyçün A. // neden göńlüń durur: neden durur göńlüń M.
1861 didi: eydür M; ḳardaşın: ḳardeşin M. // ola işidür misin (Berlin 50b): ol işidür mi dışın A, M, İ.

Didi iy ḳardaş beni kim öldürür
Öldürüben yā ne nesnem aldurur

Didi ʿAbdu'l-muṭṭalib oġlanları
Saña düşmen eylemişsin anları

Ḥamza and içmiş kim öldüre seni
Ol ḫaberdür kim melūl ider beni

1865 Kim elinden Ḥamzanuñ alur seni
Ger ḳaḳır pāre pāre ḳılur seni

Çünkim işitdi Ḫuveyled bu sözi
Mestligi ayıldı açıldı gözi

A 55b Didi iy ḳardaş günāhum ne-durur
Ḥamzaya n'itdüm ki bini öldürür

Didi bir söz söylemişsin sen ḳatı[1]
ʿAyblu dimişsin Muḥammed ḥażreti

Ger didüñse işbu sözi sen yaḳīn[2]
Vācib olmış saña ölmeklik hemīn

1870 Kim yaradılalı işbu kā'ināt
Ḳopmadı bir aña beñzer pāk ẕāt

Sevmeyen kişi anı olur le'īm
Düşmen olandur aña kelb-i racīm

M 55a Didi ḳardaş ʿayblu dimedüm aña
Ḳızumı isteyü geldiler baña

1862 iy: kim İ. // ne: benüm İ.
1863 düşmen: düşmān İ.
1864 melūl: melūm M; ider: itdi İ.
1865 elinden Ḥamzanuñ alur: alur Ḥamzanuñ elinden M. // Ger: Key İ; ḳaḳır: ḳaḳırsa M, İ; ḳılur: eyler İ.
1866 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ. // ayıldı: gitdi vü İ.
1867 bini: beni M, İ.

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1868 söylemişsin sen: söylemişsiñ İ. // dimişsin: dimişsiñ İ.

2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
1869 olmış saña ölmeklik: olmışdur saña ölmek İ.
1870 pāk: pāk-ı M.
1871 Düşmen: Düşmān M, İ; olandur: olan İ.
1872 Ḳızumı: Ḳızımı İ.

Ben didüm dervīş-durur virmem ḳızum
Serzeniş iderler utanur yüzüm

Didi dervīş ise n'ola iy delü
Ol nesebde aṣl-ıla senden ulu

1875 Mālı yoġ-ısa nesebdedür ʿazīz
Aṣlı arı fiʿli pāk kendü temīz

Ẓāhir ider günde niçe muʿcizāt
Ḥall olur ḳatında cümle müşkilāt

Rāżī olmışdur ḳızuñ daḫı añа
Başuña ḳaṣd eyleme didüm sañа

Sen Benī Hāşimle düşmen olmaġıl
Ṭāḳatuñ yoḳdur bu işi ḳılmaġıl

Ḳorḳaram kim bu gice Ḥamza seni
Öldüre nālān ide ḳardaş beni

1880 Sen bilürsin ol yavuz arslan-durur
Ḳılıcından yiri ḳana ḳandurur

Sözüm işidür-iseñ ṭur varalum
Virelüm anı seni ḳurtaralum

Hem Ḫadīce ḫatuna andan yig er
Yoḳ-durur dünyāyı gezseñ ser-te-ser

İ 37a Pes Ḫuveyled Varḳa-y-ıla ṭurdılar
Ol Ebū Ṭālib evine vardılar

1873 dervīş: derviş A, İ; ḳızum: ḳızım M; derviş-durur virmem: dervīşe virmez İ. // Serzeniş: Serzenīş İ.
1874 derviş: dervīş M, İ; delü: ulu A, M.
1875 yoġ-ısa: yoḳ ise M, İ. // arı: ʿārī İ.
1876 niçe: nice M, İ.
1877 didüm: direm İ.
1878 düşmen: düşmān İ, M.
1879 Öldüre nālān ide: Öldürür nālān ider İ.
1880 ol yavuz: niçesi M; yavuz: yigin İ; arslan: aşlan A, M.
1881 Sözüm işidür-iseñ dur: Sözümü dinler-iseñ ṭur M; ṭur: dur A, M.
1882 dünyāyı: dünyāda A.
1883 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ; ṭurdılar: durdılar A, M. // Ol: Çün M.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

A 56a Ḳażārā ḳamu ḳardaşları anda
Dirilmiş otururlar ol vaṭanda

1885 Bu sözi söyleşürler-idi anlar
Ṭurup diñlediler ḳapuda bunlar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḥamza eydür yā Muḥammed sen melūl
Olmaġıl bugün diridür ancaḳ ol

Keserem bu gice anuñ başını
Şöyle başsuz ḳoyısaram lāşını

Didi ḳardaş niçedür gördüñ mi iş
Sözümi bildüñ mi kim girçek mi-miş

M 55b Pes Ḫuveyled didi varma ṭuralum
Bunlaruñ ḳatına niçe varalum

1890 Didi ben anları rāżī ḳıluram
Kim kerem ehlidür anlar bilürem

Pes ḳapuyı ḳaḳdılar yol virdiler
Varḳa-y-ıla pes Ḫuveyled girdiler

Çün Ebū Ṭālib göricek bunları
Yaḫşi ikrām eyledi durdı öri

Ḥamza ḳalḳmadı didi lā-merḥabā
Sen ḳapuñdan bizi sürdüñ yā gedā

Düşmenümüz bize güldürdüñ hemi
Yaʿnī düşmenligi bildürdüñ hemi

1884 Ḳażārā: Ḳażāda M, İ; Dirilmiş otururlar: Dirilmişler oturur M, Dirilmişdi ḳamusı İ.
1885 söyleşürler-idi: söyleşirler imiş M. // Ṭurup: Durup A, M; diñlediler: diñler-idi A, M.
1886 eydür: didi M. // bugün diridür: diridür bugün İ.
1887 başsız: başsuz A; ḳoyısaram: ḳoyusaram İ; lāşını: leşini İ.
1888 iş: uş İ.
1889 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ; ṭuralum: duralum A.
1891 virdiler: buldılar İ. // Ḫuveyled pes: Ḫuveyleyi İ; girdiler: gördiler İ.
1892 durdı öri: vardı ileri İ; öri: örü M.
1893 lā-merḥabā: merḥabā İ.
1894 Düşmenümüz: Düşmenimüz M, İ; hemī: hemīn İ. // düşmenligi: düşmenlıġuñ M, düşmenlıḳ İ; güldürdüñ: güldirdüñ M; hemī: hemīn İ.

1895 Sen Muḥammed ḥażretini ʿaybladuñ
Yaʿnī baydur ḳızum ol dervīş didüñ

Pes Ḫuveyled didi yā seyyid baña
İḫtiyārsuz-ıdı ol öñden ṣoña

Kendü kendümde degüldüm bilmedüm
Hem işi böyle taṣavvur ḳılmadum

Çünki bildüm ʿöẕre geldüm ben hemān
ʿAfv ḳıl luṭf eylegil yā pehlevān

Böyle didi ṭurdı Ḥamza pehlevān
Pes Ḫuveyledle görişdiler hemān

1900 Varḳa didi yā_ebā baġ[ış]la bizi
Siz ḳabūl ḳıluñ severüz biz sizi

A 56b Ṣaġlıġ-ıla ṭurıcaḳ yarın ṣabāḥ
Ḥāżır oluñ ḳılalum aḳd-i nikāḥ

Ṭurdılar pes cümle ikrām itdiler
Bunlara çoḳ dürlü inʿām itdiler

Pes Ḫuveyled didi yā sādāt size
Bir sözüm var gūş uruñ bir dem bize

Ḳardaşumı ben vekīl itdüm yaḳīn
Ol Ḫadīce ḥaḳḳına taḥḳīḳ hemīn

1905 Her kime virürse ol vire anı
Kimse daḫı istemesünler beni

1895 dervīş: derviş M.
1896 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ; baña: saña M. // idi ol: idüm ben M, didi İ.
1898 ʿöẕre: ʿözre İ. // ḳıl luṭf eylegil: luṭf eyle bugün İ; pehlevān: pehlüvān M.
1899 didi: ise A, M; ṭurdı: durdı A, M; pehlevān: pehlüvān M. // Ḫuveyledle: Ḫuveylele İ; görişdiler: görüşdiler M.
1900 ḳabūl: ḳavmı İ.
1901 ṭurıcaḳ: durıcaḳ A, dürücek M. // aḳd-ı: aḳd u A, M.
1902 Ṭurdılar: Durdılar A, M.
1903 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ; sādāt: seyyid A, M; size: saña M. // bize: baña M.
1905 ol vire: virsün M, İ.

M 56a Varḳa didi dilerem bunı hemīn
Kaʿbede sādāt öñinde diyesin

Vardılar sādāt öñinde söyledi
Ol Ḫuveyled yā ḳavum bilüñ didi

İ 37b Ḳardaşumı ben vekīl itdüm bilüñ
Ol Ḫadīce ḥaḳḳına ṭanuḳ oluñ

Her kime kim virür-ise virsün ol
Kime lāyıḳ görür-ise görsün ol

1910 Varḳa ḳaldurdı başını söyledi
Yā Benī Zühre Ḳureyş Maḫzūm didi

Bu ulullardan Ḫadīce birin ol
Kendüye lāyıḳ görüp ḳıldı ḳabūl

Līkin adını dimezem şimdi ben
Cümleñüz ḥāżır oluñuz şimdiden

Ṭañla siz bir yire cemʿ oluñ ḳamu
Ol Ḫadīce evine gelüñ ḳamu

Tā nikāḥ eyleyevüz anda aña
Dimek olmaz adını bunda baña

1915 Didi bunı oradan döndi yine
Geldi girdi ol Ḫadīce evine

Muştuladı ḥāli aña söyledi
Key yaraġ eylegil imdi sen didi

1906 dilerem: diledüm İ. // Kaʿbede: Kaʿbe M; öniñde: önüñde A, M, İ.
1907 öniñde: önüñde A, M, İ. // Ḫuveyled: Ḫuveyle İ; ḳavum: ḳavm M.
1908 Ḳardaşumı: Ḳardaşumu M. // ṭanuḳ: ṭanıḳ M.
1909 Kime: Kime kim M.
1910 başını: başın İ. // Maḫzūm: Maḫzūn M.
1911 Bu: Ol M.
1912 Cümleñüz: Cümleñiz A.
1914 eyleyevüz: idelüm M.
1915 Didi: Didiler İ.
1916 yaraġ: yaraḳ M.

Perdeler aṣ düz evüñ ṣaldur firāş
Hem bişürsünler buyur çoḳ dürlü aş

A 57a Kim ulular ṭañla bunda ṭolısar
Şol işi kim ister-idüñ olısar

Pes Ḫadīce ḫatun ol-dem oldı şād
Göñli ġāyet ḫurrem oldı güldi şād

1920 Tīz buyurdı ḳullarına siz ṭuruñ
Çoḳ yaraḳ idüñ ḳoyunlar öldürüñ

Rāvīler ḳıldı rivāyet ol gice
Kim Ḫadīce ḫatun ivinde niçe

Ḳullıḳ itdi yüz daḫı altmış kişi
Her birisi ṭutdı bir dürlü işi

M 56b Cümlesi ḳulı ḳaravaşı anuñ
Yoġ-ıdı ivinde yad kişi anuñ

Dürlü dürlü çoḳ döşekler ṣaldılar
Ol sarāyı ḫoş müzeyyen ḳıldılar

1925 Çün ṣabāḥ oldı muʿarrif yöridi
Gezdi cümle ḫalḳa bir bir gel didi

Ḳuşlıḳ olınca ḫalāyıḳ geldiler
Ol Ḫadīcenüñ ivine ṭoldılar

Yoġ-ıdı ol şarda andan ulu iv
Oldı ulular-ıla ṭopṭolu iv

1917 aṣ düz: aṣdur A; aṣ düz evüñ ṣaldur: aṣdı evüñe ṣaldı M; evüñ ṣaldur: eviñe ṣal İ. // Hem: Kim İ; buyur: buyuruñ M.
1918 ṭolısar: ṭorısar M. // ister-idüñ: isterüdüñ M.
1919 Göñli: Göñlü M.
1920 Tīz: Tiz A, M; ṭuruñ: duruñ M. // öldürüñ: alduruñ İ.
1921 Rāvīler: Rāviler A. // ivinde: evinde M.
1922 ṭutdı: dutdı A.
1923 ivinde: evinde M; ivinde yad kişi: yad kişi ivinde A, yad kişi evinde M.
1924 ṣaldılar: ṣadılar M.
1925 Gezdi cümle ḫalḳa bir bir gel didi: Girdi bir bir cümle ḫalḳı geldiler M.
1927 ol ṣarda: Kaʿbede M; ṣarda: ṣārda İ. // Oldı: oldur M.

Ol gün oldı anda bir dirnek tamām
Kim anı söylerdi ṣoñra ḫāṣṣ u ʿām

Çünki geldi ol Ebū Cehl-i laʿīn
Geçdi ol-dem ṣadra oturdı hemīn

1930 Ol ṣanurdı kendü-çündür bu işi
Kim ḳatı ḫod-bīndi ol aḥmaḳ kişi

Māl u milki ḳulları key çoġ-ıdı
Kendü fikrinde_andan ulu yoġ-ıdı

Meysere geldi ilerü ṭur didi
Ol degüldür yirüñe otur didi

İ 38a Ṣadr-ı meclisdür Benī Hāşim yiri
Kim olardur Mekkenüñ ululları

Pes Ebū Cehl oradan ṭurdı örü
Vardı oturdı aşaġa ol girü

1935 A 57b Geldi pes ol-dem Muḥammed ḥażreti
Düşdi ol ḫalḳa nübüvvet heybeti

Geçdi ol ṣadra oturdı Muṣṭafā
Yüzi beñzer aya göñli ḫoş ṣafā

Pes Ebū Ṭālib gelüp ṣaġ yanına
Ṣol yaña ʿAbbās oturdılar yine

Ḥamza ʿAbbāsuñ yanında oturur
Çün Ebū Cehl-i laʿīn bunı görür

Kim oturmış ṣadra geçmiş Muṣṭafā
Ṣaġlu ṣollu ʿammuları ḫoş ṣafā

1928 Ol gün oldı anda bir: Anda oldı bir ulu İ; dirnek: dirnik M. // ṣoñra: cümle M.
1929 Çünki: Çün İ; Cehl-i: Cehīl İ.
1930 kendü-çündür: kendü içündür M, kendü içün İ. // ḫod-bīndi: ḫod-bindi A; Kim ḳatı ḫodbīndi: Ḳatı ḫodbīn idi İ.
1931 ḳulları key: hem ṭavarı İ.
1932 ṭur: dur M. // degüldür: degildür M; yirüñe otur: otur yirüñdeM.
1934 Cehl: Cehīl İ; ṭurdı: durdu A, M; örü: girü İ. // girü: örü İ.
1938 Cehl-i: Cehīl İ; bunı: anı İ.
1939 Ṣaġlu: Ṣaġu M; ḫoş ṣafā: Muṣṭafā M.

1940 M 57a Ṭutdı ḳuluncı ḥasedden öldürür
Kendüyi ṣan pāre pāre ḳıldurur

Bilimez neyleyesin n'idesini[1]
Unutdı ṭurasını gidesini

Kendüsi kendüye eydürdi nihān
Ol Ḫadīce ḫatun imdi nā-gehān

İşbu ʿizzetle Muḥammed ḥażretin
Ger görürse ḥurmetin ü heybetin

Ḳorḳaram kim ol ḳabūl ḳıla anı
Pes ḳabūl ḳılmaya kendüye beni

1945 Rāvī eydür oldı çün meclis tamām
Yirlü yirinde oturdı ḫāṣṣ u ʿām

Pes Ḫuveyled girdi ḳapudan hemān
Sürdi perde ardına vardı revān

Ol Ḫadīce ḫatuna ḥışm eyledi
Bu ne ʿaḳl u reʾy ü tedbīrdür didi

Bunca begler istediler varmaduñ
Kimseyi hīç gözüñe göstermedüñ

Bir yetīme rāżī olduñ şimdi uş
Gitdi başuñdan meger kim ʿaḳl u hūş

1950 İl bilürler kim devecüñdür senüñ
Mālı daḫı bārī yoḳ vire anuñ

1940 Ṭutdı: Dutdı A; ḥasedden: ḥased M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1941 Bilimez: Bilmez ol İ, bilemez M. // ṭurasını: durasını A, M.
1942 eydürdi: iderdi İ.
1944 kim: ki M, İ.
1945 Yirlü yirinde: Yirlerinde İ; oturdı: otururdı İ.
1946 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ.
1947 reʾy ü: reʾy-i M.
1948 Bunca: Cümle İ. // hīç: hiç A.
1949 kim: ki M; ʿaḳl u: ʿaḳl-ı A.
1950 bilürler: bilür İ; devecüñdür: deveciñdür İ. // bārī yoḳ: yoḳ bārī M, İ.

Ḫalḳ içinde olduḳ uş biz şermesār
Ḳanı nāmūs gitdi ġayret ḳanı ʿār

A 58a Başumuzı aşaġa ḳılduñ yaḳīn
Didi bunı çıḳdı gitdi ol hemīn

Ḥamza didi iy ulular siz daḫı
Ṭuruñ imdi gidelüm hem biz daḫı

Neylemek gerek anuñla ben bilem
Hem bulacaḳ yirde ben anı bulam

1955 Perde ardından çaġırdılar nihān
Ṭurdı vardı pes Ebū Ṭālib hemān

Pes Ḫadīce didi yā seyyid seni
Bizemişdür ʿaḳl u faẓl-la ol ġanī

M 57b Sen bilürsün kim bu atamdur delü
Gice gündüz ḫamr-ıla içi ṭolu

İ 38b Uşda alġıl biñ filori var aña
Vir digil kim rişvet olsun bu saña

Māl dilerseñ vireyüm di ol ḳadar
Kim senüñ göñlüñ ola ḫoş sīm u zer

1960 Her ne dirse didügin virüñ aña
Ben vireyüm şimdi didügin saña

Aldı ṣoḳdı altunı ol yiñine
Döndi andan yirine geldi yine

Pes didi kim iy ulular siz ṭuruñ
Ben gelince luṭf eyleñ oturuñ

1951 şermesār: sermeşār M. // ḳanı: gitdi A, M.
1953 Ṭuruñ: Duruñ M, Görüñ A.
1954 bulacaḳ: bula M; ben anı: anı ben İ.
1955 çaġırdılar: çıġırdılar M. // Ṭurdı: Durdı A, M.
1956 Bizemişdür: Bezemişdür M; ʿaḳl u: ʿaḳl-ı A; faẓl-la ol: faẓl ile İ.
1957 Sen: Pes İ; bilürsün: bilürsin M, bilürsüñ İ; kim bu atamdur: bu atam-durur İ; delü: deli M, İ. // ṭolu: ṭolı İ.
1959 dilerseñ vireyüm di: dilerse vireyüm İ. // ola ḫoş: ḫoş ola A, M; sīm: sim M.
1960 didügin: didügün A; virüñ: vir İ. // didügin: didigin M.
1962 ṭuruñ: duruñ A, M. // eyleñ: ibüden İ.

Ol Ḫuveyledüñ ḳatına varayum
Sözini bir daḫı niçe göreyüm

Çıḳdı pes gitdi Ḫuveyledden yañа
İvine varmış-ıdı yitdi añа

1965 Didi bir ṭur aḫı igen gitmegil
Bir utanġıl yüzüñi berk itmegil

Pes eline yapışur bigi nihān
Kiseyi ṣoḳdı yiñine nā-gehān

Biñ filori didi uş rişvet sañа
Her ne dirseñ vireyüm hem ḳızuña

Pes Ḫuveyled bir tebessüm eyledi
Ṭaş-iken altun anı mūm eyledi

A 58b Her kim altun gördi-se baş indürür
Ger teni baḳır u yā āhen-durur

1970 Döndiler meclise geldiler yine
Her biri geçdi oturdı yirine

Ol Ebū Cehl-i laʿīn bilmiş-idi
Bu işi pes ṭaʿna eyledi didi

İlerü erler virürler ḳalını
Şimdi ḫatunlar virürler mālını

Didi ʿAbbās epsem iy aḥmaḳ kişi
Sañа beñzer erlerüñdür ol işi

1963 Ḫuveyledüñ: Ḫuveylüñ İ; varayum: ben varayum M, dek varayum İ. // Sözini: Sözüni A, M, İ.
1964 Çıḳdı pes: Pes çıḳup İ; pes: M nüshasında yoktur; Ḫuveyleden: Ḫuveyleden İ.
1965 ṭur: dur M; ṭur aḫı igen: āḫir iken dur İ. // utanġıl: oturġıl İ; berk itmegil: berkitmegil M.
1966 bigi: gibi İ. // Kiseyi: Keseyi M; nā-gehān: pes hemāñ M.
1967 rişvet: rüşvet A; uş rişvet: rişvet uş İ. // hem (Berlin 53a): ben A, İ, ol M.
1968 Pes: Çün İ; Ḫuveyled: Ḫuveyle İ.
1969 altun gördi-se: altunı görse M; baş: yaş İ. // baḳır u yā āhen: basiġūr yā āhīn M.
1971 Cehl-i: Cehl ü M, Cehīl İ. // eyledi didi: eylemiş idi İ.
1972 virürler: virürlerdi M, virürdi İ. // ḫatunlar: ʿavretler İ; virürler: virür M.
1973 ol: bu M; erlerüñdür ol: erler işler bu İ.

M 58a Kim vire altun daḫı çoḳ yalvara
Tā ki bir kem ʿavret ol ere vara

1975 Bu Muḥammed saña beñzer er midür
Dünyede bir buña beñzer var mıdur

Dünyenüñ ḫatunları rişvet virür
Tā ki bir kerret bunuñ yüzin görür

Ḥücresine her kimüñ baṣa ḳadem
Nūr olur içi ṭaşı ser-tā-ḳadem

Şimdi dervīş oldı-sa n'ola hemīn
Ḳatlanuñ uş göresiz geldi yaḳīn

Kim Necāşī Kisrīden ol ala bāc
Ḳayṣer-i Rūmdan gele aña ḫarāc

1980 ʿĀlem içinde ola ḥükmi revān
Buyruġını ṭutalar pīr ü cüvān

İşbu sözler anlara ilhām-idi
Her birisi bu sözi geñsüz didi

Pes Ebū Ṭālib işāret eyledi
Ḫāmūş oldılar ḳamu ol söyledi

İ 39a Bir belīġ ḫuṭbe oḳıdı key şerīf
Medḥ itdi Muṣṭafāyı ḫoş laṭīf

Pes didi kim Muṣṭafā ṭālib-durur
Ol Ḫadīce ḫatuna rāġıb-durur

1974 altun daḫı: altunı M. // Tā ki bir: Şöyle İ; vara: vire İ.
1975 dünyede: dünyāda İ; bir buña beñzer var: buña beñzer bir var İ.
1976 Dünyenüñ: dünyā M, dünyānuñ İ; rişvet: rüşvet A. // kerret: kerre İ.
1977 kimüñ: kimiñ M. // ser-tā-ḳadem: tā ser ḳadem İ.
1978 oldı-sa: oldu ise M. // geldi: ḳıldı İ.
1979 Necāşī: niçesi İ; Kisrīden: Kisriden A, M; ala: ola İ.
1980 ṭutalar: dutalar A, ṭutdılar İ; cüvāñ: civān M.
1981 geñsüz: göñsüz İ.
1982 oldılar: oldular M; ḳamu: ḳamusı A.

1985 Siz ne dirsiz hem buyuruñ görelüm
Her ne kim ister-iseñüz virelüm

A 59a Varḳa daḫı ḳalḳdı ḫuṭbe oḳıdı
Ḫuṭbesini çün tamām itdi ḳodı

Döndi didi yüz deve vir iy ʿazīz
Şöyle kim ḳızıl tülü olsun semīz

On ḳaravaş vir eyü on ḳul daḫı
Naḳdi vir dört biñ filori iy aḫı

Pes Ebū Ṭālib didi kim virelüm
Ol ne-durur daḫı çoḳ arturalum

1990 Ol Ḫuveyled daḫı hem ḳıldı ḳabūl
Her ne maḳṣūd var-ısa oldı ḳabūl

M 58b Ol gün ol vaḳt aḥsen-i evḳāt-ıdı
Hem mubārek eşref-i sāʿat-ıdı

Geldi ḥūrīler melekler dügüne
Pes nikāḥ eylediler ayı güne

Çün nikāḥ işi daḫı oldı tamām
Pes buyurdılar ki dökdiler ṭaʿām

Yir-iken geldi havādan bir āvāz
Oldı ḳorḫudan o ḫalḳuñ beñzi sāz

1995 Ṭāhireyi ṭāhire dir virdiler
Ṣādıḳı ṣādıḳa lāyıḳ gördiler

Ṭanuḳ oldılar Mīkāʾīl Cebrāʾīl
ʿArşı götüren melekler daḫı bil

1985 hem buyuruñ: buyuruñ bir İ. // virelüm: bir virelüm İ.
1986 oḳıdı: oḳudı A, M. // ḳodı: didi İ.
1987 olsun: ola M; semīz: semüz İ.
1988 eyü: M nüshasında yoktur. // Naḳdi: Nuḳıd M.
1989 ne-durur daḫı çoḳ: nedür daḫı biz M; çoḳ: çün İ.
1990 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ; hem ḳıldı: ḳıldı hem M.
1991 gün ol vaḳt: vaḳt kim İ; evḳāt-ıdı: evḳāt idi M. // eşref-i: eşref ü A, M, İ; sāʿat-ıdı: sāʿāt-ıdı A, sāʿat idi M.
1992 dügüne: dügine A. // eylediler: itdiler M.
1994 āvāz: avāz İ. // Oldı: Oldu M; ḳorḫudan: ḳorḳudan İ.
1995 ṭāhire dir: dir ṭāhire M; dir: hem İ. // Ṣādıḳı: Ṣādıḳayı M; Ṣādıḳı ṣādıḳa: Ṣādıḳayı İ.

Dīvār yarıldı geldi iki ḥūrī[1]
Ki ṭutdı iv için yüzleri nūrı

Muṣṭafāya ṣaçu ṣaçup nā-gehān
Oldılar ol-dem yine andan nihān

Bir avuç altunı Ḥamza pehlevān
Muṣṭafānuñ üstine ṣaçdı hemān

2000 Pes ḳalanı daḫı ṣaçu ṣaçdılar
İlle düşmenler ḥasedden geçdiler

Ḥūrīler cennet ḳoḳuların nihān
Ḫalḳuñ üstine ṣaçarlardı hemān

Şöyle kim cümle muʿaṭṭar oldılar
Çünki ḳalḳup evlerine geldiler

A 59b Dirler-idi bu ḳoḫu ḳandan-durur
Tenden olmaz bu meger cāndan-durur

Ol dügüne her ki vardı ḫāṣṣ u ʿām
Bir zamān ḳaldı ḳoḫu anda müdām

2005 Meysereye pes Ḫadīce gel didi
Ṣay yöri dört biñ filori al didi

Bir eyü ḫilʿat daḫı al bile hem
Var Ebū Ṭālibe ilet sen bu dem

Ol atama bunları viribisün
Hem ḳalanın daḫı virelüm disün

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
1997 ṭutdı: dutdı A, M.
1998 ṣaçup: ṣaçıp M. // ol dem yine andan: andan ol dem M.
1999 pehlevān: pehlüvān M. // üstine: üstüne M, İ.
2000 ḳalanı: ḳalanu M. // İlle: İllā M, İ; düşmenler: düşmānlar İ.
2001 Ḥūrīler: Ḥūriler A. // üstine: üstüne A, M, İ.
2002 Şöyle kim cümle: Cümle şöyle kim M; oldılar: oldular M. // Çünki: Çünkim M; ḳalḳup: ḳalḳıp A.
2003 ḳoḫu: ḳoḳu M, İ; durur: olur M. // Tenden: Tende M, Başdan İ; durur: olur M.
2004 ḳoḫu: ḳoḳu İ.
2006 sen bu: işbu İ.
2007 ol: evvel M; bunları: bunları hep İ.

M 59a, Meysere aldı iletdi ol ʿazīz
İ 39b Pes Ḫuveyledüñ ḳatına gitdi tīz

Ol Ḫuveyled daḫı tīz anı alur
Ṭurdı andan ḳızı ḳatına gelür

2010 Didi uşda virbimişler ḳalını
Yoḳ-durur dirlerdi anuñ mālını

Bir eyü ḫilʿat daḫı uş baña hem
Virbimişler eylemişler ḫoş kerem

Pes Ḫadīce didi anlardur kerīm
Kim añа düşmen olan olur leʾīm

Pes Ḫadīce ol filoriyi hemān
Meysereye virdi didi ol revān

Muṣṭafāya ḫarclıḳ olsun vir añа
Di ki varlıġum fidā olsun sañа

2015 Muṣṭafāyı ʿammuları aldılar
Pes Ḫadīcenüñ ivine geldiler

Rūḥ-ı reyḥān oldı iv nūr-ı ṣafā
Maḳṣūda irdi Muḥammed Muṣṭafā

Bir döşege girdiler ḥūr u melek
Ḥāṣıl oldı her ne kim varsa dilek

Ol ikinüñ ḥurmeti-çün yā Kerīm
Raḥmet eyle raḥm ḳıl ḳaldum leʾīm

2008 aldı iletdi: iletdi anı İ. // Ḫuveyledüñ: Ḫuveylüñ İ; gitdi: gönderdi A, İ; tīz: tiz A, M.
2009 Ḫuveyled: Ḫuveyle İ; tīz: tiz A, M, pes İ. // Ṭurur: Durdı A, M; gelür: varur M.
2010 uşda: işte İ; virbimişler: virmişler M, İ.
2012 düşmen: düşmān M; olan olur: olur oldur A, olur olur M.
2013 ol: biñ İ; filoriyi: filori A, M, İ. // ol: al İ.
2014 Di: Didi İ; fidā olsun: fidādur İ; sañа: yoluña İ.
2015 aldılar: eylediler M.
2016 Rūḥ-ı: Rūḥ u M; oldı: oldu M; iv: ol İ.
2017 girdiler ḥūr u: girdi ḥūr ile M; ḥūr u: ḥūrī İ. // kim varsa: var-ısa M.
2018 Raḥmet eyle raḥm: Raḥmet-i raḥīm M; ḳaldum: ḳaldım M.

Ol mubārek gice ḥaḳḳı-çün yine
Luṭfuñ-ıla ḳıl naẓar bu miskīne

2020 A 60a Mü'minīn ḳardaşlara hem mü'mināt
Müslimīn yoldaşlara hem müslimāt

Naṣīb itgil Resūl itsün şefāʿat[1]
Duʿāmı ḥurmeti-çün ḳıl icābet

Ḥaḳdan olsun rūḥına yüz biñ selām
Günde yüz kez ḳıṣṣa hem olsun tamām

Tañrı raḥmet eylesün ol cān içün[2]
Fātiḥa iḥsān ide yazan içün

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt[3]
Maḥv ider biñ günāhı bir ṣalavāt

Ḳıṣṣa-yı Vilādet-i Emīrü'l-Mü'minīn ve İmāmü'l-Mütteḳīn ʿAlī Raḍıya'llāhu ʿAnhu Kerrema'llāhu Vechehu[4]

2025 Söyle iy bülbül oturmaġıl melūl
Dünyeye aldanmaġı ḳılma ḳabūl

M 59b Sen hümāsın zāġa yoldaş olmaġıl
Būm-ıla vīrānelerde ḳalmaġıl

Şāh-bāzsın çün işitdüñ ṭablubāz
"İrciʿī"[5] yā nefs diyü geldi āvāz

Himmet-ile yüce pervāz eylegil
Nefsüñi ʿaḳl-ıla hem-rāz eylegil

2019 miskīne: miskine A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2022 rūḥına: cānına İ. // Günde: Bunda İ; olsun: oldı İ.
2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
4 Başlık A, M; Mevlūd-ı Ḥażret-i ʿAlī Kerrema'llāhu Vechehu ve Raḍıya'llāhu Taʿālā ʿAnhu İ.
2025 Dünyeye: Dünyāya İ.
2026 Būm-ıla: Böyle hem A, M.
2027 āvāz: avāz A, M.
5 "Dön." Fecr, 89/28. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Sen ondan razı, o da senden razı olarak Rabbine dön!"
2028 hem-rāz: hem-rāh M.

Çek elüñi dünye-yi ġaddārdan
Geç bu fānī bī-vefā murdārdan

2030 Varuban bir gūşe ḳılġıl iḫtiyār
Gūşede oldı olanlar baḫtiyār

Ger ḥużūr-ı ḳalb sañа ḥāṣıl ola
Cān ezel maḥbūbına vāṣıl ola

İ 40a Bir gice düşde ʿAlīnüñ anası
Gördi kim pür-nūr olurdı ḫānesi

Dört yanından Mekkenüñ her ṭaġları
Kaʿbeye secde ḳılurlar her biri

Hem virürler dört ḳılıç daḫı añа
İlle düşer ṭaġılurlar dört yañа

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
2035 Biri ṣuya düşer biri havāya
Uçar gider havādan tā semāya

Biri düşdi elinden ṣındı ol-dem
Elinde birisi arslan olur hem

Ḳaçar ṭaġlara düşer heybetinden
Ḳaçar çevre ḫalāyıḳlar ḳatından

A 60b Ḳaçar hem dünyenüñ ādemleri dir
Varımaz ḳatına hergiz biri dir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes gelüben Muṣṭafā anı ṭutar
Key muṭīʿ eyler ol arslanı ṭutar

2029 dünye-yi: dünyā-yı M, İ; ġaddārdan: ġaddāradan İ. // murdārdan: murdāradan İ.
2030 gūşe ḳılġıl: gūşeyi ḳıl M, İ.
2031 ḳalb: ḳalbi M.
2032 kim pür-nūr: düşünde nūr İ; olurdı (Berlin 55a): oldı A, M, olur İ.
2033 yanından Mekkenüñ: yanında Kaʿbenüñ M.
2034 İlle: İllā M, İ.
2035 Uçar: Ki uçar M; semāya: āsumāna M.
2036 düşdi elinden ṣındı: mindi elinden düşdi M. // arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ.
2038 hem: her İ; dünyenüñ: dünyānuñ İ. // Varımaz: Varamaz M; hergiz: hirgiz A; biri dir: biridür M.
2039 gelüben: geliben A, M; ṭutar: dutar A, M; Muṣṭafā anı: Muṣṭafāyı İ. // arslanı: aṣlanı A, M; ṭutar: dutar A, M.

2040 Muṣṭafānuñ ayaġına yüz urur
Dem-be-dem yüzin yire sürer ṭurur

Pes muʿabbirler buluban söyledi
Var birez ḳurbān itgil sen didi

Çünki dört ay oldı geldi Muṣṭafā
Baḳuban beñzine bildi Muṣṭafā

M 60a Didi iy ana digil beñzüñ nedür
Bir teġayyür var yüzüñde nişedür

Didi oġul var-durur ḥamlüm benüm
Himmet it kim ṭoġa bir oġlum benüm

2045 Didi ana er olur-ısa baña
Ger baġışlarsañ duʿā idem saña

Didi va'llāh iy oġul bu olanı
Saña neẕr itdüm bil işbu oġlanı

Hem Ebū Ṭālib daḫı ḳıldı ḳabūl
Ol daḫı didi senüñ olsun oġul

Pes duʿā ḳıldı hemān-dem Muṣṭafā
Lā-cerem oldı ol oġlan Murtażā

Çün ṭoḳuz ay olıcaḳ ḥamli tamām
Ṭoġdı dünyā milkine şāh-ı imām

2050 Alnınuñ nūrı direk gibi hemān
Yiryüzinden ʿarşa dek çekdi ʿinān

2040 ṭurur: durur A, M.
2041 buluban: bulıban A. // itgil: it A; Var birez ḳurbān itgil sen: Her birisi var ḳurbān eyle İ.
2042 Baḳuban: Baḳıban A, M; Muṣṭafā: ḫoş ṣafā İ.
2043 nişedür: nitedür M, İ.
2044 oġul: oġlum A, M. // it kim: eyle M; it kim: itgil ki İ: ṭoġa: doġa A, M; bir: İ nüshasında yoktur.
2045 baġışlarsañ: baġışlar A.
2046 oġul: oġlum M; olanı: oġlanı İ. // nezr itdüm bil: bil neẕr itdüm A, nezr itdüm ben İ.
2047 ḳabūl: ḳabūl anı M. // oġul: oġlanı M, bu oġul A.
2049 Ṭoġdı: Doġdı A, M.
2050 ʿarşa dek: tā ʿarşa M.

Rāvī eydür kim buyurdı Muṣṭafā
Ādemüñ alnından ol nūr muṭlaḳā

Ṣulbe ṣulbden başa başdan vardı ol
Çünki ʿAbdu'l-muṭṭalibe irdi ol

Pes iki bölindi nūr anda hemān
Biri ʿAbdu'llāha vardı ḫoş ʿayān

Pes Ebū Ṭālibe vardı hem biri
İlle ẓāhir itmedi Ḥaḳ ol nūrı

2055 A 61a Uş atam alnındaġı geldi bañā
Bu benümdür rūşen uş öñden ṣoña

Ebū Ṭālibdeki vardı ʿAlīye
Kim virilmiş-idi ol nūr velīye

İ 40b İlle ol maḫfī benüm uş āşikār
Hem nübüvvet bañā virdi Kirdigār

Rāvī eydür çün ʿAlī ṭoġdı hemān
Geldi Peyġāmber irişdi ol zamān

Pes mubārek barmaġı-la yarını[1]
Aldı ḳodı oġlan aġzına anı

2060 M 60b Evvel aġzından içerü ol velī
Muṣṭafā aġzı ṣuyın yuddı ʿAlī

Lā-cerem kim mūcib oldı ḥikmete
Hem kemāl-i ʿilme ʿafv u ḳudrete

2051 Rāvī: Rāvīler İ; kim: İ nüshasında yoktur. // alnından: alnında A, M; muṭlaḳā: Muṣṭafā M.
2052 başa: İ nüshasında yoktur.
2053 anda: andan M.
2054 İlle: İllā M, İ
2055 alnındaġı: alnında daḫı İ. // benümdür rūşen uş: benüm nūrum raşen M; uş: ol İ.
2056 Ṭālibdeki: Ṭālibdaġı A. // Kim: Ki M; ol nūr: hem ol M; nūr: A nüshasında yoktur, vü hem ol İ.
2058 ṭoġdı: doġdı A. // Peyġāmber irişdi: irişdi Muḥammed M.
1 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi ile 2060. beytin ilk dizesi atlanmış, bu beytin ikinci dizesi yerine 2060. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
2060 Evvel (Berlin 55b): Ol A, M, İ; aġzından içerü: aġzından içerü hem M. // ṣuyın: ṣuyun M; yuddı: yutdı İ.
2061 kemāl-i: kemāl ü A; ʿilme ʿafv u: ʿilm-i faẓl-ı İ.

Saʿādetle kerāmet kānı oldı[1]
Ẓafer hem nuṣretüñ sulṭānı oldı

Zühd ü taḳvā vü veraʿ faẓl u kerem
Cümle evṣāfı ḥamīde ḫulḳı hem

Pes ḳulaġına Resūlu'llāh hemān
Tekbīr ü tehlīl itdi ol zamān

2065 Hem adın daḫı hemān ḳodı ʿAlī
Didi kim Allāh buña didi ʿAlī

Müştāḳ itdi kendü adından hemān
"Ḥaḳ Taʿālā ve taḳaddes"[2] bī-gümān

Hem anası adını Ḥaydar didi
Kim düşinde anı arslan gördi-di

Tañrı arslanı didi hem Muṣṭafā
Hem budur didi ʿAliyyü'l-Murtażā

Pes mubārek elleri-y-ile Resūl
Kendüsi yudı ʿAlīyi anda ol

2070 ʿİmāmesin alur yırtar başından[3]
Ṣarar başına siler hem yaşından

Lā-cerem ki tāc-ı ser oldı ʿAlī
Cümle mü'minler başına ol velī

A 61b Cümle aṣḥābdan birine yā ḥabīb
Bu saʿādet olmamış-durur naṣīb

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2062 Saʿādetle: Saʿādetler M. // oldı: oldu M.
2064 itdi: oḳudı İ.
2065 Hem: Pes İ; hemān ḳodı: ḳodı hemān İ.
2066 Müştāḳ: Müştaḳ A, M, İ; kendü: kendi İ.

2 "Varlığı gerçek olan, her şeyi hakkıyla yaratan ve her hakkın sahibi olan ve her türlü kusur ve noksanlıktan sonsuz derece uzak olan yüce Allah." anlamında bir sözdür.
2067 Ḥaydar: Ḥaydur M. // anı: anası M; arslan: aṣlan A, arṣlan M, İ; gördi-di: gördi M.
2068 arslanı: aṣlanı A, arṣlanı M, İ.
2069 Kendüsi: Kendi İ; anda: hem anda İ.

3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2070 siler: söyler A, M.

ʿĀyişe eydür ki bir gün Muṣṭafā
Otururdı geldi geçdi Murtażā

Pes didi yā ʿĀyişe bilgil ʿAlī
Seyyid-i cümle-ʿArabdur ol velī

2075 Ben didüm kim sen degül misin ḳamu[1]
Bu ʿArab ḳavmına seyyid yā ulu

Didi benven seyyid-i cümle-ümem
Türk ü Tāt Hind ü ʿArab cümle ʿAcem

M 61a Bu ʿArab ḳavmınuñ oldur seyyidi
Bu sözi anda Resūlu'llāh didi

Rāvī eydür dāyimā görür-idi
Ol ʿAlī bişigini ügrür-idi

Bişiginden çıḳarur götürürdi[2]
İledür gezdürürdi getürürdi

2080 Her ne vaḳt kim Muṣṭafā gelse ʿAlī
Ger ne deñlü uyır-ısa ol velī

Ṭartar-ıdı bişiginden ḳolların
Bağların ḳırar çıḳarur ellerin

Muṣṭafānuñ üstine düşerdi ol
Tīz alur bağrına başardı Resūl

Gitmez-idi dāyimā ṭurur-ıdı
Götürür yā bişigin ügrür-idi

2073 gün: keret M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2076 benven: ben ol İ.
2078 dāyimā: dā'imā M, İ. // ʿAlī bişigini: bişigini añun İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2079 götürürdi: görür idi İ. // İledür gezdürürdi: İletürken dururdı M, İletürken durur İ; getürürdi: götürürdi A.
2081 Ṭartar: Ṭurtar İ.
2082 üstine: üstüne A, M, İ. // Tīz: Tiz A, M; bağrına: hem bağrına İ.
2083 dāyimā: dā'imā M, İ; ṭurur: durur M. // Götürür: Getürür İ; yā: İ nüshasında yoktur.

İ 41a Fāṭıma eydür ʿAlīnüñ anası
Ben didüm kim iy cihān yik-dānesi

2085 Ḳo bunı biz ügrüyüp götürelüm
Kim bizüm-durur bu iş bitürelüm

Pes Resūlu'llāh didi kim bunı siz
Daḫı ṭoġmadındı bańa virdüñüz

Bu benümdür siz ḳarışmazsız buńa
Evvel āḫir tā ebed öńden ṣońa

Rāvī eydür geldi bir gün Muṣṭafā
Ol Ḥaremde omuzında Murtażā

A 62a Ḫalḳ oturur pehlevānlar söylenür
Her birinüñ erligi vaṣf eylenür

2090 Birisi eydür fülān key er-durur
Ceng güninde şöyle şīr-i ner-durur

Birisi eydür fülān-durur dilīr
Her biri bir pehlevān vaṣfını dir

Pes dönüp anlara didi Muṣṭafā
Bu omuzumdaġı oġlan muṭlaḳā

Ḳamusından pehlevān bu olısar
Dünyede ṣāḥib-ḳırān bu olısar

M 61b Yiryüzinde buńa beńzer bir dilīr
Olmadı olmayısar bir nerre-şīr

2084 kim: ki İ.
2085 bunı: bunu M; götürelüm: getürelüm İ. // bizüm-durur bu iş: bizümdür bu işi M; iş: işi İ.
2086 Resūlu'llāh didi kim: didi kim Resūlu'llāh İ. // ṭoġmadındı: doġmadı-dı A, doġmadın M; virdüñüz: virüpdiñüz M, virdüñiz İ.
2087 benümdür siz ḳarışmazsız: benüm-durur ḳarışmañ siz M. // öńden: öńdin İ.
2089 pehlevānlar: pehlüvānlar M. // vaṣf: ẕikr M.
2090 güninde: gününde M; şīr-i: şīr ü A, İ; şīr-i ner: şīrīn er M.
2091 dilīr: dilber İ. // pehlevān: pehlüvān M.
2092 dönüp anlara didi: anlara didi ol M. // omuzumdaġı: omuzumdaki M, İ; oġlan: oġlanı M.
2093 pehlevān: pehlüvān M; olısar: olusar M. // Dünyede: Dünyāda M, İ.
2094 dilīr: dilber İ.

2095 Ṣayduġuñuz erleri öldüriser
Defterini çoġınuñ bu düriser

Dünye ḫalḳı ger gelürse bir yaña
Bu yaluñuzca ḳalursa bir yaña

Ceng olur-ısa bu olısar yigin
Ḥaḳ Ta‘ālā bunı ḳılısar yigin

Buña beñzer bir daḫı çābük-süvār
Görmedi görmeyiser bu rūzigār

Çün ḳılıcın ṣala bürrān ide bu
Ceng ola kim günde biñ ḳan ide bu

2100 İy Muḥammed didiler olduñ delü
Biz ṣanurduḳ kim olasın sen ulu

Bu ne sözdür ‘aḳluñ aldurduñ yine
Delüligüñ ḫalḳa bildürdüñ yine

Bir çaġa oġlan n’ide dirsin sañа
Kim bu resme güvenürsin sen añа

Muṣṭafā didi unutmañ siz anı
Bir niçe yıldan göresiz oġlanı

Ẕü’l-fiḳārı elde bürrān olıcaḳ
Ceng içinde şīr-i ġurrān olıcaḳ

2105 Rāvī eydür üç yaşar oldı ‘Alī
Muṣṭafā-y-ıla namāz ḳıldı ‘Alī

2095 Ṣayduġuñuz: Ṣayduġıñuz M; öldüriser: öldürüser M.
2096 Dünye: Dünyā İ. // ḳalursa: ḳılursa M.
2097 ise bu olısar: bu olısardur M; olur-ısa bu olısar: olursa bu olısardur İ.
2099 ide: eyle A. // kim: ki M, her İ.
2100 İy: Key M. // ṣanurduḳ: ṣanurduk İ.
2101 sözdür: sözdür kim M; aldurduñ: aldurdıñ M.
2102 çaġa: küccek M; n’ide dirsin: ne ide dirsin A, ne idersin M. // güvenürsin: güvenürsiñ İ, görinürsin A, M.
2103 niçe: nice M, İ; yıldan: yıldan ṣoñra İ.
2104 Ẕü’l-fiḳārı: Ẕü’l-füḳārı A, İ. // şīr-i: şīr ü A, İ; olıcaḳ: olucaḳ A.
2105 namāz ḳıldı ‘Alī: namāzda oġlanı İ.

A 62b Çün Ebū Ṭālib daḫı gördi anı
Muṣṭafā-y-ıla namāzda oġlanı

Dınmadı ille anası söyledi
Görme misin bu ʿAlīyi sen didi

Ol Muḥammedle bile ḳılur namāz
Secde ḳılur Kaʿbeye eyler niyāz

İ 41b Secde ḳılmaz putlarumuza bizüm
Ṭapmaz ol maʿbūdlarumuza bizüm

2110 Pes Ebū Ṭālib didi kim biz anı
Muṣṭafāya virmişüz ol oġlanı

M 62a Her neyi kim ol ḳılur olur ṣavāb
Ḥaḳdan ol maʿṣūm-durur "min külli bāb"[1]

Biz ʿAlīyi virmişüz çünkim añа
Ol anuñdur tā ebed öñden ṣoña

Her ne dīnde olur-ısa Muṣṭafā
Bile yoldaş olsun añа Murtażā

Rāvīler eydür ki bir gün Muṣṭafā[2]
Bir derede bilesince Murtażā

2115 Varmış-ıdı anda ḳılurdı namāz
Ṣaġ yanında hem ʿAlī ḳılur niyāz

At-ıla uġrar Ebū Ṭālib görür
Muṣṭafā-y-ıla ʿAlī bile ṭurur

2106 namāzda oġlanı: namāz ḳıldı Velī İ.
2107 İlle: İllā M, İ.
2108 Secde: Secdeye A. // eyler: ḳılur: A, ider M.
2109 putlarumuza: putlarımuza İ. // maʿbūdlarumuza: maʿbūdlarımuza M, İ.
2110 ol: o İ.

1 "Her bir kapıdan..." Raʿd, 13/23. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Bu sonuç da Adn cennetleridir. Atalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanlarla beraber oraya girerler. Melekler de her bir kapıdan yanlarına girerler."

2112 Biz: Ol İ.
2113 dīnde: dinde A, M, demde İ.

2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

2115 ḳılardı: ḳılurdı İ.
2116 ṭurur: durur M.

Ca'fer ardında-y-dı in tīz var didi
Muṣṭafānuñ ṣol yanına ṭur didi

Anlaruñ-ıla bile ḳılġıl namāz
Ṣāḥib-i devlet olasın ehl-i rāz

İndi Ca'fer vardı ṭurdı yanına
Ḥaḳḳa ṭapdı uydı ol sulṭānına

2120 Muṣṭafā çünkim anı baḳar görür
Geldi Ca'fer daḫı yanında ṭurur

Göñli şād oldı didi Ca'fer saña
Ḳıl beşāret cānuña öñden ṣoña

Ḥaḳ iki ḳanat vire kim uçasın
Yiryüzinden tā behişte geçesin

Menzilüñ cennet refīḳuñ "ḥūr-ı 'īn"[1]
Ḳonşıñ ola bil ki "Rabbü'l-'ālemīn"[2]

A 64a Pes Ebū Ṭālib didi yā_ibn-i aḫı
Bu nedür di bileyüm bir ben daḫı

2125 Bir yiñi dīn mi getürdüñ 'āleme
Bir yiñi tertīb mi düzdüñ ādeme

Bu inüp ḳalḳmaḳ niçesi iş-durur
Ka'beye ḳarşu bu ne cünbiş-durur

Lāt öñinde bir keret baş ḳomaduñ
Ol Hübel a'lāya tañrı dimedüñ

2117 ardında-y-dı: ardında idi M; ardında-y-dı in: ardında idi İ; tīz: tiz A, M, İ. // yanına: yanında M, İ; ṭur: dur A, M, İ.
2018 Ṣāḥib-i devlet: Ṣāḥib-devlet A, M.
2120 anı baḳar: baḳar anı İ. // ṭurur: durur A, M.
2121 beşāret: beşāretler M.
2122 behişte: bihiçte A.

1 "Hurilerle." Tûr, 52/20. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Sıra sıra dizilmiş koltuklara dayanarak afiyetle yiyin için, denir. Biz onlara, iri gözlü güzel hurileri eş olarak vermişizdir."

2 "Rabbü'l-'ālemīn" Bk. 1856. beytin dipnotu.
2023 ḥūri: ḥūru A. // bil: bel A.
2124 yā_ibn: yā'bun A. // di bileyüm bir ben: didi bileyüm ben İ.
2126 inüp ḳalḳmaḳ niçesi iş: bir ḳalḳmaḳ niçesi işi M. // cünbiş: cünbüş M.

Bu ḳadīmī dīnleri bozar mısın
Sen daḫı bir yiñi dīn düzer misin

M 62b Müşkil işdür iy oġul fikr eylegil
Cān u baş gider bu yolda şöyle bil

2130 Muṣṭafā didi buyurdılar bańa
Bunı böyle itmege öńden ṣońa

Uş yaḳın ḳaldı kim daʿvet eyleyem
Muʿcize bürhān u ḥüccet eyleyem

Tā ki kimse daḫı Ḥaḳdan ġayriye
Olmaya kim daḫı secde eyleye

İ 42a Put-perestlik terk idüń bāṭıl-durur[1]
Kim puta ṭapsa ḳatı cāhil-durur

Sen daḫı gel ḳıl bu dīni iḫtiyār[2]
Her dü ʿālemde olasın baḫtiyār

2135 Kim bu dīn ḥaḳdur senüń bāṭıl-durur[3]
Bāṭıl işden dön ki bī-ḥāṣıl-durur

Ol didi kim iy oġul ben dīnümi
Terk idemezem ḳadīm āyīnümi

Sen bilürsin dīnüń-ile iy oġul
Ben dimezem sańa dīnüń ḥaḳ degül

İtmezem red sańa mānīʿ olmazam
Sini ḳoyup yāda yardım ḳılmazam

Düşmenüńi cehd idem defʿ eyleyem
Ḳalduram rāyātuńı refʿ eyleyem

2128 dīnleri: dinleri M; bozar: boza A. // düzer: düze A.
2131 ḳaldı kim: geldi ki M; kim: ki İ. // Muʿcize: Muʿciz ü A, M; bürhān u ḥüccet: bürhān iḳāmet İ.
2132 daḫı: aña M.

1 Bu beyit İ nüshasında 2134. beyittir.
2133 Kim puta ṭapsa ḳatı cāhil-durur: Bāṭıl işden dön ki bī-ḥāṣıl-durur M.

2 Bu beyit M nüshasında sonradan araya kırmızı kalemle yazılmıştır; İ nüshasında 2133. beyittir.

3 Bu beyit M nüshasında derkenara kırmızı kalemle yazılmıştır.
2138 Sini: Seni M, İ; ḳılmazam: itmezem İ.
2139 düşmenüńi: düşmānuńı İ.

2140 Māl u milk ü ḫānümānum terk idem
Cehd idem ḳalduram işüñ berk idem

A 63b Bunı didi gitdi geldügi yola
Ḳaldı Caʿferle ʿAlī anda bile

Ḳaldı burada hem işbu ḳıṣṣa çün[1]
Hem tamām oldı vilādet bunda çün

Hem bu ḳıṣṣa burada oldı tamām[2]
Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām

Oḳıyanı yazanı diñleyeni[3]
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

2145 Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt[4]
Maḥv ider biñ günāhı bir ṣalavāt

Ḳıṣṣa-yı Āmeden-i Vaḥy Peyġāmber-rā Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem[5]

Söyle iy bülbül gülistān devridür
Olma ḫāmūş bāġ u bostān devridür

Ol şeh-i āḫir zamāndan vir ḫaber
Bu ḳuru gevdeye cāndan vir ḫaber

Rāvī eydür ḳırḳ yaşına Muṣṭafā
Çünkim irdi artdı nūr-ıla ṣafā

Ḥirā ṭaġındaġı ġāra varurdı[6]
ʿİbādetler ḳılur anda ṭururdı

2140 ḫānümānum: ḫānümānı M. // berk idem: bekidem İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2142 vilādet: velādet M.
2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
4 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
5 Başlık A, M; Vaḥyī Nebī Ṣalla'llāhu Taʿālā ʿAleyhi ve Sellem İ.
2146 gülistān devridür: gülistān-durur İ. // bostān: būstān M; devridür: durur İ.
2147 şeh: şāh M, İ. // ḳuru: ḳurı İ.
2148 eydür: eydir M. // artdı: oldı M; ṣafā: żiyā İ.
6 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2149 ṭaġındaġı: ṭaġında M, ṭaġındaki İ. // ṭururdı: dururdı A, M; ḳılur: ḳılup İ.

2150 M 63a Pes yine ġāra gider-iken nihān
Mekke yazısı içinde nā-gehān

Bir ün işitdi kimesne görmedi
Yā Muḥammed yā Resūla'llāh didi

Ḳanda gidersin berü döngil berü
Muṣṭafā pes döndi baḳdı yoḳaru

Çünki baḳdum dir yoḳaru ben hemān
Nūrdan bir kürsī gördüm dir ʿayān

Bir kişi üstinde key ṣāḥib-cemāl
Oturur ḥüsn içre key ṣāḥib-kemāl

2155 Şöyle kim ṣāḥib-cemāl gördüm anı
Yavı ḳılmışam hemān-dem ben beni

Anda Baṭḥāda düşüben ḳalmışam
Vālih ü bī-ʿaḳl u bī-hūş olmışam

Ol Ebū Cehl-i laʿīn anda-y-ımış
Pes Ḫadīce ḫatuna varmış dimiş

İ 42b Kim uçuḳ ṭutmış erüñi uş yatur
Var bir iki kişi al götür getür

Bir zamāndan geldi Peyġāmber hemān
Yüzi tābān göñli ḫurrem şādumān

2160 A 64a Alnınuñ bayaġıdan envārı çoḳ
Çehresinde şādılıḳ āṯārı çoḳ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḫadīce gördi didi yā ḥabībī
Ne ḥāldür bu ki şād itdüñ raḳībi

2152 pes döndi: döndi vü İ; yoḳaru: ilerü M.
2153 dir yoḳaru: yoḳaruya İ.
2154 üstinde: üstünde A, M, İ.
2155 ṣāḥib-cemāl: ṣāḥib-kemāl İ; gördüm: gördim M.
2156 düşüben: düşiben A, M.
2157 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M.
2158 ṭutmış: dutmış A, M; yatur: yatura İ. // getür: getüre İ.
2160 Çehresinde: Çehresinden M, İ.

Ebū Cehl-i laʿīn söyler ḫaberler
Sizi dīvāne oldı düşdi dirler

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Didi ḥāşā ol yalan söyler sözi
Şöyle yatur gördi beni kör gözi

Bir ün işitdüm yoḳarudan hemīn
Yā Resūla'llāh berü dön dir yaḳīn

2165 Çünki baḳdum görürem bir taḫt-ı zer
Çevresi yāḳūt cevāhir incüler

Bir kişi üstinde var başında tāc
Kim ol-ıdı yidi iḳlīme ḫarāc

M 63b Şöyle kim ḥüsn-i cemāli ber-kemāl
Aña beñzer olmaya ṣāḥib-cemāl

Baḳdı baña yā Nebiyya'llāh didi
Ḫoş selām virdi Resūlu'llāh didi

Çün işitdüm ünini gördüm yüzin
Añladum her ne didügini sözin

2170 Pes orada deng ü ḥayrān olmışam
Şöyle vālih düşüp anda ḳalmışam

Ḳorḳaram ben olmasun kim dīv ola
Bini kāhinler gibi azġun ḳıla

Ḫadīce didi pes "ḥāşā ve kellā"[1]
Kim senüñ tek pāk olana dīv gele

2162 Cehl-i: Cehl ü M.
2164 hemīn: hemān İ. // berü: beri A; yaḳīn: revān İ.
2165 görürem: gördüm M, İ; taḫt-ı: taḫt u A, İ. // cevāhir: cevher İ.
2166 üstinde var: var üstinde M. // iḳlīme: iḳlīmden alan M.
2167 ḥüsn-i: ḥüsn ü M, İ; cemāli: cemāl ü İ; ber: pür M, İ.
2169 ünini: ünini A, M. // didügini: didigüni İ.
2170 deng ü: deng-i M, İ.
2171 ben: hem M; kim: ki A, M. // Bini: Bizi M, Beni İ.

1 "Asla, kat'iyen, hayır, hiçbir zaman" anlamında bir sözdür. Bu beytin ilk dizesinin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

2172 Ḫadīce didi pes: Pes Ḫadīce didi İ; ve: vü M. // tek: tā M; pāk: u bālā İ; gele: ola M.

Pāk-bāzsın pāk-dāmen pāk-rū
Saña dīvüñ nisbeti yoḳ iy ulu

Pes Ḫadīce ḫatun ol-demde hemān
Ṭurdı Varḳa ḳatına vardı revān

2175 Didi yā ʿammu Muḥammed bir ḫaber
Söyledi görmiş bugün bir taḫt-ı zer

Söyledi gördügini didügini
Çünki Varḳa diñledi bir bir anı

A 64b Döndi didi iy Ḫadīce didügüñ
Nāmūs-ı Ekber-durur söyledügüñ

Ṣāḥib-i ʿĪsā-durur ol o zamān
Gitdi göge inmedi daḫı hemān

Hem daḫı ʿĪsā bize virdi ḫaber
Kim Muḥammed ḥażretine ol iner

2180 Ol-durur ol var digil şād olsun ol
Ḳayġulardan küllī āzād olsun ol

Pes yarındası yine ṭurdı Resūl
Tā kim ol ġāra gide-y-di yine ol

Geldi Cebrāʾīl görindi nā-gehān
Ḳorḳdı Peyġāmber anı gördi hemān

İ 43a Pes ḳanadı birle anı ṭutdı tīz
Didi ḳorḳma ḳardaşuñam iy ʿazīz

M 64a Bir ṣaḥīfe virdi didi al oḳı
Bu Kelāmu'llāh-durur sen gel oḳı

2173 Pāk-bāzsın: Pākıbāzsın M; pāk-dāmen: pāk-dāmān M; pāk-rū: pākırū M.
2174 hemān: remān İ. // Ṭurdı: Durdı A, M; vardı: diñledi bir bir İ; remān: hemān A, M, İ.
2176 didügini: didigini M.
2177 iy: yā İ. // Ekber: Aʿẓam A, İ.
2178 ol o: evvel M; o: kim İ.
2180 Ol-durur ol var digil : Var digil kim ol-durur M.
2181 ṭurdı: durdı A, M; yine: gine İ.
2182 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M. // Ḳorḳdı: Gördi İ; gördi: ḳorḳdı İ.
2183 anı ṭutdı: ṭutdı anı İ; tīz: tiz A.
2184 didi: eline M; oḳı: oḳu M. // sen gel: gel sen A, M; oḳı: oḳu M.

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ[1]

2185 Çün oḳıdum dir göge ḳalḳdı hemān
Ben daḫı döndüm eve oldum revān

Pes Ḫadīce ḫatuna vardum didüm
Gördügüm oḳıduġumı söyledüm

Pes Ḫadīce Varḳaya vardı didi
Muṣṭafā her ne didi-y-ise söyledi

Didi gördüm bir büyük ḳuş ḫūb-rū
Nūra beñzer ṣūreti hem müşg-bū

Ḳanadın açmış oturur havāda[2]
Ṣanasın oturur bir ḳuş yuvāda

2190 Bir ṣaḥīfe çıḳarup ṣundı bañа
Didi al oḳı getürmişem sañа

Varḳa didi yā Ḫadīce bu nişān
Kim virürsin ol-durur ṣāḥib-zamān

Cebrā'īldür peyk-i ḥażretdür emīn
Kim gelür mürsellere ancaḳ hemīn

A 6a Ol-durur dīn ü şerīʿat getüren
Emr ü nehyi hem ṭarīḳat getüren

İllā bilgil kim ki ṭoġdı adı var
Bile hem bir dīv anuñ hem-zādı var

---

1 "Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı 'alak'dan yarattı." Alak, 96/1, 2. Bu âyetler İ nüshasında yoktur.
2185 oḳıdum: oḳudum M, İ.
2186 Gördügüm oḳıduġumı: Gördügümi oḳuduġum İ.
2188 büyük: büyü M; ḫūb-rū: ḫūburū M. // müşg-bū: mişgübū M, misk-i bū İ.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2189 Ṣanasın: Ṣanaṣın M; oturur bir ḳuş: bir ḳuş oturur İ.
2190 oḳı: oḳu M.
2191 virürsin: virürsüñ İ; ṣāḥib-zamān: ṣāḥib-ḳırān M, İ.
2192 Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2193 Emr ü: Emr-i A; nehyi: nehyi vü İ.
2194 ṭoġdı: doġdı A. // hem bir dīv: bir didi İ; hem-zādı: hem-rāhı M, hem-zār İ.

2195 Sen ṣınaġıl gör melek midür anı
Dīv olup aldamasun ṣaḳın seni

Çün göresin ṣāḥibüñe geldügin
Sen ṣaçuñı tīz açagörgil hemīn

Ger ferişte-y-se ḳaçar ṣaçdan yaḳīn
Dīv-ise ḳaçmaz ṭurur andan ṣaḳın

Pes Ḫadīce evine geldi hemān
Cebrā'īl geldi yine hem ol zamān

Çünki bildi Cebrā'īlüñ geldügin
Ol Ḫadīce ṣaçını açdı hemīn

2200 M 64b Ġāyib oldı Cebrā'īl gitdi yine
Pes Resūlu'llāh ḳaḳıdı ehline

Ört başuñı didi aña ol Resūl
Cebrā'īl geldi yine çün örtdi ol

Çünki geldi Cebrā'īl açdı yine
Ṣaçını pes Cebrā'īl ḳaçdı yine

Pes Resūlu'llāh ḳaḳıdı söyledi
Ṣaçuñ açma Cebrā'īl ḳaçar didi

Örtdi ṣaçın Cebrā'īl geldi hemīn
Çünki bildi açmadı oldı emīn

2205 Pes didi yarındası gün Muṣṭafā
Kim ımızġanmış-ıdum dir ol ṣafā

2196 ṣāḥibüñe: ṣacuña M. // tīz: tiz A, M.
2197 firişte-y-se: firişte-se M, firiştehse İ. // Dīv-ise: Dīv ise M, İ; ṭurur: durur A, M.
2198 Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2199 Cebrā'īlüñ: Cebrā'ilüñ M.
2200 Ġāyib: Ġā'ib M, İ; Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2201 Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2202 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // ḳaçdı: ḳaçar İ; Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2203 Ṣaçuñ: Ṣaçuñı M; Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2204 Cebrā'īl geldi: geldi Cebrā'īl İ; Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2205 gün: ol M. // ımızġanmış-ıdum: ımızġanmış-ıdım M.

Bir kişi beni uyardı tīz hemīn
Görürem kim geldi Cebrā'īl emīn

Aldı bini yazıya çıḳdı hemān
Depdi yiri çıḳdı ṣu oldı revān

İ 43b Pes didi kim yā Muḥammed ṭur örü
Tāze ḳıl āb-dest bu ṣudan gel berü

Şöyle kim ben ḳılduġum gibi tamām
Tāze ḳıl āb-desti sende yā imām

2210 A 65b Cebrā'īl pes kāmil āb-dest aldı ol
Gördi anı eyle ḳıldı hem Resūl

Pes Resūlu'llāh elin ṭutdı hemān
Aldı girdi Ka'be içine revān

Pes Ḥacer Esved yanında ṭurdı ol
Didi uyġıl bañā gelgil yā Resūl

Bu namāzı gel benümle bile ḳıl
Kim sañā bu farż olısar şöyle bil

Öyleyi vācib olan tertīb-ile
Ḳıldı anda Cebrā'īl-ile bile

2215 Pes Ḫadīce ivine geldi Resūl
Didi didüm ṭurdı āb-dest aldı ol

Bu namāzı ol benüm-ile bile
Başladuḳ kim ol daḫı bile ḳıla

2206 tīz: tiz M. // kim: ki A, İ; Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2207 bini: beni M, İ. // oldı: oldu M.
2208 ṭur: dur A, M. // ṣudan gel berü: bu resme iy ulu İ.
2209 Tāze: Nāmaz İ; ḳılduġum: ḳılduġım M. // āb-desti: āb-dest al İ, āb-dest M.
2210 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // eyle: öyle M.
2212 ṭurdı: durdı A, M; yanında: dibinde İ. // gelgil: gel sen İ.
2213 bu farż olısar: farż olısardur M.
2214 Cebrā'īl-ile: Cebrā'il-ile M.
2215 ivine: evine M. // ṭurdı: durdı A, M.
2216 kim: ki A, M; bile: böyle A, M.

M 65a Ḳanda-y-ısa geldi irişdi ʿAlī
Çün bizi gördi namāzda ol velī

Ol daḫı uydı bañа ḳılduḳ namāz
Pādişāha şükr idüp ḳılduḳ niyāz

Pes irişdük çün ikindi vaḳtine
Cebrāʾīl geldi irişdi pes yine

2220 Ḳılduḳ anda daḫı dört rekʿat namāz
Uydum añа Allāha ḳıldum niyāz

Üç daḫı aḫşamı dört yatsuyı ol
Geldi ḳıldı añа uydum dir Resūl

Pes ṣabāḥ olıcaġaz geldi yine
Hem iki rekʿat daḫı ḳıldı yine

Pes didi kim yā Resūl bu biş namāz
Ümmetüñe farż olur uş ḳaldı az

Yoḳ-durur bilgil namāzdan yig bir iş
Var namāzı iş idin sen yaz u ḳış

2225 Dīn-i İslām diregi-durur namāz
Hep ʿameller yigregi-durur namāz

Ḳulına Ḥaḳdan hidāyetdür namāz
Tañrıdan bize ʿināyetdür namāz

A 66a Enbiyālar pīşesi-durur namāz
Evliyā endīşesi-durur namāz

Ḳulı Ḥaḳḳa yār idicidür namāz
Ḥaḳḳı ḳula yār idicidür namāz

2218 ḳılduḳ: ḳıldıḳ M. // ḳılduḳ: ḳıldı İ, ḳıldıḳ M.
2219 irişdük: irişdik M, İ; ikindi: ikindü A. // Cebrāʾīl: Cebrāʾil M; irişdi: irişdüñ M.
2220 daḫı: yine M; rekʿat: rikʿat M.
2221 ḳıldı: ḳıldım M.
2222 rekʿat: rikʿat M.
2223 olur: oldu M; ḳaldı: ḳıldı M, İ.
2226 hidāyetdür: hidāyet-durur İ. // ʿināyetdür: hidāyetdür M.
2228 ḳula: ḳulına M; idicidür: idici-durur İ. // idicidür: idici-durur İ.

İy Ḫudāvend-i kerīm ü bī-niyāz
Bize tevfīḳ-ile rūzī ḳıl namāz

2230 Bizüm az ḳullıġumuzı çoġa ṣay
Çoḳ günāhlar işlemişüz yoġa ṣay

Ol Resūlüñ ḥurmeti-çün yā Raḥīm
Fażluñ-ıla ḳıl keremler yā Kerīm

Ḥaḳdan olsun biñ taḥiyyāt u selām
Muṣṭafānuñ rūḥına her ṣubḥ u ṣām

Ḳıṣṣa-yı Müslümān Şoden-i Ebū Bekr ü ʿOṯmān Bin ʿAffān Raḍıya'llāhu ʿAnhu[1]

M 65b, Söylegil iy bülbül-i dil-ḫaste sen
İ 44a Ṭurmaġıl lāyıḳ degül dil-beste sen

Gitmedin gülzār içinden söylegil
Kim bu bāġı terk idersin şöyle bil

2235 Hīç gelenden bunda kimse ḳaldı mı
Yā gidenlerden birisi geldi mi

Aġuludur gülleri gülzārınuñ
Ayrulıḳdur aṣṣısı bāzārınuñ

Gözlerüm bu derd-iledür cūyıbār
Ḫāṭırum bu ġuṣṣadandur dil-figār

Rāvīler virdi bize böyle ḫaber
Ol Emīrü'l-mü'minīn Ṣıddīḳ meger

Şāmda kendüyi düşinde ol nihān
Gördi bir deryā içinde nā-gehān

2229 Ḫudāvend-i: Ḫudāvendā A, Ḫudāvenda M; kerīm ü: kerīm-i İ.
2230 günāhlar: günāhlar ki A; günāhlar işlemişüz: günāh işlemişüz sen M.
2232 u: biñ M. // ṣubḥ u: ṣubḥ-ı A.
1 Başlık A, M; Ḥikāye-i Ebū Bekri'ṣ-ṣıddīḳ Raḍıya'llāhu Taʿālā ʿAnhu İ.
2233 Ṭurmaġıl: Durmaġıl A, M.
2235 Hīç: Hiç A; bunda kimse: kimse bunda İ.
2236 Aġuludur: Aġıludur M; gülleri: güller M.
2238 Rāvīler: Rāviler A.

2240 Baḥr-ı mevvāc kim görinmez dört yanı
Ṭalġalar ḳopar alur gider anı

Bilmezem dir ḳanda giderem hemān
Bir deriñ deryā içinde nā-gehān

Ẓāhir oldı bir direk nūrdan hemān[1]
Gitdi ẓulmet rūşen oldı pes cihān

A 66b Ol diregi ben varup ḳuçaḳladum
Ḳurtarur bu bini didüm ṣaḳladum

Pes dönüben arduma baḳdum hemīn
Ẓulmet-ile ḳapḳara ṭolmış zemīn

2245 Ḳarañulıḳ içinde cümle ʿālem[2]
Ki ġarḳ olmış ḳamusı cümle ādem

Pes görürem Mekkeden ṭoġdı bir ay
Kaʿbe içi cümle oldı nūra bay

Dört yanı yılduz ṭolu kiçi ulu
Büyidi bedr oldı ay oldı ṭolu

Rūşen oldı yir yirin ḫalḳ geldiler
İlle baʿżı ḳarañuda ḳaldılar

Çün bunuñ üstine geçdi az zamān
Batdı ol ay nā-bedīd oldı hemān

2250 M 66a Cemʿ olanlar ol nūra pes ḳaldılar
Pes ṭaġılmaġa yine ḳaṣd ḳıldılar

2240 mevvāc: mevc M. // ḳopar: ḳapar M; anı: beni M.
2241 deriñ: derin İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2242 oldı: oldu M. // oldı: oldu M.
2243 diregi: direge İ. // bini: beni M, İ.
2244 dönüben: dönüp İ. // ḳapḳara: ṭopṭolu İ; ṭolmış: ḳalmış İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2246 Mekkeden: Kaʿbeden M. // içi cümle oldı: içinden yiñi A; Kaʿbe içi cümle oldı: Kaʿbeden yiñi velī key İ.
2247 yılduz: yıldız İ; ulu: ol İ.
2248 ḫalḳ: hep A, M. //İlle: İllā M, İ.
2249 üstine: üsdüne M.
2250 ol: çün M.

Ben didüm ṭaġılmañ ol nūr gitmedi
Ol bilüñ kim hīç sizi terk itmedi

Gitmedi ol ḫalḳ ḳamu uydı baña
Bir bölük olduḳ dirildük bir yaña

Pes uyandum bir muʿabbir istedüm
Düşümi vardum añа bir bir didüm

Ol muʿabbir didi Mekkede iy yār
Bir ulu Peyġāmber ola āşikār

2255 Sen ḫalīfesi vezīri olasın
Kendüden ṣoñra yirinde ḳalasın

Ṣaḳlaġıl düşüñi dime kimseye
Olmasun kimse sañа mekr eyleye

Geçdi bunuñ üstine çün bir zamān
İlle umar düşini ḳılmaz gümān

İ 44b Ol zamānda kim riṣālet Cebrāʾīl
Kim Resūluʾllāha indürdi o yıl

Ol Emīrüʾl-müʾminīn Ṣıddīḳ meger
Kim Yemenden yañа ḳılmışdı sefer

2260 A 67a İrdi bir kūya meger kim anda dir
Bir ulu ruhbān var-ımış merd-i pīr

Ol mubārek pīr-imiş hem ehl-i rāz
ʿİlm-ile geçmiş yaşı ʿömr-i dirāz

Adı ʿUkkān ibn-i Ḥamrī ol keşīş
Merd-i dānişmend-imiş çoḳ görmiş iş

2251 ṭaġılmañ: ki daḫı M; nūr: hem İ. // bilüñ: bölük M; hīç: hiç A.
2252 bañа: añа M. // olduḳ dirildük: dirildük biz M.
2253 didüm: didim M.
2255 Sen (Berlin 60b): Pes A, M, İ. // Kendüden: Kendiden İ; yirinde: yirine İ; yirinde ḳalasın: vezīri olasın M.
2257 üstine (Berlin 60b): üstüne A, M, İ. // İlle: İllā M, İ.
2258 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M. // indirdi: indi-idi M.
2261 geçmiş: görmiş İ; yaşı: pesī A, pes İ.
2262 ʿUkkān ibn-i Ḥamrī: ʿUkkāf ibn-i Ḥamdī A

Çünki gördi ol Ebū Bekri hemān
Didi gelgil ḳatuma sen yā cüvān

Mekkeden misin Ḳureyş ehli misin
Hem Temīmī ḳavmı mısın di nesin

2265 Ol belī didi didi ruhbān hemān
İy Temīmī sende gördüm çoḳ nişān

Ḳarnuñı aç göreyüm yā_ibn-i aḫı
Bir nişān var var mı-durur ol daḫı

M 66b Ben kitāblarda oḳımış bulmışam
Yoḳ gümānum kim ḥaḳīḳat bilmişem

Kim ḳopupdur Mekkede uş bir nebī
Ḳopmadı bir nīk-baḫt anuñ gibi

Bihterīdür mevcūdātuñ bī-gümān
Maḫlūḳatuñ serveri oldur hemān

2270 Evliyā vü enbiyā vü aṣfiyā
Cümlesi aña idiser ıḳtidā

Yiryüzinde ol-durur ṣāḥib-ḳırān
Ol-durur Peyġāmber-i āḫir zamān

Kim aña uyar-ısa nīk-baḫt olur
Kim ki uymaz-ısa key bed-baḫt olur

Hem olısardur aña iki vezīr
Pehlevān yigit birisi biri pīr

Ol yigidüñ adı üç ḥarf olısar
Ḳılıcından ḳan-ıla yir ṭolısar

2263 ḳatuma: ḳatıma M; yā: İ nüshasında yoktur.
2264 ḳavmı mısın: ḳavmısın mı İ; di: sen M.
2265 didi: M nüshasında yoktur. // çoḳ: çün İ.
2266 yā_ibn-i: yā'b-i A, ben yā M. // nişān-vār: nişān kim İ.
2267 oḳımış: oḳumuş A, M. // gümānum: gümānım İ; kim: M nüshasında yoktur.
2268 Mekkede: Mekkeden M.
2272 uymaz-ısa key: uymazsa aña ki M; ki: ki aña İ.
2273 ulısardur aña: aña ulusardur M. // pehlevān: pehlüvān M.

2275 Ol kühel sensin gümānum var sañа
Gel kerem ḳıl ḳarnuñı göster bañа

Pes Ebū Bekr ol Emīrü'l-mü'minīn
Ol mubārek ḳarnını açdı hemīn

A 67b Göbegi üstinde bir ḫāl-i siyāh
Gördi ol pīr eyledi bir derdlü āh

Tekbīr itdi didi kim sensin hemān
Kaʿbenüñ Tañrısı ḥaḳḳı bī-gümān

Dön girü benden vaṣıyyetdür sañа
Hem benüm daḫı selāmum vir añа

2280 Ben anuñ dīnini ḳılmışam ḳabūl
Tañrı birdür ol-durur ulu Resūl

Ümmetiyem ol beni terk itmesün
Rūz-ı maḥşerde beni unutmasun

Ben anuñ dīnine iḳrār itmişem
Andan artuḳ dīne inkār itmişem

İ 45a Ger degülmişse bu resme ten żaʿīf
Şimdi anda olur-ıdum ben żaʿīf

M 67a Yöri git kim şimdi ol ḳıldı ẓuhūr
Tā cihānı eyleye ṭopṭolu nūr

2285 Başladı vaṣfın Resūlüñ söyledi[1]
ʿAḳlı irdügince taḳrīr eyledi

2276 Bekr: Bekri A, M.
2277 üstinde: üstünde A, İ, üsdünde M; derdlü: dertlü A, ḳatı M, İ.
2278 Tekbīr: Tekbīr A; sensin: sensiñ İ.
2279 benüm daḫı: daḫı benüm M.
2280 ol-durur: oldur İ; ulu: kim ol M.
2281 beni: bini A.
2282 dīne: dīnden İ.
2283 degülmişse: degülmişe A, degül mise İ. // anda: andan İ.
2284 eyleye: eyledi İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

Ḳāmetin yüzin ayaġın ellerin
Fehm idebildükce didi her birin

Muṣṭafādan her kişi kim söyledi
Fehm idebildügini şerḥ eyledi

Yoḳsa kim bilür kemālini anuñ
Göz mi görür yā cemālini anuñ

Ben didüm dir bu didügüñ iy ulu[1]
Ol benüm yārüm nişānıdur ḳamu

2290 Bu didügüñ kişi oġlandan benüm[2]
Ol ʿazīz dūstum-durur cāndan benüm

Şerḥ idemedüñ kemālini anuñ[3]
Görmemişsin sen cemālini anuñ

Hem Muḥammed ibn-i ʿAbdu'llāh adı
Ceddi ʿAbdu'l-muṭṭalib eyle ḳodı

Günde niçe dürlü andan muʿcizāt
Ẓāhir olur ḥall ider hem müşkilāt

A 68a Çün işitdi ol keşīş işbu sözi
Āh ḳıldı yaş-ıla ṭoldı gözi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
2295 Didi aġlayu aġlayu n'olaydı
Benüm varmaġa bir çārem olaydı

Mubārek yüzini bir kez göreydüm
Gözüme ḫāk-i pāyini süreydüm

2286 idebildükce: idebildikce M.
2287 kişi: neyi M. // idebildügini: idüp bildügini İ.
2288 Yoḫsa: Yoḳsa M, İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3 2290 didügüñ: didigüñ M.
4 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2292 ibn-i: bin A. // eyle: öyle M.
2293 niçe: nice M, İ; andan: anda M, İ. // olur: ider M; hem: çoḳ İ.
2294 işbu: bu İ.
2296 yüzini: yüzüni A; kez: kere M. // Gözüme: Gözime İ.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
İlle şimdi bir ḳaṣīdem var sañа
Vireyüm medḥi-durur ilet añа

ʿĀşıḳıyam bendesiyem ol beni
Ümmetiyem ḳılsun ol maḳbūl beni

Yüz çevürdüm cümleden uydum añа
Evvel āḫir tā ebed öñden ṣoñа

2300 Ben añа irmege çārem yoḳ-durur
Ol beni añsun ki luṭfı çoḳ-durur

M 67b Yatma bunda devletüñ uyandı dur
Tā ebed nūrdan çerāġuñ yandı dur

Yöri iriş daʿvete başladı ol
Varduġuñ dem daʿvetini ḳıl ḳabūl

Ümmeti ol ḳıl dīnini iḫtiyār
Her dü ʿālemde olasın baḫtiyār

Sen vezīri Yār-ı Ġārı olasın
Cān u dilden ṭoġru yārī olasın

2305 Tā ḳıyāmet durduġınca rūzigār
Ḫuṭbelerde aduñ ola yādigār

Yidi göklerde aduñ Ṣıddīḳ ola
Ḥaḳ sañа rıḍvānını rūzī ḳıla

Ol gidicek sen yirinde ḳalasın
Ḫalḳa yirinde ḫalīfe olasın

2297 İlle: İllā M, İ; ḳaṣīdem: ḳaṣīde M.
2298 Ümmetiyem: Ümmeti kim İ.
2300 beni añsun ki: Nebīdür öñden ṣoñа M.
2301 dur: ṭur M, İ. // çerāġuñ: çırāġuñ A, M, çırāġı İ; dur: ṭur İ.
2302 kim: ḳıl İ.
2303 ol ḳıl: olġıl M; dīnini: dīnini itgil M, dinini A. // olasın: olasıñ İ.
2304 ṭoġru: ṭoġrı M, İ; yārī: M nüshasında yoktur.
2305 durduġınca: ṭurduġınca İ.
2306 aduñ: adıñ M.

Yöri andan yigrek işüñ yoḳ-durur
Bil ki ʿāşıḳları anuñ çoḳ-durur

Pes Ebū Bekr oradan döndi hemān
Daḫı ayruḳ durmadı oldı revān

2310 Çünki geldi Mekke şehrine yaḳın
ʿUtbeye uġradı evvel ol hemīn

A 68b Ol Ebū Bekri göricek söyledi
N'oldı yārüñe bilür misin didi

İ 45b Daʿvī ḳılur dir ki ben Peyġāmberem
Cümle ʿālem ḫalḳına ben rehberem

Ol yüce Tañrı felekden göndürür
Cebrā'īl her dem baña vaḥy indürür

Çün işitdi döndi ol Ṣıddīḳ añа
Didi yā ʿUtbe ne direm gör sañа

2315 Hīç küçicükden Muḥammedden yalan
Var mıdur işitdügüñ di sen hemān

Didi hergiz biz işitmedük yalan
Andan añа ḳılmaduḳ hīç bed-gümān

İlle şimdi söyledügi söz bize
Ḳatı düşvār geldi direm uş size

M 68a Kim inanup taṣdīḳ iderse añа
Biz yalancıdur dirüz direm sañа

Kim yalancıdur dise bī-şekk dirüz
Ol yalancıdur senüñ girçek dirüz

2308 andan yigrek: var andan yig M; işüñ: işiñ M, işin İ.
2309 döndi: dutdı A. // ayruḳ: ġayrı İ; durmadı: ṭurmadı İ.
2310 şehrine: şehrinde M.
2311 Ol: Pes M.
2312 ḫalḳına: ehline A, M; rehberem: serverem İ.
2313 göndürür: gönderür A. // Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2315 küçicükden: küçücükden A, küçücekden M.
2316 hergiz: hirgiz A. // bed: bir İ.
2317 İlle: İllā M, İ. // direm uş: uş direm İ.
2319 dise: dirse İ. // senüñ: sözüñ İ.

2320 Var ögütle ʿaḳlını divşürsün ol
Yoḫsa ḳılmaz işbu ḫalḳ anı ḳabūl

Yoġsa ol gitsün aramuzdan ıraḳ
Ne ḳılursa ḳılsun ol bizden ıraḳ

Yoḳsa fitne ḳoparur kim şer düşer
Ceng olur cānlar gider başlar düşer

Kendünüñ başcuġazı daḫı gider
Baş gidicegez bu daʿvāyı n'ider

Çün işitdi dınmadı Ṣıddīḳ hemān
Geçdi gitdi ille oldı şādumān

2325 Vardı ive çözdiler çün yüklerin
Sürdi Peyġāmber ḳatına dek hemīn

Vardı gördi yaluñuzca Muṣṭafā
ʿUzlet itmiş şöyle tenhā ḫoş ṣafā

İvine girmiş oturur ḫoş emīn
Ol Ḫadīce-y-le ʿAlī bile hemīn

A 69a Pes didi kim yā ḥabībī ne sebeb
Kim Ḳureyş ḳavmını terk itdüñ ʿaceb

Yüz çevürmişsiz ḳavumlardan daḫı
Sizden olar hem siz olardan daḫı

2330 Ḳavmlar-ıla terk idüben ṣoḥbeti
İḫtiyār itdüñ niçün bu ʿuzleti

Resūlu'llāh dir iy yār-ı muvāfıḳ[1]
İ ṭoġru ḳardaş iy dūst-ı muṭābıḳ

2320 divşürsün: düşürsün A, devşirsün M. // Yoḫsa: Yoḳsa İ.
2321 Yoġsa ol: Yoġısa M, Yoḳsa İ; ol gitsün aramuzdan: gitsün aramuzdan çün İ.
2322 Yoḳsa: Yoḫsa M. // gider: M nüshasında yoktur.
2323 Kendünüñ: Kendinüñ M, İ. // gidicegez: gidicek İ; daʿvāyı: daʿvāyı kim İ.
2324 İlle: İllā M, evvelā İ.
2325 eve: ive M; çözdiler çün: çözdi çünkim M.
2327 İvine: Evine M. // Ḫadīce-y-le: Ḫadīce ile M, İ; bile: ile M.
2329 çevürmişsiz: çevürmişsin A. // olar hem siz olardan: olur hem siz anlardan İ.
2330 Ḳavmlar-ıla: Ḳavumlar-ıla A, M. // niçün: neçün A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2331 didi: dir A, M. // İ: Ki İ.

Ḥaḳ Taʿālā ḳavm arasından beni
Maḫṣūṣ eyledi nübüvvetle_ol ġanī

Hem buyurdı daʿvet idem bunları
Tevḥīde yol gösterem azġunları

Ḥaḳ Taʿālā birliginden söyleyem[1]
Bunlara her dem naṣīḥat eyleyem

2335 M 68b İmdi ben bunları daʿvet ḳıluram
Ḥaḳḳa oḳıram naṣīḥat ḳıluram

Kim hidāyet Tañrınuñdur ol virür
Her kime ḳılsa ʿināyet ol ḳılur

İ 46a Ben didüm atam anam ḳurbān sañа
Niçedür bu daʿvetüñ digil bañа

Didi evvel bir ṭanuḳlıḳ viresin
Tañrı bir her yirde ḥāżır göresin

Tañrı birdür daḫı Tañrı yoḳ-durur
Ẕātı bir-durur ṣıfātı çoḳ-durur

2340 Hem ṭanuḳlıḳ viresin kim ben ḳulı
Virbidi kim ḫalḳa gösterem yolı

Hem ḳulıyam hem Resūli ben anuñ
Di ki şimdi niçedür fikrüñ senüñ

Ben didüm kim yā Muḥammed şekk degül
Muʿcizātı var kimüñ ki_oldı Resūl

2332 beni: bini A. // eyledi: itdi M; ol ġanī: beni İ.
1 İ nüshasında bu beytin dizelerinin yerleri değişmiştir.
2335 Ḥaḳḳa: Ḥaḳḳā A.
2336 virür: ḳılur M.
2337 Niçedür: Dimedüñ İ.
2338 bir: bu A, M. // Tañrı bir: Tañrıyı M, İ.
2339 Ẕātı: Daḫı M; bir-durur: birdür İ.
2340 viresin: vire viresin İ. // gösterem: göstere M, göstürem İ.
2342 kim: ki M, İ. // ki_oldı: ki ol oldı M.

Ḥaḳ Taʿālā niçesi muʿciz sañа
Ḳıldı erzānī anı göster bana

Pes Resūlu'llāh didi iy ṭoġru yār
Ol delāletler senüñ ḳatuñda var

2345 A 69b Hem daḫı ḥüccet-durur ol bil sañа
Ben didüm kim ol nedür digil bañа

Didi ḳanı Şām ilinde gördügüñ
Düşde şol deryā içine girdügüñ

Şol ḳarañulıḳ ki gördüñ bu cihān
Ṭopṭolu-y-ıdı zemīn tā āsumān

Ḥaḳ Taʿālā anı zā'il eyledi
Sañа rāhib taʿbīrini söyledi

Didi Peyġāmber ḳopısar bir ulu
Añа uyasın olasın baḫtulu

2350 Hem Yemen ilinde-y-iken iy ulu
Şol fülān vādīde olduñ uyḫulu

Nā-gehān bir ün gelüp ḳulaġuñа
Hātif uyardı ne didi ol sañа

M 69a Hem Yemende gördügüñ ol pīr sañа
Ne vaṣıyyetler didi ol dūstuñа

Ḳanı sañа ol ḳaṣīde virdügi[1]
Ol ulu ruhbān bu dīne girdügi

Ḳanı anuñ bize virdügi selām
Hem getür ol medḥi oḳıġıl tamām

2343 muʿciz: muʿcizāt M. // Ḳıldı erzānī anı göster: Ḳıldı ise erzānī göstergil İ.
2344 Resūlu'llāh didi: didi Resūlu'llāh M.
2345 daḫı ḥüccet-durur ol bil: ḥüccet-durur bilgil M; bil: bilgil İ, yil A. // kim: ki İ; bañа: yañа A.
2346 şol: ol İ; girdügüñ: girdigüñ M.
2347 ki: M nüshasında yoktur. // tā: ü A, M.
2349 ḳopısar: ḳopusar M.
2352 dūstuñа: ṭūt sañа İ.

1 Bu beyit M nüshasında 69b yaprağının ilk beytidir.

2355 Ḳanı ol pīr aġladuġı zār u zār
Gözlerinüñ yaşı olup cūyıbār

Ger żaʿīflıḳ mānīʿ olmasa aña
Senden öñdin gelmiş-idi ol baña

Ben didüm kim yā Resūla'llāh saña[1]
Kim didi bu sözleri öñden ṣoña

Dimemişem kimseye hīç ben bunı
Kimden işitdüñ baña di sen bunı

Pes Resūlu'llāh didi kim Cebrā'īl
Didi bu sözleri baña şöyle bil

2360 Kim geçen mürsellere gelmişdür ol
İmdi gel bu daʿveti sen ḳıl ḳabūl

Çün Ebū Bekr işidür bunı hemān
Ḥaḳ nebīsin didi daḫı yoḳ gümān

A 70a, Ḥaḳ-durur dīnüñ didi iḳrār eyledi
İ 46b Put dīninden döndi inkār eyledi

Hem şehādet sözlerini söyledi
Dutdı elin öpdi beyʿat eyledi

Didi mālı başı cānı terk idem
Bozmayam ayruḳ bu dīni berk idem

2365 Öpdi ḳoçdı pes Resūlu'llāh anı
Didi baña Ḥaḳ vezīr itdi seni

2355 pīr: pīrüñ M; aġladuġı: aġladığı M. // Gözlerinüñ: Gözleriniñ M; cūyıbār: ḫūbikār M.
2356 żaʿīflıḳ: żaʿīflik M, İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
2357 kim: ki İ.
2358 hīç ben: ben hīç M; hīç: hiç A. // işitdüñ: işitdiñ M; di sen: sen di A.
2359 kim: ki didi İ. // bu sözleri baña: Cebrā'il sözleri kim M; Didi bu sözleri baña şöyle: İşbu sözleri baña sen söyle İ.
2361 Bekr: Bekir M. // didi daḫı yoḳ: daḫı yoḳdur İ.
2362 dīninden: dininden A.
2363 Dutdı: Ṭutdı İ; beyʿat: bīʿat M, İ.

Pes duʿā ḳıldı elin aldı Resūl
Ol Ebū Ṭālib evine geldi ol

Tīz buyurdı ol ʿAlīye çekdi ṣu
Pes Ebā Bekre didi ġusl itdi bu

Aldı āb-dest ḳıldılar bile namāz
Oldı Ṣıddīḳa hemān-dem keşf-i rāz

Ḫurrem oldı Muṣṭafā key şādumān
Bu ḫaber küffāra çün irdi hemān

2370 Hem Ebū Bekrüñ ḳavumları daḫı
Çün işitdiler bu sözi iy aḫı

M 69b Ḳatı geldi cümlesi ḥışm eyledi
Her biri bir dürlü herze söyledi

Didiler öldürmeyince siz bunı
Daḫı iş-ile başamazsız bunı

Başladı bir bir belürdür işini
Hā çekelüm mi bunuñ teşvīşini

ʿAbdu'raḥmān geldi ardınca yine
Ol daḫı iḫlāṣ-ıla girdi dīne

2375 Kim Yemende ol daḫı varmış-ıdı
Ol mubārek pīri ol görmiş-idi

Dimiş-idi Muṣṭafā vaṣfın añа
Uy saʿādet bulasın öñden ṣoñа

2367 Tīz: Tiz A, M. // itdi bu: it itdi o M; ġusl: ʿasl İ; it: eyü İ.
2368 bile: anda M. // hemān-dem: hemāndan İ.
2369 key: çün M. // çün irdi: irdi pes M; irdi hemān: oldı ʿayān İ.
2370 Bekrüñ: Bekriñ M. // Çün: Kim İ.
2371 Ḳatı: Ḳanı İ.
2372 bunı: anı M. // iş-ile: işe bunı M; bunı: siz anı M.
2373 belürdür: belürdir M.
2374 ʿAbdu'raḥmān: ʿAbdu'r-raḥmān M, İ.
2375 Yemende: Yimene M.
2376 bulasın: bulasun İ.

Ol-durur Peyġāmber-i āḫir zamān
Nīk-baḫtdur añа uyan yoḳ gümān

Kim ki uymaz olısar baḫtı ḳara
Düşüben ḥasret-ile yana nāra

A 70b Ammā ʿOṯmān ibn-i ʿAffān ol ʿazīz
Didi bir ḫālem var-ıdı key temīz

2380 Ol keḫānet ʿilmini bilür-idi
Daḫı ʿilmüñ daʿvīsin ḳılur-ıdı

Bir gün anı görmege vardum añа
Bir ḳaṣīde söylemiş ṣundı bañа

Muṣṭafāyı anda ḫoş medḥ eylemiş
Hem anuñ mürselligini söylemiş

Hem ben anuñ iki ḳızın alduġum
Hem güyegüsi vezīri olduġum

Bu ne söz didüm didi kim durmaġıl
Var Muḥammed ḳatına oturmaġıl

2385 Daʿvetini ḳıl ḳabūl alġıl elin
Emrine olġıl muṭīʿ varġıl yolın

Kim Muḥammed ṭoġru sözlüdür yaḳīn
Ḥaḳ-durur ḥaḳ bil ki getürdügi dīn

M 70a, İşi günden güne yücelür müdām
İ 47a Kim Ḥabību'llāhdur ol Ḫayru'l-enām

2377 Nīk-baḫtdur: Nīk-baḫddur İ; yoḳ gümān: bī-gümān M.
2378 ki uymaz: uymazsa A, M. // Düşüben: Düşiben A.
2379 ḫālem: ḫālüñ M.
2380 keḫānet: küḫānet A, M. // daʿvīsin: daʿvisin A.
2382 ḫoş: çoḳ M; medḥ: mediḥ M.
2383 alduġum: aldıġum M. // güyegüsi: güyegisi M.
2384 söz didüm didi kim: sözdür didüm didi M; durmaġıl: ṭurmaġıl M, İ.
2385 alġıl: algıl M. // varġıl: ṭutġıl İ, vargıl M.
2386 ṭoġru: doġrı M.
2387 Ḥabību'llāhdur ol: Ḥabību'llāh-durur M.

Benden işit var dīnine gir anuñ
Mertebeñ ʿālī olısardur senüñ

Hem aduñ āfāḳ içinde olur yaḳīn
Yidi iḳlīmde Emīrü'l-mü'minīn

2390 Hem ḫalīfesi olısarsın anuñ
Ḫuṭbelerde oḳına aduñ senüñ

Göñlüme bu söz benüm kār eyledi
Put dīninden döndi inkār eyledi

Ḳalmadı göñlümde daḫı hīç gümān
Durdum andan pes revān oldum hemān

Muṣṭafāya uġradum Ṣıddīḳ-ile
Kim gelürmiş baña ikisi bile

Muṣṭafāya ben selām virdüm hemīn
Didi yā ʿOṯmān işitdüñ mi yaḳīn

2395 Kim saña ḫāleñ naṣīḥat eyledi
Gör ki niçe ṭoġru sözler söyledi

A 71a Olmaġıl şimdi muḫālif sen añа
Hem Ḥaḳa olma muḫālif hem bañа

Olacaḳdur sañа hep didügi ol
Gel bu İslām dīnin imdi ḳıl ḳabūl

Döndi Ṣıddīḳ didi yā ʿOṯmān sañа
Bir su'ālüm var cevāb virgil bañа

2388 dīnine: di dīne A.
2389 iḳlīmde: iḳlīmde diñür M.
2391 dīninden: dininden A.
2392 Ḳalmadı: Ḳalmadı hīç M; hīç: hiç A. // Durdum: Vardum A, M; revān oldum hemān: hemān oldum revān İ.
2393 gelürmiş: gelürler-imiş M.
2394 ben: pes İ.
2395 ṭoġru: doġrı M.
2396 şimdi: imdi İ.
2397 hep didügi: didügi hep M. // dīnin imdi: dīnini hem İ.
2398 bañа: añа A.

İşbu dīni kim getürdi bu Resūl
Daʿvet itdi ben anı ḳıldum ḳabūl

2400 Var mıdur şekküñ buña bāṭıl mıdur
Fikr ḳıl bu ḥaḳlıġa ḳābil midür

Daḫı şol dīn kim dutageldüñ anı
Yaʿnī şol ata dedeler dīnini

Bir para ṭaş ne görür ne işidür
Niçe tañrıdur ki ādem işidür

Küllī ādem düzer anuñ heybetin
Ellerin ayaḳların hem ṣūretin

M 70b Var mıdur bunda gümānuñ iy ulu
Kim bu bāṭıl herze-durur ḳayġulu

2405 Ṭoġru söyledüñ didi ʿOs̱mān hemīn
Ṣundı öpdi ol Resūlu'llāh elin

İtdi beyʿat ḫoş Müsülmān oldı ol
Ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla īmān buldı ol

Pes Resūlu'llāh öpüp ḳoçdı anı
Ḫurrem oldı ṭoldı nūr cānı teni

Pes buyurdı ġusl idüp ḳıldı namāz
Döndi bāṭıldan Ḥaḳa ḳıldı niyāz

Hemān īmān nūrı-la göñli ṭoldı[1]
Müsülmānlar bişincisi ol oldı

2400 şekküñ buña: buña şekküñ M; şekküñ: şek İ.
2401 Daḫı: Yaʿnī A, M; kim: ki A. // şol ata dedeler: kim şol ata dede İ.
2402 para: pāre M, İ; ṭaş: ṭaşdur A, İ. // ki: kim A, M.
2403 Küllī: Küllīsin M; heybetin: heyʾetin M, İ.
2404 bunda gümānuñ: gümānuñ aña M.
2405 ol: İ nüshasında yoktur; elin: yedlerin M.
2406 İtdi beyʿat (Berlin 64b): Beyʿat itdi A, M; Müsülmān oldı: Müslimān oldu M. // Ṣıdḳ u: Ṣıdḳ-ı A, Ṣıdḳ-ıla M.
2407 oldı: oldu M; ṭoldı: ṭoldu M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2409 īmān: M nüshasında yoktur. // Müsülmāñlar: Müslimāñlar M.

2410 Ammā Ṭalḥa ibn-i ʿAbdu'llāh daḫı
Kim Ebū Bekre olurdı_ibn-i aḫı

Çün Ebū Bekrüñ Müsülmān olduġın
Ol işitdi put dīnin terk ḳılduġın

İ 47b Ḳatı geldi aña didi varayum
Girçek-ise anı iki yarayum

A 71b Pes ḳılıcın ḳuşanup oldı revān
Çün Ebū Bekr evine vardı hemān

Ḳaḳıyuban ḫışm-ıla didi aña
N'oldı sañа gitdi ʿaḳluñ di bañа

2415 Kim varup bir cāẕūya aldanasın
Sen anuñ siḥrini girçek ṣanasın

Bu ebā ecdād dīnini ḳoyasın
Pes varasın bir yetīme uyasın

Ol didi kim bu ebā ecdād dīni
Di bañа kimüñ dīni-durur anı

Ṭalḥa didi Lāt u ʿUzzānuñ dīni
Kim dutageldi ebā ecdād anı

Ol didi kim Lāt u ʿUzzā kim-durur
Dünyede anlar neye ḥākim-durur

2420 Ṭalḥa didi tañrınuñdur ḳızları
Didi Ṣıddīḳ kim ṭoġurdı bunları

2410 olurdı: ol idi M.
2411 Müsülmān: Müslimān M. // dīnin: dinin A; ḳılduġın: ḳıldıġın M, itdüġin İ.
2412 aña didi: didi aña İ.
2413 oldı: oldu M.
2414 didi: didi kim İ.
2415 cāẕūya: cāzūya M, İ. // siḥrini: siḥrine M.
2416 dīnini: dīnini sen M, dinini A.
2417 kim: İ nüshasında yoktur; ebā ecdād dini: ecdād dīnini M; dīni: dini A, M. // dīni: dini A, İ; dini-durur: durur dīni İ.
2418 dīni: dini A. // dutageldi: ṭutageldük İ.
2419 Dünyede: Dünyāda İ.
2420 ṭoġurdı: doġurdı A; bunları: anları M, İ.

M 71a Ṭalḥa eydür ʿāciz oldum bir cevāb
Bulımazam kim virem oldum ḫarāb

Biz bu sözi söyleşür-iken ʿAlī
Geldi Ṣıddīḳ didi aña yā velī

Ṭalḥa eydür Lāt u ʿUzzā tañrınuñ
Ḳızlarıdur fikrini görgil bunuñ

Şāh-ı merdān didi ḥāşā söz degül
Ḥaḳḳı bilgil kim münezzeh-durur ol

2425 Bu ẓālimler bu mülḥidler sözinden[1]
Ne bilsün Ḥaḳḳı bilmez kendözinden

ʿAvret oġlandan münezzehdür İlāh
Yoḳ şerīki bir-durur ol Pādişāh

Putlaruñ kimdür anası di baña
Tañrınuñ ḳızları dirsin çün aña

Ṭalḥa eydür ben ḳatı oldum ḫacīl
Söz bulımazam diyem oldum ẕelīl

Pes Ebū Bekre didüm yā_ibn-i aḫı
Bil Müsülmān oluram uş ben daḫı

2430 A 72a Kim Muḥammed dīni dīn-i ḥaḳ-durur
Ḳalmadı şübhem daḫı muṭlaḳ-durur

Pes ʿAlī-y-ile bile olduḳ revān
Muṣṭafā ḳatına çün varduḳ hemān

2421 eydür: didi A, M. // kim: ki İ.
2422 söyleşür: söyleşir M. // yā: ol M.
2423 Ḳızlarıdur: Ḳızlarıdır İ; bunuñ: anuñ M.
2424 bilgil: bil İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2425 mülḥidler : müfsidler İ. // kendözinden: kendi özinden M.
2426 Yoḳ şerīki bir-durur ol: Yoḳ-durur şerīki birdür M; şerīki: şirk İ.
2427 anası: atası M; kimdür anası: kim anıdi didi İ. // dirsin: dirsün M; çün: İ nüshasında yoktur.
2428 Söz bulımazam diyem: Daḫı söz bulamadum M.
2429 ibn: ben A, İ. // Müsülmān: Müslimān M; oluram: oldum İ.
2430 dīn-i: dīndür A, muṭlaḳ M. // muṭlaḳ: girçek M.
2431 bile: M nüshasında yoktur; revān: revāne M. // Muṣṭafā: Resūl M; çün varduḳ hemān: vardıḳ hemāne M; çün varduḳ: varduḳ çün İ.

Resūlu'llāh baḳup yüzüme güldi[1]
O gülmekden içüm nūr-ıla ṭoldı

Pes ʿAlī didi ki Ṭalḥa yā Resūl
Geldi Ḳur'ān diñlemege sizden ol

Başladı Ḳur'āna Peyġāmber hemān
Oḳıdı bir niçe āyet ol zamān

2435 Ḥaḳ Taʿālā birligin ululıġın
Yirde gökde dāyimā ṭolulıġın

Çün işitdi aġladı Ṭalḥa hemān
Didi ayruḳ ḳalmadı daḫı gümān

İ 48a Barmaġın ḳaldurdı iḳrār eyledi
Ḫoş şehādet sözlerini söyledi

M 71b Pes gelüp aldı Resūlu'llāh elin
Öpdi beyʿat itdi ṣıdḳ-ıla yaḳīn

Dönmeye ayruḳ giderse cān u baş
ʿAvret oġlan māl u milk rızḳ u ḳumāş

2440 Düşmen-ile ceng ide olduḳca cān
Tā teninde bir nefes ḳalduḳca cān

Pes Resūlu'llāh buyurdı ġusl ide
Hem ṭonın yuya necāsetler gide

Ṭalḥanuñ çünkim Müsülmān olduġın
Bildi kāfir put dīnin terk ḳılduġın

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2434 Oḳıdı: Oḳudı A, M; niçe: nice M, İ.
2435 dāyimā: dā'imā M, İ; ṭolulıġın: ṭoluluġın A.
2437 Barmaġın: Parmaġın İ.
2438 beyʿat: bī'at M, İ; yaḳīn: hemīn İ.
2439 ayruḳ: ġayrı İ.
2440 düşmen: düşmān İ; ide: idem A, M. // Tā: Tek M; teninde: ki tende M; ḳalduḳca: ḳaldıḳca M.
2441 Resūlu'llāh buyurdı: buyurdı Resūlu'llāh İ.
2442 çünkim: çün M; Müsülmān: Müslimān M. // dīni: dinin A; ḳılduġın: ḳıldıġın M, itdügin İ.

Ol Resūlu'llāha key ḫışm itdiler[1]
Her biri göñlinde bir kīn dutdılar

Rāvī eydür çün Ḳureyş uluları
Gördiler oldı Müsülmān oları

2445 Her birisi ol puta ṭapanlara
Serzenişler ider oldı anlara

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ki dirler bir ṭaşa niçün ṭaparsız
Eli dutmaz ayaġını öpersiz

Gözi görmez öñinde yüzüñüzi
Sürersiz yire yüz ü gözüñüzi

A 72b Ne aṣṣı idebilür ne ziyānı
Niçesi Tañrı idinürsiz anı

Niçe ādemsiñüz ṭaşa ṭaparsız
Utanmadın ṭaş ayaġın öpersiz

2450 Meger kim bir bölük ḥayvānsıñuz siz
Yeḫud yoḳ ʿaḳluñuz nādānsıñuz siz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
İttifāḳ eyledi kāfir durdılar
Ol Ebū Ṭālib ḳatına vardılar

Didiler aña Muḥammed iy ulu
Gör ki niçe ḳıldı bizi ḳayġulu

---

1 İ nüshasında bu beyit ile 2444. beyit yer değiştirmiştir.
2443 Resūlu'llāha key: Resūle key ḳatı M. // kīn: kin M; dutdılar: ṭutdılar İ.
2444 Müsülmān: Müslimān M; oları: uluları M; oldı Müsülmān oları: Müsülmān olmış ululları İ.
2445 ol: çün M. // Serzenişler ider: Serzeniş iderler A, Serzenīş iderler M.
2446 niçün: neyçün A. // dutmaz: ṭutmaz İ.
2447 yüzüñüzi: yüziñüzi M. // yüz ü: yüzüñüzi A, M; gözüñüzi: ü gözi A.
2448 ne: ne ḫod M. // anı: siz anı M.
2449 ādemsiñüz: ādemsiñiz A, ādemsiz M.
2450 bir: İ nüshasında yoktur; ḥayvānsıñuz: ḥayvānsıñız A, M. // Yeḫud: Yāḫud M, İ; ʿaḳluñuz: ʿaḳlıñuz M; nādānsıñuz: nādānsıñız A; yoḳ ʿaḳluñuz: ʿaḳluñuz yoḳ İ.
2451 eyledi: itdi M; kāfir: kāfirler M; durdılar: ṭurdılar İ. // ḳatına: evine A, M.
2452 ki: M nüshasında yoktur.

Başladı bu ḫalḳı bir bir azdurur
Ḳaṣd ḳıldı dīnümüzi bozdurur

Kendüye uymayanı nādān ṣayar
Kim sözin dutmaz-ısa ḥayvān ṣayar

2455 M 72a Hīç-durur dir ṭapduġumuz putları
Dir put ehlidür cehennem itleri

Kendünüñ Tañrısını durmaz öger
Bu bizüm tañrılarumuza söger

Sen ulumuzsın bizüm aña digil
Kim dilini dutsun aña söylegil

Yāḫu çıḳsun gitsün aramuzdan ol
Çünki olmaz olmadı hīç bizden ol

Yā kerem ḳıl sen anuñla ḳo bizi
Kim ḳatı incidür oldı o bizi

2460 Ḥurmet itmeseydi ger bu ḫalḳ saña
Şimdi anı ḳılmış-ıduḳ bir yaña

İy ulu lāyıḳ görür misin bunı
Kim düşe bāṭıl ola Lātuñ dīni

İ 48b Hem Hübel aʿlā vü Sāf u Nāʾile
Tañrılıḳdan düşe ṭaşa ṣayıla

Üç yüz altmış putlar olsun mı yalan
Kendünüñ tañrısı mı ḳalsun hemān

2453 bu ḫalḳı bir bir: bir bir bu ḫalḳı M. // Ḳaṣd: Ḳaṣdı M.
2454 dutmaz-ısa: ṭutmaz-ısa M, İ.
2455 Hīç: Hiç A; ṭapduġumuz: ṭaptuġuñuz A, M.
2456 durmaz: ṭurmaz İ. // bizüm: bizim M; tañrılarumuza: tañrımuza ṭurmaz İ, tañrılarımuza M.
2457 Sen: Pes İ. // dutsun: ṭutsun İ.
2458 Yāḫu: Yāḫud M, İ; çıḳsun: çıḳsın M. // Çünki: Çünkim İ; olmadı: oldı M; hīç: hiç A.
2459 sen anuñla ḳo: ḳo sen anuñla M. // incidür oldı: incide yörür M.
2460 itmeseydi: itmeyeydi M; bu: ol M.
2461 bunı: anı M. // dīni: dini A.
2462 Tañrılıḳdan düşe ṭaşa ṣayıla (Berlin 66a): Bāṭıl olup şöyle varsun mı yile A, M, Bāṭıl olup şöyle varsun mı bile İ.
2463 putlar (Berlin 66a): tañrı A, M, İ.

Pes Ebū Ṭālib didi olmañ melūl
Ol ne dirsem sözümi ḳılur ḳabūl

2465 A 73a Gelsün añа uş kişi göndüreyüm
İşbu işden ben anı döndüreyüm

Pes duruban gitdiler ol ḫalḳ hemān
Muṣṭafā girdi ḳapudan ol zamān

Pes Ebū Ṭālib didi yā cān-ı ʿam
Ne belādur bu çekersin yā ne ġam

Ḳo Ḳureyş ḳavmını añma bunları
Başuña üşürme bu azġunları

Anlaruñ tañrılarını añma sen[1]
Kim sañа bir iş iderler-ise ben

2470 Ḳatlanımazam ḳopar fitne hemīn
Gel buları terk idüp olġıl emīn

Ol ulular şimdi bañа geldiler
Cümlesi senden şikāyet ḳıldılar

M 72b Didiler biz ḥurmet iderüz sañа
Yoḫsa anı ḳılduġ-ıdı bir yañа

Öldürürler seni oġul itmegil
Gel kerem ḳıl bunı ḳoġıl itmegil

Didi Peyġāmber ki yā ʿamu düni
Kimse bugün ḳıla mı dünki güni

2475 Güneşi ay yā ayı gün ide mi
Yāḫu kimse gündüzi dün ide mi

2465 göndüreyüm: göndüreyim M. // işden: işde İ; döndüreyüm: döndüreyim M.
2466 duruban: durıban A, ṭuruban İ.
2467 yā: iy A, M.
2468 Ḳo: İ nüshasında yoktur. // bu: ol M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2470 Ḳatlanımazam: Ḳatlanamazam M, İ. // idüp: eyle İ.
2472 Yoḫsa: Yoḳsa İ; ḳılduġ-ıdı: ḳılmış-ıdıḳ M, ḳılduġ-ıduḳ İ.
2473 ḳoġıl: sen gel M.
2474 ʿamu: ʿammu M, İ.
2475 Yāḫu: Yāḫud M.

Ben niçe Perverdigāruñ emrini
Dutmayam benden mi direm ben bunı

Bañа “fāṣdaʿ”[1] diyü emr olmış-durur
Ḥaḳ Çalapdan Cebrāʾīl gelmiş-durur

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ[2]

Pes niçesi dutmayam bu emri ben
Ger saʿādet ister-iseñ ʿammu sen

Sen daḫı bu dīne nuṣret eylegil
Küfri ḳo gel Ḥaḳḳa ġayret eylegil

2480 İtmez-iseñ bini vir beyān bañа
Yardım ider ben ṣığınmışam añа

A 73b Pes Ebū Ṭālib didi cāndan bañа
Sevgülüsin bu cihāndan sen bañа

Tā tenümde olduġınca bāḳī cān
Yardım idem sañа iy cān-ı cihān

Göñlüñi ḫoş dut diri olduḳca ben
Sen ḳayurma ḳorḳmaġıl hīç kimseden

Ḳomayam üstüñe bir yapraḳ senüñ
Düşmenüñüñ gözine ṭopraḳ senüñ

2485 Pes dönüp ḳardaşlarına söyledi
İy ulular bir ġarīb gelse didi

2476 Dutmayam: Ṭutmayam İ.

1 “Açıkça ortaya koy.” Hicr, 15/94. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: “Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah’a ortak koşanlara aldırış etme.”

2477 Cebrā’īl: Cebrā’il M.

2 “Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah’a ortak koşanlara aldırış etme.” Hicr, 15/94. Bu âyet İ nüshasında yoktur.

2478 dutmayam: ṭutmayam İ.

2479 ḳo gel: ḳoġıl A, M; ġayret: daʿvet A, M.

2480 bini: beni M; vir: var M; beyān: biyān A. // Yardım ider ben ṣığınmışam añа: Böyle emr itdi direm öñden ṣoñа A, M.

2481 didi cāndan bañа: dönüp didi añа A, M. // Sevgülüsin: Sevgülüsiñ İ; bu cihāndan sen: hem cihāndan da İ.

2482 olduġınca: olduġunca M. // cān-ı: cān u A.

2483 dut: ṭut İ; diri: didi İ. // ḳayurma: ḳayırma A, M; ḳorḳmaġıl: ḳorḳmagıl M; hīç: hiç A.

Ol ṣığınsa size istese meded
Lāyıḳ olmaz kim ḳılasız anı red

Pes revā ola mı bu oğlumuzı
Kim gözümüz nūrıdur ṭoğru sözi

M 73a, Ḥaḳ Taʿālānuñ ḳatından geldi ol
İ 49a Virbidi yiryüzine ḳıldı Resūl

Ḳoyasız aña eẕālar ideler
Bī-günāh cevr ü cefālar ideler

2490 Didi anlar ḥāşe li'llāh biz anı
Ḳor mıyuz kim el uzada düşmeni

Tā ki tende ẕerre deñlü cān ola
Düşmen el urmaḳ buña ḳandan ola

Dürişelüm işini ḳalduralum
Ölelüm yolında hem öldürelüm

İşbu devlet faḫrumuzdur ḫo bizüm
Tā ḳıyāmet ʿizzümüzdür bu bizüm

Pes yirinden ḳalḳdı Ḥamza pehlevān
Ḫoş Müsülmān oldı geldi ol hemān

2495 Beyʿat itdi cāndan iḳrār eyledi
Put dīninden döndi inkār eyledi

Naʿra urdı çekdi ḳılıcın hemān
Didi uşda ḳılıç uşda baş u cān

2486 meded: mided M. // kim: ki İ.
2487 bu: ki M, bir İ. // nūrıdur: nūrı hem M; ṭoğru sözi: doğrumuzı A, ṭoğrumuzı M.
2488 virdi: anı M; ḳıldı: virdi A, M; Resūl: ḳabūl İ.
2489 eẕālar: iẕālar A, M, kim ẕūr M. // cevr ü: cevr-i M, İ; ideler: ide İ.
2490 ḥāşe: ḥāşā İ, M.
2491 düşmen: düşmān İ, M; urmaḳ: bolmaḳ A; buña: M nüshasında yoktur.
2492 Dürişelüm: Dürüşelüm M, İ. // yolında: yolunda A, İ.
2493 ḫo: ḫod İ, M; ḫo bizüm: ḫūyımuz İ. // ʿizzümüzdür bu bizüm: ʿizzümüz merġūbumuz İ.
2494 pehlevān: pehlüvān M. // Müsülmān: Müslimān M.
2495 Beyʿat: Bīʿat M, İ. // dīninden: dininden A, İ.
2496 uşda: işde İ.

Düşmenüñ-ile öñüñde kāruzār
Ḳılayum kim ṭaña ḳalsun rūzigār

A 74a Yā Resūla'llāh melūl olma ḳatı
Göresin olıcaġaz ceng nevbeti

Kim ḳılıcumdan yiri pür-ḳan idem
Cān-şīrīni yoluña ḳurbān idem

2500 Ḫurrem oldı güldi Peyġāmber hemīn
Didi yā ʿammu hezārān āferīn

Ḫoşnūd oldı senden Allāh yā ʿamu
Hem ḥarām oldı saña bilgil ṭamu

Başladı bir bir Müsülmān olmaġa
Ehl-i küfrān ehl-i īmān olmaġa

İlle kāfirler sögerler her biri
Bulıcaḳ ḫalvet dögerler her biri

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
ʿAdāvet baġladılar āşikāre
Daḫı hīç ḳalmadı ayruḳ müdārā

2505 M 73b O kāfirler o ẓālim bī-vefālar
Ḳılurlardı Resūle çoḳ cefālar

Resūlu'llāh ḳavumları elinden
Cefālar çekdügini her birinden

Uzanur söz yazarsam bu kitāba
Ki gelmez çekdügi cevri ḥisāba

Velī diñle diyelüm bir ḥikāyet
Ki oldı ibn-i ʿAbbāsdan rivāyet

2497 Düşmenüñ: Düşmānuñ İ; öñüñde: yoluñda A. // kim: ki A, M.
2498 olıcaġaz ceng: ceng olıcaḳ İ.
2499 Cān: Cān u A, M; şīrīn: şirīn M, İ.
2502 Müsülmān: Müslimān M. // īmān: İslām A, M.
2503 İlle: İllā M, İ.
2504 hīç: hiç A; ḳalmadı: ḳaldı İ.
2506 elinden: ucundan İ.
2507 ḥisāba: ḥesāba M.

Ki aṣḥābdan birisi geldi bir gün
Gözinden yaş dökilür göñli maḥzūn

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
2510 Çün selām virdi oturdı aġladı
Pes Resūlu'llāh ne aġlarsın didi

Ol didi kim yā Resūla'llāh müdām
Bu Ḳureyş kāfirleri hep ḫāṣṣ u ʿām

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bize her ḳanda uġrarsa sögerler
Yaluñuzca bulıcaġaz dögerler

İ 49b Bizi dögdükleri hīç ġam degüldi
Ḳırarlarsa daḫı ġam hem degüldi

Velī oda yaḳarlar cānumuzı
Añarlar çünki sen sulṭānumuzı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
2515 A 74b Pes Resūlu'llāh didi olmañ melūl
Bizden öñdin geldi gitdi çoḳ resūl

Her birine çoḳ eẕālar itdiler
Dürlü dürlü çoḳ cefālar itdiler

Baʿżısını pāre pāre ḳıldılar
Baʿżısını dutup oda ṣaldılar

Baʿżısını dırnaḳ-ıla ditdiler
Baʿżınuñ başın kesüben atdılar

Anlaruñ hīçbiri yoldan dönmedi
Söyledi tevḥīdi hīç incinmedi

2509 Gözinden: Gözünden M; dökilür: döküler M; göñli: göñlü M.
2512 sögerler: şükürler İ. // Yaluñuzca bulıcaġaz: Yaluñuz bulıcaġaz hem A, M.
2513 ġam hem: hem ġam A, M; hem: İ nüshasında yoktur.
2515 geldi gitdi çoḳ: daḫı çoḳ geldi M; gitdi: gördi İ.
2516 eẕālar: iẕālar A, izālar M. // cefālar: cezālar M, İ.
2517 ḳıldılar: itdiler M. // dutup: ṭutup İ; ṣaldılar: atdılar M.
2518 dırnaḳ-ıla ditdiler: dırnaġ ile dutdular M, dırnaġ ile ṭutdılar İ. // kesüben: kesiben A, kesüp M; atdılar: itdiler İ.
2519 dönmedi: çıḳmadı M. // incinmedi: incitmedi M, İ.

2520 Ġam yimeñ olmañ melūl uş ḳaldı az
Kim olasız siz cihānda ser-firāz

Ḥaḳ Taʿālā size nuṣret viriser
Şarḳa ġarba ḳılıcuñuz iriser

M 74a Pes hemān ḳalḳdı yirinden ol Resūl
Kaʿbeden yaña yöridi gitdi ol

Ḳamu mü'minler uydı Muṣṭafāya[1]
İrişdiler çün ol Bāb-ı Ṣafāya

Anda-y-ıdı ol Ebū Cehl-i laʿīn
Hem Ḳureyş kāfirleri bile hemīn

2525 Gördi çün bunları Peyġāmber hemān[2]
Didi yā ḳavm siz eyidüñ bī-gümān

Ḳamu "lā ilāhe illa'llāh"[3] diñüz[4]
Hem Muḥammeddür Resūlu'llāh diñüz

Cümlesi ḫışm itdiler anlar hemīn
Durdı yirinden Ebū Cehl-i laʿīn

Kaʿbenüñ içine girdi ol laʿīn
Pes çıḳardı bir küçücük put hemīn

Altun-ıla ṣuvamışlardı yüzin
Hem zümürüdden düzetmişler gözin

2520 siz: tā M, bu İ.
2522 ol Resūl: Muṣṭafā M. // yöridi: Yörüdi M; gitdi ol: ol ṣafā M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2523 ol: A ve M nüshalarında yoktur.
2524 Cehl-i: Cehīl İ.
2 İ nüshasında bu beyitten sonra "Ebū Cehīl Laʿīn-ile Mekke Uluları Muʿcizāt-ı Resūl ile Şermesār Olduġıdur" başlığı vardır.
2525 çün bunları Peyġāmber: Peyġamber bunları pes M. // siz eyidüñ: siz de idüñ M, siz idüñ kim İ.
3 "Allah'tan başka ilâh yoktur." Kelime-i Tevhid. Bu ifadenin Türk şiirinde kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s. 102.
4 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2526 Ḳamu: Ḳamuñuz A, M. // Muḥammeddür: Muḥammedün M.
2527 itdiler: itdi çün İ; anlar: aña M. // Durdı: Ṭurdı İ; Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M.
2528 laʿīn: hemīn A.
2529 ṣuvamışlardı: ṣıvamışlardı M, İ. // zümürüdden: zümürrütden M.

2530 Öpdi yüzin gözini yire ḳodı
Döndi bu kez yā Muḥammed sen didi

Dāyimā dirsin benüm Tañrım baña
Ḳamu nesneden yaḳın öñden ṣoña

A 75a Yirde gökde her ne var-ısa bilür
Her ne kim olsa ḳamusın ol ḳılur

Ṣūretini niçedür bilür misin
Gicede gündüzde hīç görür misin

Pes Resūlu'llāh didi kim iy delü
Her uludan Ḥaḳ Taʿālādur ulu

2535 Ḳamuyı görür sözini işidür
Anı görmek ādemüñ ne işidür

Kimse görebilmez anı şöyle kim
Manẓar-ı aʿlāda-durur ol Kerīm

Münezzehdür muḳaddesdür cihetden[1]
Ki ḥadd u mādde vü ṣūret ṣıfatdan

İ 50a Pes niçesi göriser ādem anı
İy delü ḥayvān kişi ʿaḳluñ ḳanı

M 74b Ol laʿīn didi hele biz her dem uş
Kim görürüz tañrılarumuzı ḫoş

2540 Secde ḳıldı pes yire urdı yüzin
Ol putuñ ayaġına sürdi gözin

2530 gözini: gözüni M, İ.
2531 Dāyimā: Dā'imā M, İ; dirsin: dirsiñ İ; Tañrım: Tañrum A.
2532 var-ısa: varusa M.
2533 Gicede: Gice M; hīç: hiç A.
2535 sözini: sözüni A, M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2537 ḥadd u mādde: ḥaddi tāze İ.
2538 göriser: görüser M.
2539 tañrılarumuzı: tañrılarımuzı İ; ḫoş: uş M.
2540 putuñ: putuñ M, İ.

Yalvaruban çoḳ taẓarruʿ eyledi
İy ilāhum dilerem senden didi

Bu Muḥammed ḥaḳḳına hicv eylegil
Hem senüñ tañrılıġuñı söylegil

Ḥāẓır-ımış anda bir dīv-i laʿīn
Geldi ol put içine girdi hemīn

Ol putı depretdi bir ün eyledi
Bir iki bīhūde herze söyledi

2545 Pes Ḳureyş kāfirleri şād oldılar
Her biri ḫandān oluban güldiler

Çün bu azġunlığı Peyġāmber görür
Ḫışm ider döner yüzini döndürür

Ol laʿīnler durdı hep ün eyledi
Her biri bir dürlü herze söyledi

İbn-i Mesʿūd didi ben yitdüm yaḳīn
Ol Resūlu'llāhuñ ardından hemīn

A 75b Pes ridāsına yapışdum söyledüm
Bu ne ḥāldür yā Resūla'llāh didüm

2550 Döndi baña ḫışm iderek söyledi
Mü'min-iken kāfir olduñ mı didi

Ben didüm va'llāhi yoḳ illā baña
Key ʿaceb geldi buña ḳaldum ṭaña

İşbu ṭaşuñ yoḳ dili görmez gözi
Bir cemāddur bu niçe söyler sözi

2541 Yalvaruban: Yalvarıban A. // dilerem: diler M.
2542 ḥaḳḳına: ḥaḳḳında sen M.
2544 putı: putu İ. // herze: sözler A, M.
2545 oluban: olıban A; ḫandān oluban güldiler: şādān u ḫandān oldılar İ.
2546 yüzini: yüzüni M; döndürür: dönderür A.
2547 durdı: ṭurdı İ.
2548 yitdüm: idüm İ. // ardından hemīn: ardında yaḳīn İ.
2551 vallāhī: vallāh M, İ.

Döndi iy miskīn didi bañа Resūl
Dīv-durur kim put içine girdi ol

Ḥaḳ Taʿālā ḳılısar anı helāk
Eyleyiser hem ciger-gāhını çāk

2555 Kim zīrā her dīv ki yāḫud ġayrı dīv
Düşmen oldı bir Resūle ḳıldı rīv

M 75a Ḥaḳ Taʿālā tīzcek öldürür anı
Ṭamunuñ odına ṣaldurur anı

Menziline vardı Peyġāmber hemīn
Pes oturdı çıḳmadı üç gün yaḳīn

Ol Ḳureyş kāfirleri şād oldılar
Her birisi bir şemāte ḳıldılar

Daḫı artuḳ oldı azġunlıḳları
Çün muḳadder oldı maġbūnlıḳları

2560 Geçdi üç gün çün tamām oldı hemīn
Ol Resūlu'llāh ḳatında mü'minīn

Dirilüp oturmış-ıduḳ kim hemān
Bir kişi girdi ḳapudan nā-gehān

Başı büyük boyı uzun bir ʿArab
Bir ḳara dülbend ṣarınmış key ʿaceb

İ 50b Hem elinde bir yalın ḳanlu ḳılıç
Görmedük biz añа beñzer kimse hīç

Pes selām virdi yire çökdi dizin
Öpdi Peyġāmber elin sürdi yüzin

2553 kim put içine: put içine çün M.
2554 hem: İ nüshasında yoktur.
2555 zīrā: zirā M; yāḫud: yā M. // düşmen: düşmān M, İ; rīv: dīv M.
2556 tīzcek: tizcek A, M; öldürür: öldürdi İ. // ṣaldurur: ṣaldırur M, ṣaldurdı İ.
2557 yaḳīn: hemīn M.
2558 oldılar: oldular M. // şemāte: temāşā İ, şamā A.
2561 oturmış-ıduḳ: oturmış-ıdı A, M.
2562 boyı: boynı A, M.
2563 ḳanlu: ḳatlu M. // hīç: hiç A.
2564 virdi: virüp İ.

2565 Didi Peyġāmber ki gök ehli misin
Yāḫu yir ehli misin digil nesin

A 76a Yā Resūla'llāh didi pes ol hemīn
Ben yir ehliyem velī dīvem yaḳīn

Nūḥ zamānında Müsülmān olmışam
Ümmetüñem ehl-i īmān olmışam

Ḥaḳ nebīsin ben inanmışam sañа
Şimdi dīvler bir ḫaber virdi bañа

Musfiran dīv bī-edeblik eylemiş
Put içinden niçe herze söylemiş

2570 Şimdi üç gün oldı anı isterem
Kim añа güstāḫlığını gösterem

Şarḳı ġarbı berri baḥri ben tamām
Gezdüm uşda şimdi buldum yā imām

İşbu ḳılıç-ıla öldürdüm anı
Uş ḳılıcumdan aḳar baġrı ḳanı

M 75b Uş Ṣafā Mervede düşmişdür yatur
Gevdesi it gibi şişmişdür yatur

Bañа destūr vir ki girem ol puta
Ṭoġru sözler söyleyem ben ol ite

2575 Pes Resūlu'llāh didi var eylegil
İlle kim aduñ nedür şimdi digil

Didi Müshir ibn-i ʿAbherdür adum
Didi Peyġāmber ki ʿAbdu'llāh ḳodum

2565 Yāḫu: Yāḫud M, İ.
2567 Müsülmān: Müslimān M. // olmışam: bulmışam M.
2569 Musfiran: Musḳaden İ. // içinden: içinde İ; niçe: nice M, İ.
2570 güstāḫlığını: güstāhlığını İ.
2571 Şarḳı: Şarḳ u M, İ.
2572 İşbu: Uşbu M. // ḳılıcumdan: ḳılıcımdan M.
2573 Ṣafā: Ṣafā vü M; düşmişdür: düşmiş M.
2575 Pes: İ nüshasında yoktur. // İlle: İllā M, İ.
2576 Müshir: Mihr İ.

Destūr aldı gitdi ol dīv yolına
Biz Resūlu'llāh-ıla durduḳ yine

Vardı Peyġāmber Ṣafā vü Merveye
Kim Ḳureyş ehlini daʿvet eyleye

Gördük oturmış Ḳureyş ululları
Çünki Peyġāmber göricek oları

2580 Dönderüp yüzin olara söyledi
Yā ḳavum siz Tañrı birdür diñ didi

Ben ḳulıyam hem Resūli muṭlaḳā[1]
Siz daḫı iḳrār idüñ dönüñ Ḥaḳa

Ol ḳavum ḳamu ḫışım-nāk oldılar
Kimisi sögdi kimisi güldiler

A 76b Pes Ebū Cehl-i laʿīn durdı hemān
Vardı getürdi putını ol revān

Ḳodı yire aña secde eyledi
And virdi yine hicv eyle didi

2585 Ol Müsülmān dīv puta girdi hemān
Ol putı depretdi ırġatdı revān

Put içinden şöyle rūşen söyledi
İy Yehūdīler Neṣārālar didi

Ḥaḳ nebīdür ḥaḳ nebīdür Muṣṭafā
Ḥaḳ dīn anuñ dīni-durur muṭlaḳā

2577 durduḳ: ṭurduḳ İ.
2578 ehlini: ḳavmın İ.
2580 yüzin: yüzün İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
2582 ḳamu: cümle A, M; oldılar: oldular M. // kimisi güldiler: kimi gülüşdüler M.
2583 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M; durdı: ṭurdı İ. // getürdi: getürür M; putını: putunı A, putunı M, İ; revān: zamān M, İ.
2585 Müsülmān: Müslimān M. // putı: putu İ; revān: hemān İ.
2586 içinden: içinde İ.
2587 Nebīdür: Resūldür M.

İ 51a Yirde gökde Tañrı bir-durur hemān
İşbu putlar herzedür küllī yalan

Kim ki Tañrıdur dir-ise putları
Olısar anlar cehennem itleri

2590 İy delüler siz gelüñ uyuñ Ḥaḳa
Dīn Muḥammed dīni-durur muṭlaḳā

M 76a Şarḳı ġarbı dutısar-durur bu dīn
Ḥaşre degin yitiser-durur bu dīn

Siz daḫı dönüñ Ḥaḳa ḳırılmadın
Defterüñüz ḳahr-ıla dürilmedin

Tekbīr itdiler Müsülmānlar hemīn
Durdı yirinden Ebū Cehl-i laʿīn

Ol putı ḳalduruban urdı yire
Depdi yüzin gözini sürdi yire

2595 Didi aldanduñ Muḥammed siḥrine
Yardım idersin sen anuñ dīnine

Lāt ḥaḳḳı daḫı ṭapmazam saña
Tañrılıġuñ daḫı gerekmez baña

Didi ol kāfirler añа iy ulu
Bu senüñ tañrıñ meger oldı delü

Dün Muḥammed ḥaḳḳına hicv eyledi
Gör ki bugün niçe sözler söyledi

2588 bir-durur: birdür İ.
2589 Olısar: Ol olısardur M.
2590 dīni-durur: dīnidür İ.
2591 Şarḳı: Şarḳ u İ; dutısar: dutusar M; dutısar-durur: ṭutısardur İ. // yitiser-durur: yitiserdür İ.
2592 Defterüñüz: Defteriñüz M.
2593 Müsülmānlar: Müslimānlar M; Durdı: Ṭurdı İ; Cehl-i: Cehīl İ.
2594 putı: putu İ. // gözini: gözüni A, İ.
2595 aldanduñ: aldandıñ İ. // idersin: idersiñ İ.
2597 ol kāfirler: kāfirler M; iy: kim iy M.
2598 sözler: herze M.

Ol laʿīn didi kim ol cāẕū-durur
Tañrımuzı daḫı yoldan azdurur

2600 A 77a Durdılar pes ol Ḳureyş cāhilleri
Bī-edeblik eylediler her biri

Her birisi dürlü dürlü sögdiler
Üşdiler mü'minleri çoḳ dögdiler

ʿUtbe melʿūn Muṣṭafānuñ yüzine
Tükürür pes tükrügi döndi yine

Kendünüñ yüzine düşdi ol hemīn
Pis oldı yüzi kendüsi laʿīn

Dört yañadan ṭaş aġaç üşürdiler
Seçmediler kimseyi hā urdılar

2605 Ol Ebū Bekri igen çoḳ dögdiler
Dögmeyene ḳaḳıdılar sögdiler

Pes Ebū Ṭālibe irişdi ḫaber
Geldi yitdi hayḳırup bir ün ider

Çün Ebū Ṭālib irişdi gördiler
Pes çekilüp bir yañaya durdılar

M 76b Sögdi anlara ḳaḳıdı söyledi
Her birine bir hücūmat eyledi

Pes didi anlar Muḥammedden bize
Çoḳ cefālar irdi uş dirüz size

2610 Yā sürüñ bu Mekkeden gitsün anı
Yāḫu kendü boynına kendü ḳanı

2599 kim: ki M; cāẕū: cāzū M, İ.
2600 Durdılar: Durdular M, Ṭurdılar İ.
2601 dögdiler: dögdüler M.
2603 Pis: Telbīs M; oldı: oldu M; laʿīn: hemīn İ.
2604 üşürdiler: üşürdüler M.
2606 yitdi: irişdi M; yitdi ḥayḳırup bir: eyitdi çağıruban İ.
2607 durdılar: durdular M, ṭurdılar İ.
2609 dirüz: diriz M.
2610 bu: siz A; bu: M nüshasında yoktur; anı: bunu A, M. // Yāḫu: Yāḫud M, İ; kendü: kendi M.

Ol didi Mekke bizümdür siz gidüñ
Daḫı durmañ işbu yurtda tīz gidüñ

Fitne ḳopdı el ḳılıca urdılar
Çünki ʿāḳiller bu işi gördiler

İ 51b Ol Ebū Ṭālib ḳatına vardılar
Pes elin öpüp aña yalvardılar

Birbirisi-le yine ṣulḥ itdiler
Döndiler evlü evine gitdiler

2615 Pes Ebū Ṭālib Resūlu'llāh elin
Dutdı aldı ivine vardı hemīn

Pes yarındası yine Ṣıddīḳ hemīn
Geldi Peyġāmber ḳatına ol emīn

A 77b Yaralu ḫaste dökilmiş ṣarılmış[1]
Eli aʿżāları başı yarılmış

Pes Resūlu'llāh didi iy Yār-ı Ġār
Niçesin göñlüñi dutma teng ü tār

Ol didi sen ṣaġ olıcaḳ yā Resūl
Ben ölürsem yoluña hīç ġam degül

2620 Atam anam yoluña olsun fidā
Ġam yimegil ṣaġ āsānam ben gedā

Pes Resūlu'llāh didi şükr eylegil
Ḥaḳ saña Rıḍvān-ı Ekber virdi bil

2611 durmañ: ṭurmañ İ; yurtda tīz: yurddan siz M.
2612 urdılar: urdular M.
2613 Ol: Pes İ.
2614 Birbirisi-le: Birbiri-y-ile M. // Döndiler: Döndüler M.
2615 ivine: evine M, İ; vardı: geldi A, M.
2616 emīn: hemīn M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2617 dökilmiş: dökülmiş ü İ.
2618 iy: İ nüshasında yoktur. // Niçesin: Nicesiñ İ; dutma: ṭutma İ.
2619 hīç: hiç A, M.

O didi Rıḍvān-ı Ekber yā Resūl
Niçe nesnedür bañа bildürgil ol

Resūlu'llāh didi yarın ḳıyāmet[1]
Olıcaḳ ḳopıcaḳ bu ḫalḳ tamāmet

Evvel āḫir ḫalḳ dirilecek tamām
Ḥaḳ tecellī idiserdür ḫalḳa ʿām

2625 M 77a Bir tecellī ḫāṣ idiserdür sañа
Maḥşer ehli ḳala nūruñdan ṭañа

Şükr idüben secde ḳıldı ol hemīn
Hep unutdı derdini göñli ġamın

Rāvī eydür pes bu cevri Muṣṭafā
Gördi düşmenden bu resme çoḳ cefā

Hem Ebū Bekri yaralu gördi ol
Ol mubārek ḫāṭırı oldı melūl

ʿArş u kürsī vü yidi ḳat āsumān
Cünbişe geldi melā'ikler hemān

2630 ʿArş melekleri fiġān eylediler
Ġayret idüp Allāha söylediler

Didiler iy "Mālike'l-Mülk"[2] iy Ḳadīm
Sen görürsin hem bilürsin yā ʿAlīm

2622 nesnedür: nesne M; bildürgil ol: bildir yā Resūl M.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

2623 ḳopıcaḳ: ḳopucaḳ M.

2624 ḫalḳ dirilecek: diriser ḫalḳ İ.

2625 idiserdür: idiser İ. // nūruñdan: yüzüñden A, M.

2626 idüben: idiben A.

2627 pes: çün İ.

2628 gördi: gördü M.

2629 ʿArş u: ʿArş-ı A; vü: bu A, M. // Cünbişe: Cümbüşe M.

2630 ʿArş melekleri: ʿArş u melekler M.

2 "Mülkün sahibi.", Âl-i İmrân, 3/26. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin." Bu ifadenin Türk şiirinde kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s. 119.

2631 Mālike'l-Mülk iy ḳadīm: Mālike'l-Mülkü'l-ḳadīm İ. // görürsin: seversin İ.

Kim şu bed-baḫtlar senüñ maḥbūbuña
N'itdiler āḫir görürsin sen aña

Ḥaḳ Taʿālā didi destūrdur varuñ
Ol ḥabībüm ne buyurursa görüñ

A 78a Ger ʿaẕāb idüñ dise idüñ ʿaẕāb
Ger ḳıruñ dirse ḳıruñ virmeñ cevāb

2635 Ol melā'ikler ḳamusı geldiler
Şöyle gördük āşikāre oldılar

Döşeyüp ḳanatların durdı tamām
Ol Resūlu'llāha virdiler selām

Pes didiler bizi Allāh virbidi
Ol ḥabībüm her ne dirse_idüñ didi

İ 52a Ger ʿaẕāb idüñ dir-iseñ idelüm
Ḳır dir-iseñ hep ḳıralum gidelüm

Pes Resūlu'llāh didi Allāh beni
Virbidi kim bildürem bu ḥaḳ dīni

2640 Gelmişemdür ben bulara daʿvete
Gelmedüm cevr ü cefā vü miḥnete

Ben yitürdüm ḳullıġumı yirine
Ol bilür lāyıḳ nedür her birine

M 77b Ḳoñ buları cevr iderlerse n'ola
Belki bunlardan Müsülmānlar gele

Ḥaḳ Taʿālā işbu maʿnādan hemān
Virmiş ola bunlara belki emān

2632 maḥbūbuña: maḥbūbıña M. // aña: buña İ.
2634 dise: dirse M, İ. // ḳıruñ virmeñ: virmeñüz İ.
2635 oldılar: oldular M.
2636 durdı: ṭurdı İ.
2639 Virbidi: Viribidi M; dīni: dini A.
2640 Gelmişemdür: Gelmişimdi bir M. // cevr ü cefā vü: cevr-i cefā-yı İ.
2642 iderlerse: iderler M. // bunlardan: bulardan M; Müsülmānlar: Müslimānlar M.
2643 emān: īmān M.

Ol melekler ḳamu ḳıldı āferīn
Taḥsīn itdi her birisi yir yirin

2645 Ḳaldılar ṭaña bu ḥilm ü ḳudrete
Bu ṣebāt u ʿilm ü ṣabr u ḥikmete

Ḳaḳıyup kāfirleri kim ḳırmadı
Hem ʿaẕāb itmege destūr virmedi

Ol-durur çün "raḥmeten li'l-ʿālemīn"[1]
Lā-büdd oldılar zamānında emīn

Geldi ardınca bularuñ Cebrā'īl
Didi kim saña selām virdi Celīl

Dört ferişteh uş getürmişem bile
Sen ne buyurur-ısañ bular ḳıla

2650 Uş biri ḥükmindedür ṭaġlar ḳamu
Uş biri ḥükminde-durur cümle ṣu

A 78b Bu biri ḥükmindedür dünyāda yil
Uş biri ḥükmindedür od şöyle bil

Her ne buyursañ buyurġıl bunlara[2]
Ne dir-iseñ itsün ol azġunlara

Geldi ol ṭaġlara ḥükm iden melek
Yā Resūl didi buyur n'itmek gerek

Şol iki ṭaġı buyursañ düreyüm
Bunlaruñ üstine ben çökdüreyüm

2645 ḥilm ü: cümle A, M.
1 "Raḥmeten li'l-ʿālemīn" Bk. 156. beytin dipnotu.
2648 ardınca bularuñ: bularuñ ardınca M; Cebrā'īl: Cebrā'il M. // virdi: itdi İ.
2649 Sen ne: Ne M; buyurur-ısañ bunlar: buyursañ bular anı A, M.
2650 biri ḥükminde-durur: birisi ḥükmindedür M.
2651 ḥükmindedür dünyāda: ḥükminde-durur cümle İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2652 buyursañ: buyurusañ M; buyurġıl: buyurgıl M; bunlara: anlara M.
2652 bunlara: anlara M.
2654 üstine: üstüne M, İ; ben çökdüreyüm: çökereyüm İ.

2655 Ṭaġlaruñ altında ḳalsunlar ḳamu
Cevr ü miḥnet birle ölsünler ḳamu

Pes Resūlu'llāh didi ben bendeyem
Dāyimā ben Allāhuñ emrindeyem

Ḳulından daʿvet ü andan hidāyet[1]
Virür kime ḳılur-ısa ʿināyet

Belki bunlardan Müsülmānlar gele
Ḳoñ buları şimdi ḳırmañ siz hele

M 78a Ol oda ḥükm eyleyen pes söyledi
Yā Resūla'llāh buyurursañ didi

2660 Buyurayum oda yaḳsun bunları
Ḫānümānı birle bu azġunları

Yir ü yurt u ev ü barḳ ʿavret ü er
Şöyle yaḳsun ḳalmasun hergiz eṯer

Muṣṭafā didi iy od tünd olmaġıl
Kim ḥalīmdür Ḥaḳ Taʿālā şöyle bil

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bir emr-ile ölüñ dirse ölürler
Veyāḫud ṭaş oluñ dirse olurlar

İ 52b Velī ḫışmından anuñ luṭfı çoḳdur
Bular nādān-dururlar ʿilmi yoḳdur

2665 Eger bunlar beni kimven bile-y-di
Biri benden niçesi ayrıla-y-dı

2656 bendeyem: ne diyem İ. // Dāyimā: Dā'imā M, İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2657 Ḳulından: Yolundan İ. // Virür: Virüp A.
2658 Müsülmānlar: Müslimānlar M. // ḳırmañ: varuñ M.
2661 ev ü barḳ (Berlin 71b): yaraḳ u A, bunlardan M, eyü rızḳ İ. // hergiz: hirgiz A.
2662 ḥalīmdür: ḥalimdür A.
2663 dirse: dirseñ M. // dirse: dirseñ M.
2664 luṭfı: luṭfu M. // ʿilmi: ʿilmü M.
2665 kimven: kimden M, kimün İ.

Eger bunlara Ḥaḳ rūzī ḳıla-y-dı
Bular daḫı Müsülmānlar ola-y-dı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes ilerü geldi ṣuya ḥükm iden
Yā Resūla'llāh buyur dir dünyeden

A 79a Her ne ṣu var-ısa bunda direyüm
Bunları cümle o ṣuya vireyüm

Ol Resūl didi yoḳ itme ol İlāh
Ol baña yiter muʿīn püşt ü penāh

2670 Ol yile ḥükm eyleyen pes söyledi
Yā Resūla'llāh buyurursañ didi

ʿĀd ḳavmı gibi bu azġunları
Ḳırayum yil-ile bu maġbūnları

Pes Resūlu'llāh didi itme beni
ʿĀleme raḥmet yaratdı ol Ġanī

Ḫalḳa beni raḥmet-içün virbidi
"Raḥmeten li'l-ʿālemīn"[1] sensin didi

Siz yine yirlü yirüñüze varuñ
Her birüñüz ḳullıġuñuzı görüñ

2675 Ḳoñ bularuñla beni Allāh baña
Ol yiter püşt ü penāh öñden ṣoña

M 78b Ol melekler her biri söylediler
Cümle taḥsīn āferīn eylediler

Görmemişüz biz didiler her biri
Saña beñzer bir daḫı Peyġāmberi

2666 bunlara: bunla A, bulara M. // Müsülmānlar: Müslimānlar M.
2667 buyur dir dünyeden: didi çün dünyādan M; dünyeden: dünyādan İ.
2668 cümle o: hem cümle M, ben cümle İ.
2669 Resūl didi yoḳ: Resūlu'llāh didi M, Resūlu'llāh didi yoġ İ.
2672 beni: bunı M, İ.
2673 Ḫalḳa Ḥaḳ A, M; virbidi: viribidi A, M. // sensin: sensiñ İ.
1 "Raḥmeten li'l-ʿālemīn" Bk. 156. beytin dipnotu.
2674 Siz yine yirlü yirüñüze: Sizler yirlü yirüñüze yine M.

Hem işitmedük daḫı bu ḥilm-ile
Ādem ola bu kemāl ü ʿilm-ile

Ḫāṣ melekler ḳaldılar senden ṭaña
Kim utanmadın beşer diye saña

2680 Kim ki dīnüñe gire yardım ḳıla
Ḥaḳ Taʿālā yardım itsün ol ḳula

Biz daḫı her dem duʿācıyuz aña
Kim gelüp ümmet olur-ısa saña

Her birisi ḫoş duʿālar itdiler
Döndiler yirlü yirine gitdiler

İşbu ḳıṣṣa burada olsun tamām
Ol Resūlüñ rūḥına her dem selām

Oḳıyanı diñleyeni yazanı[1]
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

2685 Her ki diler bu duʿāda bulına[2]
Fātiḥa iḥsān ide ben ḳulına

Ḳıṣṣa-yı İslām-ı ʿÖmer Raḍıya'llāhu ʿAnhu[3]

A 79b Söyle iy bülbül ki irdi nevbahār
Çün ber-ā-ber oldı leyl-ile nehār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İ 53a Nebāt emvātı dirildi bezendi
Ḳara yir nev-cüvān oldı düzendi

2678 kemāl ü: kemāl-i M.
2680 dīnüñe gire: senüñ dīnüñe M.
2682 itdiler: ḳıldılar M. // Döndiler: Döndüler M.
2683 İşbu: Hem bu İ. // Ol Resūlüñ: Muṣṭafānuñ İ; her dem: yüz biñ İ.

1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
2685 ki: kim İ; bulına: buluna İ.

3 Başlık A; Ḳıṣṣa-yı İslām-ı ʿÖmer İbn-i Ḫaṭṭāb Raḍıya'llāhu ʿAnhu M; İslām-ı ʿÖmer Raḍıya'llāhu ʿAnhu İ.
2686 ki: kim M, İ; irdi: oldı İ; evbahār: bahār M. // ile: ü M.
2687 emvātı: emvāt A, M; dirildi: dirildi hep M. // Ḳara yir: Ḳarı pīr A, M.

Ḳışuñ zehrinden ölenler dirildi
Yine hep geldi gidenler dirildi

Velī bizden gidenler gelmedi hīç
Kimesne ḥāli n'oldı bilmedi hīç

2690 Gelen gider ḳonan göçer bu yurda
Budur ḳānūn budur ʿādet bu yirde

Gelenler bizden öñdin n'oldı ḳanı
Birinüñ var mıdur göster nişānı

Dünye adı dünyedür yir adı yir
Kimse ḳomaz yir ḳamusın giç ü ir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḳanı Peyġāmber yā ol yārenleri
Neyledi bu çarḫ-ı ġaddār anları

M 79a Ḳanda gitdi ḳanı bunca enbiyā
N'oldılar yā aṣfiyā vü evliyā

2695 Ḳanı ʿubbād ḳanı zühhād n'oldılar
Öldiler hep ḳara ṭopraḳ oldılar

Hep gelen gider velī gelmez biri
Ḳanda gitdi kimse hīç bilmez biri

Çün bu yurtdan kimsene ḳalmaz gider
ʿĀḳil olan bunı kendü terk ider

Kim ki bu menzile göñlin baġladı
ʿĀḳıbet oldı peşīmān aġladı

2688 Yine hep geldi gidenler: Gidenler hep yine geldi A, M, İ.
2689 hīç: hiç A. // Kimesne: Kimse M, Kimsene İ; ḥāli: ḥālini M; ḥāli n'oldı: n'oldı ḥāli A, M.
2690 yirde: yurda İ.
2691 öñdin: evvel M.
2692 Dünye: Dünyā İ; dünyedür: dünyādur M, dūn-durur İ. // yir: bir İ; giç ü ir: kiçi pīr İ.
2693 yā: ye A; yā: M nüshasında yoktur.
2694 N'oldılar: N'oldular M.
2695 n'oldılar: n'oldular M. // Öldiler: Öldüler M; oldılar: oldular M.
2696 hīç: hiç A.
2697 yurtdan: yurddan M; kimsene: kimse M, kimseler İ. // bunı kendü: kişi bunı M, kendüzini İ.
2698 peşīmān: pişīmān M.

Rāvīler şöyle rivāyet eyledi
Çün ʿÖmer İslāmın anlar söyledi

2700 Didiler bir gün Ebū Cehl-i laʿīn
Kim Ḥaremde otururdı ol bī-dīn

Ol Resūli añdı yine söyledi
Ol Ḳureyşe serzenişler eyledi

Didi hergiz bizde ġayret ḳalmadı
Ulularda hīç ḥamiyyet ḳalmadı

A 80a Şol Ebū Ṭālib yetīmi neyledi
Gör ki bizi niçe rüsvāy eyledi

Şimdiye degin aramuzda hemīn
Yoġ-ıdı andan daḫı dervīş yaḳīn

2705 Şimdi yüceldi şuña irdi işi
Kim dīnine vardı girdi çoḳ kişi

Bu ḳadīmi dīnleri durdı bozar
Kendü kendüden yiñi bir dīn düzer

Bunca tañrımuza bizüm ol söger
Kendünüñ bir Tañrısını hā öger

Hem delü ṣayar bizüm ʿāḳilleri
Dir ki sizsiz ādemüñ cāhilleri

Şol ebā ecdād ḳamu ölenleri
Gūr içinde oddadur dir anları

2710 Herzedür dir ṭapduġumuz putları
Dir put ehlidür cehennem itleri

2699 Rāvīler: Rāviler A.
2702 hergiz: hirgiz A. // hīç: hiç A.
2703 neyledi: söyledi M.
2705 dīnine: didine A.
2706 dīnleri: dinleri M; durdı: ṭurdı İ. // kendüden: kendiden İ.
2707 bizüm ol: ol bizüm İ. // Kendünüñ: Kendinüñ M; Tañrısını: Tañrısın İ.
2708 Hem: Hep İ.
2709 oddadur dir anları: odda dir bunları İ.
2710 ṭapduġumuz: ṭapduġuñuz M.

M 79b Bir ḥamiyyet issi yoḳdur kim dura
Ḳurtara bu ḫalḳı anı öldüre

İ 53b Hem bizüm bu tañrılarumuz daḫı
Ḳurtıla anuñ elinden biz daḫı

Öldürene anı nezr olsun baña
Yüz nügi altun vireyüm ben añа

Yüz nügi daḫı vireyüm aḳ gümiş
Her kimüñ gelse elinden işbu iş

2715 Yüz deve daḫı vireyüm aḳ tülü
Pes ʿÖmer ḳalḳdı didi kim iy ulu

Niçe niçe serzenişdür bu baña
Uş varup başın getüreyüm sañа

Pes hemān ḳalḳdı ʿÖmer ive ive
Öyke birle ḫışm-ıla gider ive

Yolda bir kişi didi kim yā ʿÖmer
Hīç bilür misin işitdüñ mi ḫaber

Ḳız ḳarındaşuñ eri hem vardılar
Ol Muḥammed dīnine ḫoş girdiler

2720 A 81b Ger iñanmazsañ boġazla bir ḳoyun
Gör ki yirler mi etinden var bugün

Çün işitdi ol daḫı ḫışm eyledi
Uş ḳırayum anları daḫı didi

Pes ḳuşandı ḳılıcın vardı hemān
Ḳız ḳarındaşı evine ol zamān

2711 dura: ṭura İ.
2712 tañrılarumuz: tañrılarımuz M, İ.
2715 deve: M nüshasında yoktur. // didi kim: yirinden İ.
2716 serzenişdür: serzenīşdür İ.
2717 hemān ḳalḳdı ʿÖmer: ʿÖmer ḳalḳdı hemān M, İ. // birle: ile A, ider M; ive: eve M, İ.
2718 yā: eyā A. // Hīç: Hiç A.
2720 boġazla: boġuzla A.

Ol oturmışdı elinde bir varaḳ
Ṭāhā sūresin idinmişdi sebaḳ

Oḳır-ıdı ḫoş āvāz-ıla ḥazīn
Çünki işitdi ʿÖmer anı hemīn

2725 Diñledi durdı añа kār eyledi
Put dīnine fi'l-ḥāl inkār eyledi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Kilīdi küfrüñ açıldı dökildi
Şeyāṭīn bendleri düşdi sökildi

Düşüp göñline leẓẓāt-ı maʿānī
Ṣafā buldı uyandı göñli cānı

İlāhī nūrı göñline ṣaçıldı[1]
Ṭaġıldı ẓulmeti küfrüñ açıldı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
M 80a Gitdi kendüden ḳarārı ḳalmadı
Daḫı elde iḫtiyārı ḳalmadı

2730 Vālih oldı ʿaḳlı ḥayrān oldı ol
Şöyle ḳaldı ṣanki bī-cān oldı ol

Dirdi ʿaḳlını yine cemʿ eyledi
Pes ḳapuyı ḳaḳdı adın söyledi

Çünki bildi ḳız ḳarındaşı hemān
Ḳorḳdı andan Muṣḥafı ḳıldı nihān

Ḳorḳa ḳorḳa pes yirinden durdı dir
Açdı ḳapuyı ʿÖmer pes girdi dir

2724 Çünki: Çünkim M.
2725 Diñledi durdı: Diñle ṭurdı İ. // dīnine: dīninden İ.
2726 bendleri: putları İ.
2727 göñline: göñlüne M.
1 Bu beyit M nüshasında 2732. beyittir.
2728 göñline: göñlüne M. // Ṭaġıldı: Dağıldı A; ẓulmeti: ẓulmet İ.
2729 kendüden: kendiden İ.
2732 Muṣḥafı: Muṣḥaf İ.
2733 durdı: ṭurdı İ; dir: tiz M.

Dört yaña baḳar durur ḥayrān bigi
Ceẕbe-i Rabbānīden bī-cān bigi

2735 Ne delü-durur ne ḫod serḫoş bigi
Ne ḫod ʿaḳlı var ne ḫod bī-hūş bigi

Pes didi kim ḳarnum aç neñ var getür
Ḳız ḳarındaşı didi kim gel otur

A 81a, Bir ḳuzı vardur getüreyüm semīz
İ 54a Pes boġazla yigil anı iy ʿazīz

Pes boġazladı ʿÖmer ḳıldı kebāb
Çünki pişdi yimelü oldı kebāb

Ḳız ḳarındaşına didi sen daḫı
Gel bile yigil ki yiyem ben daḫı

2740 Ol didi kim zaḥmetüm var ben bugün
Et yimezem yigil anı sen bugün

Pes ʿÖmer bildi Müsülmān olduġın
Dınmadı ayruḳ daḫı yidi hemīn

Pes didi kim ol oḳıduġuñ ḳanı
Dur getür kim vālih itdi ol beni

Ol kelāmdan bir ḥalāvet bulmışam
Bilmezem ki ṣaġ mıyam yā ölmişem

Beñzemez bir şāʿirüñ şiʿrine ol
Hīç ḫaṭībüñ ḫuṭbesi eyle degül

2745 M 80b Çünkim ol ḳız ḳardaşı bildi anı
Ol varaḳ ḳanda-y-ısa aldı anı

2734 durur: ṭurur İ; ḥayrān: ḥayvān A, M; bigi: gibi M, İ. // bigi: gibi M, İ.
2735 delü-durur: delüdür İ; bigi: gibi M, İ. // ḫod: ḫo A; bigi: gibi M, İ.
2737 ḳuzı: ḳuzu M; semīz: semüz M, temīz İ. // Pes: Sen İ; boġazla: boğuzla A.
2738 boġazladı: boğuzladı A; ʿÖmer: anı M; kebāb: kitāb M. // yimelü: yimeli M.
2739 didi: gel dir A, M. // Gel bile: Bile A, M; ki yiyem: ki yiyeyüm A, yiyemüm hem M.
2740 var ben: vardur A, M.
2741 Müsülmān: Müslimān M.
2742 Dur: Ṭur İ; getür kim: getürgil M.
2744 eyle: öyle M.
2745 Çünkim ol ḳız ḳardaşı bildi: Çünki bildi ḳız ḳarındaşı İ.

Başladı bir ḫūb ḥazīn āvāz-ıla
Sūre-i Ṭāhāyı oḳır nāz-ıla

Çün ʿÖmer bu sūreyi ḫoş diñledi
Bir ḳatı āh itdi derdlü iñledi

Ġaflet uyḫusından uyandı hemān
ʿAḳlı geldi başına gitdi gümān

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
İrişdi Ḥaḳ Taʿālādan ʿināyet
Küfürden ḳurtarup virdi hidāyet

2750 Cehālet baḥrına ġarḳ olmış-iken
Ḍalālet ẓulmetinde ḳalmış-iken

Ol Allāhdan ʿināyetler irişdi
Elin dutdı hidāyetler irişdi

Çıḳardı ẓulmetinden küfrüñ anı
Cehāletden ḫalāṣ oldı çü cānı

Didi ḳız ḳardaşına kim i ḳardaş
Nedür ḥālüm bilür misin i yoldaş

A 81b Anuñ-çün gelmiş-idüm bil bugün sen
Varam kesem Muḥammed başını ben

2755 Anı öldürmege geldüm ben öldüm
Ne ṣandum-ısa aña uş ben oldum

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ben degülem şimdi bil kim ol ʿÖmer
Degşürüldüm bir daḫı oldum meger

2746 Ṭāhāyı: Ṭāhā M, İ.
2747 Çün ʿÖmer: Çünki ol İ. // derdlü: dertlü A, M, İ.
2748 uyḫusından: uyḳusından M, İ.
2750 Ḍalālet: Ẕalālet M.
2751 dutdı: ṭutdı İ.
2752 çü: çün İ.
2753 ḳardaşınakim i: ḳarındaşına o İ.
2754 sen: ben M.

Şimdi bildüm uşda taḥḳīḳ ben hemān
Kim anuñ ḥaḳdur dīni yoḳdur gümān

Uş varuram ben Müsülmān oluram
Ol dir-ise ben yolında ölürem

Ḥaḳdur anuñ dīni iḳrār eyledüm
Put dīninden döndüm inkār eyledüm

2760 Bunı didi pes yirinden durdı ol
Ol Resūlu'llāh evine vardı ol

Ḳapuyı ḳaḳdı didi benven ʿÖmer
Ḳorḳdı mü'minler didiler ne ḫaber

M 81a, Ḳapuyı açmaġ-içün durdı ʿAlī
İ 54b Didi Peyġāmber otur sen yā velī

Ben varayum ḳapu açayum aña
Kim zīrā ol sulḥ-içün geldi baña

Geldi ol bizüm-ile yār olmaġa
Tā ebed ṭoġru vefā-dār olmaġa

2765 Pes Resūlu'llāh ḳapu açdı aña
Ḥaḳ Taʿālā raḥmetin ṣaçdı aña

Çün ḳapu açdı Resūlu'llāh aña[1]
Açtı raḥmet ḳapusın Allāh aña

Emīrü'l-mü'minīnlik hem ḫilāfet
Baġışladı daḫı dīnde ṣalābet

2757 bildüm: bildim M.
2758 Müsülmān: Müslimān M. // dir: ne dir İ; yolında: yolunda A.
2759 Ḥaḳdur: Ḥaḳ-durur M. // dīninden: dininden A.
2760 durdı: ṭurdı İ.
2762 durdı: ṭurdı İ.
2763 sulḥ-içün: sulḥ içün M, İ.
2764 ṭoġru vefādār: öñden ṣoña yār M.
2765 Ḥaḳ Taʿālā raḥmetüñ ṣaçdı: Açtı raḥmet ḳapusın Allāh M.
1 Bu beyit M ve İ nüshalarında yoktur.
2767 dīnde: dinde M; ṣalābet: ṣalāyet İ.

Çün Resūlu'llāh yüzini gördi ol
Pes taḥiyyāt ḳıldı epsem ṭurdı ol

Luṭf-ıla ḫoş güle güle Muṣṭafā
Gel içerü yā ʿÖmer dir merḥabā

2770 Çün içerü girdi Peyġāmber anı
Dutdı ḳoçdı kim çıḳayazdı cānı

A 82a Gevdesinden gitdi küfrüñ ẓulmeti
Ḥaḳ nūrı ṭoldı yirine raḥmeti

Tāze cān buldı içi ṭoldı ṣafā
Pes didi kim yā Muḥammed Muṣṭafā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Beni ḳo kim süñüklerüm sökildi[1]
Biri birinden ayrıldı dökildi

Resūlu'llāh didi küfrüñ sökildi[1]
Ki şirküñ çirki üstüñden dökildi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
2775 Tīz Müsülmān ol ki tā ḳoyam seni
Ehl-i īmān ol ki tā ḳoyam seni

Barmaġın ḳaldurdı iḳrār eyledi
Tañrı birdür ḥaḳ Resūlsin sen didi

Ṣıdḳ-ıla taḥḳīḳ Müsülmān oldı ol
Pes Resūlu'llāh elini aldı ol

2768 yüzini: yüzüni A. // ṭurdı: durdı İ.
2770 Dutdı: Ṭutdı İ; cānı: canı A.
2771 Ḥaḳ nūrı: Nūr-ı Ḥaḳ İ.
1 M nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 2774. beytin ikinci dizesi yazılmış, bu beytin ikinci dizesi ile 2774. beytin birinci dizesi yazılmamıştır.
2773 süñüklerüm: süñüklerim M.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2775 Tīz: Tiz A, M.
2776 Resūlsin: Resūlsiñ İ.
2777 Müsülmān: Müslimān M.

Beyʿat itdi ʿahd u peymān eyledi
Dönmezem ayruḳ daḫı senden didi

Māl u milk ü ʿavret oġlan ḫānümān
Hep fidā olsun yoluñda baş u cān

2780 Yardım idem hem Müsülmānlara ben
Tā ḳıyāmet yār olam anlara ben

M 81b Pes Resūlu'llāh ḳatı şādān olur
Cümle mü'minler daḫı ḫandān olur

Geldi mü'minler ḳamu görişdiler
Gitdi ḳayġular ḳamu gülişdiler

Ṣu getürdiler buyurdı pes Resūl
Kim ṭahāret ḳıldı ġusl eyledi ol

Pes añа taʿlīm-i Ḳur'ān eyledi
Göñlini nūr-ıla īmān eyledi

2785 Hem namāz ögretdi hem erkān-ı dīn
Şükr-i İslām-içün ol durdı hemīn

Ḳıldı ṣıdḳ-ıla iki rekʿat namāz
Ṭopraġa urdı yüzin ḳıldı niyāz

Pes namāz vaḳti geldi durdı Bilāl
Var-ıdı bir zīr-zemīn girdi Bilāl

A 82b Kim eẕān oḳımaġ-içün anda ol
Çün ʿÖmer gördi didi kim yā Resūl

2778 Beyʿat: Bīʿat M, İ; ʿahd ü: ʿahd-i İ. // daḫı: İ nüshasında yoktur.
2779 yoluñda: yoluña İ.
2780 hem: çün M; Müsülmānlara: Müslimānlara M.
2782 ḳayġular: ġayġular M; gülişdiler: görüşdiler M.
2783 ṭahāret ḳıldı: ṭahāretle M.
2784 taʿlīm-i: taʿlīm ü M. // Göñlini: Göñlüni A, M.
2785 erkān-ı: erkān u M. // Şükr-i İslām-içün: Şükr ü İslām içün M; İslām-içün: İslām içün İ.
2786 rekʿat: rikʿat M.
2787 geldi: gelüp M, İ; durdı: ṭurdı İ. // zīr: zeyr A; girdi: çün girdi M.
2788 oḳımaġ-içün: oḳumaḳ içün M.

İ 55a Bu nedendür kim bu sirdāba girür
Kim eẕān anda oḳır niçün-durur

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

2790 Didiler kim şu kāfirler elinden
Ki ḳorḳaruz o cāhiller dilinden

ʿÖmer didi puta gündüz ṭaparlar
Öñinde āşikāre yir öperler

Niçün biz Ḫālıḳa pinhān ṭaparuz
Ki ḫalḳdan ḳorḳaruz ḳapu yaparuz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yā Resūla'llāh buyur bi'llāh Bilāl
Kim çıḳa ṭam üstine ol bī-melāl

Ol nidā ḳılsun yanında durayum
Kim-durur anı ḳomayan göreyüm

2795 Kim gelüp ḳomazsa bī-cān ideyüm
Kāfirüñ baġrını pür-ḳan ideyüm

Pes işāret ḳıldı Peyġāmber hemān
Kim Bilāl ṭam üstine çıḳdı revān

Hem ʿÖmer çıḳdı yanında durdı ol
Pes Bilāl el ḳulaġına urdı ol

M 82a Ḳuvvet-i Rabbānī birle bir nidā
Ḳıldı ṭoldı ṭaġ u ṣaḥrālar ṣadā

2789 Bu nedendür kim bu sirdāba: Kim bu nedendür ki bu girdāba İ. // anda oḳır niçün-durur: oḳır niçün anda ṭurur İ.
2790 şu: şol İ.
2791 Öñinde: Öñünde M.
2792 Niçün: Neçün A. // yaparuz: ḳaparuz M.
2793 buyur: didi M; bi'llāh: bi'llāhi M. // üstine: üstüne A, M, İ; bī-melāl: bī-ḫalāl İ.
2794 durayum: ṭurayum İ.
2796 üstine: üstüne M, İ.
2797 Hem: Pes İ; durdı: ṭurdı İ.
2798 Rabbānī: Rabbāni A.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḳamu putlar yüzi üzre dökildi
Üzüldi bendleri bir bir sökildi

2800 Mekkenüñ şehrine düşdi zelzele[1]
Ḳopdı kāfirler içinden velvele

Ḳamu tesbīḥe geldi ṭaġ u ṣaḥrā
Velī kāfir içinden ḳopdı gavġā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Kāfirüñ şirrīrleri o başları
Her biri aldı segirtdi ṭaşları

Kim Bilāli ṭaşlar-ıla uralar
Döge döge ṭaş-ıla öldüreler

Çün ʿÖmer yanında durur gördiler
Ḳorḳdılar pes urmadılar durdılar

2805 A 83a Çün ʿÖmer bu resme gördi bunları
Hayḳırup didi i ḫalḳ azġunları

Key bilüñ şimden girü mü'minlere
Kim muʿārıż olur-ısa bunlara

Yüzlerinden gözlerini dökerem
Tenlerinden cānlarını sökerem

Dökdi kāfir ṭaşlarını döndiler
Pes olar ṭamdan aşaġa indiler

2799 putlar: putlar İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
2800 içinden: içinde M, İ.
2801 içinden: içinde İ.
2802 şirrīrleri: şirrirleri A, şirīrleri M, şerlileri İ; o: er İ. // segirtdi: segirdi M.
2803 ṭaş-ıla: ṭaşlar ile M.
2804 durur: irmiş M, ṭurur İ. // durdılar: ṭurdılar İ.
2805 Çün: Kim İ; bu resme gördi: gördi bu resme İ. // Ḥayḳırup: Çaġırup A, M; i: ey M, İ.
2806 Key: Kim İ. // muʿārıż: muʿāṣır M; bunlara: anlara M, İ.
2808 döndiler: döndüler M. // olar: anlar İ.

Ol ʿÖmer pes yā Resūla'llāh didi
Varalum biz Kaʿbeye va'llāh didi

2810 Āşikāre ḳılalum anda namāz
Görelüm kimdür bizi anda ḳomaz

Pes Resūlu'llāh Müsülmānlar-ıla
Ḳalḳdı vardı Kaʿbeye anlar-ıla

Çün Ḳureyş kāfirleri anı görür
Kim ʿÖmer birle Resūl bile gelür

Pes sevindiler didiler kim ʿÖmer
Uş esīr itmiş buları ol meger

İ 55b Ḳarşumuzda ḳırmaḳ ister bunları
Ol anuñ içün getürmişdür diri

2815 M 82b Çün yaḳıncaḳ geldi gördiler ʿÖmer
Bunlaruñ her birisine ḫulḳ ider

Bunlaruñla şöyle ḳarışmış bile
Söyleşürler luṭf-ıla güle güle

Çün Ebū Cehl-i laʿīn gördi anı
Pes Müsülmān olduġın bildi anı

Didi āh kim gör Muḥammed neylemiş
Anı daḫı niçe güm-rāh eylemiş

Dimedüm mi-di size şimdi hemīn
Kim Muḥammed siḥr-ile anı yaḳīn

2809 yā: İ nüshasında yoktur. // vallāh: billāh İ.
2810 anda: onda İ.
2811 Müsülmānlar: Müslimānlar M; ile: bile İ. // ile: bile İ.
2812 bile: şöyle M.
2813 buları: oları İ.
2814 Ḳarşumuzda: Ḳarşumuza A, İ; bunları: anları M. // diri: diri onları A; getürmişdür diri: getürmiş anları İ.
2817 Cehl-i: Cehīl İ. // Müsülmān: Müslimān M.
2818 kim gör: gör kim İ.

2820 Aldayısar uydurısar kendüye
Dirdüñüz ki ol aña niçe uya

Ne ḳılalum anuñ-ıla imdi biz
Ne diyelüm diñ ki buña şimdi biz

A 83b Çün yaḳıncaḳ geldiler durdı ʿÖmer
Pes ḳılıcın çekdi ḳaldurdı ʿÖmer

Didi duruñ gelüñüz ḳıluñ ḳıyām
Hep yigit ḳoca kühel ḫōca ġulām

Bu Muḥammed ḥażretin İslāmı-çün
Ḥaḳ Taʿālā virbidi bize imām

2825 Ẓāhir itdi çün bu İslām dīnini
Ṣındı putlar devleti düşdi tamām

Dīnine girdüm bunuñ döndüm Ḥaḳa
İy ḳavum ḳardaş bilüñ iy ḫāṣṣ u ʿām

Kāfir içinden hemān ḳopdı ġırīv
İt gibi çıġrışdılar ol ʿāṣī dīv

Ol Ebū Cehl-i laʿīn ün eyledi
Didi görüñ kim Muḥammed neyledi

Başladı ol ululları azdurur
İlle bize işbu işler az-durur

2830 Didüm genç-iken öldürelüm anı[1]
Ḳoduñuz ejdehā oldı yılanı

İlle ḳorḳdılar ʿÖmerden durmadı
Hīçbiri mü'minlere el urmadı

2820 uydurısar: uydurusar M; kendüye: kendüne İ. // ki ol aña niçe: ol aña niçesi İ.
2821 imdi: şimdi A, M. // diñ ki buña şimdi: didi şimdi aña M; buña: aña A; biz: siz İ.
2822 geldiler: geldi pes M; durdı: ṭurdı İ. // Pes: Çün M.
2823 duruñ: ṭuruñ İ; gelüñüz: geliñüz İ.
2827 içinden: içinde M. // çıġrışdılar: çıġrırlar A; ʿāṣī: ʿāṣi A, M; dīv: dir M.
2828 görüñ: gör İ; kim: ol M.
2829 ol: uş İ. // İlle: İllā M, İ; işbu: uş bu M, İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2831 İlle: İllā M, İ; durmadı: ṭurmadı İ. // Hīç: Hiç A.

M 83a Her biri dili dudağı ḳurıdı
Pes Resūlu'llāh ilerü yöridi

Ḥacer Esvedle Rüknüñ arasında[1]
Durup ḳıldı namāzı ol gün anda

Āşikāre ḳıldılar anda namāz
Gerçi kāfir çoġ-ıdı mü'minler az

2835 Pes duruban Kaʿbeyi ḳıldı ṭavāf
Muṣṭafā mü'minler-ile bī-ḫilāf

İbn-i Mesʿūd didi İslām-ı ʿÖmer
Fetḥ-idi mü'minlere ol hem ẓafer

Nuṣret oldı dīne hicret ḳılduġı
Raḥmet oldı hem ḫalīfe olduġı

Tā ki ʿÖmer işbu dīne gelmedi
Dīn-i İslām āşikāre olmadı

A 84a, Tā Müsülmān olmayınca ser-firāz
İ 56a Ḳılımadı Kaʿbede kimse namāz

2840 Rāvīler eydür ki küffār-ı Ḳureyş
Gördiler çün bunı eşrār-ı Ḳureyş

Kim Müsülmānlar zīyāde oldı dir
Hem ʿÖmer daḫı īmāna geldi dir

Pes dirilüp şöyle tedbīr düzdiler
ʿAhd u peymān-ıla maḥżar yazdılar

2832 biri: birinüñ M; dudağı: ṭuṭağı M, ṭudağı İ; ḳurıdı: ḳurudı A, M. // yöridi: yörüdi A, M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2833 Durup: Ṭurdı İ.
2834 ḳıldılar anda: anda ḳıldılar İ.
2835 duruban: durıban A, ṭuruban İ.
2836 didi İslām-ı: dir-idi İslām M. // Fetḥ-idi: Fetiḥ itdi M.
2837 oldı: oldu M; hicret: ʿavdet M.
2839 Müsülmān: Müslimān M; ser-firāz: ol firāz A, M. // kimse: mü'minler M; Kaʿbede: Kaʿbede hīç İ.
2840 Rāvīler: Rāviler A.
2841 Müsülmānlar: Müslimānlar M; oldı dir: oldılar İ. // geldi dir: geldiler İ.

Benī Hāşimle peyvend itmeyeler[1]
Olara kimse nesne ṣatmayalar

Ṣatlığını daḫı kimse almaya[2]
Evlerine kimse varup gelmeye

2845 Arpa buġday bal u yaġ hīçbir ṭaʿām
Ṣatmaya anlara kimse ḫāṣṣ u ʿām

Hem yabāndan geleni aldurmaya
Anlaruñla kimse_oturup durmaya

Tā Resūli içlerinden süreler
Yāḫu dutup ellerine vireler

ʿAhd iderler kimse aña uymaya
Sözlerin kimse ḳulaġa ḳoymaya

M 83b Dīn-i İslām āşikāre itmeye
Anları hīç añmaya incitmeye

2850 İttifāḳ-ıla yazup anda anı
Aṣdılar Kaʿbe ḳapusında anı

Çün bunuñ üstine geçdi bir zamān
Pes Ḳureyşden bir kişi durdı hemān

Didi iy sādāt mürüvvet ḳandadur
Yā fütüvvet yāḫu şefḳat ḳandadur

Kim ḳavum ḳardaşlarumuz aç ola
Nā-murādlıḳ çekeler muḥtāc ola

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2 İ nüshasında 2844. beyit ile 2845. beyit yer değiştirmiştir.
2844 kimse varup: daḫı kimse M.
2845 hīç: hiç A.
2846 aldurmaya: aldırmaya M.
2847 Tā: Yā İ. // dutup: ṭutup İ.
2848 kimse aña: aña kimse M. // Sözlerin: Sözlerine M; ḳulaġa: ḳulaḳ M.
2849 hīç: hiç A; incitmeye: incidmeye M.
2851 üstine: üstüne A, M, İ. // durdı: ṭurdı.
2852 mürüvvet: mürevvet A; yāḫu: yāḫud M; Yā fütüvvet yāḫu şefḳat: Pes fütüvvet yā şefāʿat İ.
2853 ḳavum ḳardaşlarumuz: ḳardaşlarımuz ḳavmımuz M; ḳardaşlarumuz: ḳardaşlarımuz İ.

Cehl-ile siz ittifāḳ eyleyesiz
Kim ġaraż ḳılup nifāḳ eyleyesiz

2855 Hīç ḳavumlıḳ ḥaḳḳını añmaz mısız
Bu işüñ soñı n'ola ṣanmaz mısız

A 84b Ben bu işe hīç rāżī olmazam[1]
Ben bu tedbīri ḳabūl hīç ḳılmazam

Bir daḫı durdı didi kim ben daḫı
Bu işe rāżī degülem iy aḫı

On kişi durdı bu sözi söyledi
Yırtaruz bu maḥżarı bugün didi

Ḳalḳdı biri ṣundı aldı maḥżarı
Yırtdı pāre pāre ḳıldı maḥżarı

2860 Pes yine bayaġı gibi oldılar
Birbiri-le ṣatu bāzār ḳıldılar

Ḳılalum bu ḳıṣṣayı bunda tamām[2]
Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt[3]
Maḥv ider biñ günāhı bir ṣalavāt

Ḳıṣṣa-yı Miʿrāc-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem[4]

İ 56b Nāle ḳıl iy bülbül olma teng-dil
Yumşan aḫı ger degülseñ seng-dil

2854 Cehl-ile siz: Cehd idesiz M.
2855 Hīç: Hiç A.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2858 On: Ol İ; durdı: ṭurdı İ.
2859 Yırtdı pāre: Pīri biri İ.
2860 oldılar: oldular M, İ. // ḳıldılar: itdiler İ.
2 Bu beyit A nüshasında yoktur.
2861 Ḳılalum bu ḳıṣṣayı bunda: Hem bu ḳıṣṣa burada oldı İ.
3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
4 Başlık A, M; Miʿrāc-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem İ.
2863 teng-dil: teng-i dil A. // Yumşan: Yumşa M, perīşān İ; aḫı: āḫir A, M; seng-dil: seng-i dil A.

Gözüñ-ile gördügüñden ʿibreti
Dutmaz-ısañ yüregüñ ṭaşdan ḳatı

2865 Baḳma mısın sen bu çarḫ gerdīşine
Kimsenüñ ʿaḳlı irişmez işine

M 84a Ne hüner ehlini ḳor ne bī-hüner
Ṭopraḳ ider cümlesin durmaz döner

Kim başın ḳaldurdı-sa ṣoḳar yire
Gül gibi ṣūretleri döker yire

Raḥm ḳılmaz kimseye virmez emān
Boyun urmaḳdur işi çarḫuñ hemān

ʿAḳluñı divşür gözüñ aç iy delü
Yir ü gök arası ölümdür ṭolu

2870 Ger beḳā olsa cihānda yā vefā
Bāḳī ḳala-y-dı Muḥammed Muṣṭafā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḳılındı ibn-i ʿAbbāsdan rivāyet
Ki çün geldi didi ol işbu āyet

سُبْحَانَ الَّذِي اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ
لِنُرِيَهُ مِنْ اٰيَاتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ[1]

Resūlu'llāha tefsīrini ṣordum
Nedür maʿnāsı teʾvīlini ṣordum

2864 Gözüñ-ile: Gözüñüle M. // Dutmaz: Ṭutmaz İ.
2865 mısın: mısun M; sen: İ nüshasında yoktur.
2866 bī-hüner: bā-hüner A, yā hüner M. // döner: döker İ.
2867 ḳaldurdı-sa: ḳaldurısa M, ḳaldursa ol İ.
2868 Boyun: Boynun M.
2869 divşür: devşür M; gözüñ aç iy delü: başuña ey ulu M. // Yir ü: Yir-i M, İ; arasıdur: arası İ; ṭolu: ṭopṭolu İ.
2870 olsa: bulsa M; yā vefā: bā-vefā M.

1 "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şânı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir." İsrâ, 17/1.

A 85a Resūlu'llāh didi yā ibn-i ʿAbbās
İşit göñlüñ yüzinde ḳomasun pās

Rebīʿu'l-evvel ayı ḳutlu ayda
Düşenbih gicesi devletlü ayda

2875 Yatṣuyı aṣḥāb-ıla ḳıldum ḳodum[1]
Vitri kim donla duram ḳılam didüm

Gelüben Ümmühānīnüñ evinde
Ḳarār aldum ben anuñ döşeginde

Yaturken Cebrā'īl āvāzı geldi
Ḳanadınuñ üni pervāzı geldi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes hemān durdum aña virdüm selām
Ol cevāb virdi didi kim yā imām

Ḥaḳ Taʿālā virbidi saña selām[2]
Ḫās taḥiyyatlar daḫı dur ḳıl ḳıyām

2880 Pes buyurdı kim dilerem didi hem
Kim bu gice göklere baṣġıl ḳadem

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Müşerref ola tā kim bu felekler
Yüzüñ görsün duʿā ḳılsun melekler

M 84b Teferrüc eylegil bu kārugāhı
Temāşā eylegil bu bārugāhı

ʿAcāyib milkümüze hem naẓar ḳıl
Bu gice ʿarşa gel yirden sefer ḳıl

2873 yüzinde: yüzünde A, M, İ; ḳomasun: ḳonmasun M.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
2875 duram: ṭuram İ; ḳılam: ḳılayım M.
2876 Gelüben: Geliben A, İ. // aldum: oldum M, itdüm İ; ben anuñ: anuñ ben İ.
2877 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // üni: odı A.
2878 durdum: ṭurdum İ. // Ol cevāb virdi didi kim yā imām: Ḫās taḥiyyatlar daḫı dur ḳıl ḳıyām İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2881 Yüzüñ: Yüzün M.
2882 bārugāhı: kārugāhı M.
2883 milkümüze: mülkümüze M. // gel gökden: gökden gel M; yirden: gökden A, M.

Senüñ-içün düzilmişdür bu düzgün
Eger aydur veger yılduz eger gün

2885 Sevindüm ben işidicek bu sözi
Görürem Cebrā'īlüñ daḫı yüzi

Gözeldür şöyle kim dünyāda hergiz
Aña beñzer vücūda gelmez er ḳız

Ḥarīr ṭonlarla ṭonanmış mülevven
Muraṣṣaʿ dürlü yāḳūtla müzeyyen

Hemān-dem Ümmühānīnüñ evinden
Çıḳup varduḳ Ḥarem içine andan

İ 57a Burāḳ gelmiş görürem anda durmış
Degüldür aña beñzer kimse görmiş

2890 A 85b Yüzi ādem yüzine beñzer anuñ
Yücedür boyı boyından devenüñ

Hemān boynı daḫı hem ata beñzer
Tüyi-durur ve-līkin müşg-i ezfer

Teni cevher ḳızıl altun ayaġı
Gözi incü zümürrüdden ḳulaġı

Deve gibi ayaġı ḳuyruġı var
Ṣıġır ḳuyruġı gibi ille ʿanber

Ḳızıl altundan uyanı eyerlü[1]
Muraṣṣaʿ cevher-ile dürlü dürlü

2884 düzgün: rūz gün M, dün gün İ. // aydur veger yılduz: ay eger yıldur M; eger: veger İ.
2885 Cebrā'īlüñ: Cebrā'īli A, M.
2886 er ḳız: hergiz İ.
2888 varduḳ: vardıḳ M; içine: içinde İ.
2889 durmış: ṭurmış A, İ. // Degüldür: Degildür M.
2890 boyından: boynundan M.
2891 Tüyi: Teni İ; müşk (Berlin 77b): misk A, M, İ.
2892 zümürrüdden: zümürrütden M.
2893 İlle: İllā M, İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

2895 ʿAḳīḳden ḳırmızı renglü üzengü
Düzilmiş dürlü pīrūze aḳ incü

Tüyi rengi kimi ḳara kimi aḳ
Yaratmadın daḫı bu ādemi Ḥaḳ

Yaratmışdı anı uçmaġ içinde
Gezerdi murġızār u bāġ içinde

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes işāret ḳıldı Cebrāʾīl bañā
Bin Burāḳa didi kim geldi sañā

M 85a Kim niçe biñ yıl-durur kim intiẓār
İşbu giceye olup-durur i yār

2900 Pes elüm ṣundum ki binem durmadı
Büklüdi boynına el urdurmadı

Kim yaradaldan berü Allāh añā
Binmemişdi kimse gelince bañā

Cebrāʾīl hayḳırdı didi sākin ol
Binsün üstüñe yavaş ol emīn ol

Kim bunuñ-içün yaratdı Ḥaḳ seni
Hem yiri gögi dü ʿālem ḫalḳını

Ol didi kim ḥācetüm vardur añā
Kim şefāʿat eylesün bugün bañā

2905 Ḥaḳ beni uçmaḳ içinden ırmasun
Ādemi sürdügi gibi sürmesün

2895 ḳırmızı: ḳırmuzı A; üzengü: rengli İ. // incü: inci İ.
2896 Tüyi: Tevi İ. // Yaratmadın: Yaratmadı M.
2897 Yaratmışdı: Yaratmışdur M; uçmaġ: uçmaḳ M, İ. // murġızār u: murġ u zārı M.
2898 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M, İ.
2899 niçe: nice M, İ. // giceye: gice kim M; olup: bulup M; olup-durur: olupdur ol İ; i: ey M, İ.
2900 Pes: Ben M; durmadı: ṭurmadı İ. // Büklüdi: Büküldi İ.
2901 Kim: Pes İ. // bañā: sañā İ.
2902 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M. // ol: İ nüshasında yoktur; emīn: imin A.
2903 gögi: gök M.
2905 Ādemi sürdügü gibi sürmesün: Ādemiñ çıḳdıġı gibi olmasun M.

Ādem uçmaḳdan sürilelden hemīn
Ḳorḳudan ben olmadum bir dem emīn

A 86a Hem daḫı yarın ḳıyāmet gün baña
Binsün evvel tā muṭīʿ olam añā

Ben didüm göñlüñi ḫoş dut yā Burāḳ
Kim sañā cennetden olmaya firāḳ

Ḥażrete varıcaġaz ben söyleyem
Anda ben sañā şefāʿat eyleyem

2910 Pes muṭīʿ oldı süvār oldum hemān
Cebrā'īl öñümce yöridük revān

Ol Burāḳ altumda şöyle yöridi
Her adımı göz ırınca yir-idi

Şöyle yöridi ki yilden daḫı tīz
Bir dem içinde irişdük Ḳudse biz

Çün Ḥarem ḳapusına varduḳ hemīn
İn didi pes bañā Cebrā'īl emīn

İndüm anda ol Burāḳ durdı hemān
Cebrā'īl öñümce yöridük revān

2915 İ 57b Enbiyā ervāḥı gelmişler tamām
Ḳarşu geldi virdiler bañā selām

M 85b Pes geçüp miḥrāba ben oldum imām
Enbiyā ervāḥı uydılar tamām

Ben imāmlıḳ eyledüm ḳılduḳ namāz
ʿArża ḳıldum Mālikü'l-Mülke niyāz

2906 sürilelden: çıḳaldan berü M. // ben olmadum bir dem: biz daḫı olmadum M; olmadum bir dem: bir dem olmadum İ.
2907 ḳıyāmet gün: ḳıyāmetde M. // tā muṭīʿ: muṭīʿem M; evvel tā: evvel kim M, ol tā ben İ.
2908 dut: ṭut İ.
2910 yöridük: yörüdük M.
2911 altumda: altımda M; yöridi: yörüdi A, M.
2912 yöridi ki: yörürdi İ; tīz: tiz A, M.
2914 durdı: ṭurdı İ. // yöridük: yörüdük M; Cebrā'īl: Cebrā'il M; Cebrā'īl öñümce yöridük: Pes Ḥarem içine girdi tiz İ.
2916 uydılar: cümle uydılar M.

Yā Muḥammed didi Cebrā'īl sańa
Kim çağırsa iltifāt itme ańa

Ṣağ yanumdan geldi pes didi bir ün
Yā Muḥammed yā Muḥammed bańa dön

2920 İltifāt eylemedüm hīç dönmedüm
Irmadum gözüm öńümden dönmedüm

Ṣol yanumdan daḫı geldi pes bir ün
Yā Muḥammed yā Muḥammed dir bugün

Dińle sözümi berü dön sen bańa
Kim naṣīḥat direm işit ben sańa

Dönmedüm hīç iltifāt eylemedüm
Cebrā'īle kim-durur bunlar didüm

A 86b Cebrā'īl didi ki Tersādur biri
Hem Yehūdī biri od-durur yiri

2925 Sen bulara iltifāt ger eyleseń
Yā cevāb virseń birine söyleseń

Ümmetüń ṣońra olurlardı Yehūd
Kimi Tersā olur-ıdı kim Cühūd

Geldi bir ʿavret bu kez iʿzāz-ıla
Ağzı ġonce boyı raʿnā nāz-ıla

Zīneti zībā ḳatı ṣāḥib-cemāl
Zülfi yüzinde zenaḫdānında ḫāl

2918 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // sańa: bańa İ.
2919 pes didi: didi pes M.
2920 hīç: hiç A.
2922 sen: pes İ. // direm işit: idiserem M.
2923 hīç: hiç A. // bunlar: bular M; Cebrā'īle kim-durur bunlar didüm: Yüzüne hīç baḳmadum söylemedüm İ.
2924 Cebrā'īl: Cebrā'il M; ki: M nüshasında yoktur. // Yahūdī biri od-durur yiri: Yahūdīdür biri oddur biri İ.
2925 Yā: Ye A.
2926 kim: kimi İ.
2927 ġonce: beyyine İ; raʿnā nāz-ıla: raʿnā-sāz-ıla İ.
2928 yüzinde: yüzünde M.

Yā Muḥammed yā Muḥammed dir bańa
Bir naẓar ḳıl ḥācetüm vardur sańa

2930 Hergiz ańa iltifāt eylemedüm
Yüzine hīç baḳmadum söylemedüm

Cebrā'īl didi ki taḥsīn yā Resūl
Kim anı hīç ḳılmaduń sańa ḳabūl

Dünyedür bu ḫalḳı meftūn ḳılıcı
Aldayuban ṣońra maġbūn ḳılıcı

M 86a Mihr ider evvel ḳılur ṣońra cefā
İşi budur kimseye ḳılmaz vefā

İltifāt itseń buńa sen iy ulu[1]
Aldar-ıdı ümmetüńi ṣońra bu

2935 Cümlesi bu dünyeye ṭapar-ıdı
Zühd ü taḳvā ḳapusın yapar-ıdı

Allāha şükr eyledüm ḳıldum ṣenā
Kim bańa tevfīḳ baġışladı Ḫudā

Oradan ṣaḥrāya Cebrā'īl-ile
Varduḳ anda çoḳ feriştehler bile

Geldi bir oġlan hem anda māh-rū
Servi-ḳadd ġonce-dehān u müşg-bū

ʿArşa çekmiş yüzinüń nūrı ʿayān[2]
Rūşen olmış nūr-ıla heft āsumān

2930 Yüzine: Yüzüne M, İ.
2931 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // hīç: hiç A, M.
2932 Dünyedür: Dünyādur M, İ. // Aldayuban: Aldayıban A; ḳılıcı : ḳoyucı İ.
2933 Mihr: Mehr A.
1 İ nüshasında 2934 ile 2935. beyitler yer değiştirmiştir.
2935 dünyeye: dünyāya M, İ.
2936 Ḫudā: yine A, M.
2937 Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2938 Servi: Serv ü A; ḳad: ḳadd u İ; ġonce-dehān u müşg-bū: ġonce-leb hem misk-i bū İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2939 çekmiş (Berlin 78b): çıḳmış A; çekmiş yüzinüń nūrı: yüzinüń nūrı durur M.

2940 Geldi ṣundı dutdı ol öpdi elüm
Hem ṣalındı boynuma ḳoçdı bilüm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

A 87a, Didi kim yā Resūla'llāh beşāret
İ 58a Saña ümmetüñe ḫayr u kerāmet

Didüm Cebrā'īle kim kim-durur bu
Mubārek ṭalʿati var böyle meh-rū

Benüm göñlüm buña meyl itdi ġāyet
Bu göñlümde benüm yir dutdı ġāyet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Didi kim bu-durur ol dīn-i İslām
Ḥaḳ Taʿālānuñ rıżāsıdur müdām

2945 Ümmetüñüñ destigīri bu-durur
Anları uçmaġa işbu irgürür

Ḳıldum anda Allāha ḥamd u ṡenā
Ümmetüm-içün daḫı ḳıldum duʿā

Pes getürdiler hemān bir nerdübān
Dikdiler yirden anı tā āsumān

Bir ucı yirde göge yitdi biri
Nūrınuñ aydınlığı dutdı yiri

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bir diregi aḳ gümiş-idi anuñ
Ḳızıl altun biri ol nerdübānuñ

2940 dutdı: ṭutdı İ; ol: İ nüshasında yoktur. // ṣalındı: ṣılındı M.
2941 ümmetüñe: ümmete M; ümmetüñe ḫayr u: vü ümmetüñe ḫayr A.
2942 Cebrā'īle: Cebrā'ile A, M; Cibrīle İ, ṭalʿati var (Berlin 78b): ṭalʿatidür A, M, ṭalʿati hem İ; meh-rū: māh-ı rū M.
2943 buña: İ nüshasında yoktur. // dutdı: ṭutdı İ.
2947 getürdiler hemān: hemān getürdiler M. // yirden anı: anı yirden M.
2948 dutdı: ṭutdı İ.
2949 Bir diregi aḳ gümiş-idi: Direginüñ biri gümişden A. // ol: İ nüshasında yoktur.

2950 M 86b Ayaḳları kimi lāʿl kimi incü
Ḳızıl yāḳūt kimisi kimi ṣaru

Kimi gök yāḳūt-ıdı kimisi zer
Yeşil ḳızıl ṣaru aḳ dürlü cevher

Cebrāʾīl didi ki yöri iy ulu[1]
İy nebīlerden Ḥaḳa sen sevgülü

Ḥaḳ adın ẕikr idüben nerdübāna
Ḳadem baṣdum göge oldum revāne

Giderken bir deñize uġradum ben
Laṭīf ü ṣāfī ġāyet ṭatlu rūşen

2955 Muʿallaḳ şöyle durmışdur havāda
Havādan daḫı rūşendür ṣafāda

Didüm Cebrāʾīle bu ne deñizdür
Didi bundan yaġar yirlere yaġmur

Çalap ḳullarına bārān-ı raḥmet
Bu deryādan virür ol kān-ı raḥmet

A 87b Geçüp andan yine olduḳ revāne
İrişdük tā ki evvel āsumāna

Refīʿ adı ḳapusı baġlu muḥkem
Ki İsmāʿīl ḳapucısı adı hem

2960 Hemān çün Cebrāʾīl ḳapuya baḳdı
Görür kim baġlamışlar ḳapu ḳaḳdı

2950 lāʿl: lāʿl u A.
2951 yāḳūt-ıdı kimisi: yāḳūtdı kimi İ. // Yeşil ḳızıl: Ḳızıl yaşıl İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
2952 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M.
2954 ü: hem M; ü ṣāfī ġāyet ṭatlu: u ṭatlu ġāyet şöyle A, M.
2955 durmışdur: ṭurmışdı İ. // rūşendür: rūşendi İ.
2956 Cebrāʾīle: Cebrāʾile A, M.
2957 bārān-ı: yarın M. // ol: iy M, İ.
2958 evvel: ol heft İ.
2959 ḳapucısı: ḳapucıyı İ.
2960 Cebrāʾīl: M nüshasında yoktur M. // kim: İ nüshasında yoktur; baġlamışlar: baġlanmış İ.

Çün İsmāʿīl işitdi döndi baḳar
Didi kimdür ki giç vaḳt ḳapu ḳaḳar

Didi Cebrāʾīlem açuñ ḳapuyı
Gelüñ şādān oluñ ḳıluñ ṭapuyı

Ki bilemce Muḥammed Muṣṭafādur
Ḥabīb-i Ḥaḳ imām-ı enbiyādur

Didi ol virbidi mi Allāh anı
Ki şirk çirkinden arıda cihānı

2965 Didi geldi hemān açıldı ḳapu
Melekler ḳarşu geldi ḳıldı ṭapu

İ 58b Hemān İsmāʿīle virdüm selāmı
Cevāb virdi melāʾikler tamāmı

M 87a Didi ḫoş geldüñ iy şāh-ı risālet
Nebīler serveri kān-ı kerāmet

İletdiler beni Ādem ḳatına
Selām virdüm varıcaḳ ḥażretine

Didi ḫoş geldüñ iy ṣūretde oġlum
Velī sīretde faḫrüm tācum ulum

2970 Görürem ṣaġ yanında durmış anuñ
Ḳamu müʾmin cānı hem evliyānuñ

Dururlar ṣol yanında cān-ı bed-baḫt
Şular kim ḳıldı Allāh anı bed-baḫt

2961 giç vaḳt: gice İ.
2962 Cebrāʾīlem: Cebrāʾilem A, M, İ.
2963 Ḥabīb-i Ḥaḳ: Ḥabībi hem M; imām-ı: imām u M.
2964 virbidi: virdi İ. // şirk çirkinden: şirküñ çirkefinden İ.
2968 virdüm: virdi İ.
2969 iy: ay İ; ṣūretde: ṣūretlü M. // ulum: oġlum M.
2970 yanında: yanına İ; durmış: ṭurmış M, İ. // cānı: cinni M, canı A.
2971 Dururlar: Ṭururlar İ; cān-ı: M nüshasında yoktur; bed-baḫt: baḫt baḫt İ. // Allāh: M nüshasında yoktur.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ṣaġa baḳsa şād oluban güler ol
Ṣola baḳsa aġlayup olur melūl

Gördüm anda çoḳ feriştehler durur
Ṣaġışın anlaruñ ancaḳ Ḥaḳ bilür

Ṣaf dutuban cümlesi ḳılmış ḳıyām
Hīç oturmaz tesbīḥ oḳırlar müdām

2975 A 88a Bir melek gördüm durur biñ başı var
Her başında biñ yüzi var āşikār

Her yüzinde biñ dehānı var anuñ
Her dehānda biñ zübānı var anuñ

Her dil-ile bir luġat söyler tamām
Her luġatla tesbīḥ ider ol müdām

Geçüp andan daḫı olduḳ revāne[1]
İrişdük pes ikinci āsumāna

Cebrā'īl çaġırdı kim ḳapu açuñ
İy melā'ikler gelüñ ṣaçu ṣaçuñ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
2980 Didiler kim-durur ḳapuda duran
Gelüben böyle giç vaḳt ḳapu uran

Didi benven bilemce Muṣṭafādur
Ḥabību'llāh o şāh-ı enbiyādur

Didiler merḥabā ḳapu açıldı
Selām virdi melekler ḳarşu geldi

2973 durur: ṭurur İ. // Ṣaġışın: Ṣaġışını İ; ancaḳ Ḥaḳ: Allāh İ.
2974 dutuban: ṭutuban İ. // Hīç: Hiç A; tesbīḥ: tesbiḥ A.
2975 durur: ṭurur İ.
2977 bir: İ nüshasında yoktur. // ider ol: eylerler İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2979 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // ṣaçu: ṣaçı A.
2980 -durur: kimdür M; kim-durur: kimdür İ; duran: ṭuran İ. // Gelüben böyle giç vaḳt: Gice vaḳt gelüben İ; vaḳt: -A.
2981 benven: benüm İ. // o: ol İ.
2982 geldi: durdı A, M.

Bir melek var anda Maḫyā’īl adı[2]
Merḥabā gel yā kerīm seyyid didi

M 87b Selām virdüm cevāb virdi tamāmet
Melā’ikler beni ḳıldı ziyāret

2985 Görürem anda Maḫyā’īle ḳarşu
Dururlar dört ferişte ġāyet ulu

Biri Miʿyā’īl adlu bir ʿArāḳīl
Biri Maḳyā’īl u biri ʿArā’īl

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Her biri ḥükminde var biñ ṣaf melek
Tesbīḥ oḳırlar ki ṭolar ol felek

Gördüm anda hem iki yigit durur
Yüzlerinden nūrları ḫoş balḳ urur

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didüm Cebrā’īle kimler-durur bu
Laṭīfdür her birisi böyle meh-rū

2990 Didi biri-durur ʿĪsā_ibn-i Meryem
Zekeryā oġlı Yaḥyādur biri hem

İ 59a Selām virdüm hemān-dem aldı anlar
Görişdiler benümle geldi anlar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
A 88b Merḥabā didiler iy ṣāliḥ nebī
İy ʿazīz ḳardaş kerīm nāṣiḥ nebī

---

1 Bu beytin vezni “fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün”dür.
2984 virdüm: virüp İ; virdi: aldı İ.
2985 Görürem: Gördüm M. // ferişte: ferişteh M.
2986 Miʿyā’īl: Miḳyā’īl A, Miḳyā’il M, İ; bir: biri M; ʿArāḳīl: ʿArāfil İ. // Maḳyā’il: Miḳyā’īl M, Maʿzā’īl İ; ʿArāḳīl: ʿArā’īl M, ʿArābīl İ.
2988 Yüzlerinden: Yüzlerinde İ; balḳ: berḳ M, İ.
2989 Cebrā’īle: Cebrā’ile M. // böyle: şöyle İ; meh-rū: māh-ı rū M, İ.
2990 biri-durur: birisidür M. // Zekeryā oġlı: Zekeriyā oġlu M, Zekeriyyā oġlu İ.
2991 hemān-dem: hemāndan İ.

Ulu ḳıldı seni Ḥaḳ enbiyādan[1]
Cemīʿ-i aṣfiyādan evliyādan

Ümmetüñ hem ḳamu ümmetden daḫı
Ḥaḳ ḳatında sevgülüdür iy aḫı

2995 Ol maḳāmda ben taḥiyyātu'l-maḳām
Ḳıldum anlar bile ḳıldılar tamām

Vidāʿ idüp yine olduḳ revāne[2]
İrişdük çün üçinci āsumāna

Cebrā'īl vardı hemān ḳapu urur
İçerüden didiler kim kim-durur

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi Cebrā'īlem bilemce yārüm
ʿAzīzüm ḳardaşumdur sāzukārum

Resūlu'llāh ki şāh-ı enbiyādur
Ḥabību'llāh Muḥammed Muṣṭafādur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
3000 Açdılar ḳapuyı girdük içerü
Gördüm anda bir ferişte var ulu

M 88a Kim tamām yitmiş biñ anuñ başı var
Her başında yüzi var heftād hezār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ki var her yüzde yitmiş biñ dehānı
Her aġzında ki yitmiş biñ zübānı

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2993 aṣfıyādan: aṣfādan İ.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2996 itdüp: itdük İ.
2997 Cebrā'īl: Cebrā'il M.
2998 Cebrā'īlem: Cebrā'ilem A, M.
3000 girdük: girdi M. // ferişte: ferişteh M.
3001 heftād: heftār M, heftā İ.

Her dil-ile bir luġat söyler tamām
Her luġatla tesbīḥ oḳır ol müdām

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes didüm Cebrā'īle bu kim-durur
Didi bu rızḳ üstine ḥākim-durur

3005 Ḳāsımu'l-erzāḳ-durur adı bunuñ
Ḳısmet ider rızḳını bu ḳamunuñ

Geçdüm andan bir deñiz gördüm yine
Beñzemez hergiz bu dünyā baḥrına

Ol deñizlerden ki gördüm bu ulu
Hem yeşil rengi meleklerle ṭolu

Gördüm anda Yūsufı virdüm selām
Ol cevāb virdi didi kim yā imām

A 89a Merḥabā iy ulu Peyġāmber kerīm
İy ʿazīz ḳardaş Resūlu'llāh ḥalīm

3010 Geldi görişdi benümle ol hemān
Ḳaldı anda ben yine oldum revān

Gördüm anda çoḳ melekler bī-şümār
Ṣaġışın bile meger Perverdigār

Cümlesinüñ secdededür yüzleri
Birbirisine yaḳın omuzları

Şöyle kim ṣığmaz aralarına ḳıl
Tesbīḥ oḳırlar dururlar ay u yıl

3003 luġatla: luġatda M, luġata İ.
3004 Pes: Ben M; Cebrā'īle: Cebrā'ile M. // üstine: üstüne A, M, İ.
3005 adı: iy İ.
3006 hergiz: hirgiz A.
3007 meleklerle ṭolu: melekler ṭopṭolu İ.
3009 ḥalīm: ḥakīm İ.
3011 anda çoḳ: andaġı İ. // bile meger: bilür anuñ M.
3012 secdededür: secdedür A.
3013 dururlar: durmazlar M, ṭururlar İ.

Geçdüm andan bir melek gördüm yine
Kim oturmış-ıdı kürsī üstine

3015 Biñ başı var daḫı yitmiş biñ tamām
Var ḳanatları oturmışdur müdām

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İ 59b Melekler dört yanında çoḳ sehim-nāk
Ḳamusı tündürū şöyle ḫışım-nāk

Ki bir ḳavma ʿaẕāb ider dururlar
Oları od çomaġ-ıla ururlar

M 88b Dökerler yüzlerini başlarını
Olar aġlar dökerler yaşlarını

Ḳılurlar her biri feryād u zārı
Didüm Cebrāʾīle kimdür buları

3020 Bulardur didi ẓālim pādişāhlar
Ki ẓulm eylerdi ḫalḳa ṣal u māhlar

Ḳopınca tā ḳıyāmet bu ʿaẕābı
Ḳılurlar bunlara işbu ʿitābı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Gördüm anda bir deñiz var ṣu ṭolu
Ol deñizlerden ki gördüm bu ulu

Pes didüm Cebrāʾīle kim bu deñiz
Ne deñizdür adını bunuñ diñüz

Ol didi adı bunuñ Baḥr-ı Naḳam
Nūḥa bundan virdiler ṭūfānı hem

3014 üstine: üstüne M, İ.
3016 tündürū: tendurur İ; ḫışım-nāk: ḫışmınāk M.
3017 ider dururlar: idedururlar M, idüp ururlar İ.
3019 Cebrāʾīle: Cebrāʾile M.
3020 ṣal u māhlar: māh u ṣallar M; ḫalḳa: dāʾim İ.
3021 Ḳopınca: Ḳopunca M, İ. // Ḳılurlar bunlara: Ḳılur bunlara hem İ.
3023 Cebrāʾīle: Cebrāʾile M. // bunuñ: baña İ.

3025 Durmaduḳ andan daḫı olduḳ revān
Çünki dördinci göge irdük hemān

A 89b Pes öñümce vardı Cebrā'īl emīn
Ḳapuyı ḳaḳdı açuñ didi hemīn

Pes cevāb geldi didi kim kim-durur
Böyle giç vaḳt bu ḳapuda kim durur

Didi Cebrā'īlem bilemce hem-rāh[1]
Muḥammeddür risālet milkine şāh

Didiler merḥabā ḳapu açıldı
Ḳapudaġı melekler ḳarşu geldi

3030 Pāk ḳızıl altundan-ıdı ol felek[2]
Anda var Ṣalṣā'īl adlu bir melek

Ḳarşu geldi ol selām virdüm aña
Yā Muḥammed muştulıḳ didi baña

Ki Ḥaḳ ḳatında sen key sevgülisin[3]
Cemīʿ-i enbiyādan sen ulusın

Hem senüñ-durur şefāʿat yā ḥabīb
Ümmetüñ baḫtulu ki olduñ naṣīb

Çoḳ melekler ṣafı gördüm bī-şümār
Cümle ḥükminde anuñ ḳılmış ḳarār

3035 M 89a Cümlesi tesbīḥ oḳır durmaz biri
Gice gündüz uṣanup armaz biri

3025 Durmaduḳ: Ṭurmaduḳ İ. // irdük hemān: olduḳ revān İ.
3026 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // Ḳapuyı: Ḳapu İ.
3027 vaḳt: vaḳıt M; bu: İ nüshasında yoktur.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3028 Cebrā'īlem: Cebrā'ilem M.
3029 Ḳapudaġı: Ḳapu daḫı A, İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3030 Pāk: Bil İ. // Ṣalṣā'īl: Ṣalṣā'il M, İ.
3031 aña: baña İ. // muştulıḳ didi baña: didi muştuluḳ sañа İ.
3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3033 ki: key M, kim İ; olduñ: oldı İ.
3035 durmaz: ṭurmaz İ. // armaz: ṭurmaz İ.

Anda gördüm İdrīsi virdüm selām
Ol cevāb virdi didi kim yā imām

Merḥabā ḫoş geldüñ iy ṣādıḳ nebī
İy ulu ḳardaş ʿazīz lāyıḳ nebī

Dāvūdı gördüm Süleymānı daḫı
Gördüm ol gökde durur anı daḫı

Ḳarşu geldiler beni çün gördiler
Ben selām virdüm cevābın virdiler

3040 Gördüm anda kürsī üzre bir melek
Oturur kim nūr-ıla ṭolmış felek

İ 60a Kimse baḳamaz yüzine şöyle kim
Ḳatı heybetlü celāletlü ʿaẓīm

Başı tā ʿarşa degin varmış yaḳīn
Hem ayaḳları daḫı zīr-i zemīn

A 90a Cümle yir öñinde bir ṭabaḳ gibi
Bir kişi öñinde bir çanaḳ gibi

Hem öñinde bir ulu levḥ var-durur
Dāyimā ol levḥe baḳar göz urur

3045 Ḳarşusında bir aġaç var key ulu
Hep yeşil yapraḳları ṭallar ṭolu

Hem öñinde iki ḥarbe aṣılu[1]
Aḳ birisi biri ḳara ḳorḫulu

3037 ṣādıḳ: ṣāḥib M.
3038 durur: ṭurur İ.
3039 gördiler: gördüler M.
3042 zīr: zeyr A.
3043 öñinde: öñünde A, M. // öñinde: öñünde A, M.
3044 öñinde: öñünde A, M. // Dāyimā: Dā'imā M, İ.
3045 yeşil: M nüshasında yoktur; yapraḳları ṭallar ṭolu: yapraḳlu ṭallar ṭopṭolu A, M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3046 öñinde: öñünde M.

Şöyle meşġūl bir yaña hīç baḳmaz o
Munḳabıż ġāyet sehim-nāk tündürū

Çünki gördüm anı ben ḳorḳdı cānum
Göñlüm ürkdi ditredi gevdem benüm

Ben didüm Cebrāʾīle bu kim-durur
Böyle heybetlü neye ḥākim-durur

3050 Didi Cebrāʾīl baña bu ol-durur
Kim atalardan oġullar aldurur

Ol yetīm iden budur oġulları
Aġladandur bayları yoḫsulları

M 89b Bu-durur ol ṭaġıdan dirnekleri
Bu-durur ol aġladan gülmekleri

Bu-durur ol ʿAzrāʾīl cānlar alan
Cümle cānlar issini bī-cān ḳılan

Pes varuban ben aña virdüm selām
Ṭuymadı şöyle ki meşġūldür müdām

3055 Cebrāʾīl çaġırdı iy ḳardaş berü
Bir dön aḫı olma igen tündürū

Bu-durur āḫir zamān Peyġāmberi
Ol Ḥabību'llāh Resūller serveri

Başını ḳaldurdı pes virdi selām
Didi maʿẕūr ḳıl beni sen yā imām

3047 hīç: hiç A. // sehim-nāk: ḥışım-nāk M.
3048 ben ḳorḳdı: ḳorḳdı bu M; cānum: canum A. // gevdem benüm: göñlüm cānum İ.
3049 Ben: Pes İ; Cebrāʾīle: Cebrāʾile A, M. // neye: nice M.
3050 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M; bu (Berlin 81b): kim A, M, İ. // aldurur: öldürür İ, aldırur M.
3051 oġulları (Berlin 81b): oġlanları A, M, İ. // bayları: bayla İ.
3052 Bu: Ol M; ol: M nüshasında yoktur; ṭaġıdan: daġıdan İ.
3053 ʿAzrāʾīl: ʿAzrāʾil M. // issini: işini İ; ḳılan: iden İ.
3054 varuban: varıban A, durıban M; ben: İ nüshasında yoktur. // ki: kim İ.
3055 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M. // dön: baḳ İ; aḫı : āḫir İ; olma igen: igen olma M.
3057 virdi: virdüm İ. // maʿẕūr: maʿzūr M.

Ol zamāndan kim bu işe durmışam
Ṣanma kim bir kez başum ḳaldurmışam

Ben didüm bildür bañа bu levḥ nedür
Bu aġaç bu ḥarbeler yā nişedür

3060 A 90b Ol didi kim yā Muḥammed bu aġaç
Öldürür dünyāda cānlu varsa ḳaç

Her birinüñ bunda var bir yapraġı
Gerçi kim yirden alındı ṭopraġı

Adları daḫı yazılmışdur ḳamu
Her birinüñ yapraġında iy ulu

Hem yazılmışdur bu levḥde yirleri
Yiryüzinde ḳanda olur her biri

Çün olur ʿömri tamām bir kimsenüñ
Yapraġı ḳurır düşer ol-dem anuñ

3065 Hem bu levḥden yoyılur adı gider
Pes yıḳılur ʿömri bünyādı gider

Ben aluram ol-dem anuñ cānını
Kimse hergiz bulımaz dermānını

İ 60b Bir nefes eglenmezem fevt itmezem
Kimsenüñ yalvarduġın işitmezem

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Eger nīk-baḫt olur-ısa o cānı
Bu aḳ ḥarbe-y-le aluram ben anı

3058 durmışam: ṭurmışam A, İ. // kez: dem İ; ḳaldurmışam: ḳaldırmışam M.
3059 yā: ye M; nişedür: nitedür M.
3060 cānlar: cānlu İ.
3061 var bir: vardur İ.
3063 yazılmışdur: yazılmışdır M; yirleri: adları A, M. // her biri: yirleri M.
3064 kimsenüñ (Berlin 82a): kişinüñ A, M, İ.
3065 levḥden: levḥde İ; yoyılur: bozılur İ.
3066 hergiz: hirgiz A; bulımaz: bulamaz M, İ.
3067 yalvarduġın işitmezem: yalvardığını dutmazam M.
3068 nīk-: anuñ İ. // ḥarbe-y-le: ḥarbe ile M, İ; alurum ben anı: ururam o cānı İ.

M 90a Eger bed-baḫt olur-ısa ben anı[1]
Ḳara ḥarbe-y-le aluram o cānı

3070 Eger mü'min olur-ısa o cānı
Çıḳaruram göge nūr-ıla anı

Veger kāfir olursa miḥnet-ile
Bıraḳuram ṭamuya ẓulmet-ile

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Geçdük andan daḫı pes olduḳ revān
Bir yüce ḳaṣra irişdük biz hemān

Kim göz irmez yüceligine anuñ
Fehm irişmez niçeligine anuñ

Beñzemez bir yapuya hīç yapusı
Hep muraṣṣaʿ ḳızıl altun ḳapusı

3075 Açdılar ḳapusını girdüm hemīn
Ol ḫo ṭamu ḳapusı-y-ımış yaḳīn

Gördüm anda kürsī üzre bir melek
Heybetinden göge boyanmış felek

A 91a Oturur tündürū şöyle ḫışım-nāk[2]
ʿAbūs u ḳamṭarīr yüzi sehim-nāk

Tesbīḥ oḳır baḳdum aġzından aña
Şöyle kim odlar ṣaçılur dört yaña

Ben didüm Cebrā'īle bu kim olur
Kim bu resme ḫışm-ıla heybet ḳılur

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3069 ben anı: o cānı M. // ḥarbe-y-le: ḥarbe ile M.
3071 Veger: Eger M.
3072 daḫı pes: pes yine İ; pes: M nüshasında yoktur.
3073 irişmez: irmez İ.
3074 hīç: hiç A, İ; bir yapuya hiç: yapusı hīç bir İ. // ḳapusı: hepisi İ.
3075 hemīn: hemān İ. // yaḳīn: ʿayān İ.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3078 ṣaçılur: ṣaçar M.
3079 Cebrā'īle: Cebrā'ile M; olur: durur M. // resme ḫışm-ıla: ḫışm ile böyle İ.

3080 Didi ol bu mālik-i āteş-durur
Böyle tünd-rū dāyimā serkeş-durur

Ḥaḳ yaradaldan berü gülmiş degül
Bir nefes ḫışmı emīn olmış degül

Ben didüm buña vireyüm mi selām
Didi vir bilür seni ol yā imām

Yirde gökde bir ferişte var degül
Kim seni bilmez ola ol yā Resūl

Cümlesi bilür seni öñden ṣoña
Hem ṣalavāt hem selām virür sañа

3085 Pes yaḳın vardum aña virdüm selām
Ol cevāb virdi didi kim yā imām

Merḥabā kim Ḥaḳ Çalap rıḍvānını[1]
Çoḳ kerāmetle sañа virdi anı

M 90b Pes didüm yā Cebrā'īl sen söylegil
Ṭamunuñ ḳapusını açsun digil

Cebrā'īl didi ki yā Mālik Resūl
Ḥaḳ ḳatında sevgülü ḳuldur ḳabūl

Ekremü'l-ḫalḳdur Ḥabību'llāh-durur
Hem ṭabībü'l-ḳalb Resūlu'llāh-durur

3090 İltimās ider bugün sizden kim ol
Göre ṭamuyı açasın ḳıl ḳabūl

3080 tünd-rū: tündürū M; dāyimā: dā'im M, dā'imā İ.
3081 yaradaldan: yaradalı kim M; berü: bunı A, M.
3082 didüm buña: buña didüm A, M. // bilür seni: seni bülür İ; seni ol: ol seni pes M.
3083 ferişte: ferişteh M.
3084 ṣalavāt: ṣalavāt u M.
3085 Pes: Ben İ.
1 Bu beyit M nüshasında 3092. beyittir.
3087 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // ḳapusını: ḳapusın İ; açsun: açsunlar İ.
3088 Cebrā'īl: Cebrā'il M; ki: kim M.
3089 ṭabībü'l-ḳalb: ṭabībü'l-ḳalb u M.
3090 kim: İ nüshasında yoktur.

Tā ʿacāyib ḳudretin Ḥaḳḳuñ göre
Yiryüzinde ḳullarına bildüre

Mālik aldı bir kilīd-i āteşīn
Uzunı şarḳdan vara ġarba degin

İ 61a Aġzını ol-dem kilīde urdı ol
Çün kilīdi bir keret üfürdi ol

A 91b Heybetinden düşmişem bī-hūş olup
Cebrā'īl daḫı düşer medhūş olup

3095 Cebrā'īl didi ki yā Mālik añul
Kim laṭīfü'ẕ-ẕāt-durur ġāyet Resūl

Tünd olma bir sāʿat luṭf eylegil
Dūst-durur bu düşmene ʿunf eylegil

Gerçi maʿẕūrsın bu işde kim seni
Kim ḳahrından yaradupdur ol Ġanī

Döndi Mālik didi iyva'llāh baña
Emr olupdur luṭf-ıla baḳam añа

Ümmetine daḫı hem luṭf eyleyem
Buña inkār idene ʿunf eyleyem

3100 İlle ben şimdi kilīdin ṭamunuñ
Açmışam yidi ḳapusından anuñ

Bir ḳapudan bir ḳapusına degin
Bil ki ṭoḳsan biñ yılıḳ yoldur yaḳīn

3091 Tā ʿacāyib: Tā ʿacā'ib İ; Ḥaḳḳuñ: Ḥaḳuñ M.
3092 kilīdi: urdı kilīd M. // Uzunı: Uzını M; şarḳdan vara: tā şarḳdan M, maşrıḳdan tā İ.
3093 ol dem kilīde urdı: urdı kilīde ol dem M. // keret: kezin İ.
3094 düşmişem: düşüben İ; olup: olur İ. // Cebrā'īl: Cebrā'il M; daḫı düşer: düşiser M; olup: olur İ.
3095 Cebrā'īl: Cebrā'il M. // laṭīfü'ẕ-ẕāt-durur: laṭīfü'ẕ-ẕātdur İ.
3096 sāʿat: saʿat A. // düşmene: düşmāna İ.
3097 maʿẕūrsın: maġrūrsın A, maġrūrsun M; kim: İ nüshasında yoktur. // ḳahrından: ḳahra İ.
3098 iy: M nüshasında yoktur; baña: añа İ.
3099 hem: M nüshasında yoktur; eyleyem: ideyüm İ. // Buña: Buñı M; eyleyem: ideyüm İ.
3100 İlle: İllā M, İ; ben şimdi kilīdin: şimdi kilīdini İ. // ḳapusından: ḳapusını İ.
3101 yılıḳ: yıllıḳ A, M, yıl İ.

Her ḳapuda daḫı yitmiş biñ tamām
Var-durur oddan ulu ṭaġ yā imām

M 91a Her ṭaġuñ altında yitmiş biñ dere
Vardur oddan vāy aña anda vara

Her derede daḫı yitmiş biñ tamām
Vardur oddan iv yanar durmaz müdām

3105 Her bir evde daḫı yitmiş biñ yaḳīn
Ḥücre vardur cümlesi oddan hemīn

Her birinde ḥücrenüñ itdüm ḥisāb
Var-durur yitmiş biñ dürlü ʿaẕāb

Yidi ṭamudur ʿaẕāb-ıla ṭolu
Adları budur ṭamunuñ iy ulu

Evveli adı cehennemdür anuñ
Ümmetüñ-içün-durur bilgil senüñ

Her kim anlardan ulu ṣuçlar ḳılur
Bu cehennemde gelür ol yaḳılur

3110 Hem ikincisi adı-durur Leẓā
Ol puta ṭapanlara ḳılur cezā

A 92a Yılduza daḫı oda ṭapanlara
Ol ʿaẕāb itmek-içündür anlara

Hem Ḥuṭamedür üçincisi adı
Ḥaḳ anı Yeʾcūce Meʾcūce_eyledi

Anlara beñzer daḫı küffār-ıla
Kim muʿaẕẕeb olalar ol nār-ıla

3103 Vardur: Var-durur M; vāy: vāy kim M; anda: kim İ.
3104 derede: dere M. // Vardur: Var-durur M, İ; iv: ev M; durmaz: ṭurmaz İ.
3106 birinde: bir evde İ. // -durur: -durur anda M; ʿaẕāb: ġadāb İ.
3107 ʿaẕāb: ġadāb İ.
3108 Evveli: Evvelinüñ M.
3109 kim onlardan: ne kim olur İ. // gelür: gelüben İ.
3110 adı-durur: adıdur İ. // ṭapanlara: ṭapanları İ.
3111 Yılduza: Yıldıza İ; ṭapanlara: ṭapanlar İ. // anlara: anları İ.
3112 eyledi: ḳodı M; Meʾcūce: Meʾcūc İ.
3113 küffār-ıla: küffārlara M.

Oldı hem dördincisi adı Saʿīr
Anda şeyṭānlar yanar odda erir

3115 Hem bişinci ṭamunuñ adı Saḳar
Ol namāzı terk idenleri yaḳar

Hem zeḳātın virmeyenleri daḫı
Hem münāfiḳları yaḳar iy aḫı

Hem daḫı altıncısı adı Caḥīm
Anda Tersā yir zaḳḳūm içer ḥamīm

İ 61b Hem Mecūsīler yiridür hem Cühūd
Anlara ḳılur ʿaẕābı anda od

Hem yidinci adı-durur Hāviye
Olısar müşriklere ol zāviye

3120 Şirk getürenler Ḥaḳa anda olur[1]
Çıḳmaz ayruḳ tā ebed anda ḳalur

M 91b Pes didüm yā Mālik açġıl birini
Tā ki görem her kişinüñ yirini

Açdı gördüm bir bölük ʿavretleri
Bağlu od zencīrler-ile her biri

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Eline yüzine ḳara yılanlar
Aşılmış bir fiġān iderler anlar

Didüm kimler-durur bunlar ne ḳıldı
O dünyādaki bunda böyle oldı

3114 dördincisi: dördüncüsi M. // odda: oda İ.
3116 zeḳātın: zeḳātı İ. // münāfiḳları yaḳar: münāfiḳlar yaḳar bil A, M; aḫı: ulu M.
3117 daḫı altıncısı adı: altıncısı adı daḫı M. // ḥamīm: Caḥīm M.
3118 ʿaẕābı: ġadāb İ.
3119 yidinci: yidincisi İ; adı-durur: adıdur İ. // Olısar: Olusar M; müşriklere ol: ol müşriklere İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
3121 Mālik: lik M.
3122 gördüm: gördi İ; bölük: bölücek M. // Bağlu: Bağludur İ; zencīrler: zencīr İ.
3123 bir: yir A.
3124 bunda: bunlar M, İ.

3125 Didi bunlardur ol kim yüzlerini
Bezerdi dünyede kendüzlerini

Görinürlerdi yada yüzi açuḳ
Ḳılurlardı yaramaz işler az çoḳ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bir bölügi daḫı ḳaṭrān ṭonları
Gördüm od üzre ḳomışlar anları

A 92b Ṣu içürürler olara ḳan gibi
Tütüni yanar çıḳar ṭuman gibi

Ben didüm bunlar daḫı n'itmiş-durur
Dünyede kim bunda bu işi görür

3130 Didi bunlar ṣaġucı ʿavret-durur
Aġlar ölülerde yüzlerin urur

Bir cemāʿat daḫı gördüm kim ḳamu
Od-ıla olmış ḳarınları ṭolu

At deve aġzı gibi ṭudaḳları
Sarḳmış aşaġa ṣalınmış her biri

Pes melekler od necisler aldurur
Bunlaruñ buġazlarına ṭoldurur

Od necisleri bulara yidürür
Her birini od çomaġ-ıla urur

3135 Didüm kimler-durur bunlar da didi[1]
O dünyāda yetīm mālını yidi

3125 Bezerdi: Bezerler İ; dünyede: dünyāda M, İ; kendüzlerini: kendülerini İ.
3126 Görinürlerdi: Görünürlerdi İ. // işler: iş M; işler az: işleri İ.
3127 anları: onları A; Gördüm od üzre ḳomışlar anları: Gör ol od üzre ḳomış bunları İ.
3128 içürürler: içirirler M. // çıḳar: M nüshasında yoktur.
3129 bunlar daḫı: bunlara İ. // Dünyede: Ne idi İ; bunda bu işi (Berlin 83b): bu işibunda A, M, İ.
3132 ṭudaḳları: dudaḳları A, M.
3133 aldurur: aldırur M, ol-durur İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3135 kimler-durur bunlar da: bunlar kimler-durur M, bunlar kim-durur bunlar İ. // O: Ol İ; yetīm: yetim M.

Gördüm anda bir bölük ʿavretleri
Kim çigininden aṣılmış her biri

Ser-nigūn baġlu ḳamunuñ elleri
Pes ṣoḳarlar fercine od milleri

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

M 92a Çıḳar tütünleri için yaḳarlar
Çıḳarurlar yine ol-dem ṣoḳarlar

Didüm kimler-durur bu didi anlar
Olardur o zinā idici zenler

3140 Zinādan oġlana ḳalurlar-ıdı
Düşürürler telef ḳılurlar-ıdı

Yine bir ṭāʾife gördüm dururlar
Derisin etlerini çıḳarurlar

Yine kendülerine yidürürler
Didim bunlar daḫı kimler-dururlar

İ 62a Didi bunlar diñiciler-dururlar[1]
Daḫı ġıybet ḳılıcılar-dururlar

Yine bir ṭāʾife gördüm dururlar[2]
Eli baġlu çomaġ-ıla ururlar

3145 Ṭaġa dönmiş ḳarınları ki şişmiş
Kimi yüzi kimi yanı_üzre düşmiş

A 93a Birinüñ durmaġa hīç ṭāḳati yoḳ
ʿAẕāb iderler anlara ḳatı çoḳ

3139 Olardur o: Oldur ol İ; o: ol M.
3141 dururlar: ṭururlar İ. // etlerini: etler-ile M, etlerin İ.
3142 kendülerine: hem kendülere M. // bunlar daḫı kimler-dururlar: bunları daḫı kimler-durur M, kimler-durur bunlar didiler İ.

1 A ve M nüshalarında bu beytin ikinci dizesi yoktur, ikinci dize yerine 3144. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
3143 Daḫı ġıybet ḳılıcılar-dururlar: Eli baġlu çomaġ ile ururlar A, M.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3146 durmaġa: ṭurmaġa A, İ; hīç ṭāḳati: ṭāḳatleri A, M. // ʿAẕāb: Ġadāb İ; iderler: ider A.

Didüm kimler-durur bunlar didiler
Olardur kim ribā mālın yidiler

Görürem bir bölük daḫı dururlar
Ṭudaġın ṭırnaḳ-ıla ḳoparurlar

Keserler dillerin aġzına ḳanı
Gider ḳılur olar zār u fiġānı

3150 Didüm ben Mālike kimlerdür anlar
Didi bunlar-durur ol vaʿẓ idenler

Didügin kendüler dutmazlar-ıdı
Yaramaz fiʿli terk itmezler-idi

Yalan ṭanuḳlıġı virürler-idi
Ki ḫalḳuñ rişvetin alurlar-ıdı

Yine gördüm dururlar bir cemāʿat
Yanarlar elleri baġlu tamāmet

Boyunlarına kibrīt ṭaşlarını
Aṣaḳomışlar egmiş başlarını

3155 Yaḳar ṭaşlar od almış yüzlerini
Ḳamu aʿżālarını gözlerini

M 92b Didüm kimler-durur bunlar didiler
Olardur kim zekātın virmediler

Yine bir ḫalḳ görürüm yüzleri hep
Ḳararmış gömgök olmış gözleri hep

3147 ribā: riyā İ.
3148 dururlar: ṭururlar İ. // Ṭudaġın: Dudaġın A, M; ṭırnaḳ: dırnaḳ A, dırnaġ M, ṭırnaġın İ; ile: hem İ.
3149 dillerin: dillerini İ. // olar zār u: bu zār ile İ.
3150 ben Mālike kimlerdür: Mālike kimler-durur İ.
3151 Didügin: Didügün İ; dutmazlar: ṭutmazlar İ.
3152 virürler: virenler İ.
3153 dururlar: ṭururlar İ.
3154 kibrīt: kibrit A, İ, kirbit M.
3155 almış: olmış A, M. // gözlerini: yüzlerini İ.
3156 kimler-durur bunlar: bunlar kim-durur İ. // zekātın: zekātı İ.
3157 ḫalḳ: ḫalḳı İ.

Ki od ṭonlar geyürmişler ururlar
Od üstine yüzi üzre sürürler

Olar aġlar ṣıġır tek baġırurlar
Eşekler gibi şöyle aġırurlar

3160 Bular kimler didüm şāʿir didiler
Kimin hicv ü kimin medḥ eylediler

Yine gördüm dururlar bir cemāʿat[1]
Ki sāz āletleri oddan tamāmet

Boyunlarına aṣmışlar sürürler[2]
Ḳararmış yüzi od-ıla ururlar

A 93b Didüm kimler-durur bu didi bunlar
Çalıcılar-durur eydici anlar

Yine bir ṭāʾife gördüm durur çoḳ
Gözi gök yüzi ḳara aġzı açuḳ

3165 Ṭudaḳları ayaḳlarına düşmiş
Aġızları içine ḳurtlar üşmiş

Aḳar ḳanlar iringler zişt ḳoḫular
Gelür ṭudaḳlarından ḳanlu ṣular

Ṭamu ehli ki od anları yaḳar
İringler ḳanlu ṣular çıḳar aḳar

Zebānīler bulara yidirürler
Dögerler od çomaġ-ıla ururlar

3158 üstine: üstüne M.
3159 ṣıġır tek: ṣıġırlar gibi M. // aġırurlar: añırurlar İ.
3160 Bular: Bunlar İ; kimler: kimdür İ; didüm: durur M. // kimin: kime A, M; hicv: hicve M; kimin: kime A, M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
3162 Boyunlarına: Boyunlarda İ.
3163 bunlar: anlar İ. // eydici: idici A, M; anlar: onlar A, İ.
3164 Yine: Hem yine İ; durur: İ nüshasında yoktur.
3165 Ṭudaḳları: Dudaḳları A, M. // ḳurtlar: ḳurdlar A, M.
3166 iringler: iriñler M, İ; ḳoḫular: ḳoḳılar İ. // Gelür: Gelüp İ; ṭudaḳlarından: dudaḳlarından A, M.
3167 ki: kim M. // İringler: İriñler M, İ.
3168 yidirürler: yidürürler İ. // Dögerler: Ururlar İ.

İ 62b Didüm kimdür bular didi bulardur
Ki dünyāda süçi içicilerdür

3170 Olınca süçiyi terk itmediler[1]
Cihāndan tevbe-y-ile gitmediler

Yine bir ṭā'ife gördüm dehānı
Açılmış ṭaşra aṣılmış zebānı

Ṭoñuza beñzemiş yüzin sürürler
Dögerler od çomaġ-ıla ururlar

Didüm kimler-durur bunlar didiler
Ṭanuḳlıġı bilüben gizlediler

M 93a Yine bir ḳavm kim görürem dururlar
Keserler başlarını öldürürler

3175 Kimüñ bögrin kimüñ ḳarnın yararlar
Ki öldürüp ḳara ḳana ḳararlar

Dirilürler yine pes öldürürler
Yanar oddan çomaġ-ıla ururlar

Didüm kimler-durur bu didi anlar
Bulardur ol be-nā-ḥaḳ ḳan idenler

Yine bir ḳavm gördüm ḳara yüzlü
Hem od zencīrler-ile boynı baġlu

Didüm kimler-durur bu didi bunlar
Ata ana sözini redd idenler

3169 kimdür bular: kimler-durur M, İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3170 süçiyi: sücüyi M.
3171 aṣılmış: açılmış İ.
3172 Ṭoñuza: Ṭomuza M; beñzemiş: beñzermiş İ; yüzin: yüzi A, M.
3173 kimler-durur: kimlerdür İ. // bilüben: biliben A.
3174 görürem: gördüm İ; kim: ki İ; dururlar: ṭururlar İ.
3176 çomaġ-ıla: bıçaġ-ıla İ.
3177 kimler-durur: bunlar kimdür İ. // ol be-: ki M.
3178 boynı: boynu M.
3179 sözini: sözüni M.

3180 A 94a Ata ana sözini dutmayanlar
Olar didüklerini itmeyenler

Yine gördüm iki ulu melekler
Durur bir ṭāʾife üstinde bekler

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Her birinüñ od elinde gürzi var
Sürme olur yiri ursa kūhısār

Ünleri raʿd-ı bahārīden ḳatı
Hayḳırurlar gösterürler heybeti

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
O ḳavmı od çomaġ-ıla ururlar
Düşürürler yüzi üzre sürürler

3185 Ṣorarlar ḳaldurup anlara diñüz
Ki kimdür Tañrıñuz Peyġāmberiñüz

Olar dir bilmezüz yine ururlar
Didüm bunlar daḫı kimler-dururlar

Didi bunlar-durur şekk eyleyenler
Ḳıyāmet ṭamu uçmaḳ yoḳ diyenler

Tamāmet çünki gördüm bu ḳamusın
Didüm yā Mālik imdi yap ḳapusın

Vidāʿ itdük hemān olduḳ revāne
İrişdük çün bişinci āsumāna

3190 Ḳapuya vardı Cebrāʾīl çıġırdı
Didi ḳapu açuñ kim Aḥmed irdi

3180 sözini: sözüni A, M; dutmayanlar: ṭutmayanlar İ
3181 Durur: Ṭurur İ; bir: yir A; üstinde: üstünde M, üstüne İ.
3182 od alında gürzi: gürz od elinde İ. // yiri: biri M; yiri ursa: idi ura İ; kūhısār: kühusār M.
3183 Ünleri: Anları İ.
3184 üzre: üstüne İ.
3185 ḳaldurup: ḳaldırup M; diñüz: diñiz A, İ.
3187 bunlar-durur: bunlardur İ; eyleyenler: idenler M.
3188 ḳamusın: ḳapusın İ. // yap: ört İ.
3189 olduḳ: itdük M.
3190 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M; çıġırdı: çaġırdı M. // kim: ki İ.

M 93b Didiler merḥabā ḳapu açıldı
Selām virdi melekler ḳarşu geldi

Didiler yā Muḥammed ḳıl beşāret
Ki virmişdür saña Ḥaḳ çoḳ kerāmet

ʿAcāyibler igen çoḳ gördüm anda
Melekler var ulu ol āsumānda

Yöridük pes oradan daḫı gitdük
Ol altıncı göge bir demde yitdük

3195 İ 63a Hemān-dem Cebrā'īl ḳapuyı urdı
Ki açuñ ḳapuyı didi ḳıġırdı

Didiler kim kimüñ-içün didi ol
Muḥammed ḥażreti-çün açuñuz yol

A 94b Didiler virbinildi mi Muḥammed
O faḫr-ı ʿālem ol şāh-ı mü'ebbed

Belī didi hemān ḳapu açıldı
Selām virdi melekler ḳarşu geldi

Melā'ikler igen çoḳ gördüm anda
Ki görmedümdi ayruḳ āsumānda

3200 Görürem bir ferişte ġāyet ulu
Oturur kürsī üzre yüzi nūrlu

Oturur hem daḫı Mūsā yanında
Selām virdüm göricek anı anda

3192 Ḥaḳ: çoḳ A; Ḥaḳ: M nüshasında yoktur.
3193 ulu ol: ol ulu A, M.
3194 oradan daḫı: daḫı oradan M; oradan: andan İ. // Ol: Ki M.
3195 Cebrā'īl: Cebrā'il M.
3196 içün: çün İ. // açuñuz: açuñ M, İ.
3197 Didiler: Didiler kim İ; virbinildi: virildi M, İ. // ol: o A, M; mü'ebbed (Berlin 85b): mü'eyyed A, İ, Aḥmed M.
3199 Melā'ikler: Melekler İ. // ayruḳ: daḫı İ.
3200 nūrlu: ṣulu İ.
3201 daḫı: A nüshasında yoktur, anuñ M.

Didi kim merḥabā el-ḥamdü li'llāh
Ki bu teşrīfi virdi sañа Allāh

Yine andan daḫı olduḳ revāne
Hemān yitdük yidinci āsumāna

Ḳapuda ṭurdı Cebrā'īl ḳıġırdı
Gelüñ açuñ didi ḳapuyı urdı

3205 Didiler sen misin yā yoldaşuñ var
Bu giç vaḳt bu ḳapuda ne işüñ var

Didi ol faḫr-ı ʿālem yoldaşumdur
Muḥammed ḥażretidür ḳardaşumdur

Didiler virbidi mi Allāh anı
Ki raḥmet birle ṭoldura cihānı

M 94a Belī didi hemān açıldı ḳapu
Selām virdi melekler ḳıldı ṭapu

Ḫalīlu'llāhı İbrāhīmi anda
Anı gördüm yidinci āsumānda

3210 Oturmış Beyt-i Maʿmūra ṭayanmış
Ki başdan ayaġa nūra boyanmış

Selām virdüm didi kim merḥabā gel
İ ṣāliḥ oġlum iy baḥr-ı vefā gel

İ oġlum luṭuf eylegil kerem ḳıl
Beni ḥażretde varıcaġaz añġıl

3202 virdi sañа: sañа virdi İ; Allāh: el-ḥamdü li'llāh M.
3203 yitdük: yitdüm M.
3204 Ḳapuda: Ḳapudan İ; Cebrā'īl: Cebrā'il M.
3205 Bu giç vaḳt bu: Gice vaḳti İ.
3206 yoldaşumdur: yoldaşımdur M. // ḥażretidür: ḥażretinidür M; ḳardaşumdur: yoldaşımdur M.
3207 virbidi: virdi İ; mi: mi kim İ.
3208 açıldı ḳapu: ḳapu açıldı M. // ḳıldı ṭapu (Berlin 85b): geldi ḳarşu A, İ, ḳarşu geldi M.
3209 Ḫalīlu'llāhı İbrāhīmi: Ḫalīlu'llāh İbrāhīm M, Ḫalīlu'llāh İbrāhīm var İ.
3211 ki (Berlin 85b): gel A, M. // İ: Ey M, İ.
3212 İ: Ey M, İ; luṭuf: luṭf M, İ. // ḥażretde: ḥażrete M; varıcaġaz: varıcaḳ İ.

Görürem anda Beytü'l-Maʿmūruñ var
İki ḳapusı açuḳ şöyle hem-vār

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

A 95a Günde yitmiş biñ feriştehler varur
Bir ḳapudan evüñ içine girür

3215 Bir ḳapusından daḫı çıḳar gider
Ol evi ol gün ṭavāf anlar ider

Bir girene tā ḳıyāmet bir daḫı
Nevbet irmez kim diye ger gir daḫı

Bir ferişte gördüm anda kim eger
Bu deñizler bu ṣular kim yirde var

Cümlesin ḳoyarlar-ısa aġzına
Varmaya bir ḳaṭresi boġazına

Bir deñiz var anda adı Baḥr-ı Nūr
Günde yidi yüz kez ol aña girür

3220 İ 63b Çün çıḳar silker ḳanatların anuñ
Yüklerinden dökilen her ḳaṭrenüñ

Her birisi bir melek olur yaḳīn
Tesbīḥ ü tehlīl ider ḥaşre degin

Daḫı Beytü'l-Maʿmūrı ḳılur ṭavāf
Meşġūl olur ḳullıġa ḳılmaz ḫilāf

Üç ferişte gördüm anda hem durur
Biri ṣūretde ṣıġır bigi-durur

3213 Beytü'l-Maʿmūruñ: Beyti'l-maʿmūruñ M.
3214 evüñ (Berlin 86a): anuñ A, M, İ.
3215 ḳapusından: ḳapudan M; daḫı: daḫı ol M. // ṭavāf anlar: anlar ṭavāf İ.
3216 kim: ki İ; diye ger gir (Berlin 86a): gire bir kez A, M, diler gire İ.
3217 ferişte: ferişteh M. // bu ṣular kim yirde: kim bu ṣular anda M; kim yirde: hem bunda İ.
3218 Cümlesin: Cümlesini M.
3219 var anda adı: vardı anda M. // kez ol aña: kerre ol anda İ.
3220 anuñ: hemīn İ. // dökilen: dökülen M.
3221 Tesbīḥ: Tekbīr İ.
3222 Beytü'l-Maʿmūrı: Beyti'l-Maʿmūrı M; ḳılur: ider İ.
3223 ferişte: ferişteh M; durur: ṭurur İ. // ṣūretde sıġır: sıġır ṣūretde İ; bigi: gibi M, İ; durur: ṭurur İ.

Birisi arslan bigi-durur yaḳīn
Birisi kerkes bigi-durur hemīn

3225 M 94b Ol ki arslan bigidür tesbīḥ ider
Yırtıcı ḥayvānlaruñ rızḳın diler

Ol ki kerkes bigi-durur ḳuşlaruñ
Ol daḫı rızḳın diler hem anlaruñ

Ol ṣıġır ṣūretlü hem ḥayvānlaruñ
Ol daḫı rızḳın diler hem anlaruñ

Gördüm İsrāfīli hem anda-durur
Dört ḳanatlu nūr-ı tābān balḳ urur

Başı ʿarşuñ altına varmış yaḳīn
Hem ayaḳları daḫı zīr-i zemīn

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
3230 Durur levḥ ḳarşusına şöyle ḳāʾim
Ḳalem yazar Ḥaḳuñ emrini dāʾim

A 95b Gitdük andan daḫı varduḳ "Sidre"ye
"Müntehā"dur[1] vaṣfın anuñ kim diye

Ger faṣīḥler cemʿ olursa Sidrenüñ
ʿĀciz ola vaṣfı sözinde anuñ

Ḳaldı anda Cebrāʾīl-ile Burāḳ
Didi bu menzil-durur baña ṭuraḳ

3224 bigi-durur yaḳīn: gibi tesbīḥ ider M; arslan: aṣlan A, M; bigi: gibi İ; durur: ṭurur İ. // Birisi kerkes bigi-durur hemīn: Canavarlar yırtıcı rızḳın diler M; durur: ṭurur İ.
3225 bigi: gibi M, İ; tesbīḥ ider: durur yaḳīn M; arslan: aṣlan A, M; bigi: gibi İ. // Yırtıcı ḥayvānlaruñ rızḳın diler: Birisi kerkes bigi-durur hemīn M; Yırtıcı ḥayvānlaruñ: Cān-āverler yırcıcı A.
3226 bigi-durur: gibidür cümle İ. // rızḳın diler hem: hem rızḳın diler İ; anlaruñ: olaruñ A, M.
3227 hem: pes İ. // anlaruñ: olaruñ A, İ.
3228 durur: ṭurur İ. // nūr-ı: nūr u M; nūr-ı: İ nüshasında yoktur; balḳ: berḳ M, İ.
3229 zīr: zeyr A.
3230 Durur: Ṭurur İ. // Ḳalem yazar Ḥaḳuñ emrini: Yazar Ḥaḳuñ emrini durmaz M; Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳuñ İ.
3231 daḫı varduḳ: çün irişdük İ.

1 "Son, nihayet, bitiş..." Necm, 53/14. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Sidretü'l-müntehâ'nın yanında."

3232 faṣīḥler cemʿ: faṣīḥ diler M; Sidrenüñ: Sidreniñ İ. // vaṣfı sözinde: vaṣf sözinden M, İ.
3233 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M. // ṭuraḳ: duraḳ M.

Bir yeşil ḫoş ḳuş getürdiler bañа
Refref adlu ben hemān bindüm añа

3235 Yoldaş oldı bu kez İsrāfīl hemān
Yöridük andan daḫı olduḳ revān

Tā ki geçdük anda yitmiş biñ ḥicāb
Çoḳ ʿacāyib gördüm anda bī-ḥisāb

Her ḥicāb geçdükde bir Refref bañа
Getürürlerdi binerdüm ben añа

Ben anda gördügüm dürlü ʿacāyib[1]
Dil-ile söylenilmez ol ġarāyib

Tā kim irişdüm ḥicāb-ı ḳudrete
Heybetinden düşdüm anda ḥayrete

3240 Gitdi ʿaḳlum gitdi hūşum pes hemīn
Kendüzümden bī-ḫaber oldum yaḳīn

Benligümden ḳalmadı hergiz eṯer
Bilmedüm ben ḳandayam benden ḫaber

M 95a Ben beni gördüm niteliksüz yaḳīn
Geldi ʿaḳlum başuma yine hemīn

ʿArşı gördüm vaṣfına irmez zebān
Rengi niçedür bilinmez pes hemān

Başladı ʿaḳlum yine gider hemīn
Altuma bir kürsī ḳoydılar yaḳīn

3234 ḫoş: M nüshasında yoktur. // hemān: M nüshasında yoktur; bindüm: bende İ.
3235 daḫı: hemān İ.
3236 anda: andan M, İ.
3237 geçdükde: geçdükçe A; Refref: Refre İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3238 gördügüm: gör M. // söylenilmez: söylenimez A, söylenemez İ.
3239 kim: ki İ. // ḥayrete: ḫayrete M.
3240 Kendüzümden: Kendi özümden İ.
3241 Benligümden: Benligimden M, Benlügümden İ. // benden: neydi İ.
3242 niteliksüz: niteliksiz M; yaḳīn: hemīn İ.
3243 zebān: tābān M. // pes: M nüshasında yoktur.
3244 Altuma: Altıma A; yaḳīn: hemīn M, İ.

3245 İ 64a Pes Ebū Bekr üni gibi bir āvāz
Geldi otur didi iy deryā-yı rāz

Çün işitdüm ben Ebū Bekr ünini
Ġayret itdüm işidicegez anı

Eyle ṣandum benden öñdin gelmiş ol
Bunda benden öñdin olmış añа yol

A 96a Bir nidā geldi yine olma melūl
Bir melekdür ol Ebū Bekir degül

Ḳorḳmasun diyü sañа mūnis olur
Bunda senden ġayrı kimse mi gelür

3250 Pes nidā geldi yine kim gel berü
Yā ḥabībüm perdeden gir içerü

Pes iletdiler beni igen yaḳın
Ḥaḳ Ta'ālā kibriyāsı perdesin

Çün götürdi ben deñedüm bī-gümān
Kendü kendümi yitürmişem hemān

Gitdi 'aḳlum bilmezem kim neyleyem
Vālih oldum bilmezem ne söyleyem

Luṭfı deryāsından aġzuma yaḳīn
Ṭamdı bir ḳaṭre dil açıldı hemīn

3255 Pes selām virdüm hemān geldi cevāb
Ḳıldı luṭf-ıla yine bañа ḫiṭāb

Söylenildi anda ṭoḳsan biñ kelām
Pes didi kim sırrı ṣaḳla yā imām

3245 otur didi: oturdı İ.
3246 ünini: ününi M. // anı: onı M; itdüm İ nüshasında yoktur; işidicegez: işidicek ben A, M.
3247 Eyle: Öyle M; öñdin: öñdün M.
3248 yine: didi M, İ. // Bekir (Berlin 86b): Bekrī A, Bekri M, Bekr İ.
3249 diyü: diyi İ. // kimse mi gelür: kimseyi olur M.
3252 Çün: Pes İ; götürdi ben: götürdiler İ; deñedüm: deñerüm M. // kendümi: kendüyi M.
3253 kim: ki M.
3255 virdüm: virdi A; hemān: yine M.
3256 Söylenildi: Söylendi M. // Pes: Pis A; kim sırrı ṣaḳla: sırrı saḳla M; sırrı: sırı A.

Ümmetüme vācib itdi bī-niyāz
Gice gündüz ḳılalar elli namāz

Emr olıcaḳ böyle pes döndüm hemīn
Çünki Mūsā ḳatına geldüm yaḳīn

M 95b ʿArża ḳıldum bu namāzı çün ańa
Yā Muḥammed dön girü didi bańa

3260 Ümmetüń ṭāḳat getürmezler ańa
Taḫfīf iste var baġışlar Ḥaḳ sańa

Vāsıṭasuz pes yine döndüm hemīn
Yalvaruban taḫfīf istedüm yaḳīn

Biş namāzı Ḥaḳ baġışladı bańa
Döndüm andan Mūsīye geldüm ańa

ʿArża ḳıldum ol didi döngil girü
Taḫfīf iste var Çalapdan yalvaru

Senden öńdin ḫalḳı ben çoḳ ṣınadum
Ḳılamaz anlar anı sańa didüm

3265 A 96b Döndüm andan Ḥażrete vardum yine
ʿArża ḳıldum ḥāli yalvardum yine

Pes bişin daḫı baġışladı bańa
Geldüm andan Mūsīye didüm ańa

Dön didi döndüm yine vardum yaḳīn
Pes bişin daḫı baġışladı hemīn

3257 bī-niyāz: namāz İ; A ve M nüshalarında "ol" sözcüğü fazladan yazılmıştır.
3258 ḳatına: yanına İ.
3259 çün: ben M. // girü: giri A; bańa: ańa İ.
3261 pes: ben İ. // Yalvaruban: Yalvarıban A, M; yaḳīn: hemīn M.
3262 Mūsīye: Mūsiye A.
3264 sańa: sańa uş İ.
3265 andan: İ nüshasında yoktur.
3266 bańa: hemīn İ. // Mūsīye: Mūsiye A, Mūsī M; ańa: ońa M; andan Mūsīye didüm ańa: Mūsīye andan yaḳīn İ.
3267 döndüm: döndük İ; yaḳīn: hemīn İ. // hemīn: yaḳīn İ.

Geldügümce ḳarşu Mūsā dön didi
Varduġumca Ḥaḳ bişin bağışladı

Tā ki ḳaldı elliden bu biş namāz
Didi Mūsā dön yine var iste az

3270 İ 64b Senden öñdin ben bu ḫalḳı görmişem
Ben risālet bunlara irgürmişem

Odlu olursın ḳılamazlar ṣaḳın
Ben didüm utanuram ancaḳ hemīn

Rāżī oldum işbu bişe ben yaḳīn
Çün ḳabūl ḳıldum nidā geldi hemīn

Yā Muḥammed ümmetüñe biş namāz
Farż oldı gice gündüz ḳış u yaz

İşbu biş durdı ol elli yirine
On namāz ecri virilür birine

3275 Ḥaḳ Taʿālā ḳudretinden ol ḳadar
Kim ʿacāyib gördüm anda ben eger

M 96a Her dü ʿālem ḫalḳı ger vaṣf eyleye
Mümkin olmaz biñde birin söyleye

Ḥaḳ Taʿālā pes baña ışmarladı
Yā Muḥammed yā ḥabībüm bil didi

Her kişi kim ol şerīk var dir baña
Tā ebed uçmaḳ ḥarām oldı añа

Cāvidānī ṭamuda ḳalısar ol
Yoḳdur andan çıḳmaġa hīç añа yol

3268 bişin: onun A, M.
3269 var: İ nüshasında yoktur; Didi Mūsā dön yine var: Dön yine var didi Mūsā M.
3270 öñdin: öñdün A. // bunlara: bunları İ.
3271 ḳılamazlar: ḳılamazsın İ; ṣaḳın: ḥaḳın İ. // utanuram: utaram M.
3272 Rāżī: Rāżı A, M; işbu bişe ben: ben bu işe uş İ.
3274 durdı: ṭurdı A, İ.
3275 gördüm anda: anda gördüm İ; ben: kim M.
3278 ol şerīk: şerīki İ; var dir: virdi M.
3279 hīç: hiç A.

3280 Yā Muḥammed ḫalḳlara raḥm eylegil
Öksüze babası gibi söylegil

Ṭul ḫatun kişilere er gibi ol
Hem ġarīblere birāder gibi ol

A 98a Ḳanda olsañ gözedürem ben seni
Senden ayru bilmegil hīç sen beni

Yā Muḥammed senden öñdin enbiyā
Girmeyiser uçmaġa hīç evliyā

Girmeyince ümmetüñ hem yā imām
Daḫı ümmetlere uçmaḳdur ḥarām

3285 Ben Maḳām-ı Maḥmūdı virdüm sañā
Sevgülüsin ḳamu ḫalḳdan sen bañā

ʿİlm-i esmā virdüm-ise Ādeme
İsm-i Aʿẓam virmişem sen ḫāteme

Ādeme ger secde ḳıldı-sa melek
Ayaġuñ altında ḳaldı nüh felek

Ay u gün eflāk ü encūm her biri
Ḥükmüñ altında muṭīʿ oldı varı

Ger ben İbrāhīme didümse ḫalīl
Sen ḥabībümsin ḥaḳīḳat şöyle bil

3290 Mūsī-y-ile Ṭūr-ı Sīnāda kelām
Söyledümse n'ola ger ben yā imām

Uş bisāṭ-ı nūr-ı bālāda sañā
ʿArşum üzre söylerem söz görseñe

3280 babası gibi: baba gibi sen M.
3281 birāder: bürāder A, bilāder İ.
3282 olsañ: olsam M; gözedürem ben: ben gözedürem A, M. // ayru: ayrı M; bilmegil: eylemegil İ; hīç: hiç A.
3283 uçmaġa: cennete A, M; hīç: hiç A, İ.
3285 Sevgülüsin: Sevgülüsiñ İ; ḳamu ḫalḳdan: ḳamudan İ.
3286 ʿİlm-i: ʿİlm ü M. // İsm-i: İsm ü M.
3288 Ay u: Ay-ı M; eflāk ü: eflāk-i M. // Ḥükmüñ: Ḥükmiñ İ.
3291 bisāṭ-ı: bisāṭ u M, İ; nūr-ı: nūr u İ; bālāda: selāmda M. // söylerem: söyledüm İ; söz gör: sözi İ.

İdrīse virdüm-ise ʿālī mekān
Ben senüñ emrüñde ḳıldum "kün fe-kān"[1]

M 96b "Ḳābe ḳavseyn"i[2] "ev ednā"yı[3] maḳām
Virmişem ben sańa uş gör yā imām

Daḫılara Tevrīt ü İncīl Zebūr
Virdüm-ise maʿnīsi hep sendedür

3295 İ 65a Cümlenüñ cāmiʿi Ḳurʾān virmişem
Sańa anı ulu bürhān virmişem

Fātiḥa virdüm sańa ben yā Resūl
Āyete'l-kürsī vü Āmene'r-Resūl

Gözsüzi gözlü cüẕāmı ḳıldı ḫoş[4]
ʿĪsī ger ölü diri ḳıldı-sa uş

Sen cehil gözsüzinüñ açduñ gözin
Gördi bildi kim-durur tā kendözin

A 97b Küfr ölüsin zinde ḳılduñ tā ebed
Şirk cüẕāmına irişdüñ sen meded

3300 Aduñı adumla maʿrūf eyledüm
Bunca biñ sır sözlerini söyledüm

Pes buyurdı bir ferişte ol Kerīm
Iṣṭafāʾīl adlu nūrı key ʿaẓīm

3292 İdrīs: İdris A, İ. // emrüñde: emriñde A, M.

1 "Kün fe-kān" Bk. 516. beytin dipnotuna.

2 "Ḳābe ḳavseyn" Bk. 158. beytin dipnotuna.

3 "Ev edna" Bk. 161. beytin dipnotuna.

3293 Virmişem ben sańa uş gör: Virmişemdür ben sańa uş İ.

3294 Tevrāt: Tevrīt A, M; Zebūr: virmişem İ. // Virdüm-ise maʿnāsı hep sendedür: Anlaruñ maʿnāsın sańa virmişem İ; maʿnāsı: maʿnisi A, M.

4 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.

3297 ölü diri ḳıldı-sa: ölüyi diri ḳıldı İ. // cüẕāmı: cüdāmı İ.

3298 açduñ: açdı M; gözsüzinüñ: gözsüzünüñ M; cehil gözsüzinüñ açduñ: ol gözsüz Cuhūduñ İ. // Gördi bildi kim durur tā: Açdıñ gördi bildi İ; kendözin: kendü özin M.

3300 adumla: aduñla A; maʿrūf: maḳūn A, M.

3301 bir ferişte (Berlin 88a): ferištehe A, İ, ferişteh M; ol kerīm: key ʿaẓīm İ. // Iṣṭafāʾil: Aṣṭafāʾīl A, Aṣṭafāʾil M.

Al ḥabībümi ilet uçmaḳları
Ümmetinüñ niçedür görsün yiri

Iṣṭafā'īl geldi uçmaḳ ḳapusın
Ḳaḳdı Rıḍvān ṭuydı didi kim[i]sin

Iṣṭafā'īlem didi benüm-ile
Hem Muḥammed Muṣṭafā-durur bile

3305 Bu Ḥabību'llāhdur emr oldı sañа
Uçmaġuñ ḳapuların açġıl añа

Tā teferrüc eyleye uçmaḳları
Ḥūr u ġılmān u Naʿīm ırmaḳları

Didi Rıḍvān merḥabā ḫoş geldüñüz
Bañа daḫı emr olupdur iy ʿazīz

Bu Ḥabību'llāhdan öñdin bir ḳapu
Açmayam ben kimseye gelse ḳamu

Açdı Rıḍvān cennetüñ ḳapuların
Ben temāşā ḳıldum anuñ her birin

3310 M 97a Evvelinüñ adıdur Dārü'l-Celāl
Düzmiş anı incüden ol Ẕü'l-Celāl

Hem ikincisi-durur Dārü's-Selām
Ol ḳızıl yāḳūt-ıdı gördüm tamām

Hem üçinci Cennetü'l-Me'vā-durur
Ol zebercedden yeşil kim balḳ urur

3302 Al: Ol A, M. // Ümmetinüñ: Ümmetünüñ İ.
3303 Iṣṭafā'il: Aṣṭafā'īl A, Aṣṭafā'il M. // kim[i]sin: kimsin A, İ.
3304 Iṣṭafā'īlem: Aṣṭafā'īlem A, M; benüm ile: benümle bile İ.
3305 añа: buñа A, M.
3306 Ḥūr u: Ḥūr-ı M.
3307 geldüñüz: geldiñüz M.
3308 Ḥabīb'ullāhdan: Ḥabīb'ullāh İ.
3309 birin: yirin M.
3311 ikincisi-durur: ikinci adıdur İ.
3312 kim: M nüshasında yok; zebercedden: zeberced kim A, M; yeşil kim (Berlin 88b): yeşilden A, İ, M; balḳ: berḳ M, İ.

Cennetü'l-Ḫuld adı dördincisinüñ
Ṣaru mercān ḳapusı gördüm anuñ

Hem bişincinüñ adı Dārü'n-Naʿīm
Aḳ gümişden eylemiş anı Ḥakīm

3315 Cennetü'l-Firdevsdür altıncı adı
Gördüm anı ol ḳızıl altun-ıdı

A 98a Yidincisi adıdur Dārü'l-Envār[1]
Müşk-i ezferden ḳamu dār u dīvār

Cennetü'l-ʿAdn oldı sekizinci_adı
Ḥaḳ Taʿālā anı dürrden eyledi

Bu sekiz ḳapuyı kim didüm bular
İki ḳanatlu-durur her ḳapular

Bir ḳanatdan bir ḳanadına degin
Şol ḳadar-durur ki gökden tā zemīn

3320 İ 65b Bir altun bir gümiş kerpiç dīvārı[2]
Yuġurulmış-durur müşg-ile varı

Ṭopraġı ʿanberdür otı zaʿferān
Āb-ı raḥmet aḳar ırmaḳlar revān

İncü yāḳūt evleri yapuları
Hem cevāhirden-durur ḳapuları

Cān baġışlar otları ḳoḫuları
Ṭatlu baldan südden aḳdur ṣuları

3313 adı: -durur M; adı dördincisinüñ: adı-durur döndincinüñ İ. // mercān: mercāndur M.

1 Bu beytin ilk dizesinin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"; ikinci dizesinin vezni ise "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
3316 Yidincisi: Yidinci M, İ; adıdur: adı durur İ. // müşg: misk M, İ; ḳamu dār u: durur ḳamu İ; dīvār: divār M.
3317 dürden: nūrdan İ.
3318 ḳapuyı kim: ḳapu key İ.
3319 ḳadar-durur: ḳadardur İ; gökden tā zemīn: gökden tā yir degin İ; zemīn: yaḳīn M.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3320 Bir altun bir gümiş kerpiç dīvārı: Biri altun biri gümiş dīvārı M, Biri altun biri gümiş kerpiçi İ. // Yuġurılmış-durur: Ki yuġurulmışdur M; Yuġurılmış-durur müşk: Yuġurulmışdur misk İ.
3321 ʿanberdür otı: ʿanber-durur M; otı: adı İ. // Āb-ı: Āb u A, M; ırmaḳlar: ırmaḳlarından İ.
3323 ḳoḫuları: ḳoḳuları İ.

Irmağınuñ biri Kevṡerdür adı
Kim şekerden daḫı ṭatludur dadı

3325 Muṣṭafānuñ ḫāṣṣası-durur o ṣu
Ḥavż-ı Kevṡer içine dökilür o

Çevre yanında ağaçlar var-durur
Kimi yāḳūt kimi incüler-durur

M 97b Bir ṣu daḫı vardur adı Selsebīl
Her bir ırmağuñ adıdur Zencebīl

Hem Raḥīḳdur adı var bir ṣu daḫı
Key ulu ırmaḳ-durur hem o daḫı

Var-durur süd ırmağı bal ırmağı
Dāyim aḳar yoḳ-durur hīç durmağı

3330 Var-durur hem bir daḫı ḫamr ırmağı[1]
Kim feraḥdur yoḳ-durur ʿaḳl irmegi

Daḫı çoḳdur ulu ırmaḳlar ṣular
Ṣağışın Allāh bile anuñ meger

Hem ḳuṣūrlar hem sarāylar zer-nigār
Göklerüñ yılduzı gibi bī-şümār

A 98b Bāb-ı evveldür namāz ḳılanlaruñ
Kim yiri-durur ol uçmaḳ anlaruñ

Hem ikincisi zekāt virenlerüñ
Ḥaḳ yolında hem ḫayır ḳılanlaruñ

3325 ḫāṣṣası: ḫāṣṣaşı M. // Ḥavż-ı: Ḥavż u M.
3326 Çevre yanında: Hem anda çevre İ. // incüler: incüden İ.
3327 vardur: var-durur İ. // ırmağuñ adıdur: ırmağuñdur adı A, İ.
3329 Dāyim: Dā'ım M, İ; durmağı: ṭurmağı İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
3330 irmegi: ırmağı A.
3331 ırmaḳlar: ırmıḳlar A.
3332 ḳuṣūrlar: ḳaṣıralar İ; zer: ser İ.
3333 Bāb-ı: Bāb u A. // Kim: Hem M; yiri-durur: yiridür M, İ.
3334 ikincisi zekāt: ikinci zekātı İ. // yolında: yoluna İ.

3335 Hem sivüm oruç dutanlaruñ-durur
Ol üçinci uçmaḳ anlaruñ-durur

"Emri maʿrūf"[1] idenüñ dördincisi
Nefs sözin dutmayanuñ bişincisi

Yiridür altıncısı ḥācılaruñ
Hem şehīdler yidisi ġāzīlerüñ

Hem sekizi yiridür zāhidlerüñ
Daḫı perhīz ehlinüñ ʿābidlerüñ

Kim ki bu aʿmālları ḳılmış-durur
Cümlesi aña naṣīb olmış-durur

3340 Ḳanḳı ḳapudan dilerse ol girür[2]
Ḳanḳı menzile dilerse ol varur

Uçmaġuñ cümle ḳapusında bile
Yazulu-durur bu yazu nūr-ıla

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ [3]

Şol ḳadar kim var-durur ġılmān u ḥūr
Niʿmet ü ẕevḳ u temāşā vü sürūr

Şerḥ idemez vaṣfını hergiz zübān
Yā ḫayāl-ile göñül irmek gümān

M 98a Görmemişdür göz işitmemiş ḳulaḳ
Fehmi ʿaḳluñ ṣanduġından ol ıraḳ

3335 sivüm: ṣavum M, İ. // uçmaḳ: ırmaġān İ.

1 "İyiliği emret!" Âl-i İmrân, 3/104. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır." Bu ifadenin Türk şiirinde kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, s. 39.

3336 dördincisi: dördüncüsi M. // dutmayanuñ: ṭutmayanıñ İ.

3337 yidisi: birisi A, M, yidinci İ.

3338 sekizi yiridür: sekizincisi yiri M, sekizincisi yiridür İ.

3339 aʿmālları: ʿamelleri İ.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

3341 Yazulu: Yazılu M; Yazılu-durur bu: Yazıludur böyle İ.

3 "Allah'tan başka İlah yoktur. Hazreti Muhammed (sav) Allah'ın Resûlüdür." Kelime-i Tevhid. Bu ifadenin Türk şiirinde kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age.*, s. 102.

3342 ġılmān u: ġılmān-ı M; u ḥūr: ḥūri İ. // vü: hem M; sürūr: ḳuṣūr A, M.

3343 zübān: zamān İ. // ḫayāl-ile: ḫayāline M; gümān: muḥāl M, zübān İ.

3344 ol: İ nüshasında yoktur.

3345 Rūzī ḳılġıl cenneti yā Rab bize
Hep Muḥammed ümmeti ḳamumuza

İ 66a Muṣṭafānuñ yüzi ṣuyı ḥaḳḳı-çün
Luṭfı ḥüsni ḫulḳı ḫūyı ḥaḳḳı-çün

Didi Rıḍvān yā Muḥammed bir deñe
Ḥaḳ Taʿālā ümmetüñe hem saña

Gör ne niʿmetler yaraḳlamış-durur
Cennet içre niçe ṣaḳlamış-durur

A 99a Gördüm anda dürlü dürlü çoḳ ḳuṣūr
Kimi yāḳūt kimi incü ṭolu ḥūr

3350 Her sarāy içinde yitmiş biñ tamām
Var-durur iv ṭolu nūr yoḳdur ẓalām

Her evüñ içinde dört taḫt ḳurulu
Biri altun birisi gümiş ulu

İncüden biri zümürrüdden biri
Her birinde yitmişer döşekleri

Döşemişler reng ü reng dībāları
Kim birisinden daḫı zībāları

Her döşek üstinde bir ḥūr oturur
Niçe ḥūrdur ṣanki bir nūr oturur

3355 Yitmişer ḥulle geyürler her ḥūrī
Reng ü reng dībā müraṣṣaʿ her biri

Ḥulle_içinde nūr gibi görinür
Hem süñügi hem iligi görinür

3345 Rūzī: Rūz İ; ḳılġıl: ḳıl M; Rab: Rabbi M.
3349 ṭolu: kimi İ.
3350 Var-durur: Vardur M; iv: ev M, İ; ẓalām: ẓulām A, żalām M.
3351 evüñ: eviñ M; ḳurulu: ḳurılur A, ḳurulur M. // gümiş: gümüş M; birisi gümiş: biri gümiş ey İ; ulu: olur A, M.
3352 zümürrüdden: zümürrütden M. // yitmişer: yitmiş İ.
3353 reng ü: reng-i M. // daḫı zībāları: zībādur her biri İ.
3354 üstinde: üstünde A, M, İ. // ḥūrdur (Berlin 89b): ḥūrī A, M; ḥūrdur ṣanki bir: ṣūretdür ṣanasın İ.
3355 geyürler: giyerler M, İ; ḥūrī: biri İ. // reng ü: reng-i M.
3356 içinde: içinden İ; nūr gibi: vücūdı İ; nūr gibi görinür: görinür nūr gibi M; görinür: görünür İ.

Her biri başında bir tāc urınur
Dürlü cevherden muraṣṣaʿ ṣanki nūr

Ayaġından ḳamu taḫtuñ müretteb[1]
Ḳurılmış kürsī cevherden mürekkeb

Naġmeler āvāzeler kim anda var
Miṣli yoḳ-durur cihānda ḳanda var

3360 Ehl-i dünyā ger ol üni işide
Bī-hūş ola niçe yıl ʿaḳlı gide

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

M 98b Sürūr ider ḥūrīler nāz-ıla ḫoş
Ki söylerler bunı āvāz-ıla ḫoş

Biz ol nāzüklerüz kim olmazuz pīr
Latīfüz bizden olmaz kimsene sīr

Bezenmişüz hīç eskimez ṭonumuz
Kir olmaz yumazuz yoḳ ṣabunumuz

Biz ol rāżīlaruz kim ḳaḳumazuz
Melālet göñlümüzde hīç ḳomazuz

3365 Biz ölmezüz diriyüz cāvidānī
Bizümdür tā ebed dāyim cüvānī

A 99b Ḳoḳumuzdan dimāġ olur muʿaṭṭar
Yüzümüzden otaġ olur münevver

3357 urınur: urunur M.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

3359 Naġmeler: Naġmelü M; āvāzalar: āvāzlar M; kim: ki A, M. // yoḳ-durur: yoḳdur İ.

3360 ola niçe: olup nice M; niçe: nice İ.

3361 nāz-ıla: nāz ile M, İ. // āvāz-ıla: āvāz ile M, İ.

3362 nāzüklerüz: nāziklerüz M; kim: ki İ; pīr: biz M. // kimsene sīr: kimsesiz M; kimsene: kimse İ.

3363 Bezenmişüz: Bezenmişiz M; hīç: hiç A. // yumazuz: yüzümüz M, yumazuḳ İ; ṣabunumuz: ṣabunımuz M.

3364 Melālet: Melāmet M; göñlümüzde: göñlümüze İ; hīç: hiç A.

3365 diriyüz: didi yavuz İ. // Bizümdür: Bizimdür M; dāyim: dā'im M, İ.

3366 Ḳoḳumuzdan: Ḳoḫumuz M; dimāġ: dimāġa M.

Ḫoşā ol kişiler kim ḳoça bizi
Ki ḳoynına ṣoḳa her gice bizi

Aġaçlar gördüm anda key ulular
Dibi gülşen aḳar ṣu gölgelüler

Eger bir atlu yitmiş yıl gide yol[1]
Birinüñ gölgesinden çıḳmaya ol

3370 Aġaçlar ṭal budaḳ ṭolu yimişler
Ki ṭatlu renglü hem ṣulu yimişler

İ 66b Yimişler dürlü dürlü gördüm anda
Ne rengi var ne ṭadı var cihānda

Ki mü'minler dirüp yise birinden
Hemān fi'l-ḥāl biter yine yirinden

Ne niʿmetler ki yirse mü'min anda
Ḳalur leẕẕetleri gitmez dehānda

Ne vaḳte dek dilerse mü'min anı[2]
O leẕẕet ḫoş dutar gitmez dehānı

3375 Develer gördüm anda dürrden atlar
Kimi yāḳūt yörir cennetde otlar

Daḫı ḳuşlar deve deñlü gezerler
Kimi yirde kimi ṣuda yüzerler

Bir aġaç gördüm anda ġāyet ulu
Ṭalı budaḳları mercān u lü'lü

3367 ol: şol İ.
3368 ulular: ulu İ. // gölgelüler: gölgelü İ.
1 M nüshasında bu beyitle 3370. beyit yer değiştirmiştir.
3370 Aġaçlar: Aġaçlaruñ M; budaḳ ṭolu: budaḳdur İ. // renglü hem: rengreng İ.
3371 ṭadı: dadı M.
3372 dirüp yiye: diriserdür M; dirüp: virip A; yise: yiye İ, yine A. // Hemān: Hemāl A, Yine İ.
3373 leẕẕetleri: leẕẕātları İ, lezzetleri M.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3374 vaḳte dek: vaḳtde kim A, İ; vaḳte dek dilerse: vaḳitde kim diler M.
3375 yāḳūt: yaʿḳūt İ; yörir: yüder İ; otlar: atlar İ.
3376 deñlü: renglü M.
3377 mercān u: mercān -ı A; u lü'lü: ṭolu İ.

M 99a Ḳızıl altundan-ıdı yapraġı hep
Ki müşk gibi ḳoḳardı ṭopraġı hep

Dibinde biş sarāy gördüm key ulu[1]
Şöyle rūşen ṣanki nūrdan yapulu

3380 Didüm Rıḍvāna kim bu ne aġaçdur[2]
Kimüñdür bu ḳaṣırlar issi ḳaçdur

Didi Rıḍvān bu Ṭūbā aġacıdur
Behiştüñ serv-i ḫūbı aġacıdur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İşbu biş ḳaṣrı ki ṣorarsın kimüñ
Sārenüñdür biri biri Meryemüñ

A 100a Biri Firʿavn ḫatunınuñdur bunuñ
Fāṭımanuñdur biri ḳızuñ senüñ

Hem Ḫadīce ḫatunuñ-durur biri
Bu sarāylar anlaruñ-durur yiri

3385 Döndüm andan Sidreye vardum yine
Ḥaḳ Taʿālā ḥażretin gördüm yine

وَلَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً اُخْرٰى ۝ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى [3]

Anda ḥażretden yine geldi selām
Ḥaḳ Taʿālā ben ḳula ḳıldı selām

3378 idi: durur İ; yapraġı: yapraḳları İ. // ḳoḳardı ṭopraġı: ḳoḳar ṭopraḳları İ.

1 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir. Bu beytin ilk dizesinin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün" ikinci dizesinin vezni ise "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
3379 gördüm: var İ. // yapulu: yapılu A, M, İ.

2 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesiyle 3381. beytin ilk dizesi yer değiştirmiştir.
3380 kim: M nüshasında yoktur; bu ne aġacdur: ne aġacıdur İ.
3381 serv-i ḫūbı: serv-i Ṭūbā M, serveri ḫūbı İ; aġacıdur: ḳaçdur İ.
3382 ḳaṣrı: ḳaṣruñ A; biş ḳaṣrı ki ṣorarsın (Berlin 90a): biş ḳaṣrı ṣorar iseñ İ, ḳaṣruñ kim ṣorarsın bu A, M.
3383 Fāṭımanuñdur biri ḳızuñ: Fāṭımanuñ biri ḳızunuñ M.
3384 ḥatunuñ-durur: ḫatunuñdur İ. // anlaruñ-durur: anlaruñdur her M; sarāylar añlaruñ-durur: sarāylardur anlaruñ İ.

3 "Andolsun ki o, Cebrail'i bir başka inişte daha (aslî sûretiyle) görmüştü. Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında." Necm, 53/13,14.
3386 yine: İ nüshasında yoktur.

Ben didüm yā Rabbenā sensin Selām
Hem yine senden sańa yā Rab selām

Hem selām sańa döner yā Ẕe'l-Celāl
Evvel āḫir Pādişāh-ı bī-zevāl

Pes didi kim niçe gördüń niçedür
Mertebeń ḳadrüń ḳatumda nitedür

3390 Kim maḳāmuń ḳamulardan yücedür
Hem maḳāmı ümmetünüń niçedür

Ben didüm ḳamu maḳāmuń yigregi
Mertebem hem ḫāṣṣ u ʿāmuń yigregi

Niʿmetüńüń şükrini sensin ḳılan
Şükr-i niʿmet ḳıla mı ʿāciz olan

Şükr-i niʿmet kim ḳıluram ben sańa
Hem yine niʿmet-durur senden bańa

M 99b Pes didi kim yā Muḥammed biş namāz
Ḳā'im ol ḳıl ḳıldırıgör ḳış u yaz

3395 "Emri maʿrūf nehyi münker"[1] eylegil
Ḳavmuńuń cevrine ṣabr it şöyle bil

İ 67a Kim senüńle bileyem nuṣret sańa
Virmişem temkīn daḫı öńden ṣońa

Pes didüm yā Rabbi bunda geldügüm
Bu kerāmet bunca devlet bulduġum

3388 döner: durur M. // bī-zevāl: lā-yezāl İ.
3389 niçe: yā nice İ. // nitedür: nicedür İ.
3391 Ben: Hem İ. // Mertebem: Mertebe İ; hem: ol M.
3392 Şükr-i: Şükr ü M.
3393 kim: İ nüshasında yoktur.
3394 ḳıldırıgör: ḳıldırıgör A, ḳıldurıńuz M; ol ḳıl ḳıldırıgör: oluń ḳılduruń ger İ.
1 "Emri maʿrūf nehyi münker" Bk. 3336. beytin dipnotu.
3395 Ḳavmuńuń: Ḳavmuń İ.
3396 Virmişem: Var mı kim İ; temkīn: M nüshasında mükerrer yazılmıştır; daḫı: İ nüshasında yoktur.
3397 didüm yā Rabbi: didüm ki yā Rab İ; bunda: bende İ; geldügüm: geldigüm M. // bulduġum: bulduġım M.

Eydeyüm mi yiryüzine varıcaḳ
Kimsene benden ḫaberler ṣorıcaḳ

A 100b Didi Allāh yā Muḥammed söylegil
Saña virdüklerümi şerḥ eylegil

3400 Ben didüm kim inana yā Rab baña
Didi Bū Bekr inanur evvel saña

Bāḳī mü'minler ḳamu inanısar
Kim inanmazsa ṭamuda yanısar

Her ne kim ḳılduñ ḳılur-ısañ günāh
Evvel āḫir ʿafv ḳıldum ben İlāh

Dön girü maġfūr u manṣūr ḫalḳa var
Kimseden ḳorḳma dīnüñ it āşikār

Emr olıcaḳ oradan döndüm hemān
Çünki Beytü'l-Maʿmūra geldüm revān

3405 Ol Burāḳ üzre süvār oldum yine
Ol mubārek Ḳudse ben geldüm yine

Oradan daḫı ive geldüm yaḳīn
Döşegümi ısıcaḳ buldum hemīn

Ḥaḳ Taʿālā ḥikmetinden döşegüm
Ṣovumamış ısıcaḳ daḫı benüm

Çün ṣabāḥ oldı Resūlu'llāh hemān
Didi ʿAbbāsa bu sözi bī-gümān

3398 ḫaberler: ḫaber İ.
3399 Didi Allāh: Allāh didi İ. // virdüklerümi: virdüklerimi M, İ.
3400 Bū: Ebū M; Didi Bū: Didi kim Ebū İ; evvel: evvel ol M.
3401 ḳamu: daḫı M; inanısar: inanusar M.
3402 ben İlāh: Pādişāh M.
3403 it: ḳıl M, İ. // dīnüñ: dinüñ A.
3404 oradan: ben yine M.
3405 ben geldüm: geldüm ben M.
3407 daḫı benüm: buldum hemīn M.
3408 oldı: oldu M.

Kim Resūle ol gün evvel uġrar ol
Lā-büdd aña didi evvel ol Resūl

3410 Lā-cerem Ḥaḳ ulu ḳıldı anları
İbn-i ʿAbbās oldılar oġlanları

M 100a Pes didi yā ʿammu dime kimseye
Tā ki inanmaya tekẕīb eyleye

Didi ʿAbbās va'llāhi ben söylerem
Gizlemezem āşikāre eylerem

Hīç ola mı kim menāḳıbuñ senüñ
Gizleyem ben ḳorḳusından kimsenüñ

Pes Ḥaremde vardı ʿAbbās söyledi
Ne ki Peyġāmberden işitdi didi

3415 Çün işitdi ol Ebū Cehl-i laʿīn
Pes Resūli gördi didi ol hemīn

A 101a Sen mi didüñ Ḳudse vardum bu gice
İmdi söyle vaṣfını Ḳudsüñ nice

Ḳapusın ustunların miḥrābını
Vir nişānın söyle her bir bābını

Hemān-dem Cebrā'īl Ḳudsi getürdi[1]
Resūlüñ ḳarşusına dutdı durdı

Her nesinden ṣordılar-ısa nişān
Cümlesin virdi ḫaber bir bir ʿayān

3420 Pes didiler Şām yolında kārubān
Var-durur andan daḫı virgil nişān

3409 evvel ol: ol evvel İ.
3410 ulu: ulı İ. // oldılar: oldular M.
3412 vallāhi: vallāh M, İ. // eylerem: eyleserem M.
3413 Hīç: Hiç A; kim: İ nüshasında yoktur; menāḳıbuñ: münāfıḳuñ İ. // ḳorḳusından: ḳorsından İ.
3414 Ne: Tā A, M; işitdi: işitmiş İ.
3415 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M.
3416 İmdi söyle vaṣfını Ḳudsüñ: Söyle vaṣfını Ḳudsüñ di M.
3417 ustunların: işiklerin İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3418 Cebrā'īl: Cebrā'il M, İ. // dutdı: durdı A, yitürdi İ.
3419 nesinden: ne nesneden M. // Cümlesin: Cümlesini M; ḫaber: M nüshasında yoktur.
3420 yolında: yolunda A, ilinden M.

İ 67b Didi uşda kārubānuñuz yaḳın
Ṭaġ başından gün çıḳıncaġaz hemīn

Şol fülān üştür pīş-āheng öńce ḫoş
Gözedüñ kim ol daḫı iriser uş

Söyleşürken birisi didi hemān
Ṭaġ başından uşda gün oldı ʿayān

Biri didi uş deve daḫı hemīn
Geldi irdi zī-Muḥammed āferīn

3425 Çünki gördi ol Ebū Cehl-i laʿīn
Ellerin birbirine ḳaḳdı hemīn

Pes çıġırdı didi vāy kim cāẕūdur
Ḳamu cāẕūlaruñ üstādı budur

Didi mü'minler ki iy aḥmaḳ kişi
Muʿcizedür bu niçesi siḥr işi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

M 100b Bu resme siḥr ola mı hīç i cāhil
Di ḳanḳı cāẕū ḳıldı bunı ḥāṣıl

İ ebleh siḥr işinden muʿcizātı
Bilemezsin nedür iy yüzi ḳatı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3430 Şol fülān kişi didi pes ol Resūl
Şol fülān yirde yaturdı ḳonmış ol

3421 çıḳıncaġaz: çıḳacaġaz M; başından gün çıḳıncaġaz: başında çıḳdı bir demde İ.
3422 pīş-āheng: piş-āheng A, şāheng M, İ.
3423 Söyleşürken: Söyleşirken M; birisi didi: bir kişi eydür İ. // başından: başında M, İ; ʿayān: revān İ.
3424 didi uş: eydür uşda İ. // zī: yā İ.
3425 Cehl-i: Cehīl İ.
3426 çıġırdı: çaġırdı İ; cāẕūdur: cāzūdur M. // cāẕūlaruñ ol: cāzūlaruñ M; üstādı budur: ol üstādıdur A, M.
3427 Muʿcizedür: Muʿcizātdur A, M.
3428 hīç: hiç A. // Di: Didi M; bunı: böyle İ.
3429 ebleh: eyle İ. // Bilemezsin: Bilemezsiñ İ.
3430 pes: kim İ. // Şol: Ol M; ḳonmış: ḳoymış M.

Ṣuṣamışdum ṣuyını içdüm anuñ
Bağlamadum ağzını ṣu ḳabınuñ

Varuñuz benden eyidüñ siz aña
Ol ṣucuġazı ḥelāl itsün baña

A 101b Vardılar ṣordılar ol kişi didi
Ol Muḥammed bu sözi ḥaḳ söyledi

Bağladumdı ṣu ḳabın buldum açuḳ
Azacuḳ ḳalmış ṣuyı ḳodumdı çoḳ

3435 Ḫoş ḥelāl olsun ne ṣu kim ḳıldı nūş
Hem tamām olsun bu ḳıṣṣa bunda uş

Oḳıyanı diñleyeni yazanı[1]
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

Ḳıṣṣa-yı İnşiḳāḳu'l-Ḳamer[2]

Söyle iy bülbül kim āḫirdür zamān
Virmedi kimseye virmez çarḫ emān

Sifle-perver dūn-himmet rūzigār
Ehl-i diller göñlin ider dil-figār

Her kerīmüñ yirini aldı le'īm
Hep kerem ehli gidüp geldi le'īm

3440 Çün le'īm geldi kerīmüñ yirine
Lāzım oldı ehl-i diller yirine

3431 ṣuyını: ṣuyunı M, ṣuyın İ.
3432 Varuñuz: Varıñuz M, İ; eyidüñ: idüñ kim M, idiñüz İ. // ṣucuġazı: ṣucaġazı M, ṣucuġazını İ.
3434 Bağladumdı: Bağladum dir M; Bağladumdı ṣu ḳabın: Bağladum ṣu ḳabını İ. // Azacuḳ: Azacıḳ M; ṣuyı: idi İ.
3435 ṣu kim ḳıldı: kim ḳıldı ise İ. // uş: ḫoş M, İ.

1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

2 Başlık A; Ḳıṣṣa-yı İnşiḳāḳ-ı Ḳamerü'ş-Şerīf M; İnşiḳāḳ-ı Ḳamer ve Ḥabībüñ Müslümān Olduġıdur İ.
3437 Söyle: Şöyle M; āḫirdür: āḫir-i İ.
3438 Sifle-perver: Süfle pīrdür A, Şöyle birdür M, 'Unfla bir İ; dūn-himmet: dūn-ı himmet A, M. // dil-figār: figār İ.

Çün leʾīm oldı cihānda baḫtiyār
Ehl-i diller gūşe ḳıldı iḫtiyār

Ne kerīm ḳor ne leʾīm ḳor rūzigār
Öldürür ṭopraḳ ider āḫīr-i kār

Her ḳadem kim başılur yire hemān
Bir melik-ẕāde başıdur bī-gümān

Her çiçek kim oldı ṭopraḳdan ʿayān
Bilki bir dilber yüzindendür nişān

3445 M 101a, Ẕerre ẕerre bil ki bu ḫāk-i siyāh
İ 68a Ḫadd u ḫāldür ḳaş u gözdür rūy-ı māh

Çün gelen bunda gider ḳılmaz ḳarār
Söyle bārī ḳala senden yādigār

Rāvīler eydür ki bir gün Muṣṭafā
Otururdı şād u ḫurrem ol ṣafā

Cebrāʾīl getürdi Tañrıdan selām
Didi kim Allāh buyurdı yā imām

وَاَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْاَقْرَبِينَ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ [2]

A 102a Ḳavmlaruñı dīne daʿvet eylegil
Aç dīnüñi ḫāṣṣ u ʿāma söylegil

3450 Pes Resūlu'llāh hemān ʿammuların[2]
Oḳıdı bir yire divşürdi varın

3441 cihānda: cihāna A, M. // gūşe: gūşe-yi M.
3442 kerīm ḳor ne leʾīm ḳor: kerīmi ḳor ne leʾīmi İ. // āḫīr-i: āḫīr ü İ.
3444 Bil ki: Bilüñ İ.
3445 bil ki bu: bilüñ İ. // ḫāldür: ḫāl ü İ; rū-yı: yüz-i İ.
3446 bunda: M nüshasında yoktur.
3447 Rāvīler: Rāviler A. // ol: pür İ.
3448 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M.
1 "(Önce) en yakın akrabanı uyar. Mü'minlerden sana uyanlara kanatlarını indir." Şuarâ, 26/214-215.
3449 dīnüñi: dinüñi A, İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3450 divşürdi: düşürdi A.

Durdı pes Allāha çoḳ ḥamd eyledi[1]
Cebrā'īl sözini bunlara didi

Hem oḳıdı āyeti işitdiler
Ḫayr u şerden dınmadılar gitdiler

Yaʿnī istihzā ider ol Bū Leheb
Durdı didi yā Muḥammed ne ʿaceb

Bu sözi ḫalvetde dirsin şöyle sen
Gel bunı sādāt öñinde söyle sen

3455 Didi yöri varalum pes durdılar
Vardılar Kaʿbe içine girdiler

Gördiler kim oturur ululları
Durdı Peyġāmber göricek buları

Pes nidā ḳıldı didi yā ḫalḳ duruñ
Tañrı birdür diñ ṭanuḳlıḳ siz virüñ

Ben Muḥammed ḳulı hem Peyġāmberi
Faḫr-ı ʿālem enbiyālar serveri

Pes gülişdiler didiler iy delü
Çoḳ işitdi sözüñi kiçi ulu

3460 Niçe söylersin sözüñi dutmazuz
Biz delünüñ sözini işitmezüz

Dön bu sözden yoġ-ısa fitne olur
Kesilür başlaru ḳanlar dökilür

---

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
3451 Durdı: Ṭurdı İ. // sözini: sözin İ; didi: söyledi İ.
3452 āyeti: āyeti daḥı M. // dınmadılar: dimediler İ.
3453 ider: idüp M, İ; ol: pes M; Bū: Ebū İ. // Durdı: Ṭurdı İ; ne: İ nüshasında yoktur.
3454 şöyle: böyle İ. // öñinde: öñünde M, İ.
3455 Didi yöri: Yöridi İ; durdılar: ṭurdılar İ.
3456 Gördiler: Gördüler M. // Durdı: Ṭurdı İ; göricek: çü gördi İ.
3457 yā: ey M; duruñ: ṭuruñ İ. // ṭanuḳlıḳ siz: siz ṭanuḳlıḳ M; siz: A ve İ nüshalarında yoktur.
3458 ḳulı: ḳulıyam M. // enbiyālar: enbiyālarıñ M.
3459 işitdi sözüñi (Berlin 92b): işitdük sözüñi A, M; sözüñi işitdi İ.
3460 söylersin: söylersiñ İ; dutmazuz: ṭutmazuz İ. // sözini: sözüni A, M.
3461 yoġ-ısa: kim yoḳsa M; yoġ-ısa: yoḳsa bir İ. // başlaru: başları M; dökiler: dökülür M.

M 101b Çün işitdi bunı Peyġāmber hemān
Döndi andan geldi ive ol zamān

Cümle aṣḥāb geldiler oturdılar
Bir zamāndan Ṭalḥa geldi gördiler

Didi Ebṭaḥda ulu cemʿ oldılar
Hep ḳabāyiller ulusı geldiler

3465 Yüz daḫı yitmiş ulu seyyid yaḳīn
Öñlerince ol Ebū Cehl-i laʿīn

A 102b Cümlesi and içdi peymān itdiler
İttifāḳ-ıla Ḥabībe gitdiler

Pes Emīrü'l-mü'minīn ʿOs̱mān didi
Beg-durur ol hem ulu ruhbān didi

Ḳamu millet dīnine girmiş-durur
Dünyādaki ʿilmi ol görmiş-durur

Yüz yigirmiye irişmişdür yaşı
Gice gündüz ʿilm ü ḥikmetdür işi

3470 Hem yigirmi biñ çerisi var-durur
Ḳılıç erleri bahādurlar-durur

İ 68b Getürürler kim anı baḥs̱ eyleye
ʿİlm içinde bildügini söyleye

Pes Benī Hāşim yüzine ḳaralar
Süreler ġālib olursa göreler

3462 ive: eve M; geldi ive: eve geldi İ; zamān: imām A, M.
3463 geldiler oturdılar: belikleriler durdılar M.
3464 ulu: ulular A, M, ḳamu İ. // ḳabāyiller: ḳabā'iller M.
3465 yitmiş: altmış M. // Cehl-i: Cehl ü M.
3466 Cümlesi: Cümle İ; and içdi: anda ʿahd u İ.
3467 ol hem: hem ol M.
3468 Dünyādaki: Dünyede iki M; ol görmiş: ögrenmiş M; ol: ki İ.
3469 ʿilm ü: ʿilm-i M.
3470 biñ: M nüshasında yoktur. // bahādurlar: bahādır İ.
3471 bildügini: bildügüñi A, İ, bildigiñi M.
3472 yüzine: yüzi İ. // Süreler ġālib olursa göreler: Gün olur ise ġālib süreler İ.

Kendülere müşg ü ʿanber ṣaçalar
Birbirinüñ üstine zer ṣaçalar

Muṣṭafā başın aşaġa eyledi
Ḥamza pes ḳalḳdı yirinden söyledi

3475 Didi Peyġāmberi ḳılduñuz melūl
Ol didügüñüz gibi degüldür ol

Ḥaḳ Taʿālā her işe ḳādir-durur
Her kişinüñ niyyetini ol bilür

Şer iderler-ise gösterem hemīn
Niçe olur erlik er kimdür yaḳīn

Siz duruñ ben yaluñuz ceng ideyüm
Giñ cihānı anlara teng ideyüm

M 102a Atam anam saña ḳurbān yā Resūl
Oynayam yoluñda baş cān yā Resūl

3480 Ḳılmadın daḫı sözini ol tamām
Cebrā'īl getürdi Allāhdan selām

Didi kim göñlin ḳavī ḳılsun imām
Ḳorḳmasun kim ben anuñlayam müdām

Aña ʿizzet virüben manṣūr idem
Düşmenin ḳarşusına maḳhūr idem

A 103a Ḳādirem her ne dilerse ḳıluram
Ben Ḥabībüñ n'idecegin bilürem

Ṣabr ḳıl kim göresin ḥikmet nedür
Sen temāşā eyle ḳudret niçedür

3473 müşg: misk İ; müşg ü: müşg-i M. // üstine: üstüne A, M, İ.
3475 ḳılduñuz: ḳıldıñuz M. // didügüñüz: didiñüz M; degüldür: degül-durur İ; ol: Resūl M.
3476 ḳādir-durur:: ḳādirdür ol İ. // niyyetini ol: niyyeti o M.
3477 kimdür: kim-durur İ.
3478 Siz duruñ ben yaluñuz: Duruñ siz yalıñuz ben A, M; duruñ: ṭuruñ İ; ben yaluñuz: yalıñuz ben İ.
3479 Oynayam: Oynayum A; baş: baş u İ.
3480 daḫı: ben daḫı İ; ol: M nüshasında yoktur; sözini: sözüni A, M, İ. // Cebrā'īl: Cebrā'il M.
3481 kim: İ nüshasında yoktur.
3483 dilerse: dilersem M, İ.

3485 Kim ʿArab milki ʿAcem Mekke tamām
Cümlesi ḥükmüñde ola Rūm u Şām

İsteyiser senden ol üç muʿcizāt
Kim anuñ ḳatındadur ol müşkilāt

"Kün fe-kān"[1] emrin sañа virdüm yaḳīn
Her ne kim dirseñ olısardur hemīn

Didi aṣḥāba bu vaḥyi Muṣṭafā
Cümlesi şād oldı buldılar ṣafā

Çünkim irte oldı küffār-ı laʿīn
Bindi yüz yitmiş ulu seyyid hemīn

3490 Ol Ebū Cehli muḳaddem itdiler
Armaġan alup Ḥabībe gitdiler

Gice gündüz gitdiler irişdiler
Çün Ḥabībi gördiler görişdiler

Ol Ḥabīb bunları üç gün ṭoyladı
Pes nedür maḳṣūduñuz söyleñ didi

Ol Ebū Cehl-i laʿīn pes söyledi
Ol Ḥabībi bir belīġ medḥ eyledi

Didi bugün senden ulu yoḳ-durur
Gerçi ulular ʿArabda çoḳ-durur

3495 Līk ḥükmüñdür senüñ bugün revān
Kim ulu ʿālimsin ü hem pehlevān

3485 Mekke: milki İ.
3486 ol: İ nüshasında yoktur.
1 "Kün fe kān" Bk. 516. beytin dipnotu.
3487 olısardur: olusardur M.
3488 buldılar: buldular M; ṣafā: İ nüshasında yoktur.
3489 Çünkim: Çünki İ.
3490 Cehli: Cehlü M.
3491 gördiler: gördüler M; görişdiler: görüşdüler M.
3492 bunları: anları İ. // maḳṣūduñuz: maḳṣūdıñuz M.
3493 Cehl-i: Cehl ü M. // Ḥabībi: Ḥabībe A, M; medḥ eyledi: ḫuṭbe oḳudı M.
3495 ḥükmüñdür: ḥükmüñde M. // ʿālimsin: ʿālimsiz M; pehlevān: pehlüvān M.

İ 69a Leşkerüñ çoḳdur senüñdür ʿizz ü cāh[1]
Bu ʿArabda sensin uş püşt ü penāh

M 102b Sen bilürsin kim bizüz ehl-i Ḥarem
Hem Maḳām Zemzem Ṣafā vü Merve hem

Biz Benī Hāşime inkār itmezüz
Anlar ulular-durur ʿār itmezüz

Şimdi anlardan ḳopupdur bir yetīm
Kim ulular adını ḳodı leʾīm

3500 A 103b Tañrılarumuza hergiz ṭapmadı
Lāt öñinde bir keret yir öpmedi

ʿĀḳil-idi ṭoġru sözlü hem emīn
Ḳırḳ yaşına çünkim irişdi hemīn

Başladı şimdi yalanlar söyler ol
Göñlümüze ḳatı teşvīş eyler ol

Tañrılarumuza hicv eyler söger
Kendünüñ Tañrısını durmaz öger

Ṭamunuñ odunıdur dir tañrıñuz
Tañrıñuz-ıla yanarsız bilesiz

3505 ʿAḳluñuz yoḳdur gözüñüz kör-durur
Yirde gökde Tañrı ancaḳ bir-durur

Ben ḳulı Peyġāmberiyem dir yaḳīn
Ayruġı bāṭıl benüm dir dīn hemīn

Bir söz oḳır beñzemez hīçbir söze
Dir ki gökden indi Ḳurʾāndur bize

---

1 M nüshasında 3496. ile 3497. beyitler yer değiştirmiştir.
3498 Hāşime: Hāşimi M.
3499 yetīm: leʾīm M.
3500 Tañrılarumuza: Tañrılarımuza İ. // hergiz: hirgiz A, bizüm M.
3501 ṭoġru: ṭoġrı İ.
3502 şimdi yalanlar: pes şimdi yalan İ.
3503 Tañrılarumuza: Tañrılarımuza M. // Kendünüñ: Kendinüñ M; durmaz: ṭurmaz İ.
3504 odunıdur: odunıdır M. // yanarsız: yanarsın M.
3506 ḳulı: ḳulıyam İ. // Ayruġı: Ayruġuñ İ; hemīn: yaḳīn İ.
3507 hīç: hiç A.

Ṣabr ḳılduḳ şimdiye dek dınmaduḳ
Biz anuñ böyle olasın ṣanmaduḳ

Varduġınca şimdi yüceldi işi
Dīnine girdiler uydı çoḳ kişi

3510 Bize eydür terk idüñ bu putları
Oda yaḳuñ bu yalan maʿbūdları

Tañrı birdür dīn benüm uyuñ baña
Biz anuñ-çün gelmişüz uşda saña

Ger ḳadem-rence ḳıluban gelesin
Ol delüye bir naṣīḥat ḳılasın

M 103a Dutmaz-ısa ḥüccet-ile baṣasın
Ol delüyi üstümüzden kesesin

Mekkeden tā süreyüz gide anı
Hem anuñla bile aña uyanı

3515 Ḳorḳaruz fitne ḳıla ḫalḳ azdura
Bu ḳadīmī dīnümüzi bozdura

Ḳavm ḳabāyil birbirin ḳıla ḫarāb
Mekke şehri yıḳıla ola ḫarāb

A 104a Ol Ḥabīb başın aşaġa eyledi
Pes başını ḳalduruban söyledi

Didi bünyādsuz yapu tīz yıḳılur
Hem yalanuñ dibi yaḳıncaḳ olur

3508 ḳılduḳ: ḳıldıḳ M; dınmaduḳ: dınmaduk A, ṭınmadıḳ M. // anuñ böyle olasın: anuñla böyle ola M.
3509 şimdi: şöyle M. // Dīnine girdiler: Girdiler dīnine M; uydı: oldı İ.
3512 Ger: Kim İ; ḳıluban: ḳılıban M.
3513 Dutmaz: Ṭutmaz İ.
3515 ḫalḳ: ḫalḳı M.
3516 Ḳavm: Ḳavım M; ḳabāyil: ḳabā'il M, ḳabīle İ.
3517 ḳalduruban: ḳaldurıban A.
3518 Didi: İ nüshasında yoktur; tīz: tiz M. // yaḳıncaḳ: yaḳınca İ.

Evvelā senden ṣoraram bir işi
Ne ṣıfatludur di bañа ol kişi

3520 Adı nedür aṣlı kimdür söylegil
Ṣūretini niçedür şerḥ eylegil

İ 69b Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi yalan
Zişt-durur söylemez anı er olan

Ced-be-ced aṣlı-durur ġāyet ʿazīz
Hem Muḥammeddür adı nefsi temīz

Ṣūreti zībā-durur ḥüsni melīḥ
Sözi ġāyet ṭatludur dili faṣīḥ

Yüzi günden görklüdür aydan arı
Ṣanasın kim incü-durur dişleri

3525 Bili ince muʿtedildür ḳāmeti
Vaṣfa ṣığmaz söylenilmez heybeti

Andan öñdin viremez kimse selām
Dimez uludur kiçidür yā ġulām

Bay-ıla dervīş-ile ḳuçaḳlaşur
İkrāh itmez cimrilere yaḳlaşur

Müşg ü ʿanberden muʿaṭṭardur būyı
Ḫulḳı gökçekdür eyüdür hem ḫūyı

Yüzine baḳmaġa gözler döyemez
Cān u göñül sözlerine ṭoyamaz

3519 di bañа: bañа di M.
3521 Cehl-i: Cehl ü M; didi: diye M // Zişt-durur: Ziştdür İ; söylemez anı er olan: söyleyemez anı yalan M.
3522 ʿazīz: temīz M.
3524 günden görklüdür: görklüdür günden M; günden: gülden İ. // kim: aḳ İ; incü-durur: incüdendür İ.
3525 söylenilmez: söylenmez İ.
3526 kiçidür: yā kiçi İ.
3527 cimrilere: cülālara M.
3528 Müşg: Misk M, İ. // gökçekdür eyüdür: gökçek eyü-durur M.
3529 Yüzine: Yüzüne İ; döyemez: döyimez A, ṭoyamaz İ, M. // ṭoyamaz: doyamaz İ.

3530 M 103b İşbu sözleri Ebū Cehl-i laʿīn
İḫtiyārsuz söyler-idi ol yaḳīn

Ḥaḳ Taʿālā_anuñ diline söyledür
Düşmenine dūstını medḥ eyledür

Kim hüner oldur ki düşmen söyleye
Añduġı yirde anı medḥ eyleye

Pes Ḥabīb didi ki andan muʿcizāt
Gördüñüz mi ḥall ider mi müşkilāt

A 104b Didi hergiz muʿcizātı yoḳ-durur
İllā ġāyet cāẕūlıġı çoḳ-durur

3535 Didi nedür cāẕūlıġı söylegil
Siḥrini bir bir bañа şerḥ eylegil

Didi bir aḳ bulut üstinde ʿayān
Dursa durur yörise olur revān

Hem deve söyler öper ayaġını
Gel diyicek çeker üzer baġını

Ṭaşlar aġaçlar virür ḳamu selām
Ḳanḳısına söylese söyler kelām

Pes Ḥabīb didi kitāb içinde ben
Görmedüm işitmedüm hem kimseden

3540 Kim dura cāẕūnuñ üstinde ġamām
Yā cemād ḥayvān vire añа selām

Ol kişinüñ olısar şānı ulu
Tañrı ḳılmışdur meger anı ulu

3530 söyler-idi ol yaḳīn: söyledi ol laʿīn İ.
3531 anuñ diline: bunı añа İ. // Düşmenine: Düşmānına İ; eyledür: eylede M.
3532 düşmen: düşmān M, İ. // yirde: vaḳtın M.
3533 Pes: Ger İ.
3534 hergiz: hirgiz A.
3536 üstinde: üstünde A, M, İ. // Dursa: Ṭursa İ; durur: ṭurur İ.
3537 öper: öpüp A, M.
3538 virür ḳamu: ḳamu virür İ. // söylese söyler: söyler söylese İ.
3540 dura: ṭura İ; cāẕūnuñ: cāzūnuñ M; üstinde: üstünde A, M, İ.

Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi size
Geldügümüz yardım ide-y-düñ bize

Sen daḫı muḥkem idersin ḥücceti
Uş bu sözlerüñ bize geldi ḳatı

Pes Ḥabīb didi ki yā seyyid sañа
Ḳatı gelmesün sözüm küsme bañа

3545 Kim ikimüz ortasındadur bu söz
Vaḳtī kim olam anuñla yüze yüz

İ 70a Diñleyesin ne didügüm anda ben
Bir iş idem şād olasın anda sen

M 104a Siz gidicek arduñuzca varayum
Ḳayġuñuzdan ben sizi ḳurtarayum

Üç gün anda ḫoş yidiler içdiler
Çünki üç gün geçdi döndi göçdiler

Geldiler Mekkede ḳıldılar yaraḳ
Dūstlarını dirdiler yaḳın ıraḳ

3550 Ol Ḥabībüñ ṭoġmış-ıdı bir ḳızı
Yoġ-ıdı burnı daḫı iki gözi

A 105a Yoġ-ıdı hem elleri ayaḳları
Hem başında yoġ-ıdı ḳulaḳları

Bir para et-idi ol şöyle hemān
İlle er degül ḳız-ıdı bī-gümān

Ṣaḳlar-ıdı kimse görmezdi anı
Ġayret ider yaʿnī örter ʿaybını

3542 Geldügümüz: Geldügimüz M; Geldügümüz yardım ideydüñ: Geldügümüz mi ki yardım idüñ İ.
3544 Ḥabīb didi: didi Ḥabīb İ. // küsme: kümse İ.
3545 Vaḳti kim: Vaḳtāki M, İ.
3547 ben sizi: sizi ben M.
3548 geçdi döndi: oldı girü İ.
3549 Mekkede: Mekkeye İ.
3550 Ḥabīb: Ḥubeyb İ.
3552 para: pāre M, İ. // İlle: İllā M, İ; degül: degil M.

Ḳızı vardur diyü çav olmış-ıdı
Çevre yañа bu ḫaber ṭolmış-ıdı

3555 Dilemişdi bir beg oġlına anı
Virmiş-idi añа bī-ḥadd ḳalını

Almaḳ isterdi ṣalardı vaʿdeye
Utanurdı ḳızınuñ ḥālin diye

Ḫatunına eydür işbu ḳızı ben
Bile iltürem yaraġın eyle sen

Ḫatun eydür iltür-iseñ sen anı
Ḥaḳ saʿādetlü ḳıla anı seni

Didi niçün didüñ işbu sözi sen
Didi düşde görürem bu gice ben

3560 Kim havādan bir ḳuş iner nā-gehān
Bu ḳızı ḳapar alur gider hemān

Ben çıġıruram direm bu miskīni
Ḳanda iltür yir mi ki bu ḳuş bunı

Bir āvāz irer ki ḳorḳma ol anı
Mekkeye iltür ki şād ide seni

Ol Muḥammed ṣaġ ider anı hemān
Ol-durur Peyġāmber-i āḫir zamān

M 104b Gönlüm inandı görelden bu düşi
Şekk degüldür ḥaḳ nebīdür ol kişi

3554 vardur: var İ; çav: bu şān İ.
3555 oġlına: oġluna İ, M. // ḳalını: mālını İ.
3556 ḳızınuñ: kim anuñ M.
3557 eydür (Berlin 95a): didi A, M, İ.
3559 niçün: neyçün A. // bu: anı M.
3561 çıġıruram: çaġıruram İ; miskīni: miskini A, M, İ. // yir: dir İ.
3562 irer: ider İ. // ide: eyler M.
3563 Ol: Ki ol A, İ; Ol-durur: Ki oldur M.
3564 görelden: göreli İ.

3565 Ṣaḳın incitdürme anı kimseye
Olmasun kimse yaramaz söz diye

Ol Ḥabīb didi hele bir varayum
Niçe erdür ben anı bir göreyüm

Ḥaḳḳ-ısa bāṭıl başılur bī-gümān
Bāṭıl-ısa daʿvīsi ḳalur hemān

A 105b Pes yaraġ itdi ḳızın aldı bile
Leşkeri-le çıḳdı uġradı yola

Geldi şeyṭān göñline girdi anuñ
İdemez mi bunı dir tañrıñ senüñ

3570 Kim varursın ayruġuñ tañrısına
Dön bunı tañrıña iletgil yine

İ 70b Ol Ḥabībüñ bir putı var-ıdı zer
Düzmiş-idi aña cevher incüler

Başına urmış-ıdı bir tāc anuñ
Altına düzmişdi taḫt-ı ʿāc anuñ

Tañrı idünüp aña ṭapar-ıdı
Secde ḳılup ayaġın öper-idi

Aldı ḳızın vardı ḳodı yire baş
Secde ḳıldı gözlerinden dökdi yaş

3575 Didi iy tañrı igen çoḳdan saña
Ṭaparam hīç nesne virmedüñ baña

3565 Ṣaḳın: İmdi İ; incitdürme: inciddirme M.
3566 erdür: er-durur A, M; anı bir: anı A, M.
3567 daʿvīsi: daʿvası M.
3568 yaraġ: yaraḳ İ; itdi: ḳıldı İ.
3569 göñline: göñlüne M. // bunı dir: dir bunı M.
3570 varursın: varursıñ İ.
3571 Ḥabīb: Ḥubeyb İ; idi: boyı İ. // aña: anı M.
3572 bir tāc: taḥcāc M. // taḫtı ʿāc: bir taḫt İ.
3574 ḳızın: ḳızı M. // dökdi: aḳdı M, İ.
3575 iy: M nüshasında yoktur; igen çoḳdan: çoḳdan ben İ. // hīç: hiç A.

Yaḫşi ḳaftanlar virürem sañа ben
Başuña hem tāc ururam incüden

Uşda bugün ḥācete geldüm sañа
Bitür anı ḥurmet eylegil bañа

Bu ḳızumı ṣaġ selāmet eylegil[1]
Tañrılıġuña ʿalāmet eylegil

Yoḳsa ayruḳ sañа ṭapmazam yaḳīn
Bunı didi secdeye vardı hemīn

3580 Bir zamāndan ḳaldurur başın görür
Kim yine ḳız bayaġı gibi durur

Pes ḳaḳıdı çekdi ḳılıcın hemān
Çaldı başından putını ol zamān

M 105a İki pāre eyledi ḳorḳdı yine
Kim añа tañrısınuñ ḫışmı ine

Bir zamān gördi ki nesne inmedi
Pārelendi tañrısı hīç dınmadı

Didi āh kim żāyiʿ olmış ʿömrümüz
Hīç-imiş bu yolda bizüm emrümüz

3585 A 106a Yoġ-ımış bundan ne aṣṣı ne ziyān
Ata dede yoḳ yire ṭapmış hemān

Pes peşīmān oldı şeyṭān işine
Düşdi kendü fiʿlinüñ teşvīşine

Döndi andan Mekkeye oldı revān
Çünki geldi ḳarşu çıḳdı pīr cüvān

3576 Başuña: Başıña M; hem ṭāc: hīç İ.

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.

3580 ḳaldurur: ḳaldırup M. // durur: ṭurur İ.

3581 başından: başında A, başına İ. // putını: puṭını İ.

3583 gördi: göri İ; inmedi: itmedi A, olmadı M. // hīç: hiç A.

3585 bundan: bunda İ.

3587 pīr: bir M.

Getürüp iʿzāz-ıla indürdiler
Ol Ḥarem içine ḫoş ḳondurdılar

Ṣaldılar dürlü döşekler reng ü reng
Dökdiler dürlü yimekler bī-direng

3590 Leşkeri çevre yanına indiler
Her birisi bir araya ḳondılar

Gördi Ṣıddīḳ leşkeri oldı melūl
Durdı Peyġāmber ḳatına geldi ol

Didi kim geldi beġāyet çoḳ çeri
Ṭoldı şehre ol Ḥabībüñ leşkeri

Dürlü dürlü söz söyler her biri
Bilmezüz niçe ola iş āḫiri

Didi Peyġāmber melūl olma i yār
Kim ḳulına yardım ider Kirdigār

3595 ʿĀḳıbet dūstlarına nuṣret virür
Düşmenini ḫōr ider rüsvāy ḳılur

İ 71a Pes Ebū Bekrüñ olur göñli emīn
Ol yañadan ol Ebū Cehl-i laʿīn

Durmış ayaġ üstine ḫıẓmet ḳılur
Ol Ḥabībüñ ḫalḳa elin öpdürür

Pes ilerü geldi didi iy ulu
Geldiler uşda bugün kiçi ulu

3588 içine: içinde M, İ.
3589 Ṣaldılar: Geldiler A; dürlü: İ nüshasında mükerrer yazılmıştır. // dürlü: dür İ; bī-direng: bī-reng İ.
3590 ḳondılar: indiler M.
3591 Durdı: Vardı İ.
3593 dürlü söz söyler: sözler söyleşirler M. // iş: bu işüñ A, işüñ M.
3594 ḳulına: ḳuluna M.
3595 ḫōr: ḥōr M; rüsvāy: rüsvā A.
3596 Bekrüñ: Bekriñ M; göñli: göñlü M; olur göñli: göñli oldı İ. // Cehl-i: Cehl ü M,Cehīl İ.
3597 Durmış: Ṭurmış İ; ayaġ: ayaḳ İ.
3598 uşda: bunda İ.

M 105b Ol Benī Hāşim ve-līkin gelmedi
Kimsesi hīç bunda ḥāżır olmadı

3600 Buyurursañ anları getürelüm
Söyleşelüm işümüz bitürelüm

Didi varsun ḳırḳ kişi bizden tamām
Ol Ebū Ṭālibe virsünler selām

A 106b Ḥurmet-ile oḳısunlar gelsün ol
Ḳavmlarını daḫı bile alsun ol

Vardılar oḳıdılar geldi anı
Bile aldı geldi cümle ḫalḳını

Çünkim anı gördi tīz ṭurdı Ḥabīb
Ḥurmet itdi ilerü vardı Ḥabīb

3605 Geçdi oturdı yanına bir zamān
Kimse dınmadı sükūt oldı hemān

Bir zamāndan ṣoñra söyledi Ḥabīb
Didi kim her derde vardur bir ṭabīb

Şekk degül kim müşkili olan gelür
Cümle sizüñ ḳatuñuzda ḥall olur

Bu ulular şimdi şöyle dir bize
Bir yigit ḳopmış içüñüzden size

Eydür-imiş tañrı virbidi beni
Daʿvet itmege bu dünyā ḫalḳını

3599 ve-līkin: ve-lakin İ.
3600 işümüz bitürelüm: işümüzi görelüm İ.
3602 daḫı bile: bile hem M.
3603 oḳıdılar: oḳudular M.
3604 Çünkim anı gördi: Çünki gördi anı İ; ṭurdı: durdı M.
3606 ṣoñra söyledi: söyledi ṣoñra A. // vardur: durur M.
3607 müşkili: müşküli A. // ḳatuñuzda: ḳatıñuzda M.
3608 bize: size M. // içüñüzden: içüñüzde İ.
3609 Eydür: İder M, İ; virbidi: virüpdi İ.

3610 Bu muḳarrerdür zamān içre ḳadīm
Kim nübüvvet daʿvīsin eylerse kim

Çoḳ gerek aña delāyil muʿcizāt
Ḥall ola ḳatında cümle müşkilāt

Tā ki ḫalḳuñ göñli ola muṭmaʾīn
Dīnine gire ulu kiçi hemīn

Bu ulular eydür oldı ol delü
Bir ʿilāc eyleñ siz aña iy ulu

Ḥurmet itmezler mise bu ḫalḳ sañа
Şimdi ḳılmışlardı anı bir yaña

3615 Bunlaruñ tañrısına söger-imiş
Kendünüñ tañrısını öger-imiş

M 106a Siz ne dirsiz buyuruñ biz bilelüm
İşbu işüñ çāresini ḳılalum

Pes Ebū Ṭālib didi kim iy ʿazīz
Ḳardaşum oġlı-durur merd ü temīz

Kimseye ol güc-ile söz söylemez
ʿUnf-ıla dīnine dāʿvet eylemez

A 107a Bunlaruñla sözi yoḳ-durur hemān
Bunı dir kim Tañrı birdür bī-gümān

3620 Yidi ḳat gögi direksüz ol dutar
Yirde niʿmetler hem emri-le biter

3610 daʿvīsın: daʿvisin A, İ.
3611 gerek aña: kerāmetle M; delāyil: delā'il M, İ. // ola: olar M; ḳatında cümle: cümle deḳāyıḳ İ.
3612 ḫalḳuñ: ḫalḳu M; göñli: göñlü M.
3613 eydür oldı: şimdi ider M.
3614 bu: M nüshasında yoktur.
3616 biz bilelüm: görelüm M, ben bileyüm İ.
3617 iy: ol İ. // oġlı: oġlu M; oġlı-durur: doġludur ol İ.
3618 güc-ile: gücüle M; söz söylemez: söylemez söz İ.
3619 kim: ki İ.
3620 direksüz: direksiz M; dutar: ṭutar İ.

İ 71b Gökde yılduzları rūşen ḳılan ol
Yirde maḫlūḳāta rızḳın viren ol

Ādemī ol ṣūret-i kāmil ḳılur
ʿAḳl u ʿilm-ile bizer ʿāmil ḳılur

Çünki bir ḫalḳ azmaġa dutar yüzin
Pes aradan birisin ḳılur güzīn

Vaḥye maḫṣūṣ idüben ilhām ider
Cebrāʾīl-ile ḫaber iʿlām ider

3625 Tā ki ḫalḳı Ḥaḳa daʿvet eyleye
Cehd-ide ol yolda ġayret eyleye

İmdi ṣorġıl bunlara sen iy ulu
Ḳardaşum oġlını kim dirler delü

Söyleyelden hīç yalan söyledi mi
Bir yaramaz fiʿli yā eyledi mi

Oġlan-iken dirdüñüz ṣādıḳ emīn
Şimdi niçe_oldı delü dirsiz hemīn

Pes Ḥabīb didi didügüñüz ḳamu
Hep delīl-i ʿaḳlī-durur iy ulu

3630 Ben dilerem kendüzini bir görem
Müşkilüm var-durur aña ben ṣoram

Daḫı her ne söz var-ısa söyleyem
Fitne götürle meger ṣulḥ eyleyem

3621 ḳılan: ḳılur İ.
3622 ol ṣūret-i: ṣūretle İ; ḳılur: ḳılur ol İ. // bizer: bezer M, İ; ḳılur: ḳılur ol İ.
3623 bir: bu İ; dutar: tutar İ.
3624 Vaḥye maḫṣūṣ: Vaḥyi ḫuṣūṣ İ. // Cebrāʾīl: Cebrāʾil M.
3625 Ḥaḳa: Ḥaḳḳa İ.
3626 ṣorġıl: ṣoraġıl İ. // oġlını: oġlunı M, İ.
3627 yā eyledi: hem işledi İ.
3628 dirdüñüz: dirdiñüz M, İ.
3629 didügüñüz: didügiñüz M.
3631 Fitne götürle: Fitneñüz birle İ; götürle: götürüle A, İ; meger: miger M.

Söyleyince ol Ebū Cehl-i laʿīn
Ḳatlanımadı durı geldi hemīn

M 106b Didi anuñ büyük olmışdur başı
Ol diler kim aña vara her kişi

Kimsenüñ ḳatına hergiz varmaz ol
Kimseyi kendüden ulu görmez ol

3635 Ger dilerseñ gele gönder birḳaç er
Şöyle kim cümle zeber-dest olalar

A 107b Cebr ü ḳahr-ıla getürsünler anı
Gelmez-ise birḳaç ursunlar anı

Söyleyince ol bu sözi nā-gehān
Başına bir yumruḳ irişdi hemān

Kim cihān gözlerine oldı ḳara
ʿAḳlı gitdi düşdi yüz urdı yire

Gördiler kim şāh-ı merdāndur ʿAlī
Ḳılıcınuñ ḳabżasında bir eli

3640 Didi kim iy naḥs u ġaddār epsem ol
Dut dilüñi sen i bī-ʿār epsem ol

Kim-durur kim cebr-ile anda vara
Yāḫu güc-ile anuñ yüzin göre

Kim edebsüz adın añarsa anuñ
Keserem başını evvel uş senüñ

Yardım itdi durdı ol ʿUtbe hemīn
Pes Ebū Ṭālibe didi ol laʿīn

3632 Cehl-i: Cehīl İ, Cehl ü M. // Ḳatlanımadı: Ḳatlanamadı İ; durı: ṭuru İ.
3633 kim: ki İ.
3634 hergiz varmaz: varmaz hergiz A, M.
3635 gönder: göndür M. // Şöyle: Söyle İ; zeber-dest: zīt ü dest İ.
3638 yüz urdı (Berlin 97a): yüzi üzre A, M, İ.
3640 naḥs u: naḥs-ı M. // Dut: Ṭut İ; i: İ nüshasında yoktur.
3641 Yāḫu: Yāḫud M.
3642 edebsüz: edebsizlikle M. // evvel uş senüñ: uş kimsenüñ M, uş ol kimsenüñ İ.
3643 durdı: ṭurdı İ; ol: pes M.

Ger Muḥammed ḳomaz-ısa sözini
Kendü öldürmiş olur kendözini

3645 Hem anuñ daḫı aña uyanlaruñ
Yazuġı boynuña cümle anlaruñ

İ 72a İy Ebū Ṭālib diler misin anı
Yire düşe Lāt u ʿUzzānuñ dīni

Hem Hübel aʿlā vü Sāf u Nāyīle
Tañrılıḳdan ḳala adı yoyıla

Lā-kerāme yā Benī Hāşim size
Bu melik ger yardım itmezse bize

Lā-büdd anı öldürürüz biz bilüñ
Hem aña uyanı daḫı siz bilüñ

3650 M 107a Didi bunı ol laʿīnüñ gözleri
Ḳaḳımaḳdan ḳana döndi her biri

Cümle kāfirler ġulüvv eylediler
Her biri bir dürlü söz söylediler

Pes Ebū Ṭālib işāret eyledi
Ol ḳalanı diñdiler ol söyledi

A 108a Didi budur ol günüñ evvel güni
Kim Muḥammed ḥaḳḳına biz ol güni

Ṣanur-ıduḳ eydür-idük olısar
Başa bu iş ḳaçan-ısa geliser

3655 İmdi iy ʿAbbās ḳarındaşum benüm
Ḳavmınuñ ulusı yoldaşum benüm

3644 kendözini: kendü özüni M.
3646 dīni: dini A, İ; ʿUzzānuñ dīni: ʿUzzā adını İ.
3647 Sāf u Nāyīle: Sāv u ile M.
3648 yā: iy İ; Benī: Benüm İ. // itmezse: iderse M.
3652 Ol: Pes İ; diñdiler: durdılar M, diñledi İ.
3654 Ṣanur-ıduḳ eydür-idük: Ṣanur-ıduk ider-idük İ. // Başa: Ya başa A, Yā başa M; ḳaçan-ısa: ḳaçan kim M.
3655 İmdi iy ʿAbbās ḳarındaşum: Ey ḳarındaşum ʿAbbās M; iy ʿAbbās: ʿAbbās iy A.

Hem ḳarındaşum i Ḥamza pehlevān
Ceng içinde dünyede ṣāḥib-ḳırān

İy benüm genç arslanum oġlum ʿAlī
İşbu kāfirlere dimeñ siz belī

Uş vaṣıyyet iderem ben işidüñ
Siz Muḥammed dīnine yardım idüñ

Baş u cān yolında siz eyleñ fidā
Ḳomañ aña el uzada her gedā

3660 Ḳandasız bunda degül misiz duruñ
Niçe ersiz siz sizi bir bildürüñ

Rāvī eydür Ḥamza gelmişdi nihān
Otururdı örü durdı nā-gehān

Naʿra urdı aldı ḳılıcın ele
Şāh-ı merdān hem ʿAlī daḫı bile

Didiler "lā ehlen lā sehlen"[1] size
Dūstlıġuñuz daḫı gerekmez bize

Kesdi İslām dūstlıġuñuzı bilüñ
Yaġı olduḳ yaraġuñuzı ḳıluñ

3665 Allāhuñ nūrın üfürmek birle siz
Fikrüñüz budur ki söyündüresiz

Ḥaḳ Taʿālā nūrını ider tamām
Ger ḳamu düşmen olursa ḫāṣṣ u ʿām

3656 i: M ve İ nüshalarında yoktur; pehlevān: pehlüvān M. // dünyede: dünyāda İ.
3657 arslanum: aṣlanum A, M, aslanum İ. // dimeñ siz: siz dimeñ A, M.
3658 iderem: ḳıluram İ; ben: siz A, M; işidüñ: işidiñ M. // idüñ: ḳıluñ İ.
3659 yolında: yolunda A; yolında siz eyleñ: eyleñ yolında siz A, M.
3660 duruñ: ṭuruñ İ. // siz sizi bir: sizi bir siz A; Niçe ersiz siz sizi bir: Kim nice ersiz sizi İ; bildürüñ: bildirüñ M.
3661 durdı: ṭurdı İ.
1 "Hoş gelmedin, sana selam yok!" anlamında bir yakınma sözüdür.
3664 yaraġuñuzı: yaraġıñuzı M.
3665 ki: meger A, M.
3666 nūrını: nūrunı A. // düşmen: düşmān M, İ.

وَمَآ اُمِرُوا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اِلٰهاً وَاحِداً ۖ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِؤُا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللّٰهُ اِلَّا اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ[1]

M 107b Daḫı yatlu söz diyenüñ başını
Keserüz itler yiyiser lāşını

Uşda ḳılıç uşda meydān baş u cān
Oynayalum ḳanı var mı pehlevān

Çekdiler ḳılıçlarını durdılar
Çünki ḫalḳ bunları böyle gördiler

3670 A 108b Pes yirinden ol Ḥabīb durdı hemīn
Ol Ebū Ṭālibe didi iy emīn

İ 72b Oġluña ḳardaşuña di kim bañа
Ḥurmet itsün ḳalmasun anlar añа

Dimesünler buncılayın daḫı söz
Pes Ḳureyş ehline döndi dutdı yüz

Didi yā ḳavm cenge mi geldük size
Bu ne ġavġādur ḳopadursız bize

Ḥamzanuñ dutdı Ebū Ṭālib elin
Hem ʿAlī daḫı oturdılar hemīn

3675 Pes ḫacīl olup ḳalanı durdılar
Baş aşaġa eyleyüp oturdılar

---

1 "Oysa bunlar da ancak bir olan Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardır. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. O, onların ortak koştukları her şeyden uzaktır. Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Oysa kâfirler hoşlanmasalar da Allah, nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz." Tevbe, 9/31-32. Bu âyetler A ve İ nüshalarında yoktur.
3667 itler yiyiser: yiyiser itler M.
3668 pehlevān: pehlüvān M.
3669 durdılar: ṭurdılar İ. // ḫalḳ: ḫalḳı M.
3670 yirinden ol Ḥabīb durdı: Ḥabīb yirinden durdı ol dem M; durdı: ṭurdı İ. // iy: ol M.
3672 buncılayın: bencileyin İ; Ḳureyş ehline: Ḳureyşden yañа A, M; dutdı: ṭutdı İ; dutdı: M nüshasında yoktur.
3673 ḳopadursız (Berlin 98a): ḳoparursız A, M, İ.
3674 dutdı: ṭutdı İ.
3675 durdılar: ṭurdılar İ.

Var-ıdı bir ʿammusı Cūder adı
Ol Ḥabībüñ Cūdere pes dur didi

Ḥurmet-ile hem edeb birle tamām
Muṣṭafāya var ilet bizden selām

Di ḳonuḳ geldük severüz hem sizi
Ger müşerref eyler-iseñ sen bizi

Siz kerem ehlisiz olmaya baʿīd
Devletüñüz bāḳī ʿömrünüz mezīd

3680 Ḳalḳdı Cūder atına bindi hemān
Çoḳ kişiler bile bindiler revān

Ḳomadı dönderdi bir ḳul aldı ol
Didi bir daḫı baña göstere yol

M 108a Çün Resūl maḥlesine vardı revān
Evini göricegez durdı hemān

İndi atdan ayaġın itdi yalın
Yalın ayaḳ ḳapuya vardı hemīn

Ol Ḫadīce ḫatun ivinde Resūl
Otururlardı Ebū Bekr-ile ol

3685 İşbu ḥāli söyleşürlerdi hemān
Geldi ḳapu ḳaḳdı Cūder nā-gehān

Pes Ḫadīce didi kim geldi ola[1]
Kim sizi ol meclise daʿvet ḳıla

A 109a Didi Peyġāmber gelen Cūder-durur
Ol Ḥabībüñ ʿammusı pīr er-durur

3676 pes dur: ṭur İ.
3681 dönderdi: döndürdi M.
3682 Resūl maḥlesine vardı: maḥallesine Peyġamberüñ İ; maḥlesine (Berlin 98a): meclisine A, M. // Evini: Çün evi M; göricegez: göricek M; durdı: ṭurdı İ.
3683 atdan: andan M; itdi: etdi M, ḳıldı İ.
3684 ivinde: evinde M, anda ol İ. // Otururlardı: Otururlar İ.
3685 söyleşürlerdi: söyleşirlerdi M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3687 gelen: ki bu İ.

Bir gözi yoḳ iki ebrīşüm ṭonı
Birbirinüñ üstine geymiş anı

Biline ḳuşanmış altunlu kemer
Hem başında daḫı aḳ dülbendi var

3690 Pes Ḫadīce pencereden deñedi
Yā Resūla'llāh saña taḥsīn didi

Sencileyin ṭoġru sözlü yoḳ-durur
Göremezler seni gözlü yoḳ-durur

Kendü durdı ol Resūl ḳapu aça
Geldi ḳapu ardına nūrın ṣaça

Didi Cūder iy ʿaceb gündüz çerāġ
Bunda niçün yanar illā bu nūr aġ

Yāḫud işbu ivde ay mı var-durur
Kim bu resme iv içi envār-durur

3695 Cūder işbu fikri iderken nihān
Açdı Peyġāmber ḳapuyı nā-gehān

Çıḳageldi ol Resūlüñ gün yüzi
Alnınuñ nūrı ṣarartdı gündüzi

İ 73a Çünki Cūder gördi ol nūrı ʿayān
ʿAḳlı zā'il oldı düşdi ol hemān

Ṭāḳati dükendi fehmi ḳalmadı
Dili dutıldı keleci ḳılmadı

M 108b Urdı Peyġāmber elin cān yirine
Küfri çıḳdı ṭoldı īmān yirine

3688 ebrīşüm: ebrüşim M, İ. // üstine: üstüne A, M, İ; anı: onı M.
3689 altunlu: altundan İ.
3691 ṭoġru: ṭoġrı A.
3692 durdı: ṭurdı İ.
3693 çerāġ: çirāġ M. // niçün: neyçün A.
3694 ivde: evde M, İ. // iv: ev M, İ; envār: envar M, İ.
3695 Peyġāmber ḳapuyı: ḳapuyı Peyġamber M.
3698 dükendi: tükendi M. // dutıldı: dutuldu A, ṭutuldu İ; ḳılmadı: gelmedi İ.
3699 çıḳdı: gitdi İ; ṭoldı: geldi A, M.

3700 Pes mubārek aġzınuñ yarın alur
Ṭopraġa ḳarışdurur balçıḳ ḳılur

Ḳodı gözi yirine ḳıldı duʿā
Şol sāʿat göz ḳıldı anı ol Ḫudā

Bayaġıdan rūşen oldı gözleri
Göñli şirk çirkinden oldı hem arı

Çünki Cūder böyle gördi kendözin
Düşdi sürdi ṭopraġa yüzin gözin

A 110b Aġlayuraḳ pes didi kim yā Resūl
Ben Müsülmān oluram ḳılġıl ḳabūl

3705 Barmaġın ḳaldurdı iḳrār eyledi
Tañrı birdür sen Resūlsin ḥaḳ didi

Pes aña bir ṭon geyürdi Muṣṭafā
İçi ṭaşı ṭoldı nūr-ıla ṣafā

Buldı bir devlet ki yoḳ aña zevāl
Bir saʿādet buldı dāyim lā-yezāl

Cūderüñ ḳulı duṭar-iken atı
Çünki baḳdı gördi ol bu devleti

Atı ḳodı segirtdi geldi ol-dem[1]
Elin öpdi Müsülmān oldı ol hem

3710 Dutdı Peyġāmber anı ḳuçaḳladı
Çoḳ sevin kim baḫtulu olduñ didi

3700 alur: alup İ. // ḳarışdurur: ḳarışdurup İ; ḳılur: ḳılup İ.
3702 Göñli: Göñlü M.
3703 Cūder böyle gördi kendözin: böyle gördi kendü özin İ. // sürdi ṭopraġa: ṭopraġa sürür İ.
3704 pes didi: didi pes İ. // Müsülmān: Müslimān M; ḳılġıl: ḳılḳıl M.
3705 Barmaġın: Parmaġın İ.
3707 yoḳ aña: aña yoḳ M, aña yoḳdur İ. // dāyim: dā'im M.
3708 duṭar: ṭuṭar İ. // bu: işbu A; ol bu: işbu M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3709 Müsülmān: Müslimān M; hem: dem M.
3710 Dutdı: Ṭutdı İ. // sevin kim: sevindi M.

Döndi ol-dem Cūdere dutdı yüzi
Didi geldüñ daʿvet itmege bizi

Didi Cūder yā Resūla'llāh saña
Örtülü bir nesne yoḳ öñden ṣoña

ʿAmmularuñ cümle anda geldiler
Ben ḳuluñı uşda bunda ṣaldılar

Raġbetüñ yoġ-ısa buyur varayum
Anlara ḳamu cevābın vireyüm

3715 Ben ġarīmiyem yaluñuz anlaruñ
Ben varayum devlet-ile siz duruñ

M 109a Didi Peyġāmber ki yā Cūder yaḳīn
Bil ki benven "raḥmeten li'l-ʿālemīn"[1]

İmdi dön girü yirüñe vār sen
Kim varuram uş senüñ arduñca ben

Döndi Cūder yine çün geldi yaḳın
Baḳdı gördi ol Ebū Cehl-i laʿīn

Kim ṣaġalmış gözi nūr olmış yüzi
Hem Resūlüñ ḫilʿatin geymiş özi

3720 Beñzi ṣarardı ṭudaġı ḳurıdı
Aġzınuñ içinde aġu düridi

A 110a Pes Ḥabībe didi kim ʿammuñ senüñ
Gör niçe siḥrine aldanmış anuñ

3711 ol dem: andan İ; dutdı: ṭutdı İ; yüzi: yüzin M. // geldüñ daʿvet itmege: daʿvet itmege geldüñ M, İ.
3713 ʿAmmularuñ: ʿAmmularıñ M, İ.
3714 yoġ-ısa: yoḳsa İ.
3715 yaluñuz: yalıñuz M. // duruñ: ṭuruñ İ.
1 "Raḥmeten li'l-ʿālemīn" Bk. 156. beytin dipnotu.
3717 arduñca: ardıñca M, ardınca İ.
3718 yine çün: yirine İ. // Cehl-i: Cehīl İ.
3719 Kim: Ki M; ṣaġalmış: ṣafālanmış İ.
3720 ṭudaġı: dudaġı A, M. // aġu: aġı İ; düridi: ḳurıdı İ.
3721 siḥrine aldanmış: aldanmış siḥrine M.

İ 73b Çün Ḥabīb ol Cūderi gördi hemān
Kim yüzinde nūr-ı īmān ḫoş ʿayān

Vālih oldı didi āh n'ola-y-ıdı
İşbu devlet ben ḳula ola-y-ıdı

Didi n'itdüñ tīz bize virgil ḫaber
İntiẓār içindedür cān u ciger

3725 Didi iş işitdügüñ gibi degül
Bunlaruñ didügi kişi ol degül

Bu oturan kişiler yüz biñ daḫı
Ayaġı tozı degül yā_ibn-i aḫı

Ḳudretüm mi var kim anı söyleyem
ʿAḳl irer mi vaṣfını şerḥ eyleyem

Bir nişān bir gözlü gitdüm bundan uş
İki gözlü geldüm uş gör niçe ḫoş

Bir daḫı gitdüm göñül-ile yaḳīn
Göñlüm anda ḳaldı ben geldüm hemīn

3730 Kāfir-iken vardum īmān buldum uş
Cümle ḳorḳulardan emān buldum uş

Pes Ḳureyş bed-baḫtları söylediler
Ulu cāẕūdur Muḥammed didiler

Buncılayın kimse cāẕū görmedi
Kimse bir yirde nişānın virmedi

3722 yüzinde: yüzünde A; īmān: İ nüshasında yoktur.
3723 didi āh: āh didi M.
3724 tīz: tiz M, İ. // cān u: cān-ı M, İ.
3725 didügi: didigi M; kişi: gibi İ.
3726 yā_ibn-i: yā bün A, yā ibni M.
3727 mi var: var mı İ; kim: ki İ. // ʿAḳl irer mi vaṣfını şerḥ: Tā ki anı dil ile vaṣf İ.
3728 gözlü: gözli İ; gitdüm: gitdi mi M.
3729 gitdüm göñül-ile: göñülüle gitdüm M.
3731 cāẕūdur: cāzūdur M.
3732 cāẕū: cāzū M.

M 109b Bu yañada ḳıldı Peyġāmber namāz
ʿArża ḳıldı Pādişāhına niyāz

Secde ḳıldı nuṣret isterken hemīn
Geldi gökden indi Cebrāʾīl emīn

3735 Didi sañа virbidi Allāh selām
Hem taḥiyyatlar kerāmet yā imām

Didi nuṣret virdüm añа ḳorḳmasun
Kāfirüñ çoḳlıġına ol baḳmasun

Uşda gönderdüm melekler kim anı
Bekleyeler ideler didügini

A 110b Ḳorḳmasun kimse añа zūr idemez[1]
Ol ʿazīzdür kimsene ḫōr idemez

Pes Resūl şād oldı ḳaldurdı başın
Vaḥyi didi ḫurrem itdi yoldaşın

3740 Pes Resūlu'llāh durup andan hemān
Oldılar Ṣıddīḳ-ıla yola revān

Ḳarşu geldi şāh-ı merdān ol ʿAlī
On iki yaşında-y-ıdı ol velī

Orta yirde Muṣṭafā bedr ay gibi
Çevre yanında ṣaḥābe kevkebi

İbn-i ʿAbbās and içer Peyġāmberüñ
Nūrını gördüm o gün ol serverüñ

3733 yañada: yañadan İ.
3734 Geldi: İndi: İ; indi: irdi İ; Cebrāʾīl: Cebrāʾil M.
3735 sañа virbidi Allāh: Allāh sañа virbidi İ. // kerāmet: kerāmetler M; taḥiyyatlar: taḥiyyāt u İ.
3737 gönderdüm: göndürdüm M. // Bekleyeler: Bekleyelüm İ.
1 İ nüshasında 3738 ile 3739. beyitler yer değiştirmiştir. İ nüshasında 3738. beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
3738 kimsene: kimse anı İ.
3739 Vaḥyi: Daḥı A, M.
3740 durup: ṭurup İ. // Oldılar: Oldı İ.
3742 ṣaḥābe kevkebi: aṣḥāb kevkeb gibi M; kevkebī: gök gibi İ.
3743 Peyġāmberüñ: Peyġāmberiñ M. // Nūrını: Nūrunı A; gün ol: günde İ.

Kim niçesi tāb-nāk olmış-ıdı
Mekkenüñ ṣoḳaḳları ṭolmış-ıdı

3745 Rāvī eydür ṭoġru vardı ol Resūl
Kimseye hīç iltifāt itmedi ol

Kaʿbe içine girüp ḳıldı namāz
ʿArża ḳıldı Mālikü'l-Mülke niyāz

İ 74a Pādişāhına çü söyledi sözin
Döndi andan meclise dutdı yüzin

Rāvī eydür çaġladum ḳırḳ biñ ḳadar
Anda cemʿ olmış-ıdı ʿavret-le er

Çün Resūlüñ ṭalʿatını gördiler
İḫtiyārsuz cümle örü durdılar

3750 M 110a Yöridi çün ṣadra geçdi Muṣṭafā
Müddeʿīnüñ cānına urdı cefā

Yüzinüñ nūrı güneşden tāb-nāk
Heybetinden kāfirüñ baġrı_oldı çāk

Kim ki bir kez baḳar-ıdı yüzine
Tīz ḳamaşur yaş gelürdi gözine

Kimse resmini bilemez yüzinüñ
Muḫtelifdür rāvīsi lā-büdd anuñ

Ol Ḥabīb durdı yirinden pes hemān
Öpdi Peyġāmber elini bī-gümān

3744 tāb-nāk: tābenāk M. // ṭolmış: dolmış M.
3745 hīç: hiç A.
3746 içine: içinde A, M. // Mālikü'l-Mülke: Pādişāhına M.
3747 dutdı: ṭutdı İ.
3749 İḫtiyārsuz: İḫtiyārsız M; durdılar: ṭurdılar M, İ.
3750 çün: pes İ. // urdı: irdi İ.
3751 Yüzinüñ: Yüzünüñ M; tāb-nāk: baḫtulu M. // çāk: çāklü M.
3752 Tīz: Tiz A; gözine: gözüne M.
3753 resmini: resmin M; yüzinüñ: yüzünün A. // rāvīsi: rāvisi A.
3754 durdı: ṭurdı İ; pes: İ nüshasında yoktur.

3755 A 111a Yirini Peyġāmbere virdi hemīn
Kendüsi yanında oturdı yaḳın

Düşdi bir heybet o ḫalḳa bir sükūn
Oldılar yirlü yirinde ser-nigūn

Dilleri ṣankim dutıldı söylemez
Kimsene başın yoḳaru eylemez

Pes Ḥabīb didi kim iy bedr-i münīr
Sizden işbu ḫalḳ rivāyet şöyle dir

Tañrı degül dir-imişsin putları
Tañrı birdür ben ḳulı Peyġāmberi

3760 İşbu söz kim didiler girçek midür
Yā bu daʿvā kim ḳılursın ḥaḳ mıdur

Pes Resūl didi ki ḥaḳdur yā Ḥabīb
Dut sözümi kim benem girçek ṭabīb

Ḥaḳ Taʿālā bini ḫalḳa virbidi
Pāk ṭoġru dīne gelsünler didi

Gerek nā-ḫoş gele size gerek ḫoş[1]
Bu işi işlerem terk itmezem uş

Pes Ḥabīb didi nebīler geldiler
Her biri bir dürlü muʿciz ḳıldılar

3765 Nūḥ nebī ṭūfān ḳopardı Hūd ʿaḳīm
Hem Ḫalīli yaḳmadı nār-ı ʿaẓīm

Yūsufuñ taʿbīri Eyyūbuñ belā
Hem Süleymānuñ yüzük Mūsā ʿaṣā

3755 yaḳīn: hemīn İ.
3756 Düşdi: Oldı İ.
3757 ṣankim: çünkim İ; dutıldı: dutuldı A, ṭutuldı İ.
3758 kim: ki M, İ.
3759 degül: degil M; dir-imişsin: dir-imişsiz M. // ḳulı: ḳulı hem M.
3761 Dut: Ṭut İ; sözümi: sözümü M.
3762 bini: beni M, İ; virbidi: viribidi M. // Pāk: Baña M, İ; ṭoġru: doġrı M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3764 dürlü muʿciz ḳıldılar: muʿcizāt gösterdiler M; muʿciz: muʿcize İ.

M 110b Dāvūda demür mūm olmışdı ʿayān
Ölüyi ʿĪsā diriltdi bī-gümān

Sende var mıdur bulardan bir nişān
Yā ḳuru daʿvā mı ḳılursın hemān

Güldi Peyġāmber didi kim yā Ḥabīb
Bañа Allāh ḳamusın ḳıldı naṣīb

3770 Anlaruñ her biri birin işledi
Ḥaḳ Taʿālā anlara bağışladı

Uş ḳamusın göstereyüm ben sañа
Her ne maḳṣūduñ var-ısa ṣor bañа

A 111b Ḥaḳ Taʿālā ḳudretini gösterür[1]
Dūstına her ne diler-ise virür

İ 74b Sencileyin bir kişiyem ben daḫı
Pādişāh oldur ḳulam ben sen daḫı

Ḳudret anuñdur didi kim ḳādirem
Anlara her ne diler-ise virem

3775 Ger görüben yine ʿāṣī olalar
Uymayalar yine ṭuġyān ḳılalar

Ben helāk idersem anları yaḳīn
Anlaruñ ʿöẕri daḫı ḳalmaz hemīn

Ḥāżır olġıl imdi ġāfil olmağıl[2]
İstedügüñ gürüp inkār ḳılmağıl

3767 olmışdı: eylemişdi M; demür: demüri M; demür mūm olmışdı: mūm oldı demür pes İ.
3768 ḳuru: ḳurı M, İ; daʿvā mı: daʿvāyı İ.
3769 yā: iy İ.
3770 birin: bir iş M.
3771 sañа: bañа İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3772 Dūstına: Dūstuna M.
3773 ḳulam: ḳuluyam M.
3774 diler: dilerler İ.
3775 görüben: göriben A; Ger görüben: Görüben İ. // Uymayalar: Olmaya kim İ.
3776 ʿöẕri daḫı ḳalmaz: ʿöẕrin ḳabūl ḳılmam İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3777 ḳılmağıl: olmağıl M.

Tā ki ol münkirlere olan ʿiṭāb
Gelmesün saña daḫı ṣaḳın ʿaẕāb

Pes Ḥabīb didi ki ṭoġru söyledüñ
Sen bu sözde ġāyet inṣāf eyledüñ

3780 İmdi senden dilerem ben üç nişān
Biri ol kim bir ḳızum var uş ʿayān

Yoḳdur elleri ayaġı gözleri
Bir para etdür hemān üsti deri

Līki ḳızdur senden anı isterem
Ṣūretin kāmil ḳılasın tā görem

Didi ḳandadur ḳızuñı görelüm
Didi çādırdadur uşda girelüm

M 111a Durdılar çādır içine girdiler
Açdılar ol tuḥfe ḳızı gördiler

3785 Urdı Peyġāmber elin aña ṣıġar
Başladı aʿżāları bir bir ṭoġar

Bitdi aʿżālar ḳamusı ber-kemāl
Bir gözel ḳız oldı key ṣāḥib-cemāl

Başını ḳaldurdı ol-dem söyledi
Tañrı birdür ḥaḳ Resūlsin sen didi

Başladı gözlerini ovar Ḥabīb
Didi kim cān derdine buldum ṭabīb

3778 ʿiṭāb: ʿaẕāb M. // Gelmesün saña daḫı: Gelmesin saña M; ʿaẕāb: ʿiṭāb M.
3779 ṭoġru: doġrı A, M.
3780 ḳızum: ḳızım M.
3781 para: pāre M, İ; üsti deri: öyler dili M.
3782 isterem: dilerem İ.
3783 çādırdadur uşda: çādırda-durur uş M.
3784 Durdılar: Ṭurdılar İ.
3786 ber-kemāl: pür-kemāl İ. // oldı key: oldu ki M.
3787 ḳaldurdı: ḳaldırdı M. // ḥaḳ Resūlsin sen: sen Resūlsin ḥaḳ İ.
3788 kim cān: cān kim M.

A 112a Döndi didi gitdi mi yā Rab ögüm
Uyımazam düş mi-durur gördügüm

3790 Didi Peyġāmber ki n'olduñ yā Ḥabīb
Ḥaḳ Taʿālādan degüldür bu ʿacīb

Nuṭfeden ṣūret ḳılur virür cemāl
Bir avuç ṭopraġa virür ol kemāl

Bu ölenleri yine dirgüriser
Ḫayr u şerden n'itdügini ṣorısar

İşbu çürimiş süñükler bitiser
Ādem olısar yine et dutısar

Buyruġın dutanlara virür Naʿīm
Dutmayanlar ṭamuda ḳalur muḳīm

3795 Pes Ḥabīb didi kim oldı bir nişān
Gel ikincisin daḫı göster ʿayān

Şol ḳuru ḫurmā kütügi kim yatur
Ol kütügi yaş aġaç eyle bitür

Ṭal budaḳ virsün yeşersün pes ruṭab
Virsün andan yiyelüm tuḥfe ʿaceb

Durdılar kütük ḳatına vardılar
Ḳurımış bir yirde yatur gördiler

İ 75a Urdı Peyġāmber elini ṣıġadı
Yā aġaç bit Tañrı emri-le didi

3789 Uyımazam: Uyumazam M, İ; mi-durur: midür İ.
3790 degüldür: degildür M.
3791 ol kemāl: ber-kemāl M.
3792 ṣorısar: ṣorusar M.
3793 çürimiş: çürümüş M; bitiser: yıḳısar A. // dutısar: ṭutısar İ.
3794 dutanlara: ṭutanlara İ. // Dutmayanlar: Ṭutmayanlar İ; ḳalur: ḳılur İ.
3795 kim: ki M.
3796 Şol: Ol M. // aġaç eyle: idüp ḫurmā İ.
3797 yeşersün: İ nüshasında yoktur. // tuḥfe: ḫurmā İ.
3798 Durdılar: Durdular M, Ṭurdılar İ. // Ḳurımış: Ḳurumuş M; gördiler: gördüler M.

3800 Rāvī eydür ol kütük bitdi hemān
Ṭal budaḳ yapraḳ aġaç oldı ʿayān

M 111b Bitdi ḫurmāsı irişdi yidiler
Gördi kāfirler siḥirdür didiler

Aldı ol ḫurmāyı çün yidi Ḥabīb
Geldi ḥaḳ ḳoñ bāṭılı didi Ḥabīb

Şekk degüldür kim bu kişi ḥaḳ-durur
Buña cāẕūdur diyen aḥmaḳ-durur

Döndi didi ḳaldı bir daḫı nişān
Uş bu gice ay yiñi-durur ʿayān

3805 Aḫşamın key ḳarañu olsun cihān
Şöyle olsun yiryüzi günden nihān

A 112b Ṣoñra ṭoġsun ay bedir olmış gibi
Şöyle on dört gicesi ṭolmış gibi

Pes gögüñ ortasına gelsün yaḳın
Dönsün andan Kaʿbeye insün hemīn

Kaʿbeyi bir kez ṭavāf itsün ʿayān
Dönsün andan ḳatuña gelsün hemān

Ḫoş faṣīḥ açuḳ dil-ile söylesün
Tañrı birdür ḥaḳ Resūlsin sen disün

3810 Pes yine iki bölinsün ay hemān
Şarḳa ġarba her biri varsun ʿayān

3800 ol kütük bitdi: bitdi ol aġaç İ. // Ṭal: Dal M.
3802 çün yidi: yidi çün İ. // ḳoñ bāṭılı: bāṭılı ḳoñ M; ḳoñ bāṭılı didi: pes bāṭılı ṣıdı İ.
3803 degüldür kim: degül-durur İ; degüldür kim bu kişi: degül kim bu kişi ki M. // cāẕūdur: cāzūdur M.
3804 daḫı nişān: nişān ʿayān M.
3805 Şöyle: Şöyle ki A; günden nihān: günde nişān M; günden: gündüzden İ.
3806 ṭoġsun: doġsun A, M; bedir: bedr A, İ.
3807 andan: ol dem M.
3808 kez: M nüshasında yoktur.
3809 açuḳ dil-ile: dil-ile açuḳ M. // ḥaḳ Resūlsin sen: sen Resūlisin İ.
3810 bölinsün: bölünsin M.

Ṭoġsun anda şöyle dursunlar ʿayān
Pes ikisi daḫı insünler revān

Bir parası ṣaġ yiñüñden ḳoynuña
Ṣol yiñüñden yarusı varsun aña

Ḳoynuñ içinde bütün olsun hemān
Pes yaḳañdan çıḳagelsün ol ʿayān

Dursun öñüñde yine ol söylesün
Ḥaḳlıġuña ol şehādet eylesün

3815 Ḳalḳsun andan pes göge gitsün hemīn
Anda saña biz inanalum yaḳīn

Didi Peyġāmber ki Ḥaḳ ḳādir-durur
Ḳulına her ne diler-ise virür

Yir gök ehli ḳamusı ḥükmindedür
Hep ḳulıdur cümlesi emrindedür

M 112 "Kün fe-kān"dur[1] emri ʿaczi yoḳ anuñ
Aḫşama ḳaldı çü bu vaʿdeñ senüñ

Vaḳt gelicek gösterem anı saña
Göricek anı inanasın bana

3820 Bunı didi ḳalḳdı Peyġāmber hemān
Yöridi aṣḥāb-ıla oldı revān

Pes Ḳureyş ḫalḳı ġırīv eylediler
Uş başıldı ol Muḥammed didiler

3811 Ṭoġsun: Doġsun A, M; dursunlar: ṭursunlar İ. // insünler: itsünler M.
3812 parası: pāresi M, İ; yiñüñden: yanuñdan M, İ. // yiñüñden: yanuñdan M, İ.
3813 yaḳañdan: yaḳaḳdan M; gelsün ol: gelsünler M.
3814 Dursun: Ṭursun İ; ol: İ nüshasında yoktur. // Ḥaḳlıġuña: Ḥaḳlıguña İ; ol: ay İ.
3815 hemīn: hemān İ.
3816 Ḥaḳ ḳādir: Ḥaḳdur M. // Ḳulına: Ḳuluna İ.
1 "Kün fe-kān" Bk. 516. beytin dipnotu.
3818 emri: emre M; dur emri: emrinde İ.
3819 gösterem anı: anı gösterem İ.
3820 Bunı: Bu M.
3821 ḫalḳı: ehli İ; ġırīv: ʿazīz M. // başıldı: başladı M.

Ol Ebū Cehl-i laʿīn ḳullarına
Hem Ḳureyş kāfirleri birbirine

A 113a Didiler kim ḳaralar rengīn düzüñ
Anı çölmekler içinde tīz ezüñ

İ 75b Şekk degül kim ol Muḥammed bu gice
Başılısar maʿlūm oldı ḥāl nice

3825 Ol Benī Hāşimüñ ayruḳ ʿizzeti
Ḳalmayısar düşiserdür devleti

Bu gice anlar gelürse her birin
Ḳaralañ siz ṭonların dülbendlerin

Ḳanḳısı söylerse kesüñ başını
Ne Muḥammed ḳoñ ne ḫod yoldaşını

Hep geyim geyüñ ḳılıçlar ḳuşanuñ
Bu gice işin bitürelüm anuñ

İttifāḳ eyledi küffār-ı laʿīn
Baġladılar her biri göñlinde kīn

3830 Bu yañadan geldi ive Muṣṭafā
Şād u ḫurrem göñli rūşen ḫoş ṣafā

ʿAmmuları hep ḳatına geldiler
Cümle mü'minler daḫı cemʿ oldılar

Ḥamza didi müşkil oldı mes'ele
Gör niçesi düşdi bu iş müşkile

Ger buyurursañ bu gice varayum
Ben Ḥabībi aḫşamın öldüreyüm

3823 düzüñ: düzeñ M.
3827 Muḥammed ḳoñ: Muḥammedüñ: Muḥammeddür M.
3828 geyim: kim M.
3829 göñlinde: göñlünde A. // işin: işün M.
3830 ive: eve M, İ. // ḫoş: pür İ.
3831 daḫı: bile A, M.
3832 müşkil: müşkül A.
3833 aḫşamın: gicesi M; öldüreyüm: öldireyüm M.

Bu gice ben bir ulu ceng ideyüm
Giñ cihānı bunlara teng ideyüm

3835 M 112b Didi Peyġāmber melūl olma ʿamu
Sen bu teşvīş baḥrına ṭalma ʿamu

Kim benüm Tañrım ḳadīr-durur bilür
ʿAḳl irişmez nesneleri ol ḳılur

Pes Ebū Ṭālib didi yā_ibn-i aḫı
Böyle teşvīş çekdüm-idi ben daḫı

Olmasun kim olayuz biz şermesār
Ḫalḳa rüsvāy olayuz ḳalmaya ʿār

Muṣṭafā didi ki yā ʿammu saña
Niçe didüm Ḥaḳ buyurmışdur baña

3840 A 113b Vaʿde ḳıldı her ne dirsem ol ola
Her neyi kim ben dilersem ol ḳıla

Hem ḳulıyam hem Resūl itdi beni
Ben niçe dutmayam anuñ emrini

Ḥaḳ ḳatında bilürem āsāndur ol
Ben anuñ-çün sözlerin ḳıldum ḳabūl

Sen kiçiden çoḳ ṣınamışsın beni
Şermesār itdüm mi bir yirde seni

Sen benüm ʿaḳluma hergiz iʿtimād
Eylemedüñ sende yoḳdur iʿtiḳād

3845 Kendüzümden söz dimezem ben yaḳīn
Ḥaḳ ne dirse ben anı direm hemīn

3834 bunlara: anlara İ.
3835 ʿamu: ʿammu İ.
3836 ḳadīr: ḳādir M; ḳadīr-durur: ḳādirdür İ.
3837 yā_ibn: yābun A, İ. // çekdüm-idi: çekmedümdi İ.
3838 şermesār: sermeşār M.
3840 dirsem: dirse M. // neyi: ne M; kim: ki İ.
3841 dutmayam: ṭutmayam İ.
3843 Şermesār: Sermeşār M.
3844 ʿaḳluma: sözüme İ; iʿtimād: iʿtiḳād İ. // sende yoḳdur: yoḳdur sende M.
3845 Kendüzümden: Kendü özümden M.

Ben ḳulıyam iḫtiyārum yoḳ-durur
Emr anuñdur her ne dilerse ḳılur

Baʿżı ḫalḳ kim Ḥaḳdan ol maḥcūb olur[1]
Ol ṣanur kim her işi kendü ḳılur

Kendüsi itdügine maġrūr olur
Eyle ṣanan kişi Ḥaḳdan dūr olur

Bir işi kim Tañrı anı dilemez
Cümle ʿālem dirilürse ḳılamaz

3850 İ 76a Bozduġını her dü ʿālem düzemez
Düzdügin ins ü melāʾik bozamaz

Her kişi kim Tañrıya inanmaya
Emr anuñdur iş anuñdur ṣanmaya

M 113a Gösterürler aña ḥüccetler ʿayān
Ol yine anı ḳabūl itmez hemān

Cehd ider nefsi murādın itmege
Ḥaḳḳı ḳoyup bāṭıl işe gitmege

Dirliginden merg irer maʿzūl ider
Sevdügi bunda ḳalur kendü gider

3855 Nā-murād olur ḳalur ẓulmetde ol
Od içinde derd-ile miḥnetde ol

Çaġırup feryād iderse bī-ʿaded
Bir kişi ḳılmaz aña hergiz meded

3846 ḳulıyam: ḳuluyam İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3847 kendü: kendi M.
3848 Eyle: Öyle M; ṣanan: ṣanur İ; dūr: dur M; Ḥaḳdan dūr: ḥaḳḳındadur İ.
3850 Bozduġını: Bozduġunı İ. // Düzdügin: Düzdügün İ; melāʾik: melek İ.
3851 inanmaya: inanmasa M. // ṣanmaya: ṣanmasa M.
3853 ḳoyup: ḳop M; işe gitmege: işi itmege İ.
3854 maʿzūl: maʿẓūl M; merg irer maʿzūl: terk ider maġrūr İ. // bunda: bundan İ; kendü: kendi M, İ.
3855 Nā-murād: Tā murād İ. // Od: Ol İ; derd-ile: der ile M.

A 114a Dirler aña iy yalancı nā-be-kār
Sen benümdür dir-idüñ iş iḫtiyār

Söz benüm dünyā benüm dirdüñ hemān
Ḥaḳ sözi işidicek dirdüñ yalan

İşüñ issi kim-imiş gördüñ mi sen
Vaʿdeler kim didiler irdüñ mi sen

3860 Göñli şādān oldı aṣḥābuñ yine
Meşġūl oldı her biri evrādına

Durdı Peyġāmber münācāt eyledi
Şol sāʿat Cebrāʾīl irişdi didi

Ḥaḳ Taʿālā virbidi saña selām
Göñlüñi ḳılma melūl sen yā imām

Hem buyurdı göñlüñi ḫoş eyle sen
Ben senüñleyem ne ḳayġu kimseden

Ay u gün ḥükmüñde olsunlar senüñ
Gel didügüñ yire gelsünler senüñ

3865 "Kün fe-kān"[1] emrini virdüm ben saña
Ḳamulardan sevgülüsin sen baña

Her ne kim dirseñ olur olma melūl
Yā ḥabībüm göñlüñi ḳılma melūl

Durdı Peyġāmber Ḥaḳa şükr eyledi
Döndi aṣḥāba bu vaḥyi söyledi

3857 benümdür: benüm İ; iş: uş M.
3859 issi kim: issisi İ; kim imiş: kimmiş İ. // irdüñ: itdüñ İ.
3860 Göñli: Göñlü M; oldı: oldu M.
3861 Durdı: Ṭurdı İ. // Cebrāʾīl: Cebrāʾil M.
3862 virbidi saña: saña virbidi İ.
3864 Ay u: Ay-ı A, M.
1 "Kün fe-kān" Bk. 516. beytin dipnotuna.
3865 virdüm: virdim M. // sevgülüsin: sevgülüsiñ İ.
3866 kim dirseñ: dilerseñ İ.
3867 Durdı: Ṭurdı İ; Ḥaḳa: Ḥaḳḳa İ.

Cümlesi şādān u ḫandān oldılar
Allāha çoḳ çoḳ şükürler ḳıldılar

M 113b Çünki aḫşam oldı gün indi yine
Geldi mü'minler Resūlüñ ḳatına

3870 ʿAmmuları cümlesi hep geldiler
Hem Benī Hāşim ḳamu cemʿ oldılar

Cümlesi geymiş silāḥ almış yaraḳ
Şāh öñinde ceng-içün ḳılmış yaraḳ

Yidi yüz kişi dirildiler tamām
Yöridi pes Kaʿbeden yaña imām

Yöridi öñince Ḥamza pehlevān
Ṣaġ yanında şāh-ı merdān-ı cihān

A 114b ʿAmmuları çevre yanın aldılar
Yöriyüp Kaʿbe içine geldiler

3875 İ 76b Ṭurdı ḳıldı anda Peyġāmber namāz
ʿArża ḳıldı yüz urup Ḥaḳḳa niyāz

Rāvī eydür ḫalḳ ḳamu dirildiler
ʿAvret oġlan er ḳamusı geldiler

Ṭoldı ṭamlar üsti dīvārlar başı
Ulu kiçi var-ıdı ḳırḳ biñ kişi

Çünki aḫşam oldı yil çıḳdı ḳatı
Şöyle kim ḳorḳıtdı ḫalḳı heybeti

Başladı hem ḳarañu oldı cihān
Bū Ḳubeysden irdi bir ün nā-gehān

3868 şādān u: şādān-ı M.
3869 ḳatına: yanına A, M.
3870 cümlesi hep: cümle anda İ. // Hem: Hep M, Tā İ; ḳamu: ḳamusı İ.
3871 öñinde: öñünde M.
3873 pehlevān: pehlüvān M.
3874 çevre yanın: cümlesi hep M; geldiler: aldılar A, İ.
3875 Ḥaḳḳa: ḫāke A.
3877 üsti: üstü İ.
3878 Şöyle kim ḳorḳıtdı: Ḳorḳutdı şöyle kim M.

3880 Yā Muḥammed ḳandasın gel didiler
Yil elinden sen bizi al didiler

Kaʿbe'den çıḳdı yöridi Muṣṭafā
Bū Ḳubeys üstine vardı ḫōş ṣafā

Pes Ebū Ṭālib bir āvāz eyledi
Yā Benī Hāşim dirilüñ siz didi

Muṣṭafānuñ çevre yanın aluñuz
Düşmen içre anı ḳomañ yaluñuz

Ḳılıcuñuz yalın eyleñ ḳalduruñ
Kim girürse ortañuza öldürüñ

3885 Düşmen içidür ḳarañudur cihān
Bir güzend irmesün aña nā-gehān

M 114a Pes Ḥabīb çaġırdı kim yā Muṣṭafā
Vaḳt irişdi vaʿdeye ḳılġıl vefā

Muṣṭafā gökden yaña dutdı gözin
Açdı elin ḥażrete dutdı yüzin

Ḫoş duʿā ḳıldı münācāt eyledi
Vaʿdeñi yā Rabbenā virgil didi

Rāvīler eydür münācātı tamām
İtmemişdi daḫı ol ḫayru'l-enām

3890 Ol melek kim adı Derdā'īl-durur
Kim ḳarañuya müvekkel ol-durur

3880 sen: M nüshasında yoktur.
3881 üstine: üstüne M, İ; ḫoş ṣafā: Muṣṭafā A, M.
3883 alıñuz: aluñuz A. // anı ḳomañ: ḳomañ anı İ.
3884 Ḳılıcıñuz: Ḳılıcuñuz A, İ; ḳalduruñ: ḳaldıruñ M. // ortañuza: ortañıza İ.
3885 Düşmen: Düşmān M; Bir güzend irmesün aña nā-gehān: Biri gün gözinden irmesün hemān M; irmesün: irmeye İ.
3886 vaʿdeye: vaʿdeñe M; ḳılġıl: ḳılḳıl M.
3887 gözin: yüzin İ; dutdı: ṭutdı İ. // dutdı: ṭutdı İ.
3889 Rāvīler: Rāviler A; münācātı: münācātın M. // daḫı: di İ.
3890 Derdā'īl: Derdā'il M, İ. // ḳarañuya: ḳarañuda M; müvekkel: mü'ekkel M, İ.

A 115a Ḥaḳ buyurdı igne yurdusı ḳadar
Ol ḳarañu ṣaldı anda ol ḳadar

Bir ḳarañu oldı anda nā-gehān
Kim belürmez oldı niçedür cihān

Mekkenüñ ṭaġı deresi yirleri
Nā-bedīd oldı görinmez hīçbiri

Ol ḫalāyıḳ ḳorḳdılar ditreşdiler
Heybetinden cümle yire düşdiler

3895 Pes didiler yā Muḥammed el-amān
Ṭāḳatümüz ḳalmadı ancaḳ hemān

Ḫūb-āvāz-ıla Resūlu'llāh nidā
Ḳıldı ṭoldı ṭaġ u ṣaḥrālar ṣadā

Çünkim ol ḫalḳ ol üni işitdiler
Cümle ḥayrān oldı taḥsīn itdiler

Didi kim iy yaradılmış muṭīʿ ay
Kim senüñle bellü olur yıl u ay

Sini bir Tañrı-durur dāyir ḳılan
Gökde menziller virüp sāyir ḳılan

3900 İ 77a Ol ḳarañu cirmüñe nūr ol virür
Gāhī keser nūruñı geh arturur

Ḥaḳ kim ol vaʿde ḳılup-durur baña
Kim dutasın her ne dirsem ben saña

3891 yurdusı: yalduzı İ.
3892 oldı: oldu M; nā-gehān: bu cihān M.
3893 oldı görinmez: görünmez oldı M; hīç: hiç A.
3894 ḳorḳdılar: ḳorḳdular M.
3895 Ṭāḳatümüz: Ṭāḳatimüz M, İ.
3897 ol: İ nüshasında yoktur. // itdiler: ḳıldılar İ.
3899 Sini: Seni M, İ; dāyir: dā'ir M. // sāyir: sā'ir M.
3900 nūr ol virür: ol virür nūr M; ol virür: virür ol İ. // keser: kesür İ; nūruñı: nūrıñı İ; geh: gāh M, İ.
3901 ḳılup: ḳılıp A; ḳılup-durur: ḳılupdur M. // dutasın: ṭutasın İ; dirsem ben: disem İ.

Kim benem uş enbiyānuñ ḫātemi
Ḥaḳ benüm-içün yaratdı ʿālemi

M 114b Cümle-yi ḫalḳa Resūlu'llāh benem
Maḳṣūd-ı ʿālem Ḥabību'llāh benem

Cümle ḫalḳuñ yigregiyem hem Beşīr
Hem Sirācem Hādīyem daḫı Nezīr

3905 Hem Ebu'l-Ḳāsım Muḥammed hem benem
Muṣṭafā Maḥmūd u Aḥmed hem benem

Rāvī eydür söyleyince Muṣṭafā
Ṭoġdı ay oldı cihān rūşen ṣafā

Kāmil oldı gördi rūşen ḫāṣṣ u ʿām
Ṣankim on dört gicesi olmış tamām

A 115b Barmaġı ucı-la Peyġāmber hemān
Gel didi geldi yire indi revān

Şol oluḳdan ṣu iner gibi hemān
İndi yire gördi ol ḫalḳ bī-gümān

3910 Kaʿbeyi vardı ṭavāf itdi hemīn
Pes Resūlüñ ḳatına geldi yaḳın

Durdı pes ḫoş dil-ile ḳıldı nidā
Hem işitdi ḫāṣṣ u ʿām şāh u gedā

Yā Ḥabība'llāh didi olsun selām
Ḥaḳ Çalapdan üstüñe gelsün selām

3902 uş: M nüshasında yoktur.
3903 Cümle-yi: cümle M.
3904 yigregiyem: yigregi İ. // Nezīr: Münīr İ.
3905 hem: kim M. // Maḥmūd u Aḥmed: Aḥmed u Maḥmūd İ.
3906 Ṭoġdı: Doġdı A, M; ay: ay hem İ; cihān: İ nüshasında yoktur; ṣafā: ḫoş ṣafā İ.
3907 olmış: oldı M.
3908 revān: hemān A.
3909 Şol oluḳdan: Oluḳ dem şol M. // gördi ol: ol gördi İ.
3910 Kaʿbeyi: Kaʿbeye İ.
3911 Durdı: Ṭurdı İ. // Hem: Hep İ.

Ḥaḳ yaratmadı senüñ gibi ʿazīz
Saña beñzer sevgülü şāh-ı temīz

Sen ḥabībsin hem Resūlsin muṭlaḳā
Hem ulu sevgülü ḳulsın sen Ḥaḳa

3915 Baḫtulu kim saña ümmet oldılar
Saña uymaġ-ıla Ḥaḳḳı buldılar

Ben ṭanuḳlıḳ virürem birdür İlāh
Evvel āḫir yirde gökde Pādişāh

Hem ṭanuḳlıḳ virürem ben bī-gümān
Sensin ol Peyġāmber-i āḫir zamān

Pes iki bölindi ay gitdi göge
Şarḳda ġarbda her biri yitdi göge

Ol ikisi daḫı indiler hemān[1]
Muṣṭafā öñine geldiler revān

3920 M 115a Her birisi bir yiñinden ḳoynına
Girüben anda bütün oldı yine

Çıḳdı ḳoynından yine ḫoş söyledi
Tañrı birdür sen Resūlsin ḥaḳ didi

Ḳalḳdı andan yine göge gitdi ay
Gördiler ulu kiçi yoḳsul u bay

Ol Ebū Cehl-i laʿīn dir iy ʿArab
Ay mıdur bu yāḫu bir ṣūret ʿaceb

3914 Resūlsin: Resūlsiñ İ. // sen Ḥaḳa: ḫoş ṣafā İ
3916 yirde gökde: bir-durur bir M.
3917 ben: kim İ.
3918 ay gitdi: gitdi ay İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3920 Her birisi bir: Çıḳdı her birisi İ; ḳoynına: ḳoynuna A, M, İ.
3921 Resūlsin: Resūliḫoş İ.
3922 yine: M nüshasında yoktur. // yoḳsul: yoḫsul İ; yoḳsul u: yoḳsul-ı A.
3923 ʿArab: ʿaceb A, M. // bu yāḫu: yāḫu bu bir İ; yāḫu bir ṣūret: yāḫud bir ṣūret midür M.

Siḥr işi-durur buña aldanmañuz
Bu ḥayāldür siz anı ay ṣanmañuz

3925 A 116a Pes Ḥabīb didi ki gözüñ kör-imiş
Gönlüñüñ hem nūrı gitmiş ḳurımış

İ 77b Söylemekden sañа aṣṣı yoḳ-durur
Gözlerüñ nūr göremez ṭonuḳ-durur

Pes nidā ḳıldı āvāz-ıla Ḥabīb
Şöyle kim işitdiler yirlü ġarīb

Didi diñleñ yā ʿArab bölükleri
Hep yaḳın ıraḳ ḳulaḳ dutuñ beri

Bu Muḥammed ḥaḳ nebī-durur kerīm
Uydum añа ümmet oldum ben leʾīm

3930 Dīnine girdüm işidüñ sözümi
Daḫı dīnlerden çevürdüm yüzümi

Pes şehādet sözlerin ḫoş söyledi
Ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla beyʿat eyledi

Pes Benī Hāşimī şādān oldılar
Cümle īmān ehli ḫandān oldılar

Pes Ḥabībüñ ululları geldiler
Beyʿat itdiler Müsülmān oldılar

Dört yüz yitmiş daḫı ulu yaḳīn
Hep Müsülmān oldılar ol gün hemīn

3924 işi-durur: işidür M, işidür siz İ; buña: añа İ; aldanmañuz: aldanmañız M. // anı: bunı İ.
3925 kör-imiş: körümiş A, körümüş M. // ḳurımış: ḳurumış A, M, kör-imiş İ.
3926 Gözlerüñ nūr göremez: Gözlerüñüñ nūrı çün İ; nūr: kör M.
3927 kim: hep İ; ġarīb: ʿArab İ.
3928 dutuñ: ṭutuñ İ.
3929 durur: durur dīni M.
3931 sözlerin ḫoş: sözlerini M, İ. // ile: birle İ; beyʿat: bīʿat M, İ.
3932 Hāşimi: Hāşim çü İ; oldılar: oldular M. // oldılar: oldular M.
3933 Beyʿat: Bīʿat M, İ; Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M.
3934 ulu: ulular M, A. // Müsülmān: Müslimān M; ol: on İ.

3935 Çün Ebū Cehl-i laʿīn gördi bunı
Ḳaçdı oradan çevürdi yüzini

Didi uymañ cāẕūlıḳdur yā ʿArab[1]
Bu Muḥammed cāẕū-durur key ʿaceb

M 115b Anda bunuñ gibi işler çoḳ-durur[2]
Cāẕūlıḳda hīç naẓīri yoḳ-durur

Cebrāʾīl indürdi işbu sūreyi
Kim beyān eyler Ḥaḳ anda burayı

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ [3]

Bū Ḳubeysden döndi geldi Muṣṭafā
Cümle aṣḥābı bile ḫoş-dil ṣafā

3940 Hem Ḳureyşden yidi kişi geldiler
Beyʿat itdiler Müsülmān oldılar

A 116b Hem Benī Hāşimden on birer daḫı
Geldiler īmāna hem anlar daḫı

Ol Ḥabīb üç gün Resūlüñ ṣoḥbetin
Gice gündüz bekledi ḫoş ḫıẕmetin

Maḳṣūdı çün ḥāṣıl oldı göçdi ol
Gitdi kendünüñ iline dutdı yol

Baʿżı rāvī ṣoñra geldi dir Ḥabīb
Cümle-yi aṣḥābdan oldı dir Ḥabīb

3935 Çün: Pes M; Cehl-i: Cehl ü M. // yüzini: yüzüni A, M, İ.
1 M nüshasında bu beyit okunmuyor.
2 M nüshasında bu beytin ikinci dizesi okunmuyor.
3938 Cebrāʾīl: Cebrāʾil A, M; indürdi: indirdi M. // eyler: ider M.
3 "Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı." Kamer, 54/1.
3939 dil: dil ü İ.
3940 Beyʿat: Bīʿat M, İ; Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M.
3941 bir: biñ A, M.
3942 Ol: Çün İ. // bekledi ḫoş: bekler idi İ.
3943 çün: İ nüshasında yoktur. // kendünüñ: kendinüñ M; iline: yolına M; dutdı: ṭutdı İ.
3944 Baʿżı rāvī: Rāvī eydür M. // Cümle-yi: Cümle M; oldı dir: biri oldı M.

3945 Çoḳ Resūl-ile ġazā ḳıldı Ḥabīb[1]
Ṣoñra öñinde şehīd oldı Ḥabīb

Burada bu ḳıṣṣa uş oldı tamām
Muṣṭafā vaṣfını kim ḳıldum tamām

Oḳıyanı diñleyeni yazanı[2]
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

Ḳıṣṣa-yı ʿArża Kerden-i Resūlu'llāh Ḫod-rā Ber-Ḳaba'il-i ʿArab[3]

Söylegil iy bülbül olmaġıl melūl
Kim bu devrān umduguñ gibi degül

İ 78a Ḫoş ol sen bu-y-ısa ḳomaz zamāne[4]
Ne senden nām u ne benden nişāne

3950 Aç gözüñi şāhid-i cān āşikār
Var ḳadeḥde cürʿa olma hūş-yār

Āferīniş çün nişāruñdur senüñ
Cümle maḫlūḳ ġam-güsāruñdur senüñ

Çarḫ-ecrām çākerüñdür cümle pes
Sen olardan bu ṭamaʿ ipini kes

M 116a Bir elüñde cām birinde cevr-i yār
Raḳṣa gir meydāna gel merdanevār

Arzu ḳılġıl ol ezel gülzārını
Ḳo fenāda āb u gil bāzārını

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3945 Çoḳ Resūl-ile: Hem Resūl-ile Çoḳ M. // öñinde: öñünde A, M, İ.
3946 uş oldı: oldı uş İ.

2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
3947 Raḥmetüñle: Raḥmetiñle İ.

3 Başlık A, M; Ḳıṣṣa-yı Daʿvet Peyġāmber ʿAleyhi's-selām bi-Ehl-i Ḳaba'il Cemīʿan İ.
3948 olmaġıl: olmagıl M.

4 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
3949 nām ü: nāme M.
3950 gözüñi: gözüñü M. // hūş-yār: hūşıyār A.
3951 Āferīniş: Āferīnsin M; nişāruñdur: nişānuñdur İ. // ġam-güsāruñdur: ġam-gisāruñdur M.
3952 Çarḫ-ecrām: Çarḫ u icrām A, Çarḫ-ı icrām M; pes: sen M. // ipini: issini M; olardan: bularan İ.
3953 elüñde: elinde M; birinde: eliñde M, elüñde İ.
3954 Arzu: Hem arzu İ; ezel: M nüshasında yoktur. // ab u gil: eylegil M.

3955 Bī-vefādur işbu leyl-ile nehār[1]
Pür-cefādur çün zemistān u bahār

Kim ki bunda geldi gitdi rūzigār
Bayaġı bigi yine uş ber-ḳarār

Söyle bārī bir sözi kim yādigār
Ḳoya senden sen gidicek rūzigār

A 117a Sīretini ol ʿazīz Peyġāmberüñ
Söyle ol şāh-ı temīz Peyġāmberüñ

Rāvīler şöyle rivāyet itdiler
Sīreti çünkim ḥikāyet itdiler

3960 Fāṭıma ḫatun çü ṭoġdı anadan
Geldi birdür dünyeye dür-dāneden

Ol Ḫadīce ḫatun ol yılda hemīn
Kim vefāt itdi ḳodı dünyā ġamın

Bir iki gün çünki geçdi bī-gümān
Ol Ebū Ṭālib daḫı öldi ʿayān

Pes Ḳureyş eyle taṣavvur eyledi
Çünkim öldi ol Ebū Ṭālib didi

Biz Muḥammed üstine el boluruz
Şimdiden girü cezāsın ḳıluruz

3965 Bilmediler kim añа ḥāfıẓ muʿīn
Ḳādir ü Ḳahhār u Ġālibdür yaḳīn

1 İ nüshasında 3950 ile 4032. beyitler arası yoktur.
3955 ile: ü M. // zemistān u: zimistān-ı A, M.
3956 bunda: M nüshasında yoktur, bundan A. // bigi: gibi M; ber: bir M.
3957 sözi: söz M.
3958 Peyġāmberüñ: Peyġāmberiñ M.
3959 Rāvīler: Rāviler A, İ. // itdiler: eyledi M.
3963 eyle: öyle M.
3964 buluruz: bulurız M. // üstine: üstüne A, M, İ; ḳıluruz: ḳılurız M.
3965 yaḳīn: hemīn A, M.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Anuñ emrinsüz inmez yire yapraḳ
Aġaçdan çöp bitürmez ḳara ṭopraḳ

Cemīʿ-i ḳudretinüñ ḳabżasında
Ne varsa mevcūdātuñ ḳaṭresinde

Belāyı kim çekerler enbiyālar
Cefāyı kim görürler evliyālar

Naẓardadur ḳamusını görür Ḥaḳ
Ve-līkin dilegi böyle-durur Ḥaḳ

3970 M 116b Ki bunda Allāhuñ çoḳ ḥikmeti var
Ki ʿaḳl irmez aña olġıl ḫaber-dār

Velī Ḥaḳ taʿlimi-y-ile bilürler
Ḳaçan kim bilicek ḥayrān olurlar

O ḥikmetler kim Allāh bu belāda
Ḳomışdur dūstlarına ibtilāda

Birisi ʿadl içündür ḳullarına
Ki ʿadl āṣārı ine her birine

Ki zīrā Ḥaḳ yaratmaḳda buları
Birinüñ yoġ-ıdı hīç iḫtiyārı

3975 A 117b Bu cümle mevcūdātı ol ʿademden
Vücūda kendü getürdi keremden

Girü bundan dönicek cümle aña
Varurlar gör ne direm diñle saña

Bu ḫalḳuñ baʿżına idüp ʿināyet
Saʿādetde yaratdı ol beġāyet

3966 emrinsüz: emrinsiz M.
3967 varsa mevcūdātuñ: var-ısa mevcūd anuñ M.
3970 Allāhuñ: Allāhıñ M. // ʿaḳl irmez aña: ʿaḳl aña irmez M.
3971 taʿlimi: taʿlīmi M.
3972 Ḳomışdur: Ḳomışdır M.
3973 içündür: içündir M.
3974 yoġ-ıdı: yoḳ idi M; hīç: hiç A, İ.
3977 ḫalḳuñ: ḫalḳıñ M; baʿżına: baʿżısına A.

Şeḳāvetde yaratdı baʿżısını
Ki hergiz bilmediler Tañrısını

Pes imdi böyledür ʿadl iḳtiżāşı
Ḳamusınuñ çü bir-durur Ḫudāsı

3980 Saʿādet ehlinüñ daḫı ḥabībi
Şaḳāvetden birez ola naṣībi

Şaḳāvet ehli daḫı bu arada
Gerek kim baʿżı vaḳt ire murāda

Ki dünyā ʿömri ol ʿuḳbāya nisbet
Degüldür bir nefes biñ aya nisbet

Ne deñlü ʿāṣī bed-baḫt olsa kişi
Ne deñlü fiʿl-i bed kim ḳılsa kişi

Ki Ḥaḳ emrini hergiz ḳılmaya ol
ʿAẕāb içinde cāvid ḳalmaya ol

3985 Ki zīrā raḥmeti ġālibdür iy cān
Ḥaḳuñ her ḫışmı üzre baña inan

Ne deñlü ḫışm iderse bir ḳulına
Ki buyruḳ ṣımaḳ andan çoḳ bulına

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
M 117a ʿĀḳıbet ol ḫışm irer āḫirine
Raḥmete tebdīl olur ol hem yine

Ḥaḳ Taʿālā ḳula ḳılduġı ġażab
Hem yine ḳuluñ günāhıdur sebeb

3978 hergiz: hirgiz A.
3979 böyledür: böyledir M. // bir-durur: birdir M.
3980 ehlinüñ: ehliniñ M.
3981 Gerek: Gerçi M.
3982 Degüldür: Degildir M; nefes: nefse M; biñ (Berlin 106a): bir A, M.
3983 ʿāṣī: ʿāṣi A; olsa: ola M.
3984 ḳalmaya: ḳılmaya M.
3985 raḥmeti: raḥmet M.
3987 ol hem: M nüshasında yoktur.

Her ne kim ḳuldan muḫālıflıḳ gelür
Dükenür ol maʿṣīyet āḫir olur

3990 İlle Ḥaḳḳuñ raḥmeti artuḳ-durur
Ḳamudan aña dükenmek yoḳ-durur

Ṭāʿatından hem günāhından ḳuluñ
Bī-niyāz müstaġnī-durur Ḥaḳ bilüñ

A 118a Her göñül bu maʿrifet esrārına
Lāyıḳ olmaz her zübān güftārına

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḫaber rāvīleri ḳıldı rivāyet
Resūlu'llāha geldi işbu āyet

يَا اَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ [1]

Ṭanışdı ol yārenleri velī-le
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī-le

3995 Didi Allāh buyurdı kim risālet
İrişdürem ḳamu ḫalḳa tamāmet

Dilerem sūḳ-ı ʿUkāẓa varam ben
Ḫaber virem bu dīni gösterem ben

Ki Mekke ehline çoḳ söyledüm ben
Buları Ḥaḳḳa dāʿvet eyledüm ben

İşitmezler çeletlik bicerürler
Ḥased idüp sögerler hem ururlar

3990 İlle: İllā M.
3993 rāvīleri ḳıldı: ḳıldı ki rāvīler M.

1 "Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et." Mâide, 5/67. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidâyete erdirmeyecektir."

3996 sūḳ-ı: sūḳ u M; ʿUkāẓa: ʿUkkāẓa A, M.
3997 Ḥaḳḳa: dīne M.
3998 çeletlik: celeflik A, M; bicerürler: bicirürler M.

Ki ben bunlaruñ içinde büyidüm
Yetīm oldum daḫı hem dervīş-idüm

4000 Ḥaḳīr gürüp bu benden ʿār iderler
Görürler muʿcizāt inkār iderler

Göñüllerinde muḥkemdür kilīdi
Ki Ḥaḳḳa dönmege yoḳdur ümīdi

Dilerem mevsüm-i ʿUkkāẓ olıcaḳ
Ḳabāyiller gelüp ṣaḥrā ṭolıcaḳ

M 117b Varayum bu dīni ʿarż eyleyeyüm
Risālet sözlerini söyleyeyüm

Kime kim Tañrı ḳılursa ʿināyet
Müsülmān ola ol bula hidāyet

4005 Bu ʿUkkāẓ sūḳı andandur ʿibāret
Ki Ḥac mevsümi olıcaḳ tamāmet

Gelürlerdi ḳamu yirden ʿArablar
Yimek içmek ḳılurlardı ṭarablar

Ḳabāyiller ıraḳ yaḳın gelürdi
Ki üç gün key ulu bāzār olurdı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
A 118b Kaʿbenüñ içinde putlar var-ıdı
Anlaruñ maʿbūdı ol putlar-ıdı

Yılda bir kerret gelürlerdi ʿArab
Putlara secde ḳılurlardı ʿArab

3999 dervīş: derviş A, İ; idüm: oldum M.
4001 ümīdi: ümidi M.
4002 Ḳabāyiller: Ḳabā'iller M.
4003 dīni: dini A, İ.
4004 Müsülmān: Müslimān M; ol: M nüshasında yoktur.
4005 ʿibāret: ʿısādet M.
4007 Ḳabāyiller: Ḳabā'iller M.
4009 kerret: kez A, M; ʿArab: ʿArablar A, M. // Putlara: Puta A, M; ʿArab: ʿArablar A, M.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4010 Nitekim şimdi ḥācılar varurlar
Yüz urup Kaʿbeye secde ḳılurlar

Yine ol vaḳt o mevsüm olmış-ıdı
ʿArablar ṭaġ u ṣaḥrā ṭolmış-ıdı

Ebū Bekr ü ʿÖmer didi iy ulu
İçüñ ṭaşuñ ḳamu nūr-ıla ṭolu

Senüñdür reʾy ü fermān Pādişāhuñ
Ki ḳamumuz ḳuluz ḥükm ol İlāhuñ

Ḳalan ʿammuları didi iy oġul
Bu zaḥmetdür ḳatı ḳo sen emīn ol

4015 ʿArablar ṭaġ u ṣaḥrālar ṭolupdur
Ki her biri bir iḳlīmden gelüpdür

Bu İslām dīnini bu ḥaḳ-şināsı
İşitmemiş-durur şāhı gedāsı

Senüñ fehm itmeyeler bu sözüñi
Yaḳīndür incidürler hem özüñi

Ki her birisi bir ḥüccet diyeler
ʿAcāyib müşkil işler işleyeler

Senüñ ḫod ḳamumuzdan ʿaḳluñ artuḳ[1]
Ki reʾyüñ daḫı yigdür fażluñ artuḳ

4020 Resūluʾllāh buyurdı kim bu işde
Benüm hīç iḫtiyārum yoḳ her işde

4013 ol: M nüshasında yoktur.
4014 emīn: imīn A.
4015 iḳlīmden: iḳlimden A, M.
4016 İşitmemiş: İşidmemiş M.
4017 Yaḳındur: Yāḫud M; incidürler: incüdür dururlar M.
4018 işler: iş M.
1 Bu beyit M nüshasında 4025. beyittir.
4019 ḳamumuzdan: ḳamulardan M. // fażluñ: fażlıñ M.

M 118a Ben Allāhuñ ḳulıyam emr anuñdur
Ki yir ü gök ü ḫalḳ hem emr anuñdur

Beni bu ḫalḳ içinden ḥikmet-ile
Bu işe maḥṣūṣ itdi rifʿat-ile

Risālet hem ḫilāfet virdi baña
Digil ḫalḳa diyü buyurdı baña

Ḳula vācib-durur fermānı anuñ
Hemān dutmaḳ-durur dermānı anuñ

4025 A 119a Eger ḫod yiter-ise cānı mālı
Veyā oġlı ḳızı ehli ʿayālı

Zīrā kim ol yaratmışdur ḳamuyı
Kime cennet virür kime ṭamuyı

Muḫālif olup uġramaḳ ʿaẕāba
ʿAḳılsuzlıḳ-durur düşmek ʿitāba

Didi anlar ki va'llāh yā Muḥammed
Senüñ biz ḳılamazuz sözüñi red

Yiryüzinüñ aʿḳalısın aʿlemi[1]
Saña beñzer yoḳ-durur hīç ādemī

4030 Şefeḳat iderüz göynür özümüz
Anuñ-çün böyledür saña sözümüz

Ḳalanın sen bilürsin bilmezüz biz
Senüñ sözüñi hīç redd ḳılmazuz biz

4021 Allāhuñ: M nüshasında yoktur; emr: emir M; anuñdur: anuñ-durur M. // hem: ḳulı M; emr: emir M.
4022 bu: M nüshasında yoktur.
4024 dermānı: dermān M.
4025 ḫod: M nüshasında yoktur; cānı mālı: mālı cānı A.
4026 Zīrā: Zirā A.
4027 ʿAḳılsuzlıḳ: ʿAḳılsızlıḳ M.
4028 anlar: anlar yā Muḥammed M. // ḳılamazuz: ḳılmasuz söz hīç M.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
4029 aʿḳalısın: aʿḳilisin M. // hīç: hiç A, İ.
4030 Şefeḳat: Şefḳat A, M; göynür: göyünür A, M. // sözümüz: sözümiz M.
4031 bilmezüz: bilmeziz M. // hīç: hiç A, İ.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Çün ṣabāḥ oldı Resūl durdı hemān
Ol ḳabāyilden yaña oldı revān

Didi Ṣıddīḳ yā Resūl cānum fidā
Bile varuram senüñle ben gedā

Bu ḳabāyilleri ben çoḳ görmişem
Her birinden nesne alup virmişem

4035 Hem çoġınuñ beglerini görmişem[1]
Kim ticāretde olara irmişem

Didi gel kim Ḥaḳ ʿazīz itsün seni
Hem ʿazīz itsün senüñle bu dīni

M 118b Pes ʿAlī daḫı didi sizüñ-ile
Yā Resūla'llāh varuram ben bile

Pes Resūlu'llāh didi kim yā ʿAlī
Sen daḫı oġlan yigitsin yā velī

Ṣabr idemezsin belāya şer düşer
Dökilür ḳanlar yire başlar düşer

4040 Daḫı ṣarp işlere ṣaḳlaram seni
Sen otur yirüñde iy Ḥaḳ arslanı

Ṣıddīḳı aldı bile pes vardılar[2]
Ol ḳabāyiller içine girdiler

Her ḳabīlenüñ ulusın ṣordılar
Destūr alup ḳatlarına vardılar

4032 ḳabāyilden: ḳabā'ilden M.
4034 ḳabāyilleri: ḳabā'illeri M. // birinden: birinde A.
1 Bu beyit A nüshasında derkenara yazılmıştır.
4035 olara: bulara M.
4037 ben: M nüshasında yoktur.
4038 Pes: M nüshasında yoktur; kim: ki İ.
4039 idemezsin: idemezsiñ İ; şer: söz İ. // Dökilür: Dökülür M.
4040 ṣarb: ḍarb İ; ṣaḳlaram: ṣaḳladum İ. // arslanı: aşlanı A, M, arşlanı İ.
2 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 4043. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
4041 vardılar: durdılar M. // ḳabāyiller: ḳabā'iller M.

A 119b Anlara İslāmı ʿarż eylediler
Tañrınuñ birligini söylediler

Baʿżısı didi ki bilmezüz sizi
Añlamazuz bu didügüñüz sözi

4045 Duruñ gidüñ ḳatumuzda oturmañ[1]
Başumuza bizüm ġavġā getürmeñ

Baʿżısı didi ḳavumlaruñ sañа
Hem yaḳındur hem ḳavum öñden ṣoña

Uymadılar biz daḫı hīç uymazuz
Yöri git sözüñ ḳulaġa ḳoymazuz

Baʿżısı didi inanduḳ sözüñe
ʿĀşıḳ olduḳ aydan aru yüzüñe

Çün ẓuhūr eyledügüñi bileyüz
Biz daḫı anda Müsülmān olayuz

4050 Baʿżısı hem bī-edeblik eyledi
Kim ḳaḳıdı kim yaramaz söz didi

Anda bir ulu ḳabīle var-ıdı
İbn-i Dīnār-ıdı ol ilüñ adı

Muṣṭafānuñ ʿammusı ol Bū Leheb
Anda varmış-ıdı ol cāhil ʿArab

Beglerine vardı didi iy ulu
Ḳardaşum oġlı benüm oldı delü

4044 Añlamazuz: Diñlemezüz İ; didügüñüz: didügüz M, didüñüz İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4045 Duruñ: Ṭuruñ İ.
4047 hīç: hiç A; uymazuz: uymazız M. // ḳoymazuz: urmazuz İ, ḳoymazız M.
4048 aydan: iden M.
4049 eyledügüñi: eyledigüñüz M; bileyüz: bilevüz M. // anda: andan İ; Müsülmān: Müslimān M.
4050 kim yaramaz söz didi: yaramaz söz söyledi İ.
4051 Dīnār: Diyār İ.
4052 idi: ide İ.
4053 oġlı: oġlum M.

M 119a Dīv gelür girür tenine söyler ol
Dir ki Tañrı bir-durur benven Resūl

4055 Ḥaḳ degül bāṭıl-durur dir putları
Herzedür dir ol bizüm maʿbūdları

Şimdi bunda geliser ṭaşlar uruñ
Bilesince yoldaşını öldürüñ

İ 78b Kendüsini daḫı dögüñ incidüñ
Tā kim ol sözden döne şöyle idüñ

Pes Resūlu'llāh daḫı geldi hemān
Ol ḳabīle içine girdi revān

Anları İslāma dāʿvet eyledi
Ṭamunuñ heybetlerinden söyledi

4060 A 120a Ol ḳabīle ḫışm idüben durdılar
Her biri ṭaşlar götürüp urdılar

Pes Ebū Bekr ol Emīrü'l-mü'minīn[1]
Ḳarşu durdı kendüsi ṭaşa hemīn

Kendüzini ṭaşa ḳalḳan eyledi
Atdı kāfir ṭaşı bārān eyledi

Gördi çün eşrār-ı bāzār anları
Geldi cümle kāfirüñ azġunları

Bunları çevre aluban durdılar
Her biri ṭaşlar götürüp urdılar

4054 bir-durur: birdür İ.
4055 ol: bu İ.
4056 bunda: bundan İ.
4057 kim: ki İ.
4058 revān: hemān M.
4060 idüben durdılar: idüp söylediler A, M; durdılar: ṭurdılar İ. // götürüp: getürüp A.
1 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 4062. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
4061 Ebū: Ebā İ; Emīrü'l-mü'minīn: emīr gör neyledi İ.
4063 Gördi çün: Gördiler A, M; bāzār: bāzar M; anları: onları A.
4064 aluban: alıban M; durdılar: ṭurdılar İ.

4065 Her ki Peyġāmbere ṭaş urur-ıdı
Ṭaşa ḳarşu Bū Bekir durur-ıdı

Mecrūḥ oldı her yiri çıḳtı ḳanı
Şöyle kim yirde revān aḳdı ḳanı

Hem Resūlu'llāha çoḳ ṭaş urdılar
Çünki kāfir dört yañadan durdılar

Mekke şehrine irişdi bu ḫaber
Kim Resūli Ṣıddīḳı öldürdiler

Baʿżılar didi ki daḫı ölmedi
İllā hergiz ṣaġca yiri ḳalmadı

4070 Pes ʿAlīnüñ ḳardaşı Ṭālib hemān
Çekdi ḳılıç atına bindi revān

M 119b Çapdı geldi yitdi gördi kim Resūl
Ḥaḳ Taʿālā ṣaḳlamış ṣaġ-durur ol

Velī key çoḳ Ebū Bekrüñ yarası[1]
Dükilmiş ḳanı kim gitmiş cerāsı

Naʿra urdı hayḳırup ün eyledi
Hāy ne işdür iy laʿīnler bu didi

Ṭaş uranlar Ṭālibi çün gördiler
Ḳorḳdılar her biri girü durdılar

4075 Didiler bizüm degül ṣuç iy ulu
ʿAmmusı didi kim ol oldı delü

4065 urur-ıdı: ururudı M, urur idi İ. // Bū: Ebū M; Bū Bekir durur-ıdı: Ebū Bekr ṭurur idi İ.
4066 ḳanı: ḳatı İ.
4067 durdılar: ṭurdılar İ.
4068 bu: pes İ. // öldürdiler: öldürdüler M.
4069 Baʿżılar: Baʿżısı İ. // hergiz: hirgiz A.
4070 ʿAlīnüñ: ʿAlī İ.
4071 Çapdı; Çıḳdı İ; yitdi gördi kim: gördi kim diri A, M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4072 key çoḳ: çoḳdur M. // Dükilmiş: Dükülmüş M.
4073 urdı: urup A, M. // Hāy ne işdür iy laʿīnler: Hey laʿīnler kim ne işdür M; işdür: işidür İ.
4074 gördiler: gördüler M. // Ḳorḳdılar: Ḳorḳdular M; girü: giri A, İ; durdılar: döndüler M, ṭurdılar İ.
4075 kim ol oldı: ki oldı bu İ.

ʿAḳlı gelsün başına ṭaşlar uruñ
Ger sözinden dönmez-ise öldürüñ

A 120b Döndi añа didi kim iy Bū Leheb
İy yavuz bed-baḫt iy saḫt-dil ʿArab

İşbu kīnler bu ʿadāvetler neden
Kim ḳılursın ḳardaşuñ oġlına sen

Kim ḳamumuzuñ gözinüñ nūrı ol
Faḫrumuzdur n'ola oldı-sa Resūl

4080 Ol didi anuñ-içün itdüm bunı
İncidür bizi daḫı kendüzüni

Bir işi dutmışdur ol kim ilerü
Varmayısar ḳalısardur ol girü

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Anuñ-çün ḫalḳ ider bizi melāmet
Ferāġat oluban olmaz selāmet

İ 79a Didi Ṭālib ki inanmaz mısın sen
Ki ṭoġru sözlü-durur bu ezelden

Buña buyurdılar kim sen risālet
İrişdür ḫalḳa eylegil delālet

4085 Didi ben dimezem söyler yalanı
Velī dīvdür gelür azdurur anı

4076 sözinden: sözünden M; ise: iseñ A.
4077 yavuz (Berlin 108b): yüzü A, M, İ; saḫt-dil: redd-i İ.
4078 kīnler: kinler A, M. // oġlına: oġluna M, İ.
4079 oldı-sa: oldu-sa M.
4080 anuñ-içün: anuñ-çün M; itdüm: ḳıldum İ. // İncidür: İncidir M; kendüzüni: kendü özüni M, kendüzini İ.
4081 dutmışdur ol kim: dutmış kim ol M; dutmışdur: ṭutmışdur İ. // ḳalısardur ol: ḳalısar ol kim M; Varmayısar ḳalısardur: Varmayısardur ḳalısar İ.
4082 ider: idüp M; ḫalḳ ider bizi: bizi ḫalḳ ider İ. // oluban: olıban A, M.
4083 ki: kim İ. // ṭoġru: doġru A, ṭoġru M, İ; bu: tā M; sözlü-durur bu: sözlüdür ol İ.
4084 sen: M nüshasında yoktur. // ḫalḳa eylegil: eylegil ḫalḳa M; eylegil: vü eyle İ.
4085 dīvdür: dīvden M.

Tenine dīv girür söyler yalanı
Bu ṣanur kim melekdür āsumānī

Ki dīvler sen bilürsin cāẕū olur
Bunı daḫı gelür ol cāẕū ḳılur

M 120a Didi Ṭālib ki iy bed-baḫt ʿaḳılsuz
Şu deñlü fehm idemezsin i gözsüz

Ki dīv murdār ḫabīṯ tenlerde olur
ʿAḳılsuzları ol gümrāh ḳılur

4090 Di sen bundan ʿaḳıllu pāk kişi
Daḫı gördüñ mi iy nā-pāk kişi

Bunı didi birez sögdi ḳaḳıdı
Tükürdi yüzine Tebbet oḳıdı

Didi ol bir kişi kim böyle baña
Söge ben niçesi dūst olam añā

Didi Ṭālib bu mı sögdi i gümrāh
Senüñ ḥaḳḳuñda didi bunı Allāh

A 121a Oḳınısar bu sūre tā ḳıyāmet
Sögiser sañā mü'minler tamāmet

4095 İnüben pes atından Muṣṭafāyı
Ḳoçup öpdi elin ḳıldı duʿāyı

Didi cānum fidādur yā ḥabībī
Yoluñda iy benüm derdüm ṭabībi

Anuñ-çün ben bileñce gelmez-idüm
Ki bu cevre taḥammül ḳılmaz-ıdum

4087 dīvler: dīvleri İ; cāẕū: cāzū M; cāẕū olur: cāẕūdur İ. // cāẕū: cāzū M.
4089 dīv: İ nüshasında yoktur.
4090 Di: Didi M; Di sen: Didi İ. // mi: mü M.
4091 Bunı didi: Didi bunı İ. // yüzine: yüzüne M.
4092 niçesi: nice M.
4093 sögdi: didi M. // ḥaḳuñda: ḥaḳḳuñda İ.
4094 Oḳınısar: Oḳunusar M; sūre: böz kim M. // Sögiser: Sögüser M.
4095 İnüben: İniben A, M.
4096 derdüm: derdim M.
4097 bu cevre: cevre ben M.

Bugün ben anca ādem öldürürdüm
ʿArabda fitne başın ḳaldururdum

Ḳıyāmet ḳoparurdum ceng olurdı
Niçe başlar ayaḳlarda ḳalurdı

4100 Velī Allāh saña ṣabr-ıla ḳuvvet
Bi-ḥamdi'llāh virüpdür ḥilm ü nuṣret

Bize ol iş virilmedi n'idelüm
Dur imdi yā Resūla'llāh gidelüm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Rāvī eydür döndi Peyġāmber hemān
Ṣaġ selāmet geldi şehre ol revān

Yatdı gice çün ṣabāḥ oldı ʿayān
Ol Ebū Bekr-ile oldılar revān

Ol ḳabāyillere yine vardılar
Bir ulu meclis ḳurılmış gördiler

4105 M 120b Destūr aldılar içerü girdiler
Muṣṭafānuñ çün cemālin gördiler

Begleri ḳalḳdılar ikrām eyledi
Ḥācetüñüz var mı yā ulu didi

Didi Peyġāmber iy ulular size
Virbidi Allāh beni ḳamuñuza

İ 79b Tā kim anı pāk yigāne bilesiz
Secdeyi ḳullıġı aña ḳılasız

4098 ḳaldururdum: ḳaldırurdum M.
4099 ḳoparurdum: ḳopururdum M.
4101 Dur: Ṭur İ.
4102 geldi şehre: şehre geldi İ; revān: zamān M, İ.
4103 oldılar: oldular M.
4104 gördiler: gördüler M.
4105 gördiler: gördüler M.
4106 ḳalḳdılar: çün ḳalḳdı İ. // yā: iy İ.
4108 anı: Ḥaḳḳı M.

Rāvī eydür anda üç beg var-ıdı
İkisi yigit birisi pīr-idi

4110 Pīr-idi līkin beġāyet muʿteber
Didi kim aduñ Muḥammeddür meger

A 121b Ben bilürem kim ḳopısar bir Resūl
Mekke ehlinden digil sen misin ol

Didi benven hemān pīr durdı derḥāl
Yüzini ayaġına sürdi derḥāl

Müsülmān oldı iḳrār eyledi pīr
Dönüben putdan inkār eyledi pīr

Pes didi kim yā Resūla'llāh duʿā
Ḳıl beni ḳatına oḳısun Ḫudā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
4115 Ki ṭoydum dirliginden bu fenānuñ
Boyandı cāna cevri ḫod ʿanānuñ

Resūlu'llāh didi ḥāżır-durur Ḥaḳ
Didügüñi işidür hem görür Ḥaḳ

Hemān ol pīr ayaġını uzatdı
Götürdi barmaġın cān teslīm itdi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ol iki beg gördi ḥayrān oldılar
İkisi daḫı Müsülmān oldılar

Pes didiler yā Resūla'llāh hemīn
Ümmet olduḳ biz saña bilgil yaḳīn

4109 var-ıdı: var idi M, İ. // pīr-idi: pīr idi M, İ.
4110 Pīr-idi: Pīr idi M, İ. // aduñ: adıń İ.
4111 ḳopısar: ḳopusar M. // digil sen misin: degül misin İ.
4112 durdı: ṭurdı İ. // Yüzini: Yüzünü M, Yüzüni İ.
4113 Müsülmān: Müslimān M; pīr: bir M. // Dönüben: Döniben A; pīr: bir M.
4115 ṭoydum: doydum M. // cāna cevri ḫod: cānuma cevri A, M.
4116 Didügüñi: Didügüñü M.
4118 Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M.
4119 didiler yā Resūla'llāh: Resūlu'llāh didiler M.

4120 Cān u dilden olduḳ uş biz sańa dūst
Düşmenüńe düşmenüz dūstuńa dūst

Sen ẓuhūr eyleyicegez geleyüz
Anda biz senüńle beyʿat ḳılavuz

M 121a Çün işitdiler bu sözi durdılar
ʿĀmir ibn-i Ṣaʿṣaʿaya vardılar

Ol ḳabīlede iki beg var-ıdı
Birinüń Zelzāl Revāḫ biri adı

Destūr aldılar içerü girdiler
Çün Resūlu'llāh yüzini gördiler

4125 Ol iki beg ḳalḳdı ʿizzet eyledi
Anlara Peyġāmber oturuń didi

Ḳarşumuza örü durmaḳ ḫōca ḳul
Ḳatumuzda ol bizüm cāyiz degül

Kim dilerse ḳarşusına ḫalḳ dura
Kendüsi rāḥat oluban otura

A 122a Ol tekebbür ehli olur Ḥaḳ ańa
Ḫışm ider lāyıḳ degüldür ol bańa

İy ulular cümle āgāh oluńuz
Allāhuń ben ilçisiyem bilüńüz

4130 Virbidi kim ḳulların dāʿvet ḳılam
Tevḥīd ü İslām dīnini bildürem

4120 biz sańa dūst: sańa ümmet M; uş: İ nüshasında yoktur. // Düşmenüńe düşmenüz: Düşmānuńa düşmānuz İ.
4121 eyleyicegez: eyleyicek biz İ. // beyʿat ḳılavuz: bīʿat ḳılayuz M, İ.
4122 durdılar: ṭurdılar İ. // Ṣaʿṣaʿaya: Ṣaʿṣ yanına A, ʿĀṣ yanına M.
4123 var-ıdı: var idi İ. // Zelzāl: Zelzel M, İ; Revāḫ biri: birinüń Revāḫ M.
4124 yüzini: yüzünü M, yüzüni İ.
4125 iki beg: ikisi M.
4126 Ḳarşumuza: Ḳarşumuzda İ; durmaḳ: ṭurmaḳ M, İ. // Ḳatumuzda: Ḳatımuza M; cāyiz: cā'iz M, İ.
4127 dura: ṭura M, İ.
4128 bańa: ańa İ.
4129 ilçisiyem: elçisiyem M.
4130 Virbidi: Viribidi M; ḳulları: ḳulların ben İ. // Tevḥīd ü: Tevḥīd-i M; dīnini: dinini A.

Didiler tevḥīd nedür didi İlāh
Diyesiz birdür olasız hem güvāh

Daḫı Tañrı yoḳdur ol birdür hemīn
Hem ḳulıyam hem Resūli ben yaḳīn

İ 80a Didiler İslām dīnini söylegil
Niçedür erkānını şerḥ eylegil

Didi evvel Tañrıya ṭapmaḳ-durur
Put dīninüñ ḳapusın yapmaḳ-durur

4135 Hem namāz ḳılup zekāt virmek-durur[1]
Güci yitse Kaʿbeye varmaḳ-durur

Yılda bir ay hem oruçdur iy aḫı
"Emri maʿrūf nehyi münker"dür[2] daḫı

Ḫalḳa şefḳat ṣıla-yı raḥm eylemek
Her sözini daḫı ṭoġru söylemek

Hem zinā terk eylemek hem uġrılıḳ
Cümle işde Ḥaḳḳa ḫalḳa ṭoġrılıḳ

Kimseye hem ẓulm u hem cevr itmemek
Ḳonşısını daḫı hem incitmemek

4140 121b Kimseye bühtān u ġaybet ḳılmamaḳ
Hem diñüci daḫı ḳovcı olmamaḳ

Ḥaḳ yolında hem ġazādur cān-ıla
Ehl-i şirk ü küfr-ile ṭuġyān-ıla

4131 Diyesiz: Diyesin İ; olasız hem güvāh: hem olasın āgāh İ.
4132 yoḳdur ol: yoḳ-durur M, yoḳ-durur ol İ.
4133 dīnini: dīnin M; dīnini söylegil: dīnin şerḥ eylegil M. // şerḥ eylegil: pes söylegil M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
2 "Emri maʿrūf nehyi münker." Bk. 3336. beytin dipnotu.
4137 sözini: sözüni A, M; ṭoġru: doġrı A.
4138 uġrılıḳ: uġruluḳ M, İ; Ḥaḳḳa ḫalḳa: ḫalḳa Ḥaḳḳa M; Ḥaḳḳa ḫalḳa: hem gerekdür İ; ṭoġrulıḳ: ṭoġruluḳ M, İ.
4139 Ḳonşısını: Ḳonşusunı M, Ḳomşusını İ; daḫı hem: hem daḫı M; incitmemek: incidmemek M.
4140 bühtān u: bühtān-ı M; ġaybet: ʿaybet A, ġaybet M. // diñüci: diñici M, İ.
4141 şirk ü: şirke İ.

Çün Revāḫ̱ işitdi işbu sözleri
Göñli ḳopdı ṭolageldi gözleri

Didi bed-baḫ̱t ol ki sañа uymaya
Cān ḳulaġına sözüñi ḳoymaya

Dīn bu-durur kim didüñ uş iy ulu
Sañа yalandur diyen olur delü

4145 A 123b Pes yüzin ḫ̱alḳına dutdı söyledi
Siz ne dirsiz yā ḳavum söyleñ didi

Didiler biz dutaruz ne diyesin
Uyaruz her kime kim sen uyasın

Pes didiler yā Resūla'llāh sañа
Tābiʿ olduḳ uyduḳ uş öñden ṣoña

Beyʿat idelüm senüñle cān-ıla
Māl u milk ü ʿavret ü oġlan-ıla

Oldı Peyġāmber bu işden şādumān
Bir çolaḳ kāfir irişdi nā-gehān

4150 Nāżır-ıdı ol laʿīn kāfir adı
Bildi Peyġāmberi bu kimdür didi

Didi Zelzāl seyyidü's-sādāt-durur
Faḫ̱r-ı ʿālem şāh-ı maḫ̱lūḳāt-durur

Bu Muḥammeddür Resūlu'llāh yaḳīn
Kim getürdi ḫ̱alḳa Ḥaḳdan ṭoġru dīn

4142 Göñli: Göñlü M; ṭolageldi: dolageldi İ.
4143 ol: ola M. // sözüñi: söziñi İ.
4144 bu-durur: budur İ; iy: M nüshasında yoktur. // olur: aḥmaḳ M.
4145 dutdı: ṭutdı İ. // ḳavum: ḳavm M; yā ḳavum söyleñ: söyleñüz yā ḳavum İ.
4146 dutaruz: ṭutaruz İ. // kim: M nüshasında yoktur.
4147 uyduḳ: olduḳ İ.
4148 Beyʿat: Bīʿat M, İ. // ʿavret ü: ʿavret-i M.
4149 işden: işe İ. // çolaḳ: ḫ̱alef M, celef A.
4150 Nāżır: Nāẓır M, Nāṭır İ.
4151 Zelzāl: Zelzel M, İ; seyyidü's-sādāt: seyyidi's-sādāt M.
4152 Muḥammeddür Resūlu'llāh: Muḥammed Resūlu'llāhdur M. // ḫ̱alḳa: tā ki M; ṭoġru: doġru A.

Buña uyduḳ biz ḳabūl itdük dīnin
Dūstına dūst düşmen itdük düşmenin

Didi anlara o Tañrı düşmeni
Bu toḫum kim siz ekersiz uş anı

4155 Hīç bilür misiz ki bundan ne biter
Bilki bundan baş u cān u māl yiter

Bu kişiyi kendü ḫalḳı sürdiler
Düşmen oldılar işini gördiler

M 122a Bir kişi kim ḳavmı yalandur diye
ʿAḳlı olan ol kişiye uymaya

İ 80b Vāḳıf olmadın bunuñ hīç fiʿline
Aldanur mısız hemān siz ḳavline

Siz diler misiz ʿArab cümle size
Kim ata bir yaydan oḳ üstüñüze

4160 Ṭāḳatüñüz var mı dünyā ḫalḳına
Düşmen olmaḳ girmek ayruḳsı dīne

Bu ne ʿaḳl olur dönüñ bu maʿnīden
Terk idersiz māl u cānuñuz neden

A 123a Ḳoñ bunı kim özge oda ısına
Ḥācetüñüz yoḳ ki girmeñ bu dīne

Ol laʿīnüñ çün sözin işitdiler
Ol iki beg durup andan gitdiler

4153 Dūstına: Dūstuna M, İ; düşmen: düşmān M; düşmen itdük: düşmānına İ; düşmenin: düşmānın M, İ.
4154 düşmeni: düşmānı İ. // toḫum: toḫu M.
4155 Hīç: Hiç A; bundan: andan İ. // yiter: biter M, İ.
4156 düşmen: düşmān İ; oldılar: oldular M; işini: işin İ; gördiler: gördüler M.
4157 kişi kim: kişiyi İ.
4158 hīç: hiç A, İ.
4159 ata bir: atalar M.
4160 Ṭāḳatüñüz: Ṭāḳatiñüz M. // Düşmen: Düşmān İ; olmaḳ: olup İ; ayruḳsı: ayruḳsuz İ; dīne: dine A.
4161 dönüñ: dönün M; maʿnīden: maʿniden A, İ. // neden: beden İ.
4162 özge oda: özüñe od M; ısına: ışına İ. // ki: kim A; ki: İ nüshasında yoktur; dīne: dine A.
4163 durup: ṭurup İ.

Pes ḳalanı didi gidüñ siz daḫı
Ḳalmadı bizümle işüñüz daḫı

4165 İllā ol vaḳt kim ẓuhūruñ ṭuyavuz
Varayuz biz daḫı sańa uyavuz

Ol Resūlu'llāh gördi çün bunı
Döndi ańa didi iy Ḥaḳ düşmeni

Ḫalḳı ṭoġru yoldan azdurduñ hemīn
Bu ne şeyṭānlıḳdur itdüñ iy laʿīn

Ṣābit olmasun aġacuñ ḳalmasun
Aru olmasun yimişüñ gelmesün

Rāvī eydür Muṣṭafānuñ nefrini
Maġbūn itdi maḥrūm itdi bī-dīni

4170 Var-ıdı seksen para bostānı dir
Ol laʿīnüñ cümle naḫlistānı dir

Daḫı elli pāre bāġı var-ıdı[1]
Cümle üzüm-idi ṭolu nār-ıdı

Daḫı yitmiş biñ ḳoyun dört biñ deve
Var-ıdı ṭolmış-ıdı ol bir ova

Ḳurıdı hep bāġları cümle varı
Helāk oldı ḳamu mālı ṭavarı

M 122b Kendüsi pis oldı oldı mübtelā
Yoḳsul oldı geldi başına belā

4165 vaḳt: vaḳıt M. // uyavuz: uyayuz A.
4166 gördi çün: çün gördi A, M. // düşmeni: düşmānı İ.
4167 şeyṭānlıḳdur: şeyṭānlıḳ ki M.
4168 Aru: Arıg M, Adı İ; olmasun: oñmasun M.
4169 nefrīni: naʿrını M. // Maġbūn itdi maḥrūm: Maḥrūm itdi maġbūn M; bī-dīni: ol bī-dini A.
4170 para: pāre M, İ; bostānı: būstānı İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

4171 üzüm-idi: üzüm-üdi M.
4172 ṭolmış-ıdı ol: kim ṭolmış idi İ.
4173 bāġları cümle varı: varı cümle baġları İ.
4174 pis: pes M; pis oldı: ḫōr olup İ.

4175 Şöyle kim bir yol yanında düzdi yir
Oturur-ıdı o yirde giç ü ir

Dilenürdi her kimi görür-idi
Kim söger kim nesnecük virür-idi

Āḫirinde gözleri hem oldı kör
Neyledi ol nefrīn aña n'itdi gör

Rāvī eydür ḳalḳdı Peyġāmber hemān
Ḳodı gitdi anları oldı revān

A 123b Baḳdı Zelzāl ḥasret-ile aġladı
Şöyle kim yaşı yüzinden ṣaġladı

4180 Didi gitdi devletüm vā-ḥasretā
Fevt oldı furṣatum vā-ḥasretā

Rāvī eydür ṣoñra Zelzāl geldi dir
Altmış ādemle Müsülmān oldı dir

Pes Temīmī ordusına vardılar
Beglerinüñ meclisine girdiler

Dāʿvet itdi anları daḫı Resūl
Didi anlar sözüñi ḳılduḳ ḳabūl

İ 81a Çün ẓuhūr eyleyesin biz varayuz
Beyʿat ideyüz dīnüñe gireyüz

4185 Ḳodılar anları daḫı gitdiler
Ṭalḥanuñ pes meclisine yitdiler

Dāʿvet itdi anları daḫı Resūl
Ḳaḳıdı döndi Resūle didi ol

4175 bir yol yanında düzdi: yol yanında düzerdi İ. // o yirde: yol yanında İ; giç ü: giçi İ.
4176 görür-idi: görür idi M, İ. // virür-idi: virür idi M, İ.
4179 Zelzāl: Zelzel M, İ. // ṣaġladı: çaġladı M; yüzinden: yüzinde İ.
4181 Zelzāl: Zelzel M, İ. // Müsülmān: Müslimān M.
4182 ordusına: ordusuna İ. // meclisine: ordusına M.
4183 sözüñi: sözüñü M; ḳılduḳ: ḳıldıḳ M.
4184 ẓuhūr: cuhūr M, ẓuhū İ. // Beyʿat: Bīʿat M, İ; dīnüñe: dinüñe A, M.
4186 didi: söyler İ.

Ḳorḳaram ki dutalar ḳavmuñ beni
Yoḫsa şimdi öldürürdüm ben seni

Ḳurtarurdum ḫalḳı şerrüñden senüñ
Yöri bozma dīnini sen kimsenüñ

Bu edebsüzligi çünkim itdi ol
Oḳıdı bu āyeti anda Resūl

وَاِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ [1]

4190 M 123a Ḳodılar anları daḫı durdılar
Ḥanẓala ibn-i Ḥuzeyme vardılar

Dāʿvet itdi anları daḫı Resūl
Dāʿvetini ḳıldılar ol ḫalḳ ḳabūl

Hem Tebārek sūresini oḳıdı
Bu Kelāmu'llāh-durur diñleñ didi

Aġladılar cümle giryān oldılar
Ḳamusı ol ḫalḳ Müsülmān oldılar

Yā Resūla'llāh didiler duralum
Ḳuşanup bāzār içine varalum

4195 A 124a Kim sözüñi dutmaz-ısa ḳıralum
Düşmenüñ başına ḳılıç uralum

Varalum hem Mekke şehrine duruñ
Uşadalum putları siz buyuruñ

4187 ki dutalar: ṭuta İ; ḳavmuñ: ḳavmlaruñ İ. // Yoḫsa: Yoḳsa İ; öldürürdüm: öldürürem İ.
4188 bozma: yüzbe M.
4189 edebsüzligi: edebsizlığı İ. // Oḳıdı: Oḳudu M.

1 "Eğer onlar seni yalanlarlarsa de ki: Benim işim bana aittir; sizin işiniz de size." Yunus, 10/41. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Eğer onlar seni yalanlarlarsa de ki: Benim işim bana aittir; sizin işiniz de size. Siz benim yaptığımdan uzaksınız; ben de sizin yapmakta olduğunuz şeylerden uzağım (sorumlu değilim)."

4190 durdılar: ṭurdılar İ. // Ḥanẓala: Ḥaẓẓala İ; Ḥuzeyme: Ḥuzeymeye M.
4191 ol ḫalḳ: anlar İ.
4192 sūresini: sūresin İ; oḳıdı: oḳudı M, A.
4193 oldılar: oldular M. // Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M.
4194 duralum: ṭuralum İ.
4195 dutmaz: ṭutmaz İ. // Düşmenüñ: Düşmānuñ İ.
4196 duruñ: ṭuruñ İ.

Her ki mānīʿ olalar öldürelüm
Cehd idelüm bu dīni ḳalduralum

Pes Resūlu'llāh didi ḳaç kişisiz
Didiler dört yüz kişiyüz şimdi biz

İllā ḳamu pehlevān nīze-güzār
Kim işümüzdür hemīşe kāruzār

4200 Bunda bunlar işbu sözdeyken hemīn
Vardı Mekke şehrine şeyṭān laʿīn

Ol ulu put kim Hübel-durur adı
İçine girdi ḳatı ün eyledi

Şöyle kim şehrüñ içi ṭoldı ol ün
Ḳorḳdı kāfir bilmediler kim niçün

Cümlesi evden çıḳup yügrişdiler
Ulu kiçi ol puta irişdiler

Secde ḳıldılar yire yüz urdılar
Yüzlerin put ayaġına sürdiler

4205 Geldi irişdi Ebū Cehl-i laʿīn
Ol putuñ sildi yiñi-y-ile yüzin

Ellerini öpdi secde eyledi
İy benüm tañrım nedür bu ḥāl didi

M 123b Rāvī eydür ol put ırġandı hemān
İblīs içinden anuñ ḳıldı fiġān

İ 81b Yā_āl-i ġālib ġāfil olduñuz didi
Ol Ebū Ṭālib yetīmi neyledi

4197 olalar ol: ola biz İ. // dīni: dini A; ḳalduralum: ḳaldıralum M.
4198 Didiler: Didi kim İ.
4199 pehlevān: pehlüvān M; nīze-güzār: u kāruzār İ.
4200 sözdeyken: söz dirken A, sözi dirken M.
4202 ol: İ nüshasında yoktur. // niçün: neçün A.
4203 yügrişdiler: yügrüşdüler M.
4205 Cehl-i: Cehl ü M; Ebū: ol Ebū İ.
4206 Ellerini: Aluban İ. // bu ḥāl: ḥālüñ M, İ.
4207 ırġandı: ırḳandı A.
4208 neyledi: neyledi n'itdi M.

Sizüñ-içün düzdi ol dürlü belā
Kim ḳıla sizi belāya mübtelā

4210 Vardı bāzār içine ol gündüzin
Ḫalḳa ʿarż itdi inandurdı sözin

Çoḳ ʿArablar uydılar aldandılar
Sözlerini ṭoġru-durur ṣandılar

A 124b İttifāḳ eylediler şimdi olar
Kim geleler putları uşadalar

Öldürüp put ehlini zār ideler
Bu ḳamu ululları ḫōr ideler

Siz varuñ anda o bunda gelmedin
Tīz ḳayuruñ işini yücelmedin

4215 Bunı didi çıḳdı bir od nā-gehān
Put içinden Mekkeyi dutdı duḫān

Ḳorḳdı kāfirler ḳamusı sıñdılar
Daḫı kimse söylemedi diñdiler

Pes Ebū Cehl-i laʿīn durdı hemīn
Söyledi ol ḫalḳa döndi ol laʿīn

Didi niçe söylemişem ben size
Kim belālar iriser andan bize

Siz işitmeñ sözümi epsem duruñ
Ne belā geldi başumuza görüñ

4220 Durdılar kāfirlerüñ şerlüleri
Cümlesi girdi silāḥa her biri

4210 bāzār: bāzar M; gündüzin: kendüzin M, İ.
4211 uydılar: uydular M.
4214 Tīz: Tiz M.
4215 içinden: içinde İ; dutdı: ṭutdı İ.
4216 Ḳorḳdı kāfirler: Ḳorḳdular kāfir M.
4217 Cehl-i: Cehl ü M; durdı: ṭurdı İ. // döndi: didi İ.
4219 duruñ: ṭuruñ A, İ.
4220 Durdılar: Ṭurdılar İ.

İllā kim ululari ʿāḳilleri
Uymadılar bunlara fāżılları

Pes Ebū Cehl-i laʿīn oldı süvār
Uydı şerlü kāfir aña ne ki var

Vardılar bāzār içine girdiler
Ol Resūlu'llāhı anda gördiler

M 124a Çün Ebū Cehli baḳup gördi Resūl
Bildi kim bir şerr-içün gelmişdür ol

4225 Didi yā Allāh ṣıġındum ben sañā
Bu laʿīn şerrinden uş öñden ṣoña

Muṣṭafāyı çün Ebū Cehl-i laʿīn
Baḳdı gördi aġzını açdı hemīn

Bir iki beyhūde sözler söyledi
Kendüye lāyıḳ keleci eyledi

Çünkim ol eyle edebsüz söz didi
Şol sāʿat aġzında dili ḳurıdı

A 125a Dili dutıldı hemān şişdi yüzi
Ḳapḳara oldı gögerdi hem gözi

4230 Şol uçuḳ dutmış gibi ḫır ḫır ider
Kim görürse yüzini ḳorḳar gider

ʿUtbe didi n'oldı yā seyyid sañā
Yoḳ mecāli kim cevāb vire aña

4221 ʿāḳilleri: ʿāḳillüleri İ. // Uymadılar bunlara fāżılları: Uymadı putlara kāmilleri İ.
4222 Cehl-i: Cehl ü M.
4223 bāzār: bāzar M. // Resūlu'llāhı: Resūlu'llāh M.
4224 Cehli: Cehlü M. // şerr-içün: şer içün M, İ; gelmişdür: geldi çün M.
4225 öñden: öñdin İ.
4226 Cehl-i: Cehl ü M.
4227 beyhūde: bīhūde A. // eyledi: söyledi M, İ.
4228 eyle: öyle M, İ; edebsüz: edebsiz M. // ḳurıdı: ḳurudı A, M.
4229 dutıldı: ṭutuldı İ; şişdi: işitdi M. // oldı: oldu M.
4230 yüzini: yüzüni A, M.

Didi bu ḫod ḫayr degüldür issiye
Böyle nāzük ıssıya niçe döye

İ 82a Ṣu getürüñ tā yüzine ṣaçalum
Yuyalum yüzin gözini açalum

Ol işāret eyledi yoḳ ol degül
Bu benüm derdüme dermān ṣu degül

4235 Pes didiler n'oldı yā ḥālüñ nedür
Şişdi yüzüñ söylemez dilüñ nedür

Hīç cevāb virmez zīrā bed-ḥāl-idi
Yüzi ḳara dili künk ü lāl-idi

ʿUtbe didi gör Muḥammed neyledi
Seyyidümüze niçe siḥr eyledi

Ḥāżır oluñ hem size siḥr itmesün
Sizi yoldan çıḳarup azıtmasun

Pes segirtdi ol Ebū Cehl-i laʿīn
Muṣṭafānuñ ḳatına vardı hemīn

4240 Yaʿnī kim gögsinde üymek diledi
Ol Resūlu'llāh anı menʿ eyledi

M 124b Kendü çekindi anı menʿ eyledi[1]
Ne dilersin yā ʿadüvva'llāh didi

Ol Ḳureyş ehli ḳamu oldı ḫacīl
Şermesār oldı ḳamu oldı ẕelīl

4232 ḫayr: ḫo ker A, duyar İ; degüldür: degildür M.
4233 yüzin: yüzüni M, yüzün İ; gözini: gözüni M, İ.
4234 yoḳ ol: kim yoḳ M; ol: o İ.
4235 yā: İ nüshasında yoktur. // söylemez dilüñ: söylemezsiñ İ.
4236 Hīç: Hiç A; bed-ḥāl: bed-ḫāl M.
4237 Seyyidümüze: Seyyidümize M, Seyyidimüze İ; niçe: gör nice İ.
4240 gögsinde: gögsinden İ; diledi: istedi İ.
1 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
4241 Kendü: Kendi M. // yā: iy İ.
4242 Şermesār: Sermeşār M.

Cümle bāzār ehli üşdi geldiler
Ol Ebū Cehli temāşā ḳıldılar

Ol Ebū Cehl-i laʿīn ḫōr u ḫacīl
Ol Resūl ayaġına düşer ẕelīl

4245 Yalvarur yüzin ayaġına sürer
Zārī ḳılur derdine dermān diler

A 125b Pes Resūlüñ ʿammusı ol Bū Leheb
Yā Muḥammed didi bu iş ne ʿaceb

Bu ne raḥmetsüzlik olur kim buña
Sen idersin bu işe ḳaldum ṭaña

Kim hemīşe sen fütüvvet ehlidüñ
Hem kerem kānı mürüvvet ehlidüñ

Ol Resūl didi murāduñ niçedür
Yā benüm bunda günāhum di nedür

4250 Didi bunuñ sen dilin açġıl yine
Ṣuçını ʿafv it keremler ḳıl yine

Didi ben baġlamadum bunuñ dilin
Tā ki ben açam yine bilgil yaḳīn

Ḥaḳ Taʿālā ḳıldı buña bu işi
Kim yaramaz söz didi-di bu kişi

İşbu sözleri Ebū Cehl işidür
Söyleyimez başını aşmış durur

4243 bāzār: bāzar M. // Cehli: Cehlü M.
4244 laʿīn: laʿīn oldı İ; ḫōr u: ḫōr-ı İ. // düşer: düşdi İ.
4245 yüzin: yüzün M.
4246 ol: M nüshasında yoktur. // bu iş: kim bu İ.
4247 raḥmetsüzlik: zaḥmetsüzlük M; olur: oldı M. // bu işe: āşikār İ.
4248 ehlidüñ: ehlinüñ M. // ehlidüñ: ehlinüñ M.
4249 Resūl: Resūlu'llāh M; murāduñ: murād M. // di nedür: var mıdur M.
4250 bunuñ sen: sen bunuñ İ. // Ṣuçını: Ṣuçunı A, M, İ; keremler ḳıl: kerem ḳılġıl İ.
4251 yine: anı İ.
4252 ḳıldı buña: buña ḳıldı İ. // didi-di: didi M, İ.
4253 sözleri: sözi İ. // Söyleyimez: Söylemez M, İ; durur: ṭurur İ.

Geldi bāzār ehli cümle ḫāṣṣ u ʿām
Ol Ebū Cehli deńerlerdi tamām

4255 Ol ḫacīl olup beġāyet şermesār
Yaldanup it gibi şöyle ḫōr u zār

Göge uzadur elini ser-nigūn
Yaʿnī kim Perverdigāruń ḥaḳḳı-çün

Aç dilümi dir Resūle yalvarur
Dem-be-dem düşer yire yüzin urur

M 125a, Pes Resūlu'llāh didi var tańrıńa
İ 82b Tā dilüń aça meded ḳıla sańa

Ol başın aşaġa aşmışdur durur
Aġlayuban zārī ḳılur yalvarur

4260 Rāżī oldı yir yuda anı hemān
Rāvī eydür ʿUtbe ḳaçdı_oldı nihāń

Ḳorḳdı kim kendü daḫı bed-ter ola
Fitneyi kim ol ḳoparmışdı bile

Muṣṭafānuń dūstları şād oldılar[1]
Ġamgīn oldı düşmen anlar güldiler

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
A 126a Didiler niçe didük biz buńa sen
Ki bu seyyide olma daḫı düşmen

Ḳabūl itmez ona külüg bicerür
Hīç uṣlanmaz nedeńlü iş ki görür

4254 bāzār: bāzar M; ehli: içi İ. // Ebū: İ nüshasında yoktur.
4255 şermesār: sermeşār M. // Yaldanup: Yuvalanur M, Yalunur İ.
4258 tańrıńa: yirüńe İ. // Tā: Tā ki M; meded: mided M.
4259 başın: başını İ; aşaġa aşmışdur durur: aşaġaya aşmış durur M, aşaġa aşmış ṭurur İ.
4260 oldı nihān: ol zamān İ.
4261 kendü: kendi İ; bed-ter: biter A. // kim: çün İ; ḳoparmışdı: ḳoparmışdur M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
4262 düşmen anlar: düşmān anı İ; güldiler: gördiler A, M.
4263 Ki: Kim İ; olma daḫı düşmen: daḫı olma düşmān İ.
4264 külüg: gölge M; ona külüg bicerür: bu dānālıḳ gösterür İ. // Hīç: Hiç A; uṣlanmaz: uṣanmaz M.

4265 Ḫaber irişdi Mekke şehrine hem
Bölük bölük yıġıldı geldi ādem

Ebū Cehli bu ḥāl-ile görürler
Kimi aġlar kimi ʿibret alurlar

Kimisi cāẕūdur siḥr itdi dirler[1]
Kimi ġavġā şemāteler iderler

Ebū Cehlüñ ḳavumları dirildi
Varup Ṭālibe ḳamu zārī ḳıldı

Şu deñlü kim aña yalvardılar bol
Esirgedi durup geldi hemān ol

4270 Resūlu'llāha bir ḫoş medḥ oḳıdı
Ebū Cehle birez sögdi ḳaḳıdı

Pes istedi Resūlu'llāhdan anı
Ki ṣaġ ola açıla hem zübānı

Resūlu'llāh tebessüm ḳıldı andan
Ki dendānı cihānı ḳıldı rūşen

Didi yā ibn-i ʿammu ḫoş ola ben
Senüñ göñlüñ-içün uş maʿbūdumdan

Dileyeyüm kim açılsun zübānı
Dilersin çünki geldüñ benden anı

4275 Mubārek ayaġını yire ḳaḳdı
Yarıldı yir hemān bir çeşme çıḳdı

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4267 Kimisi cāẕūdur: Kimi cāzū-durur M. // ṣamāteler (Berlin 113b): temāṣālar A, M; iderler: ḳılurlar M.
4268 Cehlüñ: Cehliñ M. // ḳamu: cümle İ.
4269 durup: ṭuru İ.
4270 Resūlu'llāha: Resūlu'llāh M; bir ḫoş: ḫoş bir İ; oḳıdı: oḳudı A, M, İ.
4271 istedi Resūlu'llāhdan: Resūlu'llāhdan istedi İ. // açıla hem: hem açıla İ.
4272 andan: ol dem İ. // rūşen: ḥurrem İ.
4273 ʿammu: ʿammi A, M. // maʿbūdumdan: maʿbūdımdan M.
4274 kim: ki M; Dileyeyüm kim açılsun: Dileyem ki açılsun hem İ. // Dilersin çünki geldüñ benden: Dileyü çünkim benden geldüñ İ.
4275 çeşme: çişme M.

M 125b Bir aḳ ṣu çıḳdı kim beñzer zülāle
Görenler ḳaldı ḥayrān işbu ḥāle

Didiler āferīn yā faḫr-ı ʿālem
Ulular ulusı yā şāh-ı ādem

Saʿādet menbaʿı raḥmet-cihānı
Nebīler pīşüvāsı ḥilm kānı

Pes ol ṣudan bir avuç aldı ṣaçdı
Ebū Cehlüñ yüzine dilin açdı

4280 A 126b Ṣaġaldı cümle gitdi renci derdi
O bed-baḫt kendüyi çün ṣaġca gördi

Didi iden bu işi bañа sensin
ʿAcāyib cāẕūsın siḥrüñe taḥsīn

Diledi içe ṣuya el uzatdı
Belürsüz oldı ol ṣu yire batdı

O ḫalḳ içinde bir kişi var-ıdı
Ulu-y-ıdı Hubeyre-y-di hem adı

İ 83a O çün bu muʿcizātı böyle gördi
Müsülmān oldı tīz īmān getürdi

4285 Dönüben didi iy ḫalḳ ne durursız
Çü rūşen muʿcizāt böyle görürsiz

Ḳamuñuz tīz Müsülmān olsañuz ne
Saʿādet Ḥaḳ rıżāsın bulsañuz ne

4277 yā şāh-ı: pādişāh M; yā: iy İ. // yā: iy İ.
4278 pīşüvāsı: pişüvāsı M.
4279 Cehlüñ: Cehliñ M; yüzine: yüzüne M.
4280 bed-baḫt: kāfir M; çün: İ nüshasında yoktur.
4281 iden bu işi: bu işi iden M; bañа: bil İ. // cāẕūsın: cāzūsın M.
4282 içe: ala içe M; ṣuya: ṣuyı A, M. // Belürsüz: Belürsiz M; oldı: oldu M.
4283 Hubeyre-y-di hem: hem Hubeyre-y-di M; idi Hubeyre-y-di hem: yüzlü Hübeyre idi İ.
4284 O çün: Çün ol M. // Müsülmān: Müslimān M; Tīz: Tiz A, M.
4285 durursız: ṭurursız İ. // Çü: Çün M; rūşen: rūşān M.
4286 tīz: tiz A; Müsülmān: Müslimān M.

Ebū Cehl-i laʿīn çün gördi anı
Çıġırdı söyledi ḳıldı fiġānı

Didi kim yā ʿArab bilüñ Muḥammed
Eger ḥaḳ mı-sa biz ḳılmaz-ıduḳ red

Biz ola-y-ıduḳ itmek anı taṣdīḳ
Zīrā bizden-durur ol bellü taḥḳīḳ

4290 Velī dānālar u ruhbān u aḫbār
Bize bundan didiler anlar aḫyār

Ki bu cāẕū-durur ulu beġāyet
Bunuñ siḥrine yoḳ-durur nihāyet

Dil-ile ḫalḳı aldar siḥr ḳılur
Gözin baġlar daḫı hem ʿaḳlın alur

M 126a Biz andan ḳorḳaruz kim bunuñ işi
Yücele buña uya bunca kişi

Pes andan ṣoñra maʿlūm ola kim bu
Yalancıdur beġāyet ulu cāẕū

4295 Bize ʿār ola ol kim söyleyeler
Ki cāẕū ḳopdı Mekkeden diyeler

Bu ḫalḳı aldadı dönderdi ḥālin
Çıḳardı dīnlerinden yidi mālın

A 127a İşitdiler bu sözi çün uyanlar
Biri birine baḳışdılar anlar

4287 Çıġırdı: Çaġırdı M.
4288 mısa biz: imişse M; ḳılmaz-ıduḳ: ḳılmazduḳ M, A.
4289 ola-y-ıduḳ: ola-y-idük M; ola-y-ıduḳ itmek anı: olayuz anı itmege İ. // Zīrā: Zirā A.
4290 dānālar u: dānālaruz A, di ataların M, dānāları İ; ruhbān u: ruhbān-ı M.
4291 cāẕū: cāzū M.
4292 siḥr: siḥir M. // Gözin baġlar daḫı: Gözini baġlar u hem İ.
4293 bunuñ: anuñ M, İ. // buña: böyle İ; bunca: nice M.
4294 cāẕū: cāzū M.
4295 cāẕū: cāzū M.
4297 çün uyanlar: çünki onlar İ. // baḳışdılar: baḳışdı çü vü İ.

Didiler kim bu ḫalḳ ḳavm u ḳabīle
Bunuñla büyidiler cümle bile

Bunuñ ḥaḳḳında bunlar böyle dirler
Ki cāẕūdur muḥaḳḳaḳ şöyle dirler

4300 Bunuñ taḥḳīḳ işini bilmedin siz
Başa bu ne belādur kim idersiz

Bunuñ-çün ḳavmı-la düşmen olasız[1]
Getüresiz başuñuza belā siz

Hemān ol ḫalḳ ṭaġıldı durdı gitdi
Ebū Cehl-i laʿīni gör ki n'itdi

Resūlu'llāh melūl oldı ḳatı dir
Oḳıdı anda işbu āyeti dir

اِنَّ اللهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوا مَا بِاَنْفُسِهِمْ [2]

Hemān-dem durdı Peyġāmber yöridi
Ki Ḥaḳḳuñ dilegi böyle-y-idi didi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4305 Bir ḳabīleye daḫı vardı Resūl
Dāʿvet itdi ḳılmadı anlar ḳabūl

Ki_anda-y-ıdı Müslime Keẕẕāb yaḳīn
Ḳomadı azdurdı ḫalḳı ol laʿīn

4298 Bunuñla bu idiler: Bunula uydılar M.
4299 cāẕūdur: cāzūdur M.
4300 taḥḳīḳ: taḥḳiḳ M. // belādur: belāyı M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4301 düşmen: düşmān M. // Getüresiz: Götüresiz M.
4302 ṭaġıldı: dağıldı A, M; durdı: ṭurdı İ. // Cehl-i laʿīni: Cehl laʿīn M.
4303 ḳatı dir: ḳaḳıdı İ. // Oḳıdı anda işbu āyeti dir: Dir işbu āyeti anda oḳudı İ.
2 "Şüphesiz ki bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez." Rad,13/11. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar. Şüphesiz ki bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez. Allah, bir kavme kötülük diledi mi, artık o geri çevrilemez. Onlar için Allah'tan başka hiçbir yardımcı da yoktur." Bu âyet M nüshasında yoktur.
4304 durdı Peyġāmber: Peyġamber durdı M; durdı: ṭurdı İ. // Ḥaḳḳuñ: Ḥaḳḳu M; böyle-y-idi: böyledür M.
4305 ḳılmadı anlar: anları ḳılmadı İ.
4306 Müslime: Müslim ü M, Müseyleme-i İ.

Bir iki beyhūde herze söyledi
Azduruban ḫalḳı gümrāh eyledi

Ḳıṣṣa çoḳdur bārī üç gün gezdiler
Kimi ögdi kimi daḫı sögdiler

İ 83b Kimisi ehl-i saʿādet oldılar
Kimisi ʿayn-ı şaḳāvet oldılar

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4310 M 126b Kimi didi ẓuhūr eyleyicek siz
Varayuz uyayuz anda size biz

Kimisi ḳorḳu-y-ıla şöyle pinhān
Ḳabūl itdi sözin oldı Müsülmān

Kimisinde daḫı artdı ḍalālet
ʿAdāvet baġladı ḳıldı cehālet

A 127b Kimisi muʿcizāt istedi gördi
İnanmadı yine yüzin çevürdi

Üçinci gün çün oldı gün ikindü
Resūlu'llāh namāzı ḳıldı kendü

4315 El getürdi ḥażrete ḳıldı duʿā[1]
Didi dutdum emrüñi dir iy Ḫudā

İrişdürdüm bu ḫalḳa ben risālet
Senüñ tevfīḳüñ-ile uş tamāmet

Görürsin ḳılmadı kimse icābet
Kimisinde daḫı artdı ḍalālet

4307 beyhūde: bīhūde A, M; herze (Berlin 114b): sözler A, söz M, anda İ. // Azduruban: Azdurıban A.
4308 ögdi: ögdiler İ; sögdiler: azdılar İ.
4309 oldılar: oldular M. // ʿaynı: ʿayn u İ; oldılar: buldular M.
4310 Kimi didi: Kimisi dir İ; siz: size İ. // uyayuz: uyavuz İ.
4311 ḳorḳu-y-ıla: ḳorḳu-y-ula M; pinhān: nihān İ. // sözin: sözi İ; Müsülmān: Müslimān M.
4312 Kimisinde: Kimisinden M.
4314 gün: günki İ; gün: İ nüshasında yoktur; ikindü: ikindi M, İ. // kendü: kendi M, İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
4315 dutdum: ṭutdum İ; dir: uyısar A, uş İ.
4316 tevfīḳuñ: tevfīḳıñ M.
4317 Kimisinde: Kimisinden M, Kimisinüñ İ.

Kimi sögdi kimi ḳaḳıdı sürdi[1]
Kimi ṭaşlar götürdi dögdi urdı

Bañа sen vaʿde ḳılduñ-ıdı iy Ḥaḳ
Bilürem ṭoġrudur vaʿdeñ muḥaḳḳaḳ

4320 Senüñdür emr ü ḥükm ü ḳul senüñdür
Ne dilerseñ bulara ḳıl senüñdür

Ki ʿafv u maġfiretdür sañа lāyıḳ
Ḳuluñuz biz ḳamumuz bellü bayıḳ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes didi Bū Bekr-i Ṣıddīḳ yā Resūl
Vaʿdesi ḥaḳdur Ḥaḳuñ olma melūl

Çünki sañа vaʿde ḳıldı ol İlāh
Kim sañа nuṣret vire ol Pādişāh

Her ne kim sañа didi-y-ise ḳılısar
Ol didügi iş ḳamusı olısar

4325 Çoḳ ḳabīle var ki daḫı varmaduḳ
Şāyed anlar dimeyeler sañа yoḳ

Pes Resūlu'llāh didi iy Yār-ı Ġār
Şimdi aḫşam oldı uş vaḳt oldı ṭar

M 127a Ṭañla göçdür kişi kendü işine
Meşġūl olurlar göçüñ teşvīşine

Gitdi bu yıl varalum oturalum
Tā gelecek yıl niçe_olur görelüm

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4318 ḳaḳıdı: ḳaḳdı M. // götürdi: getürdi M.
4319 ḳılduñ: ḳıldıñ M, virdüñ İ. // ṭoġrudur: ṭoġru-durur İ.
4320 emr ü ḥükm ü: emir ḥükm ḳul A, emr ḥükm ḳul M.
4321 biz ḳamumuz: cümle biz M; ḳamumuz: ḳamu bil İ.
4322 Bū: Ebū M.
4324 didi: dir M; ḳılısar: ḳılasın İ. // didügi iş ḳamusı olısar: didügüñ işi ḳamu bulasın İ.
4325 var ki daḫı: daḫı var ki İ; varmaduḳ: varmadıḳ M. // anlar: anlara İ.
4326 uş vaḳt: vaḳt İ.
4327 kişi: her kişi A, M, İ; kendü: kendi M. // olurlar: olmışdur İ.
4328 Tā gelecek: Gelecek İ.

Böyle diyüp döndiler andan yine
Ṣaġ selāmet geldi Mekke şehrine

4330 A 128a Ḳavumları sevündiler tamāmet[1]
Resūli gördiler çünki selāmet

Ṣordı ʿAbbās n'oldı ḥāl dir yā Resūl
Didi daḫı vaʿdenüñ vaḳti degül

Didi ṣabr it ʿāḳıbet ḫayr olısar
Dünye içine bu dīnüñ ṭolısar

Ḫaste-y-idi Ḥamza vardılar añа
Mācerāyı söyledi öñden ṣoña

Ḥamza didi ġam yime sen yā imām
Dilegüñ gibi olısar uş tamām

4335 İ 84a Ṭañla göç vaḳtinde aṣḥāb durdılar
Baʿżısı bāzār içine vardılar

Görelüm diyü Resūlüñ ḥaḳḳına
Kim ne söylerler ʿArab hem bu dīne

Diñledük kim cümle ḫalḳ ulu kiçi
Hep Resūlüñ sözidür bāzār içi

Muʿcizātın ḳıṣṣasın söyler ḳamu
Yad biliş ıraḳ yaḳın kiçi ulu

Baʿżısı taʿẓīm ider taṣdīḳ ider
Ḥaḳ Resūldür ol diyü taḥḳīḳ ider

4329 andan: anlar M.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

4330 Ḳavumları: Ḳavmıları İ; sevündiler: sevindiler M. // çünki: ṣaġ u M.

4331 dir: İ nüshasında yoktur. // daḫı: M nüshasında yoktur; vaʿdenüñ: daʿvetüñ İ.

4332 it: ḳıl M. // Dünye: Dünyā İ; dīnüñ: dinüñ A, İ; bu dīnüñ: bu dīvān İ, dinüñ hep A, M.

4333 Dilegüñ: Didügüñ İ; uş: iş A, İ.

4335 vaḳtinde: vaḳtidür İ; durdılar: ṭurdılar İ, durdular M. // bāzār: bāzar M; vardılar: girdiler M, İ.

4336 ʿArab hem: ʿArablar İ; dīne: dine A, İ.

4337 kim: pes İ. // sözidür: söz-durur M; bāzār: bāzar M.

4339 ol diyü: diyüben İ.

4340 Baʿżısı dirler ki cāẕūdur ulu
Sözi bāzār içine olmış ṭolu

Güft ü gūsı ṭolmış ol bāzār içi
Hep anı söyler ḳamu ulu kiçi

Mekke ehli şöyle kim ḳaldı ṭañа
Cümle kāfirler ḥased ḳıldı añа

Didiler yüceliser bunuñ işi
Giriserdür dīnine anca kişi

M 127b ʿĀleme çünkim yayıldı bu ḫaber
Oldı kāfir göñli hep zīr ü zeber

4345 Muṣṭafā sözini dirlerdi ḳamu
Defʿine tedbīr iderlerdi ḳamu

Hem bu ḳıṣṣa burada oldı tamām[1]
Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt[2]
Biñ günāhı maḥv ider bir ṣalavāt

Ḳıṣṣa-yı Yehūdiyyān ve'l-Enṣār-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llahu ʿAleyhi ve Sellem[3]

A 128b Bir ulu ruhbān Yehūdī var-ıdı
Ol Medīnede Naḳīle-y-di adı

Key ulu ruhbān-ıdı andan ulu
Ol Yehūdīlerde yoġ-ıdı ḳamu

4350 Cümlesi anuñ ḳatına geldiler
Muṣṭafā sözini ʿarża ḳıldılar

4340 cāẕūdur: cāzūdur M. // bāzār: bāzar M; olmış: ṭolmış A.
4341 bāzār: bāzar M.
4342 kim ḳaldı: ḳaldı kim İ.
4344 Oldı: Oldu M.
4345 sözini: sözüni A, İ, sözünü M.

1 Bu beyit sadece Berlin nüshasında yer almaktadır.
2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
3 Başlık A, M; Ḳıṣṣa-yı Yehūdiyyān-ı ve'n-Naṣriyyān-ı Maʿa Resūlu'llāh Ṣalla'llāhü ʿAleyhi ve Sellem İ.

4348 var-ıdı: var idi İ. // Naḳīle-y-di: Naḳīle idi İ.
4349 ruhbān-ıdı: ruhbān idi İ.
4350 geldiler: vardılar M. // sözini: sözüni A, sözünü M; sözini ʿarża ḳıldılar: sözin añа ʿarż itdiler İ.

Ol didi varuñ fülān günde gelüñ
Cümleñüz bu iv içinde cemʿ oluñ

Tā anuñ ḥaḳḳında bir reʾy ideyüm
Bildügümi hem size ben eydeyüm

Ol didügi gün ḳamusı geldiler
Ol Naḳīlenüñ evine ṭoldılar

Rāvī eydür ol kişinüñ ḳonşısı
Vardı Ebuʾl-Heytem adlu bir kişi

4355 Ol ḳabīlenüñ ki Ḫazrecdür adı
Ol Ebuʾl-Heytem daḫı andan-ıdı

Eyle-y-idi ol kişinüñ ʿādeti
Her ne vaḳt kim ola-y-ıdı ṣoḥbeti

Yāḫu gelseydi evine bir ḳonuḳ
Anı daḫı oḳır-ıdı azucuḳ

Ol gün anı añmadı oḳımadı
Çün Ebuʾl-Heytem bunı gördi didi

İ 84b Bu Naḳīleye bugün nʾoldı ʿaceb
Böyle cemʿ oldı beni ḳılmaz ṭaleb

4360 Şöyle beñzer bunlaruñ bir işi var
Kim baña ḳılmaḳ dilemez āşikār

Olmasun bir yaramaz fikr ideler
Bu Yehūdīler bize mekr ideler

4351 Ol didi varuñ fülān günde: Didi varuñ fülān gün bunda İ. // iv: ev M, İ; bu iv içinde: bir iv içine İ.
4352 ḥaḳḳında bir reʾy: bir reʾy ḥaḳḳında M. // hem size ben: ben size hem A, M; eydeyüm: ideyüm M.
4353 ṭoldılar: ṭoldular M.
4354 ḳonşısı: ḳomşusı M, İ. // Vardı: Varıdı M, İ; Ebuʾl-Heytem: Ebuʾl-Hītem A, Ebuʾl-Hitem M, Büʾl-Hitem İ.
4355 ḳabīlenüñ ki: ḳabīle kim İ. // Ebuʾl-Heytem: Ebuʾl-Hītem A, Ebuʾl-Hitem M.
4356 Eyle: Öyle M, Böyle İ.
4357 Yāḫu: Yāḫud M, İ. // oḳır-ıdı: oḳur-udı M.
4358 Ebuʾl-Heytem: Ebuʾl-Hītem A, Ebuʾl-Hitem M; bunı: anı İ.
4359 cemʿ oldı beni: oldı beni çün M.
4360 ḳılmaḳ: ḳılmaz M.

M 128a Pes Ebu'l-Heytem didi durdum hemān
Başuma bir çādır örtdüm ol zamān

Şöyle ʿavretler gibi ṭam üstine
Çıḳdum anları deñemek ḳaṣdına

Bir delücek var-ıdı vardum hemīn
Ol delükde siñüben durdum hemīn

4365 A 129a Gördüm anları sözini diñledüm
Sözleri Peyġāmber-imiş añladum

Pes Naḳīle açdı aġzın söyledi
Siz ne dirsiz yā Benī_İsrā'īl didi

Ol Yehūdīler didiler pes aña
Şol Muḥammed adlu kişi-çün saña

Gelmişüz kim eydesin niçedür ol
Kim ḳılur daʿvā benüm dir ḥaḳ Resūl

Pes Naḳīle didi direm ben size
Küllī yirde meşġūl olmañ ol söze

4370 Her ne kim benden işidürsiz ʿayān
Kimseye dimeñ anı ṣaḳlañ nihān

Tā ʿArablar bu sözi işitmesün
Ḳorḳup andan kimsene ḫavf itmesün

İmdi bilüñ iy ulular siz hemīn
Tevrīt içinde oḳıdum ben yaḳīn

Mekke ehlinden ḳopısar bir kişi
Yücele günden güne her dem işi

4362 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M; durdum: ṭurdum İ.
4363 üstine: üstüne A, M, İ.
4364 hemīn: hemān İ. // delükde: delücekden İ; siñüben: siñüp İ, siñiben M; durdum: ṭurdum İ; hemīn: hemān İ.
4365 sözini: sözüni A, sözünü M; diñledüm: diñledim M.
4366 açdı aġzın: aġzın açdı M. // İsrā'īl: İsrā'il M.
4367 pes: sen M. // saña: baña M; kişi-çün saña: bir kişi çün aña İ.
4371 ʿArablar: ʿArab M; işitmesün: işidmesün M.
4372 hemīn: hemān İ. // içinde: İncilde İ; yaḳīn: ʿayān İ.
4373 ḳopısar: ḳopusar M. // her dem: anuñ İ.

Ol kişinüñ adı Ṭābṭāb olısar
Ol ḳamu edyānı mensūḫ ḳılısar

4375 Ġāliben Ṭābṭāb dimege maʿnī ol
Kim Muḥammed dimek olur yaʿnī ol

Bozısar ol cümle dīnler varını
Hem düriserdür ʿArab ṭamarını

Pehlevānlar olısar çoḳ leşkeri
Ḳorḳmayısarlar ölümden hīçbiri

Ol Yehūdī leşkerini ḳırısar
Hep ʿArab gürbüzlerin öldüriser

M 128b Bu Medīne şehri dār-ı hicreti
Olısar bunda bulısar nuṣreti

4380 İşbu Evs-ile Ḫazerc kim uş ḳamu
Düşmenümüzdür bizüm kiçi ulu

Uyısarlar cümlesi bu ḫalḳ aña
Yardım idiser ḳamu öñden ṣoña

A 129b Pes getürdi Tevrīti açdı hemīn
Anlara gösterdi bu sözler yirin

Hem getürdi bir ulu ṣanduḳ yine
Kim kilīdlü mühr urılmış üstine

İ 85a Pes çıḳardı anuñ içinden daḫı
Bir küçicük ṣanduḳ altun iy aḫı

4375 Ġāliben: Ġālibā M; dimege: dimek M; dimege maʿnī: dimek maʿnāsı İ.
4376 ʿArab: İ nüshasında yoktur; ṭamarını: ṭomarını İ.
4377 olısar çoḳ: olısardur İ. // Ḳorḳmayısarlar: Ḳorḳmayısar İ; hīç: Her A, M.
4378 gürbüzlerin: gürbüzlerini M; öldüriser: öldürüser M.
4379 bunda bulısar: bulısar bunda M.
4380 Evs-ile Ḫazerc kim uş: Ḫazerc ḳavmı kim hep İ. // Düşmenümüzdür: Düşmānumuzdur İ; bizüm: ḳamu M.
4381 Uyısarlar: Uyusarlar M. // idiser: ideler İ.
4382 Tevrīti: Tevriti A, Tevrīti M. // bu: ol M, ol bu İ; sözler yirin: sözlerin İ.
4383 kilīdlü: kilidlü A; üstine: üstüne M, İ.
4384 ṣanduḳ: ṣınduḳ A; iy: İ nüshasında yoktur.

4385 Müşk ḳoḫusı ṭoldı ol ivüñ içi
Aġladılar cümle ol ulu kiçi

Hemān-dem durdı örü ol Naḳīle[1]
Pes Yehūdīler ḳamu durdı bile

Açdı ol ṣanduḳcayı daḫı yine
Çıḳdı bir ṣaru ṭon illā peşmīne

Çıḳdı bir peşmīne cübbe pes hemān
Ol ṭon ucından ḳamu ḳıldı fiġān

Ol Cühūdlar cümlesi aġlaşdılar
Tekbīr idüp cümle yire düşdiler

4390 Yaḥyā Peyġāmberüñ imiş ol ṭonı
Kim bulaşmış Yaḥyānuñ aña ḳanı

Anuñ içinde şehīd olmış-ımış
Ḳanı anda bulaşup ḳalmış-ımış

Gördiler ḳan yiri aġ olmış ʿayān
Ḳalmamış ḳandan daḫı hergiz nişān

Pes didiler yā Eba'l-Feyż bu nedür
N'oldı bunuñ ḳanı bu sır niçedür

Pes hemān ṣaldı Naḳīle başını
Āh idüp dökdi gözinüñ yaşını

4395 Ḫaylī müddet oldı didi bu zamān
Kim aġardı cübbede ḳalmadı ḳan

4385 ḳoḫusı: ḳoḳusı M, İ; ivüñ: evüñ M, İ.
1 Bu beytin ilk dizesinin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4386 durdı: ṭurdı M, İ; örü: öri M. // durdı: ṭurdı İ.
4387 ṣanduḳcayı: ṣanduḳcığı M, İ. // bir ṣaru ṭon: ṣaru don İ; peşmīne: peşmine A, M, İ.
4388 peşmīne: peşmine M. // ḳıldı: ḳıldılar M.
4389 Tekbīr idüp: Tañrı diyüp İ.
4390 Yaḥyīnuñ aña: aña Yaḥyīnuñ İ.
4392 aġ olmış: aġarmış İ.
4393 Eba'l-Feyż: Eba'l-Faẓl M, Eba'l-Ġayż İ. // sır niçedür: ne sırdur İ.
4395 cübbede ḳalmadı: ḳalmadı cübbede M.

M 129a Ṣaḳladum ḳorḳdum anı kim ṭuyasız
Siz ebā ecdād dīnini ḳoyasız

Didi anlar ḥāşe eyle olayuz[1]
Kim ebā ecdād dīnin terk ḳılayuz

Cübbenüñ gögsinde gördiler hemān
Kim yazılmış nūr-ıla bu ḫaṭṭ ʿayān

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ [2]

A 130a Ol Ebu'l-Heytem Muḥammed adını
Çün işitdüm dir unutdum ben beni

4400 Leẕẕetinden gitdi ʿaḳlum şöyle kim
Ṭamdan uçayazdum oldı bañа bīm

Ol Cühūdlar cümlesi aġladılar[3]
Ṣu getürüñ yuyalum tīz didiler

Yudılar ova ova gitmedi o
Pes didiler kim getürüñ ıssı ṣu

Yudılar ḳaynar ṣu-y-ıla gitmedi
Hīç yumaḳlıḳ añа fāyda itmedi

Kesdiler ṣındu-y-ıla pes dürdiler
Ol yazuyı arḳasında gördiler

4405 Pes didiler yā Eba'l-Feyż bu yazu
Arḳasında daḫı varmış yazılu

4396 dīnini ḳoyasız: dīnin terk ḳılasız M, dīnin terk idesiz İ; dīnini: dinini A.

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
4397 ḥāşe: ḥāşā İ. // dīnin: dinin A, M.
4398 Cübbenüñ: Cübbe M.

2 "Allah'tan başka ilah yoktur. Hazreti Muhammed Allah'ın Resûlüdür." Kelime-i Tevhid. Bu ifadenin Türk şiirindeki kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age*. s. 102.
4399 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M.
4400 bīm: nīm İ.

3 Bu beyit M nüshasında 4405. beyittir.
4401 Tīz: Tiz A, M.
4403 Hīç: M nüshasında yoktur, Hiç A; fāyda: fā'ide M, İ.
4404 ṣındu-y-ıla: ṣınduḳla İ. // arḳasında: arḳasından M.
4405 didiler yā Eba'l-Feyż: yā Eba'l-Faẓl didiler M; Eba'l-Feyż: Eba'l-Ġayż İ. // yazılu: bu yazu İ.

Ol didi kim yoḳ degüldür illā bu
Ḥaḳ Taʿālā dilegidür bu yazu

Siz gerek dileñ dilemeñ ol olur
Her neyi kim diler-ise ol ḳılur

İ 85b Ol Cühūdlar didiler anı daḫı
Biz keserüz cübbeden bunı daḫı

Ol didi diler misiz kim siz bunı
Pāre pāre eyleyesiz bu ṭonı

4410 Zīrā bir yirden kesicek bu yazu
Olısar bir yirde daḫı yazılu

Didi anlar dilemezüz iy ulu
Ola bu cübbede bu ad yazılu

Üstümüze ḥüccet olmasun diyü
Dilemezüz ola bunda bu yazu

M 129b Ol didi didüm size ben ḥaḳḳını
Siz gerek dutuñ gerek dutmañ bunı

Kesdiler andan daḫı pes ol yazu
Gördiler yiñinde olmış yazılu

4415 Daḫı arunmış ol yazuda kim hemān
Ẓāhir oldı Mekkede ol bu zamān

A 130b Ol Muḥammed cümle ḫalḳuñ yigregi
Ḳopmadı ḳopmayısar anuñ bigi

4406 degüldür: degildür M.
4407 dilek: diler M; ol: bu İ. // neyi kim: ne kim ol M; neyi: neye İ; ḳılur: olur M, İ.
4408 bunı: anı M.
4409 misiz kim: misiñiz A; diler misiz kim: kim diler misiz İ. // eyleyesiz: eyleyelüm biz M; bu: ol M.
4410 yazılu: ol yazu M, yazulu İ.
4411 dilemezüz: dilemeziz M. // bu: ol M; yazılu: yazulu İ.
4412 Dilemezüz: Dilemeziz M; ola bunda: bunda ola İ; bu yazu: yazılu M.
4413 dutuñ: ṭutuñ İ; dutmañ: ṭutmañ İ.
4414 pes: hem İ. // yazılu: yazulu İ.
4415 arunmış (Berlin 117b): artmış A, M, İ; yazuda: yazudan İ. // oldı Mekkede ol bu: olmış idi meger kim o İ.
4416 bigi: gibi M, İ.

Gördiler çün bunı feryād itdiler
Vālih olup kendülerden gitdiler

Ellerini dögdiler aġladılar
Bu ne ḥāldür ne muṣībet didiler

Biz dilerdük gide bundan bu yazu
Daḫı artdı varduġınca bunda bu

4420 Dikelüm bārī yine kesdügümüz
Giderimedük çü bundan bunı biz

Gördiler cübbe dürüst yine yaḳīn
Hīç kesilmemiş gibi andan hemīn

Pes Naḳīle didi iy ḫalḳ bilesiz
Ḳılımazsız daḫı ḥīle buña siz

Siz dilersiz kim güneşi dutasız
Balçıġ-ıla gün nūrını örtesiz

Eger siz bunı biñ pāre ḳılasız[1]
Yine şöyle bütün cübbe bulasız

4425 Ḫālıḳ-ı arż u semāvat-ıla siz
İy ḳavum niçe berāber olasız

Ḥaḳ Taʿālā dileyicek bir işi
ʿAksin anuñ ḳılabilür mi kişi

Bu ne cehl olur ki ġālibdür size
Ḳarañu yol gösterürsiz gözsüze

4418 dögdiler: ṭutdılar İ, dögdüler M.
4419 artdı: artdu M; varduġınca: vardığınca M.
4420 kesdügimiz: kesdügümüz A, İ. // Giderimedük: Gideremedük M; çü: çünki İ.
4421 Hīç: Hiç A; gibi: yigi İ; hemīn: yaḳīn İ.
4422 Ḳılımazsız: Ḳılamazsız M; ḥīle buña: aña ḥīle M, buña ḥīle İ.
4423 dilersiz kim güneşi dutasız: diler misiz ki bunı ṭutasız İ. // nūrını: nūrunı A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. M nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 4425. beytin ikinci dizesi yazılmış, diğer iki dize atlanmıştır.
4425 arż u: arż-ı A, İ.
4426 dileyicek: dileyincek M. // ḳılabilür mi: ḳılabilmez bir İ.
4427 ne: A ve M nüshalarında yoktur.

Didiler bu ne muṣībet ne belā
Kim Benī İsrā'īl oldı mübtelā

Kimsesi bilmez bunı ġāfil ḳamu
Siz ne dirsiz ne ḳılalum iy ulu

4430 Pes Naḳīle didi varuñ ṣabr idüñ
Tā gelecek yıl bu sözi unıduñ

M 130a Çünki mevsüm olıcaġaz bir kitāb
Yazam aña çoḳ su'āller niçe bāb

'Āciz olursa su'ālümden kişi
Bāṭıl olur bozılur cümle işi

A 131a, Ger cevāb virür-ise ol bu söze
İ 86a Ben diyem n'itmek gerek anda size

Pes didiler sen ne-y-içün kendüzüñ
Varup aña söylemezsin her sözüñ

4435 Tā su'ālüñden meger 'āciz ola
Şermesār ola ki tā ḫalḳ ḳurtıla

Pes Naḳīle didi varmaḳ ben aña
Maṣlaḥat olmaz bu iş bilüñ baña

Kim zīrā ben başılur-ısam hemīn
Başılursız cümleñüz bilüñ yaḳīn

Ṣaḳlañuz bu sırrı pinhān idüñüz
Her birüñüz yirüñüze gidüñüz

Bu Medīne ehli ṣaḳınuñ sizi
Ṭuymasun işitmesünler bu sözi

4428 İsrā'īl: İsrā'il M; oldı: oldu M.
4429 Kimsesi: Kimse İ; ġāfil: ġāfiller İ.
4430 yıl bu sözi: yıla dek bunı M, A.
4431 Çünki: Çünkim İ. // su'āller niçe bāb (Berlin 118a): su'āl niçe cevāb A, M, İ.
4432 su'ālümden: su'ālimden M. // bozılur: bozulur A, M.
4434 ne içün: niçün M, İ; kendüzüñ: kendi özüñ İ. // söylemezsin: söylemezsiñ İ.
4435 Şermesār: Sermeşār M.
4436 varmaḳ ben: ben varmaḳ İ.
4437 Kim zīrā: Zīrā kim İ; ben: M nüshasında yoktur; hemīn: yaḳīn İ. // yaḳīn: hemīn İ.
4438 sırrı: sözi İ; idüñüz: idiñüz İ. // yirüñüze: yiriñüze M, İ.

4440 Kim gelecek yıl o kişi şekk degül[1]
ʿArż idiser kendüzin bunlara ol

Bu ḳabīle ger bu sözi ṭuyalar
Ḳorḳaram kim ol kişiye uyalar

Bunlaruñ içine gele ol kişi
Yücele ʿālemde varduḳca işi

İlçiler ṣaluñ yazuban nāmesiz
Hem Yemen illerine hem Şāma siz

Bildürüñ cümle Yehūdī varına
Her ilüñ ulusına aḫyārına

4445 Egledük kim bunda ḳopdı uş bir er
Kim Resūlem diyü daʿvālar ider

Bu Yehūdī dīnini bozmaḳ diler
Dünyede bir yiñi dīn düzmek diler

Ḥāżır oluñ ġāfil olmañ şöyle kim
Düşdi bize bir ulu teşvīş ʿaẓīm

Key ulu düşmen-durur ḥāżır oluñ[2]
Ejdehā-yı heft-ser-durur bilüñ

M 130b Çāre ḳılıuñ bunı defʿ idegörüñ
Hem ḫaberden bize daḫı bildürüñ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4450 A 132b Ki kūhistān içinde ḳalmışuz uş
Geçer bu ʿömrümüz ger ḫoş u nā-ḫoş

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4440 o: ol M. // kendüzin: kendüyü M.
4441 kim: ki M.
4443 yazuban: yazıban A, M.
4445 Egledük: Añladuḳ M; bunda ḳopdı: ḳopdı bunda İ; uş: -İ. // diyü daʿvālar ider: diyüben daʿvā ider İ.
4446 Dünyede: Dünyāda İ.
4447 Düşdi bize bir ulu teşvīş ʿaẓīm: Ejdehāyı heft-seri-durur bilüñ kim M.

2 Bu beyit ilk dizesi M nüshasında yoktur.
4448 düşmen: düşmān İ. // heft-ser: heft-seri A, M.
4449 bize daḫı: daḫı bize A, M; bildürüñ: bildirüñ M.
4450 uş: biz uş M.

Bilimezüz cihānda ne olısar
Yine bu çarḫ-ı ġaddār ne ḳılısar

Bular bu sözi söylerken hemān-dem
İrişdi ḳapuya geldi bir ādem

Didi Beytü'l-Muḳaddesden gelürem
Benī İsrā'īl ehlinden oluram

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Gel didiler pes içerü girdi ol
Çün Naḳīlenüñ yüzini gördi ol

4455 Pes çıḳardı virdi bir nāme aña
Didi kim gönderdiler bunı sañā

Ṣundı aldı nāmeyi pes açdı o
Oḳıdı her ne var-ısa yazılu

Yazılu bismi'l-Melik Deyyān ʿAẓīm
Rabb-i Mūsā ibn-i ʿİmrānü'l-kelīm

Baʿdemā iy ehl-i Yeṯrib bilesiz
Ehl-i Beyt-i Maḳdisüz kim uşda biz

İ 86b Ḳatumuzda bir nişān oldı ʿaẓīm
Vehme varduḳ cümle andan şöyle kim

4460 Şenbe güni sāḥil-i deryāya biz
Varduḳ anda ululardan niçemüz

Kim ʿibādet ide-y-idük bir zamān
Bulduḳ anda bir yeşil taḫta hemān

4451 Bilimezüz: Ki bilmezüz M, Bilemezüz İ.
4453 Beytü'l-Muḳaddesden: Beyte'l-Muḳaddesden A, Beyti'l-Muḳaddesden M. // İsrā'īl: İsrā'il M.
4454 Gel didiler pes içerü: Geldi çün kim içerüye İ. // yüzini: yüzüni A, M.
4455 gönderdiler: gönderdüler M.
4456 Ṣundı aldı nāmeyi pes: Nāme pes ṣundı aldı İ; açdı o: oḳudı M. // Oḳıdı her ne varısa yazılu: Her ne varısa içinde çün didi M; yazılu: yazulu İ.
4457 deyyān: Rabbāni İ. // ʿİmrānü'l-kelīm: ʿİmrānı'l-kerīm M, A.
4458 kim: İ nüshasında yoktur.
4459 Ḳatumuzda: Ḳatımuzda M.
4460 Şenbe güni: Şenbih gün M, İ. // Varduḳ: Vardıḳ M.

Ne demürdür ne gümiş ne zer daḫı
Ne aġaçdur ne ḫo ol mermer daḫı

Ne baḳıra beñzer ol ne ṭaş gibi
Şöyle rūşen balḳ urur güneş gibi

Hem yeşil ḫaṭṭ-ıla anda yazılu
İşbu söz nūr gibi balḳur iy ulu

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ [1]

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُۥٓ اَشِدَّآءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ تَرٰيهُمْ رُكَّعاً سُجَّداً يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَاناً سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ السُّجُودِ [2]

4465 A132a, M 131a Her ne deñlü itdük-ise cehdi biz
Gitmedi ol yazu andan bilesiz

Taḫtayı ṣımaḳ diledük ṣınmadı
Deñize atduḳ dibine inmedi

Gezdi ol ṣuyuñ yüzinde bir zamān
Ṭalġa yine sāḥile atdı hemān

Biz bu işde ḳatı ḥayrān olduḳ uş
Göñlümüz yıḳıldı vīrān olduḳ uş

4462 demürdür: demür M; gümiş ne zer: gümişdür İ. // ḫo ol: ḫod M; ne ḫo ol: ol ne ḫod İ.
4463 balḳ: berḳ M, İ.
4464 yazılu: yazulu İ. // balḳur iy: berḳ urur İ.

1 İ, "Allah'tan başka ilâh yoktur. Hazreti Muhammed Allah'ın Resûlüdür." Kelime-i Tevhid. Bu ifadenin Türk şiirinde kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age.*, s. 102.

2 A, M, "Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Onların, rükû ve secde hâlinde, Allah'tan lutuf ve hoşnutluk istediklerini görürsün. Onların secde eseri olan alâmetleri yüzlerindedir." Fetih, 48/29. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Onların, rükû ve secde hâlinde, Allah'tan lutuf ve hoşnutluk istediklerini görürsün. Onların secde eseri olan alâmetleri yüzlerindedir. İşte bu, onların Tevrat'ta ve İncil'de anlatılan durumlarıdır: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ziraatçıların hoşuna giden bir ekin gibidirler. Allah kendileri sebebiyle inkârcıları öfkelendirmek için onları böyle sağlam ve dirençli kılar. Allah, içlerinden iman edip sâlih amel işleyenlere bir bağışlama ve büyük bir mükâfat vâdetmiştir." Bu âyet İ nüshasında yoktur.

4465 itdük-ise cehdi: cehd idük ise İ. // yazu: yazı M; andan: anda İ.
4466 ṣımaḳ: ṣınmaḳ İ; ṣınmadı: ṣınmaduñ İ. // atduḳ: atduk İ.
4467 ṣuyuñ: ṣunuñ A; yüzinde: yüzini M. // Ṭalġa: Ṭalḳa M, İ.
4468 olduḳ: oldı M.

Sizde daḫı oldı-y-ısa bir nişān
İşbu maʿnādan bize ḳıluñ beyān

4470 Çün Cühūdlar diñledi bu sözleri
Aġzı ḳurıdı ṣarardı yüzleri

Pes Naḳīleye didiler iy ulu
Sen didügüñ iş-durur kim oldı bu

Ḳuds ehline yazuñ bir nāme siz
Cübbe ḥālin söyleñ ehl-i Şāma siz

Pes Naḳīle yazdı bir nāme hemān
Didi bunda daḫı oldı bir nişān

Vāḳıʿ oldı bizde hem bir iş didi
Cübbe ḥālin nāmede şerḥ eyledi

4475 Yazdı pes bāzāra varanlar didi
Bir ḫaber virdi bu yıl anlar didi

Bir kişi ḳopmış kim anuñ ṣūreti[1]
Şöyle kim Tevrātda vardur heybeti

Hem Muḥammed dirler-imiş adına
Daʿvet itmiş ḫalḳı bir yiñi dīne

Mekkeden ḳopmış Benī Hāşimden ol
Dir-imiş kim Tañrı birdür ben Resūl

Dilerüz biz bu yıl anda gideyüz
Cehd ideyüz tā anı defʿ ideyüz

4480 Siz daḫı bu maʿnīde endīş idüñ
Anı defʿ itmeklige bir iş idüñ

4469 Sizde: Size İ; oldı: oldu A, M. // maʿnāden: maʿnāda İ; bize ḳıluñ: ḳıluñ bize İ.
4471 didügüñ: didigüñ M; oldı: oldu M.
4472 Ḳuds: Ḳudsuñ M. // ḥālin: ḥālüñ İ; Şāma: nāme M.
4474 bizde: bize İ.
4475 bāzāra: bāzara M. // Bir ḫaber virdi bu yıl anlar didi: Bir kişi ḳopmış kim anuñ ṣūreti M.
1 Bu beyit M nüshasında 4477. beyittir.
4476 heybeti: heyʿeti İ.
4477 dirler-imiş: dirlermiş anuñ M. // dīne: dine A.
4479 anda: aña M.
4480 maʿnīde: maʿnide A, M.

İttifāḳ idüñ bu işde siz tamām
Tā ḳażādan ne irişür ve's-selām

A 132b, Pes Naḳīle nāmeyi dürdi hemān
M 131b Ol kişiye virdi didi ol revān

İ 87a Gice gündüz dimegil sen yöri tīz
Yine gelgil muntaẓıruz sañа biz

Tā olaruñ tedbīrini bileyüz
Kim her işde anlaruñla bileyüz

4485 Ṭamdan indüm dir Ebu'l-Heytem hemān
Ḳalmadı göñlümde daḫı hīç gümān

Ol Yehūdīler ḥased itdügini
Kim Resūle niçe dutdılar kīni

Kendüzümden and içüp didüm bañа
Benden öñdin kimse varmasun añа

Pes varurdum yollara durur-ıdum
Anı ṣorardum kimi görür-idüm

Şevḳum artdı ṣorduġumca ben anı
Cān içinde muḥkem itdüm ʿışḳını

4490 Vardum-ıdı yola bir gün ben revān
Gördüm irdi şehre birçoḳ kārubān

Ṣordum anlara bu yıl hīç kimseñüz
Mekkeye bāzāra vardı mı diñüz

4482 virdi didi: dürdi virdi M; virdi didi ol: virbidi oldı; revān: zamān M.
4483 tīz: tiz A. // gelgil: gel kim İ.
4484 anlaruñla: bular ile İ.
4485 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M. // hīç: hiç A.
4486 itdügini: itdügüni A. // dutdılar kīni: kīn dutduġını M; ḳīni: kini A, İ; dutdılar: ṭutdılar İ.
4487 Kendüzümden: Kendü özümden İ.
4488 Pes: Ben M; durur: ṭurur İ.
4489 ṣorduġumca: ṣorduġınca İ.
4491 hīç: hiç A. // Mekkeye bāzāra: Mekke bāzārına İ; bāzāra vardı mı diñüz: vardı mı kimseñüz diñüz M.

Bir kişi didi ki vardum anda ben
Ne ṣorarsın Mekkeden di bañа sen

Ben didüm bir kişi ṣoraram sañа
Kim Muḥammed dirler ad-ıla añа

Ditredi kişi bañа tīz deñedi
Görmemiş misin meger anı didi

4495 Görmedüm didüm didi ben gördüm ol
Muʿcizātı ḥaḳ-durur kendü Resūl

Ḫanum ol ol cümle ḫalḳuñ serveri
Ol-durur āḫir zamān Peyġāmberi

Yalvaruban iltimās itdüm añа
Kim bu gice gel ḳonuḳ ol sen bañа

İve iletdüm ḳonuḳlıḳ eyledüm
Pes ḫaber virgil Muḥammedden didüm

A 133a, Ol kişi didi Muḥammed ḥaḳḳı-çün
M 132a Söylemezem ben anı sañа bu dün

4500 Ki tā taḥḳīḳ dimeyince sen bañа[1]
Dūst mısın düşmen misin ḫod sen añа

Ben didüm Tañrı ḥaḳı-çün iy ulu
Bañа cānumdan daḫı ol sevgülü

Ol didi Ḥaḳ baḫtulu ḳılmış seni
Vāy añа kim ola anuñ düşmeni

4493 didüm: didüm ki M. // ad-ıla: añа hem ad-ıla M.
4494 Ditredi: Titredi M; tīz: tiz M; Ditredi kişi bañа tīz: Döndi bañа kişi tir tir İ. // Görmemiş: Görmiş M; Görmemiş misin: Görmemişsin sen İ.
4495 kendü: kendi M, İ.
4496 Ḫanum (Berlin 119b): Ẕannum A, Cānum İ; ol ol: oldur İ. // zamān: zamān hem M.
4497 Yalvaruban: Yalvarıban A, M. // gel: İ nüshasında yoktur; ol sen: olasın İ.
4498 İve: Eve M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
4500 Ki tā: Bañа İ. // düşmen misin ḫod sen añа: yāḫud düşmen mi bañа İ; ḫod: A nüshasında yoktur.
4501 ulu: velī İ.
4502 düşmeni: düşmānı İ.

Bil ki cāndan sevgülüdür ol bañā
Hem daḫı īmān getürmişem añā

Ḥaḳ nebīdür dīnine girdüm anuñ
Muʿcizātın şöyle kim gördüm anuñ

4505 Barmaġınuñ arasından çıḳdı ṣu
Şöyle kim yirde revāne aḳdı ṣu

Çoḳ kişiler içdiler aldurdılar
Hem daḫı çoḳ ḳırbaya ṭoldurdılar

Fātiḥa-y-la daḫı İḫlāṣ sūresin
Hem Muʿavviẕeyni daḫı ol yaḳīn

İ 87b Oḳıdı hem daḫı ögretdi bañā
Anda ögretmişler-imiş kim añā

Gitdi ol ben bī-ḳarār oldum ḳatı
Cān u dilden intiẓār oldum ḳatı

4510 Gitdi ʿaḳlum bilimezem kim n'idem
Ḳaṣd ḳıldum kim hemān duram gidem

Ḳomadı ehlüm beni menʿ eyledi
Yaluñuz sen niçe gidersin didi

Ḳorḳulu yol yoldaşuñ yoḳdur bile
Ṣabrı ḳılġıl tā gidince ḳāfile

Ḳalmadı ṣabrum ḳarārum n'ideyüm
Gitdi göñlüm ṣabrı niçe ideyüm

ʿAmmum oġlı-y-ıla bile mālumuz
Bir arada var-ıdı ḫoş ḥālümüz

4503 Bil ki: Belki M.
4504 girdüm: girdür İ.
4505 kim: İ nüshasında yoktur; revāne: revān İ.
4506 aldurdılar: hem aldılar İ. // ḳırbaya: ḳablara İ.
4507 Fātiḥa-y-la: Fātiḥa-la M, Fātiḥa ile İ. // muʿavviẕeyni: muʿavviẕeteyn M, İ; ol: ol kim M.
4508 kim: hem M.
4510 ḳıldum: ḳıldı İ; duram: Rūma İ.
4511 Yaluñuz sen: Yalıñuzsın M.
4512 Ṣabrı: Ṣabr M, İ; gidince: gidince ol M, ki nice İ.
4513 ṣabrum: ṣabr u İ.
4514 oġlı: oġlu M, İ; mālumuz: mālımuz M. // ḥālümüz: ḥālimüz M.

4515 Tācır-ıduḳ ortaġ-ıduḳ biz bile
Bir kez ol varur-ıdı bir ben yola

A 133b Mekkeye didüm bu yıl ben gideyüm
Sen oturġıl ben ticāret ideyüm

M 132b Ol didi kim saña n'oldı iy ʿaceb
Kim sefer ḳılmaz-ıduñ hergiz ṭaleb

Anda sinüñ bir işüñ vardur meger
Kim anuñ-çün itmek istersin sefer

Yoḳ didüm didi ki ṭoġru söylegil
Var-durur sırruñ baña şerḥ eylegil

4520 Ġāyet ilḥāḥ eyledi pes söyledüm
Göñlümüñ sırrın aña ʿarż eyledüm

Didi va'llāh yaḫşi bu işüñ senüñ
Çoḳ işitdüm muʿcizātın ben anuñ

Bu ḳabīlenüñ ki uş Ḫaẕrec adı
Kim bu şehrüñ ulularıdur didi

Baña dirler Mekkeye varmaḳ gerek
Anlara bizden selām virmek gerek

Daḫı sevgend-nāme ilet kim olar
ʿAhd idüp bizüm-ile bir olalar

4525 Ben ḳabūl itmez-idüm uş ideyüm
Hem seni bile aluban gideyüm

4515 ortaġ-ıduḳ: ortaġ-idük M, İ; biz: siz A, çün M. // varur-ıdı bir: varur bir kez İ; yola: bile A, M.
4516 didüm: daḫı M. // oturġıl: oturgil M.
4517 Ol didi: Oldı di M; kim: ki A; iy: kim M; n'oldı iy: ne oldı İ. // hergiz: hirgiz A.
4518 sinüñ: senüñ M, İ. // istersin: istersiñ İ.
4519 didi ki: ben didi A, M; ṭoġru: doġrı A. // sırruñ: sırrıñ İ; sırruñ baña: sen sırrıñı M.
4520 pes: ben M; söyledüm: söyledim M. // ʿarż: şerḥ M, İ.
4521 yaḫşi: yaḫşidür İ.
4522 ḳabīlenüñ ki uş Ḫaẕerc: ḳabīle kim Ḫaẕercdür İ.
4524 Daḫı: Didi İ; sevgend-nāme: sevgend-nāmeyi İ; olar: bular İ. // bizüm-ile: bizüm ile M.
4525 Hem seni bile aluba: Seni daḫı bile alup İ.

Pes Ebu'l-Heytem didi olsun ḥelāl[1]
Saña şol küllī aramuzdaġı māl

Tek ḳabūl ḳıl sözlerini yöri var
Hem beni dāniş bile alġıl i yār

Ḫoş ola didi hemān-dem durdı ol
Ol ulularuñ ḳatına vardı ol

Çünki gördiler anı söylediler
Mekkeye varmañ gerekdür didiler

4530 Ol didi kim varayum illā bile
Bir kişi daḫı gerek yoldaş ola

Didiler kimi diler-iseñ dile
Didi ʿammum oġlı uş gelsün bile

Didiler kim yaḫşi yoldaş varsun ol
Kimse andan yig saña yoldaş degül

A 134a, Pes yaraġ idüp göneldiler yola
İ 88a Hem Enes Māliki aldılar bile

M 133a Gice gündüz dimediler gitdiler
Tā ki Mekke şehrine dek yitdiler

4535 Geldiler Ebṭaḥda anlar indiler
Hem oda gösterdiler kim ḳondılar

Pes Ebu'l-Heytem didi durdum hemān
Bir işüm vardur didüm oldum revān

---

1 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
4526 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M. // aramızdaġı: aramızdaki İ.
4527 ḳıl: it İ. // beni dāniş (Berlin 120b): beni daḫı A, daḫı anı İ.
4528 durdı: ṭurdı M, İ. // ulularuñ: ulularıñ İ.
4529 varmañ: varsañ A, İ, varmaḳ M; gereldür: gerek sen A, M.
4531 diler-iseñ: dilerseñ sen İ. // oġlı: oġlu M; uş gelsün: gelsün İ.
4532 yoldaş varsun: yoldaşdur İ.
4533 göneldiler: gönüldiler A, gönüldüñ M. // Enes Māliki: Enes ibn-i Māliki İ.
4534 dek: M nüshasında yoktur.
4535 anlar: andan M, anda İ. // kim: pes İ; ḳondılar: ḳondular M.
4536 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M; durdum: vardum İ. // didüm: diyü İ.

Pes Resūlüñ maḥlesin ṣordum hemīn
Çün Resūlüñ ivine vardum yaḳın

Ḳarşu geldi bir yalıñ yüzlü cüvān
Pes selām virdi beni gördi hemān

Didi sen misin Ebu'l-Heytem baña
Ben didüm ki kim didi adum saña

4540 Didi ol didi ki geldüñ sen añа
Ol beni gönderdi kim geldüm sañа

Çün Ebu'l-Heytem işitdi bu sözi
Ḥayrete düşdi ṭolageldi gözi

Şādılıḳdan şöyle oldum dir hemān
Bilmezem yir mi yirüm yā āsumān

Ben didüm kim şekk degül kim bu kişi
Ḥaḳ nebīdür ḥaḳ-durur cümle işi

Pes öñümce ol yigit varduḳ hemīn[1]
Muṣṭafānuñ ḳapusına çün yaḳın

4545 İn deveden didi indüm ben hemān[2]
Pes içerü ive girdi ol cüvān

Çıḳdı yine gel didi vardum bile
İv içine girdüm ol yigit-ile

Muṣṭafānuñ çün cemālin gözlerüm
Gördi ḥüsn içre kemālin gözlerüm

4537 Resūlüñ: Resūlu'llāh İ; maḥlesin: meclisin M; hemīn: yaḳīn İ. // ivine: evine M, İ; yaḳīn: hemīn İ.
4538 virdi: virdüm İ.
4539 Didi: Pes didi M; Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M. // ki: kim M, İ.
4540 ki: kim M.
4541 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M.
4542 Şādılıḳdan: Şāẕılıḳdan A; dir: İ nüshasında yoktur. // yā: yāḫud M; yir mi yirüm: yirde miyüm İ.
4543 kim şekk degül ki: ki şekk degüldür M; kim: ki İ.
1 Bu beyit İ nüshasında 4547. beyittir.
4544 yigit varduḳ hemīn: cüvān vardı yaḳın İ. // yaḳın: hemīn İ.
2 Bu beyit İ nüshasında 4544. beyittir.
4545 indüm ben: ben indüm İ. // ive: eve M, İ.
4546 İv: Ev M, İ; yigit-ile: yigit-ile bile M; yigit-ile: yigit ile İ.
4547 gözlerüm: gözlerim M. // kemālin: cemālin İ; gözlerüm: gözlerim M.

Nūrı alnından anuñ tā āsumān
Ṣanki bir direk çekilmişdür hemān

Ḥāşe li'llāh bu beşer ola didüm
Döyemedüm pes hey-ā-hey aġladum

4550 A 134b Pes Resūlu'llāh didi güle güle
Ṭatlu cāndan daḫı ṭatlu dil-ile

M 133b Şol şeker bal lafıẓ-ıla söyledi
Aġlamaġıl yā Eba'l-Heytem didi

İlle di kim ʿammuñ oġlın neyledüñ
Hem Enes Bin Māliki ḳanda ḳoduñ

Yā Resūla'llāh didüm ben ḳondılar
Geldiler Ebṭaḥda anlar indiler

Yoġ-ıdı ṣabrum benüm duramadum
Varayum bunlardan ilerü didüm

4555 Pes otur didi Resūlu'llāh bañа
Emrini dutdum muṭīʿ oldum añа

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi pes niçe-y-idi ḳıl rivāyet
Naḳīle ibn-i Ġavş-ıla ḥikāyet

Şu vaḳt kim ṭama çıḳduñ sen oturduñ
Başuña çādır örtdüñ şöyle durduñ

İ 88b Tefaḥḥuṣ itdüñ anlaruñ işini[1]
Yehūdīler ġamını teşvīşini

4548 çekilmişdür: çıḳarmışdur İ.
4549 Ḥāşe: Ḥāşā M, İ; beşer: yalan İ. // hey-ā-hey: pes hāy hāy M; pes: ben İ; aġladum: aġladım M.
4550 didi: bañа İ. // dil-ile: dil ile İ.
4551 lafıẓ-ıla: lafẓ-la ol M; lafıẓ: dil İ. // Ebā Heytem: Eba'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M.
4552 İlle di kim: İllā digil M, İllā didi İ; oġlın: oġlun M.
4553 ben: bunda İ; ḳondılar: ḳondular M. // anlar indiler: ārām oldular M; Ebṭaḥda: Baṭḥāda İ.
4554 duramadum: hīç ṭurmadum İ.
4555 otur didi: oturdılar M. // dutdum: ṭutdum M, İ.
4556 Ġavş: Ġavṣ A; ḥikāyet: olan ḥikāyet İ.
4557 çıḳduñ: çıḳup M; çıḳduñ sen: sen çıḳup İ. // örtdüñ: aldıñ M; durduñ: ṭurduñ İ.
1 Bu beytin ikinci dizesi M nüshasında derkenara kırmızı mürekkeple yazılmıştır.
4558 Tefaḥḥuṣ: Tefaḥḥuṣ A, M, İ; işini: ṭonunı M. // teşvīşini: teşvişini A.

Zekeryā oġlı Yaḥyānuñ ṭonını[1]
Aġarmış cübbeden gitmiş ḳanını

4560 Neyi kim ol Yehūdīler dir-idi
Ne söz kim her birisi söyler-idi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Yazuyı gürüp ṭonın yuduḳların
Gitmeyüp kesdüklerin yazu yirin

Hem Naḳīlenüñ suʾālini ḳamu
Kim Resūlden ṣorısardı anı o

Hem daḫı Beytü'l-Muḳaddesden kişi
Geldügin niçe_olduġın anda işi

Cümlesin bir bir bañа şerḥ eyledi
Ol Naḳīle hem Müsülmāndur didi

4565 İllā ḳavmı ḳorḳusından kim anı
Öldürürler diyü ṣaḳlar dīnini

Uş yaḳın ḳaldı kim iẓhār idesiz[2]
Āşikāre Ḥaḳḳı iḳrār idesiz

Çünki gördüm bu nişānları hemīn
Kendü kendüzüme didüm ben yaḳīn

A 135a ʿAynı gördüm çün daḫı iz izlemek
Cehl ola pes daḫı yiri gözlemek

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur. M nüshasında bu beytin ilk dizesi derkenara kırmızı mürekkeple yazılmıştır.
4559 oġlı: oġlu M.
4560 Neyi: Her ne M; Neyi kim ol Yehūdīler dir-idi: Yehūdīler ne kim ol günde didi İ. // Ne söz kim her birisi söyler-idi: Ne kim her birisi söyledi idi İ.
4561 Yazuyı: Yazu İ; ṭonın: ṭonı İ. // kesdüklerin: kesdiklerin M, kesdügi İ; yazu yirin: yazularını İ.
4562 Resūlden: Resūli İ.
4563 Beytü'l-Muḳaddesden: Beyte'l-Muḳaddesden A. // Geldügin: Gedigin M.
4564 Müsülmāndur: Müslimāndur M.
4565 ḳorḳusından: ḳorḳusundan M.

2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
4567 Kendü kendüzüme: Kendüzüme çünki M, Kendi kendüme İ.
4568 ʿAynı: Anı İ. // yiri: bir yir İ.

Yā Resūla'llāh didüm virgil elüñ
Kim Müsülmān oluram taḥḳīḳ bilüñ

4570 M 134a Pes Resūlu'llāh bañа ṣundı elin[1]
Öpdüm anı başuma ḳodum hemīn

Beyʿat itdüm Ḥaḳḳa iḳrār eyledüm
Küfr işinden döndüm inkār eyledüm

Olan tersā-y-ıdan evvel Müsülmān[2]
Ebu'l-Heytem-idi taḥḳīḳ sen inan

Pes didüm kim yā Resūla'llāh sañа
Kim didi bu işleri digil bañа

Didi ol kim cümle ḫalḳuñ sırları
Āşikāre-durur añа her biri

4575 Hīç anuñ bilmedügi iş yoḳ-durur
Gerçi kim dünyāda işler çoḳ-durur

Luṭf-ıla döndi tebessüm eyledi
Bañа bilgil yā Eba'l-Heytem didi

Şu günden kim yola ʿazm eyledüñ sen[3]
Senüñle bile-y-idüm dün ü gün ben

Ḳamu menzilde bile yörir-idüm
Seni yoldaşlaruñı görür-idüm

4569 Müsülmān: Müslimān M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4570 başuma: başıma M.
4571 Beyʿat: Bīʿat M, İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4572 Olan tersā-y-ıdan evvel: Tersā-y-ıdan evvel olan M; tersā-y-ıdan: tersālarda İ. // Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M.
4573 didüm: didi İ.
4574 añа: anuñ M.
4575 Hīç: Hiç A; bilmedügi: bilmedigi M. // işler: işleri İ.
4576 Eba'l-Heytem: Eba'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M.
3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4577 dün ü: dün-i A, İ; ben: İ nüshasında yoktur.
4578 idüm: üdüm M. // yoldaşlaruñı: yoldaşlarıñı M; görür-idüm: görürdüm M.

Çün yaḳın geldüñ irişmege bañа
Ben ʿAlīyi ḳarşu virbidüm sañа

4580 Şimdi ṭur oturmaġıl sen tīz hemān
Yöri var yoldaşlaruña bu zamān

Muntaẓır-durur olar çoḳ küymesün
Bu Ḳureyş ḳavmı seni hem ṭuymasun

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
ʿAmuñ oġlı daḫı varsun Ḳureyşe
O sevgend-nāmesin virsün Ḳureyşe

Ne işe geldüñüz-ise bitürgil
Ol iki yoldaşuñı hem getürgil

Ki tā anlar daḫı ola Müsülmān
Saʿādet bulup ola ehl-i īmān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
4585 A 135b, Emrini dutdum revān oldum hemān
İ 89a Ḳatına yoldaşlaruñ geldüm hemān

ʿAmmum oġlı göricek ṣordı bañа
Bitdi mi işüñ didüm bitdi añа

M 134b Pes Ḳureyş ehli ḳonuḳladı bizi
ʿArża ḳılduḳ anlara cümle sözi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Çü sevgend-nāmeyi oḳıdı anlar
Ḳabūl itdük didi bu andı anlar

4579 geldüñ: geldiñ M. // virbidüm: gönderdüm M.
4580 Şimdi: İmdi İ; sen tiz: pes sen İ.
4582 ʿAmuñ: ʿAmmuñ İ; oġlı: oġlu M.
4583 geldüñüz: geldiñüz M, İ.
4584 Müsülmān: Müslimān M.
4585 dutdum: ṭutdum İ.
4586 oġlı: oġlu M.
4587 ḳılduḳ: ḳıldıḳ M.
4588 didi bu andı: bu andı didi İ.

Pes andan duruban geldük odaya
ʿAmum oġlı-la varduḳ bir araya

4590 Aña ben ʿarża ḳıldum vaṣf-ı ḥāli
Ne kim gördüm işitdüm ḳīl ü ḳāli

ʿAlīnüñ baña ḳarşu geldügini
Benüm adum ne-durur bildügini

Resūlu'llāh didügin vaṣf-ı ḥālüm
Ḳamusın sergüzeştin ḳīl ü ḳālüm

Didi Esʿad baña pīş-destlik itdüñ
Bu ulu devlete görince yitdüñ

Dilerem sen beni daḫı ḳatına
İletgil ol ulunuñ ṣuḥbetine

4595 Mubārek ṭalʿatını çünki görem
Yüzüm uram yire dīnine girem

Didüm didi gelüñ giceyle bize
Ḳureyş ehli eẕā itmeye size

Enes didi sizüñ bir işüñüz var
Ki ḳılmazsız beni andan ḫaberdār

Pes aña söyledüm sırrı hemān-dem
İşitdi göñli ġāyet oldı ḫurrem

Didi va'llāh liḳāsına ben anuñ
Ḳatı müştāḳam ol cān-ı cihānuñ

4589 duruban: durıban A, ṭuruban İ; odaya: oraya M. // oġlı-la: oġlu ile M; bir: biz İ; varduḳ: vardıḳ M.
4590 ʿarża: ʿarż İ.
4591 adum ne-durur: adumı nedür M.
4592 didügin: didügün M, İ. // sergüzeştin: sergüzeştüm İ.
4593 Esʿad baña: baña Sʿad İ; pīş-destlik: piş-destlik M.
4594 sen beni: beni sen İ.
4595 çünki: çünkim M. // uram: urdum İ; girem: girdüm M.
4596 eẕā: iẕā A, İ.
4597 sizüñ: siziñ M. // beni: sizi İ.
4598 aña söyledüm sırrı: andan aña söyledüm M.
4599 müştāḳam: müştāḳdum İ; cān-ı: cān u A.

4600 Beni daḫı bile aluñ varalum
Saʿādet bulalum yüzin görelüm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ṣabr ḳılduḳ çün gice oldı hemān
Durduḳ üçümüz daḫı olduḳ revān

A 136a Ḳarşu geldi pes ʿAlī yolda bize
Muṣṭafā göndürdi dir bini size

Didi Esʿad sen bilür misin bunı
Didüm oldur bu ki dün bildi beni

M 135a Bu ʿAlīdür ibn-i ʿamm-i Muṣṭafā
Ḳarşu gelmişdür bize yüzi ṣafā

4605 Çün Resūl ḳapusına varduḳ yaḳın
Destūr oldı içerü girdük hemīn

ʿİzzet itdi bize ikrām eyledi
Cān-ı şīrīnden şīrīn söz söyledi

Pes Esʿad daḫı hem oldı Müslimān[1]
Oldı ardınca Enes daḫı hemān

Pes Resūlu'llāh didi şükr ol Ḥaḳa
Ḳardaşumuz olduñuz uş muṭlaḳā

Pes getürdiler ṭaʿām bize hemīn
Süd-ile ḫurmā daḫı nān-ı cevīn

4610 İ 89b Va'llāh andan daḫı ṭatlu biz ṭaʿām
Yimedük ʿömrümüz olınca tamām

4601 ḳılduḳ: M nüshasında mükerrer yazılmıştır; çün: çoḳ İ. // Durduḳ: Ṭurduḳ İ.
4602 göndürdi: gönderdi A; bini: beni M, İ.
4603 bu: İ nüshasında yoktur.
4604 ibn-i: kim ibn-i M. // bize: size M.
4605 varduḳ: vardıḳ M.
4606 şīrīnden: şirinden M; şīrīn: daḫı A, M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
4607 ardınca Enes daḫı: Enes daḫı ardınca A.
4608 ol Ḥaḳa: Ḥaḳḳa İ. // Ḳardaşumuz: Ḳardaşımuz M, İ.
4609 getürdiler ṭaʿām: ṭaʿām getürdiler M.
4610 biz: bir A; daḫı ṭatlu: ṭatlu daḫı A, M. // olınca: olunca A; tamām: ṭaʿām İ.

Pes Resūlu'llāh buyurdı kim sizi
Ṭuymasun ehl-i Ḳureyş ḥālüñüzi

Gice pinhān gelüñ anlar bilmesün
Geldügüñüz maṣlaḥat fevt olmasun

Fātiḥa sūresin ögretdi hemān
Durduḳ andan odaya olduḳ revān

Pes yarındası gice daḫı yine
Sırr-ıla geldük Resūlüñ ḳatına

4615 Sūre-yi İḫlāṣı daḫı pes hemīn
Hem Muʿavviẕeyni ögrendük yaḳīn

Hem daḫı ögretdiler bize namāz
Hem duʿā vü hem ṣenā vü hem niyāz

Pes vidāʿ itdük Resūlu'llāh daḫı
Hem vidāʿ itdi ol Ḥabību'llāh daḫı

Hem vaṣıyyet itdi didi kim gidüñ
Ol Medīne ḫalḳına key saʿy idüñ

A 136b Anları İslāma daʿvet eyleñüz
Sırr-ı vaḥdet sözlerinden söyleñüz

4620 Hem bu yıl bāzāra bunda siz gelüñ
Kim ki uyarsa size bile aluñ

Tā göreyüz ḥikmetinden Ḥaḳ Taʿāl
Niçe luṭfın gösterür ol bī-zevāl

M 135b Pes Ebu'l-Heytem didi döndük hemān
Biz Medīne şehrine olduḳ revān

4611 ḥālüñüzi: ḥāliñüzi M.
4612 bilmesün: ṭuymasun İ. // Geldügüñüz: Geldügümüz İ.
4613 hemān: hemīn İ. // Durduḳ: Döndük İ; odaya: oraya M.
4614 Pes: M nüshasında yoktur.
4615 İḫlāṣı: İḫlāṣ M; daḫı pes: pes daḫı M. // muʿavviẕeyni: muʿaveẕeteyn M, muʿavviẕeteyn İ.
4617 itdük: itdik M.
4618 key: İ nüshasında yoktur.
4619 sözlerinden: sözlerini M.
4620 bāzāra: bāzara M; bu yıl bāzāra bunda: buyurdı bunda yine İ. // aluñ: aluñ gelüñ M.
4622 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M.

Yolda giderken sözümüz Muṣṭafā
Ṭoldı göñlümüz gözümüz Muṣṭafā

Gāhī faẓlın ḥüsnini ḫoş ṣūretin
Gāh ḥamīde ḫulḳını ḫūb ḫilʿatin

4625 Vālih olmışduḳ cemālinde anuñ
Söz diyemezdük kemālinde anuñ

Şöyle ḫurrem olmış-ıduḳ şādumān
Kim sefer oldı mubārek bī-gümān

Çün Medīne şehrine varduḳ ḫaber
Virdük anlar ʿahde ḫurrem oldılar

Pes üçümüz üç yañа cehd eyledük
Her birümüz ḳavmumuza söyledük

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Resūlu'llāh kerāmātın kemālin
ʿAcāyib muʿcizātın ḫūb cemālin

4630 Dürişdük yine ol mevsüm olınca
Yine eyyām-ı bāzāruñ gelince

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yitmiş er kişi Müsülmān oldılar
İki ʿavret daḫı dīne geldiler

Uş Ebu'l-Heytem sözi oldı tamām
Geldük imdi ol Resūl faḫru'l-enām

4623 göñlümüz gözümüz: gözümüz dilümüz İ.
4624 ḥüsnini: ḥüsnin M. // Gāh: Gāhi M; ḫulḳını: ḫulḳunı M; ḫūb: ḫoş A, M.
4625 olmışduḳ: olmuşduḳ M; cemālinde: cemālinden İ. // diyemezdük: dimedük çün M; kemālinde: kemālinden İ.
4627 Medīne şehrine: Medīneye İ. // oldılar: oldular M.
4628 ḳavmumuza: ḳavmumıza M, İ.
4630 yine ol: ol yine M. // eyyām-ı bāzāruñ: bāzaruñ eyyāmı M.
4631 Yitmiş er: Hem yitmiş İ; Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M.
4632 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M; oldı: oldı bunda M. // faḫru'l-enām: ḫayru'l-enām M.

Fī Beyān-ı İkinci Bāzār-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem[1]

Geçdi ol yıl çünki geldi yiñi yıl
Vaḳt-i bāzār oldı geldi çıḳdı il

İlle ol yıl ḫalḳ igen çoḳ geldiler
Mekkenüñ ṣaḥrāları hep ṭoldılar

4635 İ 90a Kim Resūl sözi cihān ṭolmış-ıdı
Çoġı anı görmege gelmiş-idi

A 137a Pes Resūlu'llāh yine çıḳdı hemān
Ol Ebū Bekr-ile bile ol zamān

Yöriyüp bāzār içine girdiler[2]
Bir ḳabīle ḳonmış ulu gördiler

Pes Resūlu'llāh didi iy ḳavm bilüñ
Ben Ḥaḳuñ ilçisiyem āgāh oluñ

M 136a Virbidi size beni Perverdigār[3]
Cümle ḫalḳa aġ u ḳara ne ki var

4640 Daʿvetümi siz ḳabūl ḳıluñ gelüñ
Tā ebed bāḳī saʿādetler buluñ

Didiler bu daʿvetüñi di nedür
Hem dīnüñi bize digil niçedür

Didi evvel oldur iḳrār idesiz
Tañrı birdür putdan inkār idesiz

---

1 Başlık M; A ve İ nüshaları başlık koymadan vakʿayı devam ettirmiştir.
4633 bāzār: bāzar M.
4634 İlle ol yıl: Ol yıl illā M; İlle: İllā İ. // ṭoldılar: ṭoldular M.
4635 cihān: İ nüshasında yoktur.
4636 Ol Ebū Bekr-ile bile ol zamān: Bir ḳabīle ḳonmış gördiler hemān M.

2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
4637 girdiler: geldiler İ. // ḳonmış ulu: ulu ḳonmış İ.
4638 Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳuñ İ.

3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4639 Perverdigār: Berverdigār M.
4640 ḳabūl ḳıluñ: ḳıluñ ḳabūl M.
4641 dīnüñi: dinüñi A; digil: di kim İ.
4642 evvel oldur: bu oldur ki İ.

Hem daḫı iḳrār idesiz siz bańa
Kim Resūlem hem ḳulı öńden ṣońa

Hem bu dīne eyleyesiz siz meded
Tā size ecrin vire Ḥaḳ bī-ʿaded

4645 Didiler aduń Muḥammeddür meger
Ol Muḥammed sen olur-ısań eger

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḳamu ḫalḳuń şerīfisin nesebde
Daḫı pāki ulusısın ḥasebde

Ḳamu aġaçlaruń ṭalda budaḳda
Ulusı tāzesisin her varaḳda

Ḳamu ev muḥkemisin hem direkde[1]
Bahādurlar begisin hem yürekde

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Didi Ṣıddīḳ anlara kim nitesiz
Kim gelüp bu dīne yardım idesiz

4650 Didiler gelmez bu iş bizden niçün
Muḫtelif dīnler belürdi_anuń-içün

Döndi Peyġāmber olardan pes hemīn
Oḳıdı bu āyeti anda yaḳīn

4643 siz: kim M.
4644 ecrin: ecir M.
4645 aduń: adıń İ.
4646 pāki: pāk İ.
4647 tāzesisin: tāzesin M, tāzesisiń İ; varaḳda: ṭarafda İ; her: hem M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
4648 ev muḥkemisin: ev diregisin İ; ev: iz A.
4649 anlara: olara İ; nitesiz: yinesiz M.
4650 gelmez bu iş: kim o gelmez İ; niçün: neçün A.
4651 yaḳīn: hemīn İ.

مَنْ يَهْدِ اللهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِياًّ مُرْشِداً [1]

A 137b Döndiler bir yire daḫı vardılar[2]
Çoḳ vaḳār ehli ulular gördiler

Ol Benī Şeybān-ıdı çün bildiler
Ol Resūle cümle ḳarşu geldiler

Yā Resūla'llāh didiler ḳıl duʿā
Tā ki nuṣret vire bize ol Ḫudā

4655 Anlara bir ḫoş duʿā itdi Resūl
Döndi anlardan daḫı gitdi Resūl

M 136b Bir ḳavum bir yirde ḳonmış gördiler
Pes olaruñ ḳatlarına vardılar

Ol bölük-idi olar kim Kirdigār[3]
Añdı Ḳur'ānda oları āşikār

Didi Enṣār tā ḳıyāmet söylenür
Ḫuṭbelerde adları ẕikr eylenür

ʿAmmusı oġlı-y-ıla ol Bü'l-Heytem
Mālik oġlı bile-y-idi daḫı hem

4660 İ 90b Şöyle kim şerḥ eyledük kim geldiler
Mekkede anlar Müsülmān oldılar

---

1 "Allah kime hidâyet ederse işte o, doğru yolu bulandır. Kimi de şaşırtırsa artık ona doğru yolu gösterecek bir dost bulamazsın." Kehf, 18/17. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "(Orada olsaydın) güneş doğduğunda onun; mağaralarının sağ tarafına kaydığını, batarken de onlara dokunmadan sol tarafa gittiğini görürdün. Kendileri ise mağaranın geniş bir yerinde idiler. Bu, Allah'ın mûcizelerindendir. Allah kime hidâyet ederse işte o, doğru yolu bulandır. Kimi de şaşırtırsa artık ona doğru yolu gösterecek bir dost bulamazsın."

2 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 4653. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
4652 gördiler: gördüler M.
4653 geldiler: vardılar M.
4655 itdi: ḳıldı İ.
4656 ḳavum: ḳavm daḫı M; gördiler: gördüler M.

3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
4658 Didi: Ol ki İ.
4659 oġlı: oġlu M; oġlı-y-ıla: oġlı İ; Bü'l-Heytem: Bü'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M, Ebu'l-Hītem İ. // bile-y-idi daḫı: daḫı bile idi İ.
4660 Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M.

Vardılar andan Medīne şehrine
Yitmiş er uydurdılar girdi dīne

Anlar-ıdı ol bölük kim geldiler
Göricek Peyġāmberi tīz bildiler

Tekbīr ü tehlīl idüp yügrişdiler[1]
Ol Resūlüñ ayaġına düşdiler

Pes dönüben ḳavmına söylediler
Bu-durur ol didügümüz didiler

4665 Bu-durur ol seyyid-i ṣāḥib-cemāl
Bu-durur ol server-i ṣāḥib-kemāl

Bu birisi yārīdür taḥḳīḳ anuñ
Tā ḳıyāmet adıdur Ṣıddīḳ anuñ

Cümle ol ḫalḳ yirlerinden durdılar
Pes selām virüp yire yüz urdılar

Tekbīr idüp didi Peyġāmber hemān
Bu bölükdür ol bölük yoḳdur gümān

Ḥaḳ Taʿālā bañа virmişdür ḫaber
Kim benüm Enṣārum olısar bular

4670 A 138a Pes Zerāde oġlı Esʿad söyledi
Uşda bizüm ḳavmumuz geldi didi

Yā Resūla'llāh Müsülmān olmaġa
Dīne girüp ehl-i īmān olmaġa

4661 andan: anlar M. // dīne: dine A, İ, yine İ.
4662 tīz: tiz A.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
4663 Tekbīr: Tekbir A, M.
4664 dönüben: döniben A. // didügümüz: didigimüz M; Bu-durur ol didügümüz: Budur ol istedügümüz İ.
4666 yārīdür: yār-durur İ; anuñ: añа İ. // anuñ: añа İ.
4667 ol: M nüshasında yoktur; durdılar: durdurdular M; Cümle ol ḫalḳ yirlerinden: Cümlesi ol dem yirinden İ.
4668 Tekbīr: Tekbir M.
4670 Zerāde: orada İ; oġlı Esʿad: Esʿad oġlı İ; oġlı: oġlu M. // geldi: gel M.
4671 Müsülmān: Müslimān M.

Beyʿat itmege senüñle cān-ıla
Kim yoluñda cümlesi ḳurbān ola

Ol bölügüñ ululları söyledi
Geldük uş biz yā Resūla'llāh didi

Bu mubārek ṭalʿatüñi görmege
Beyʿat idüben dīnüñe girmege

4675 M 137a Biz ticāret itmek-içün gelmedük
Nesne alup ṣatmaḳ-içün gelmedük

Biz hemān geldük Müsülmān olmaġa
Cümlemüz yoluñda ḳurbān olmaġa

Cümlesi ol-dem Müsülmān oldılar
Nūr-ı īmān-ıla şādān oldılar

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Resūlu'llāh didi el-ḥamdü li'llāh
Ki baña vaʿde itmiş-idi Allāh

Ümīdvārem siz ol Enṣār olasız
Benümle ṭoġru yārenler olasız

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
4680 Ḳaç kişisiz şimdi siz diñ didiler
Yitmiş erdür illā cümle şīr-i ner

Pes olara döndi didi ol Resūl
Bir söz eydeyüm size idüñ ḳabūl

4672 Beyʿat: Bīʿat M, İ.
4673 biz: İ nüshasında yoktur.
4674 Beyʿat: Bīʿat M, İ; idüben: idüp hem İ; dīnüñe: dinüñe A.
4675 gelmedük: gelmedik M.
4676 Müsülmān: Müslimān M.
4677 Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M. // oldılar: oldular M.
4678 itmiş-idi: itmiş-durur İ.
4679 Ümīdvārem: Ümīddür kim M, Ümīdüm var İ.
4680 siz: M nüshasında yoktur; diñ: İ nüshasında yoktur. // cümle şīr-i ner: ḳamu şīr bī-er M.
4681 eydeyüm: iderem M, ideyüm İ; size: siz İ.

On ikiñüzi dilerem kim size
Kim naḳīb ola olar üstüñüze

Şöyle kim var-ıdı Meryem oġlınuñ
Kim Ḥavāriyyūn naḳībi-di añun

Didiler biz bende-fermānuz sańa
Ne buyursań dutaruz öńden ṣońa

4685 İ 91a Pes ṭoḳuz kişi Ḫaẕercden baḫtiyār
Ḳıldı Peyġāmber oları iḫtiyār

Ol Ḫaẕerc ehli Medīne şehrinüñ
Çoġı anlar-ıdı ol şehr ehlinüñ

A 138b Üç kişiyi daḫı Evs'den pes hemīn
Ḳıldı Peyġāmber oları hem güzīn

Bir Ebu'l-Heytem Enes Esʿad daḫı
Daḫı ʿAbdu'llāh u ʿAmr u Saʿd daḫı

Ḳaʿb u Nuʿmān Saʿd u ʿAbdu'llāh daḫı
ʿAbdu'raḥmān yine ʿAbdu'llāh daḫı

4690 İşbu on iki kişiyi iḫtiyār
Ḳıldı Peyġāmber ki ola baḫtiyār

Pes dönüp bāḳīsine didi ki siz
Rāżī mısız bu ululara diñüz

M 137b Size hem ṣońra Müsülmān olana
Baş olalar ehl-i īmān olana

4682 dilerem kim: dilegüm bu A, M. // olar: sizüñ M.
4683 oġlınuñ: oġlunuñ M. // naḳībi-di: nefesdi İ.
4684 biz bende-fermānuz: bende-i fermānuz İ. // dutaruz: ṭutaruz İ.
4685 Ḫaẕercden: Ḫadrecden M, Ḫadercden A; oları: olara A, M.
4686 Ḫaẕerc: Ḫadrec M, A; Medīne: İ nüshasında mükerrer yazılmıştır.
4687 kişiyi: kişi İ; Evsden pes: o tersādan İ, üsden pes M. // oları hem: anları İ.
4688 Ebu'l-Heytem: Ebu'l-Hītem A, Ebu'l-Hitem M. // u ʿAmr u: Dimez İ.
4689 Nuʿmān Saʿd u ʿAbdu'llāh daḫı ʿAbdu'llāh Nuʿmān Saʿd aḫı A, M. // Abdu'raḥmān: Abdu'r-raḥmān M, İ.
4690 ki ola baḫtiyār: oları iḫtiyār İ.
4691 bāḳīsine: bāḳisine M.
4692 Müsülmān: Müslimān M.

Didi anlar rāżī olduḳ yā Resūl
Bu ulular kim didüñ ḳılduḳ ḳabūl

Hem içümüzde ulular dur bular
Kim ezelden baḫtulular dur bular

4695 Ol ulular pes didiler yā Resūl
Ṣıdḳ-ıla geldük ḳapuña ḳıl ḳabūl

Beyʿat iderüz göñülden cān-ıla
Cān fidāyuz ʿavret ü oġlan-ıla

Düşmenüñle şöyle_idelüm kāruzār
Tā ḳıyāmet tāriḫ itsün rūzigār

Gevdemüzde ḳalduġınca bir nefes
Ceng idelüm olduġınca bir nefes

Ḳatı günler olsa ṭoġru yārüñüz
Ḫoşlıġuñda daḫı ḫıẕmetkāruñuz

4700 Biz ḳılıç erleriyüz merdāneyüz
Ṣanma sen cengden bizi uṣanayuz

N'ola ger biz ḳulları şād idesin
Sen Medīneye bizümle gidesin

Bu ḥasedler bu celef kāfirlerüñ
İçlerinden çıḳasız siz bunlaruñ

Pes Resūlu'llāh didi ben bendeyem
Dāyimā ben Allāhuñ emrindeyem

A 139a Eger fermān iderse sizüñ-ile[1]
Varam ben şehrüñüze anda bile

4693 rāżī: rāżı A, M. // kim: ki: A; ḳılduḳ: ḳıldıḳ M.
4694 bular: olar M.
4696 Beyʿat: Bīʿat M, İ. // fidāyuz: fidā olsun yüz M.
4697 Düşmenüñle: Düşmānuñla İ; şöyle idelüm: idelüm biz M. // tāriḫ: tārīḫ İ.
4698 olduġınca: olduġunca M.
4699 olsa: gelse A, M.
4702 siz: İ nüshasında yoktur.
4703 Dāyimā: Dā'imā M, İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4704 ben şehrüñüze: şehrüñüze ben İ.

4705 Ḥāliyā şimdi muḳīmem illā siz
Şehrüñüze çünki yine varasız

ʿAhd idüñ ḫalḳı Müsülmān eyleñüz
Kim ki olsa ʿahd u peymān eyleñüz

Kim sizüñle ittifāḳ eyleyeler
Olmaya ṣoñra nifāḳ eyleyeler

Mekkeden olan Müsülmānlar daḫı
Varısarlar anda hem anlar daḫı

M 138a Anlara evler virüñ ḥurmet ḳıluñ
Yaḫşi dutuñ anları ʿizzet ḳıluñ

4710 İ 91b Tā görelüm ki niçe fermān gele
Ḥaḳ Taʿālā ḥażretinden bu ḳula

Didi anlar gözümüzüñ üstine
Gelsün anlar yüzümüzüñ üstine

Emrüñe olduḳ muṭīʿ ḳılduḳ ḳabūl
Cānumuz oldı göñülden saña ḳul

İşbu işi çünki şeyṭān nā-gehān
Ṭuydı vardı Mekkede ḳıldı fiġān

Şöyle kim çaġırdı feryād itdi dir
Kim ünini cümle ḫalḳ işitdi dir

4715 Didi iy ehl-i Ḳureyş āgāh oluñ
Ol Muḥammed ibn-i ʿAbdu'llāh bilüñ

4705 illā: evvelā İ. // Şehrüñüze: Şehriñüze İ.
4706 ʿAhd: Cehd İ; ḫalḳı: ḫalḳa A, M; Müsülmān: Müslimān İ. // olsa: ola İ; ʿahd ü: ʿahd-i M.
4707 sizüñle: sizüñde İ.
4708 Müsülmānlar: Müslimānlar M. // Varısarlar: Varalar daḫı M.
4709 dutuñ: ṭutuñ İ, dutu M.
4710 görelüm ki: ki görelüm İ; gele: ola M.
4711 Didi anlar: Didiler ki İ; üstine: üstüne M, İ. // üstine: üstüne A, M, İ.
4712 Emrüñe: Emriñe İ; ḳılduḳ: ḳıldıḳ M.
4714 ünini: anı İ, ününi A, M.
4715 iy: İ nüshasında yoktur.

Yeṯrib ehlin aldadı azdurdı ol
Girdiler dīnine ḳıldılar ḳabūl

Beyʿat itdiler Müsülmān oldılar
Şöyle muḥkem ʿahd u peymān ḳıldılar

Kim alalar anı bile gideler
Döneler sizüñ-ile ceng ideler

Ġāfil olmañ müşkil oldı işüñüz
Gidiser bu yolda māl u başuñuz

4720 Çün Ḳureyş ehli işitdiler bunı
Ḳopdı ṣankim anlara maḥşer güni

A 139b Cümlesi yirlü yirinden durdılar
Ol Resūlu'llāh ḳatına vardılar

Öñlerince ol Ebū Cehl-i laʿīn
Didi iy ḳavm ġāfil olmañuz hemīn

Arslanuñ yavrusı arslan oldı uş
Kim buyurdı şöyle ġurrān oldı uş

Çāresini genç-iken itmedüñüz[1]
Ben niçe didüm sözüm dutmaduñuz

4725 Şimdi niçe olısardur ḥālümüz[2]
Gidiser hem başumuz hem mālumuz

M 138b ʿAmr Bin ʿĀṣ eydür ol gün ben bile
Vardum-ıdı anda ben ol ḫalḳ-ıla

4716 aldadı: aldayup İ; azdurdı: azdurup M.
4717 Beyʿat: Bīʿat M, İ; Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M. // ʿahd ü: ʿahd-ı İ.
4718 anı bile: bile anı alup M.
4719 oldı: olup M. // Gidiser: Gidüser M; başıñuz: başuñuz A; māl u başuñuz: baş u cānuñuz İ.
4720 bunı: anı M, İ. // ṣankim: ṣanki İ.
4721 durdılar: durdular M; yirinden durdılar: yirinde ṭurdılar İ.
4722 iy ḳavm: ḳavım M, İ; olmañuz: olduñuz İ.
4723 Arslanuñ: Aṣlanuñ A, M; arslan: aṣlan A, M; yavrusı: yavrısı M. // ġurrān: ġurrā M.
1 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi ile 4725. beytin ilk dizesi yer değiştirmiştir.
4724 Çāresini: Çārisini M; itmedüñüz: itmediñüz M, İ. // dutmaduñuz: dutmadıñuz M, ṭutmadıñuz İ.
2 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 4724. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
4725 ḥālümüz: ḥālimüz M. // başumuz: başımuz M; mālumuz: mālımuz M, İ.

Ol gün ol yitmiş kişi gözümüze
Yidi yüz ādem görindi ol bize

Pes Ebū Süfyān çıġırdı söyledi
Ehl-i Yeṯrib bu niçe işdür didi

Kim bize ṭanuşmadın hīç ṭanmadın
Bu ulardan birine dınmadın

4730 Seyyidümüzi dilersiz illā siz
Pes anuñla ʿahd u peymān ḳılasız

Bu ḫaṭādur itmeñüz siz bu işi
Yoḫsa ṭopraġa düşiser çoḳ kişi

Ḳalḳdı Nuʿmān-ı Ḫaẕerc pes söyledi
Böyle itdü kuş belī va'llāh didi

Körligüñe raġmuña sinüñ daḫı[1]
Daḫı kim ki dilemez anuñ daḫı

Ger Resūlu'llāh buyursa bile
Sizi daḫı rām idelüm cebr-ile

4735 İ 92a Ger dilerseñ dilemezseñ ḳahr-ıla
İp daḳam boynuña süriyem bile

Pes Ebū Süfyān didi kim böyledür
ʿĀdetüñüz dāyimā uş şöyledür

Kim bize dāyim muḫālif olasız
Şunı kim biz dilemezüz ḳılasız

4727 gözümüze: yolumuza İ. // görindi: gönderdi İ.
4728 çıġırdı: çaġırdı M, İ.
4729 hīç: hiç A, M; ṭanmadın: dınmadın M. // dınmadın: danmadın M, ṭınmadın İ.
4731 Yoḫsa: Yoḳsa İ; ṭopraġa: ṭopraḳa İ; düşiser: şüşersiz İ; çoḳ: ḥaḳ İ.
4732 Nuʿmān: Naʿmān A; Nuʿmān-ı: Nuʿmān M; pes: ol M; Ḫaẕerc pes: Ḫaẕerciye İ. // itdüñ: idüñ İ; belī: begi İ.
1 M nüshasında 4728-4762. beyitler arası yoktur.
4733 sinüñ: sizüñ İ. // kim ki: kimse İ.
4734 Resūlu'llāh: Resūl İ. // Sizi: Siz İ; rām: dām İ.
4735 daḳam: ṭaḳam İ.
4736 ʿĀdetüñüz: ʿĀdetiñüz İ; dāyimā: dā'imā İ.

A 140a Didi ʿAbdu'llāh uzun söylemegil
Dön girü yirüñe baḥs̱ eylemegil

Eger sen dönmez-iseñ ḫoşlıġ-ıla[1]
Dönisersin yaḳīn nā-ḫoşlıġ-ıla

4740 Çün Ebū Süfyān işitdi bu sözi
Döndi girü ḳavmına dutdı yüzi

Gördi dönmez kimse alçaḳ söyledi
Mekkede pes ne diyelüm biz didi

Ger Muḥammed bizüm-ile olmasa
Ne diyelüm ḳavmına bu gelmese

Döndi Nuʿmān iy Ebū Süfyān didi
Sini gümrāh eylemiş şeyṭān didi

Ol Ḫudā ḥaḳḳı ki bize ṭoġru yol
Gösterüp İslāmı rūzī ḳıldı ol

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
4745 Eger sen dönmez olursañ selāmet
Olısarsın bugün ḫalḳa melāmet

Aramuzda ḳılıçlar oynayısar
Ki ḳanlar dökiliser ḳaynayısar

Ki tenden dökiliser yire başlar
Şu yapraġın döker gibi aġaçlar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Didi ʿAbdu'llāh bilürsin sen bizi
Cāhiliyyetde bizüm cengümüzi

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4739 Dönisersin yaḳīn: Dön ṣatarsın hemān İ.
4740 dutdı: ṭutdı İ.
4741 dönmez: dınmaz A. // didi: daḫı İ.
4742 olmasa: olmaya İ. // bu gelmese: ol gelmeye İ.
4743 iy: yā İ. // Sini: Seni İ.
4744 Ḫudā: Ḫuzā A.
4748 bilürsin sen: bilürsiz siz İ, bilür misin A. // Cāhiliyyetde: Cāh bendedür İ.

Kim ḍalāletde işümüz ceng-idi
Her ṭarafda ceng-idi gülbeng-idi

4750 Şimdi kim Ḥaḳ-içün oldı cengümüz
Göresin niçe ola gülbengümüz

Dön girü ṣaġca kesilmedin başuñ
Dönmez-iseñ aġlayısar yoldaşuñ

Açdı aġzın ol Ebū Cehl-i laʿīn
Pes didi kim Lāt ḥaḳı içün yaḳīn

Mekke ehliyüz bilürsiz siz bizi
Ḳonşılaruz hem bilürüz biz sizi

Didi kim siz bize ādem ṣalduñuz
Anda içüp ʿahd u peymān ḳılduñuz

4755 A 140b Şimdi n'oldı kim ṣıduñuz ʿahdüñüz[1]
Böyle ġadr itmekligedür cehdüñüz

Neyledüñüzse bizümle ʿahdi siz
Bunuñ-ıla daḫı böyle idesiz

Bir kişiyi kim dilemezüz gide
İçümüzden ol bizüm ʿuzlet ide

Aluban siz anı gitmek dilersiz[2]
Rıżāmuzsuz bir iş itmek dilersiz

İmdi siz bu yıl bu işi itmeñüz
Ḳoñ anı bunda aluban gitmeñüz

4750 gülbengümüz: gülbengimüz İ.
4753 siz: ḫod İ. // Ḳonşılaruz: Ḳomşularuz İ.
4754 Didi kim siz bize: Dün-idi kim bize A; ṣalduñuz: ṣaldıñuz İ. // içüp: içüben A; Anda içüp ʿahd u peymān ḳılduñuz: Böyle ġadr itmekledür hem ḳaṣdıñuz İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4756 ʿahdi: ʿahd İ. // böyle: eyle İ.
4757 kişiyi kim dilemezüz: kişi kim dilemezüz kim İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4758 Rıżāmuzsuz: Rıżāmuz yoḳ İ.
4759 siz bu yıl: gelüñ siz İ. // anı: bunı İ.

4760 Kim bu mevsüm-durur uş şehr-i ḥarām
Bunda ceng itmeklik olmışdur ḥarām

İ 92b Bu ay içinde ḳılıç çekmek olmaz
Yā fitne ḳoparup ḳan dökmek olmaz

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Cevāb virdi añā Saʿd-ı ʿUbāde
Ḫazercüñ ulusı şeyḫ-i saʿāde

Didi el-ḥamdü li'llāh Ḥaḳ ʿināyet
Ḳılup tevfīḳ-ile virdi hidāyet

Bizüm gözsüz-iken açdı gözümüz
Aġartdı ḳara-y-iken bu yüzümüz

4765 Bu siz kim Mekke ehliyüz didüñüz
Yalan sözler bir iki söyledüñüz

Yalan ziştdür beġāyet er olana
İnanmaz er olan kişi yalana

Bize dirsin ḳo döñ put milletini
Ḳabūl itdük Muḥammed daʿvetini

Yavuz işlemedük kim Ḥaḳḳı ṭuyduḳ
Göñülden cān-ıla biz Ḥaḳḳa uyduḳ

İnanduḳ cān u dilden muṭlaḳā biz
Yalan dirsiz inanmazsız Ḥaḳa siz

4770 İnanduḳ cān u dilden Muṣṭafāya
Ki cān şükrāne virdük bu ṣafāya

Bunı siz kendü yurdından sürersiz
Ki cānına yavuz ḳaṣdlar idersiz

4760 Kim bu: Ki İ. // itmeklik olmışdur: itmek olmış-durur İ.
4762 Saʿd-ı: Saʿd u İ.
4765 söyledüñüz: söylediñüz İ.
4767 dirsin: dirsiz İ.
4768 ṭuyduḳ: duyduḳM. // uyduḳ: uyduk A.
4769 cān u: cān-ı M.
4771 kendü: kendi M, İ; yurdından: yurdundan A, yurdından anı M.

A 141a Buña biz yurt virürüz baş u cānı
Yolında terk iderüz ḫānümānı

Buña sizden biz evlāyuz ḥaḳīḳat
Ki hem dīnde biz aʿlāyuz ḥaḳīḳat

Biz ḳabūl itdük bize kim baş u cān[1]
Bunuñ-içün terk iderüz ḫānümān

4775 Oġul ḳız ʿavret ü ḳavm u ḳabīle
Bunuñ yolında ḳoduḳ küllī bile

Ḳanda ḳaldı ol sizüñ sevgendüñüz
Ol ḍalāletde içilen anduñuz

Eger ceng ister-iseñ uşda meydān
Ki ḥāzır nīze şimşīr uşda meydān

M 139a Bugün meydānda biz bir ceng idelüm
Cihānı başuñuza teng idelüm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bugüne dek niçe ḳonşılarduñuz
Kim bunuñ yavuzlığın dilerdüñüz

4780 Şimdi kim gördüñüz ulaşduḳ aña
Hep ḳavum dūst olduñuz öñden ṣoña

Biz yaḳınuz cümle ḫalḳdan buña ḫoş
Siz ıraḳsız ḳamulardan bugün uş

Ger dilerseñüz sizi terk itmeye
Sizi ḳoyup bize daḫı gitmeye

4772 cānı: cān M. // Yolında: Yolunda A; ḫānümānı: ḫānümān M.
4773 dīnde: dinde M.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
4774 iderüz: ideyüz İ.
4775 ü ḳavm u: oġlan hem M, ḳavmı İ. // yolında: yolunda A; ḳoduḳ: ḳoduñ A, İ; bile: yola M.
4776 sevgendüñüz: sevgendiñüz M. // anduñuz: andıñuz M.
4777 uşda: işde A, M.
4778 bir: tīz İ.
4779 ḳonşılarduñuz: ḳonşulardıñuz M. // dilerdüñüz: dilerdiñüz M, İ.
4780 kim: ki İ; gördüñüz: geldük İ; aña: biz aña İ. // ḳavum: ḳavm M; olduñuz: oluñuz A.
4781 ḳamulardan: ḳamular A; bugün: buña İ.
4782 bize daḫı: daḫı yire A, M.

Siz daḫı gelüñ Müsülmān oluñuz
Beyʿat idüñ ʿahd u peymān ḳıluñuz

Yoġ-ısa vaʾllāh bunı daḫı size[1]
Virmezüz taḥḳīḳ inanuñ siz bize

4785 Bu meger kim kendüsi rāżī ola
Kim yine sizüñ içüñüzde ḳala

Saʿd bunı söyledi çün diñdi hemīn
Pes yirinden durdı ol ʿUtbe laʿīn

İ 93a Didi uş iy Evs Ḫazerc ehli gelüñ
Ḳonşılaruz andlularuz hem bilüñ

Şimdi geldüñüz içümüzden birin
Almaḳ istersiz gedük ḳomaḳ yirin

A 141b Lāzım oldı biz daḫı reʾy ideyüz
Tā ki düşvār işi ḳolay ideyüz

4790 Bir sāʿat ṣabr eyleñüz virüñ emān
Ṭanuşalum bir yire varup hemān

Ortamuzda tā ola bir maṣlaḥat
ʿAḳl isleri ḳıla bir maṣlaḥat

Çün ḳabūl itdi olar pes döndiler
Vardılar bir ḫālī yirde indiler

ʿUtbe melʿūn açdı aġzın söyledi
Niçe reʾy idersiñüz imdi didi

4783 Müsülmān: Müslimān M. // Beyʿat: Bīʿat M, İ; idüñ: idüp M; ʿahd ü: ʿahd-i M, İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

4786 Saʿd: Saʿid M; çün: İ nüshasında yoktur. // yirinden: yirinde M; durdı: ṭurdı İ.

4787 uş iy Evs Ḫazrec ehli gelüñ: iy ehl-i Ḫazerc uş ṣabr idüñ İ. // Ḳonşılaruz: Ḳonşularuz M, İ; andlularuz hem: hem evlülerüz İ.

4788 geldüñüz: geldiñüz M, İ. // gedük: gidük İ; ḳomaḳ (Berlin 127b): ḳomañ A, M, ḳoyup İ.

4789 biz: bir M. //ideyüz: idevüz A.

4790 sāʿat: saʿat A; ṣabr eyleñüz: ṣabrı ḳıluñ İ. // yire (Berlin 127b): pire M, para A, İ.

4791Ortamuzda: Ortamuz M. // ʿAḳl: ʿAḳlı A, ʿAḳıl M; isleri: issileri İ.

4792 döndiler: döndüler M. // yirde: yire İ; indiler: ḳondular M.

4793 açdı aġzın: aġzın açdı M, İ. // reʾy idersiñüz imdi: idersiñüz imdi diñ M; idersiñüz: idersiñiz A.

Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi aña
Re'y senüñdür biz uyaruz uş saña

4795 M 139b ʿUtbe didi gördüm işbu ḫalḳı ben
Şöyle dönmişler ki ḳorḳmaz kimseden

Sözlerinden balḳ urur ḳan ḳoḳusı
Hīçbirinde yoḳ-durur cān ḳorḳusı

Ölmegi kendülere ḳılmış ḳabūl
Hīç ölümden birisi ḳorḳar degül

Pes ne dirsiz siz daḫı ölür misiz
Oġul uşaġı yetīm ḳılur mısız

Dir Ebū Cehl-i laʿīn yā n'idelüm
Biz belāş dönüp niçesi gidelüm

4800 Didi ben lāş ü belāşı bilmezem
Ceng iderseñ daḫı ben ceng ḳılmazam

İlle ger uyar-ısañuz siz baña
Bir iş idem şāyed işbu iş aña

Didiler uyduḳ ne dirseñ eylegil
Biz duralum bunda var sen söylegil

Döndi geldi pes o melʿūn söyledi
İy Ḫaẕerc u Evs ululları didi

Ortamuzda lā-yezāl bunca zamān
Dūstlıġumuz var-durur uş bī-gümān

4794 Cehl-i: Cehl ü M. // biz uyaruz uş: uyaruz biz İ.
4795 işbu: uşbu İ; ḫalḳı: ḫalḳ İ. // dönmişler: ṭapmışlar İ.
4796 Sözlerinden: Sözlerinde İ; balḳ: berḳ M, İ; urur: vurur M; ḳoḳusı: tüsi M. // Hīç: Hiç A.
4797 Hīç: Hiç A; ḳorḳar: ḳor M.
4799 Cehl-i: Cehl-ü M. // belāş: bilā şey İ.
4800 lāş ü: lāşı M; lāş ü belāşi: lā şey bilā şey İ. // ḳılmazam: bilmezem M; iderseñ daḫı ben ceng ḳılmazam: iderseñüz de ben itmezem İ.
4801 İlle: İllā M, İ; uyırısañuz: uyursañuz İ. // idem: ider M; aña: oña A; işbu iş aña: ol iş oña İ.
4802 ne dirseñ: n'iderseñ A, M. // duralum: ṭuralum İ.
4803 geldi pes: pes geldi İ. // Ḫaẕerc: Ḫadrec M; u Evs (Berlin 128): ehli ululları A, M, ululları siz bilüñ İ.
4804 Dūstlıġumuz: Dūstluġımuz İ; uş: hem M.

4805 Şimdi bizden ötrü size bir ezā
Biz dilemezüz irişe bir cezā

A 142a İşbu iş kim dutduñuz siz bunca cān
Bunda ölüp dökiliser anca ḳan

Bu kişi kendüyi hem bıldur yine
ʿArża ḳıldı cümle mevsüm ehline

Kimse sizden ġayrı bıldur hem bu yıl
Uymadılar bu kişiye bellü bil

Şimdi ḳalḳup buradan ger gideyüz
Varuban bāzāra feryād ideyüz

4810 Cümle mevsüm ehli dirilüp gelür
Hep başuñuz ayaḳ altında ḳalur

İllā biz bir ittifāḳ itdük hemīn
Kim sizüñle ʿahd idelüm biz yaḳīn

M 140a, Kim bu yıl hīç biz buña dınmayalum
İ 93b Bunı kendü ḳavline pes ḳoyalum

Hīç eẕā itmeyelüm buña daḫı
Kim uyar-ısa buña aña daḫı

Daḫı sizden kim dilerseñüz bile
Bunda dursun ḥurmet ü ikrām-ıla

4815 Tek bunı bu yıl aluban gitmeñüz
Biz dilemezüz bu işi itmeñüz

4805 ötrü siz: ötüri size İ; ötrü: ötürü A, M; ezā: izā A, M. // irişe: kim irişe İ.
4806 dutduñuz: dutdıñuz M; bunca: bende M; siz bunca: bir nice İ. // anca: onca İ.
4807 hem bıldur: büldürdi M; bıldur yine: geçen sene İ.
4809 bāzāra: bāzara M.
4810 gelür: gelüp M. // başuñuz: başıñuz M, İ; ayaḳ: ayağ İ; ḳalur: ḳalup M.
4811 bir: siz M. // biz: siz M; idelüm biz: ideyüz İ.
4812 hīç: hiç A, İ; biz buña: buña biz M; hiç biz buña: biz buña hem İ. // kendü: kendi M, İ; ḳavline pes: ḳolayına A, M.
4813 Hīç: Hiç A; eẕā: izā A, M.
4814 dilerseñüz: dönerseñüz İ. // dursun: ṭursun İ; ikrām-ıla: ikrām-ıla bile M.
4815 bunı bu yıl: bu yıl bunı İ.

Döndi Enṣār uluları söyledi
Biz Resūlu'llāh-ıla bugün didi

Şöyle ḳılduḳ ʿahd-ıla peymān biz
Kim öñinde olayuz ḳurbān biz

Siz bu bāzār ehline ṭayanmañuz
Bizi ölmekten ḳayura ṣanmañuz

İşide-yorır didügüñüz sözi
Bizden ol hem yigirek bilür sizi

4820 Emr anuñdur her ne kim fermān ide
Ger dura bunda veyā anda gide

Pes Resūl Enṣāra döndi söyledi
Her neyi kim söyledüñüz siz didi

Bilüñ anda-durur Allāh rıżāsı[1]
Hem andadur Resūlu'llāh rıżāsı

A 142b Mühlet ister çün Ḳureyş ehli virüñ
Muṭṭaliʿdür göñline Ḥaḳ bularuñ

Eger niyyetleri ḥaḳdur bulalar[2]
Veger şerdür bulalar çoḳ belālar

4825 Kim bu ḫalḳ cümle Ḥaḳuñ mihmānıdur
Ḥaḳ Taʿālā cümlenüñ sulṭānıdur

Hem baña nuṣret viren ol Ḥaḳ-durur
Her ne gelse ben ḳulına ol virür

4816 Resūlu'llāh-ıla: Resūlu'llāh ile M, İ.
4817 ḳılduḳ: ḳaldıḳ M; ʿahd-ıla: ʿahd ile M, İ. // öñinde: öñüñde A, M.
4818 bāzār: bāzar M; ṭayanmañuz: dayanmañuz A, M. // ḳayura: hīç ḳaçar İ.
4819 İşide-yorır: işideyüz İ; sözi: sözleri İ. // yigirek: yigrek M; hem yigirek bilür sizi: yigrek bilür hem sözleri İ.
4820 dura: ṭura İ; anda: onda M.
4821 Resūl: Resūlu'llāh İ. // neyi: ne M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4823 çün: hem İ; virüñ: duruñ M. // göñline: göñlüne M.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4825 Kim bu ḫalḳ cümle Ḥaḳuñ: Bilüñ kim ḫalḳ cümle Ḥaḳ İ.
4826 Hem: Kim A, M.

Ḳoñ bu ḳavmı kim ne dilerse bular
Eylesünler her ne kim göñli diler

Bunca yıllar ben belāsın çekmişem
Bunlaruñ cevr ü cefāsın çekmişem

M 140b Ḳoñ bu yıl daḫı o yıllar üstine
Bunlaruñ cevrine ṣabr idem yine

4830 Çünki Enṣār bu sözi işitdiler
Pes Ḳureyş ehli-y-ile ʿahd itdiler

Kim Resūli daḫı incitmeyeler
Hem edebsüzlik daḫı itmeyeler

Pes vidāʿ eylediler aġlaşdılar
Ol Resūlüñ ayaġına düşdiler

Mekkeye döndi Resūlu'llāh hemān
Oldı Enṣār hem Medīneye revān

Ṣaġlıġ-ıla çünki şehre vardılar
Anda ol ḳavma ḫaberler virdiler

4835 Resūlüñ ṣūretin ḥüsnin cemālin[1]
ʿAcāyib muʿcizāt içre kemālin

Çoḳ kişi uydı Müsülmān oldılar
Anda İslām āşikāre ḳıldılar

İ 94a Mekkede olan Müsülmānlar daḫı
Anda vardılar ḳamu anlar daḫı

4827 göñli: göñlü M.
4828 cevr ü: cevr-i M, İ.
4829 üstine: üstüne M, İ.
4830 Çünki: Çünkim İ.
4831 incitmeyeler: incidmeyeler M.
4832 eylediler: idüp dönüp M.
4833 döndi Resūlu'llāh: Resūlu'llāh döndi İ.
4834 çünki: çünkim İ. // virdiler: ḳıldılar M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4835 muʿcizāt içre: muʿcizātın hem M.
4836 Müsülmān: Müslimān M; oldılar: oldular M. // İslām: İslāmı İ.
4837 Müsülmānlar: Müslimānlar M.

Sūreler kim Mekkeden gelmiş-idi
Anlar anı ögrenüp bilmiş-idi

Anları Enṣāra taʿlīm itdiler
Dīn-i İslām şarṭını ögretdiler

4840 A 144a Hem imām u hem cemāʿat oldılar
Biş namāzı āşikāre ḳıldılar

Hem bu ḳıṣṣa burada oldı tamām
Ol Resūlüñ rūḥına yüz biñ selām

Oḳıyanı diñleyeni yazanı[1]
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

Ḳıṣṣa-yı Hicret-i Peyġāmber Ṣalla'llāhuʿAleyhi ve Sellem[2]

Söylegil iy ʿandelīb-i derdümend
Derdden oldı çünki göñlüñ behremend

Derdümendüñ sözleri derdlü gerek
ʿIşḳ-ıla söylense sözler yigirek

4845 Derd-durur bu derdüñüñ dermānı-çün
Var ṭaleb ḳıl derdi sen dermān-içün

M 141a Boyandı cānuña cevri zamānuñ
Ki dönderdi yüzin devri zamānuñ

Nefeslerüñ ṣayar leyli nehārı[3]
Tükedür ʿömrüñi ḳışı bahārı

4838 Sūreler: Ṣūralar İ. // Mekkeden: Mekkede A, M; ögrenüp: ögretüp A.
4840 imām u: imām-ı M; oldılar: oldular M. // Biş: Pes M.
4841 bu ḳıṣṣa burada: burada bu ḳıṣṣa İ.

1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

2 Başlık A; Ḳıṣṣa-yı Hicret-i Peyġāmber ʿAleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām mine'l-Kaʿbe-i Şerīf ila'l-Medīneti'l-Münevvere M; Ḳıṣṣa-yı Hicret-i Peyġāmber Muḥammed ʿAleyhi's-Selām İ.
4843 derdümend: derdimend M. // çünki göñlüñ: çün bu geleñ İ.
4844 Derdümendüñ: Derdimendüñ M; derdlü: dertlü A, M, İ. // söylense: söyleyene M, söylenen İ; sözler: söz M.
4845 Derd: Dert A, M, İ; bu derdüñüñ: hem bu derdüñ İ. // ḳıl: it İ.

3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
4847 Nefeslerüñ: Nefesleriñ A, Nefeslerin M, Ne ḳılarsañ İ.

Ḳo bu ḳayġuyı yöri var sīreti
Söylegil ʿışḳ-ıla eyle ġayreti

Ol ulu Peyġāmberüñ sīretini
Söylegil diñleyelüm hicretini

4850 Devr elinden cevre ġāyet yoḳ-durur
Çünki ṣaġlıḳ var şikāyet yoḳ-durur

Rāvīler şöyle rivāyet eyledi
Hicreti böyle ḥikāyet eyledi

Bir gice düşinde gördi Muṣṭafā
Pes ṣabāḥ aṣḥābı dürdi Muṣṭafā

Didi gördüm düşde dār-ı hicreti
Bize taḳdīr itdi Bārī hicreti

Adın unutdum velī vaṣfı anuñ
Ortasındadur bir ulu yazınuñ

4855 İki yanında iki ṭaġ var-durur
Baʿżı eṭrāfı daḫı ṭaġlar-durur

Birisi didi Medīne şehridür
Ol ki Peyġāmber nişān andan virür

A 143b Didi Peyġāmber anuñ vaṣfını di
Ol kişi bildügi gibi söyledi

Didi Peyġāmber ki ol yirdür hemān
Dār-ı hicret oldı bize bī-gümān

İlle adın Ṭayyibedür didiler
Bizi bundan ol yire oḳıdılar

4848 yöri: bu M; bu ḳayġuyı yöri: bārī ḳayġuyı İ. // ʿışḳ-ıla eyle ġayreti: diñleyelüm hicretini M.
4849 diñleyelüm: añlayalum İ.
4850 cevre ġāyet yoḳ: cevri daḫı çoḳ İ.
4851 Rāvīler: Rāviler A.
4852 Muṣṭafā: ol ṣafā M, muṭlaḳā İ; aṣḥābı: aṣḥāba A, M; dürdi: didi İ.
4853 Didi gördüm düşde: Düşde gördüm didi İ.
4854 yazınuñ: yazunuñ İ.
4855 andan: andın M.
4857 vaṣfını di: vaṣfın didi M.
4859 İlle: İllā M, İ; adın: adı M; Ṭayyibedür: Ṭaybe-durur A, M. // oḳıdılar: öndediler İ.

4860 İ 94b Şimdiden girü gidenüñüz aña
Muntaẓır oluñ varuñ anda baña

İncidürler işbu kāfirler sizi
Çün ḳabūl itmediler bunlar bizi

Buradan ben daḫı hicret ḳıluram
Ben varuram anda sizi buluram

M 141b Hem benüm Enṣārum andadur ʿayān
Kim yolumda terk iderler baş u cān

Bu ḳavumlar bizi ḳılmadı ḳabūl
Daḫı yirden açılısar işbu yol

4865 Çün Müsülmānlar işitdi bu sözi
Her birinüñ yaş-ıla ṭoldı gözi

Didiler yoluñda ḳurbān baş u cān
ʿAvret oġlan māl u milk ü ḫānümān

Başladılar bir bir andan gitdiler
Bundaġı yurtlarını terk itdiler

Ol Medīne ehli bunları ʿazīz
Ḫoş görürler yurt virürler-idi tīz

Rāvī eydür çün Ḳureyş ehli bunı
Gördi kim terk itdi bunlar yurdını

4870 Cümle ḳavmı ḳardaşı terk itdiler
Dökdiler varını ḳoyup gitdiler

4860 girü: gidüñ İ; gidenüñüz: gideniñüz M. // anda baña: andan yaña İ.
4861 İncidürler: İncidirler M.
4862 anda sizi: sizi anda İ.
4863 ʿayān: hemān A, M.
4864 ḳavumlar: ḳavımlar M; bizi ḳılmadı: ḳılmadı bizi İ. // yirden: nirden M.
4865 Müsülmānlar: Müslimānlar M.
4867 Bundaġı yurtlarını: Bunda daḫı yurtların İ; terk: ter M.
4868 yurt: yurd M; idi: u M.
4869 Gördi kim terk itdi bunlar: Gördiler kim terk iderler İ.
4870 Dökdiler: Dökdüler M.

Ḫoş görür ehl-i Medīne bunları
ʿİzzet ider ev virürler her biri

Didiler bir gün Muḥammed gidiser
Anda varısar çeri cemʿ idiser

Üstümüze geliser bir gün ʿayān
Olısar andan bize çoḳ çoḳ ziyān

A 144a Gitmedin bundan işi yücelmedin
Leşker-ile üstümüze gelmedin

4875 Tīz ḳayuruñ işini anuñ nihān
Yoḫsa gider içümüzden nā-gehān

Didiler kim uş fülān gün ulular
Dār-ı Nedveye dirilsünler bular

Ṭanuşalum anda söz bir idelüm
Anı öldürmege tedbīr idelüm

Pes ḳabāyiller dirildiler ḳamu
Ulular bir yire geldiler ḳamu

Ol Resūlüñ sözini söylediler
Her biri baş ḳalduruban didiler

4880 M 142a Kim Muḥammed dil uzatduġı zamān
Ol Ebū Ṭālib dirigendi hemān

Şimdi kimden ḳorḳaruz biz varalum
Ḳanda-y-ısa dutalum öldürelüm

4871 Ḫoş: Çün M. // ider: idüp İ.
4874 Gitmedin: Gitmedi İ; bundan: bunda M. // Leşker: ʿAsker M.
4875 Tīz ḳayuruñ işini anuñ: Biz ḳayuralum anuñ işin İ. // Yoḫsa: Yoḳsa İ.
4876 bular: olar A, M.
4877 Ṭanuşalum: Danışalum İ.
4878 ḳabāyiller: ḳabā'iller M; dirildiler: dirildiler cümle M.
4879 sözini: sözüni M, İ. // ḳalduruban: ḳaldırıban M.
4880 dirigendi: diri igendi M, dirigen idi İ.
4881 dutalum: ṭutalum İ.

Rāvī eydür bu işe ḳaṣd itdiler
Līkin ol-dem hem yine unıtdılar

Niçe kez kim ḳaṣd iderlerdi aña
Unıdurlar-ıdı ḳaldılar ṭaña

Geçdi bunuñ üstine çün bir zamān
Ṭanuşurlar unıdurlardı hemān

4885 İ 95a Yine bir gün bir yire dirildiler
Her biri bir mekr ü ḥīle ḳıldılar

Çıḳageldi nā-gāh İblīs-i laʿīn
Ṣūretā bir pīr keşīş olmış hemīn

Bir ḳaṭīfe ḳırmızı geymiş ṭonı
Ayaġında ḫurmā ḳabı naʿlini

Hem başında deve ḳuşı yüñleri
Çevre yanına ṣoḳılmış her biri

Hem dutar çevgān elinde ol laʿīn
Tekyelenür dem-be-dem aña yaḳīn

4890 Geldi gördi bunları virdi selām
Hem edeb şarṭın daḫı ḳıldı tamām

A 144b Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi aña
Ne kişisin niredensin di baña

Didi ol bir sāl-ḫurde kişiyem
Ṭanuşıḳda ulularuñ işiyem

4882 unıtdılar: unuddular M.
4883 ḳaṣd iderlerdi: ḳaṣderlerdi M. // ḳaldılar: ḳalurlardı İ.
4884 bunuñ üstine çün: bunuñ ile çünkim İ. // Ṭanuşurlar: Ṭaşralarda İ; unıdurlardı: unudurlar M, avararlardı İ.
4885 mekr ü: mekr-i A, M.
4886 nā-gāh: nā-gehān İ. // pīr bir: bir M; pīr keşīş: bir kişi İ.
4887 ḳaṭīfe: ḳadīfe İ; ḳırmızı: ḳırmuzı A. // Ayaġında: Ayaġından M; ḫurmā: ḫurma A, M.
4888 ṣoḳılmış: dökülmiş İ.
4889 dutar: ṭutar İ; çevgān elinde: elinde çevgān M. // Tekyelenür: Tekyeler M; yaḳīn: hemīn İ.
4890 tamām: ḳıyām İ.
4891 Cehl-i: Cehl-ü M. // niredensin: nirendensin A; kişisin niredensin: kişisiñ niredensiñ İ.
4892 bir sāl-ḫurde: sāl-ḫurde bir A, sāl-ı ḫurde bir M.

Ben Ḥuneyfe ḳavmıyam geldüm size
Çoḳ-durur mālum penāh ḳıldum size

Ḥīleler ḳatumda ġāyet çoḳ-durur
Mekr işinde ḫod naẓīrüm yoḳ-durur

4895 Hem işitdüm sizde bir er dürimiş
Lāta ṭapmaz tañrı degül dir-imiş

Bir para ṭaş dir-imiş maʿbūduñuz
Dīnüñüz bāṭıl yalan mescūduñuz

M 142b Kendüsi bir dīn getürmiş ʿāleme
Dīn budur dir şimdi cümle ādeme

Siz anuñ-çün tedbīr idersiz müdām
Unıdursız geldüm uş ḳılam tamām

Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi añа
Di bañа kim bunı kim didi sañа

4900 Didi bañа didi şol maʿbūduñuz
Lāt u ʿUzzā dāyimā mescūduñuz

Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi i pīr
Bu bizüm ḥālümüzi sen göre bir

ʿĀciz olduḳ durdı bizi ṭaġıdur[1]
Ḳavmumuzdur ol yaḳīn hem yaġıdur

Ḳaṣd ḳıldı dīnümüzi bozdurur[2]
Başladı bu ḫalḳı yoldan azdurur

4893 Ben: M nüshasında yoktur. // mālum: düşmān İ; ḳıldum: ḳıldım M.
4894 ḳatumda ġāyet: ġāyet ḳatumda İ. // işinde: içinde İ; naẓīrüm: naẓīrim M.
4895 dürimiş: var imiş İ.
4896 para: pāre M, İ. // bāṭıl yalan: yalan bāṭıl M; mescūduñuz: mescūdıñuz M, maʿbūduñuz İ.
4897 budur dir şimdi: bu dīndür dir o İ.
4898 Unıdursız: Unudursız İ; tamām: ḳıyām İ.
4899 Cehl-i: Cehl-ü M. // bunı kim didi: kim didi bunı İ.
4900 şol: M nüshasında yoktur. // Lāt u: Lāt-ı M; dāʾimā: dāʾimā M, İ; mescūduñuz: mescūdıñuz M, İ.
4901 Bu: Bil İ; ḥālümüzi: ḥālimüzi M, İ; göre: gör M; göre bir: göze gör İ.
1 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 4903. beytin ikinci dizesi yazılmıştır.
4902 durdı: ṭurdı M, İ. // hem: İ nüshasında yoktur.
2 İ nüshasında bu beytin ilk dizesi yerine 4902. beytin ilk dizesi, ikinci dizesi yerine ise bu beytin ilk dizesi yazılmıştır.

İblīs eydür neyledüñüz ittifāḳ
Her birüñüz söyleñüz ḳılmañ nifāḳ

4905 Ḳamuñuzuñ tā ki tedbīrin görem
Bilmedügin daḫı bildürivirem

ʿUtbe eydür anı zindāna ṣaluñ
Muḥkem elin ayaġını bend ḳıluñ

Ḳapusın baġlañuz anda ḳalsun ol
Miḥnet-ile aç u ṣusuz olsun ol

A 145a İblīs eydür ḳoñ bunı tedbīr degül
Ḫalḳı vardur yaluñuz ol bir degül

Anı zindānda mı ḳorlar iy ulu
İtmeye bunuñ gibi fikri delü

4910 İ 95b Biri didi anı bende uralum
Ellerine daḫı künde uralum

Key ırak yire anı iletelüm
Şol beyābān ādemine ḳatalum

Anlara daḫı sözini söyleye
Dīnine anları daʿvet eyleye

Ol celef vādī-nişīn olan ʿArab
Öldüreler ol-dem anı bī-taʿab

M 143a Ḳurtılayuz bize zaḥmet olmaya
Kimse hem bizümle daʿvā ḳılmaya

4904 İblīs: İblis A; neyledüñüz: neylediñüz İ. // biriñüz: biriñiz A; söyleñüz: söyleñir: A; ḳılmañ: ḳılmaḳ M.
4905 tā ki: daḫı M. // Bilmedügin: Bilmedügün İ; daḫı: tā ki İ.
4906 ayaġını: ayaġına İ; ḳıluñ: uruñ İ.
4907 anda: İ nüshasında yoktur.
4908 İblīs: İblis A. // vardur yaluñuz ol: var-durur yalıñuz İ.
4909 zindānda: zindāna A, M; mı ḳorlar: ḳomazlar İ.
4910 didi: dir kim İ.
4911 beyābān: yabān M.
4912 sözini: sözüni A, M, İ.
4913 Öldüreler: Öldürürler İ.
4914 Ḳurtılayuz: Ḳurtulavuz İ. // hem: M nüshasında yoktur; daʿvā: daʿvet İ.

4915 İblīs eydür bu daḫı degül ṣaḥīḥ
Ol bilürsiz niçedür merd-i faṣīḥ

Aldaya söz-ile anları ḳamu
Kendüzine leşker ide iy ʿamu

Gice gündüz dürişe ḳaṣduñuza
Tīz getüre bir belā üstüñüze

Ḳoñ bu tedbīri daḫı terk eyleñüz
Daḫı var mı tedbīrüñüz söyleñüz

Söyledi pes ol Ebū Cehl-i laʿīn
Kim benüm fikrüm budur didi hemīn

4920 Çoḳ ḳabīle var-durur bizden ʿayān
Her birinden çıḳaralum bir cüvān

Kim ulular hem bahādurlar ola
Her birisi bir ḳılıç alsun ele

Üşüben birer ḳılıç ursun aña
Kim ṣaçılsun pāreleri dört yaña

Hep ḳabāyil üstine düşer ḳanı
Kim başarur işbu deñlü düşmeni

Ṣulḥ ideler māl direyüz vireyüz
Her kişiye ne düşerse göreyüz

4925 A 145b Didi şeyṭān taḥsīn iy yār-i ʿazīz
Söz bu-durur uşda bunı diñleñüz

Bu-durur tedbīr bunı ḳıluñ hemān
Öldürüñ virmeñ daḫı aña emān

4915 İblīs eydür: Eydür iblīs M; İblīs: İblis A. // faṣīḥ: ṣaḥīḥ İ.
4916 Kendüzine: Kendi özüne M, Kendü özine İ; ide: ider İ.
4917 dürişe: dürüşe M, düşe İ; ḳaṣduñuza: ḳaṣdıñuza İ. // Tīz: Tiz M; getüre: getürür İ.
4918 tedbīri daḫı terk: tedbīr daḫı tedbīr İ. // tedbīrüñüz: tedbīriñüz M, İ.
4919 Cehl-i: Cehl-ü M. // budur didi: bu-durur dir İ.
4920 bizden: bizde İ. // birinden çıḳaralum bir: birinde direlüm pīr ü İ.
4922 birer ḳılıç ursun: bir ḳılıç ursunlar İ. // ṣaçılsun: ṣıçılsın M.
4923 ḳabāyil: ḳabā'il M, İ; üstine: üstüne A, M, İ. // deñlü düşmeni: deñli düşmānı İ.
4924 direyüz: direvüz M; māl direyüz vireyüz: māldār az virelüm İ. // göreyüz: vireyüz M, virelüm İ.
4925 şeyṭān: iblīs M. // Söz bu-durur uşda bunı: Bu-durur tedbīr kim anı İ.

İttifāḳ itdi bu işde her kişi
Her ḳabīleden çıḳar bir er kişi

Cemʿ oldı cümle küffār-ı laʿīn
Her birinüñ göñli cānı ṭolu kīn

Ḳaṣd ḳıldılar Resūlüñ cānına
Diş bilediler Muḥammed ḳanına

4930 Baġladılar yolları daḫı hemān
Ḳaçmasun bu gice diyü nā-gehān

M 143b Didiler aḫşama degin duralum
Yatduġı yirde anı öldürelüm

Cebrāʾīl gökden yire indi hemān
Ol Resūlu'llāha geldi bī-gümān

Pes selām virdi didi kim yā imām
Ḥaḳ Taʿālā virbidi saña selām

Hem getürdi anda işbu āyeti
Diñledi çünkim Muḥammed ḥażreti

وَاِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ اَوْ يَقْتُلُوكَ اَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللّٰهُ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ[1]

4935 İ 96a Cebrāʾīle didi kim yā Cebrāʾīl
Baña destūr virdi beñzer ol Celīl

İşbu ḳavmuñ arasından gitmege
Bunlaruñ ḳonşılığın terk itmege

Didi destūr virdi gitgil durma tīz
Sen Medīne şehrine var iy ʿazīz

4927 ḳabīleden: ḳabīle M; çıḳar bir er: çıḳardılar İ.
4928 göñli: göñlü M.
4930 yolları daḫı: daḫı yolları M.
4931 aḫşama degin duralum: kim aḫşama dek ṭuralum İ. // Yatduġı: Yatdugı İ.
4933 virbidi saña: saña virbidi M.
1 "Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek ya da (Mekke'den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar. Allah da tuzak kuruyordu. Allah tuzak kuranların en hayırlısıdır." Enfâl, 8/30.
4936 ḳonşılığın: ḳonşuluġun M.
4937 durma: ṭurma İ.

Kim senüñ Enṣāruñ andadur i yār
Kim ḳılısarlar öñüñde kāruzār

Durdı Peyġāmber yirinden pes hemān
Ol Ebū Bekr ivine vardı revān

4940 Pes Ebū Bekre didi iy Yār-ı Ġār
Bañа destūr virdi uş Perverdigār

A 146a Uşbu ḳavmuñ ortasından gidelüm
Vaʿde yitdi gel ki hicret idelüm

Pes oḳıdı geldi ol-dem ol ʿAlī
Didi Peyġāmber añа kim yā velī

Cebrāʾīl geldi didi şimdi hemīn
İttifāḳ eyledi küffār-ı laʿīn

Yatduġum yirde beni öldüreler
Bu gice ḳanum yire ṭolduralar

4945 Bañа destūr virdi Allāh kim gidem
Buradan ben bu gice hicret idem

M 144a İmdi sen yat döşegümde yā ʿAlī
Ḳorḳma Tañrı seni ṣaḳlar yā velī

Döşegümde çünki seni göreler
Ṣañalar kim benven epsem ṭuralar

Düşmeyeler arduma kimse benüm
Ḳurtıla āsān ola cānum tenüm

4939 Durdı: Ṭurdı İ.
4940 Yār-ı: Yār u İ.
4941 ortasından: ortasında İ.
4942 oḳıdı: ola-y-dı İ.
4943 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M.
4944 ṭolduralar: dolduralar M.
4945 ben bu gice: bu gice hem M.
4946 İmdi: Şimdi A. // ṣaḳlar: bekler İ.
4947 Döşegümde: Döşegimde M. // kim: ki A, M; ṭuralar: duralar M.
4948 arduma: ardıma İ.

Hem emānetler ki vardur yā imām
Cümlesini issine virgil tamām

4950 Saña mektūb göndericek gelesin
Her ne kim dir-isem anı ḳılasın

Didi başum üstine ben yatayum
Düşmenüñüñ cānın oda atayum

Cānumı yoluñda ḳurbān ideyüm
Düşmenüñüñ baġrını ḳan ideyüm

Ḥaḳ Taʿālā Cebrāʾīl Mīkāʾīle
İkisine daḫı emr itdi bile

Birüñüzden birüñüzüñ ʿömrini
Artuḳ itdüm ḳanġıñuzdur kim anı

4955 Birine bağışlar ol iḳrār ider
Ḳardaşınuñ yolına īṯār ider

Didi bunlar biz dilerüz yaşumuz
Artuḳ ola ṭāʿat ola işümüz

Didi niçün ʿAlī bigi yirüñüz
Olımadı uşaġuñuz irüñüz

A 146b Kim Muḥammed yolına ol cānını
Terk ider gör niçedür īmānını

İ 96b Rāżī oldı cānı ḳurbān itmege
Göñli varmaz redd-i fermān itmege

4949 ki: kim İ. // Cümlesini issine: Cümlesin issine sen A, M; tamām: hemān M.
4950 göndericek: göndüricek M. // dir-isem anı: dirsem anı sen M.
4951 üstine: üstüne A, M, İ. // Düşmenüñüñ cānın oda atayum: Düşmānuñ baġrını pür-ḳan ideyüm İ.
4952 Düşmenüñüñ baġrını ḳan ideyüm: Düşmānuñ cānını oda atayum İ.
4953 Cebrāʾīl: Cebrāʾil M; Mīkāʾīle: Mīkāʾile A.
4954 birüñüzüñ: biriñüzüñ M; ʿömrini: ʿömrüni A, İ. // ḳanġıñuzdur: ḳanḳıñızdur A; anı: onı A, M.
4955 bunlar: anlar M; yaşumuz: yaşımuz M, başımuz İ. // işümüz: işimüz M.
4957 niçün: neyçün A; bigi: gibi M, İ. // uşaġıñuz: uşaġuñuz A.
4958 yolına: yoluna A; Muḥammed yolına ol: yoluna ol olur kim İ.
4959 Rāżī: Rāżı A. // Göñli: Göñül A, M.

4960 ʿÖmrinüñ varlığını īṣār ider
Döşeginde yatmaġa iḳrār ider

Yöriñ inüñ yire bekleñ siz anı[1]
Ḳamu yirlerde ol şīr pehlevānı

Niçe düşvār işleri ol açısar
Ḳılıcından yire ḳanlar ṣaçısar

M 144b Ol ikisi daḫı yire indiler
Muṣṭafānuñ ḥücresine ḳondılar

Didiler baḫtulu sini yā ʿAlī
Kim senüñle faḫr ider Ḥaḳ yā velī

4965 Ḥaḳ ḳatında fażluñuñ yoḳ ġāyeti[2]
Anda geldi dirler işbu āyeti

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللهِ وَاللهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ[3]

Rāvī eydür gitdi Peyġāmber hemān
Ol Ebū Bekri bile aldı revān

Çoḳ sevindi Ṣıddīḳ oldı şādumān
Didi ḳurbān yoluña uş baş u cān

Pes Medīne şehri yolın dutdılar
Ol ikisi şöyle yayaḳ gitdiler

Yol bir olduġı yire çün vardılar
Baġlamışlar yolı küffār gördiler

4960 ʿÖmrinüñ: ʿÖmrünüñ M; ider: idem İ. // ider: idem İ.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4961 şīr: siz M.
4963 ḳondılar: ḳondular M.
4964 Didiler: Didiler kim İ; sini: seni M; sini yā: seni İ. // Ḥaḳ: Allāh İ; velī: ʿAlī A, M.

2 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
4965 fażlınuñ: fażluñuñ A, fażlıñuñ M; yoḳ: hem İ.

3 "İnsanlardan öylesi de vardır ki Allah'ın rızasını kazanmak için kendini feda eder. Allah kullarına çok şefkatlidir." Bakara, 2/207.
4967 uş: hem İ.
4968 yolın: yolun M; dutdılar: dutdular M; şehri yolın dutdılar: şerine yol ṭutdılar İ. // şöyle: yola İ; yayaḳ: yaḳın İ.

4970 Cebrā'īl getürdi Tañrıdan selām
Didi ṭopraḳ al bir avuç yā imām

Oḳı bunı bunlaruñ üstine ṣaç
Ġāfil olsunlar bular sen yöri geç

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ سَداً وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَداً فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ[1]

Ṭopraġı çünkim olara ṣaçdılar
Her birini baṣa baṣa geçdiler

A 147a Girdiler yola gideler iki yār
Düşmen içi ḳorḳulu yol teng ü tār

Ol Resūlüñ bir mubārek barmaġı
Ḳanadı ṭaşa ṭoḳındı ayaġı

4975 Yırtdı pes dülbendini Ṣıddīḳ hemān
Ṣardı barmaġın Resūlüñ bī-gümān

Gāh Resūlüñ ṣaġ yanında gāhī ṣol
Gāhī ardca gāhī öñ yörirdi ol

Didi Peyġāmber aña niçün beni
Ṭolanursın görürem her dem seni

M 145a Didi Ṣıddīḳ yā Resūla'llāh saña
Bir mażarrat gelse ol gelsün baña

Ben ölürsem bir kişi ölmiş olur
Saña gelse daḫı Ḥaḳḳı kim bilür

4980 Çün Ḥirā Ṭaġına çıḳdılar hemān
Cūşa geldi ṭaġ uyandı bī-gümān

4970 Cebrā'īl: Cebrā'il M; getürdi: yitürdi A; getürdi Tañrıdan: Tañrıdan indirdi İ. // ṭopraḳ: ṭopraġ A.
4971 bunlaruñ: anlaruñ İ; üstine: üstüne M, İ; ṣaç: saç A. // bular sen: buları M; bular: olar İ.
1 "Biz onların önlerine bir set, arkalarına da bir set çekip gözlerini perdeledik. Artık görmezler." Yâsîn, 36/9.
4973 gideler: giderken M. // Düşmen: Düşmān M, İ.
4974 ṭoḳındı: doḳındı A, doḳandı M, ṭoḳundı İ.
4975 barmaġın Resūlüñ: barmaġını anda A, M.
4976 yanında: yanından İ. // Gāhī ardca: Gāh ardınca İ; öñ: öñce M.
4977 niçün: neyçün A. // Ṭolanursın: Ṭolanur mısın İ; her dem: ben İ.
4979 Ḥaḳḳı: M nüshasında yoktur.
4980 ṭaġ uyandı: uyandı ṭaġ İ.

Didi Peyġāmber ki iy ṭaġ sākin ol
Kim senüñ üstüñdeyem ben emīn ol

Bir maġāra var-ısa sende digil
Var-ısa sen bizi anda gizlegil

İ 97a Şevr Ṭaġı pes ıraḳdan söyledi
Bende vardur bir maġāra gel didi

Döndi andan gitdi Şevre vardılar
Ol maġārayı çün anda gördiler

4985 Muṣṭafā girmege Ṣıddīḳ ḳomadı
Sen duradur ben girem öñdin didi

Olmasun bir cān-āver yā bir yılan
Sañа gelen bañа gelsün ol ziyān

Pes maġāranuñ içine girdi ol
Çoḳ yılan delükleri var gördi ol

Pes ridāsın Ṣıddīḳ anda yırtdı dir
Ol delüklerüñ tīz aġzın dutdı dir

İllā kim iki delük dutılmadı
Anları dutmaġa nesne bulmadı

4990 A 147b Ayaġı-la dutdı Ṣıddīḳ anları
Ḳomadı çıḳmaġa ol yılanları

Pes maġāranuñ içine Muṣṭafā
Girdi oldı nūrı-la rūşen ṣafā

4981 iy: İ nüshasında yoktur. // emīn: imīn A, bilmiş İ.
4982 sende: anda M. // gizlegil: ṣaḳlaġıl İ.
4983 Şevr: Cevre M; pes: añа İ.
4984 gitdi Şevre: Cevre gitdi M; gitdi: çünki İ. // maġārayı çün anda: maġārı çünki orda İ; gördiler: gördüler M.
4985 Muṣṭafā: Muṣṭafāyı İ. // Sen duradur ben girem: Pes ne vardur tā görem İ.
4986 cān-āver: cānaver A. // gelen: gele A; ziyān: yılan M, zamān İ.
4988 delüklerüñ: delüklerin İ; tiz aġzın: aġzını M; Tīz: Tiz A, M; dutdı: ṭutdı M, İ.
4989 İllā kim: Velakin İ; dutılmadı: ṭutulmadı İ. // dutmaġa: ṭutmaġa M, İ.
4990 dutdı: ṭutdı M, İ.

Baḳdı gördi ol Ebū Bekrüñ yüzi
Rengi dönmiş yaş-ıla ṭolmış gözi

Didi n'oldı beñzüñe iy Yār-ı Ġār
Didi urdı ayaġum aġulu mār

Ol yılanlar ne yılan-ıdı ʿazīz
Ol kim uçmaḳdan sürildi diñleñüz

4995 M 145b Kimseden hergiz şefāʿat bulmadı
Kimse hīç derdine dermān ḳılmadı

Didiler saña şefāʿat Muṣṭafā
Eyler-ise ol olur saña şifā

Didi ben ḳanda bulam ḳanda irem
Ola mı ol gün anuñ yüzin görem

Didiler āḫir zamānda ol gelür
Mekkeden ḳopar velī hicret ḳılur

Ḳaçuban kāfir elinden ol Emīn
Bu maġāra içine gelür hemīn

5000 Beklegil bu yiri aña iresin
ʿÖmrüñ olur-ısa yüzin göresin

Ol yılanlar orada ḳalmış-ıdı
İşbu vaḳte muntaẓır olmış-ıdı

Ḳomadı Ṣıddīḳ çıḳa yılanları
Dutdı aġzın maḥbūs itdi anları

Çoḳ çalışup çāresin bulmadılar
Acıdılar hem ṣabur ḳılmadılar

4992 Bekrüñ: Bekriñ M.
4993 aġulu: aġulı M.
4995 hergiz: hirgiz A. // Kimse hīç: Kimsene M, Kimse A; ḳılmadı: bulmadı İ.
4996 Eyler-ise: Eyleyiser A, M; olur: ola İ.
4997 mı ol gün: ol gün ben İ.
4999 Ḳaçuban: Ḳaçıban A, M. // gelür: girür İ.
5002 çıḳa: çıḳan İ. // Dutdı: Ṭutdı İ.
5003 çalışup: çalışur M. // ṣabur: ṣabrı M, İ.

Pes biri Ṣıddīḳ ayaġından urur
Ṣuçlu oldı ḳorḳudan yüz döndürür

5005 Pes Resūlu'llāh Ebū Bekr ayaġın
Dutdı dürtdi aġzınuñ yarın yaḳīn

Sākin oldı derdi oldı ol emīn
Ḳapuya baḳdı Resūlu'llāh hemīn

A 148a Gördi kim diplü iki aġaç durur
Ol aġaçlara Resūl pes buyurur

İ 97b Ḳopdılar andan ḳapuda bitdiler
Ṭal budaḳ yapraḳ ḳapuyı dutdılar

İrişdi geldi dir iki gögercin[1]
Ġayb ilinden pes yuva yapdı hemīn

5010 Hem örümcek ḳapuya gerdi evin[2]
Kendü durdı perde-dār oldı hemīn

Hem yile emr oldı ḳumı sürdi dir
Ol ḳapuya ṣanasın mühr urdı dir

M 146a Şöyle kim hīç ḳılmaya kimse gümān
Bunda cānlu başmamış diye hemān

Rāvī eydür vardı şeyṭān ol yola
Kim yıġıldı ehl-i ṭuġyān ol yola

Didi anlara bunda ne dururs ız[3]
Muḥammed gitdi siz ne oturursız

5004 Pes biri Ṣıddīḳ ayaġından: Biri Ṣıddīḳ ayaġında hem M; ayaġından: ayaġında A; urur: urup İ. // döndürür: dönderüp İ
5005 Bekr: Bekrüñ M. // Dutdı: Ṭutdı İ; dürtdi: dürdi M; yarın: bārī İ.
5006 derdi: ṭurdı İ; oldı ol: vü oldı İ.
5007 diplü iki: iki diplü İ; durur: ṭurur İ. // aġaçlara: aġaçları M.
5008 andan: anda İ. // dutdılar: ṭutdılar İ.
1 Bu beytin ilk dizesinin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5009 pes yuva yapdı: yuva idi İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5010 gerdi: girdi M. // Kendü: Kendü vü A; perde-dār: ber-dār M.
5011 emr: emri M; ḳumı: ḳavmı M; oldı: itdi A, eyledi İ; ḳumı sürdi: eserdi İ.
5012 hīç: hiç A; ḳılmaya kimse: kimse ḳılmaya İ. // cānlu: cānlar İ; hemān: ʿayān İ.
3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5014 dururs ız: ṭurursız İ. // siz: İ nüshasında yoktur.

5015 Başuñuza baṣa baṣa geçdiler
Ol Ebū Bekr-ile bile ḳaçdılar

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler kim meger sen meyl idesin
Seversin sen anı kim eyle dirsin

Didi kim düşmenüm yoḳ andan ulu
Cihānda hem anuñ uş benden ulu

Size ben ṭoġrusını söyledüm ḫoş
İnanmazsız başuñuza baḳuñ uş

Ki her birüñüzüñ başına ṣaçdı
Bir avuç ṭopraġı pes baṣdı geçdi

5020 Baḳarlar her birisi yoldaşına
Ki ṭopraḳlar ṣaçılmışdı başına

Ebū Cehle didiler ḳamu bizde
Ne deñlü var-ısa var ola sizde

Muḥammed cāẕūlıġından bu azdur
Bu resme işler aña kim geñezdür

Segirdürler hemān andan dururlar
Resūlüñ ḥücresine tīz varurlar

A 148b Görürler kim ʿAlī yatmış yirinde
ʿAlī ḳalmış Resūl gitmiş yirinde

5025 Didiler di ʿamuñı ḳanda gitdi
Seni niçün ḳodı ol bunda gitdi

5015 Başuñuza: Başıñuza M.
5016 idesin: idesiñ İ. // Seversin: Seversiñ İ; sen anı kim: anı kim sen M; eyle dirsin: meyl idersin M; eyle: böyle İ; dirsin: dirsiñ İ.
5017 düşmenüm: düşmānum İ. // hem anuñ uş benden: uşda baña andan İ.
5018 ben: çün İ; ḫoş: uş İ. // başuñuza: başıñuza İ; uş: ḫoş İ.
5019 biriñüzüñ: birüñüzüñ A.
5020 birisi yoldaşına: biri yoldaşlarına M. // ṣaçılmışdı: ṣaçılmış-durur İ.
5022 azdur: az-durur M, İ. // işler: işlemek İ; kim geñezdur: geñez-durur M, İ.
5023 dururlar: ṭururlar İ. // Tīz: Tiz A, M.
5025 di ʿamuñı: ʿammuñı di M; ʿamuñı: ʿammuñı İ. // niçün: neyçün A.

Didi kim bilmezem size ve-līkin
Belā gelmese-y-idi olmañ emīn

Geçen ümmetlere inen belādan
Size de inmese-y-di ol ḳażādan

Ḳaḳıdılar didiler ṭoġru söyle
Vegerne öldürürüz añla şöyle

M 146b Bulara iltifāt eylemedi şāh
Dönüben bir daḫı söylemedi şāh

5030 Bu kez ḳılıç çeküp güç eylediler
Di ḳanda gitdi ṭoġrusın didiler

Yirinden ṣıçradı arslan gibi şāh
Resūlu'llāh ḳılıcın çekdi nā-gāh

Hemān-dem ḥamle ḳıldı ḳaçdı küffār
Yüzinüñ üstlerine düşdi küffār

Çıḳuban bir yire dirildi anlar
Ebū Süfyān didi kim iy yārenler

İ 98a Bizüm bu oġlan-ıla yoḳ işimüz
Muḥammeddür bizüm ḳaçdı kişimüz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
5035 ʿUtbe oldı gitdiler öñce delīl
Ger ḳuş olsa dir Muḥammed ol ẕelīl

Yoldaşı-la bulayum ben anları
Aldı gitdi öñce ol azġunları

5026 gelmese-y-idi: gelmeden siz İ.
5027 inmese-y-di: inmesün İ.
5028 ṭoġru: doġrı A. // añla: seni İ; şöyle: söyle A.
5030 Di ḳanda gitdi ṭoġrusın: Ḳanda gitdi ṭoġru söyle İ.
5031 arslan: aṣlan A, M.
5032 üstlerine: üstüne M.
5033 Çıḳuban: Çıḳıban A, M. // yārenler: yarenler A.
5034 Bizüm bu oġlan-ıla yoḳ: Bu oġlanla bizüm yoḳdur İ.
5035 ḳuş olsa dir Muḥammed: Muḥammed ḳuş olsa dir İ.
5036 bulayum: bulalum İ; ben: biz İ; anları: onları A.

Ayaġından dökilen yolda ḳanın[1]
Resūlüñ buldılar anda nişānın

Hem Ebū Bekrüñ izini gördiler
Bildiler şādān oluban sürdiler

Ol maġāra ḳapusına geldiler
Gördiler iz toz belürmez ḳaldılar

5040 Öñce izlerdi bile şeyṭān laʿīn
Pes Ebū Cehl-i laʿīn ṣundı hemīn

A 149a Yaḳasından çeküben depdi anı[2]
Ṣabāḥ oldı Muḥammed n'oldı ḳanı

Vāy sañа ırduñ işimüzden bizi
Sen ayırduñ ol kişimüzden bizi

Didi şeyṭān irte-y-ile yoḳ işüñ
Kim senüñ bunda-durur uşda kişüñ

Ger inanmañ ger ḳıluñ sözüm ḳabūl
Uş maġāranuñ içinde-durur ol

5045 Dir Ebū Cehl-i laʿīn kim vāy sañа
Ger Muḥammed bunda girse görseñe

M 147a Ol örümcegüñ evin yıḳar-ıdı
Bu gögercin yuvadan çıḳar-ıdı

Yāḫud işbu ḳumda iz olur-ıdı
Bir nişānı lā-cerem ḳalur-ıdı

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5037 dökilen: dökülen M. // anda: yolda M.
5038 Bekrüñ: Bekriñ M; gördiler: gördüler M. // oluban: olıban A; sürdiler: güldüler M.
5039 Gördiler: Gördüler M.
5040 Cehl-i: Cehl-ü M; hemīn: elin M.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5041 çeküben: çekiben A, M; depdi: didi A, M.
5043 irte-y-ile yoḳ: ire anı ko İ. // uşda: işde M; durur uşda: ṭurur uş ol İ.
5044 -durur: ṭurur İ.
5045 Cehl-i: Cehl-ü M. // girse: olsa İ.
5046 evin: yuvasın İ.
5047 Yāḫud: Yāḫu A; işbu ḳumda: şu ḳumda bir İ; olur-ıdı: olur idi M. // ḳalur-ıdı: ḳalur idi M, İ.

ʿUtbe didi bildügini ol didi
Sen inanmazsın velī ol söyledi

Ol Ebū Bekr işidür-idi anı
Anlaruñ birbirine didügini

5050 Gördi kāfir geldügini aġladı
Aḳdı yaşları gözinüñ ṣaġladı

İndi Peyġāmber yüzine ṭamdı ol
Kim dizinde yatmış-ıdı ol Resūl

Durdı Peyġāmber didi iy Yār-ı Ġār
N'olduñ aġlarsın gözüñüñ yaşı var

Ḥaḳ Taʿālā gözüñi aġlatmasun
Gözlerüñden acı yaşlar gitmesün

Didi Ṣıddīḳ yā Resūl geldi Ḳureyş
Uş maġāra ḳapusın aldı Ḳureyş

5055 Pes Resūlu'llāh didi olma melūl
Ḥaḳ bizümle göñlüñi ḳılma melūl

Pes Resūlu'llāh yirinden durdı dir
Ol maġāraya bir ayaḳ urdı dir

Bir büyük ḳapu açıldı dir hemān
Bir deñiz var ol yanında bī-kerān

A 149b Bir yanında ol deñizüñ āşikār
Bir çeri ḳonmış oturur bī-şümār

5048 bildügini: bildügüni A.
5050 geldügini: geldügüni A. // yaşları gözinüñ: yaşı gözlerinden İ.
5051 Peyġāmber yüzine: yüzine Peyġāmberüñ M.
5052 N'olduñ: N'oldı İ; aġlarsın: aġlarsıñ İ.
5053 gitmesün: gelmesün M, çıḳmasun İ.
5055 Ḥaḳ: Ḥaḳ Taʿālā M.
5056 Pes: Çün İ; durdı: ṭurdı M, İ. // ayaḳ: ayaġ A.
5057 var ol yanında: göründi anda İ; bī-kerān: bī-kirān A, bī-gümān M.
5058 deñizüñ: deñiziñ M.

Ḳorḳduġumuz olmayısar ʿāḳıbet[1]
Kim ḳıla bize tā ebed ʿināyet

5060 İ 98b İki yalın yüzlü maḥbūb nev-cüvān
Bir gemi sürmiş gelür dir ḫoş revān

Hem zümürrüdden yeşil ḫoş ṭonları
Didi Peyġāmber göricek anları

Ol ḳapudan ger Ḳureyş gire hemān
Bu ḳapudan biz çıḳayuz pes revān

M 147b Bu gemiye biz gireyüz ḳaçayuz
Ol duran leşker ḳatına geçeyüz

Didi Ṣıddīḳ göricek ol leşkeri
Yā Resūla'llāh kimüñdür bu çeri

5065 Didi Peyġāmber Ḥabeş sulṭānınuñ
Leşkeridür ol çeri bilgil anuñ

Tā Ḥabeş iline dek andan hemān
Ḳırḳ iki günlik yol-ıdı bī-gümān

Ol ḳapudan ol Ḳureyş kāfirleri
Dürlü dürlü söylediler her biri

Birbirine uymadı ṭaġıldılar
Āḫirinde re'yi böyle ḳıldılar

Kim varalar Mekkeye yine hemān
Döndiler maġbūn u maḥrūm bī-gümān

---

1 Bu beyit A ve İ nüshasında yoktur.
5060 yalın: yalıñ İ; nev-cüvān: cüvān M. // gelür dir: gelürler İ.
5061 zümürrüdden: zümürrütden A, M; ḫoş ṭonları: köpükleri A, M. // anları: buları A, oları M.
5062 çıḳayuz: çıḳaruz A, çıḳavuz İ; revān: hemān İ.
5063 gireyüz ḳaçayuz: girevüz ḳaçavuz İ. // duran: ṭuran İ; geçeyüz: geçevüz İ.
5065 bilgil: belki İ.
5066 iline dek: ilinüñ M.
5067 dürlü söylediler her biri: söylediler her birleri M.
5068 uymadı: uymadılar İ.
5069 Döndiler maġbūn maḥrūm: Döndüler maḥrūm u maġbūn M.

5070 İlle İblīs ḳatı yandı aġladı
Gitmeñüz uş bunda-durur ol didi

Çoḳ yolındı yırtuban yüzin gözin
Kimse inanmadı dutmadı sözin

Nā-murād oldı peşīmān her biri
Mekkeye döndi Ḳureyş kāfirleri

Ol maġāranuñ içinde ol Resūl
Ḳaldı üç gün ol Ebū Bekr-ile ol

Ol Ebū Bekrüñ ḳızı Esmā benām
Her gün ol yapunması-y-ıla ṭaʿām

5075 Getürürdi anlara yirler-idi
Kimse ṭuymasun bizi dirler-idi

A 150a Çünki dört gün oldı ṭaşra çıḳdılar
Bir çōbān durur yaḳında baḳdılar

Ṣıddīḳuñ azād olınmış ḳulı-dı[1]
Hem Ḳuheyra oġlı ʿĀmirdi adı

Didi Peyġāmber berü gel yā ġulām
Var ʿAlīye bizden iletgil selām

Di kim uşda intiẓāruz sañа biz
Tīz Ebū Bekrüñ evine varasız

5080 M 148a Üç deve-y-le bir ḳulavuz alasın
Sen bile tīzcek buraya gelesin

5070 İlle: İllā M; İlle İblīs: İblīs anda İ. // Gitmeñüz uş bunda-durur: Uşda bunda ṭurıyor İ.
5071 yüzin gözin: daḥı yüzin M; yırtuban: yırtdı İ. // dutmadı: ṭutmadı İ.
5072 oldı: andan İ.
5074 Bekrüñ: Bekriñ M. // ol yapunması-y-ıla: yapunması ile virdi İ.
5075 Getürürdi anlara: Getütürler ṭaʿām M; yirler-idi: yirler idi İ. // bizi: bunı İ; dirler-idi: dirler idi M, İ.
5076 durur: ṭurur İ.
1 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
5077 Ṣıddīḳuñ: Ebū Bekrüñ İ. // oġlı: oġlu M, İ.
5078 iletgil: eylegil İ.
5079 Di: Didi M, İ. // Tīz: Tiz M; Bekrüñ: Bekriñ M.
5080 deve-y-le: deve hem İ; alasın: alasız M, İ. // bile tīzcek buraya: bilesince yine tīz İ; gelesin: gelesiz M, İ.

Vardı didi ḫurrem oldı pes ʿAlī
Tīz develerle ḳulavuz ol velī

Ḥāżır itdi aldı vardı anda ol
Gördi anı öpdi ḳoçdı ol Resūl

Didi dön sen Mekkeye var yā ʿAlī
Durġıl anda emr olınca yā velī

Tā ki Ḥaḳdan emr olıcaġaz bañа
Sen gelesin nāme göndürem sañа

5085 İ 99a Bir deveye bindi Peyġāmber hemān
Bindi Ṣıddīḳ hem birine ol zamān

Birine bindi ḳulavuz gitdiler
Ol Medīne yolına ʿazm itdiler

Ol yañadan ol Ḳureyş azġunları
Geldiler bir yire hem melʿūnları

Bildiler Peyġāmberüñ n'itdügini
Ol Medīne şehrine gitdügini

Pes ṭanuşdılar didiler n'idelüm
Duruñ imdi ardlarınca gidelüm

5090 Ḳanda-y-ısa ardlarından yitelüm
Öldürelüm ikisinde dutalum

Duruban her biri girdi yaraḳa[1]
Hemān-dem gördiler geldi Sürāḳa

5081 ḫurrem: İ nüshasında yoktur; pes: çün M. // Tīz: Tiz A, M; ḳulavuz: ḳulaġuz İ; velī: velīye İ.
5082 anda: İ nüshasında yoktur. // Resūl: İ nüshasında yoktur.
5083 dön sen: dönsün M. // Durġıl: Varġıl İ; olınca: olunca A, M.
5084 bañа: sañа M. // göndürem: gönderem A.
5085 Ṣıddīḳ hem: hem Ṣıddīḳ İ.
5086 ḳulavuz: ḳulaġuz İ. // yolına: yoluna A, M.
5087 ol: pes İ. // bir yire hem: dir bir yire İ.
5089 Pes ṭanuşdılar didiler: Danışdılar didiler kim İ. // Duruñ: Ṭuruñ İ.
5090 ardlarından: artlarından İ. // dutalum: ṭutalum İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5091 Duruban: Ṭuruban İ; yaraḳa: yaraġa İ.

Ḳarşu vardılar didiler iy ulu
Gör ki bu biz niçe olduḳ ḳorḳulu

A 150b Mekkeden ḳaçdı Muḥammed gitdi ol
Ol Medīne şehrine dir dutdı yol

Ḳorḳduġumuz iş olısar ʿāḳibet
Kim çeri dirüp geliser ʿāḳibet

5095 ʿArablar cemʿ idüp gele yabāndan[1]
Ḳamusı oḳ atalar bir kemāndan

Oġlumuz uşaġumuz ola esīr
Ḳırıla ulu kiçi bernā vü pīr

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

M 148b Ne virürsiz didi bañ Sürāḳa
Ki yitem añ varmadın ıraḳa

Kesem başın ḳatuñuza getürem
İkisinüñ daḫı işin bitürem

Didiler virelüm on nāmudār at
Ki kimde var-ısa sañ yarar at

5100 On deve daḫı yigit ḳızıl tülü[2]
Hem gümiş on biñ direm uş iy ulu

Bizüm hem şāhumuz ol serverümüz
Sañ nöker olalum hem varumuz

Çünki bu sözi işitdi ol laʿīn[3]
Dāvūdī geydi zirih dir pes hemīn

5092 bu: M nüshasında yoktur; ḳorḳulu: ḳorḫulu A.
5093 dutdı: ṭutdı İ.
5094 Ḳorḳduġumuz: Ḳorḳduġımız M. // dirüp: dirip A; geliser: gelesiz M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5095 idüp: olup İ.
5096 uşaġumuz: uşaġımuz M, İ. // bernā vü pīr: pīr ü nā-pīr İ; bernā: bürnā A, M.
5098 işin: işün M.
2 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
5100 yigit: yigin İ, biñ M; tülü: tüylü İ. // Hem: Kim İ.
5101 şāhumuz: şāhımuz M; serverümüz: serverimüz M, İ. // hem: hep İ; varumuz: varımuz M, İ.
3 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
5102 Çünki bu sözi işitdi: Çün işitdi bu sözi İ. // zirih: zīra M; zirih dir pes: zırhın ol İ.

Ḳuşanup bir ḳılıç hindī biline
Ki ḫaṭṭī-nīzesin aldı eline

Bir adlu atına bindi hemān ol
Resūle ḳaṣd idüp oldı revān ol

5105 Beġāyet ḳaṣd idüp cehd itdi gitdi
Resūlu'llāha bir yazıda yitdi

Ebū Bekir baḳuban gördi anı
Sürāḳa geldi kāfir pehlevānı

Didi kim yā Resūla'llāh Sürāḳa
Gelüp yitdi ḳatı girmiş yaraḳa

Ki müşriklerde ulu pehlevāndur
Bugün devrinde ol ṣāḥib-ḳırāndur

Resūlu'llāh göricek didi anı
Eger ol-ısa şirküñ pehlevānı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5110 A 151a, Ben Muḥammedven Resūlu'llāh yaḳīn
İ 99b Hem Ḥabību'llāh benem ol sen emīn

Pes yüzin gökden yaña dutdı hemān
Bir duʿā oḳıdı anda ol zamān

Çünki Peyġāmber duʿā ḳıldı hemīn
Bir ṭaşuñ üstinde-y-idi ol laʿīn

Pes Resūle āteş-i sūzān gibi
Ḥamle ḳıldı bir ḳuṭuz arslan gibi

5103 hindī: hindū A; bir ḳılıc hindī: hindī ḳılıcın İ. // ḫaṭṭī: ḥaṭṭ İ.
5104 adlu: atlu M; ol: dem İ. // ol: hem İ.
5105 ḳaṣd idüp cehd: cehd idüp ḳaṣd İ. // yazıda: yazuda M, yazuda İ.
5106 Bekir: Bekri M; baḳuban: baḳıban A, M; baḳuban gördi: yaḳīn çün bildi İ; pehlevānı: pehlüvānı M.
5108 de: de ol A.
5109 Resūlu'llāh: İ nüshasında yoktur. // ol: o İ; şirküñ (Berlin 136a): müşrik A, M, İ.
5110 Ben Muḥammedven: Benven Muḥammed hem İ. // ol sen: olsam İ.
5111 dutdı: döndi M.
5112 üstinde-y-idi: üstünde-y-idi A, M, İ.
5113 ḳuṭuz: ḳuduz İ; arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ.

M 149a Ḳaṣd ḳıldı Muṣṭafānuñ ḳanına
Çün yaḳın geldi irişdi yanına

5115 Pes Resūlu'llāh didi ṭutġıl i ṭaş
Dört ayaġın atınuñ yutġıl i ṭaş

Ol laʿīnüñ atını ṭaş dutdı dir
Dört ayaġın dizine dek yutdı dir

Gördi deprenmez atı indi laʿīn
Sürdi şebde-y-le Resūle ol hemīn

Buṭına dek ḳurıdı ayaḳları
Hem ḳurıdı şebdede barmaḳları

Gevdesinde ḳalmadı bir ṣaġ ṭamar
Ḳurıdı sızdı süñügi yaġ ṭamar

5120 Çünki Peyġāmber anı gördi hemān[1]
Depdi bargīrin yola oldı revān

Pes Sürāḳa baḳdı feryād eyledi
Yā Muḥammed ben bilürem sen didi

Kim kerīmsin hem raʾūfsın hem raḥīm
Kim saña yavuzlıḳ itse şöyle kim

Sen aña eylük idersin bilürem
ʿAfv ḳıl ben daḫı tevbe ḳıluram

Hem dīnüñe girürem ḳılġıl ḳabūl
Key ṣaḳın-ġadr itmegil didi Resūl

5115 yutġıl: yudġıl A, yolġıl M.
5116 dutdı: ṭutdı M, İ. // Dört ayaġın dizine dek yutdı dir: Sürdi şebdeyle Resūle ol hemīn M; yutdı: yuddı A.
5117 şebde-y-le: şebdesin İ; ol: pes İ.
5118 Buṭına: Budına A, Buduna M.
5119 Ḳurıdı: Ḳurudu M; yaġ: yoḳ İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
5120 bargīrin: devesin İ.
5122 Kerīmsin: Kerīmsiñ İ. // itse: idse M.
5123 eylük: eylik M; idersin: idersiñ İ.
5124 girürem: gireyüm M; ḳılġıl: ḳılḳıl M. // ġadr: ʿöẓr A, M; didi: sen yā İ.

5125 Didi ġadr itsem yine ḳādir-durur
Tañrıñ işidür sözüm ḥāżır-durur

Didi imdi bir-durur digil Ḫudā
Hem Resūlu'llāh dururdı Muṣṭafā

A 151b Didi heyhāt ḳorḳdı mı ṣanduñ beni
Ḳorḳmazam illā ṣınaram ben seni

Çıḳrığı öñinde ʿavretler diye
Kim Sürāḳa ḳorḳdı diyü söyleye

İllā bu kez raḥm ider-iseñ baña
Hīç taʿāruż itmeyem daḫı saña

5130 And içer hem kendünüñ ol Lātına
Pes Resūl buyurdı bindi atına

Depdi atını revān oldı yola
Döndi didi yā Muḥammed dur hele

M 149b Terkeşümden uşda bir oḳ al bile
Yolda çōbānlar göre oḳı bile

Ḳaç deve ḳoyun gerekse diyesin
Vireler yā binesin yā yayasın

Didi Peyġāmber yöri var biz saña
Ḥācetümüz yoḳ-durur hīç nesneñe

5135 İ 100a Çün Müsülmān olmaduñ var yoluña
Ḥācetümüz yoḳ saña yā māluña

5125 ġadr: ʿöẓr A, M; yine: M nüshasında yoktur. // Tañrıñ işidür sözüm: Tañrınuñ işi-durur M, Tañrı bilür ḥālümi İ.
5127 ḳorḳdı: ḳorḳdu M.
5128 Çıḳrığı: Çıġrığı İ; diye: dise İ. // ḳorḳdı: ḳorḳdu M; söyleye: söylese İ.
5129 Hīç: Hiç A; taʿāruż: taʿarruż İ; daḫı: ayruḳ M.
5130 hem: M nüshasında yoktur; kendünüñ ol: kendü özinüñ İ.
5131 dur: ṭur İ.
5132 uşda bir oḳ: uş bir oḳu M.
5133 binesin: binesiñ İ; yayasın (Berlin 136b): yiyesin A, M.
5134 Ḥācetümüz: Ḥācetimüz İ; hīç: hiç A.
5135 Müsülmān: Müslimān M; var: va M. // yoḳ saña yā: yoḳdur saña M.

Döndi Peyġāmber revān oldı gider
Ol Sürāḳa durdı endīşe ider

Ol atınuñ ayaġı batan ṭaşı
Baḳdı gördi ṭañladı key ol işi

Seng-i mermerdür ne tīşe ne teber
Ne külünk ḳılmaz eṣer ẕerre ḳadar

İşbu fikrüñ baḥrına ṭalmış-iken
Ol bu ḥikmetde ṭaña ḳalmış-iken

5140 Çıḳageldi nā-geh İblīs-i laʿīn
Sāl-ḫurde bir pīre dönmiş hemīn

Elinde bir ʿaṣā bükmiş bilini
Ṭayanuraḳ gider dutmış yolını

Didi iy pīr ne yirdendür gelişüñ
Didi kim Mekkeden var mı bilişüñ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi andan ne vaḳt gitdüñ didi dün
Yalan söz dirsin iy pīr didi niçün

A 152a Ben işbu ḳuş gibi yügrük at-ıla
Ki üç gündür sürerem ḳuvvet-ile

5145 Güç-ile şimdi yitdüm sen ḫo pīrsin
Żaʿīf bir günde ne geldüñ ne dirsin

Didi senden yolı ben yig bilürem
Derelerden depelerden gelürem

5136 durdı: ṭurdı İ.
5137 ayaġı: ayaġına İ; ṭaşı: daşı M. // key: M nüshasında yoktur.
5138 Seng-i: Ṣanki M, İ; tīşe: tīr ü İ. // eṣer: aña M; ḳadar: eṣer İ.
5139 İşbu fikrüñ baḥrına: Çünki bu fikri sırrına İ; fikrüñ: fikriñ M.
5140 nā-geh: tā kim M, İ; İblīs-i: İblīs-ü A, M. // pīre: pire A.
5141 dutmış: ṭutmış İ; yolını: yolunu M.
5142 ne yirdendür: niredendür M. // Mekkeden: Mekkede İ.
5143 andan ne vaḳt: ne vaḳitden M; gitdüñ: geldüñ M. // söz dirsin: Söylersin İ; didi: sen M; didi niçün: ne içün İ.
5144 ḳuvvet: bu at İ.
5145 Güç-ile: Gücülce M; yitdüm: yitdim M; ḫo: ḫod M. // bir: pīrsin M; geldüñ ne dirsin: deñlü gidersin M.

Ve-līkin vir ḫaber kim neyledüñ sen
Muḥammedle işideyüm anı ben

Sürāḳa didi anı görmedüm hīç
Nişānına daḫı hem irmedüm hīç

M 150a Didi İblīs aña niçün yalanı
Ki söylersin utanmazsın sen anı

5150 Ki bir ḳavmuñ ulusı serverisin
Ṣayılu biñ ere ser-leşkerisin

Uş Muḥammedle Ebū Bekrüñ izi[1]
Ḳorḳduñ anlardan yalan didüñ sözi

Sürāḳa didi niçün ḳorḳmayam ben
Göreydüñ ger atum ayaġını sen

Niçesi işbu ṭaşa batmış-ıdı
Ki tā dizine degin dutmış-ıdı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Güldi şeyṭān didi hāy hāy sen anı
Bilme misin ben bilür ṣandum seni

5155 Kim Muḥammed ġāyet ulu cāẕūdur
Ḳamu cāẕūlaruñ ol üstādıdur

Günde bir kez illā bir siḥri geçer
Her ne dilerse ḳılur ḳahrı geçer

5147 vir: bir İ; Ve-līkin vir ḫaber kim neyledüñ: Velī kim neyledüñ virgil ḫaber M.
5148 hīç: hiç A. // hem: İ nüshasında yoktur.
5149 niçün: neyçün A. // söylersin utanmazsın: söylersiñ utanmazsıñ İ.
5150 bir: bu İ. // Ṣayılu: Ṣayılur İ; ere: ere sen M; ser-leşkerisin: leşkerisin M.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
5151 Muḥammedle: Muḥammed uş İ; Bekrüñ: Bekriñ M. // yalan: yala M.
5152 niçün: neyçün A; ḳorḳmayam: ḳorḳaram M. // Göreydüñ ger: Göreyidüñ İ.
5153 dutmış: batmış İ.
5154 hāy: kim İ.
5155 cāẕūdur: cāzūdur M, cāẕū-durur İ. // cāẕūlaruñ: cāzūlaruñ M; üstādıdur: üstāẕıdur A, M, üstāẕı-durur İ.
5156 illā: öyle İ.

Şimdi geçdi uş bugünki nevbeti
Daḫı siḥr itmege irmez ḳudreti

Şol ḳadar söyledi ol melʿūn aña
Döndi yine uydı ol maġbūn aña

Ḳaṣd ḳıldı ol laʿīn düşdi yine
Ol Resūl-ile Ebū Bekr ardına

5160 İ 100b Çapdı atın sürdi yine ol laʿīn
Çün Resūlu'llāha irişdi yaḳın

A 152b Baḳdı gördi ol Ebū Bekr ardına
Didi kim geldi Sürāḳa uş yine

Şebdesini ṭoġru dutdı ol laʿīn
Ol Resūlüñ gögsine sürdi hemīn

Muṣṭafā didi ki iy ġaddār yine
ʿAhdi ṣıduñ mı sen iy mekkār yine

Pes Sürāḳa döndi didi uşbu pīr
Kim seni cāẕū-durur key ulu dir

5165 İllā günde bir keret siḥri geçer
Şimdi geçdi nevbeti dut kim ḳaçar

M 150b Didi Peyġāmber kim ol şeyṭān-durur
Dutma sözini seni ol azdurur

Dön girü yoġ-ısa evvelden ḳatı
Ḥaḳ dutar sini görürsin ḥikmeti

5157 bugünki: bugünkü M; geçdi uş bugünki: işbu gündeki İ. // siḥr: siḥri İ; ḳudreti: nevbeti İ.
5158 Döndi: Döndü İ.
5159 ol laʿīn düşdi yine: döndi ol azġūn aña İ.
5160 Çapdı atın sürdi yine: Çıḳdı yine sürdi atın İ.
5161 gördi: döndi İ. // uş: ol İ.
5162 ṭoġru: doğrı A.
5163 ki: kim İ. // ʿAhdi ṣıduñ mı sen: ʿAhdüñi ṣıduñ mı İ.
5164 cāẕū: cāzū M.
5165 dut: ṭut İ, dön M.
5166 Dutma: Ṭutma İ; sözini: sözüni A, M, İ.
5167 girü: giri M; ḳatı: giri M; yoġ-ısa evvelden: yoḳsa ol günden İ. // dutar: ṭutar İ; sini: seni M, İ; görürsin: görürsiñ İ.

Pes Sürāḳa didi heyhāt sen bu kez[1]
Ḳurtarımazsın elümden cān bu kez

İşbu resme yazıda sen yaluñuz
Uş direm saña sözümi yüz-e-yüz

5170 Öldürürem ben seni didüm saña
Her ne siḥrüñ var-ısa sen it baña

Bunı didi ḥamle ḳıldı ol laʿīn
Pes Resūlu'llāh didi dut iy zemīn

Ol itüñ fi'l-ḥāl atını dutdı yir
Dizlerine dek ayaġın yutdı yir

Elleri ayaḳları hem ḳurıdı
Depdi Peyġāmber devesin yöridi

Pes Sürāḳa çaġırup ḳıldı fiġān
Yā Muḥammed el-emān dir el-emān

5175 Maʿbūduñ ḥaḳḳı ki ṭaparsın añа
Gel kerem ḳıl bu keret yine bañа

And içeyüm kim yine ben dönmeyem
Kimseye gördüm dimeyem dınmayam

Kim zīrā gördüm dir-isem ʿār olur
Ḳorḳdı andan dirler adum ḫōr olur

A 153a Hem bu pīri pāre pāre ḳılayum
Kim beni azdurdı yoldan bu leʾīm

---

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
5168 Ḳurtarımazsın: Ḳurtaramazsıñ İ.
5169 yazıda sen: yazudasıñ İ. // saña sözümi: sözümi saña İ.
5170 var-ısa: var ise M, İ; sen it: it sen M, itgil İ.
5171 dut: ṭut İ.
5172 dutdı: İ nüshasında yoktur; yir: yire İ. // yir: dir M, yer İ.
5173 ḳurıdı: ḳurudu M. // yöridi: yörüdü M.
5174 dir: u M, İ.
5175 ḥaḳḳı ki: ḥaḳḳına İ. // bu keret yine: yine bu keret İ.
5176 içeyüm: içeyim A. // dimeyüm: dimeyüm A.
5177 Kim zīrā: Kimseye M. // andan dirler: dirler andan İ.
5178 bu: o M; bu: İ nüshasında yoktur.

Pes işāret ḳıldı Peyġāmber hemīn
Kim ḳodı atı ayaġını zemīn

5180 Döndi gitdi pes Sürāḳa yolına
Gitdi Peyġāmber Medīne iline

Bir iki gün gice gündüz gitdiler
Bir ṣulu otlu dereye yitdiler

Gördiler bir ḫayme durur ḳurılu
Çevresi çayır çemen otlu ṣulu

Anda bir ʿavret var-ıdı key ʿazīz
Ümm-i Maʿbed adı hem kendü temīz

M 151a Ḳatı cömerd-idi ḳonuḳcı-dı ol
Yoldan azmışlara gösterürdi yol

5185 İ 101a Anuñ-ıdı ḫayme içinde durur
Geldi Peyġamber ḳapuya çün görür

Var-ıdı bir yavuz iti durdı ol
Çün Resūli gördi ḳarşu vardı ol

Ḳuyruġın bular yire yüzin sürer
Yatdı yolanur toza gözin sürer

Pes Resūlu'llāh gelüp virdi selām
Durdı ol ḫatun kişi ḳıldı ḳıyām

Baḳdı Peyġāmber cemāline ṭaña
Ḳaldı ḥüsninde kemāline ṭaña

5190 Ḫoş ḳoḫusı cānına ḳıldı eṣer
Didi yā Rab bu melek midür meger

5180 yolına: yoluna A. // iline: şehrine M.
5181 ṣulu otlu: otlu ṣulu M.
5182 Gördiler: Gördüler M; durur: ṭurur İ.
5183 ʿavret: ḫatun İ. // Maʿbed: Maʿbūd M.
5184 cömerd: cömer İ.
5185 idi: ile İ; durur: ṭurur İ.
5186 Var-ıdı: Var idi İ; durdı: ṭururdı İ. // vardı: sürdi İ.
5187 bular yire: yolar yola İ. // yolanur toza: yuvarlanur yüzin M, yuvalanur yire İ.
5188 gelüp: kelbe İ. // Durdı: Ṭurdı İ; ol ḫatun kişi: ḫatun kişi ol İ.
5189 ḥüsninde: ḥüsnünde A, ḥüsnüne İ.
5190 ḳoḫusı: ḳoḳusı İ; cānına ḳıldı: ḳıldı cānına İ.

Yā "ṣabīḥe'l-vechi"[1] didi ḫoş būyuñ
Niçe gökçekdür yüzüñ yāḫud ḫūyuñ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ne yirdensin niredendür gelişüñ
Virişüñ var mı bunda yā alışuñ

Resūlu'llāh didi ḳandan olursam
Ḳatuña geldüm uş ḳandan gelürsem

Ṭaʿāmuñ var-ısa bir pāre görgil[2]
Ki ḳarnumuz ḳatı açıḳdı virgil

5195 A 153b Didi ʿavret iy gökçek yüzlü mihmān
Saña lāyıḳ-durur cān olsa ḳurbān

Ve-līkin ḥālümüzi añla bil dir
Ki ġāyet ḳızlıġ oldı işbu yıl dir

Ṭaʿāmum yoḳ-durur hīç evde görgil
Resūl didi südüñ var-ısa virgil

Didi ot yoḳ aruḳladı bu ḳoyun
Südi nirden virür hīç bulmaz öyün

Resūl didi nedür şol baġlu ḳoyun[3]
Didi rencūr-durur ol yimez öyün

5200 Resūlu'llāh didi ṣaġayum anı
Didi anuñ ne eti var ne cānı

---

1 "Parlak ve güzel yüzlü" anlamında Arapça bir sözdür.
5191 ṣabīḥü'l-vechi: ṣabā'l-vech M; ḫoş būyuñ: buyuruñ İ. // yāḫud: yāḫu İ.
5192 Ne yirdensin niredendür: Niredensin ne yirdendür İ. // bunda: nide İ.
5193 olursam: gelürsem M, İ. // gelürsem: olursam M, İ.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5194 görgil: virgil M. // virgil: görgil M.
5195 iy: eyā İ.
5196 bil dir: bildür M. // ḳızlıġ: ḳızlıḳ M, İ.
5197 hīç: hiç A; hīç evde: evde hīç İ. // virgil: vergil M.
5198 yoḳ aruḳladı bu: yoḳ-durur aruḳladı İ. // Südi nirden virür hīç bulmaz: Didi rencūr-durur ol yimez İ.

3 Bu beyit M ve İ nüshalarında yoktur.
5200 anuñ: bunuñ İ.

Nirede buldı süd kim vire sañа
Resūl destūr virürseñ didi bañа

M 151b Ṣaġayum anı Ḥaḳḳuñ ḳudretini
Teferrüc eylegil gör niʿmetini

Didi uşda ḳoyun var-ısa südi
Boġazla yoġ-ısa yaḳayam odı

Resūlu'llāh didi iy ḫaste ḳoyun
Bañа Peyġāmberem gel virgil öyün

5205 Hemān çekdi ḳazuġını ḳopardı
Resūlu'llāh ḳatında durdı vardı

Ayaġı üzre durmaġa mecāli
Yoġ-ıdı yatıcaḳ ḳalḳmaġa ḥāli

Resūlu'llāh eli birle ḳoyunı
Ṣıġadı arḳasından dutdı anı

Eli tā kim cicigine varınca
Cicikleri büyüdi el urınca

Ḳoyun hem semredi bir ḳoça döndi
Cicikleri büyüdi yire indi

5210 Hemān bir çeşme gibi çıḳdı südi
Revāne oldı yirde aḳdı südi

Ḳoyuncuḳ çünki işbu ḥāli gördi
Resūl ayaġına yüzini sürdi

5201 süd kim: kim süd M; kim: ki İ; süd: İ nüshasında yoktur. // Resūl destūr virürseñ didi: Resūlu'llāh idersen destūr virgil İ; bañа: añа A, M.
5202 Ḥaḳḳuñ: Ḥaḳuñ M. // niʿmetini: Ḥaḳḳuñ ḥikmetini İ.
5203 uşda: işte İ. // yaḳayam: yaḳayum İ; yoġ-ısa yaḳayam: yoḳsa ben yaḳam İ.
5204 gel: kim M.
5205 ḳazuġını: ḳazuġun İ. // ḳatında durdı: ḳatına ṭurdı İ.
5206 durmaġa: ṭurmaġa İ. // ḥāli: mecāli M; yatıcaḳ ḳalḳmaġa: otlayacaḳ diñle İ.
5207 dutdı: ṭutdı İ; anı: onı A.
5208 cicigine: bicigine M. // Cicikleri: Bicikleri M; urınca: urunca A, M.
5209 semredi: semridi M; bir: İ nüshasında yoktur. // Cicikleri: Bicikleri M.
5210 çıḳdı (Berlin 138b): aḳdı A, indi İ. // yirde: yire M; aḳdı: indi İ.
5211 Ḳoyuncuḳ: Ḳoyuncaḳ M; çünki: çünkim İ. // yüzini: yüzüni A, İ, yüzünü M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

A 154a Söyledi pes bir-durur Allāh didi
İ 101b Bī-gümān sensin Resūlu'llāh didi

Ümm-i Maʿbed gördi ḥayrān oldı ol
Pes niçesin didi ańa ol Resūl

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳoyunuńa sen olġıl gel muvāfıḳ
Muḫālif olma olursın münāfıḳ

5215 Didi niçün muvāfıḳ olmayam ben
Ki gördüm muʿcizātı böyle rūşen

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Pes Müsülmān oldı iḳrār itdi ol
Hem duʿā ḳıldı ańa ol-dem Resūl

Pes didi bir ḳap vir iy māder bańa
Süd ṣaġayam bu ḳoyuncuḳdan sańa

Pes didi bir ḳap getürdi cāriye
Ṣaġdı süd ṭoldurdı virdi ḳarıya

M 152a İçdi ḳarı bir daḫı ṣaġdı Resūl
Virdi pes Ṣıddīḳa anı içdi ol

5220 Ṣaġdı virdi bir daḫı içdi delīl
Bir daḫı virdi çōbāna şöyle bil

Anlaruñ çün göńlini ḫoş eyledi[1]
Ṣońra ṣaġdı kendüsi nūş eyledi

5212 bir-durur: birdür İ.
5214 sen olġıl gel: gel olġıl sen M; Ḳoyunuńa sen olġıl gel: Ḳoyunuńla gel olgıl sen İ. // olursın: olursun M, olursıń İ.
5215 niçün: neyçün A.
5216 Pes Müsülmān: Müsülmān İ; Müsülmān: Müslimān M; itdi: eyledi M, İ.
5217 Pes didi bir ḳap vir iy: Bir ḳap vir didi iy İ; māder: māẕer A, M.
5218 didi: varup İ.
5220 bir: İ nüshasında yoktur.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5221 göńlini: göńlüni A, göńlünü M.

Allāha şükr eyledi ḳıldı ṣenā
Ol ḳarıcuġa daḫı ḳıldı duʿā

Ol ḳarıcuḳ didi bi'llāh yā Resūl
Bir daḫı ṣaġġıl erüm-çün içe ol

Yoġsa ol südi ciciklerinde ḳo
Kim gelicek ṣaġam içe tāze o

5225 Pes Resūlu'llāh ana südi didi
Ḥaḳ bize cennet içinden virbidi

Her kişinüñ bu süde irmez eli[1]
Yā nebī ṣaġar bu südi yā velī

Kim bu dünyā südlerinden bu degül
Niçe-durur ṭuʿmeni gördüñ mi ol

Didi ʿömrüm olduġınca görmedüm
Ben bu resme ṭatlu süde irmedüm

A 154b Ḥaḳ nebīsin yā Resūl girçek-durur
Kim sözüñ ṭoġru yüzüñ gökçek-durur

5230 Bir ulu ḳap daḫı getürdi Resūl
Ṣaġdı ṭoldurdı anı gizledi ol

Pes Resūlu'llāh didi virem sañа
Ger erüñ mü'min olursa vir añа

Olmaz-ısa südi añа virmegil
Kāfire bu süd ḥarāmdur şöyle bil

5223 içe: didi M; erüm-çün: erüm çoḳ İ, erim-çün M.
5224 Yoġsa: Yoḫsa M, Yoḳsa İ; südi: südü M; ciciklerinde: biciklerinde M. // içe tāze o: añа anı ḳo M.
5225 ana: añа A. // Ḥaḳ size cennet içinden virbidi: Yā nebī ṣaġar bunı yāḫud velī İ; virbidi: viribidi M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5226 südi: südü M.
5227 ṭuʿmeni: ṭadını İ; durur: gördüñ M; gördüñ mi: kim görür M.
5228 olduġınca: olduġunca M. // süde irmedüm: süd hīç içmedüm İ.
5229 nebīsin: nebīsiñ İ.
5230 ṭoldurdı anı: anı ṭoldurdı M.
5231 virem: didüm A, M, direm İ.

Ger Müsülmān olmasa hem sen aña
Kim ḥarāmsın degmesün ṣaḳın saña

Anuñ hem ḳonşılıġında orada[1]
İki ḫatun var-ıdı ol derede

5235 Birinüñ adı Ġazālu'l-vādī-di
Ümm-i Mezīd hem birisinüñ adı

M 152b Ol Ġazālu'l-vādī ġāyet ḫūb-ıdı
Ol zamān içinde ḫoş maḥbūb-ıdı

İkisinüñ daḫı ḳulları mālı[2]
Çoġ-ıdı kim ḳatı yaḫşi-di ḥāli

Bu Ġazālu'l-vādī dir bir ḳulına
Baḳ şol Ümm-i Maʿbed ivi yolına

Kim tütün tüter ḳonuḳ geldi meger
N'itsün ol bī-çāre geldi-se eger

5240 İ 102a Durġıl işbu bir ṭulum yaġı götür
Kim yidürsün ḳonuġa aña yitür

Aldı ḳul ol yaġı yola girdi dir
Uġradı Ümm-i Mezīde gördi dir

Ṣordı kim ḳanda iledürsin bunı
Didi sittīm göndürüp-durur bunı

Ümm-i Maʿbed ivine gelmiş ḳonuḳ
Didi kim ol miskīnüñ nesnesi yoḳ

5233 Müsülmān: Müslimān M; olmasa: olmaya İ. // ḥarāmsın: ḥarāmsıñ İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
5234 ḳonşılıġında: ḳonşuluġından İ.
5235 Ġazālu'l-vādī-di: Ġazālu'l-vādī-y-idi A. // Ümm-i: Ümm-ü M.
5236 ḫoş: ol A; ḫoş maḥbūb: maḥbūbe M.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5238 Ġazālu'l-vādī dir: Ġazālu'l-vād dir imdi İ. // şol Ümm-i Maʿbed ivi yolına: Bu Ümm-i Maʿbedinüñ evine İ.
5240 Durġıl: Ṭurġıl İ; ṭulum: tulum A, M. // ḳonuġa aña: ḳonuġuna al M.
5241 ḳul ol: ol ḳul M.
5242 iletürsin: iletürsiñ İ. // sittīm: sidüm M, seyyidüm İ; göndürüp: gönderüp A, M.
5243 ivine: evine M. // miskīnüñ: miskinüñ A, M.

Bir ṭulum yaġdur iledürem bunı[1]
Kim ḳonuġına yidüre ol anı

5245 Bir ḳulına didi oldur sen daḫı
Bir ṭulum uş bal vireyüm ben daḫı

A 155a Kim yidürsin bu gice mihmānına
Durdı ol ḳul daḫı düşdi yanına

Ol ṭulumları iletdiler aña
Didiler sittī selām virdi saña

Didi yidürsin bunı mihmānına
Kim ḳonuḳ gelmiş bu gice yanına

Ümm-i Maʿbed aldı ol ṭulumları
Kendü ḳabına boşaltdı anları

5250 Virdi boş ol ḳullaruñ ellerine
Aldı gitdi her biri yollarına

Çünki ḳullar evlerine vardı dir
Ol Ġazāle ol ḳulına ṣordı dir

Didi n'itdüñ didi iletdüm aña
Alḳış itdi ḫoş duʿā ḳıldı saña

M 153a Ol Ġazāle baḳdı gördi ṭulumı
Ṭopṭolu yaġ didi gör ol ḳulumı

Kim iletmemiş bu yaġı ol aña
Ḳaḳıdı didi yalan dirsin baña

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5245 ḳulına: ḳuluna A, İ; ol dur: ol M; didi: didi kim İ; ol dur: ṭur İ. // uş bal vireyüm ben: bal vireyüm hem ben M.
5246 yidürsin: yidürsün İ. // Durdı: Ṭurdı İ; düşdi: düşdi anuñ M; daḫı düşdi: düşdi anuñ İ.
5247 ṭulumları: tulumları A, M. // sittī: seyyidi M, seyyide İ; virdi: ider M, itdi İ.
5248 yidürsin: yidürsün İ. // yanına: evine M.
5249 ṭulumları: tulumları A, M. // Kendü: Kendi M, İ; anları: onları M.
5250 ol ḳullaruñ: tulumları M; ol ḳullaruñ ellerine: getürdi ḳullarına İ.
5251 ol: hem M.
5252 Didi: Didi kim A, M. // ḫoş: çoḳ İ.
5253 gör ol ḳulumı: gördi tulumı M; ṭulumı: tulumı A. // gör ol: görüñ İ.
5254 didi yalan dirsin: dirsin yalan didi A, didi yalan dirsiñ İ.

5255 Kim bu ṭulum ṭopṭolu uş yaġ-durur
İllā ol yaġdan bu ṭatlu aġ-durur

Ḳoḳusı ḳılur bunuñ cāna eṣer
Ol ḳonuġuñ yaġı var-ıdı meger

Yaġumuz yirine ṭoldurmış bize
Yaġı yigligini bildürmiş bize

Keşke ḳandandur bu yaġı bilseyüz
Kim kişi göndürüp andan alsayuz

Didi ḳul va'llāhi yaġı ben aña
Virdüm aldı boş ṭulum virdi baña

5260 Virbimiş Ümm-i Mezīd hem bir ṭulum[1]
Balkim uġramış-ıdı aña yolum

İkisin daḫı boşaltdı aldı ol
Alḳış itdi hem duʿālar ḳıldı ol

Boş ṭulumları biz alduḳ yöridük
Oynaduḳ yolda ṭulumı süridük

A 155b İlle ol ḳonuġı gibi bir kişi
Görmemişem dünyede irkek dişi

Yüzinüñ nūrı güneşden baḫtulu[2]
Baḫtulu anı göreni baḫtulu

5255 durur: idi İ. // ṭolu aġıdı İ.
5256 yaġı var-ıdı: var idi yā İ.
5257 Yaġumuz: Yaġımuz M; ṭoldurmış: ṭoldurmuş M. // yigligini: yegligini İ; bildürmiş: bildirmiş M.
5258 bilseyüz: bileyüz M, bilsevüz İ. // gündürüp: gönderüp A, İ; alsayuz: alayuz M, alsavuz İ.
5259 ṭulum: tulum A, M.
1 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
5260 Virbimiş: Virmiş-idi M; Ümm-i: Ümm-ü M; Virmiş Ümm-i Mezīd hem bir: Virdi hem Ümm-i Mezīdde bir İ; ṭulum: tulum A, M. // Bal kim: Bal ki İ; aña yolum: hem aña yum İ.
5261 boşaltdı aldı: çün boşlatdı M.
5262 ṭulumları: tulumları A, M; yöridük: yörüdük M. // ṭulumu: tulumı A, bu ṭulumu İ; süridük: sürüdük M.
5263 İlle: İllā M, İ; bir: ben A, İ. // dünyede: dünyāda İ.
2 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
5264 anı göreni: gör anı kim M.

5265 Niçe ḳonuḳ bir ulu sulṭān gibi
Kim teni başdan ayaġa cān gibi

İ 102b Yüzine baḳmaġa gözler döyemez
Ṣoḥbetine cān u diller ṭoyamaz

Ger elüm irse ayaġı tozına
Cānumı sürme ḳılaydum gözine

Hemān bir dem ki durdum ṣoḥbetinde[1]
Tenüm gitdi göñül ḳaldı ḳatında

Ḳorḳmasam senden daḫı gitmez-idüm
Ayaġı tozını terk itmez-idüm

5270 M 153b Ol Ġazāle bu söze ḳaldı ṭaña
Didi biz daḫı varalum gel aña

Ol yaña Ümm-i Mezīd daḫı görür
Kim ṭulumı bal-ıla ṭolu-durur

Kendü balından bu bal aġ u şīrīn
Ṣañasın müşgdür ḳoḫusı ʿanberīn

Ol ḳabīle ehli ḥayrān oldılar
Bu ne ḥāldür diyü ṭaña ḳaldılar

Ol iki ḫatun bile hem durdılar
Ümm-i Maʿbedüñ evine vardılar

5275 Ṣordılar kim bu niçesi ḥāl-durur
Kim ṭulumlar ṭolu yaġ u bal-durur

5265 ḳonuḳ bir ulu: ḳonuḳdur o bir İ.
5266 Yüzine: Yüzüne A, M, İ; gözler: cānlar M. // ṭoyamaz: döyemez İ.
5267 tozına: tozuna M. // gözine: gözüne M; Cānumı sürme ḳılaydum gözine: İdeydüm sürme hem çekem görüme İ.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

5268 durdum: ṭurdum İ.
5269 tozını: tozunu M.
5271 Ümmi: Ümmü M. // ṭulumı: tulumı A, M.
5272 şīrīn: şirīn A, M, İ. // ḳoḫusı: ḳoḳusı M, İ.
5274 iki ḫatun: ikisi İ; durdılar: ṭurdılar İ. //Ümm-i: Ümm-ü M.
5275 Ṣordılar: Ṭurdılar İ. // ṭulumlar: tulumlar A, M; yaġ u bal: bal u yaġ M; ṭolu yaġ u: yaġlar ile İ.

Bu ḳonuġuñ ne kişidür di bize
Ol didi daḫı ʿaceb eydem size

Ol ḳoyunuñ vaṣf-ı ḥālin söyledi
Südini süyledügin bir bir didi

Pes Resūlu'llāh ḳatına geldiler
Ol iki ḫatun Müsülmān oldılar

Ümm-i Maʿbed döndi didi yā Resūl
Bir dilegüm var ḳatuñda ḳıl ḳabūl

5280 A 156a Yā Resūl bir gizlü ḥālüm var işit
Ṭoġdı bir oġlancuġum bir pāre it

Ne eli var ne ayaġı ne gözi[1]
Ne ḳulaġı dili ne söyler sözi

Bir para et-durur velī oġlan-durur
Bir deride ṣanki etdür ḳan-durur

Bir naẓar ḳılsañ duʿā itseñ aña
Kim geñezdür anı ṣaġ itmek saña

Bir ʿināyet ḳılsañ aña yā imām
Tā bula ṣıḥḥat ola ḫulḳı tamām

5285 Pes Resūlu'llāh buyurdı var anı
Sen getürgil görelüm ol oġlanı

Ümm-i Maʿbed çādıra girdi revān
Pes getürdi bir para etdür hemān

M 154a Bir pāre etdür hemān yoḳ āleti
Gördi ol ḫalḳa ʿaceb geldi ḳatı

5276 bize: baña İ. // didi daḫı: daḫı didi İ; eydem size: itme aña İ.
5277 ḳoyunuñ: ḳonuġun M. // Südini: Südüni M, İ; bir bir: ḳoyun M.
5279 Ümmi: Ümmü M.
5280 Ṭoġdı: Doġdı A; it: et M, İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5282 para: pāre M, İ; et-durur: etdür İ. // ṣanki: ṣankim M.
5284 ola ḫulḳı: ḳıla ola İ.
5286 Ümmi: Ümmü M; revān: hemān A, M. // para: pāre M, İ.
5287 ḫalḳa ʿaceb geldi: ḫalḳ ʿaceb ḳıldı M; ol ḫalḳa ʿaceb geldi: anı ʿucbe ḳıldı İ.

Pes Resūl didi ki bu ne nesnedür
Bir para etdür daḫı bu pes nedür

Pes Resūl āb-dest alup ḳıldı namāz
Hem duʿā ḳıldı Ḥaḳa ḳıldı niyāz

5290 Cebrāʾīl Ḥaḳdan getürüben selām
Didi dir ʿizzüm ḥaḳı-çün yā imām

Tā ki Ādemden berü ölmişleri
Ger dilerseñ ḳılayum ḳamu diri

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İ 103a Mubārek ellerüñ üstine sürgil
Hem aġzuñ yarını aġzına virgil

Sürer pes oġlanuñ aʿżālarına
Mubārek ellerin aʿżā yirine

Hemān bitdi ḳamu aʿżā irişdi
El ü ayaḳ ḳādd u bālā irişdi

5295 Faṣīḥ dil-ile söyledi kelāmı
Resūle virdi evvel ḫoş selāmı

Götürdi barmaġın ḳıldı şehādet
Anası gördi didi zī-saʿādet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

A 156b Bu ne devletdür irişdi nā-gehān
Kim benüm başuma ḳondı ol nihān

5288 para: pāre M, İ.
5289 Ḥaḳa ḳıldı: Ḥaḳḳa hem İ.
5290 dir: dir ki M; dir ʿizzüm ḥaḳı-çün: ʿizzüm ḥaḳḳı-çün İ.
5291 ḳılayum: ḳıluram A.
5292 Mubārek: Pes mubārek M; üstine: üstüne İ. // Hem aġzuñ yarını aġzına virgil: Hemān sāʿat sen anı ḫoşca bilgil İ.
5293 Sürer: Sürdi İ. // aʿżā yirine: aʿżālarına A, M.
5294 El ü: Eli İ.
5295 Resūle virdi evvel: Resūlu'llāh virdi İ.
5296 Götürdi: Getürdi İ.

Pes mubārek ḳaftanını Muṣṭafā
Virdi geydi oġlana pes ol ṣafā

Diledi kim ḳalḳup andan gideler
Aġladı ʿavret didi göñlüm diler

5300 Kim bu gice bunda mihmān olasın
Göñlümüñ derdine dermān olasın

Hem bu ḳoyun daḫı ḳurbān olmaġa
Semridi yaradı biryān olmaġa

Muṣṭafā ḳıldı anuñ sözin ḳabūl
Pes boġazladı ḳoyunı ol-dem ol

Tāze biryān itdiler bişürdiler
Yiyüp itin süñügin divşürdiler

M 154b Ol Resūlu'llāh ridāsını hemān
Ol süñügüñ üstine örtdi_ol zamān

5305 Pes dirildi ḳalḳdı ḳoyun söyledi
Tañrı birdür sen Resūlsin ḥaḳ didi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Resūl didi ki iy ḫalḳ siz daḫı hem
Bu devletde ḳoyundan olmañuz kem

Bu vaḳt-durur kim evḳātuñ şerīfi
Oluñ siz daḫı bu ṣoḥbet ḥarīfi

İşidenler ḳamu barmaḳ götürdi
Bıraḳdı küfri cümle Ḥaḳ götürdi

5298 oġlana: oġlına A; pes ol: buldı İ.
5299 ʿavret: ḫatun İ.
5301 Hem: Kim A, M. // biryān: ḳurbān İ.
5302 ḳıldı anuñ sözin: anuñ sözin ḳıldı İ. // boġazladı: boğuzladı A.
5303 Yiyüp itin süñügin divşürdiler: Orta yirde ḳoyuna diş urdılar İ.
5304 üstine: üstüne A, M, İ; süñügüñ: süñük İ.
5305 Resūlsin: Resūlsün İ.
5306 Resūl didi ki iy ḫalḳ siz daḫı: Ol Resūl didi kim iy ḫalḳ sizde İ. // olmañuz: olmasañuz M.
5307 evḳātuñ: evḳāt İ. // siz: sizler M.
5308 götürdi: getürdi M, İ. // küfri cümle: cümle küfri İ; Bıraḳdı küfri cümle Ḥaḳ: Bıraḳdılar küfri īmān M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḳonşıları var-ıdı hem geldiler
Beyʿat itdiler Müsülmān oldılar

5310 Pes Resūl andan revān oldı yine
Gitdi yārī-le Medīne şehrine

Ümm-i Maʿbed dir erüm geldi ive
Gördi kim nūr ḳoḳusı ṭoldı ive

Oġlı gördi ten-dürüst olmış ʿaceb[1]
Ḫūb-zībā hem dürüst olmış ʿaceb

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi ḥālüñ ne-durur n'oldı saña
Ki bu resme saʿādet geldi saña

A 157a Didi kim cümle ḫalḳuñ yigregini[2]
Nebīler şāhını ʿālem begini

5315 Çalap ṣaldı irişdi Muṣṭafāyı
Kim andan aldı bu iv bu ṣafāyı

Bu ḳonşılar ḳamu īmāna geldi
Ḳul oldı cümle ol sulṭāna geldi

İ 103b Didi devlet yarı ḳılmaz dirīġā
Bu ṭāliʿ ṣūreti gülmez dirīġā

Ki ben daḫı anuñ yüzin göreydüm
İşideydüm şīrīn sözin göreydüm

5309 Ḳonşıları: Ḳonşuları M, İ; hem: hep M, İ. // Beyʿat: Biʿat M, İ.
5310 andan revān oldı yine: revān olup yolına M; Resūl andan: Resūlu'llāh A.
5311 Ümmi: Ümmü M; ive: eve M. // nūr ḳoḳusı: ol nūr ḥaḳ İ; ṭoldı: ṭolmış A, M, İ; ive: eve M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
5312 Oġlı gördi: Gördi oġlu İ.
2 İ nüshasında bu beytin dizelerinin yerleri değişmiştir.
5314 şāhını: serveri İ; begini: yegini M, İ.
5315 Muṣṭafāyı: Pes Muṣṭafā M. // iv: ev M.
5316 ḳamu: M nüshasında yoktur. // oldı cümle ol: olmaġa ḳamu İ.
5318 ben daḫı anuñ: benven daḫı İ. // şīrīn: şirīn A, İ.

Götürdi barmağın ḳıldı şehādet
Ki taʿlīm itdi ḫatunı tamāmet

5320 Sevindi Ümm-i Maʿbed oldı ḫurrem
Ki oldı ol yine kendüye maḥrem

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bu yañadan uş Resūlu'llāh yine
Çün yaḳın geldi Medīne şehrine

M 155a Ḳondı bir ṣu üzre ārām eyledi
Pes ḳulavuza dönüben söyledi

Var Medīne şehrine yārenlere
Muştulağıl sen bizi var anlara

Bindi ʿAbdu'llāh deve üzre hemān
Ol Medīne şehrine vardı revān

5325 Evs Ḫazerc ehlinüñ ol ululları
Gice gündüz bekler-idi yolları

Kim işitmişlerdi Peyġāmber nihān
Mekkeden bir gice gitdi nā-gehān

Gice gündüz yolda-y-ıdı gözleri
Anı ṣormağ-ıdı dā'im sözleri

Çünki ʿAbdu'llāh irişdi gördiler
Ḳarşulayup Muṣṭafāyı ṣordılar

Pes devesin çeküben durdı hemān
Barmağın ḳulağına urdı hemān

5319 Götürdi: Getürdi İ.
5320 Ümmi: Ümmü M; Sevindi: Sevündi A // Ki oldı ol yine kendüye: Çün ol kendüyle hem oldı İ.
5321 uş: ol M, İ.
5322 ḳulavuza: ḳulağuza İ; dönüben: dönüp M.
5323 Var: Didi var M.
5325 Evs (Berlin 141b): Uş A, M; Ḫazerc: Ḫazrec M.
7 5326 işitmişlerdi: işitmişler M.
5327 dā'im: dāyim A.
5328 Ḳarşulayup: Ḳarşulayıp A.
5329 devesin: deveyi İ; çeküben: çekiben A, M; durdı: gördi M, ṭurdı İ. // Barmağın ḳulağına urdı: Elin ḳulağına urdı İ.

5330 Pes bülend-āvāz-ıla ḳıldı nidā
Muştulıḳ olsun dir iy şāh u gedā

A 157b Kim irişdi ulu ḳulı Tañrınuñ
Hem ḥabībi hem Resūli Tañrınuñ

Nūr-ı aʿẓamdur ḥaḳīḳat uş ʿayān
Devlet-i maḥżdur irişdi nā-gehān

İşidenler cümle ḳarşu gitdiler
Çün Resūlüñ ḫıẓmetine yitdiler

Düşüp ulular öpdiler rikābın[1]
Yüze sürdiler ayaġı türābın

5335 Pes devesi yularına üşdiler
Ol ulular her biri yapışdılar

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Çekerler her birisi bir sarāya
Yaḳın ḳaldı düşe fitne araya

Resūlu'llāh didi kim iy ulular
Degül bizüm elümüzde bu yular

Deve meʾmūr-durur ḳanda varursa
Ne ḳapuda varup çöküp durursa

M 155b Baña Ḥaḳ didi kim anda duram ben
Ḳolayuma degülem meʾmūram ben

5340 Deveyi ḳodılar gitdi yolına
Ulular üşdi ṣağına ṣolına

5330 dir: didi M; dir iy: didi İ.
5331 ḳulı: ḳulu M, İ.
5332 irişdi: irdi İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5334 ulular öpdiler: öpdiler ulular M.
5336 ḳaldı: geldi A.
5338 meʾmūr-durur: meʾmūrdur M; Deve meʾmūr-durur: Devemüzdür çün ol İ. // durursa: ṭurursa İ.
5339 kim anda: anda kim İ; duram: varam M, ṭuram İ. // Ḳolayuma: Ḳolayına M.
5340 üşdi: düşdi İ.

Tamāmet ḫalḳı şehrüñ gelmiş-idi
Ṣoḳaḳlar ṭamlar üsti ṭolmış-ıdı

Yöridi ol deve gitdi yola uz
Kimesne olmadı aña ḳulavuz

İ 104a Ebū Eyyūb Enṣārī evine
Resūlu'llāhuñ ol yārī evine

Ḥased itdi ḳamu ulular aña
Ol işe ḳaldı anlar cümle ṭaña

5345 Anuñ-çün kim ḳatı yoḳsul-ıdı ol
Ve-līkin muḳbil ü maḳbūl-ıdı ol

Kör-idi ʿavretinüñ gözleri hem
Duʿā ḳıldı Resūl aña hemān-dem

Ṣaġaldı gözleri gördi cihānı
Çıḳuban ḫalḳa gösterdi ol anı

A 158a Ebū Eyyūb Enṣārī sevindi
Ḥelāline dönüben didi imdi

N'idelüm şermesār olduḳ ḳatı biz
Ki hīç ummaz-ıduḳ bu devleti biz

5350 Ulular ḳıldılar bunca yaraġı
Develer yükleri-le balı yaġı

Bizüm bir ḫoncamuz yoḳ getüreyüz
Niçeyüz ḳaturuban oturayuz

5341 ḫalḳı şehrüñ: şehir ḫalḳı M.
5342 ḳulavuz: ḳulaġuz İ.
5343 Ebū Eyyūb: Ebū Eyyūbu A.
5344 itdi: ḳıldı İ.
5345 yoḳsul: yoḫsul İ.
5346 Çıḳuban: Çıḳıban A, M; ol anı: nihānı İ.
5348 Ebū Eyyūb: Ebū Eyyūbu A.
5349 hīç: hiç A; hīç unmaz-ıduḳ: unmaz-ıduḳ uş İ.
5351 getüreyüz: getürevüz İ. // ḳaturuban: arturıban A, M; yüz ḳaturuban oturayuz: yüzle ṭuruban oturavuz İ.

Resūlu'llāh didi olma melūl sen
Senüñ dervīşligüñ ḳıldum ḳabūl ben

Ebū Eyyūbuñ oldı ḫāṭırı ḫoş
Didi kim bir ḳoyunum var-durur uş

Tīz ol ḳoyunı ḳurbān eyledi ol
Tenūra aṣdı biryān eyledi ol

5355 Etini yidiler süñüklerini
Resūl didi ṣımadılar birini

M 156a Dirüp bir yire örtdi bir kilīmi
Duʿā ḳıldı dirildi gör ḥekīmi

Ebū Eyyūb didi ol ḳoyun aṣlı
Üredi üç yüze irişdi nesli

Velī ḳaldı deve ṭaşrada iy yār
Añun-çün kim ḳapu alçaġ-ıdı ṭar

ʿAlef virdiler aña dınmadı hīç
Ṣu ḳodılar başını ṣunmadı hīç

5360 Melūl oldı durur boynın uzadur
Delükden hā içerüyi gözedür

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Cebrāʾīl geldi didi kim yā imām
Ḥaḳ Taʿālā virbidi saña selām

Baña emr itdi deveñi çekmege
İçerüde yir düzedem çökmege

5352 Resūlu'llāh didi olma: Resūl didi kim olmaġıl İ. // dervīşligüñ: dervişligüñ A.
5354 ol: uş M; eyledi ol: eylediler İ. // Tenūra: Tennūra M, İ; aṣdı: ṣaldı M; ol: uş M; eyledi ol: eylediler İ.
5356 Dirüp: Dirip A, Ṭurup İ; kilīmi: kilimi M. // ḥekīmi: ḥikmetini M.
5358 alçaġ-ıdı: alçaḳ idi hem M; ṭar: dar İ.
5359 dınmadı: dıñmadı A, M.
5360 durur: ṭurur İ; boynın: boynun A, M. // içerüyi: içerü M.
5361 virbidi: virdi M.
5362 düzedem: düzedüp M.

Pes devenüñ yularını dutdı ol
Çekdi çünkim ol ḳapuya yitdi ol

Ol ḳapu yüceldi büyüdi hemān
Kim deve girdi içerü bī-gümān

5365 A 158b Bir bucaḳda vardı çökdi ol hemīn
Virdiler ṣu içdi hem yidi yimin

Bir zamāndan Cebrā'īl irdi yine
Muṣṭafāya ḫoş selām virdi yine

Didi ḳazdurġıl devenüñ yirini
Tā göresin Tañrınuñ taḳdīrini

İ 104b Pes deve çökdügi yiri yardılar
Bir baḳır ṣanduġı çıḳdı gördiler

Açdılar ṣanduġuñ aġzını hemān
Yazılu bir levḥ çıḳdı ol zamān

5370 Göricegez anı Peyġāmber didi
Kim bilenler ol yazuyı oḳıdı

Evveli Allāhu Raḥmāni'r-Raḥīm
Ben ki Yeṡribven bugün merd-i ḥakīm

Bu yire geldüm bilemce bir kişi
Kim anuñ görklü-y-idi her bir işi

M 156b 'İlm-i ẓāhiri bilürdi ol aḫı
Ẓāhir-idi hem anuñ keşfi daḫı

Bañа didi bunda gelür bir nebī
Gelmedi gelmez daḫı anuñ gibi

5363 dutdı: ṭutdı İ.
5364 yüceldi: kim ol demde M.
5365 Bir bucaḳda vardı çökdi: Vardı çökdi bir bucaḳda A, M.
5366 irdi: geldi İ.
5367 ḳazdurġıl: ḳazdurgıl A, M.
5368 deve: devenüñ M; yardılar: ḳazdılar İ. // ṣanduġı çıḳdı: ṣanduḳ çıḳageldi A, M.
5370 Göricegez: Görücegez M, Göricek İ.
5371 Allāhu Raḥmāni'r-Raḥīm: Allāhu'r-Raḥmāni'r-Raḥīm M, İ.
5372 geldüm: geldi M.

5375 Mekkeden hicret ḳılur bunda gelür
Ol Muḥammed adı-la meşhūr olur

Enbiyānuñ ḫātemidür ol imām
Cümlesinüñ ʿilmi andadur tamām

Ḥaḳ anuñ ḫulḳını ḳılmışdur ʿaẓīm
Hem kerīmdür hem raʾūfdur hem raḥīm

İşbu menzile gelüp ol ḳonısar
Bu kitāb öñinde ḫoş oḳınısar

Ol nebīnüñ ḥażretine çoḳ selām
Ümmetiyüz ikimüz daḫı ġulām

5380 Biz Ḫalīlu'llāh dīnini dutmışuz
Hem Ḥabību'llāha iḳrār itmişüz

A 159a Ol şefāʿatdan bizi unutmasun
Biz Müsülmānuz bizi terk itmesün

Geldügümüz buraya budur sebeb
Kim bir ulu beg var-ıdı key ʿaceb

Leşkeri çoġ-ıdı genci bī-ḳıyās
Var-ıdı dört yüz ḥakīmi kār-şinās

Baʿżısı keşf ehli baʿżısı ṭabīb
Kimisi kimyādan almışdı naṣīb

5385 Ḳamusınuñ ulusıdum ben yaḳīn
Ḳamu işde bañа uyardı hemīn

Ol-ıdı ḳanda varursa ʿādeti
Ḳarşu gelür ḫalḳ ḳılurdı ʿizzeti

5377 Ḥaḳ: Ḥaḳ Taʿāl M; ḳılmışdur: ḳılmışdı M.
5378 ḳonısar: ḳonusar M, ḳona tīz İ. // kitāb: kitābı İ; öñinde: öñünde A, İ; oḳınısar: oḳuyasız İ.
5380 Ḫalīlu'llāh dīnini dutmışuz: Ḫalīlu'llāhı nebī ṭutmışuz İ. // Ḥabību'llāha: Ḥabību'llāhı M.
5382 Geldügümüz: Geldügüñüz M.
5384 almışdı: almışdur İ.
5386 ḳılurdı: iderdi İ.

Çoḳ yimek pīşkeş getürürler-idi
Getürene aḳça virürler-idi

İttifāḳan bir gün ol şāh nā-gehān
Uġradı Mekke iline ol revān

Ulular dan kimse ʿizzet ḳılmadı
Kimse yimek pīşkeş alup gelmedi

5390 M 157a Baġlamış göñlinde şāh anlara kīn
Ḫaste oldı gidicek bir gün hemīn

Varduġınca artdı anuñ zaḥmeti
Ḳābil olmadı ʿilāca ʿilleti

İttifāḳ-ıla ʿilāc itdükçe bol
Daḫı bed-ter oldı bu kez şişdi ol

İ 105a Ḫāṭıruma geldi bir gün ben faḳīr
Didüm aña bir sözüm var iy emīr

Şekk degüldür iy melik kim bu belā
Bize Ḥaḳdan geldi olduḳ mübtelā

5395 Yāḫu bizden gelmiş ola bir günāh
Ḥaḳ ḳatında olduḳ ola rū-siyāh

Pādişāh göñlinde bir iş var-durur
Kim ol işdür kim bu işi azdurur

A 159b Ol melik didi ki ṭoġru söyledüñ
Sen bu işde beni āgāh eyledüñ

5388 revān: zamān A.
5390 göñlinde şāh anlara: şāh anlara göñlinde M. // gidicek: giderek A, M.
5391 Varduġınca: Varduğunca A.
5392 itdükçe: itdikçe M; bol: ol A, M, İ. // bed-ter: biter A, İ; şişdi: şiş M.
5393 bir gün ben faḳīr: bu kez ben ḥaḳīr İ.
5394 melik kim: kim melik İ. // Ḥaḳdan: Ḥaḳdın A.
5395 Yāḫu bizden: Yāḫud biz M; Yāḫu: Yāḫud İ.
5396 Pādişāh: Yā şehüñ İ.
5397 ṭoġru: doġrı A; ki: kim İ. // āgāh: āzād İ.

Mekke ehli baña ʿizzet ḳılmadı
Pīşkeş-ile kimse ḳarşu gelmedi

Ḫāṭırumda baġladum anlara kīn
Kim Yemen iline varıcaḳ hemīn

5400 Gönderem bir ulu leşker kim gele
Mekkenüñ şehrin alup ġāret ḳıla

Kaʿbeyi yıḳa tamāmet ṭaşların
Hep Yemen şehrine ilteler varın

Bir kilīse yapalar anda anı
Ḫāṭırumda baġladumdı ben bunı

Sen ṭanuḳ ol imdi baña kim hemān
Ben bu rencden ger bulur-ısam emān

Kaʿbenüñ üstine örtem ben ḥarīr
Māl virem anda ne kim varsa faḳīr

5405 Ol gice sulṭān ṣaġaldı bī-gümān
Döndi andan Mekkeye geldi hemān

Kaʿbenüñ üstine dībā örtdi ol
Mekkenüñ ehline virdi mālı bol

M 157b Döndi gitdi yine ben didüm añа
Bunda ḳaluram icāzet vir bañа

Kim bu yirden ḳopacaḳdur bir nebī
Ḳopmadı ḳopmaz daḫı anuñ gibi

5398 ʿizzet ḳılmadı: ikrām itmedi İ.
5399 Ḫāṭırumda: Ḫāṭırumdan İ; baġladum anlara: anlara baġladum M.
5400 Gönderem: Göndürüp M, Göndürem İ. // alup ġāret: ilini ġarḳ İ.
5401 Yemen: Yimen M; ilteler: ileteler M.
5402 bunı: anı İ.
5403 ol imdi bañа kim: olġıl eger bañа İ.
5404 üstine: üstüne A, M, İ.
5405 Döndi: Gitdi İ. // istemeklikde: istemekden İ.
5406 üstine: üstüne A, M, İ.
5408 anuñ: bunuñ İ.

Enbiyānuñ ḫātemi oldur hemān
Ol-durur Peyġāmber-i āḫir zamān

5410 Devletüm olursa ben anı bulam
Yāḫud anı istemeklikde olam

Pādişāh didi ṭanuḳ ol sen bañа
Ben daḫı uydum inandum uş añа

A 160a Ben didüm añа uyan iḳrār ider
Hem ṭanuḳlıḳ virüben tekrār ider

Pes Müsülmān oldı iḳrār eyledi
Hem şehādet sözlerini söyledi

Didi benden añа virgil selāmı[1]
Ben anuñ ümmetiyem hem ġulāmı

5415 Gitdi ol ben bunda ḳaldum bir zamān
Bildüm añа ʿömr irişmez bī-gümān

Bunda geldüm bu kitābı yazdum uş
Gizledüm bunda bu yiri ḳazdum uş

Bizden ol āḫir zamānuñ şāhına
Çoḳ taḥiyyāt çoḳ selām olsun yine

İ 105b Ümmetiyüz çün bizi yad itmesün
Ol şefāʿatdan bizi unutmasun

Bu kitāb oḳındı çün işitdiler
Ol Resūle cümle taḥsīn itdiler

5420 Resūl didi Ebū Eyyūbuñ aṣlı[2]
Odur kim budur anuñ uşda nesli

5410 olursa: varsa İ.
5411 didi: eydür İ. // uş: ben İ.
5413 oldı: oldum M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5414 benden añа virgil selāmı (Berlin 143b): virgil añа benden selām A, digil añа benden hem selām M, kim benden añа virgil selām İ. // hem ġulāmı: daḫı hem ġulām M.
5416 Gizledüm: Gizleyüm İ.
5417 Bizden ol āḫir zamānuñ: Biz ol zamānuñ āḫirinüñ M. // yine: añа İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5420 didi: eydür İ. // uşda: işde İ.

Bu Müsülmān oġlı-y-ımış aṣlı-la
Hem Müsülmān olısarlar nesli-le

Ol ḥakīmüñ ḫāṭırı-çün Ḥaḳ bizi
Ṣalmış işbu menzile el-ḥaḳ bizi

Söz çoġ-ıdı muḫtaṣar oldı kelām
Hem bu ḳıṣṣā burada oldı tamām

M 158a Ol Resūlüñ rūḥına yüz biñ selām[1]
Bizden olsun ol ḥabībüñ ve'ṣ-selām

Ḳıṣṣā-yı Miḳdād Bin Esved Raḍıya'llāhu ʿAnhu Cengidür[2]

5425 A 160b Söylegil iy bülbül eylegil fiġān
Cāna dilden nāle virgil armaġān

İşbu kejrev-çarḫ sifle-rūzigār
Göñlümi ḳıldı beġāyet dil-figār

Cānuma her dem cefādur pīşesi
Cevr ü miḥnetdür müdām endīşesi

Kendü gibi çarḫ-ı sergerdān beni
Ḳıldı sergeşte ḳılup ḥayrān beni

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Göñül düşdi ayaḳdan devr elinden[3]
Kime feryād idem bu cevr elinden

5421 Bu Müsülmān: Müsülmān İ; oġlı: oġlu M, İ. // nesli: aṣlı İ.
5422 işbu menzile el-ḥaḳ: el-ḥaḳ işbu menzile İ; el-ḥaḳ: ol Ḥaḳ A, M; el-ḥaḳ bizi: ol sizi M.
5423 çoġ: çoḳ M; Söz çoġ-ıdı: Sözi çoḳdur İ; kelām: tamām İ.

1 M nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiş; İ nüshasında bu beyit yerine "Ger dilersiz bu duʿā ola ḳabūl / Fātiḥa didüm oḳıñ olmañ melūl" beyti vardır.
5424 Ḥabībüñ ve'ṣ-selām: Ḥabībe her ṣubḥ ṣām M.

2 Başlık İ; Hikāyet-i Sīret-i Nebī Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem der Ceng-i Şāh-ı Merdān Miḳdād Müsülmān Şod A; Ḳıṣṣā-yı Miḳdād bin Esved Müsülmān Şod Beyne Yedey ʿAlī Kerreme'llāhu Vechehu M. A nüshasında bu başlığın altında besmele (Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm) yazılıdır.
5425 Cāna: Cān u M, İ.
5426 kejrev: kezrev A, gözrev M; kejrev çarḫ-ı sifle: geçer u çarḫ söyle İ; sifle: süfle A, M. // Göñlümi: Göñli İ.
5428 çarḫ-ı: çarḫ u M // sergeşte: sergüşte İ.

3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

5430 Ḫaber vir bārī ʿışḳuñ ḳıṣṣasından
Ḫalāṣ it rūzigāruñ ġuṣṣasından

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Her kimüñ kim baġrı ʿışḳdan başludur
Gözi yaşlu yüregi āteşlüdür

Ḳıṣṣası ʿışḳuñ ḳılur cāna eṣer
Söylegil ʿāşıḳlara ʿışḳdan ḫaber

Söyle ʿışḳuñ sözini kim ḫūb olur
Her göñülde cān gibi maḥbūb olur

Rāvīler ḳıldı rivāyet iy ʿazīz
Ḫūb ḥadīṣ-durur eyüce diñleñüz

5435 Kim Medīne şehrine bir rūzigār
Geldi ḳızlıḳ ḳaḥṭ oldı āşikār

Hem ṣaḥābe aç ḳalup buñaldılar
Söylediler ol Resūle geldiler

Ḳıldı Peyġāmber olara bir duʿā
Kim götüre ḳızlıġı tīzcek Ḫudā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
A 161a Didi pes ol Ḳureyşüñ kārubānı
Geli-yorır size Ḥaḳ virdi anı

Devesi var yüz altmış cümle pür-bār
Ki dürlü miyve niʿmet anda çoḳ var

5440 M 158b Varuñ uruñ aluñ anı ḥelāldür
Ki niʿmetdür ṭolu hem daḫı māldur

5430 vir bārī: virdi yāri M; bārī: yāri İ. // it: ol İ.
5433 sözini: sözüni A, M, İ.
5434 Rāvīler: Rāviler A.
5436 Hem: Pes A, M. // Söylediler: Dirilüben İ.
5437 ḳızlıġı tīzcek: ḳıza tizcek Bārī M; tīzcek: tizcek A, M.
5438 Geli-yorır: Geliyordu İ.
5439 cümle: şöyle A, M. // miyve niʿmet: niʿmet meyva M, nīze hem İ.
5440 niʿmetdür: niʿmet M; ṭolu hem daḫı: daḫı hem ṭolu İ.

Hemān durdı yirinden Ḥamza ol-dem
Zübeyr ibn-i ʿAvām daḫı durur hem

İ 106a Muhācirden dururlar ceng-i merdān
Bahādur pehlevānlar cümle gerdān

Resūlden destūr alup gitdi anlar
Üçinci günde māla yitdi anlar

Yiterler kārubāna bir derede
Kim anlar ḳonmış-ıdı bir arada

5445 Ḳureyşden var-ıdı yitmiş ulular
Bahādurlar ki māl issi-di olar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḳāfile sālārınuñ adı ʿÖmer
ʿAmmusı oġlı-dı Bū Cehlüñ meger

Çünki kāfirler buları gördiler
Naʿra urup cümle ḳarşu geldiler

Naʿra urdı depdi Ḥamza pehlevān
Ḥamzayı çün gördiler anlar hemān

Ṭaġıluban ṣaġa ṣola ḳaçdılar
Başın aldı ḳaçdı māldan geçdiler

5450 İllā ḳaçmadı ʿÖmer durdı hemān
Yitdi bir şebde_urdı Ḥamza pehlevān

Yardı gögsin arḳasından çıḳdı ḳan
Düşdi yire ṭamuya virbidi cān

5441 durdı: ṭurdı İ. // daḫı durur: ṭurdı daḫı İ.
5442 dururlar: ṭururlar A; Muhācirler dururlar: Muhācirden daḫı hem İ. // cümle gerdān: ceng-i şīrān İ.
5443 alup: aldı M.
5444 ḳonmış-ıdı: ḳonmışlar M.
5445 Bahādurlar: Bahādur pehlüvānlar M; olur: bular İ.
5446 sālārınuñ: serlerinüñ İ. // oġlı-dı Bū: oġlu-dı Ebū M; oġlı-dı: oġlıdur İ.
5447 kāfirler buları: kāfirleri bular İ.
5448 urdı: urup İ; depdi Ḥamza: Ḥamza depdi M.
5449 Ṭaġıluban: Ṭaġılıban A, M. // aldı ḳaçdı: alup cümle İ.
5450 ʿÖmer: ʿAmr İ; durdı: ṭurdı İ. // Yitdi: Yetdi M; şebde: gürz A, M.
5451 virbidi: virüpdi M.

Ol ḳalanı ḳaçdı mālı aldılar
Pes Resūlu'llāh ḳatına geldiler

Bir Yehūdī vardı feryād eyledi
Mekke ehline bu ḥāli söyledi

Çün işitdi ol Ebū Cehl-i laʿīn
Beñzi ṣarardı ḳulunç dutdı hemīn

5455 A 161b Pes çıġırdı ḳatı feryād eyledi
Yā_āl-i ġālib bir görüñ āḫir didi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Elinden ol kişinüñ biz n'idelüm
Aña bir çāre eydüñ siz n'idelüm

M 159a Getürür her zamānda bir belāyı
Bizüm başumuza dürlü ḳażāyı

Beġāyet miḥnete olduḳ giriftār
Cihānı başumuza ḳıldı olṭar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ebū Süfyān olaruñ ʿāḳili-di
Maṣlaḥat ben bildügüm budur didi

5460 İlçi ṣaluñ Ḳayṣer-ile Kisrīye
Tā kim anlar çoḳ çeriler virbiye

Varavuz ḥaḳlayavuz tā biz anı
Diñlenevüz ḳahr idevüz düşmeni

Şeybe didi bu didügüñ iş senüñ
Uzun iş-durur yaḳındur düşmenüñ

5452 ḳaçdı: döñdi İ.
5453 Bir Yehūdī: Cemʿ oluban İ.
5454 dutdı: ṭutdı İ.
5455 Yā_āl-i: Bālī A, M.
5456 eydüñ siz n'idelüm: ḳılıuñ kim idelüm A, M.
5460 Kisrīye: Kisriye A, Kisrāya M, İ. // virbiye: viriye M.
5461 Varavuz: Varayuz M, İ; ḥaḳlayavuz tā biz: ṣaḳlayavuz biz tā İ. // idevüz düşmeni: iderüz düşmānı İ.
5462 iş: M nüshasında yoktur; didi: eydür İ. // düşmenüñ: düşmānuñ İ.

Maṣlaḥat ben bildügüm budur hemīn
Bize Cābir-durur anlardan yaḳın

Kim Benī Künde ilinüñdür begi
Yoḳ-durur bir pehlevān anuñ bigi

5465 Var-durur dört biñ eri ceng-i süvār
Pehlivānlardur ḳamusı nāmudār

Hem Miyāse adlu vardur bir ḳızı
Boyı servi aydan arudur yüzi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İ 106b Ulu kiçi gören dir cümle yeksān
Ki yā Rab bu melek midür ya insān

Benefşe zülflü nergis gözlü-durur
Ki gülden daḫı nāzük yüzlü-durur

Teni sīmīn lebidür yāḳūt-nāb
Hemān dişleri-durur dürr-i ḫoş-āb

5470 Ṣanasın fitne-durur oldı ṣūret
Ki tā kim ḳıla ḫalḳ göñlini ġāret

Kemāl-ile-durur ḥüsn-i cemāli
Bahādurlıḳda ḫod vardur kemāli

A 162a Ulullardan niçeler istediler
Virelüm māl u milkler çoḳ didiler

Her ne deñlü kim virürler ḳalını[1]
Ḳız ḳabūl itmez cihānuñ mālını

5463 Cābir-durur: Cābiriñdür İ.
5464 bigi (Berlin 145a): gibi A, M, İ.
5465 Pehlivanlardur: Pehlivanlar-durur M, İ.
5466 vardur (Berlin 145a): vardı A, M, var-durur İ.
5467 ya: yā İ.
5468 zülflü: zülüflü A, M, zülf İ; nergis: nerges A; gözlü-durur: gülidür İ. // yüzlü-durur: yüzlidür İ.
5469 sīmīn: semīn M; lebidür: lebi-durur M; nāb: tāb A, tābān İ. // dişleri-durur: dişleridür İ; ḫoş-āb: derḫūşān İ.
5470 kim: ki İ; ġāret: ʿār M.
5471 Kemāl-ile: Kemāline M.
5472 Virelüm māl u milkler: Ki māl u milk virelüm A, M, Virelüm māl u mülk İ.

1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.

M 159b Sözi budur ki bu merdān içinde
Beni her kim yıḳa meydān içinde

5475 Benüm oldur erüm aña varuram
Beni her kim yıḳar-ısa görürem

Varalum isteyelüm ol ḳızı biz
Ulullardan birisi-çün gelüñ siz

Anuñla vuṣlat idüp bir olalum
Ki her işlerde hem-tedbīr olalum

Ol bizümle bir olıcaġaz hemān[1]
Key zebūn olur Muḥammed bī-gümān

Varayuz şehrin ilini yıḳayuz
Biz anuñ ʿuhdesinden ḫoş çıḳayuz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
5480 Pes Ebū Cehl-i laʿīn didi eyü
Yaḫşi tedbīr böyle olsa ne ḳayu

Pes yaraġ itdi ulular cemʿ olur[2]
Ol Ebū Cehl-i laʿīn gör ne ḳılur

Bir ʿalem ḳaldurdı ḳara key ulu
Lāt adı altunla anda yazılu

Bilesince bindi iki biñ süvār
Gitdi Cābir iline ḳopdı ġubār

Çünki Cābir iline irişdiler
Ḳarşu geldi ulular görişdiler

5474 ki bu: İ nüshasında yoktur. // yıḳa: yıḳar İ.
5477 olalum: alavuz İ. // olalum: idevüz İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
5478 Muḥammed: İ nüshasında yoktur; bī-gümān: bu zamān İ.
5479 Varayuz şehrin ilini yıḳayuz: Vararuban ilin şehrin uravuz İ. // ʿuhdesinden: ʿuhdesinde A, M; çıḳayuz: geçeyüz A, geleyüz M, çıḳaruz İ.
5480 tedbīr: tedbīrler İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5481 itdi: idüp M.
5482 ḳaldurdı: ḳaldırdı M; ḳaldurdı ḳara key: ḳaldurdılar ġāyet İ. // altunla anda: hem altun ile İ; yazılu: yazulu İ.

5485 Çoḳ deve boġazladılar çoḳ ḳoyun[1]
Key ḳonuḳlıḳ eylediler niçe gün

Çün ḳonuḳlıḳ ḳıldılar üç gün tamām
Pes Ebū Cehl-i laʿīn söyler kelām

Didi iy beg ümīde geldük size
Tā ki ard arḳa olasız siz bize

Ululıġa biz ḳabūl itdük sizi[2]
Ḳullıġa ḳıluñ ḳabūl hem siz bizi

A 162b Şol Miyāse adlu ḳızuñ iy ulu
Kim cihānda oldı adı-la ṭolu

5490 İsteyü geldük anı ḳılġıl ḳabūl
Ḫōca olġıl sen bize biz saña ḳul

Didi Cābir siz anı bilmez misiz
Kim reʾīse ʿāḳile-durur o ḳız

M 160a Ḥükm anuñdur kendüye bilkim bize[3]
Hīç bizüm geçmez sözümüz ol ḳıza

Kimseye hergiz başın indürmez ol
Kendüye hīç kimseyi ḳılmaz ḳabūl

İlle siz sādāt-ı Mekkesiz yaḳīn
Daḫı eşrefü'l-ʿArabsız siz hemīn

5495 İ 107a Varup añа vireyüm sizden ḫaber
Raġbet ide ol size şāyed meger

---

1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
5486 üç: on A, M. // Pes: İ nüshasında yoktur; söyler: söyledi İ.
5487 ard arḳa: erdār M, hem arḳa İ.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5489 cihānda: cihāna İ; oldı: ṭoldı A.
5490 İsteyü: İşbu İ; anı: bizi İ.
5491 siz: sen A. // durur: idi İ.

3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5492 bil: bel A.
5493 başın: baş İ.
5494 İlle: İllā M, İ; yaḳīn: bugün İ. // eşrefü'l-ʿ: eşrāf-ı İ.

Bunı didi hemān-dem durdı Cābir[1]
Ḳızınuñ ḳatına çün vardı Cābir

Ḳarşu geldi ḳızı ikrām eyledi
Çün oturdı döndi Cābir söyledi

İy ḳızum ol Mekkenüñ uluları
Hem Ḳureyşüñ daḫı devletlüleri

Uş seni istemege geldi bañа
Sen ne dirsin ṭanmaġa geldüm sañа

5500 Didi iy baba içüben andı ben
Dürlü dürlü ḳılmışam sevgendi ben

Ḳayṣer ister-ise yā Nūşirevān
Yā Yemen sulṭānı isterse hemān

Ḳılmazam ben hīçbirisini ḳabūl
İlle şol kim cengde yıḳa beni ol

Kim ki meydānda yıḳar-ısa beni
Ol erümdür ger faḳīr ü ger ġanī

Şol kişi kim geldiler beni diler
Cümlesi meydāna çıḳsunlar olar

5505 Hem daḫı dört yañaya ḳıluñ ḫaber
Kim gele her ḳanda kim var-ısa er

A 163a Çıḳalum meydān içinde ṭuralum
Birbiri-le oynasunlar görelüm

---

1 Bu beytin vezni "mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün"dür.
5496 durdı: ṭurdı İ.
5498 Hem: Hep İ; daḫı: ulu M.
5499 istemege: isteyü İ; geldi: geldiler İ. // ne dirsin: dirseñ İ; ṭanmaġa: ṭınmaġa M.
5500 içüben: içipven A, içibenven M. // dürlü: M nüshasında yoktur.
5501 Yemen: Yimen M.
5502 ben hīçbirisini: hiçbirisini ben İ. // İlle: İllā M, İ; cengde: cenginde İ.
5503 erümdür: erüm M; faḳīr ü ger ġanī: ġanī ü ger faḳīri M.
5504 geldiler beni diler: gelüben ister beni İ. // Cümlesi: Cümle M; çıḳsunlar: gelsünler A, M; olar: varı İ.
5505 ḳıluñ: idüñ İ. // her: M nüshasında yoktur; Kim gele her ḳanda kim var-ısa: Hep gele kim var ise her ḳanda İ.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḳamudan her kişi kim olsa ġālib
Benüm cengüme gelsün bañā ṭālib

Yıḳarsam ben anı olsun melāmet
Yıḳarsa ol beni alsun selāmet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
M 160b Rāvī eydür dört yañā oldı ḫaber
Cümlesi ol illere ṭoldı ḫaber

5510 Her nirede var-ısa bir pehlevān
Geldi cümle pīr ü bernā vü cüvān

Kim Ḳureyşden ġayri hem dört biñ ḳadar
Geldiler meydāna ṭoldı ser-te-ser

Pes Miyāse ceng ṭonını egnine
Geydi merdāne ḳuşandı hem yine

Bir altunlu ḳılıç Mıṣrī biline[1]
Ḳuşandı nīzesin aldı eline

Ceng ṭonı üstine fāḫir ṭonları
Geydi düzdi incüyi altunları

5515 Aldı bir pūlād-ḳalḳan ol nigār
Pes bir ulu atına oldı süvār

Yöridi meydān içinde māh gibi
Ḳullarınuñ ortasında şāh gibi

5507 olsa: ola M, İ.
5509 Cümlesi: Cümle İ; ṭoldı: ṭoldı bu İ.
5510 bernā: bürnā A, M; bernā vü cüvān: nā ger tüvān İ.
5511 Kim: Her İ; ġayri hem: daḫı geldi İ; ḳadar: er İ. // Geldiler: Geldi İ; meydāna: meydānı İ; ṭoldı: ṭoldu M, ṭutdı İ.
5512 Pes: Hem İ; ṭonını: ṭonunı M. // hem: ol İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. İ nüshasında bu beyitle 5509. beyit yer değiştirmiştir.
5513 Ḳuşandı nīzesin: Ḳuşanup şebdesin İ.
5514 üstine: üstüne A, M, İ.
5515 pūlād: būlāt M. // Pes: Pīr M; ulu: adlu M, İ; oldı: oldu M.
5516 ortasında: üstüne hem M.

Baḳaḳaldı gözleri ḫalḳuñ aña
Kimse yüzin dönderimez bir yaña

Ṭoldı yüzi nūrı-la meydān içi
Vālih oldı ḥüsnine ulu kiçi

ʿAmmusı ḳızları bile vardılar
Bir yüce yire çıḳuban durdılar

5520 İ 107b ʿIşḳ odı düşdi çü merdān içine
Pehlevānlar girdi meydān içine

Birbiri-le oynadılar girdiler
Aña ḳarşu kendüleri ḳırdılar

Ḳanḳısı ġālib gelürse çıḳdı ḳız
Hīç emān virmedi ṣundı yıḳdı ḳız

A 163b Rāvī eydür var-ıdı bir nev-cüvān
Ol Benī Künde içinde pehlevān

Bili ince boyı uzun yüzi ay
Māl-ıla dervīş-idi ḥüsn-ile bay

5525 Atası ulu beg-imiş muʿteber
Ölmiş oġlı kiçüçük ḳalmış meger

M 161a Çünki öksüz ḳalmış ol olmış faḳīr
Rūzigār ḳılmış anı ġāyet ḥaḳīr

Devr elinden aġular yudar-ıdı
Çōbān olmışdı ḳoyun güder-idi

5517 yüzin: gözin İ; dönderimez: dönderemez İ.
5518 ḥüsnine: ḥüsnüne A; ulu: ulı M.
5519 bile: ile M, İ. // yüce: yücece A; yire: yirde A; durdılar: ṭurdılar A, M; çıḳuban: çıḳup A, M.
5520 odı: oldı İ; çü: İ nüshasında yoktur. // Pehlevānlar: Pehlüvānlar M; girdi: sürdi İ.
5521 kendüleri: kendileri M.
5522 çıḳdı ḳız: ḳız çıḳar İ. // virmedi ṣundı yıḳdı ḳız: virmeyüben bir bir yıḳar İ.
5523 nev-cüvān: pehlevān İ. // içinde: ilinde İ; pehlevān: nev-cüvān İ.
5524 boyı: boyu İ; yüzi ay: nev-cüvān bay İ. // bay: ay M.
5525 oġlı: oġlu İ; küçiçük: kücücük M, İ.
5526 Çünki: Çünkim M; ol: İ nüshasında yoktur.
5527 aġular: aġılar M. // olmışdı (Berlin 147a): oluban A, M, olmış ol İ.

Daḫı yalın yüzlü-y-idi nev-cüvān
Adı Miḳdād ibn-i Esved pehlevān

Çün işitdi işbu ḥāli ol cüvān
Sürdi ḳoyunın eve geldi hemān

5530 Pes anası didi n'oldı iy oġul
Kim ḳoyunuñ gelicek vaḳti degül

Didi iy aña işitdüm bir ḫaber
ʿArż güni-y-imiş bugün key muʿteber

Kim Miyāse ḫatun ol merdāne dir[1]
Ṭonanup girür-imiş meydāna dir

Ceng işinde tā begense kimi ol
Kendüzine ol anı ḳıla ḳabūl

Bunı işitdüm yüregüm oynadı
ʿIşḳ odına düşdi göñlüm ḳaynadı

5535 Añsuzın ʿışḳ çerisi yitişdi uş
Göñlümüñ şehrini ġāret itdi uş

Düşdi ʿışḳ odı çü yanar cānuma[2]
Al boyar beñzer ol dilber ḳanuma

Ḳalmadı ṣabrum ḳarārum iy ana
Gitdi elden iḫtiyārum iy ana

Başumı cānumı ḳodum ol yola
Bilmezem kim ʿāḳıbet ḥālüm n'ola

5528 nev-cüvān: pehlevān M.
5529 işbu ḥāli ol cüvān: bu sözi ol nev-cüvān A, M. // ḳoyunın: ḳoyunun A.
5530 n'oldı: n'olduñ A.
5531 iy aña işitdüm: aña işitdüm ben İ. // ʿArż: ʿArża İ; güni: günü A.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5533 işinde tā begense kimi (Berlin 147a): içinde her kimi begense A, M, güninde tā yigite kimi İ. // anı: beni İ.
5534 düşdi: yandı İ.
5535 ʿışḳ: ʿışḳuñ İ; yitişdi: irişdi İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5538 Başumı cānumı ḳodum ol: Ḳodum ben baş u cānı ol A, Ḳoram ben baş u cānı o M. // kim: ki M, İ.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bu ben öksüzüñ iy ana n'olaydı
Atum ṭonum yaracuġum olaydı

5540 A 164a Ki ol meydāna ben daḫı varaydum
Murād alam yāḫud yaşum vireydüm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bunı didi vü hey-ā-hey aġladı
Şöyle kim anası baġrın ṭaġladı

Pes anası didi iy miskīn sañа
Ḫām ṭamaʿ-durur heves itmek añа

M 161b Ol bir ulu beg ḳızı ḫatun-durur
Oynaduġı incüdür altun-durur

Sen bir öksüz dervīş oġlansın bugün
ʿAḳluñı sevdāya virmiş hāy cünūn

5545 Bu işden geç ki bu sevdā içinde[1]
Başuñ gider oġul ġavġā içinde

Didi Miḳdād ana bu sözi bañа
Dime kim hīç ḳulaġum varmaz añа

İ 108a Gitdi ʿaḳlum gitdi göñlüm cān añа
Ol daḫı iyver ola ḳurbān añа

Bañа yigdür ölüp olmaḳ belürsüz[2]
Gezince dünyede öksüz göñülsüz

5539 Bu ben öksüzüñ iy: Ben bu öksüzin ana İ. // Atum ṭonum yaracuġum: Atuma ṭon yaraġum İ.
5541 hey-ā-hey: hāy hāy İ.
5542 miskīn: miskin A. // ṭamaʿ-durur: ṭamaʿdur İ; itmek: itme İ.
5543 Ol: O İ. // incüdür: incü-ile M.
5544 dervīş: derviş A. // hāy: ey M; virmiş: virme A, M; hāy: hā İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5545 Başuñ gider: Gider başuñ İ.
5546 hīç: hiç M; ḳulaġum varmaz: ḳulaḳ urmaz İ.
5547 iyer: ider İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5548 dünyede: dünyāda İ.

Dir anası ḳanda gördüñ iy oġul
Kim aña göñlüñi virdüñ iy oġul

5550 İy oġul bu ʿışḳ işi düşvār olur
ʿĀşıḳ olıcaḳ ʿazīzler ḫōr olur

Sen ḫo bir öksüz yetīmsin iy oġul[1]
Beg ḳızın sevmek saña lāyıḳ degül

Geç bu işden oda yaḳma sen seni
Aġlamaḳdan öldürürem ben beni

Didi Miḳdād iy ana sen bu sözi
Şuña di kim göñli vardur yā gözi

Göñlüme gözüme ʿışḳ ṭoldı benüm
Varlıġumı küllī ʿışḳ aldı benüm

5555 Ḳalmadı ʿaḳlum müdāre itmege
Ṣabr-ıla derdüme çāre itmege

Baġladı ʿışḳ boynumı zencīr-ile
Çāre bulmaz ʿaḳl aña tedbīr-ile

A 164b ʿAḳl-ıla ḳılma naṣīḥat ʿāşıḳa
Dir-iseñ ʿAẕrā sözin di Vāmıḳa

Ḳanda gördüñ anı dirsin sen baña
Gözlerüm baḳadurur her dem aña

Gözümde şöyle naḳş oldı cemāli[2]
Ki ḳaldı göñlüm içinde ḫayāli

5549 Kim aña: Anı kim İ; virdüñ: aldı İ.
5550 ʿĀşıḳ olıcaḳ ʿazīzler ḫōr olur: Beg ḳızı sevmek saña lāyıḳ degül İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5551 ḫo: ḫōr M; öksüz: dervīş M.
5553 kim: ki İ; göñli: göñlü M.
5555 derdüme: derdime M.
5556 zencīr: zencir M, İ. // bulmaz: ḳılmaz İ.
5557 naṣīḥat: naṣīb İ. // ġadra: ġarār M; Vāmıḳa: vāḳıʿa: A.
5558 anı dirsin sen: dirseñ anı İ. // Gözlerüm baḳadurur: Gözlerümden yaş aḳar İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

5560 M 162a Ḳonşılığında var-ıdı bir ḫatun
Didi Miḳdād anasına kim niçün

Ağlar oğluñ āh-ıla zārī ḳılur
N'oldı buña kim bu resme yaḳılur

Döndi ol ḫatuna ḥāli söyledi
Ağladuğı oğlınuñ niçün didi

Ol ḫatun didi erümden ḳaldı uş
Cevşen ü nīze tuvulġa daḫı ḫoş

Kendünüñ ḫod yaḫşi atı var-durur
Bu daḫı meydāna varsun er-durur

5565 Çün işitdi oldı Miḳdād şādumān
Pes geyindi atına bindi hemān

Sürdi atın vardı meydān içine
Girdi arslan gibi merdān içine

ʿĀşıḳāne döndi devrān eyledi[1]
Bir ʿaceb heybetlü cevlān eyledi

Şöyle iş gösterdi kim gören aña
Bu niçe erdür diyü ḳaldı ṭaña

Kendüzini cemʿe urdı ol dilīr
Ṣanki bir sürü ḳoyuna girdi şīr

5570 Öñine ḳatdı bölük bölük ḳovar
Bir kişi yoḳ ḥamlesin anuñ ṣavar

5560 Ḳonşılığında: Ḳonşuluğunda A. // niçün: neçün A.
5561 buña kim: oğluña İ; yā: İ nüshasında yoktur.
5562 oğlınuñ: oğlunuñ M; Ağladuğı oğlınuñ: Oğlunuñ ağladuğın İ; niçün didi: şerḥ eyledi İ.
5563 didi: eydür İ. // Cevşen ü: Cevşeni İ; tuvulġa daḫı ḫoş: tuğulġa ḳıldı uş İ.
5564 varsun: girsün İ.
5565 oldı Miḳdād: Miḳdād oldı İ. // geyindi: giyindi M, gitdi İ.
5566 vardı: M nüshasında yoktur; meydān: murād İ. // arslan: aṣlan A, M; merdān: meydān İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5567 döndi: döndü M.
5568 Bu: İ nüshasında yoktur; diyü: diyüp A; ḳaldı: ḳaldılar İ.
5569 Kendüzini: Kendüzüni M; cemʿe: cenge İ. // sürü: süri M, İ nüshasında yoktur; şīr: nerre-şīr İ.
5570 bölük: İ nüshasında yoktur. // ḥamlesin: ḥamlesini M; yoḳ ḥamlesin anuñ: yoḳ-durur ḥamlesin İ.

Kimse daḫı aña ḳarşu varmadı
Ḥamlesine kimse ḳarşu ṭurmadı

ʿIşḳ delüsidür ʿaceb merdānedür
Kim gelür ḳarşu delü dīvānedür

ʿIşḳ yolında çünkim oldı ser-fişān[1]
Oldı ol meydān içinde bir nişān

A 165a Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti-le ol dilīr
Oldı ol meydān içinde nerre-şīr

5575 İ 108b Çün Miyāse baḳuban gördi anı
Didi hīç görür misiz şol oġlanı

Hīç kimesne ḳarşusına ṭuramaz
Kimsene hergiz aña ḍarb uramaz

M 162b Bañа göñlüm şöyle ṭanuḳlıḳ virür
Kim beni atdan bu oġlan indürür

Kimse varmaz daḫı çün ben varayum
Şebde-y-ile baġrın iki yarayum

Şebdesin doġrultdı sürdi ḳız hemīn
Gögsini gözledi çün irdi yaḳın

5580 Çünki gördi ḳaṣdını Miḳdād anuñ
Düşdi ḳarnı altına tīz atınuñ

Şol yılan gibi ṭolaşdı atına
Yapışuban ṭurdı ḳarnı altına

5571 varmadı: gelmedi İ.
5572 merdānedür: dīvānedür A, M. // ḳarşu delü: ḳarşusına A, M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5573 yolında: yolunda A.
5575 baḳuban: baḳıban A, M. // hīç: hiç A, M; misiz şol: misin bu İ.
5576 Kimsene hergiz aña: Kimse hīç aña bir İ.
5578 çün: M ve İ nüshalarında yoktur.
5579 doġrultdı (Berlin 148a): ṭoġru ṭutdı A, ṭoġrutdı İ. // Gögsini: Gögsüni A.
5580 ḳaṣdını: ḳaṣdı İ. // Düşdi: Girdi İ; tīz: tiz M.
5581 Yapışuban: Yapışıban A, M; Yapışuban ṭurdı: Başını ṣoḳdı İ.

Çünki geçdi ḥamlesi döndi yine
Tīz dönüben muḳābil oldı yine

Bu işini gördi ṭaña ḳaldı ḳız
Döndi yine ḥamle ḳıldı aña tīz

Diledi kim ṣanca buṭında anı
Tā yıḳa-y-dı atı-la anda anı

5585 Ṣıçradı atdan yire indi hemān
Ḥamle geçdi ṣıçradı bindi hemān

ʿĀdeti ol-ıdı ol ḳızuñ hemīn
ʿĀciz olsa yüzin açardı yaḳīn

Kim anuñ bir kez yüzin gören kişi
Bī-hūş olup ḳalmaz-ıdı cünbişi

Kendüden gider ḳalur baḳar-ıdı
Ḳız aña bir ḍarb urur yıḳar-ıdı

Niçeleri böyle ḳılmışdı zebūn
Niçeler ʿışḳından olmışdı cünūn

5590 Gördi kim yigit yigin-durur hemān
Bürḳaʿı ḳaldurdı yüzinden revān

A 165b Ṣanki bulutdan güneş oldı ʿayān
Yaḳınından bir ḳılıç çıḳdı hemān

Gün yüzinde ḳara zülfin āşikār
Gördi Miḳdād ʿaḳlı oldı tārumār

5582 Tīz dönüben muḳābil oldı (Berlin nüshası 148a): Atınuñ üstüne bindi tiz A, M, Tīz atınuñ üstüne geldi İ.
5583 ṭaña ḳaldı ḳız: ḳız ḳaldı ṭaña İ. // yine: M nüshasında yoktur; yine ḥamle ḳıldı aña tīz: andan ḥamle ḳıldı ḳız yine İ.
5584 buṭından: budundan M, İ. // Tā: Tīz A, M; anda anı: kendüsini İ.
5586 yüzin: yüzün A; yaḳīn: hemīn A, İ.
5587 yüzin: yüzün A; yüzin gören: gören yüzin M; gören: göre İ. // Bī-hūş: Beyhūş M; cünbişi: cünbüşi A, M.
5588 gider ḳalur baḳar: giderdi baḳar ḳalurdı M. // Ḳız: Tiz M.
5589 ḳılmışdı: ḳılurdı M, ḳılmışdur İ. // olmışdı: olmışdur İ.
5590 yigin-durur: yigindür M. // Bürḳaʿı: Bürḳaʿın M, İ; yüzinden: yüzünden A.
5592 yüzinde: yüzünden A, M; zülfin: zülfün A, zülfî İ.

Diledi atdan düşe ola esīr
Tīz yine ʿaḳlını dirdi ol dilīr

M 163a Şebdesinüñ ardını dönderdi tīz
Yumdı gözin ḳıza bir ḍarb urdı tīz

5595 Yıḳdı atından yire düşdi hemān
Ḫalḳ içinde ḳopdı ġavġā vü fiġān

Didi Esved oġlı Miḳdādam bugün
Ceddümüñ işinde üstādam bugün

İndi atından ḳızı dutdı dilīr
Didi avumsın benüm uş nerre-şīr

ʿIşḳuñuñ odı yaḳupdur cānumı
Boynuña ṣaldum bir avuç ḳanumı

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Gehī zār aġlaram ben ḥasretüñden
Gehī yanar yüregüm fürḳatüñden

5600 İ 109a Gice gündüz gözüm döker ḫūn-ābı
Görelden seni görmez ẕerre ḫābı

Eritdi bu tenümi ḳorḫu ümīd
Şu resm-ile ki ṭaġda ḳarı ḫorşīd

ʿAḳıl āvāre gönlüm ḳaldı sende
Tenümde cān ne mürdedür ne zinde

5593 düşe ola esīr: düşeydi ol emīr A, M; Tīz: Tiz, A, M, İ.
5594 dönderdi: döndürdi M; tīz: tiz M. // Yumdı: Yummadı İ; gözin: gözün A; tīz: tiz M.
5595 içinde: içinden A, M.
5596 oġlı: oġlu M, İ. // Ceddümüñ: Ceddimüñ İ.
5597 dutdı: ṭutdı İ. // avumsın: erimsin İ; uş: ey M, İ.
5598 ʿIşḳuñuñ odı: ʿIşḳuñ M; ʿIşḳuñuñ: ʿIşḳuñ İ; yaḳupdur: yaḳıpdur A.
5599 Gehī: Gāhī M, Gāh İ; zār: zārı M; zār aġlaram ben: aġlaram zār İ. // Gehī: Gāhī M, Gāh İ; yanar: yanar-ıdum M.
5600 gözüm döker: dökerin İ; ḫūn-ābı: ḫun-ābı A, İ. // Görelden seni görmez ẕerre: Gözüme girmez idi aṣlā İ.
5601 ḳorḫu: ḳurutdı İ. // ṭaġda: ṭoġdı İ.

Ne derdüńden senüń āzād oluram
Ne derdden özge-y-ile şād oluram

Ümīdüm kesme iy cān kim cüvānī
Bańa zehr olmasun bu zindegānī

5605 Hemān sensin benüm püşt ü penāhum
Bir öksüz ʿāşıḳam arturma āhum

Cihānda derdümüń dermānı sensin[1]
Āvāre göńlümüń sulṭānı sensin

Didi ḳız iy yigit el-ḥamdü li'llāh
Ki bańa yad kişi olmadı hem-rāh

Ki ʿammum oġlı-y-ımışsın benüm sen
Ümīdüń kesme senden dönmezem ben

A 166a Çün işitdi bunı şükr itdi Miḳdād
Atına bindi döndi gitdi Miḳdād

5610 Gelüp Cābir didi kim iy Miyāse
Senüń bu bed işüń gelmez ḳıyāsa

M 163b Seni bunca ulular dilediler
Ki māl u mülk virelüm çoḳ didiler

Bugün yıḳdı seni bir dervīş oġlan
Ki çōbāndur bu ululardan utan

Miyāse didi ger dervīş-ise ol
Yiter aña benüm mālum-durur bol

5603 derdden özge-y-ile: derdüńden bile özge İ.
5604 cān kim: cānum İ. // zindegānī: zindigāni A, M.
5605 sensin: sensiń İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5606 Āvāre: Avāre A, M, İ.
5607 yigit: yigit İlāh M.
5608 oġlı: oġlu M; imişsin: imişsiń İ; benüm: bugün A, M. // Ümīdüń: Ümīdüm İ.
5609 bunı: anı İ.
5611 māl u mülk: mālı mülki M.
5612 dervīş: derviş A; Bugün yıḳdı seni: Seni yıḳdı bugün İ. // çōbāndur bu: çōbān-durur İ.
5613 dervīş: derviş A; ger: kim İ. // aña: M nüshasında yoktur.

Eger kimsesi yoġ-ısa ben aña
Yiterem kimse hem ol daḫı baña

5615 Kendüzüme ben anı ḳıldum ḳabūl[1]
Kim ʿamumuz oġlı-durur yad degül

N'ola dervīş-ise çün nev-cüvāndur
Yetīm-ise n'ola kim pehlevāndur

Aṣıl-zāde bahādur genç gözeldür
Cihānda baña ancaḳ ol bedeldür

Aña beñzer yigit bir daḫı ḳanda
Benüm oldur erüm ancaḳ cihānda

Çün işitdi ḳızınuñ sözini ol
Dönüp gitdi çevürdi yüzini ol

5620 Ḳureyş ehli ḳatına vardı durdı
Ḳureyş uluları çün gördi ṣordı

Didiler aña kim ol ne cüvāndur
Ki yıḳdı ḳızuñı ne pehlevāndur

Didi kim Esved-i Kündīnüñ oġlı
Budur ancaḳ hemān kendünüñ oġlı

Velī dervīşdür öksüzdür cihānda
Ki çōbāndur ḳoyun güder yabānda

Benüm göñlüme ol hīç gelmedi ḫoş
Sizüñ gibi ulular var-iken uş

---

1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
5615 oġlı-durur: oġludur M; yad: el yad İ.
5617 genç gözeldür: pehlevāndur İ. // bedeldür: maḥaldür İ.
5618 oldur erüm ancaḳ: ancaḳ aña lāyıḳ İ.
5619 çevürdi: çevirdi M; yüzini: yüzüni A, M.
5620 durdı: ṭurdı İ.
5621 aña kim ol ne cüvāndur: kim bu ne nev-cüvān-durur İ. // ḳızuñı: ḳızıñı İ; pehlevāndur: pehlevān-durur İ.
5622 Esved-i Kündīnüñ: Esvedüñ Kendi İ.
5623 dervīşdür: dervişdür A, dervīş-durur İ; öksüzdür: öksüz M, İ.
5624 ol: İ nüshasında yoktur; hīç: hīç A.

5625 Dilerüm ben ki sizlerden olaydı
Benüm umduġum olaydı n'olaydı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

A 166b Pes Ebū Cehl-i laʿīn dir kim ḥaḳīr
İ 109b Görme anı dime kim oldur faḳīr

Kim atası-y-ıdı anuñ bir ulu
Ḫānedānı niʿmet-ile ṭopṭolu

M 164a Ādem ü ḳuşlar cān-āverler müdām
Ḳapusında yir-idi her gün ṭaʿām

Pehlevān-ıdı hem ulu nāmudār
Kim zamānında ol-ıdı şeh-süvār

5630 Ol ulu arslan enügidür aña
Sen ḥaḳīr baḳma direm uş ben saña

Ger ḳabūl itmez-iseñüz siz anı
Ḳoñ bile alup gidelüm biz anı

Bir ulu yirden aña ḳız virelüm
Anı biz ululıġa irgürelüm

Pehlevān olısar ulu nāmudār
Buñ güninde tā ki bize ola yār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İşitdi çün bu sözi döndi Cābir
Didi oġlına varġıl anı ḥāżır

5635 Kenāna vardı Miḳdādı getürdi
Taḥiyyāt ḳıldı pes çökdi oturdı

5626 dir kim: didi İ. // dime: di M.
5628 Ādem ü: Ādemī İ. // gün: dem İ.
5629 hem ulu: ulu hem M.
5630 enügidür: enügüdür M; Ol ulu: Ulu A; arslan: aṣlan A; enügidür: enügidür sen A. // Sen: Pes A, M.
5631 iseñüz: iseñ İ.
5632 Anı biz: Biz anı İ.
5633 olısar: olusar M. // ki: İ nüshasında yoktur.
5634 İşitdi çün: Çün işitdi İ. // oġlına: oġluna A, İ; oġlına varġıl: var oġlana ḳıl M; varġıl: var İ; ḥāżır: Cābir İ.
5635 Kenāna: Gene vardı İ. // ḳıldı: birle M, itdi İ; pes: çün İ.

Ebū Cehl-i laʿīn didi i Miḳdād
Cihānda sen ḳazanduñ bir eyü ad

Ki faḫruñ ʿizzetüñ artdı beġāyet
Saña yüz dutdı çoḳ dürlü saʿādet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Döndi Cābir didi iy Miḳdād saña
Ḳız gerek-ise ḳalın virgil baña

Didi nesnem yoḳ-durur hīç bu zamān
Ne dilerseñ dile hem virgil emān

5640 Ḥāṣıl idüp viricek anı saña
Viresin sen daḫı ḳızuñı baña

Didi virgil yüz deve ḳızıl tülü
Kim ḳumāş ḳaftan ola yüklü ṭolu

Daḫı biñ miṣḳāl ḳızıl altun daḫı
Yüz nigü hem aḳ gümiş yā_ibn-i aḫı

A 167a Vaʿde olsun hem üç ay daḫı baña
Bunları virseñ virem ḳızı saña

Ger üç ayda virmez-iseñ sen bunı
Görmeyesin daḫı ḳızuñ yüzini

5645 M 164b Didi Miḳdād rāżī oldum iy ʿamu
Kim virem bunları ben saña ḳamu

Ben ṣıġındum Kaʿbenüñ Tañrısına[1]
Tā vire bunları ol ben miskīne

5636 Miḳdād: İ nüshasında yoktur. // eyü: ulu M.
5637 artdı: adı İ. // dutdı: ṭutdı İ.
5639 hīç bu zamān: bu dem saña A, M. // hem virgil emān: mühlet vir baña A, M.
5640 Ḥāṣıl: Ḥāżır A, Ḥāẓır M, İ; anı: ol dem İ. // ḳızuñı: ḳızuñ M, ḳızıñı İ.
5641 tülü: tüylü İ. // yüklü: yüki İ.
5642 Daḫı biñ miṣḳāl ḳızıl altun: didi biñ ḳızıl altun miṣḳāl M. // Biñ: Ben A; Yüz nigü: Biñ daḫı A, M.
5643 ay: A nüshasında yoktur. // virseñ: virir-iseñ M; ḳızı: M nüshasında yoktur, ḳızum İ.
5644 bunı: anı İ. // Görmeyesin: Görmiyesin İ; ḳızuñ: anuñ İ; yüzini: yüzüni A.
5645 rāżī oldum: rāżīyam ben İ. // ben: M nüshasında yoktur; ben saña: saña ben İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5646 ṣıġındum Kaʿbenüñ: Kaʿbenüñ ṣıġındum M.

Bunı didi ḳalḳdı göñli key ḫazīn
Pes Miyāse ḳatına vardı hemīn

Didi görgil atañ iy ḫatun baña
Virmek ister ol seni ṣatun baña

İşbu deñlü māl diledi benden ol
Rāżī oldum ben daḫı ḳıldum ḳabūl

5650 Uş giderem mālı ḥāṣıl itmege
İşbu yolda yāḫu başum gitmege

Al emānet ṣaḳlaġıl peymānuñı
Maḥrūm itme ḳuluñı ḳurbānuñı

İ 110a Kim benüm göñlüm ḳapuñda baġludur
ʿIşḳuñ odına yüregüm ṭaġludur

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Olaldan ʿışḳıñuñ cān āşināsı
Gidüpdür gözlerümüñ rū-şināsı

Çekersem ḥasretüñden derd-ile āh
Yitüre gökyüzinde yolını māh

5655 Nigārā ʿışḳınuñ feryād elinden
Ki ḳılmaz hicrüñüñ āzād elinden

Eridüm mūm gibi hicrān odında
Bugün sen yüregi pūlād elinden

Aḳıdur baġrumuñ ḳanın gözümden
Şu ḫūnī gözlerüñüñ dād elinden

5647 ḳalḳdı: ḳaldı İ. // göñli key: göñlü M.
5648 görgil atañ iy ḫatun: atañ iy ḫatun görgil M. // seni: sini A.
5649 deñlü: deñli İ.
5650 ḥāṣıl: taḥṣīl İ. // yāḫu: cān u A.
5652 baġludur: baġlıdur İ. // odına yüregüm ṭaġludur: odı yüregümde ṭaglıdur İ.
5653 Olaldan: Evvelden İ. // Gidüpdür: Gidipdür A; gözlerimüñ: gözlerümüñ A, M.
5654 Yitüre: Yitürür İ.
5655 ʿışḳınuñ: ʿışḳuñ dili İ. // hicrinüñ: hicriñ İ.
5656 odından: odundan A, M. // sen: pes İ.
5657 baġrımuñ: gözümüñ A, M; gözümden: ciğerden A, M. // gözlerinüñ: gözlerüñüñ A, M.

Niçün göñlüñ baña yumşanmaz iy dūst
Ki ṭaş yumşandı ol Ferhād elinden

Benüm tek ʿışḳuñuñ yoḳdur delüsi
Ki cürʿa içmişem üstād elinden

5660 A 167b Ġamından ʿışḳuñuñ ḳayġum bu-durur[1]
Ki bir gün olmadum hīç şād elinden

Atañ daḫı baña ne ẓulm ider gör
Kime varam ben ol bī-dād elinden

M 165a Cihānı yaḳısar bu ḥasret odı
Alurlarsa seni Miḳdād elinden

Ne kāfirdür revā gören bunı kim
Alalar Şīrīni Ferhād elinden

Viṣāl istedügümce artdı hicrān[2]
Ümīdümüñ yüzini örtdi hicrān

5665 Giderem derd-ile iy yār esen ḳal[3]
İşüm oldı fiġān u āh esen ḳal

Ḫayālüñdür baña hem-rāh esen ḳal
Ümīdüm kesmegil zinhār esen ḳal

Ya ḥāṣıl eyleyem mālı getürem
Ya ṭatlu cānı yoluñda yütürem

Ölürsem ṭopraġum üstine gel sen
Ḳalan derdüm saña anda diyem ben

5658 Niçün: Neçün A. // yumşandı: yumşadı İ.
5659 ʿışḳuñuñ yoḳdur: yoḳ-durur ʿışḳuñ A, M; delüsi: esīri A, M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5660 ḳayġum: ġayġum A, ḳayḳum M; bu-durur: budur M. // hīç: hiç A, İ.
5662 yaḳısar bu: yaḳısardur İ.
5663 gören: göre İ. // Şīrīni: Şirini M, Şrīni İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
3 M ve İ nüshalarında bu beytin ikinci dizesi ile 5666. beytin ikinci dizesi yer değiştirmiştir.
5665 esen: āsān M. // esen: āsān M.
5666 hem-rāh: hicrān İ; esen: āsān M. // esen: āsān M; ki esen: sen İ.
5667 Ya ḥāṣıl eyleyem: Yā taḥṣīl eyleyüp İ. // Ya: yā İ.
5668 ṭopraġum: turabum İ; üstine: üstüne A, M, İ; gel sen: gelseñ İ. // anda diyem ben: andan bileseñ İ.

Çün işitdi bunı ḳız eyledi āh
Ki ẓulm olmış sañа yavlaḳ didi vāh

5670 Velī ḳorḳma ümīdüñ kesme benden
Ümīdüm kesmezem ben hīç senden

Ḳılurlarsa beni ger pāre pāre
Ki senden dönmege olmaya çāre

Velī eglenme cehd it kim firāḳuñ
Beni yaḳmaya iy yār iştiyāḳuñ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Şimdiden girü yoluñı gözlerüm
Görmeyiser daḫı uyḫu gözlerüm

Döndi Miḳdād pes revān oldı hemīn
Göñli ġamgīn ʿaḳlı ḥayrān cān ḥazīn

5675 Başladı yaşlar gözinden aḳmaġa
Ḥasret-ile dört yañaya baḳmaġa

Çü döndi gitdi ol serv-i revāne[1]
Miyāse başladı düşdi fiġāna

Oynadı göñli ḳarārı ḳalmadı
Gitdi elden iḫtiyārı ḳalmadı

Düşdi ʿışḳuñ odına pervānevār
Gāh ṭurur gāh oturur dīvānevār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
A 168a, M 165b, Ḳıluban ʿāşıḳāne bir ṣovuḳ āh
İ 110b Didi olsun atamuñ ʿömri kūtāh

5670 hīç: aṣlā İ, hiç A.
5671 Ḳılurlarsa: Ḳılursa M. // dönmege olmaya: olmaya dönmege İ.
5672 cehd it: iy dūst kim A, M.
5673 daḫı uyḫu: uyḫu daḫı İ.
5674 Göñli: Göñlü M.
5675 gözinden: gözünden M. // baḳmaġa: baḳmaya İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5676 Çü: Çün İ.
5678 ṭurur: durur M.
5679 Ḳıluban: Ḳılıban A, M.

5680 Ki māl içün şunuñ gibi cüvānı
Yüzi bedri boyı serv-i revānı

Āvāre ḳıldı ʿışḳı-la cihānda
Dirīġ olup ḳalur-ısa yabānda

İ dāye dur örü tīz var sen aña
Getürgil uşda mālum vir sen aña

Ne isterse babama virsün alsun
Ne kim var-ısa mālum anuñ olsun

Eger gelmez-ise gider ḳarārum
Meded ḳıl gitdi elden iḫtiyārum

5685 Yüregüm yandı müşkil oldı ḥālüm
Gidicek cān baña neyler bu mālum

Didi dāye i ḫatun n'oldı saña
Ki ḳaldum ben bu işde saña ṭaña

Dutalum cāna düşdi ʿışḳ hevāsı
Melāmet olmaġuñ var mı revāsı

Kim ulu beg ḳızı hem pehlevānsın[1]
Bugün ʿālemde bir ulu nişānsın

Saña lāyıḳ degüldür bu ʿalāmet[2]
Ḳılur ʿālemlere seni melāmet

5690 Ṣabūr ḳıl ʿışḳa ṣabr itmek gerekdür
Sözümi ṭut saña bu yigirekdür

5681 Āvāre: Avāre A, M, İ.
5682 İ: Ey M, İ; dur: ṭur A, İ; tīz: tiz M; var sen: şīre var İ. // vir sen: virsün İ.
5685 neyler: nider İ.
5686 i: ey M, İ. // bu: M nüshasında yoktur.
5687 Dutalum: Ṭutalum İ; cāna düşdi: düşdi cāna İ. // olmaġuñ: olmaġıñ İ.
1 Bu beyit İ nüshasında 5686. beyittir.
5688 ḳızı hem pehlevānsın: ḳızısıñ pehlevānsıñ İ. // bir ulu nişānsın: sen ṣāḥib-ḳırānsıñ İ.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5689 Ḳılur: İder M; ben bu işde: bu işde ben İ.
5690 Ṣabūr: Ṣabır M, İ. // ṭut: dut M; ṭut saña bu: tut ki bu saña İ.

O ḫod olmış-durur ʿışḳuñ esīri
Hemān sensin cihānda destigīri

Tamāmet dünyede imkānı yoḳdur
Ki senden özge bir dermānı yoḳdur

Eger ḥāṣıl ḳılur ḳılmaz o mālı
Ḳapuña gelmeyince yoḳ mecāli

Gelicek anda bir luṭf işleyesin
Kimin alup kimin baġışlayasın

5695 Atañ sözi daḫı gelsün yirine
Ulu begdür yaraşmaz kim yirine

M 166a Miyāse çün işitdi işbu sözi
Daḫı ṭınmadı illā ṭoldı gözi

A 168b Egerçi ḥasret-ile cānı yandı
Gelür yine didügine ṭayandı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ol Ḳureyş ḫalḳı daḫı ʿahd itdiler
Dönüp andan evlerine gitdiler

Çünki Miḳdād evlerine vardı ol
Göñli düşdi teşvīşe oldı melūl

5700 Neyleye bilmez ki ne çāre ḳıla
Tā kim işbu deñlü māl ḥāṣıl ola

ʿIşḳ odı düşdi çü cānına yaḳar[1]
Şemʿa gibi gözlerinden yaş aḳar

5691 sensin: sensiñ İ.
5692 dünyede: dünyāda İ; yoḳdur: yoḳ-durur M, İ. // dermānı yoḳdur: dermān yoḳ-durur M.
5693 ḳılur ḳılmaz o: ḳılup getürmezse İ.
5695 Atañ: Atañuñ M, İ; daḫı gelsün: gelür hem İ.
5696 illā: velī İ.
5697 Egerçi: Eger M.
5698 ḫalḳı: ehli A, M.
5699 göñli: göñlü M; Göñli düşdi teşvīşe oldı: Gözi ṭoldı ġuṣṣadan göñli A, M.
5700 kim: ki İ; ḥāṣıl: ḥāl İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5701 çü: M nüshasında yoktur.

Didi yā Rab neyleyem ben ne ḳılam
Kim bu deñlü mālı ben ḳanda bulam

Çāresi budur ḥarāmīlıḳ ḳılam
Yā alam māl yāḫud ölem ḳurtılam

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Yanınca böyle derd ü ḥasret-ile
Gezince dünyede bu miḥnet-ile

5705 Yig oldur kim ölem ʿışḳuñ yolında
Ki ʿışḳ yolında ölen oldı zinde

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
İ 111a Bunı didi atına oldı süvār
Geydi cevşen şebde aldı nāmudār

Girdi bir yola revān oldı gider
Gāhī aġlar gāh güler gāh āh ider

Göñli ḳaldı bunda cānı ḳayġulu
Ḳıldı māl teşvīşi anı ḳayġulu

Bir yañadan dūst firāḳı cānını
Yaḳar aḳıdur yüregi ḳanını

5710 Bir yañadan daḫı māluñ teşvīşi[1]
Yaḳdı göñlini bu ḥālüñ teşvīşi

İşbu iki ḳaygu-y-ıla ol dilīr
Girdi āh-ıla yola üç gün yörir

5702 neyleyem: ne idem İ.
5703 Yā: ya A, ya ḫod M; Yā alam māl yāḫud ölem ḳurtılam: Kim bu deñli mālı ben anda bulam İ.
5704 Yanınca: Yā nice İ; derd ü ḥasret-ile: derdi miḥnet-ile İ. // Gezince: Görince İ; miḥnet ile: ḥasret ile İ.
5705 Yig oldur kim: Yā budur ki İ; yolında: yolunda A, İ. // yolında: yolunda A, İ.
5707 bir yola: yola pes İ; revān: rivān A. // Gāhī: Gāh A, M; gāh: gāhı M; gāh: İ nüshasında yoktur.
5708 Göñli: Göñlü M, İ; bunda cānı: cānı bunda İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5710 göñlini: göñlüni A, M, İ.
5711 iki ḳaygu-y-ıla : ḳaygu ile gitdi İ.

Gördi dördinci güninde ol süvār
Kim gelür yüklü deve niçe ḳaṭār

M 166b Öñlerince üç kişi atlu gelür
Ellerinde şebde heybetlü gelür

A 169a Pes ṭamaʿ ḳıldı bulara ol hemīn
Naʿra urdı çünkim irişdi yaḳın

5715 Didi ḳoñ bu yükleri varuñ yola
Yoḫsa gider başuñuz daḫı bile

Durdılar anlar birisi söyledi
Yöri git yoluña iy nākes didi

Gitmez-iseñ gidiser cānuñ senüñ
Yiryüzine dökilür ḳanuñ senüñ

Pes didi Miḳdād ki siz kimlersiñüz
Aduñuz bir bir nedür bañа diñüz

Didi ben ʿAbbāsam ol Caʿfer-durur
Ḥamza-durur bu ki şīr-i ner-durur

5720 Kim Benī Hāşim ululları bizüz[1]
Yöri git söyleme daḫı böyle söz

Çünki Miḳdād bu ulular adını
İşidicek çekdi fi'l-ḥāl atını

İndi yirden bir avuç ṭopraḳ alur
ʿÖẕr ider ṭopraġı aġzına urur

5712 güninde: gün İ.
5714 hemīn: dilīr İ. // urdı çünkim irişdi yaḳın: urup şöyle kim ḥayḳırdı dir İ.
5715 ḳoñ bu yükleri: yükleri ḳoñ İ. // Yoḫsa: Yoḳṣa İ; başuñuz: māluñuz A.
5716 Durdılar: Ṭurdılar İ.
5717 dökilür: dökülür M.
5718 Aduñuz bir bir nedür bañа: Aduñuzı bañа bir bir nedür M; bir bir nedür bañа: nedür bañа bir bir İ.
5719 ʿAbbāsam: ʿAbbās İ. // Ḥamza-durur bu ki: Ḥamzadur ki buña İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5721 Çünki: Çünkim M.

Döker aġlar gözinden ḥasret ābın[1]
Varur öper ol ulular riḳābın

Güldi ʿAbbās didi kim ḳaldum ṭaña
İy Benī Künde ulusı ben saña

5725 Kim niçündür böyle bu zār aġlamaḳ
Pehlevānsın sañadur ʿār aġlamaḳ

Didi Miḳdād ʿışḳdur aġladan beni
ʿĀr odına böyle ṭaġladan beni

ʿIşḳ-durur böyle āvāre eyleyen
ʿIşḳ-durur baġrumı pāre eyleyen

ʿIşḳdur iden böyle sergerdān beni[2]
ʿAyblamañ siz iy ulu merdān beni

ʿIşḳ-durur baña bu işi işleden
Yoḫsa ben ḳanda ḥarāmīlıḳ neden

5730 M 167a Başladı ol vaṣf-ı ḥālin söyledi
Her ne kim başına geldi-se didi

A 169b Didi ʿAbbās va'llāh iy Miḳdād saña
Ol ʿamuñ ẓulm eylemiş öñden ṣoña

Ḳaṣdı ol-ımış anuñ kim ölesin
Yoḫsa sen niçün ḥarāmī olasın

Kim ḥarāmīlıġ-ıla bu deñlü māl
Niçe ḥāṣıl ola zī-fāsid ḫayāl

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5723 gözinden: gözünden M. // ol ulular: ulularuñ İ.
5724 Güldi: gördi M.
5725 niçündür: nedendür M; bu zār: zārī A, M, İ. // Pehlevānsın: Pehlevānsıñ İ; sañadur: ʿār saña ʿārdur A, M.
5727 āvāre: avāre A, M, İ. // baġrumı: baġrımı İ; pāre: pāre pāre M.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5728 ʿIşḳdur: ʿIşḳ-durur M. // iy: M nüshasında yoktur.
5729 baña bu işi: bu işi baña İ. // Yoḫsa: Yoḳsa İ; ḳanda: ḳandan M; neden: iden M.
5730 ol: pes İ. // başına geldi-se: geldi-se başına İ.
5731 ẓulm: güç A; eylemiş öñden ṣoña: eylemiş ḳatı saña İ.
5732 Ḳaṣdı ol-ımış: Ḳaṣd eylemiş İ. // Yoḫsa: Yoḳsa İ
5733 ḥarāmīlıġ: ḥarāmīlıḳ M.

İ 111b İmdi uşda on deve yüklü sańa
Ben bağışladum var ilet sen ańa

5735 Ḥamza daḫı didi yüklü biş deve
Ben vireyüm sańa al ilet eve

Didi Caʿfer biş deve ben daḫı uş
Yükleri-y-ile vireyüm sańa ḫoş

Pes zemīn-būs itdi Miḳdād söyledi
Anlara meth ü ṣenālar eyledi

Didi iy sādāt bunuńla olmaz ol
Kim bu deńlü nesneyi ḳılmaz ḳabūl

Bu emānet sizde ṭursun hem yine[1]
Ben ḳalanı-çün çekeyüm ġam yine

5740 Ḥāṣıl idersem ḳalanını gelem
Bunları daḫı viresiz siz alam

Ger ölürsem sizde yine māluńuz
Ḥāliyā ben giderem ḫoş ḳaluńuz

Döndi ʿAbbās didi iy Miḳdād sańa
Bir naṣīḥat urayum gūş ur bańa

Kim ḥarāmīlıġ-ıla bu deńlü māl
Ḥāṣıl olmaz ḳo ki gitsün bu ḫayāl

Yöri var Nūşirevān ibn-i Ḳubād
Pādişāhdur baḫşiş issi ehl-i dād

5734 yüklü: yükli İ. // bağışladum var ilet sen: vireyüm sańa hep ilet İ.
5735 didi yüklü biş: yüklü beş virdi M; daḫı didi yüklü: didi daḫı yükli İ. // vireyüm sańa al ilet (Berlin 152a): bağışladum al ilet sen A, M, bağışladum var ilet İ.
5736 biş: beş M; uş: ḫoş İ. // Yükleri-y-ile: Yüklü bile M, Yüki ile İ; sańa ḫoş: ben sańa uş İ.
5737 zemīn-būs itdi: zemīn öpdi M.
5738 nesneyi: mālı ol A.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5739 ṭursun hem: dursun pes M. // ḳalanı içün M.
5740 siz: siz ben M; siz: kim İ.
5741 sizde yine: gine sizde M; māluńuz: mālıńuz M. // ḳaluńuz: ḳalıńuz M.
5742 iy Miḳdād: Miḳdād kim M.
5744 ibn-i Ḳubād: bin Ḳubāda İ. // ehl-i dād: dāda İ.

5745 Ehl-i mürvet himmeti ʿālī-durur
İşbu müşkilden seni ol ḳurtarur

Yoḫsa bu yolda senüñ başuñ gider
Genç yigitsin ḥayf-durur yaşuñ gider

M 167b Döndi Miḳdād öpdi ʿAbbāsuñ elin
Didi tedbīr budur iy seyyīd hemīn

A 170a Himmetüñüz yoldaş eyleñ siz baña
Didiler var yoldaş ola Ḥaḳ saña

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hemān döndi revān oldı ʿIraḳa[1]
Velī düşdi yolı yavlaḳ ıraḳa

5750 Yimez içmez gice gündüz giderdi
Gehī aġlar-ıdı gāh āh iderdi

Dökerdi ḳanlu yaşı gözi dāyim
Miyāse-y-di dilinde sözi dāyim

Ġam üstine ġam u derd üstine derd
Oluban ḳıldı hicrān yüzini zerd

Yol azmışlar gibi giderdi yola
Yaluñuz yoġ-ıdı yoldaşı bile

Ne göñli var-ıdı bile ne yāri
Ġamı çoḳ yoġ-ıdı bir ġam-güsārı

5745 mürvet: mürüvvet M, İ.
5746 Yoḫsa: Yoḳsa İ. // yaşuñ: başuñ M; yigitsin ḥayf-durur yaşuñ: yigitsiñ ḥayfdur cānuñ İ.
5747 Döndi: Ṣundı İ.
5748 Didiler: Didi M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5750 idi gāh: gāhı iñler gāhı M; Gehī: Gāhı İ.
5751 dāyim: dā'im M, İ. // dāyim: dā'im M, İ.
5752 üstine: üstüne A, M, İ. // Oluban: Olıban A; u derd: urur İ; yüzini: yüzüni A, M; zerd: derd M, serd İ.
5753 yoġ-ıdı yoldaşı: idi yoldaş olsa İ.
5754 göñli: göñlü M, İ.

5755 Giderdi derd ü efġān āh içinde
Yörirdi zār u giryān vāh içinde

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Gice gündüz durmadı hā gitdi dir[1]
Ol Medāyin şehrine çün yitdi dir

Ḳārisiyye dirler anda bir yire
Vardı anda uġradı bir leşkere

Biñ atlu kişi bir meydān içinde[2]
Ṭururlar her biri cevlān içinde

Ellerinde şebde oynar her biri
Çünki baḳdı gördi Miḳdād anları

5760 Pes yüzine baġladı muḥkem litām
Depdi meydāna girüp virdi selām

İ 112a Oynadı pes döndi cevlān eyledi
Ṭolaşup meydānda devrān eyledi

Ḳaldılar ṭaña anuñ cevlānına
Key taʿaccüb itdiler devrānına

Döndi bu kez leşkere depdi dilīr
Heybet-ile ṣanki şöyle nerre-şīr

Heybetinden hep ṭaġıldı ol çeri
Ḳarşu ṭurmadı aña hergiz biri

5755 derd ü: derdi M; āh: vāh İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
5756 durmadı hā gitdi dir: ṭurmadı giderdi İ. // yitdi dir: yiterdi İ.
5757 Ḳārisiyye: Fārisiyye M; anda: idi İ. // anda uġradı: uġradı ol İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5758 atlu: adlu M.
5759 Çünki: Çünkim İ.
5760 yüzine: yüzüne İ.
5761 Ṭolaşup: Ṭolanup İ.
5762 anuñ: atuñ M. // itdiler: ḳıldılar A, M.
5763 Döndi: Ṭutdı İ; bu: bir A. // şöyle: ol bir İ.
5764 hergiz: hirgiz A.

5765 A, 5170b, Çekdi atı başını durdı hemān
M 168a Pes birisi geldi didi iy cüvān

Ne işdür bu ki itdüñ nedür aduñ[1]
Niredensin nedür bunda murāduñ

Didi Miḳdād bir ġarībem nev-cüvān
ʿĀşıḳam bir ḫaste-dil hem pehlevān

Vaṣf-ı ḥālin bunlara bir bir didi
Ḳıṣṣasını niçedür şerḥ eyledi

Çün işitdiler bunuñ ol sözini
Gördiler kim yaşlu-durur gözini

5770 Pes teraḥḥum eyledi ol ḫalḳ aña
Didiler şa'llāh yigit işüñ oña

Pādişāha yazdılar nāme hemān
Didiler kim iy şeh-i ṣāḥib-zamān

Uş ʿArabdan geldi bugün bir dilīr
Nev-cüvān çābük-süvār hem nerre-şīr

Girdi meydān içre devrān eyledi
Oynadı bizümle cevlān eyledi

Şöyle kim gördük anı çābük-süvār
Aña beñzer görmedük bir nāmudār

5775 ʿĀşıḳ-ımış bir murādı var-ımış
Hem ʿArabda ulu adı var-ımış

5765 durdı: ṭurdı İ. // iy: yā M.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.

5766 ki: kim M; bu ki: ki bu İ. // Niredensin: Niredensiñ M, İ; nedür bunda: bunda var mı İ.

5768 Ḳıṣṣasını niçedür: Ḳıṣṣasın nice-durur İ.

5769 sözini: sözüni A, M. // Gördiler: M nüshasında yoktur; gözini gözünü A, M, İ.

5770 Didiler şa'llāh: inşāa'llāh yā İ.

5771 kim: ki İ; şeh: şāh M, İ; ṣāḥib: āḫir A, M.

5772 hem: bir İ.

5773 devrān: cevlān İ. // cevlān: devrān İ.

Gelmiş ümīd-ile şāh iḥsānına
Tā ki dermān ire derdlü cānına

Şāh buyursa anı alup varalum
Yāḫu buradan gine dönderelüm

Çünki gördi kāġıdı Kisrā hemān
Didi ḳandadur getürüñ ol cüvān

Aldılar pes pādişāha vardılar
Destūr oldı çün içerü girdiler

5780 Gördi Miḳdād şāhı çün ḳıldı duʿā
Hem belīġ medḥ eyledi ḳıldı ṣenā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

A 171a Beġāyet ḫoş gelür şāha ṣenāsı
Ṣañasın kim ḳabūl oldı duʿāsı

M 168b Didi kim iy yigit di ne sebebden
Ki böyle yaluñuz geldüñ ʿArabdan

ʿAcem milkinde erlik āşikāre
İdersin eylemezsin hīç müdārā

Didi iy pādişāh ʿışḳ āteşi var
Yüregümdeki cānum añа yanar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5785 Bu ḫaṭar-nāk işe ol sevdā beni[1]
Ṣaldı ḳıldı vālih ü şeydā beni

Şāh didi ʿāşıḳlıġuñ di niçedür
Vaṣf-ı ḥālüñ daḫı digil nitedür

5776 ümīd-ile: ümīde İ.
5777 buyursa: buyurursa A, M. // Yāḫu: Yāḫud M, İ; gine: yine M; buradan gine: anı buradan İ.
5779 pes: çün A, M.
5780 eyledi: oḳıdı A, M.
5781 gelür: gelüp M.
5782 yaluñuz: yalıñuz M; geldüñ: çıḳduñ A.
5783 İdersin: İdersiñ İ; eylemezsin: eylemezsiñ İ.
5784 yanar: niṣār İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5786 ʿāşıḳlıġuñ: ʿāşıḳlıġı İ. // Vaṣf-ı ḥālüñ: Vaṣf-ı ḥālin İ.

İ 112b Pes didi iy pādişāh-ı kāmurān
Memleket taḫtında şāh ol cāvidān

Devlet-ile ol cihānda kāmukār[1]
ʿÖmrüñ artsun geçdügince rūzigār

Bir ʿamum vardur benüm bir ḳızı var
Hem şebistān ḥūrīsi hem şeh-süvār

5790 Rezm içinde pehlevānlar şāhıdur[2]
Bezm içinde hem gözeller māhıdur

Ellerinden nīzesi ḳanlar döker
Gözlerinden ġamzesi cānlar söker

Ḳılıcından yire başlar dökilür
ʿIşḳ ucından ḳanlu yaşlar dökilür

Atsa oḳ döymezdi kim ḳalḳan aña
Baḳsa bir kez cān olur ḳurbān aña

Boyı servi yüzi güneş alnı ay[3]
Gözi cāẕū kirpügi oḳ ḳaşı yay

5795 Aġzı ġonce dişi incü lebleri[4]
Rengi yāḳūt ḳūt-ı cāndur her biri

Aḳ gümişden biş ḳalem barmaḳları[5]
Şuʿlelü yılduz gibi dırnaḳları

5787 pādişāh-ı: şāh-ı M. // cāvidān: ḫāriḳān M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5789 ḥūrīsi: ḥūrusı A, M, şeh-süvār: şāh-süvār M, İ.
2 Bu beyit A ve M nüshasında yoktur.
5790 Rezm: Resm İ.
5791 nīzesi ḳanlar: nīze ile ḳan M. // Gözlerinden: Gözlerinüñ İ.
5792 başlar: yaşlar İ. // ucından: ucundan M.
5793 döymezdi kim ḳalḳan: ḳalḳan döyemez pes İ, döymez kem-i ḳalḳan A, döymez kim ḳalḳan M.
3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
4 Bu beyit A, M ve İ nüshalarında yoktur, Berlin nüshasında yer almaktadır. (Berlin 154a):
5 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5796 biş: beş M. // Şuʿlelü: Şuʿleli M.

Gevdesi sīm ṣaçı ẓulmet yüzi nūr[1]
Āb-ı ḥayvān ṭuṭaġı kendüsi ḥūr

Nīze-y-ile ḳaṣd iderken ḳanuma
Gözlerinden oḳ ṭoḳındı cānuma

Göñül boynına zülfinüñ kemendi[2]
Ṭolaşdı ḳıldı ol-dem müstemendi

5800 A 171b Gitdi ʿaḳlum ṣaçınuñ sevdāsına
Düşdi cānum ʿışḳınuñ ġavġāsına

M 169a Ḳaldı göñlüm baġlu zülfi dārına
Ben yanaram uş firāḳı nārına

Şöyle ḳıldı gözleri şeydā beni
Kim ḳılur ʿālemlere rüsvā beni

Evvel āḫir n'olduġını ḥālümi
Eydeyüm iy pādişāh aḥvālümi

Vaṣf-ı ḥālin başladı şerḥ eyledi
Sergüzeştin cümlesin bir bir didi

5805 Pes didi ol şāh aña kim iy ʿArab
ʿIşḳ işinde bu ḳadar olmaz ʿaceb

İllā bilgil ben daḫı kim dilerem
Erligüñden tā ki neñ vardur görem

Didi Miḳdād yā melik niçe hezār
Var-durur taḫtuñ ayaġında süvār

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5797 sīm (Berlin 154a): aḳ A, M; ẓulmet (Berlin 154a): ḳara A, M.
5798 ile: ilen İ. // ṭoḳındı: doḳındı A.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5799 boynuna: boynına M. // ḳıldı (Berlin 154a): ḳaldum A, İ; ḳaldı M; ol-dem (Berlin 154a): oldum A, M, İ.
5803 n'olduġını: n'olduġunı A, n'olduġumı İ.
5804 Vaṣf-ı ḥālin: Sergüzeştin M. // Sergüzeştin: Vaṣf-ı ḥālin M.
5805 ol: kim İ; iy: yā M, İ. // işinde: işidür A, M.
5806 kim: ḫod İ. // Erligüñden: Erligüñde İ.

Didi vardur yā yigit yüz biñ süvār
Leşkerümden kim bugün ḳatumda var

Didi imdi biñ kişi ḳıl iḫtayār
İşbu yüz biñ kişiden iy tācudār

5810 Şöyle kim olsun ḳamu merdāneler
Cümlesi meydāna gelsünler olar

Ben ḳılayum anlaruñla kāruzār
Sen teferrüc eylegil iy şehriyār

Ger ölürsem arada cānum saña
Ḫoş ḥelāl olsun benüm ḳanum saña

Ger olur-ısam olardan ben yigin
Pādişāh virsün bu göñlüm dilegin

Şāh işitdi bu sözi didi ʿaceb
Yā delüdür ʿaḳlı yoḳdur bu ʿArab

5815 Yāḫu kendüyi ṣınamışdur bilür
Kim gelür bu resme bu daʿvā ḳılur

A 172a Pes buyurdı seçdiler biñ pehlevān
Cümlesi meydāna geldiler revān

İ 113a Bir yücece yire çıḳdı pādişāh
Geldi Miḳdād eyledi bir ḳatı āh

M 169b Kendüzine didi bunlardan birin
Öldürür-isem bu şāhuñ leşkerin

Ḳaḳıya baña murādum virmeye
Nā-murād olam yāre el irmeye

5809 imdi: andan İ. // tācudār: nāmudār A, M.
5810 olar: bular İ.
5811 şehriyār: şehsüvār A, M.
5813 Ger olur-ısam olardan ben yigin: Öldürürsem ger olardan birini İ. // dilegin: varını İ.
5815 Yāḫu: Yā M, Yāḫud İ. // gelür: bilür İ; bu daʿvā: daʿvālar M, İ.
5816 pehlevān: nāmudār A. // revān: olar A, hemān İ.
5818 Öldürür-isem: Öldürürsem ben İ.
5819 yāre: murūd İ; irmeye: girmeye A.

5820 Pes didi kim bir ulu ṭas zaġferān
Tīz getürüñ pes getürdiler hemān

Ṣu getürüben anı ezüñ didi
Pes çıḳardı yaġlıġını ışladı

Nīzesinüñ pes demürini hemān
Giderüp yaġlıġı ṣardı pehlevān

Tā ki her kime ura ola nişān
Bellü ola illā olmaya ziyān

Pādişāha ḫoş gelüben bu işi
Didi inṣāf ehli-y-imiş bu kişi

5825 Pes işāret ḳıldı meydān içine
Ol mübāriz girdi merdān içine

ʿĀşıḳāne döndi cevlān eyledi
Heybet-ile görklü devrān eyledi

Dört yañadan ḥamle ḳıldılar anı
Ortaya aldılar ol genç arslanı

Naʿra urur hayḳırur cevlān ider
Er yıḳar ṣaflar bozar devrān ider

Kimini gögsinde ṣancar ol dilīr
Kimini başında çalar hem-çū şīr

5830 Kimini bögrinde püştinde kimi
Kimini buṭında ḳarnında kimi

5820 hem: M nüshasında yoktur; Pes didi kim bir ulu ṭas: Didi bir ṭas getürüñ hem A. // Tīz: Tiz M; getürüñ: buyurdı A.
5821 anı ezüñ: ezüñ anı İ.
5822 Giderüp: Gidürüp İ; yaġlıġı: yaġlıġın İ.
5823 ura: ursa M.
5825 Pes: M nüshasında yoktur. // merdān: meydān İ.
5826 görklü: döndi İ.
5827 yañadan: yanından A; anı: ḳatı İ. // Ortaya: Ortalıġa A, M; genç: ol A, M; arslanı: aṣlanı A, M.
5828 urur hayḳırur: urup ḥayḳırup A, M.
5829 Kimini: Kimin M; gögsinde: gögsinden A, M. // Kimini: Kimin İ; başında: başından İ; çalar: ṣancar M.
5830 Kimini: Kimin M; bögrinde: bögrinden İ; püştinde: püştünde M, başından İ. // buṭında: buṭından M; ḳarnında: ḳarnından M; buṭında ḳarnında: ḳarnından buṭından İ.

Gāh bozar ṣaflar yıḳar devrān ider
Naʿra urur hayḳırur cevlān ider

Gāh deper ḳoşunları bozar yıḳar
Ṣaġ selāmet döner ortadan çıḳar

A 172b Çoġını ḳıldı ol ḫalḳuñ nişānlu[1]
Kime ḍarb urdı-y-ısa oldı bellü

Kimse hīçbir ḍarb urımadı aña
Kisrī anı göricek ḳaldı ṭaña

5835 M 170a Didi ben buncılayın çābük-süvār
Görmemişem bunca leşker bende vār

Āferīn kim buña beñzer bir cüvān[2]
Bu ʿAcem milkinde yoḳ bir pehlevān

Pes didi kim iy yigit taḥsīn hemīn
Erlik-ise ancaḳ ola āferīn

Gitmegil ṭurġıl ḳatumda yā cüvān
Sen gereklüsin bañа yā pehlevān

Pes buyurdı ḫāṣ mihmān-ḫāneye
Ḳondururlar anı bir kāşāneye

5840 Virdi ḳullar ḳaravaş ḫilʿat aña
Virdi hem çoḳ māl-ıla niʿmet aña

Şāh ḳatında ḳatı ḥurmetlü olur
Her gün aña dürlü baḫşişler ḳılur

İ 113b Ḫalvetine ol şehüñ her dem varur
Hem dīvānda ḳarşusına oturur

5831 yıḳar devrān: çıḳar cevlān İ. // cevlān: devrān İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2 Bu beyit M nüshasında yoktur.
5836 buña: bu İ.
5837 Erlik-ise: Erligiñe İ.
5838 ṭurġıl: durġıl M. // gereklüsin: gereklüsiñ İ.
5840 ḳullar ḳaravaş ḫilʿat: ḫilʿat ḳaravaş ḳullar A, M.
5841 ḳatında: ḳıtında M.
5842 şehüñ: şāhuñ M, İ; dem: gün A, M. // dīvānda: dīvānında M; ḳarşusına: ḳarşusında İ.

Ḳaldı anda göñli ġamgīn ol dilīr
Şöyle kim zencīr-ile baġlu-y-dı şīr

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ki hicrānuñ odı sūzān içinde
Ḳılurdı yüregin biryān içinde

5845 Gehī giryān gehī nālān olurdı
Gehī ʿaḳlı gider ḥayrān olurdı

Yüzinüñ rengi oldı zaġferānī
Gözinden yaş dökerdi arġuvānī

Gehī varur-ıdı sulṭān ḳatında
Açılurdı birez şāh ṣoḥbetinde

Ve-līkin çün gelürdi odasına
Ṣu yā köz ṣalar-ıdı odasına

Dimāġa çıḳuban ʿışḳuñ buḫārı
Dökerdi ḳanlu yaş gözi buñarı

5850 A 173a Bu resme zār-ıla efġān içinde
Yüregi odda gözi kan içinde

Gehī şādān olurdı gāh ġamgīn
Gehī göñli melūl gāh gözi nemgīn

Altı ay sulṭān ḳatında ol ḳalur
Bu yaña diñle ḳızuñ ḥāli n'olur

5843 zencīr-ile baġluydı: zencīrler ile baġlu İ.
5844 Ḳılurdı yüregin: Ḳılur yüregini pes M; yüregin: yüregi İ.
5845 Gehī: Gāhī M; gehī: gāhī M. // Gehī: Gāhī M; gider: gidüp A.
5846 oldı: olup İ; zaġferānī: zaġfīrān M, İ. // Gözinden: Gözünden M; yaş: M nüshasında yoktur; arġuvānī: arġuvān M, İ.
5847 Gehī: Gāhī M; sulṭān: sulṭānuñ İ. // birez: birāz İ.
5848 odasına: urusına A, üstine M.
5849 çıḳuban: çıḳıban İ. // buñarı: pıñarı İ; gözi: gözü M.
5850 odda: orada İ.
5851 Gehī: Gāhī M. // Gehī: Gāhī M; melūl: olur gāhī M.
5852 ol: çün A. // diñle: digil M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

M 170b Çünki üç ay oldı Miḳdād gelmedi
Ḳanda gitdi kimse anı bilmedi

Pes āvāze oldı kim öldürdiler
Cābire taḥḳīḳ diyü bildürdiler

5855 Yoldı ṣaçın anası ḳıldı fiġān
Yırtdı yüzin gözlerinden aḳdı ḳan

Çün Miyāseye irişdi bu ḫaber
Göñli oldı ġuṣṣadan zīr ü zeber

Aġladı āh-ıla feryād eyledi
İşüñ oñmasun senüñ baba didi

Kim ḳomaduñ şuncılayın cān yigit
Vardı oldı māl içün ḳurbān yigit

N'iderem daḫı ben bu zindegānī[1]
Yitürdüm çün şunuñ gibi cüvānı

5860 Çünkim oldı ʿāşıḳum ḳurbān baña
Hīç gerekmez daḫı işbu cān baña

Çekdi ḫançer ḳaṣd ḳıldı cānına
Üşdi ḫatunlar hemān dört yanına

Kim elin dutdı kimi ḳuçaḳladı
Ḫançeri aldı birisi ṣaḳladı

Pes babasına ḫaber oldı hemīn
Geldi çün gördi anı oldı emīn

5853 Çünki: Çünkim M. // gitdi kimse anı: gitdügini kimse A, M.
5854 āvāze: avāze A, M. // bildürdiler: bildirdiler M.
5856 irişdi: irdi M. // Göñli: Göñlü M.
5858 ḳomaduñ: ḳomadı A; şuncılayın: şunuñ gibi İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5859 ben: İ nüshasında yoktur; zindegānī: zindigānī M.
5860 Çünkim: Çünki İ.
5862 Kim: Kimi İ; dutdı: ṭutdı İ.
5863 gördi: gör M.

Çün babası ḳaḳıdı iy ḳız didi
İy ḥayāsuz dur gidelüm tīz didi

5865 Aldı kendü evine vardı anı
Kendüzin çün öldürür gördi anı

Kendü ḫatunlarına ışmarladı
Gice gündüz ṣaḳlañuz bunı didi

A 173b, Müdām beklerler-idi ol nigārı[1]
İ 114a Ḳılurdı dāyim ol āh-ıla zārı

Tütüni göge çıḳardı āhınuñ
Āh idicek ol gözeller şāhınuñ

Gice gündüz şöyle kim giryān-ıdı
Yüregi ḫatunlaruñ biryān-ıdı

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
5870 M 171a Gehī ḥasretle dört yañа baḳardı
Gehī epsem ṭurur yaşı aḳardı

Ne kimseye ḳılur-ıdı ḫiṭābı
Ne ḫod söyleyene virür cevābı

Şemʿa gibi ṣubḥa dek bīdār-ıdı
Mūm gibi yanar erir sızar-ıdı

Yürekden çün çekerdi ḥasret āhın
Ḳarardurdı gögüñ yüzinde māhın

Boyandı gözlerinüñ yaşı ḳana
Yüzinüñ rengi döndi zaġferāna

5864 Çün babası ḳaḳıdı: Babası ḳaḳıdı pes İ. // dur: ṭur İ; tīz: tiz M, İ.
5865 öldürür: öldürecek M.
5866 Kendü: Kendi İ. // ṣaḳlañuz bunı: bunı ṣaḳlañuz A, M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5867 dāyim: dā'im M.
5870 Gehī: Gāhī M, Gāh İ. // Gehī: Gāhī M, Gāh İ.
5871 virür: virürdi M.
5872 bīdār: bīzār A, M.
5873 Ḳarardurdı: Ḳarardı A; gögüñ: göñül A, gök M, İ; yüzinde: yüzindeki İ.

5875 Çü bülbül gibi ḳılurdı fiġānı
İşidenüñ yanardı göñli cānı

Yüzinüñ rengi olmış-ıdı dīnār[1]
Dökerdi gözlerinden dürr-i şehvār

Bu şiʿri oḳır-ıdı aġlar-ıdı[2]
İşidenüñ yüregin ṭaġlar-ıdı

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
İy yigitler serveri serv-i revānum ḳandasın
Gel ki yoluña revān oldı revānum ḳandasın

Ḳametüñüñ ḥasretinden bu tenüm oldı hilāl
Ṣūretüñüñ fürḳatinden yandı cānum ḳandasın

5880 İy ḫayāl-i mūnisi bu ḳayġusı çoḳ göñlümüñ[3]
İy viṣāli cān ilinden armaġanum ḳandasın

Gice gündüz yol gözedür gözlerüm gözler seni
Gel ki ḳaldı yollaruñda dīde-bānum ḳandasın

Bülbül-i zārem firāḳuñdan yaşum oldı revān
İy boyı selvi yañaġı gülsitānum ḳandasın

Sen esirgerdüñ beni görseñ ki sensüz niçesi[4]
Gice gündüz göklere çıḳdı fiġānum ḳandasın

Çoḳ cefā ḳıldı belālu göñlüme ayrulıġuñ
Ḳanı ʿahdüñ iy vefālu mihribānum ḳandasın

5875 Çü: Çün İ; ḳılurdı: ḳılur M. // göñli: göñlü M.

1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

2 Bu beyit İ nüshasında 5885. beyittir.
5879 Ḳametüñüñ: İ nüshasında yoktur; hilāl: ḫayāl İ. // Ṣūretüñüñ: İ nüshasında yoktur; fürḳatinden: fürḳatüñden İ.

3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
5880 bu: İ nüshasında yoktur; çoḳ: çün İ.
5881 ḳaldı yollaruñda: yollaruñda ḳaldı İ.
5882 Bülbül: Bu bülbül M; zārem: zārüm M. // boyı: yüzi A; yañaġı gülsitānum: yañaġum gülsitānı İ.

4 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5885 Pes atasına didiler iy ʿazīz
Sen ferāġ et kendüzin öldürdi ḳız

Aġlamaḳdan yüzine yol itdi yaş
Bu bizüm ḫod baġrumuzda çıḳdı baş

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

A 174a Yaşına ḳan ḳarışdı ala döndi
Elif ḳaddi bükildi dāla döndi

Yüzinüñ rengi döndi arġuvāna[1]
Yañaġı gülşeni döndi ḫazāna

Gice gündüz ḳılur āh u fiġānı
Esirger özi göyner gören anı

5890 Teni sīm-kūhken bir kāh oldı
Dilinde sözi her dem āh oldı

M 171b Añar Miḳdādı şöyle zār iñiler
Ki derdinden der ü dīvār iñiler

İ 114b Ne deñlü dirsevüz kim öldi Miḳdād
Ölü içün yiter ḳıl bunca feryād

Bize dir yañlış idersiz gümānı
Diridür ölmedi dir göñlüm anı

Didi Cābir ki pes n'itmek gerekdür
Aña niçe ʿilāc itmek gerekdür

5895 Didiler kim ere virmek gerekdür
Ḳamu işden aña er yigirekdür

5885 ferāġ et: feraḥda M.
5886 baġrumuzda: naʿramuzda M; baş: yaş İ.
5887 Elif: Elīf M.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
5889 göyner: göynür İ.
5891 der ü: devir M, der-i İ; dīvār: dīvān M.
5892 dirsevüz: söz dir İ. // yiter: bizi İ; ḳıl: ḳıldı M.
5895 kim: ki İ. // Ḳamu işden: Ḳamusından A; er yigirekdür: bu er yigrekdür M.

Er-ile duta ülfet göñli cānı
Unıda añmaya ayruḳ ol anı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ol yaḳında bir ḳabīle var-ıdı
Mālik-idi beglerinüñ hem adı

Şīr-i merd-idi beġāyet pehlevān[1]
Mālı mülki çoġ-ıdı kendü cüvān

Öldi Miḳdād diyü çün oldı ḫaber
Çevre yaña illere ṭoldı ḫaber

5900 Ol ḳızı istedi dökdi mālını
Ṭap diyince virdi aña ḳalını

Egildi atası çün gördi mālı[2]
Ḳızuñ daḫı bu resme oldı ḥāli

Geñlü geñsüz ḳızı aña virdiler
Dört yanından cümle göçegördiler

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Çün işitdi bu sözi ol Miyāse
Yaḳasın yırtdı düşdi yiñi yasa

El urdı yüzine yırtdı gülini
Yolup ṣaldı oda zülfi telini

5905 A 174b Yüzin urdı yire açdı başını
Aḳıtdı ṭopraġa ḳanlu yaşını

Didi kim düşmen oldı rūzigārum
Ki baḫt āşüfte düşvār oldı kārum

5896 duta: ṭuta İ; göñli: göñlü M. // ayruḳ ol: ol ayruḳ İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5899 diyü: İ nüshasında yoktur.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5902 Geñlü geñsüz: Göñüllü göñülsüz İ. // yanından: yanında A, İ; göçegördiler: çöki gördiler İ.
5903 ol: pes M.
5904 gülini: gülüni M. // telini: ḳılını A.
5905 urdı yire açdı başını: yırtdı yire urdı başın İ. // ḳanlu yaşını: ḳanlı yaşın İ.
5906 düşmen: düşmān İ. // āşüfte: uşüfte M; baḫt āşüfte düşvār: bed-baḫt āşüfte oldı İ; kārum: ḥālüm A.

Ne dilersin sen iy göñül cānumdan
Ki geçmezsin bu bir avuç ḳanumdan

M 172a Günümi dāġ-ı ʿışḳ-ıla ḳarartduñ
Yüzümi derd-i hicr-ile ṣarartduñ

Yüzüme ḳapladuñ ḥasret ġubārın
Gözümden açduñ uş fürḳat bikārın

5910 Ciger biryān oldı dil āvāre
Yüregüm ḥasret-ile pāre pāre

Ne derddür bu ki hīç benden gem olmaz
Ki göñlüm ḳayġudan hīç ḫurrem olmaz

Olaldan cān buʿışḳuñ āşināsı
Tükendi gözlerümüñ rūşināsı

Egerçi baġruma fürḳat hemīşe
Dikenler urmaġ-ıdı añа pīşe

Velī şimdi bir aġulu oḳ urdı
Ki peykānınuñ ucı cāna irdi

5915 Kime feryād idem fürḳat elinden
Ki yaḳdı cānumı ḥasret elinden

Eger derdüm benüm ḳısmet ola-y-dı
Cihāna derd-ile ḥasret ṭola-y-dı

Yan iy göñül ki erzānī cezādur[1]
Yürek ḳanın dök iy göz kim sezādur

5907 dilersin: dilersiñ İ; cānumdan: canumdan A. // geçmezsin: geçmezsiñ İ.
5908 Günümi: Tenümi İ; dāġ-ı: daḫı M, İ. // derd-i: derd ü A; hicr: ʿışḳ İ.
5910 biryān (Berlin 157a): pür-pāre A, M, biñ pāre İ; āvāre: avāre M, İ.
5911 hīç: hiç A, İ; gem: M nüshasında yoktur; Ne derddür bu ki hiç benden gem: Bu ne dertdür ki buña dermān İ. // ḳayġudan: ḳayġulardan İ; hīç: hiç A.
5912 cān bu ʿışḳuñ: ʿışḳuñuñ cān A, M. // gözlerümüñ: gözlerimüñ İ.
5913 urmaġ: urmaḳ M.
5914 aġulu: aġulı İ.
5916 Cihāna: Cihānda A.
1 Bu beyit A ve M nüshasında yoktur.
5917 ki: İ nüshasında yoktur. // göz kim: gözüm İ.

İ 115a Eger şimdiye dek sen ḳan dökerseñ
Yaraşur şimdi ger sen cān dökerseñ

Gerekmez daḫı bańa zindegānī
Yig oldur kim fidā ḳılam bu cānı

5920 Eger cānānum olmaya yanumda
Yig oldur cānum olmaya tenümde

Hemān-dem ḳılıca urdı elini
Segirtdi dāyesi ṭutdı ḳolını

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Didi öldürme i ḥūrī sen seni
Tā ki şād olmaya dūstuñ düşmeni

A 175a Kim diridür şāyed ola ol gele
Ḳanda olsań ol seni vara bula

Kimse anuñ öldügini görmedi
Kimse andan bir nişān hīç virmedi

5925 Olasın sen gele ol nā-gehānī[1]
Yoluńda ol daḫı terk ide cānı

M 172b Pes ikiñüz daḫı şöyle yoḳ yire
Ḥayf-ıla olup giresiz siz yire

İtmegil bu işi iy cān itmegil
Ḥayf-durur ḥayf bu iki ḳan itmegil

5918 şimdiye dek sen ḳan: şimdi yürek ḳanı İ. // cān: M nüshasında yoktur; dökerseñ: virürseñ İ.
5919 oldur: olur M; kim: ki İ.
5920 cānānum: cānum cānı İ; olmaya: olmasa A, M.
5921 ṭutdı: dutdı M.
5922 öldürme i ḥūrī sen: öldürmegil iy ḥūrī A, M. // düşmeni: düşmānı İ.
5923 ola ol: ol Miḳdād İ.
5924 hīç: hiç A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5925 nā-gehānī: nā-gehān İ. // cānı: cān İ.
5926 ile olup: ola kim ger İ.
5927 iy: M nüshasında yoktur. // durur: olur M; Ḥayf-durur: Ḥayfdur İ, A.

Ḳo seni virsünler aña ṭınmaġıl
Varġıl illā boynuñ aña ṣunmaġıl

Kendüzüñi virme aña bir zamān
Şöyle gül oyna anuñla sen hemān

5930 Tā göreyüz niçe ola rūzigār
Şa'llāh umduġuñ ola āḫīr-i kār

Çün işitdi bu sözi ḳıldı ḳabūl
İllā cānı ḳayġulu göñli melūl

Pes yaraġ eylediler oldı dügün
İllā ḳızuñ yüregi ṭoldı dögün

Ḳodılar hevdece ol gülʿizārı[1]
Ol aġlardı ḳılurdı āh u zārı

Gelmiş-idi güyegünüñ ḳardaşı
Bilesince var-ıdı dört yüz kişi

5935 Cümle cevşen-pūş bahādur nāmudār
Ellerinde nīzeler ceng-i süvār

Aluban gitdiler çün ol nigārı[2]
Dökerdi ḳanlu yaş gözi bıñarı

Ol yañada diñle Miḳdād işini
ʿIşḳ içinde derdini teşvīşini

ʿIşḳ Miyāse göñlini yaḳan odı[3]
Anda Miḳdād göñline daḫı ḳodı

5928 Ḳo: Ḳoy İ; ṭınmaġıl: dınmaġıl İ. // illā: ammā M, ille A; boynuñ: boyun A, M; boynuñ aña: aña boyun İ.
5929 virme aña: aña virme İ.
5930 göreyüz niçe ola: göre yüreyüz nice-durur İ. // Şa'llāh: İnşāa'llāh İ; umduġuñ: ḫaber İ.
5931 göñli: göñlü M.
5932 yaraġ: yaraḳ İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5933 Ḳodılar hevdece: Hevdece ḳodılar İ
5934 güyeginüñ: güyegünüñ A, İ.
5935 bahādur nāmudār: M nüshasında bu kelimeler yanlış yazılmış ve birleştirilmiştir.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5936 Aluban: Alıban A, M; gitdiler çün: gitdi anlar İ. // bıñarı: pıñarı İ.
3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

ʿIşḳ-ıla maʿşūḳ ʿāşıḳ bir-durur
Bunı ʿāşıḳlar bilür ne sır-durur

5940 Yüreginde ʿışḳ odı sūzān olur
Baġrı biryān gözleri giryān olur

A 175b Tükenür ṣabrı hīç ḳalmaz ḳarārı[1]
Be-küllī gider elden iḫtiyārı

Ṭāḳati ḳalmaz olur dīvāne ol
Ḳalḳuban varur hemān dīvāna ol

İ 115b Pādişāh ḳarşusına varur ṭurur[2]
Gözlerinden ḳanlu yaşlar indürür

M 173a Pādişāh didi niçün yā pehlevān
Gözlerüñüñ yaşı olmışdur revān

5945 Didi Miḳdād ben niçün aġlamayam
Yüregümi derd-ile ṭaġlamayam

Kim göñül maḥbūbınuñ mehcūrıyam
Dūstdan ıraḳ ʿışḳınuñ rencūrıyam

Hicr odı baġrumı biryān eyledi
Gözlerümi şöyle giryān eyledi

Ṭāḳatüm ḳalmadı hīç iy pādişāh
Daḫı ṣabr itmege çārem yoḳdur āh

Geçdi vaʿdem ḳorḳaram kim dilberi
Ayruḳ ele ḳıla benden dilberi

5950 Fitne düşe araya çoḳ ḳan ola
İrmedin maḳṣūda cān ḳurbān ola

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5941 Tükenür: Dükenür A; hīç: hiç A. // gider (Berlin 158a): gitdi A, M, İ.
5942 Ḳalḳuban: Ḳalḳıban A, M.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
5944 Gözlerüñüñ: Gözleriñüñ İ.
5945 ben: pes A, M. // Yüregümi: Yüregimi İ.
5947 baġrumı: baġrımı İ. // Gözlerümi: Gözlerimi İ.
5948 hīç: hiç A. // çārem: ḥālüm A.
5949 kim: ki İ.
5950 araya: ortaya İ. // İrmedin: İrmeden M.

Didi bunı aġladı çekdi bir āh
Gördi anı raḥm ḳıldı pādişāh

Pes buyurur kim virürler māl aña
İstedügince igi ḳaldı ṭaña

On ḳaravaş daḫı virdi māhırū
Hep ḳız oġlan servi boylu müşgibū

Virdi hem şāhāne ḫilʿatler daḫı
Altun aḳça māl u niʿmetler daḫı

5955 Virdi altun ṭavḳ müraṣṣaʿ tāc daḫı
Olma didi kimseye muḥtāc daḫı

Ḳoşdı bir leşker daḫı aña bile
Bedreḳa olabile gide yola

İtdi Miḳdād pādişāha çoḳ ṣenā
Taḫt öñinde yir öpüp ḳıldı duʿā

A 176a Döndi Miḳdād pes revān oldı yola
Bunca mālu bunca niʿmetler bile

Gice gündüz dimez ol durmaz gider
Gāh sevinür gāhī ḳorḳar āh ider

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
5960 Hemān maʿşūḳadur dilinde sözi
Yaḳın olduḳca artdı şevḳ-sūzı

M 173b Giderken ḥasret-ile āh içinde
Yörirken fürḳat-ıla rāh içinde

5951 ḳıldı: eyledi ol M.
5952 virürler māl: virüñ mālı İ. // İstedügince: İstedügünce M.
5953 daḫı virdi: virdi aña İ. // müşgibū: māh-ı rū İ.
5955 Olma didi: Didi olma İ.
5956 Bedreḳa: Yoldaş A; ola: olup M, İ; bile: gide İ.
5957 öñinde: öñünde A.
5958 Döndi: Döndü M. // mālu: mālı İ.
5959 ol durmaz: ṭurmaz İ. // gāhı: gāh M.
5961 Yörirken: Görürken İ.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bir yücece yire çıḳdı nā-gehān
Baḳdı gördi bir ḳoşun atlu hemān

İçlerinde vardı bir hevdec ulu
Üstine altunlu bizler örtülü

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Mükellel yāḳūt incüler bezenmiş
ʿAcāyib pādişāḫāne döşenmiş

5965 Didi kim bu zihī hevdec zihī fāl
Kimüñdür bu gelin yā bunca bu māl

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bu kimüñ ḳızı ola böyle ulu
Hevdeci bu resme aġır örtülü

Ḫoş fütūḥ-durur hele bir göreyüm
Kendüzümi ben buña bir urayum

Pes çevürdi nīzesini pehlevān
Depdi atın öñine indi hemān

İ 116a Ḳalduruban şebdesini durdı ol
Bu gelin kimüñ diyüben ṣordı ol

5970 Adı ne kimüñ ḳızı ḳanda gider
Dutmışam fāl siz virüñ baña ḫaber

Didi bir pīr iy yigit işbu gelin[1]
Bil ki Cābir ḳızı-durur bu yaḳīn

5963 vardı bir: bir yüce İ. // üstine: üstüne A, M, İ; altunlu: altunlar M; bizler: örtü İ.
5965 zihī: zehī M. // bu: İ nüshasında yoktur.
5966 Hevdeci: Hem daḫı M, Hevdecüñ İ; aġır: aġzı İ.
5968 öñine: öñüne İ.
5969 Ḳalduruban: Ḳaldurıban A, M; durdı: ṭurdı İ. // diyüben: diyü M.
5970 Dutmışam: Ṭutmışam İ; fāl: ḳāl M; virüñ baña: baña virüñ A.
1 İ nüshasında bu beytin ikinci dizesi yerine 5972. beytin ikinci dizesi yazılmış, beyitlerin diğer dizeleri yazılmamıştır.
5971 bir: bir yir M; iy: yā İ. // yaḳīn (Berlin 158b): gelin A, M.

Kim Benī Künde begidür ol yaḳīn
Hem Miyāsedür adı daḫı hemīn

Mālik aldı buñı virdi çoḳ ḳalın
Aña iltürüz anuñdur bu gelin

Çünki Miḳdād işidür işbu sözi
Dökdi bu söz cānına odlu közi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

5975 A 176b Yine göñlindeki sevdā belürdi
Yüregi ḳopdı ḳaynadı delürdi

Dimāġa çıḳdı sevdānuñ buḫārı
Çü gördi yad elindedür nigārı

Daḫı söz söylemedi ṭurdı epsem
Çevürdi at başını döndi ol-dem

M 174a Gelüben ḫalḳınuñ ḳatında indi
Yaraḳlandı bir adlu ata bindi

Silāḥın nīzesin alur tamāmet
Didi ḫalḳına siz duruñ selāmet

5980 Baña iş düşdi ben cenge giderem
Bugün ceng itmedin daḫı n'iderem

Ḥabībümi ʿadū almış elümden
Ayırmışlar beni tāze gülümden

Bugün ol gün-durur baş oynayam ben
Yā alam yārümi ḫoş oynayam ben

5972 begidür: beginüñdür M.
5973 iltürüz: iletürüz M.
5975 göñlindeki: göñlündeki M, göñlinde sevdālar İ.
5976 Çü: Çün İ; elindedür: elinde ol İ.
5977 döndi: durdı A, M.
5978 indi: irdi İ.
5979 duruñ: ṭuruñ İ; selāmet: tamāmet M.
5980 giderem: giderim M. // itmedin: itmeyüp M; niderem: nideyim M.
5982 gün-durur: gündür M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Depdi atın yitdi ḫalḳa ol dilīr
Naʿra urdı bir keret ol nerre-şīr

Didi yā ḳavm ḳoń gelini tīz gidüń
Ḳızı virüń ṣaġ selāmet siz gidüń

5985 Yoḫsa dökilür yire başlaruńuz
Ḳara ḳana bulaşur leşlerüńüz

Ejdehā-yı ceng-i Miḳdādem bugün
Ḳoń bu Şīrīnümi Ferhādem bugün

Pes birisi döndi didi iy yigit
Başcuġazuń ṣaġca-y-iken yöri git

Bu niçe sözdür ki dirsin iy delü
Ola mı dört yüz kişi senden alu

Dört yüz erdür bu ḳamusı nāmudār
Pehlevāndur her biri ceng-i süvār

5990 Bir begüń ḥaḳḳı-durur işbu gelin
Ḳarşularlar şimdi gelmişüz yaḳın

Dön yoluńa pāre pāre olmadın
Her parań her bir cidāda ḳalmadın

A 177a Çün işitdi ḥamle ḳıldı ol dilīr
Girdi ol ḫalḳuń içine hem-çū şīr

Bir niçesin yıḳdı bī-cān eyledi
Göńlin ol ḳavmuń herāsān eyledi

5983 Depdi: Didi M; ḫalḳa: ḫalḳına M; atın yitdi ḫalḳa: ol dem ḫalḳa yitdi A, M. // keret: kerret A, kerre İ.
5984 tīz: siz A, M.
5985 Yoḫsa: Yoḳsa İ; dökilür: döküldi A, M; başlarıńuz: başlaruńuz A. // leşlerińüz: leşlerüńüz A, İ.
5987 iy: yā İ. // iken: İ nüshasında yoktur.
5989 Pehlevāndur: Pehlevānlar İ.
5990 Ḳarşularlar şimdi: Ḳarşular şimdi ki İ.
5991 parań: pāreń M, bir pāreń İ; cidāda: cidān A, M.
5993 niçesin yıḳdı: niçesini M.

Şu resme urdı dir zaḫm-ı sinānı[1]
Ki ṭar itdi o ḫalḳa giñ cihānı

5995 M 174b, Ol çeride var-ıdı bir pīr didi
İ 116b İy ḳavum dīnleñ sözümi bir didi

Bu yigidüñ ḥaḳḳı-durur bu gelin
ʿAmmusı oġlı ḳızı-durur yaḳīn

Ceng idüben dökdürince hā ḳanı
Yig degül mi virmek aña ḥaḳḳını

Didi anlar iy bunamış ḳoca sen
Niçe dirsin işbu sözi niçe sen

Dört yañalardan ʿArab ḳavmı bize
Ne diyeler vir cevāb işbu söze

6000 Kim ala bir oġlan uş yüzi yalın
Bunca merdānuñ elinden bir gelin

Pīr didi eyle-durur merdān oluñ
Tīz yıḳagörüñ anı siz cehd ḳıluñ

Yoḫsa baḳdum sizden ol hīçbir ḳomaz
Ne yigit dir ne ḳoca ne pīr ḳomaz

Çıḳdı anlaruñ içinden bir dilīr
Adı ʿAvre kendüsi bir nerre-şīr

Didi merd-iseñ gel iy oġlan berü
Gör erenler cengini gel ilerü

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
5994 Şu: Bu İ. // o: bu İ.
5995 ḳavum: ḳavm M.
5996 oġlı: oġlu M; oġlı ḳızı-durur: oġlı-durur ḳızuñ İ; yaḳīn: hemīn A.
5997 idüben: idüp M, dökdürür nice İ. // aña: İ nüshasında yoktur.
5998 Niçe dirsin işbu sözi niçe sen: Ne diyeler vir cevāb sen işbu söze İ.
5999 vir cevāb: cevāb sen İ.
6000 uş: M nüshasında yoktur.
6001 eyle: böyle İ. // Tīz: Tiz M.
6002 Yoḫsa: Yoḳsa İ; hīç: İ nüshasında yoktur; sizden ol: ol sizden M. // ne pīr: dir bir İ.
6003 ʿAvre: ʿArve A.
6004 iy: M nüshasında yoktur. // ilerü: ileri M; gel ilerü: sen gel berü İ.

6005 Didi Miḳdād bańa mı dirsin hemān
Depdi atın üstine sürdi revān

Biri biri-le ol ceng-i dilīrān[1]
Ḳatı ḳorḫulu ceng itdi çū şīrān

Birbirine ṣundılar süńi cidā
Ḳalmadı ḳalḳan daḫı hīç ortada

Birbirinüń gögsine ṭoġru dutar
İllā Miḳdāduń cidāsı öń yiter

A 177b Yardı gögsin püştine çıḳdı hemān
Düşdi atdan ṭopraġa ol virdi cān

6010 Güyegünüń ḳardaşı-mış ol kişi
Ol ḳalan ḫalḳ gördiler çün bu işi

Beglerinüń ḳardaşı düşdi hemān
Cümle Miḳdād üstine üşdi hemān

M 175a Anda bir ceng itdi ol gün ol dilīr
Şöyle kim ḳoyun sürülerinde şīr

Baʿżısın atdan alup urdı yire
Baʿżısına ḍarb-ıla urdı yara

Gördiler ol ḫalḳ ki ḳıldılar ziyān
Döndiler cengden hemān atlu yayan

6015 Pes didiler iy cüvān bu cengümüz
Bu gelin-çündür bu nām u tengümüz

6005 dirsin: dirsiń İ. // üstine: üstüne A, M, İ; revān: hemān İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6006 ol ceng-i dilīrān: çünki ceng itdi revān A, M. // ḳorḫulu: ḳorḳulu İ.
6007 süńi: ṣońra İ. // hīç: hiç A, M; ortada: ortada cidā İ.
6008 dutar: ṭutar İ. // öń: ol A, M.
6009 gögsin: gögsini M. // ol virdi: virbidi A.
6010 ḳardaşımış: ḳardaşı idi İ. // çün: M nüshasında yoktur.
6011 üstine: üstüne A, M, İ.
6012 ol: İ nüshasında yoktur. // sürülerinde şīr: sürülerine nerre-şīr İ.
6013 Baʿżısın: Baʿżısını İ; urdı: urur İ. // yara: yire A, M.
6014 ol ḫalḳ ki ḳıldılar ziyān: ki birine virmez emān İ.
6015 çündür: çün mi A, M; tengümüz: tengümiz A.

Gel varalum ṣoralum ḳanġıñuzı
Bu ikiden ol diler-ise sizi

Ḳız kimi dirse gelini ol ala
Ḫalḳ gide işlü işine ḳurtıla

Rāżī oldı didi Miḳdād ḫoş ola
Ṣa'llāh anuñ göñli baña ṭuş ola

ʿĀşıḳuñ göñli olur zīrā güvāh
Kim sever maʿşūḳ anı bī-iştibāh

6020 İ 117a Bu ṭanuḳlıḳ ekserī ṭoġru gelür
ʿIşḳ maḥabbetle zīrā ortaḳ olur

ʿĀşıḳ-ıla maʿşūḳ arasında ol
Her birinden var-durur birine yol

Birinüñ illā oldı adı ʿāşıḳ[1]
Birinüñ oldı maʿşūḳ zī-yaraşıḳ

Ol kim ol ʿışḳını pinhān itmege
Ṭāḳati yoḳ cānda mihmān itmege

ʿĀşıḳ oldı adı her kim gizledi
ʿIşḳını maʿşūḳa olmışdur adı

6025 Zīrā ʿāşıḳ od-durur maʿşūḳ fetīl[2]
Kim fetille yaġda ḫoş olur delīl

Çün ṭalebde merd aṣldur bil hemān[3]
ʿAvret oldı tābiʿ u ferʿ bī-gümān

6016 varalum: virelüm İ; ṣoralum: ṣoralu A; ḳanġıñızı: ḳanġuñuzı M, İ.
6018 Rāżī: Rāżi A, M. // Ṣa'llāh anuñ: İnşā-Allāh İ.
6019 göñli: göñlü M. // bī-iştibāh: bī-iştāh M.
6021 birinden: birinde A, M.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür. 6017. beyit ile 6038. beyitler arası A ve İ nüshalarında yoktur.
6022 oldı maʿşūḳ: maʿşūḳ oldı M; zī-yaraşuḳ: yaraşuḳ M.
6023 cānda: cān u M.

2 Bu beyit M ve İ nüshalarında yoktur.

3 Bu beyit A, M ve İ nüshalarında yoktur, sadece Berlin nüshasında yer almaktadır (Berlin 160a).

Bilki maṭlūblıḳda ʿavret aṣl olur
Ferʿ olur er bu aña lāzım gelür

ʿĀşıḳ oldı lā-cerem erler adı
Maḥbūbuñ adını maʿşūḳa ḳodı

Kim ki fehm itse bu sözleri bilür
ʿĀşıḳ u maʿşūḳ nedür sırrın bilür

6030 Evde kimse var-ısa bir ḥarf yiter
Çeşne-yi anbārdan avuçla dutar

M 175b Bilki Peyġāmber buyurdı ol ulu
Dünyeñüzden bañа üçdür sevgülü

حُبِّبَ إلىَّ الطِّيبُ وَالنِّسَاءُ، وَجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِى في الصلاة[1]

Biri ḫoş ḳoḫu biri ʿavret hemān
Hem gözüm nūrı namaz da bī-gümān

Zīrā ādem ṣūreti māda-durur
Cismi vardur rūḥ-ıla zinde-durur

Sırrı vardur kim olur ol cāna cān
Cān niçe kim olur-ısa tene cān

6035 Cismümi ol rūh-ıla tedbīr ider
Ṣūretin zībā ḳılur taṣvīr ider

Ol tabīʿat ṣūret-ile ʿavreti
Sevdi zīrā oldı anuñ mirʾāti

Hem daḫı mānendedür beñzer aña
Görme misin baḳduġuñca dört yaña

Ol laṭīf rūḥānī cān-ıla ḳoḫu
Sevdi zīrā aña lāyıḳ-ıdı o

6028 adını: adı M; maʿṣūḳa: maʿşūḳ M.

1 "Bana, (dünyanızdan) koku ve kadın sevdirildi. Gözümün nuru ise namazda kılındı." Nesâî, İşretu'n-Nisâ 1, (7, 61). Bu hadis metni Berlin nüshasında yer almaktadır (160a).

6032 ḳoḫu biri: ḫūb ḳoḫu birisi M.

6035 Cismümi ol rūh-ıla (Berlin 160a): Cismini ol nūr-ıla M.

Sırr-ıla sevdi münācat-ı namāz
Ol ḥaḳīḳī maḥbūba ḳılmaḳ niyāz

6040 Vech-i ḥaḳdur ol ki her birde ʿayān
Görinür zīrā ḳamu andan hemāñ

Zīrā varlıḳ ḳamusı andan-durur
Hep anuñ fiʿli-durur kim ol ḳılur

Fiʿli-durur kim olur aña ṣıfat
Ol ṣıfat ẕātuñ-durur zī-maġfiret

Ẕātı olmasa ṣıfāt olmaz-ıdı
Olmasa ṣıfāt fiʿli ḳılmaz-ıdı

Olmasa fiʿl olmaz-ıdı fāʿili
Kimsene hīç bilmez-idi fāʿili

6045 Biz gelelüm ḳıṣṣaya ol ḳavm-ıla
Vardılar ḳız ḳatına Miḳdād-ıla

A 178a Hevdece yaḳın varuban ṣordılar
Bu ikiden ḳanḳısın göñlüñ diler

Didi Miḳdād iy benüm cānum cānı
Ḥāşe kim maḥrūm idesin sen beni

M 176a Sen ṣımaġıl ʿahdüñi iḳrāruñı
Māla meyl itme unutma yārüñi

Hevdecüñ tīz perdesini ḳız hemān
Ḳaldurup çıḳdı içinden nā-gehān

6050 Ṣanki ṭoġdı yirde bir māh-ı benām
Didi ʿammum oġlına benden selām

6040 hemān (Berlin 160a): nihān M.
6046 Bu: Ol M; göñlüñ: göñlü M.
6047 cānı: canı A. // Ḥāşe: Ḥāṣā M, İ; idesin: idesiñ İ.
6048 Sen: İ nüshasında yoktur. // yārüñi: yāriñi İ.
6049 tīz perdesini ḳız: ḳız perdesin İ; hemān: nā-gehān İ. // Ḳaldurup: Ḳalduruban İ; nā-gehān: dir hemān İ.
6050 benām: tamām İ. // oġlına: oġluna A, İ.

Ger yorılduñ-ısa sen ben ineyüm
Ceng ṭonın geyüp atuma bineyüm

Ben senüñ-çün bunları hep ḳırayum
Bunlaruñ ṭamarını ben düreyüm

Çünkim ol ḫalḳ bu sözi diñlediler
Döndiler birbirine söylediler

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler bilmedin daḫı ol anı
Ki maʿşūḳuñ anuñla göñli cānı

6055 Bu resme ol bizümle ceng iderdi
Cihānı başumuza teng iderdi

Şimdi ḫod gördi ḥabībi yüzini
Bildi göñlini işitdi sözini

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
ʿIşḳı artdı arḳası oldı ḳavī
Maʿşūḳa ʿāşıḳını ḳıldı ḳavī

Fikr idüñ kim neyleyiser bu zamān
Hep ḳırar virmez birümüze emān

Maṣlaḥat oldur ki maʿşūḳın hemīn
ʿĀşıḳına virüp olavuz emīn

6060 Pes dönüp Miḳdāda dirler iy cüvān
Uş senüñdür bu gelin al ol revān

Ḳalmadı ayruḳ sözümüz pes hemīn
Kim saña erzānī olsun bu gelin

6052 ṭamarını: ṭomarını İ; düreyüm: direyüm M.
6053 Çünkim: Çünki A. // bir: ḫod İ; söylediler: didiler İ.
6054 daḫı ol: ol daḫı A.
6056 ḫod: kim İ; yüzini: yüzüni M, İ. // sözini: sözüni M, İ.
6058 idüñ: idüp M; kim neyleyiser: neyleyiserdür İ. // Hep: Kim İ.
6059 olavuz: olayuz M.
6061 ayruḳ: daḫı İ.

Didiler döndiler yollu yolına[1]
Ki gitdi her biri illü iline

A 178b Pes sevindi oldı Miḳdād şādumān
Aldı pes maʿşūḳını döndi hemān

Sevincinden ṣanasın kim delürdi[2]
Başında ulu sevdālar belürdi

6065 M 176b Görür kim her cengde ol manṣūr olur
Kendünüñ erligine maġrūr olur

Cengine ġarrā oluban ol dilīr
Ḫāṭırından kendüzine böyle dir

Varayum ulu dügün eyleyeyüm
Ben ḳabīle ehlini ṭoylayayum

İ 117b Pes ʿAcem milkine andan gideyüm
Nūşirevān taḫtını fetḥ ideyüm

Ol ʿAcem milkinde sulṭān olayum
Dünyede ben bir ulu ḫān olayum

6070 Kim cihānda bu ḳılıcuma benüm
Durmaz-ımış kimse gücüme benüm

İşbu fikr-ile giderken ol dilīr
Ḳarşudan bir toz belürdi gördi dir

Toz içinde baḳdı gördi pehlevān
Kim gelür-idi deve yüklü revān

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6062 yollu yolına: yollarına A, M. // Ki gitdi: Gitdiler A, M.
6063 Pes: M nüshasında yoktur; oldı Miḳdād: Miḳdād oldı İ. // maʿşūḳını: maʿşūḳın M.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6064 Başında: Kişide A, M.
6066 Cengine: Çünki A, M; ġarrā: ġarre A, İ; oluban: olıban M, olubanı A.
6067 ehlini: ḳavmını İ.
6068 Pes: Ben A, M. // Nūşirevān: Nūşirevānuñ A.
6069 Dünyede: Dünyāda İ.
6070 Durmaz: Ṭurmaz İ.
6071 gördi: şöyle M.
6072 içinde: yarıldı İ. // -idi deve yüklü: yüklü-y-idi deve A; revān: hemān A.

Her biri üstinde bir hevdec ulu
Üstleri hevdeclerüñ hep örtülü

Öñlerince hem iki atlu kişi
Yörir illā biri heybetlü kişi

6075 Kendü kendüzine didi şunları
Şol iki kişi elinden anları

Varup alup ḳatayum bu māluma
Öldüreyüm kim ṭurursa yoluma

Depdi atın anlara ol nāmudār
Çün yaḳıncaḳ vardı gördi bir süvār

Ṭuluġası başında şebde elinde
Geyer cevşen ḳılıcı hem bilinde

Şöyle yaraşmış atı hem ṭonları
Ṣanki Ḥaḳ bile yaratmış anları

6080 A 179a Pes didi Miḳdād ki vir bu mālları
Ger cihānda olmaḳ isterseñ diri

M 177a Ol yigit ḳaḳıdı saña vāy didi[1]
Ölümüñe ḳarşu gelme hāy didi

Ger yaḳın gelseñ gider tenden başuñ
Ayrılur düşer yire senden başuñ

Didi Miḳdād ne dir-iseñ digil sen[2]
Aluram senden işbu mālları ben

6073 üstinde: üstünde A, M, İ. // hep: hem İ.
6074 kişi: gelür İ. // kişi: gelür İ.
6075 didi: dir İ.
6076 ṭurursa: gelürse A, M.
6078 Ṭuluġası: Ṭuġulġası İ.
6079 yaraşmış: yaratmış M. // anları: onları M.
6080 ki vir: virüñ İ. // Ger: Kim İ; isterseñ: isderseñüz İ.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında 6082. beyittir.
6081 hāy: hāy hāy M, var İ.
6082 Ayrılur düşer yire senden başuñ: Ayrılup düşer yire başdan leşüñ A, Yirlere düşer bedenden hem başuñ İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6083 senden işbu mālları: işbu mālları senden M.

Kim avumsın sen daḫı māluñ daḫı
Fāyda virmez bu ḳīl u ḳālüñ daḫı

6085 Didi var yoluña olġıl selāmet[1]
Fużūllıḳ itme olursın melāmet

Maġrūr olma rūzigāruña ṣaḳın
Her ḳılıç her nesneyi kesmez yaḳīn

Her ʿAlī adlu kişi olmaz ʿAlī
Her deñizüñ geçmege olmaz yolı

Döndi Miḳdād didi kim çok söyleme
Ceng idelüm gelgil ayruḳ söyleme

Gel erenler cengine gör sen beni
Ṣınaşalum hem göreyüm ben seni

6090 Ḥamle ḳıldı üstine Miḳdād hemān
Ḳarşu geldi hem aña ol pehlevān

Her ne deñlü ḥamle ḳılsa hem-çū şīr
Defʿ iderdi ḥamlesini ol dilīr

Çoḳ çalışdı bulmadı furṣat aña
Oldı nāçār çekdi durdı bir yaña

İ 118a Pes atını dönderüp andan hemān
Geldi maʿşūḳa ḳatına pehlevān

Didi aña yā nigārum elvidāʿ
Kim tükendi rūzigārum elvidāʿ

6084 avumsın: avumsıń İ. // Fāyda: Fā'ide M, İ; virmez: ḳılmaz A; ḳīl: ḳıl A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6085 var: ol İ; olġıl: vargıl İ. // itme olursın (Berlin 161b): eyleyüp olma A; itme olursań İ.
6086 rūzigāruña: rūzigār-iken A, ẓūruña İ.
6087 deñizüñ: deñiziñ İ; geçmege: geçmek M; yolı: yolu M.
6088 kim çok (Berlin 161b): aña A, M, kim ġayri İ.
6089 gör: gir A, M. // hem göreyüm: göreyüm hem A, M.
6090 üstine: üstüne A, M, İ.
6091 ḥamlesini: ḥamle ḳılsa İ.
6092 durdı: ṭurdı İ.
6093 dönderüp: döndürüp M; hemān: hemīn İ. // maʿşūḳa: maʿşūḳı İ.
6094 nigārum: nigārım M; aña yā nigārum: yā nigārum olsun İ. // tükendi: dükendi A.

6095 Ben yañılmışam ki bu ol er degül
Gördügüm kişilere beñzer degül

ʿAcebdür ḳurtarur-ısam ben anuñ[1]
Elinden cānumı ol pehlevānuñ

A 179b Çoḳ ʿArabda hem ʿAcemde ser-keşān
İllā bu-durur cihānda bir nişān

Bāz elinde serçeden kemter anuñ
Olmasaydum ben elinde_ebter anuñ

M 177b Ol Miyāse didi kim yā pehlevān
ʿĀşıḳ ölmekden ḳaçar mı yā cüvān

6100 Kendüñi divşürgil iy merd-i dilīr
Yöri arslan cengine iy nerre-şīr

Arslan-ısa n'ola ol iy pehlevān
Sen daḫı arslansın u hem nev-cüvān

Ġam yime uş ben daḫı ceng ḳılayum
Ölmek olursa ben öñdin öleyüm

İşbu sözden ġayret itdi pehlevān
Kendüzini divşürüp döndi revān

Vardı yine ol dilīrüñ cengine
Ol iki arslan dutışdılar yine

6105 Key ulu ceng eylediler bir zamān
Ḳaḳıdı ol pehlevān döndi hemān

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6096 ḳurtarur: ḳurtarır A.
6097 hem: çoḳ A, M.
6098 Olmasaydum: Olmasaydım A; elinde: elinden İ.
6100 divşürgil: devşirgil M; merd ü: merdi A. // arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ
6101 Arslan: Aṣlan A, M, Arṣlan İ; ol: hem İ. // arslansın: aṣlansın A, M, arṣlansıñ İ; u hem: İ nüshasında yoktur.
6102 ḳılayum: ideyüm M. // öñdin: öñdün A.
6103 divşürüp: devşirüp A; revān: hemān İ.
6104 arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ; dutışdılar: ṭutuşdılar İ.

Naʿra urdı şöyle hayḳırdı dilīr
Gök yarıldı ṣanasın ṣarṣıldı yir

Ṣundı Miḳdāduñ yaḳasından hemān
Dutdı ṣankim serçe dutdı bir ṭoġān

Urdı yire indi atdan baġladı
Ol birisi baḳdı gördi aġladı

Didi yā mevlāyī bi'llāh ben bunı
Dilerem öldürmeyesin sen bunı

6110 Niçe gökçek māh-peyker nev-cüvān
Gördügüm yoḳ böyle maḥbūb pehlevān

Ol didi fikrüm benümde ol-durur
Böyle maḥbūb pehlevān kim öldürür

Ben görelden ḳıymamışamdur buña
Yār ola yoldaş ola direm baña

Ol Miyāse çün bunı gördi hemān
Kendüyi hevdecden atdı ol zamān

A 180a Yırtdı yüzin yoldı ṣaçın aġladı
El-emān yā pehlevān mürvet didi

6115 ʿĀşıḳ-ı bī-çāredür bunca zamān
Kim belā miḥnet sefer çeker hemān

M 178a Gördi çoḳ cengler murādın görmedi[1]
Maḥbūbından maḳṣūdına irmedi

Şimdi bilmezlik ucından iy dilīr
Düşdi uş çengelüñe oldı esīr

6107 Dutdı: Ṭutdı İ; ṣankim: ṣanki İ; dutdı: ṭutdı İ; ṭoġān: ṣaḥān A.
6109 ben bunı: sen anı A.
6110 māh-peyker: ay yüzlü A, M, İ; nev-cüvān: pehlevān A, M.
6111 pehlevān: pehlevānı İ.
6113 Ol: Çün M, İ; çün bunı gördi: bunı gördi dir M, İ; hemān: hemīn İ. // zamān: hemīn İ.
6114 mürvet: mürüvvet M, İ.
6115 ʿĀşıḳ u: ʿĀşıḳ-ı İ. // miḥnet sefer çeker hemān: zaḥmet çeker yā pehlevān A.

1 Bu beyit İ nüshasında 6114. beyittir.

Bu miskīn ʿāşıḳuñ cānın baġışla[1]
Ki ʿışḳa ḥurmet it ḳanın baġışla

İ 118b Didi bunu aġladı ol zār u zār
Kim esirgedi anı ol nāmudār

6120 Döndi Miḳdāda didi kim yā yigit
İmdi ben bir söz diyeyüm sen işit

Ol sözi söyle ki āzād eyleyem
ʿĀşıḳ-ı maʿşūḳını şād eyleyem

Tañrı birdür di Muḥammed hem Resūl
Tañrıya ṭap ḥaḳ dīni ḳılġıl ḳabūl

Döndi Miḳdād didi kimsin iy ulu
Kim baña cānumdan olduñ sevgülü

Ol didi kim ben ʿAlīyem Murtażā
Şāh-ı merdān ibn-i ʿamm-i Muṣṭafā

6125 Bu develerde Resūlüñ raḫtları[2]
Hevdec içre ḳızları ʿavretleri

Kendü ḳatına giderem ben bugün[3]
Di dutar mısın sözümi sen bugün

Ger dutarsañ yārüm olġıl yoldaşum
Bu cihānda ol cihānda ḳardaşum

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6118 ḳanın: cānın İ.
6119 Didi bunı: Bunı diyüp A; aġladı ol zār u zār: aġlar-ıdı ol nigār A.
6120 yā: ey M, İ. // ben: gel M, İ.
6121 ki: kim İ; eyleyem: olasın A. // eyleyem: idesin A
6122 dīni: dini A, M.
6123 kimsin: kim İ.
6124 Şāh-ı Merdān ibn-i ʿamm-i: Hevdecüm içre ḳızıdur İ.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6125 Hevdec: Hevec A.

3 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6126 giderem ben bugün: gönderem bunuñ M.
6127 Ger dutarsañ: Dutar iseñ M; yoldaşum: ḳardaşum M, İ. // ḳardaşum: yoldaşum M, İ.

Dutmaz-ısañ elvidāʿ it cānuña
Kim boyanısar ḳılıcum ḳanuña

Di ki sen rāżī degül misin añа
Kim benüm gibi kişi uşda sañа

6130 Püşt penāh olam sañа yoldaş olam
Dīn yolında sevgilü ḳardaş olam

A 180b Ol didi el-ḥamdu li'llāh iy dilīr
Kim senüñ çengelüñe oldum esīr

İy ulu ger ṭap diseydüñ sen bañа
Lāyıḳ olurdı ṭapaydum ben sañа

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

M 178b Ki sen dirsin ḫo "Rabbü'l-ʿālemīn"e[1]
Ṭapuban gir Resūlu'llāh dīnine

Sözüñi dutmayam mı dir hemān ol
Müsülmān oldı taḥḳīḳ bī-gümān ol

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

6135 Hem Müsülmān oldı ḳız daḫı hemān
Ḫurrem oldılar beġāyet şādumān

Pes ʿAlī didi ki yā Miḳdād sañа
ʿAmmuñ oġlı ḳılısar bī-dād sañа

Kim yoluñda ceng ü ġavġā olısar
Başuña bir ḳatı buñ gün geliser

6128 Dutmaz: Ṭutmaz İ; elvidāʿ: elvedāʿ M.
6130 olam: M nüshasında yoktur. // yolında: yolunda M; sevgilü: sevgili M.
6131 senüñ: A nüshasında yoktur.
6132 ulu: A nüshasında yoktur; ger İ nüshasında yoktur; diseydüñ: didüñ M. // olurdı: olaydı A.
1 "Rabbü'l-ʿālemīn" Bk. 1856. beytin dipnotu.
6133 sen dirsin ḫo: dirsin sen ḫod M, İ. // Ṭapuban gir: Ṭapıban A, Ṭapayın ger İ; Resūlu'llāh: Resūlu'llāhuñ M.
6134 Sözüñi: Sözüni İ; dutmayam mı dir: ṭutdı ʿAlīnüñ İ.
6136 ki: kim İ. // oġlı: oġlu M, ḳatı İ.
6137 gün: M nüshasında yoktur.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Başuña buñ düşicek yā pehlevān
Bu duʿāyı sen oḳı anda hemān

يَا غِيَاثَ ٱلْمُسْتَغِيثِينَ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ ٱلاَ وَّلِينَ وَٱلاَخِرِينَ [1]

Eger sen şarḳda ben ġarbda olursam
Veyā ʿummānda ben ḥarbde olursam

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
6140 Ben saña ol-demde feryād irişem
Ḳayġulu göñlüñ ḳılam şād irişem

Pes ʿAlīnüñ ayaġını dizini
Öpdi Miḳdād sürdi yire yüzini

Hem Miyāse şāh ayaġı tozını[2]
Dürtdi gözine yire urdı yüzini

Anlara anda duʿā ḳıldı ʿAlī
Gitdi yolına revān oldı velī

Bu yaña Miḳdād daḫı hem yolına
Yönilüp ol gitdi kendü iline

6145 İ 119a Ol yaña çün Mālike vardı ḫaber
Göñli oldı ḳayġudan zīr ü zeber

Ḳardaşı öldi gelini aldılar
Ḳavmınuñ çoġı yaralu geldiler

A 181a Ḳaḳıdı Mālik ḳatı ḫışm itdi hem
Ḳızuñ atasına gönderdi ādem

6138 Başuña: Yā saña İ. // hemān: revān M.

1 "Ey kendisine sığınanların sığınağı! Evvel ve âhir bütün varlıkların seyyidi (Efendimiz Hz. Muhammed'in) hürmetine, beni sığınağına al, koru." anlamında Arapça bir duadır.
6141 yüzini: yüzüni A, M; yire yüzini: yüzin gözini İ.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6143 yolına: yoluna M; velī: ʿAlī M.
6144 yaña: yañada M; yolına: yoluna A, M. // kendü: kendi İ.
6147 itdi: eyledi A; Mālik ḳatı ḫışm itdi hem: key Mālik oldı hemān dem M, key melūl oldı dir hemān İ. // Ḳızuñ atasına: Atasına ḳızuñ M, İ; ādem: kemān İ.

ʿAhdi bozdı istedi hem mālını
Kim aña virmiş-idi çoḳ ḳalını

M 179a Cābir işitdi bunı oldı melūl
Pes dirüben ḳavmını ṭanuşdı ol

6150 Ḳavmı Miḳdāda ḥaset eylediler
Pes dönüben Cābire söylediler

Māliküñ alduñ bu deñlü mālını
Niçe virürsin o deñlü ḳalını

Hem bir ulu beg-durur anı saña
Düşmen itmek iş degüldür görseñe

İttifāḳ-ıla sözüñüz bir idüñ
Zūr-ıla olmaz buña tedbīr idüñ

Çün gele Miḳdāda ḳarşu varalum
Ulu kiçi cümlemüz ṣuvaralum

6155 Şād olalum aña ʿizzet ḳılalum
Ḳavmına ḫalḳına ḥurmet ḳılalum

Bir niçe gün eyleyelüm hem dügün
Girdege giresi gice ola çün

Ol gice Miḳdāda biz key ṣarp şarāb
İçürelüm kim düşe ola ḫarāb

Mālik anda ol gice gelmiş ola
İttifāḳ-ıla bunı bilmiş ola

6148 virmiş-idi çoḳ: çoḳ virmiş idi İ.
6149 dirüben: diriben A, M; ṭanuşdı: danışdı M, İ.
6150 Ḳavmı: Ḳavm A.
6151 o: ol M, bu İ.
6152 beg-durur: begdür ol M. // itmek: A nüshasında yoktur; gör: İ nüshasında yoktur.
6154 ṣuvaralum: hep varalum A, İ; cümlemüz ṣuvaralum: cümle ḳarşu varalum M.
6156 eyleyelüm: eyleyeyüm A; Bir niçe gün: Nice günler İ.
6157 düşe: düşüp A.
6158 bunı: bu işi M.

Biz anı bilmeze uralum nihān
Yatur-iken ol irüşsün nā-gehān

6160 Yatur-iken hemān Miḳdādı dutsun[1]
Aluban ḥaḳḳını yolına gitsün

İşbu işe ittifāḳ eylediler
Ol ḳavum cümle nifāḳ eylediler

Geldi Miḳdād çün irişdi bu yaña
Ḳarşu vardı ḳızuñ atası aña

Ne deñlü var-ısa ḳavmu ḳabīle[2]
Ḳamu Miḳdāda ḳarşu vardı bile

A 181b Şādılıḳlar eylediler her biri
Söylediler dürlü yalan sözleri

6165 Pes dügün eylediler bir niçe gün
Çünkim oldı girdege giresi dün

M 179b Ol gice Miḳdāda anda ṣarp şarāb
Şol ḳadar içürdiler oldı ḫarāb

Gice irdi ḳarañu oldı cihān
Geldi ol Mālik irişdi nā-gehān

Dutdı ol Miḳdādı muḥkem baġladı
Gözin açdı gördi Miḳdād aġladı

Pes demürler urdılar muḥkem aña
Ḳodı ḳullar beklemege hem aña

6159 bilmeze uralum: bilmez olavuz kim İ; nihān: hemān A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6160 dutsun: ṭutsun İ. // Aluban: Alıban A; yolına: yoluna M.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6163 vardı: vardılar İ.
6164 dürlü: dürlü dürlü M; dürlü yalan: dürlü dürlü İ.
6165 Çünkim: Çünki A
6166 ṣarp: bir ṣarp İ. // oldı: ki oldı A, M.
6167 irdi: oldı A, İ.
6168 Dutdı: Ṭutdı İ.
6169 urdılar: urdı İ. // ḳullar: İ nüshasında yoktur.

6170 İ 119b Vardı Mālik ol Miyāse ḳatına
Girdi çādırda ḳızuñ ḫalvetine

Ol yüzi ḳara dīvi gör kim nice
Ḫalvetine ḥūrīnüñ girdi gice

Çünki Miḳdād gördi kendü ḥālini
Düşmen almış maḥbūbını mālını

Baġlamışlar kendüyi muḥkem hemān
Aġladı ol ʿāşıḳ anda bir zamān

Pes duʿā diline geldi dir hemīn
Ol duʿā oḳır melekler dir āmin

6175 Dili oḳır yaşı aḳar iñiler
Göñli baġlu gözi baḳar iñiler

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi kim yā ʿAlī feryād irişgil
Ki ḳıldılar baña bī-dād irişgil

Dimedüñ mi-di kim buñ düşse saña
İrişürem çıġırġıl anda baña

Bu dem vaḳti-durur feryāduma yit
Baña ẓulm eylediler dāduma yit

Vegerni yanarum ben ḥasret-ile
Çıḳar cānum bu derd ü miḥnet-ile

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
6180 İy meded idici gel ir vaḳtidür
Gel berü çādırı yır gir vaḳtidür

6171 gör kim: kim gör İ. // ḥūrīnüñ: ḥūrinüñ A, M.
6172 Düşmen: Düşmān İ.
6173 bir: ol M.
6174 duʿā diline: duʿāya dine A. // duʿā oḳır: duʿālar ḳılur M.
6175 baña: baña ḳaṣdı M.
6177 di: İ nüshasında yoktur; düşse: doḳunsa M. // çıġırġıl: çağırġıl A.
6178 dem: gün buñ M.
6179 Vegerni: Veger yoḫsa M, Veger ben İ; ben: hem İ; ben ḥasret: ḥasret M. // miḥnet: ġayret M, İ.
6180 meded: midedler M, İ; gel: M ve İ nüshalarında yoktur. // çādırı yır gir: iy çāre sözler İ.

A 182a Bunı böyle söyleyince nā-gehān
Yırdı bir er çādırı girdi hemān

Didi yā Miḳdād şād ol geldüm uş
Vaʿdemüze ben vefālar ḳıldum uş

M 180a Ben ʿAlīyem Murtażāyam Murtażā
Uş irişdüm kim buyurdı Muṣṭafā

Çekdi Miḳdāduñ hemān bendlerini
Bozdı atdı her ne varsa varını

6185 Çünki Miḳdād gördi gitmiş baġını
Düşdi yire öpdi şāh ayaġını

Ḳaldurımaz şāh öñinden başını
Şādılıḳdan döker aġlar yaşını

Başını ḳaldurdı didi yā emīr
Başuñ-içün bir ḳılıç da baña vir

Bir ḳılıç virdi añа anda ʿAlī
Kendü yanından çıḳardı ol velī

Bekleyen ḳullar ḳamusı durdılar
Şāh-ı merdāna ḳılıçlar urdılar

6190 Ḳamusını anda şöyle ḳırdılar
Pes Miyāse çādırına vardılar

Şāh-ı merdān Fażl-ıla Miḳdād hemīn
Çādırına vardılar ḳızuñ yaḳın

Diñlediler söyler-idi ḳız añа
Va'llāh el bolur degülsin sen baña

Öldürürem öldürimezsem seni
Bellü bilgil öldürürem ben beni

6182 yā: kim iy İ.
6186 Ḳaldurımaz: Ḳalduramaz İ; öñinden: öñünden A, İ. // Şādılıḳdan: Şādılıḳlar A.
6189 ḳullar: ḳulları A; ḳamusı: ḳamu A, M; durdılar: ḳırdılar A, ṭurdılar İ. // Merdāna: Merdānla A; ḳılıçlar urdılar: ḳılıç üşürdiler M, İ.
6192 söyler-idi: idi söyler M. // degülsin: degülsiñ İ.
6193 öldürimezsem: öldürümezseñ İ.

Durduġum şimdi budur bilgil anı
Kim umaram gele ol Ḥaḳ arslanı

6195 İ 120a Ki Miḳdāda dimişdi sañа irem[1]
Ne vaḳt kim çaġırasın bañа irem

Ben umaram şimdi ol irmiş ola
Gözi Miḳdāduñ anı görmiş ola

Çünki Miḳdād işidür anı hemān
Ḳatlanımadı daḫı ol pehlevān

A 182b Pes yöridi çaġırup ġurrān-ıla
Çādırı yırdı tīġ-i bürrān-ıla

Girdi arslan gibi Mālik gördi dir
Durdı ḳılıcına tīz el urdı dir

6200 M 180b Ol dönince çaldı boynını hemān
Kim başı ayrıldı tenden bī-gümān

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi kim yā Miyāse ḥāżır olġıl
Ki Miḳdādem ben uş ḫoş ḫāṭır olġıl

Didi taḥsīn ibn-i ʿammi līkin
Emīrü'l-mü'minīn ol şāha taḥsīn

Ki çıḳmış cānuña emān irişmiş
Yine hem derdüñe dermān irişmiş

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bir depecük üstine çıḳdı ʿAlī
Fażl-ıla Miḳdād Miyāse ol velī

6194 Durduġum: Ṭurduġum İ. // Kim umaram: Umaram kim M; arslanı: aṣlanı A, M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6195 çaġırasın: çaġırursañ A, çaġırsın M; bañа: sañа M, sen beni İ.
6197 anı: bunı M. // Ḳatlanımadı: Ḳatlanamadı M, İ; daḫı: hem daḫı M.
6198 çaġırup: çaḳırup M. // tīġ: tiġ M.
6199 arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ. // ḳılıcına: ḳılıçla M; Durdı ḳılıcına tīz el: Pes durup elin ḳılıca İ; tīz el: elin A.
6200 dönince: dönünce A; boynını: boynunı A, M, İ. // başı: leşi İ; başı ayrıldı: ayrıldı başı M.
6201 ḫoş ḫāṭır: ḥāżır İ.
6202 Didi: Didi ol A; līkin: lekin M, velekin İ.
6204 üstine: üstüne A, M, İ.

6205 Üşdi kāfir dört yanından durdı dir
Şāh-ı merdān el ḳılıca urdı dir

Başları yapraḳ gibi kesdi döker
Tenleri ṭopraḳ gibi başdı döger

Gördiler kāfir çün anı ḳaçdılar
Māllarını raḫtlarını ṣaçdılar

Şāh buyurdı mālları divşürdiler
Hep ġanīmetler ne varsa dirdiler

Kim Müsülmān olsa virdiler emān
Māllarını daḫı virdiler hemān

6210 Kim Müsülmān olmadı-sa ḳırdılar[1]
Mālların rızḳın ṭavarın dirdiler

Ṣaġ selāmet ol Medīne yolına
Döndiler ol ḳutlu şehrüñ iline

Hem Miyāse daḫı ol Miḳdād-ıla
Geldi ayrılmadı şāh-ıla bile

Çün Resūlu'llāh ḳatına geldiler
Anda ḫoş tecdīd-i İslām ḳıldılar

Hem nikāḥ itdi Resūlu'llāh o gün
Anlaruñ-çün ḳıldılar bir ḫoş dügün

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

6215 A 183a Murāda irdi maʿşūḳ-ıla ʿāşıḳ
Ki maʿşūḳ ʿāşıḳ-ıladur yaraşıḳ

6205 durdı: ṭurdı İ.
6206 kesdi: başlar İ. // ṭopraḳ: yapraḳ İ; başdı: ṭurmaz İ.
6207 kāfir: kāfirler M, İ.
6208 mālları: mālların İ. // ġanīmetler: ġanīmetden A; varsa: ise M; dirdiler: aldılar A.
6209 Māllarını daḫı virdiler hemān: Mālların rızḳın ṭavarın ol zamān İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6210 rızḳın: rızḳını M.
6211 yolına: yoluna A. // Döndiler: Döndüler M.
6212 şāh-ıla: şāhı M.
6214 Anlaruñ-çün: Anlar içün İ.
6215 yaraşıḳ: yaraşuḳ M.

Murāda irgör iy Cabbār-ı ʿālem
Ḳamu ʿāşıḳları vü bu beni hem

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

M 181a Virdi Peyġāmber olara bir maḳām
Hem ḳamu eksüklerin ḳıldı tamām

Gitmedi Miḳdād daḫı hem ḳaldı ol
Cümle aṣḥābdan birisi oldı ol

Ḳardaş idindi ʿAliyyü'l-Murtażā
Hem severdi ġāyet anı Muṣṭafā

6220 Ḳamu cengde şāh-ıla yoldaş-ıdı
Rükn-i İslām oldı hem ḥāldaş-ıdı

İ 120b Hem bu meclis burada olsun tamām[1]
Ol Resūlüñ rūḥına yüz biñ selām

Ẕikr-i Ġazā-yı Bedir Bā-Küffār-ı Ḳureyş ve Helāk Şoden-i Ebū Cehl-i Laʿīn[2]

Nāle ḳıl iy ṭūṭī nāle vaḳtidür
Olma ḫāmūş gül ü lāle vaḳtidür

Kim gele ḫāmūşlıġa daḫı zamān
Kimseye olmış degül çarḫdan emān

Yile varısar bu ʿömr-i nāzenīn
Ḳara ṭopraḳ olısar ṣūret hemīn

6225 Ne aduñ ḳor ne nişānuñ rūzigār
Söyle bārī ḳala senden yādigār

6216 Cabbār: Settār-ı İ. // ʿāşıḳları: ʿışḳlar-ıla M; beni: biri İ.
6217 olara: bulara İ.
6218 hem: M nüshasında yoktur.
6219 idindi ʿAliyyü'l-Murtażā: itdi ʿAliyyü'l-Murtażāya M.
1 İ nüshasında bu beyitten sonra müstensihine ait olduğunu düşündüğümüz "Ḳamu īmān ehli içün yā uşūl / Fātiḥa didüm Ḫudā ide ḳabūl" beyti vardır.
6221 Hem: Çün İ.
2 Başlık Berlin; Ḳıṣṣa-yı Ġazā-yı Bedr ü Helāk-ı Küffār u Ebū Cehl-i Laʿīn İ; Ẕikr-i Ġazā-yı Bedr-i Helāk Şoden Ebū Cehl Laʿīn A; Ẕikr-i Faṣl-ı Küffār Helāk Şoden Ebū Cehl Laʿīn M.
6222 ṭūṭī: ʿandelīb M. // gül ü: güli A.
6224 Yile: Bile M; varısar: viriser İ.
6225 aduñ: adıñ İ. // bārī ḳala: ḳala bārī M.

Ol şeh-i āḫir zamānuñ sīretin
Söyle cān diñlesün anuñ sīretin

Rūḥına görklü ṣalātlar virelüm[1]
Söze andan başlayalum girelüm

Rāvī eydür bir gün ol şāh-ı cihān
Mescidinde otururdı nā-gehān

Bir kişi girdi ḳapudan söyledi
Uş Ḳureyşden kārubān gelür didi

6230 Deve on biñ ḳadar var şöyle pür-bār[2]
Kim andadur Ḳureyşüñ her nesi var

Ḳırḳ kişi vardur ululardan bile
İki yüz daḫı yaraḳlu ḳul ola

A 183b Yaḳın geldi geçer gider iline[3]
Buyurursañ varalum biz yolına

Pes Resūlu'llāh didi kim ṭuralum
Tañrıdan buyruḳ nice_olur görelüm

M 181b Emr olursa bize Ḥaḳdan varayuz
Yā Müsülmān olalar yā urayuz

6235 Cebrā'īl geldi didi kim yā imām
Ḥaḳ Ta'ālā virbidi sañа selām

Hem getürdi anda işbu āyeti
Didi aṣḥāba risālet ḥażreti

6226 şeh: şāh M; zamānuñ: zamān M.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
6227 ṣalātlar: ṣalāt İ.
6228 gelür: geldi M, İ.
2 Bu beytin vezni "mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün"dür.
3 Bu beytin vezni "mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün"dür.
6232 varalum biz: bizvaralum İ; yolına: yoluna M.
6233 ṭuralum: duralum M. // buyruḳ nice: nice buyruḳ A, İ; olur: ider A.
6234 olalar: ola İ; urayuz: öldüreyüz İ.
6235 virbidi sañа: sañа virbidi İ.

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ [1]

Ḥaḳ Taʿālā yaʿnī destūr virdi dir
Ol Ḳureyşden kime kim ẓulm irdi dir

Varalar anlar ḳıtāl eyleyeler
Ḥaḳ yolında ceng cidāl eyleyeler

Ḥaḳ Taʿālā nuṣrete ḳādir-durur
Ḳorḳmasunlar kim bile ḥāżır-durur

6240 Çün muḥācir ḳavmı işitdi hemān
Ḳalḳdılar anlar yirinden ol zamān

Yā Resūla'llāh didi anlar bize
Çoḳ ẓulümler ḳıldı māʿlūmdur size

Mekkeden ẓulm-ıla sürdiler bizi[2]
Kendü yurdumuzdan ırdılar bizi

İ 121a Bize oldı işbu destūr varuruz
Ceng iderüz kārubānı ururuz

Ṭurdı Peyġāmber yirinden pes örü
Çıḳdı menber üstine ol yoḳaru

6245 Ḫuṭbe oḳıdı naṣīḥat söyledi
Şöyle kim aṣḥābı giryān eyledi

Didi Ḥaḳ yolında idene ġazā
Ḥaḳ Taʿālānuñ rıżāsıdur cezā

---

1 "Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zulme uğramaları sebebiyle cihad için izin verildi. Şüphe yok ki Allah'ın onlara yardım etmeğe gücü yeter." Hac, 22/39.
6237 kim: M nüshasında yoktur; irdi: oldı A, M.
6238 yolında: yolunda A, M, İ; ceng: ceng ü M.
6239 Ḳorḳmasunlar: Ḳorḳmasun M.
6240 işitdi: işitdiler M.
6241 didi anlar: didiler ol A. // ẓulümler ḳıldı: ẓulm ḳıldılar İ.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6243 varuruz: varayuz İ. // iderüz: ideyüz İ; ururuz: urayuz İ.
6244 Ṭurdı: Vardı A, Vardu M. // üstine: üstüne A, M, İ.
6246 yolında: yolunda A, İ, M; Didi Ḥaḳ yolında: Ḥaḳ yolunda didi İ.

Kim ölürse zinde-i cāvid olur
Ḥaḳ Taʿālānuñ rıżāsın ol bulur

A 184a Kim diri ḳalsa ġanīmetler alur[1]
Hem ṣevāb u ecr ü niʿmetler alur

Dimedi Peyġāmber Enṣāra ṣarīḥ
Kim utandı illā bildiler ṣaḥīḥ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

6250 M 182a Pes Enṣār ulusı şeyḫ-i saʿāde
Saʿādet issi Saʿd ibn-i ʿUbāde

Hemān durdı yirinden pes didi ol
Yā Resūla'llāh ḳamumuz saña ḳul

Beyʿat itmişüz senüñle cān-ıla[2]
Māl u milk ü ʿavret ü oġlan-ıla

Daḫı hīç vech-ile yoḳ dönmegümüz
Senüñ biz ḳuluñuz sensin begümüz

Ne cenge kim buyurursañ varuruz
Bizi sen ṣanma kim yüz döndürürüz

6255 Muhācir kendü ḥāli-çün varursa
Göçin almaġ-içün ḳılıç ururs a

Biz Allāhuñ rıżāsı-çün varalum
Yoluñda baş u cān terkin uralum

6247 Kim: Her kim İ; cāvid: cāvīd M, cān İ. // Ḥaḳ Taʿālānuñ rıżāsın ol bulur: Hem ṣevāb içre vü niʿmetler bulur İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6248 ġanīmetler alur: ġanīmet olur M. // alur: olur M.
6249 Dimedi: Hem didi İ; Enṣāra (Berlin 166a): aṣḥāba A, M, İ.
6250 Şeyḫi: Şeyḫü A, Şeyḫ M. // ʿUbāde: ʿUbbāde M.
6251 Hemān durdı yirinden pes: Hemānde ṭurdı yirinden İ.

2 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
6252 Beyʿat: Bīʿat M, İ.
6253 dönmegümüz: dönmemüz M.
6254 kim yüz: yüz A; ṣanma: ṣanmaġıl A; sen ṣanma: ṣanma ki sen M; döndürürüz: dürürüz M.
6255 kendü: kendi İ. // Güçin: Öcin İ; almaġ-içün: almaḳ içün M.
6256 baş u cān: cān u baş İ.

Biz oynaruz öñüñde başumuzı
Tamām oldı ṣayaruz yaşumuzı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Kisrīnüñ cengine dirseñ varuruz
Va'llāh oda buyurursañ girürüz

Ger deñize düş dir-iseñ düşelüm
Devlete irmekdür öñüñde ölüm

6260 Ḫayr-ıla aña duʿā ḳıldı Resūl
Ḥaḳ Taʿālā luṭf idüp ḳıldı ḳabūl

Ḳalḳup andan evlerine vardılar
Her birisi ceng yaraġın gördiler

Rāvī eydür göçdi çıḳdı Muṣṭafā
Ceng-içün öñince bile Murtażā

Hem Muhācir çıḳdılar Enṣār-ıla
Her birisi güci yitdükce bile

Bir ʿalem virdi ʿAlīye şāh-ı dīn
Hep Muhācir yanına geldi hemīn

6265 A 184b Saʿda virdi bir ʿalem daḫı yine
Geldi Enṣār cümle anuñ yanına

Cümlesi üç yüz-idi on üç daḫı
Çoġı yayaḳ yörir-idi iy aḫı

M 182b Baʿżısınuñ hem silāḥı yoġ-ıdı[1]
İlle kim cānında ʿışḳı çoġ-ıdı

Baʿżısında el aġacı var hemān
Dīn daḫı yücelmemişdi ol zamān

6257 oynaruz öñüñde: öñüñde oynaruz M, İ.
6258 Kisrīnüñ: Kisrinüñ A, M, Kisrānuñ İ; varuruz: varavuz İ. // girürüz: girerüz A, girevüz İ.
6261 Ḳalḳup: Ḳalḳıp A, M. // gördiler: ḳıldılar İ.
6263 çıḳdılar: çıḳdı M. // yitdükce: yitdügünce M.
6266 üç yüz-idi: üç yüz İ. // iy: İ nüshasında yoktur.
6267 İlle: İllā M, İ.
1 İ nüshasında 6267. beyit ile 6268. beyit yer değiştirmiştir.
6268 Baʿżısında: Baʿżısınuñ İ. // yücelmemişdi: yücelmişdi M.

İ 121b Ol yañadan kārubān ehli hemīn
Añladılar bildiler bunı yaḳīn

6270 Mekkeye çapdurdılar andan ḫaber
Tīz irişüñ yoḫsa māluñuz gider

Kendüler yoldan yabāna ḳaçdılar[1]
Çoḳ ısuzlıḳ bādīyeler geçdiler

Mekkeye çünkim irişdi bu ḫaber[2]
Ġamdan oldı her biri zīr ü zeber

Çün işitdi ol Ebū Cehl-i laʿīn
Kaʿbe ṭamı üstine çıḳdı hemīn

Pes çıġırdı işidüñ yā ḳavm didi
Ceng iderem daḫı ʿöẕrüm ḳalmadı

6275 Her kimüñ yoḳdur silāḥı gelsün ol
Uş silāḥ ḳapusın açdum alsun ol

Rāvī eydür geçmedin daḫı zamān
Mekke ehli bindiler cümle tamām

Yöridi öñce geyimlüler cüvān
Her birisi nāmudārān pehlevān

Anlaruñ ardınca pīrler yöridi
Her birisi Lāt adını dir-idi

Bir iki gün yöridiler gitdiler
Gider-iken bir ḫaber işitdiler

6280 Mālları varmış selāmet Mekkeye
Yolları ḳomış yörimiş Beryeye

6270 çapdurdılar: gönderdiler A. // Tīz: Tiz A, M; yoḫsa: yoḳsa İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6271 ısuzlıḳ: isizlik A, isüzlük M.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6272 biri: birisi M.
6274 üstine: üstüne A, M, İ.
6275 ol: İ nüshasında yoktur. // ol: İ nüshasında yoktur.
6277 geyimlüler: giyimlüler M; cüvān: hemān A. // nāmudārān: nāmudārlar M; pehlevān: pehlüvān M.
6278 pīrler: pirler A, M; yöridi: yörüdi M.
6280 Beryeye: Berāyeye İ.

Çün işitdiler bu sözi ḳondılar
Ṭanuşup baʿżısı girü döndiler

A 185a İllā eydür ol Ebū Cehl-i laʿīn
Dönmezem ben varmadın Bedre yaḳın

Varup anda ṣoḥbet eylesem gerek
Bir niçe gün ʿişret eylesem gerek

M 183a Göçdi gitdi ol Ḳureyş ehli bile[1]
Pes ḳalanı döndi geldügi yola

6285 Ḫoş düzenlü leşker-ile ol laʿīn
Ḳaṣd ḳıldı yöridi Bedre hemīn

Biñ geyimlü ceng ider er var-ıdı
Dört yüz yidekde yiderler-idi

Bu yañadan Muṣṭafā aṣḥāb-ıla
Ẕikr ü tesbīḥ-ile girdiler yola

Ḳıṣṣa çoḳdur bir niçe gün gitdiler
Bārī-çün Bedre yaḳıncaḳ yitdiler

Müsülmānlar ṣusuzlıḳdan bükildi[2]
Resūlu'llāha geldi zārī ḳıldı

6290 El getürdi Muṣṭafā ḳıldı duʿā
Didi ṣu vir ḳullaruña iy Ḫudā

Rāvī eydür çünki gördük bī-gümān
Bir para aḳ bulut oynadı hemān

Ol bulutdan yaġdı yaġmur ṣaġladı
Aḳdı ṣular yiryüzinde çaġladı

6281 baʿżısı: baʿżı İ; girü: giri A.
6282 varmadın Bedre yaḳın: Bedre varmadın hemīn İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6284 döndi geldügi yola: dutdı gitdi yoluna A.
6286 yüz: yüz de A; yidekde yiderler: daḫı yidek iden M.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6289 bükildi: buñaldı A. // geldi: gelüp İ.
6290 getürdi: ḳaldurdı İ; Muṣṭafā ḳıldı: ḳıldı Peyġamber M, İ.
6291 Rāvī eydür çünki: Rāvīler eydür ki M; çünki: ki İ. // para: pāre M, İ.
6292 yiryüzinde: yiryüzünde A; Aḳdı ṣular yiryüzinde: Yiryüzinde aḳdı ṣular M, İ.

Anlaruñ üstine ḳaṭre ṭammadı
Birinüñ hīç nesnesi ıṣlanmadı

İşbu işden anlar oldı ṣādumān
Uyḫu aldı gözlerin ol-dem hemān

6295 Pes uyandılar yirinden ṭurdılar
Ḳaplarında her biri ṣu gördiler

Yirde ḫod ṣular revān olmış aḳar
Şükr iderler her biri aña baḳar

İ 122a Kendülerüñ ṭonları ıṣlanmamış
Birinüñ üstine ḳaṭre ṭammamış

İçdiler ḥayvānlara ṣu virdiler
Yol daḫı hem yumşaḳ olmış gördiler

A 185b Rāvī eydür kāfir üstine hemān
Geldi bir ḳara bulut ḳopdı ṭuman

6300 Ḳorḫulu gök gürledi berḳ oynadı
Yaġdı yaġmur yiryüzinde ḳaynadı

M 183b Kāfirüñ ıṣlandı raḫtı ṭonları
Şöyle kim incitdi ol azġunları

Yolları hem şūra-y-ıdı bildiler
Kim gidilmez ol gün anda ḳaldılar

Bu yañadan göçdi Peyġāmber hemān
Çāh-ı Bedr üstine vardı ol revān

Ḳondılar anda buyurdı şāh-ı dīn
Ol bıñara düzdiler bir ḥavż hemīn

6293 ṭammadı: ṭamlatmadı M. // Birinüñ hīç: Hīçbirinüñ A; Hīç: Hiç A.
6294 gözlerin: gözlerini M.
6295 ṭurdılar: durdılar M. // gördiler: buldılar A.
6296 olmış: olmışdı M.
6297 Kendülerüñ: Kendüleriñ İ; ṭonları: nesnesi A.
6298 ḥayvānlara: ḥayvanlara M. // Yol daḫı: Yolları A.
6300 Ḳorḫulu: Ḳorḳulu İ.
6303 üstine: üstüne İ; revān: zamān A, M.
6304 Şāh-ı: Şāhu M. // bıñara: pıñara İ.

6305 Düzdiler Peyġāmbere bir sāyebān
İndi ḳondı anda Peyġāmber hemān

Pes çerinüñ ṣaġ yanında ol emīn
Ḥamzayı ḳodı didi sen dur hemīn

Ṣol yanında hem Zübeyri ḳodı ol
Pes ʿAlīye ḳalbde dur sen didi ol

Bir zamāndan ḳopdı nā-gāh bir ġubār
Şöyle kim oldı havānuñ yüzi tār

Çıḳdı nā-gāh kāfirüñ ṣancaḳları
Şebdelerde parlaşur yapraḳları

6310 Yidilür öñce yidekler sāz-ıla
Ṭablubāzısına bend ḳoṭaz-ıla

Çıḳdı ardınca mübārizler hemān
Bir ḳoşun cümle geyimlü müşrikān

Şebdelerin ṭoġru ṭutup sürdiler
Pes çeküben yine anda durdılar

Yaʿnī kim cengdür hemān dirler-imiş
Oraların eyle iderler-imiş

Çün Resūlu'llāh gördi anları
Kim niçe ḳaṣd itdi ol melʿūnları

6315 Ḥażrete dutdı yüzini söyledi
Yā İlāhī sen bilürsin gör didi

6305 Düzdiler: Düzdüler A, M, İ.
6306 hemīn: yaḳīn M, İ.
6307 dur: ṭur İ; ḳalbde: ḳıblede M.
6309 Şebdelerde: Şebdeler A.
6310 sāz: şāẕ İ.
6311 geyimlü: giyimlü M.
6312 ṭoġru: doġru M; ṭutup: dutup M. // çeküben: çekiben A, M; durdılar: ṭurdılar İ.
6313 cengdür: cengdedür M. // Oraların eyle: Buraların öyle İ.
6315 dutdı: ṭutdı İ; yüzini: yüzüni M.

A 186a Bu Ḳureyş atlar-ıla ṭonlar-ıla
Faḫr iderler baña düzgünler-ile

Baña nuṣret vir oları ḳıl ḥaḳīr
Vaʿdeyi kim itdüñ-idi baña vir

M 184a Ol bölükdür bu bölük iy Kirdigār
Kim ḳılur bu yolda evvel kāruzār

Ger ḳırılursa bular ḳalmaz daḫı
Düşmen-ile kimse ceng ḳılmaz daḫı

6320 Yiryüzinde kimse birlemez seni
Hem ḳabūl itmez daḫı kimse beni

İşbu sözleri ki didi ol Resūl
Yaʿnī şekki olduġı-çün ol degül

İ 122b Ol cihetden ötürü didi bunı
Kim sever Tañrı Taʿālā ḳulını

Kim aña yalvara dāyim söyleye
Zārī ḳıla hem tażarruʿ eyleye

ʿĀrif olan bunda bilür hem anı
Kim Çalap cümle cihāndandur ġanī

6325 Kendü ḥadd-ı ẕātı-y-ıla Lā-yezāl
Evvel oldur āḫir oldur Bī-zevāl

Ḳıldı Peyġāmber duʿāsın çün tamām
Cebrāʾīl geldi didi kim yā imām

Bil selām virdi saña Ḥaḳ ḥażreti
Hem getürdi anda işbu āyeti

6316 Bu Ḳureyş atlar-ıla : Ḳureyş ehli atları İ. // baña: M nüshasında yoktur.
6317 Vaʿdeyi: Vaʿde İ; idi: idi sen İ; itdüñ-idi baña vir: itdüñdi baña kim sen Baṣīr M.
6319 Ger: Kim A. // Düşmen: Düşmān İ.
6320 kimse birlemez: birlemez kimse M, İ. // daḫı: M nüshasında yoktur.
6321 ki: M nüshasında yoktur. // ol: M nüshasında yoktur; ol degül: degül ol A, İ.
6322 ötürü: ol sebebden M; ötürü didi: ötrü didi ol A. // ḳulını: ḳulunı M.
6323 dāyim: dāʾim M, İ. // Zārī: Bārī İ.
6325 ile: bile İ.

وَاِذْ يَعِدُكُمُ اللّٰهُ اِحْدَى الطَّآئِفَتَيْنِ اَنَّهَا لَكُمْ [1]

Yā Muḥammed kārubānuñ mālı ger
Gitdi-se ehl-i Ḳureyş uş geldiler

Pes teferrüc eyleyesin bu zamān
Kim saña nuṣret baġışlaruz hemān

6330 Pes sevindi ḫurrem oldı Muṣṭafā
Oḳıdı aṣḥāba buldılar ṣafā

Ol yañadan kāfirüñ leşkerleri
Çün Müsülmānları gördi az çeri

A 186b Pes Ebū Cehle didiler iy ulu
Biz degülüz hīç olardan ḳorḫulu

İllā puṣuda meger er var ola
Ceng iderken ġāfilin nā-gāh gele

M 184b Pes kişiler gönderüp aradılar
Hep puṣu yirlerini ṭaradılar

6335 Bulmadılar kimse geldiler hemān
Üç yüz ādem var didiler bī-gümān

Yarusı daḫı hemān yayaḳ-durur
Baʿżısınuñ yaraġı ṭayaḳ-durur

Gerçi azdur illā kim erler ḳamu
Ölmegi ṣu gibi içerler ḳamu

Tā ki sizden ölmeyince niçeler
Mümkin olmaz öle anlardan bir er

---

1 "Hani Allah size iki taifeden birini, o sizindir diye va'dediyordu." Enfal, 8/7. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Hani Allah size iki taifeden birini, o sizindir diye vâdediyordu. Siz de güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa Allah sözleriyle hakkı meydana çıkarmak ve kâfirlerin ardını kesmek istiyordu."
6331 gördi: gördiler M.
6332 ḳorḫulu: ḳorḳulu İ.
6333 ġāfilin: ġāfilīn M, ġāfil İ.
6336 Yarusı: Yarası A.
6337 kim erler: merdāne A, kim erdür İ.

Zīrā siz ḳorḳarsız ölmekden yaḳīn[1]
Ölmegi anlar ġanīmet dir hemīn

6340 Gerçi kim azdur silāḥ illā ḳamu
Hep silāḥlu gibi durur iy ʿamu

Var hem anda bir yigit oġlan daḫı
Beñzemez aña ḳaġan arslan daḫı

Ḥamle ḳılur-ısa ṭaġa ṭaġıdur
Ġāfil olmañ kim ḳatı ṣarp yaġıdur

Pes Ebū Cehle didiler n'idelüm
Barışalum yine dönüp gidelüm

Durdı pes ʿUtbe yirinden söyledi
Ol Muḥammed ʿammuñuz oġlı didi

6345 Şöyle kim didügi gibi ol eger
Ulu Peyġāmber ola ṣāḥib-hüner

İ 123a Size faḫr ola ki sizdendür yaḳīn
Yoġ eger yalancı olursa hemīn

Ḳoñ ki ayruḳ kişi anı ḳahr ide
Niçe bir yalan yöriye siḥr ide

Luṭf idüñ ḳoñ cengi bir sulḥ işleñüz
Bunca ādem ḳanını baġışlañuz

Ol Ebū Cehl-i laʿīn durdı hemān
Pes nidā ḳıldı çıġırdı ol zamān

---

1 Bu beyit A nüshasında yoktur.
6339 Zīrā: Zīra A, M; siz: M nüshasında yoktur. // dir: dirler M; hemīn: yaḳīn İ.
6340 azdur: az-durur M. // ʿamu: ḳamu M.
6341 Var hem anda: Vardur anda hem M. // arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ.
6342 ḳatı ṣarb: ol ḳatı İ.
6344 Durdı: Ṭurdı İ; yirinden: yirinde M. // oġlı: oġlu M, İ.
6345 ola: ü hem A.
6346 Size faḫr ola ki: Faḫr ola ol ki İ. // Yoġ: Yoḳ İ.
6347 yalan: yalın İ; yöriye: büriye A, İ.
6349 durdı: ṭurdı İ. // nidā: M nüshasında yoktur.

6350 A 187a Yā ḳavum dir ʿUtbeye ḳaldum ṭañа
Kim Muḥammed siḥri kār itmiş añа

M 185a Dilemez kimse vara ceng eyleye
Ḫalḳı diler döndere neng eyleye

Bunca kim biz çekmişüz andan belā
Şimdi anı ḳorsavuz kim ḥayf ola

Dönmeyelüm ceng idelüm ʿār olur
Ṣoñra bize ceng yine nāçār olur

Şol Ebū Ṭālib yetīmidür gelen
Başumuza bunca ġavġāyı ḳılan

6355 Ger bu kerret ölmez-ise ol yılan
Yidi başlu ejdehā olur hemān

Çün ol aḥmaḳlar bunı işitdiler
Cāhilāne cümle ġayret itdiler

Ol ʿArab kibri ṭamarda ḳaynadı
Hem ḥamiyyet cāhiliyyet oynadı

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler dutmazuz ʿUtbe sözini
Ki aldurmışdur ol siḥre özini

İşidicek bu sözi durdı ʿUtbe
Tuvulġasın başına urdı ʿUtbe

6360 Didi itdüm size ben bir naṣīḥat
Ki sizden defʿ olaydı bu faẓīḥat

6350 ḳaldum: ḳaldı İ.
6351 Dilemez: Dilemezem İ.
6353 bize ceng yine: yine ceng bize İ.
6354 Ebū: Ebī A.
6356 Cāhilāne: Cāhilā A, M.
6357 kibri ṭamarda: kibriyet ṭamuda İ.
6358 dutmazuz: ṭutmazuz İ; sözini: sözini A, M. // özini: özüni A, M, İ.
6359 durdı: ṭurdı A, İ. // Tuvulġasın: Tuġulġasın İ.

Selāmet siz daḫı hem biz daḫı uş
Varayduḳ Mekkeye ṣaġca yine ḫoş

Ḳabūl itmedüñüz çün ceng ḳılursız
Daḫı ben söz dimezem siz bilürsiz

Göresiz bir iki günden daḫı uş
Ki şişmiş niçe gevdeler yatur ḫoş

Ebū Cehl-i laʿīn ṣanduḳlar açdı
Çıḳardılar geyimler ḫalḳ üleşdi

6365 Geyindiler ata bindi ser-ā-ser
Ḳoşun baġlayuban durdı ber-ā-ber

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Rāvī eydür depdi Esved ilerü
Ol laʿīn bed-ḫulḳ-ıdı hem tünd-rū

A 187b Üç daḫı ipçin geyümlü girdiler
Oynayup meydān içinde durdılar

M 185b Pes didiler yā Muḥammed işbu ṣu
Çün senüñ milküñ degül git bunı ḳo

Ṣuyın içerüz şu ḥavżuñ varuruz
Hem daḫı atlarumuza virürüz

6370 Yāḫud ölmek yāḫud öldürmek gerek
Er olan kendüyi bildürmek gerek

İ 123b Pes Müsülmānlar didiler ḳomazuz
Biz ölürüz diyü ḳayġu yimezüz

6361 ṣaġca yine: biz ṣaġca İ.
6362 itmediñüz: itmedüñüz A, M. // ben söz dimezem: söz söylemezem İ.
6363 yatur: yata A.
6364 Çıḳardılar: Çıḳardı İ; ḫalḳ: ḫalḳa İ.
6365 Geyindiler: Giyindiler M. // baġlayuban durdı: baġladılar şöyle A; şöyle: ṭurdı İ.
6366 depdi: geldi A. // ḫulḳ-ıdı: ḫulḳı vü İ; tünd-rū: tündirū A, M.
6367 için: içinden M; daḫı için geyümlü: giyümlü pehlevānlar İ. // durdılar: ṭurdılar İ.
6369 Ṣuyın: Ṣuyını M; şu: o A.
6370 Yāḫud: Yā A.

Didi Peyġāmber ki içsünler ḳoñuz
İlle ḥavżı kimse yıḳmasun diñüz

Andan içen cümle bī-cān olısar[1]
Hep Müsülmānlar elinde öliser

Pes Müsülmānlar çekildiler girü
Geldi kāfirler ṣu üzre ilerü

6375 İçdiler kendüler ata virdiler
Yine varup yirlerine ṭurdılar

İlle Esved ol laʿīn döndi girü
Geldi ṣu üstine durdı tünd-rū

Pes çıġırdı yā Muḥammed bilüñüz
Esvedem ben cümle āgāh oluñuz

Ol degülem ben ki ṣu içem hemān
Ḥavżı daḫı yıḳaram ben bī-gümān

Göreyüm kimdür kim ol ḳomaz beni
Gelsün uş meydān bugün erlik güni

6380 Geldi ḥavż üstine yaʿnī kim yıḳar
Nā-gehān Enṣārdan bir er çıḳar

Ḳomadı yıḳmaġa pes ceng itdiler
Birbirine yiryüzin teng itdiler

Oldı meydān içre Enṣārī şehīd
İndi atdan kesdi başın ol pelīd

6372 Peyġāmberle: Peyġambere M, İ; içsünler: içsün M. // İlle: İllā M, İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6373 cümleyi cān: cümle bī-cān M.
6374 girü: giri A.
6375 ata: hem atlarına M; kendüler: kendü hem İ. // varup yirlerine: vardılar yirine İ; ṭurdılar: durdılar M.
6376 İlle: İllā M, İ. // üstine: üstüne M, İ; tünd-rū: tündirū A, M.
6377 kim: ki M, İ.
6380 üstine: üstüne A, M, İ.
6382 Oldı meydān içre Enṣārī: Aldı Enṣārı oldı meydān içre İ.

Aldı gitdi ḥavża atmaġa anı
Yaʿnī kim ṣuyı ḫarāb ide ḳanı

A 188a Gördi anı depdi Ḥamza pehlevān
Ol laʿīnüñ üstine sürdi hemān

6385 M 186a Bir ḳılıç urdı başına ol hemīn
Başını ḳaçurdı andan ol laʿīn

İndi uyluġını iki böldi ol
Düşdi atından hemān yıḳıldı ol

Bir ayaġı üzre durdı ol laʿīn
Sekdi ḥavżuñ üstine vardı hemīn

Yaʿnī kim kendüzini ḥavża ura
Yıḳa andını yirine yitüre

Geldi Ḥamza yitdi aña pes yine
Bir ḳılıç daḫı urur tīz çignine

6390 İki pāre oldı düşdi ol laʿīn
Cānı cehenneme_ulaşdurdı hemīn

Ḫalḳı cümle cemʿ oluban geldiler
Ol Ebū Cehle şikāyet ḳıldılar

Pes geyimlerin getürdi ol laʿīn
Geydi ol-dem atına bindi hemīn

ʿUtbe daḫı atına oldı süvār
Şeybe daḫı hep geyindiler olar

Her biri geymelerini geydiler[1]
Cümle küffāruñ çerisi bindiler

6383 gitdi: bindi A, M.
6384 anı depdi: depdi anı İ. // üstine: üstüne A, M, İ.
6385 ḳaçurdı: ḳaçırdı M; andan: atdan A.
6387 durdı: ṭurdı İ. // üstine: üstüne A, M, İ; vardı: sürdi M.
6389 Geldi Ḥamza yitdi aña: Ol Resūl aṣlanı Ḥamza M, Ol Resūl arṣlanı Ḥamza İ.
6390 Cānı: Cān A, M; ulaşdurdı: ulaşdı M.
6391 Ḫalḳı: Ḫalḳ M; oluban: olup M.
6393 hep: hem A; geyindiler: giyindiler M.
1 A nüshalarında 6395. beytin birinci dizesiyle 6394. beytin ikinci dizesi bir beyit hâline getirilmiştir.
6394 geymelerini geydiler: giyimleri giyindiler M; giymelerin giyindiler İ. // küffāruñ: küffārıñ M

6395 Şebdelerin ṭoġru dutup sürdiler[1]
Geldiler meydān ucında durdılar

Bu yañadan Muṣṭafāya nā-gehān
Cebrā'īl geldi ḳalan ḫalḳdan nihān

İ 124a Saña virdi selām Ḥaḳ ḥażreti dir[2]
Getürdi anda hem bu āyeti dir

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ اِلٰى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ [3]

Çün Müsülmānlar işitdi āyeti
Pes göñülleri ḳavī oldı ḳatı

Pes didiler kim buyurġıl n'idelüm
Duralum mı yā daḫı ceng idelüm

6400 A 188b Didi Peyġāmber ki bir dem duruñuz
Anlaruñ işi ne olur görüñüz

M 186b Söyler-iken işbu sözi nā-gehān
Depdi meydān içine üç pehlevān

Biri ʿUtbe biri Şeybe bir Velīd
Ḳardaşı oġlı bile hem zī-pelīd

Pes yüzini açdı ʿUtbe söyledi
ʿUtbeyem ben bilmeyen bilsün didi

Kim er-ise gelsün uş meydān didi
Ceng idelüm kim göre merdān didi

---

1 A nüshalarında 6394. beytin birinci dizesiyle 6395. beytin ikinci dizesi bir beyit hâline getirilmiştir.
6395 ucında (Berlin 169b): içine A, içünde M, içine İ; durdılar: ṭurdılar A, İ.
6396 ḫalḳdan: ḥaḳdan İ.

2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6397 Saña virdi selām: Selām virdi saña İ. // hem: İ nüshasında yoktur.

3 "İnkâr edenlere de ki: Siz mutlaka yenilgiye uğrayacak ve toplanıp cehenneme doldurulacaksınız. Orası ne fena yataktır!" Âl-i İmrân, 3/12.
6398 işitdi: işitdi bu İ.
6399 didiler kim buyurġıl: buyurġıl didiler kim M; kim buyurġıl: buyurġıl biz İ. // yā daḫı: daḫı yā M, İ.
6400 bir: bu M; duruñuz: ṭurıñuz İ. // görüñüz: göriñüz İ.
6401 Depdi: Di İ.
6402 oġlı: oġlu İ.
6403 yüzini: yüzüni A, M.
6404 Kim: Ger A, M; meydān: meydāna İ. // merdān: merdāne İ; didi: A nüshasında yoktur.

6405 Şiʿr oḳıdı kendüyi ögdi pelīd
Depdi atın pes anuñ oġlı Velīd

Ol daḫı cevlān idüben söyledi
Şiʿr oḳıdı kendüyi medḥ eyledi

Şeybe daḫı depdi atın pes hemān
Ol daḫı kendüyi ögdi bir zamān

Didi her kim er-durur gelsün bugün
Kim-durur erlik niçe görsün bugün

Depdi Enṣārdan hemān-dem üç kişi
Bir anadan bir atadan ḳardaşı

6410 Anları çün gördi Peyġāmber didi
Ceng ḳabūl itmez sizüñle_anlar didi

Kendü cinsi-y-ile anlar ceng ider
Ben bilürem sizden anlar neng ider

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler maʿbūduñ ḥaḳḳı bizi ḳo
Ceng idelüm varalum saña ḳarşu

Zihī müştāḳ-ı cān-bāz-ıdı Enṣār
Zihī ʿāşıḳ ki ser-bāz-ıdı Enṣār

Depdiler meydān içine girdiler[1]
Ol gevurlar çün buları gördiler

6415 Didiler bilmezüz kimsiz sizi biz
Didiler kim biz Enṣāruz bilüñ siz

Ol Enṣāruz ki ʿahd itdük tamāmı
Kim oġul ḳız-ıla olduḳ ġulāmı

6405 pelīd: ol it A. // oġlı: oġlu M, İ.
6407 depdi atın: atın depdi İ.
6408 er-durur: erdür İ. // Kim-durur: kimdür M.
6409 Depdi: Didi M. // anadan bir atadan: atadan bir anadan M, İ.
6412 Ceng idelüm varalum: Varalum ceng idelüm M, İ.
6413 ʿāşıḳ ki: ʿāşıḳ-ı M.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
6414 Ol gevurlar çün buları gördiler: Kim biz Enṣāruz bilüñ siz didiler M; gevurlar: laʿīnler İ.
6415 Didiler: Didi İ.

Didiler bize cinsümüz gerekdür
Sizüñle cengümüz yoḳ girüye dur

A 189a, Ki biz ulular-ıla ceng iderüz
M 187a Sizüñle cenge biz key neng iderüz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes Resūlu'llāh buyurdı kim hemān
Kim Muhācirden çıḳa üç pehlevān

6420 Bir ʿUbeyde biri Ḥamza bir ʿAlī
Girdiler meydān içine üç velī

İ 124b Dönderüp geymişdi Ḥamza kürkini
Heybet-içün kürkden itmiş börkini

Hem ʿAlī bir ṭon geyürdi yiñi yoḳ
Bir ḳılıcı var hemān geyimi yoḳ

Çünki baḳdı gördi ʿUtbe bunları
Didi hem-serdür bular uş her biri

Oġlına didi ki sensin nev-cüvān
Hem ʿAlī daḫı yigit-durur ʿayān

6425 Sen anuñla cenge var meydāna gir
İlle kim meydāna key merdāne gir

Şeybeye didi ki sen pīrsin yaḳīn
Hem ʿUbeyde daḫı pīr-durur hemīn

Sen anuñla cenge var hem-ser-durur
İlle ġāfil olmaġıl key er-durur

6417 cengümüz: cengimüz İ; yoḳ: yoḳdur M; girüye dur: kikirekdür (?) كيكيرك دور A, ki gerekdür M.
6418 Ki: Kim İ. // neng: teng M, İ.
6420 bir: biri İ.
6421 kürkini: kürküni M. // börkini: börküni M.
6422 ḳılıcı: ḳılıç M; geyimi: giyimi A, giyümi M, kesimi İ.
6424 Oğlına: Oğluna A, M, İ; sensin: sensiñ İ. // yigit-durur: yigitdür M; ʿayān: hemān A.
6425 İlle: İllā M, İ; key: M nüshasında yoktur.
6426 sen pīrsin: pīrsin sen M, pīrsiñ sen İ.
6427 İlle: İllā M, İ; olmaġıl: olma kim A.

Ben daḫı hem orta yaşluyam ʿayān
Ḥamza daḫı hem küheldür bī-gümān

Hem-serümdür ben anuñla kāruzār
İdeyüm kim ṭaña ḳalsun rūzigār

6430 Bunı böyle söyleyince ol hemān
Girdi meydānına Ḥamza pehlevān

Didi yā ʿUtbe getür neñ var berü
Görelüm yā pehlevān gel ilerü

Ḥamzayı meydān içinde ol laʿīn
Çünki gördi girdi meydāna hemīn

Şiʿr oḳıdı kendüyi ögdi birez
Bindi şeyṭān yiline dügdi birez

Birbirine ḥamle ḳıldılar hemān
Cenge durdılar ol iki pehlevān

6435 A 189b, Atlarınuñ ayaġından ḳopdı toz
M 187b Oldılar ol toz içinde bellüsüz

Toz yarıldı yine gördiler hemān
Ceng içinde daḫı Ḥamza pehlevān

Naʿra urdı ḳılıcın ṣaldı bu kez
Ol laʿīni arḳuru çaldı bu kez

Burnınuñ ucından arḳuru hemān
İki pāre ḳıldı başın ol zamān

6428 hem: uş M, İ; ʿayān: hemān A.
6429 kim: M nüshasında yoktur, ki İ.
6430 ol hemān: nā-gehān M. // meydānına: meydāna M, öñ meydāna İ.
6431 Görelüm: Getürelüm İ.
6432 girdi meydāna: meydāna girdi M, İ.
6433 birez: birāz İ. // Bindi: Batdı İ; yiline: bılaġa İ; dügdi: tügdi A; birez: birāz İ.
6434 durdılar: girdiler A, ṭurdılar İ.
6435 toz: ṭoz İ. // belürsüz: bellüsüz A.
6438 Burnınuñ: Burnunuñ M; ucından: ucundan M, İ.

Börki-y-ile başı düşdi bir yañna
Şöyle başsuz lāşı düşdi bir yañna

6440 Cümle tekbīr itdi mü'minler hemīn
Hem daḫı Peyġāmber itdi āferīn

Ḥamza "lā ilāhe illa'llāh"[1] didi
Hem Muḥammeddür Resūlu'llāh didi

Döndi Ḥamza ḳaldı murdār ol pelīd
Depdi atın girdi meydāna Velīd

Geldi ölmiş gördi ol babasını
Aġladı çāk eyledi yaḳasını

Gördi anı girdi meydāna ʿAlī
Kim hüner gösterdi merdāne ʿAlī

6445 Ḥamle ḳıldı pes ʿAlīye ol Velīd
Bir ḳılıç başına urdı ol pelīd

İ 125a Şāh-ı merdān defʿ ider ḍarbın anuñ
Ṭañna ḳaldılar gören ḥarbin anuñ

Cenge durdılar ol iki pehlevān
Ḳopdı toz meydān içinde bir zamān

Cābir eydür gördüm anda kim ʿAlī
Bir ḳılıç urdı ḳaḳıdı ol velī

Çünki gördi ol ḳılıcı ol Velīd
Ḳarşu virdi ṣol elini ol pelīd

6450 Şöyle kim çaldı elin anda ʿAlī
On adım yir ṣıçradı düşdi eli

6439 ile: igen İ. // lāşı: leşi İ.
6440 hemīn: hemān İ.
1 "Allah'tan başka ilâh yoktur." Kelime-i Tevhid.
6442 murdār ol: ol murdār İ.
6443 ol: çün İ.
6444 gösterdi: göstere M.
6445 başına urdı: urdı başına İ.
6447 Cenge: Çünki İ; durdılar: ṭurdılar İ.
6449 ol: İ nüshasında yoktur. // virdi: ṭutdı İ.
6450 yir: M nüshasında yoktur; eli: velī M.

Ṣundı dutdı pes yaḳasından hemān
Çekdi atından götürdi pehlevān

A 190a, Çaldı yire düşdi yüzi üstine
M 188a Arḳasından ṣançdı çıḳdı gögsine

Virdi ṭamuya hemān-dem cānını
Ṣaldı yire gevdesi-le ḳanını

Aldı atını ḳılıcını ʿAlī
Pes çekildi girü durdı ol velī

6455 Ḳorḳu düşdi cümle merdān içine
Depdi Şeybe girdi meydān içine

Çün ʿUbeyde ḥamle ḳıldı pes aña
Ol daḫı hem ḥamle ḳıldı tīz buña

Bir ṣavaş eyledi ol iki dilīr
Kim ḳaçardı görse anı nerre-şīr

ʿĀḳıbet bir ḍarb urdı ol laʿīn
Kim ʿUbeyde düşdi atından hemīn

Ol laʿīn döndi girü ḳaçdı hemān
Yitdi Ḥamza aña virmedi emān

6460 Ḳolını ḳaldurdı kim çala anı
Bir ḳılıç irdi ayırdı başını

Baḳdı gördi şāh-ı merdāndur ʿAlī
Ḥamzadan öñdin irişmiş ol velī

6451 dutdı: ṭutdı İ.
6452 üstine: üstüne A, M, İ.
6453 ṭamuya hemān dem: hemān dem ṭamuya İ. // gevdesi-le: gövdesi-le M.
6454 atını: atı-la İ. // girü: giri A; durdı: ṭurdı İ.
6455 Ḳorḳu düşdi cümle: Çünki Ḳorḳu düşdi İ. // Depdi: Didi İ.
6456 Çün: Pes M, Hem İ; pes: çün M. // tīz: tiz A, M; hem ḥamle ḳıldı tīz buña: tiz ḥamle ḳıldı hem aña İ.
6457 girü ḳaçdı: ḳaçdı giri M; girü: giri A, M. // Yitdi: Bitdi İ; aña virmedi: virdimedi aña M, virmedi aña İ.
6460 Ḳolını: Ḳolunı A, M, İ.
6461 irişmiş: irişdi M.

Key ḳaḳımış ḳaṣd ḳılmış özini
Ḳalbe ura bildüre kendözini

Pes Resūlu'llāh çıġırdı yā ʿamu
Ḳardaşuñ oġlı elin dut gel berü

Ol yañadan ol Ebū Cehl-i laʿīn
Baḳdı gördi işbu ḥāli ol hemīn

6465 Ḥamle ḳıldı oġlı ḳardaşları hem
Dört yanından bile yoldaşları hem

Naʿra urdı depdi öñce ol laʿīn
Biñ geyimlü bile depdiler hemīn

Bu yañadan tīr-i bārān itdiler
Ḫaylīsin oḳ-ıla bī-cān itdiler

Pehlevānlar ḳarşulayup durdılar
Birbirisine ḳılıçlar urdılar

M 188b Birbirini iki iki böldiler[1]
Şebdeler ṣındı erenler öldiler

6470 A 190b Ceng üninden ṭopṭolu oldı felek
Gökyüzinde ṭañа ḳaldılar melek

Rāvī eydür ḳorḳu oldı dir hemān
Ol laʿīnüñ ḥamlesinden ol zamān

İ 125b Şöyle oldı ḳaça mü'minler hemīn
Pes nidā ḳıldı çıġırdı şāh-ı dīn

6462 özini: ol velī A.
6463 çıġırdı: çağırdı İ; ʿamu: ʿammu M. // oġlı: oġlu M; dut: ṭut İ.
6465 oġlı: oġlu M.
6466 ol: o İ.
6467 tīr: tir M.
6468 durdılar: ṭurdılar İ. // Birbirisine: Birbirine M; Birbirisine ḳılıçlar urdılar: Şebdeler ṣındı erenler öldiler İ.
1 Bu beyit A ve İ nüshasında yoktur.
6469 iki: M nüshasında yoktur.
6470 üninden: ününden A, M, İ. // Gökyüzinde: Gökyüzünde M.
6471 ḳorḳu: ḳorḫu İ.
6472 çıġırdı: çağırdı İ.

Didi ḳaçmañuz bugün yā mü'minīn
Ḥaḳ Taʿālā size ḫışm ider hemīn

Ben daḫı hem incünürem bilüñüz
Ḳaçmañ iy Ḥaḳ leşkeri ceng ḳıluñuz

6475 Döndi Enṣār ululları söyledi
Ḳaçmayalum yā Resūla'llāh didi

Oynayalum biz öñüñde baş u cān
Ḳaralum meydān içinde ḳana ḳan

Çün ḳaḳır-ımış ḳaçıcaḳ Ḥaḳ bize
Cān gerekmez ḳaçmazuz el-ḥaḳ bize

Ol yañadan çünki küffār gördiler
Ḳoparımazlar çekilüp durdılar

Pes Resūlu'llāh didi kim bilüñüz
Ol Ḫudā ḥaḳḳı ki birdür yaluñuz

6480 Kim bugün ölürse uçmaġa varur
Gitmedin bundan yirin anda görür

Çün Müsülmānlar işitdiler hemān
Depdi Enṣārdan hemān bir pehlevān

Girdi meydān içre cevlān oynadı
ʿĀḳıbet meydānda ol cān oynadı

Ol yañadan ol Ebū Cehl-i laʿīn
Ḫalḳına çaġırdı didi ol hemīn

Ḥamleler ḳıluñ bugün merdāne dir
Ḳorḳmañ er gibi girüñ meydāna dir

6474 Ben daḫı hem incünürem: Hem daḫı incünürem ben A. // Ḳaçmañ iy: Ḳaçmañuz A; ḳıluñuz: ḳılıñuz M.
6475 Enṣār ululları: ululları aña A.
6476 ḳana: ḳara İ.
6477 el-ḥaḳ: alçaḳ A, M.
6478 Ḳoparımazlar: Gelmedi kimse A, Ḳoparamazlar İ; durdılar: ṭurdılar İ.
6482 oynadı: eyledi A, İ.
6484 Ḥamleler ḳıluñ: Ḥamle ḳıluñ kim İ. // girüñ: girüp M.

6485 Bu ʿaceb kim başılup-durur bu ḫalḳ
Yine ḳaçmaz şöyle düp-durur bu ḫalḳ

M 189a Niçe kez kim ḥamle ḳıldı ol laʿīn
Ḳaçmadı andan Müsülmānlar yaḳīn

A 191a Ḳarşulayup ḳılıç urdılar aña
Şöyle kim ḳaldı laʿīn anda ṭaña

Geldi çün ortaya şeyṭān-ı laʿīn
Ḫalḳ Sürāḳa ṣandılar anı hemīn

Kim Sürāḳa adlu bir er var-ıdı[1]
Anı biñ kişiye ṣayarlar-ıdı

6490 Ol Sürāḳa ṣūretine girmiş ol
Mekkeden yaña gelür dutmışdı yol

Ḫalḳ göricek ḳarşu vardılar aña
Ḥāl ne-durur diyü ṣordılar aña

Ol didi sizüñ ne-durur ḥālüñüz
Ceng içinde niçedür aḥvālüñüz

Didiler kim deñe meydān içinde[2]
Ki ġarḳ oldı erenler ḳan içinde

Öldi Esved hem Rebīʿa Şeybe hem
Hem Velīd öldi atası ʿUtbe hem

6495 Uşda beglerden bu bişi öldiler
Daḫı ḫalḳdan anca kişi öldiler

6485 ʿaceb kim başılup-durur: ʿacebdür kim başılupdur A, ʿaceb kim başınup ṭurur İ. // şöyle düp-durur: hep durur şöyle A, şöyle düz ṭurur İ.
6486 Niçe kez kim: Bir nice kez İ. // yaḳīn: hemīn A, bil yaḳīn M.
6487 anda: andan İ.
6488 çün ortaya: bu arada M, bu ortada İ.
1 A nüshasında bu beyitle 6489. beyit yer değiştirmiştir.
6490 Ol: Hem A, Kim İ. // Mekkeden yaña: Mekke ṭalından M, Mekke ṣalından İ; dutmışdı: ṭutmışdı İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6493 deñe: şimdiye dek M.
6494 ʿUtbe: Şeybe A.
6495 anca: onca İ.

Ol didi olmañ bu işden siz melūl
Ceng işidür bunda ölmek ʿayb degül

İ 126a Ben dileyem anlaruñ ḳanlarını
Şöyle kim şād eyleyem cānlarını

Bunı didi depdi meydān içine
Ḥamle ḳıldı girdi merdān içine

Cebrāʾīl gökden yire indi hemīn
Bir elinde ḥarbe dutar āteşīn

6500 Çünki şeyṭān anı gördi ol pelīd
Ḳorḳdı ḳaçdı oldı ol-dem nā-bedīd

Çünki anuñ ḳaçduġını gördiler
Ḳorḳdı kāfirler çekilüp durdılar

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Göñülleri ṣınup ḳopdı ṭırāḳa
Didiler kim ḳaçıcaġaz Sürāḳa

M 189b Ne ḳuvvet ḳaldı bizde ceng ideyüz
Ne ġayret ḳaldı ki dönüp gideyüz

A 191b Ebū Cehl-i laʿīn didi ḳayurmañ
Melūl olup ʿadūya ḳarşu durmañ

6505 Sürāḳa ḳaçdı-y-ısa ḳaçmazam ben
Bu ölenler ḳanından geçmezem ben

Uş oġlum ḳardaşum daḫı ulular
Ne erlerdür bilürsiz cengde bular

Beni ṣanmañ Muḥammedden ḳaçaram
Bugün ceng ḳapusını ben açaram

6496 işden: işe M, işde İ.
6497 dileyem: alayum A.
6498 meydān içine: meydāna hemīn A. // meydān içine: merdāne laʿīn A.
6499 dutar: ṭutar İ.
6501 durdılar: ṭurdılar İ.
6502 ḳopdı: ḳurḳdı M.
6503 ki: kim M, İ.
6504 erlerdür: uludur M; bular: olur A, M.

Bu melʿūnlar inandı ol laʿīne
Göñüllerine düşdi yiñi kīne

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Didi Peyġāmber ʿAlīye yā ʿAlī
Şol ḳaçan kimdür bilür misin velī

6510 Yā Resūla'llāh didi imkān ola
Ẓannum oldur ol laʿīn şeyṭān ola

Pes Resūlu'llāh didi taḥsīn hemān
Ol-durur var dut anı virme emān

Şāh-ı merdān tīz segirtdi irmedi
Ḳanda gitdi ol laʿīni görmedi

Ḥażrete döndi münācāt eyledi
Ol Muḥammed ḥaḳḳı-çün yā Rab didi

Ol laʿīne beni irgür yiteyüm
Kim Resūlüñ emri-durur dutayum

6515 Ḥaḳ Taʿālā virdi ḳuvvet kim hemān
Yitdi dutdı İblīsi ol bī-gümān

Çaldı yire çıḳdı gögsi üstine
İblīsüñ başını kesmek ḳaṣdına

Didi şeyṭān n'itmek istersin ʿAlī
Ben keserem başuñı dir ol velī

Didi şeyṭān öldürimezsin beni
Kim baña mühlet virüpdür ol Ġanī

6506 Bu: Ol M; O inandı: inandılar M; indandı ol: inandılar İ.
6511 Ol-durur: Öldürügör M; anı: M nüshasında yoktur.
6512 tīz: tiz M. // görmedi: bilmedi A.
6513 döndi: dutdı M.
6514 yiteyüm: yiteyim A. // dutayum: dutayım A, varayum M, ṭutayum İ.
6515 dutdı: ṭutdı İ.
6516 üstine: üstüne A, M, İ.
6517 istersin: istersin yā M, istersiñ İ.
6518 şeyṭān: İblīs A. // virüpdür: viripdür M.

Bir işi kim gelmez elden itmegil
Loḳma kim ṣıġmaz boġaza yutmaġıl

6520 M 190a Ḳalḳdı üstinden ḳodı anı ʿAlī
Geldi Peyġāmber ḳatına ol velī

A 192a İblīs-ile n'itdügini söyledi
Kim işitdi-y-ise taḥsīn eyledi

İ 126b Ol yañadan ol Ebū Cehl-i laʿīn
Ḥamle ḳıldı yine ol melʿūn hemīn

İki leşker yine cenge durdılar
Şebdeler ṣancup ḳılıçlar urdılar

Ceng odı yandı yine ḳaldurdı baş
Kim boyandı ḳana ṭopraġ-ıla ṭaş

6525 Şöyle ceng oldı ki işbu rūzigār
Görmemişdi aña beñzer kāruzār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Dikildi göklere yirüñ ġubārı
Ṭuman olmış-ıdı ḳanuñ buḫārı

Görinmez oldı tozlardan felekler
Ṭaña ḳaldı feleklerde melekler

Gehī ḳılıç zirihden geçdi çūn āb[1]
Gehī oḳlar göze dökildi çūn ḫāb

Bu yañadan Muṣṭafā ḳıldı niyāz
Yüzin urdı ḥażrete söyledi rāz

6519 Loḳma kim ṣıġmaz: Loḳmayı kim boġaza ṣıġmaz İ; boġaza: boġazdan A, M; yutmaġıl: yudmaġıl İ.
6520 üstinden: üstünden A, M, İ; ḳodı anı ʿAlī: ʿAlī ḳodı anı A.
6521 İblīs-ile n'itdügini: İblīse n'itdügini hem M, İblīse n'itdügini ol İ.
6523 durdılar: ṭurdılar İ.
6524 yine: M nüshasında yoktur.
6525 ki: kim İ.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
6528 Gehī: Gāhī İ; dökildi: oturdı İ; ḫāb: ḫᵛāb İ.
6529 yañadan: yaña A; niyāz: niyāzı A. // Yüzin: Yüz A; rāz: rāzı: A.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

6530 Didi iy Ḥaḳ vaʿde itmişsin baña
Vaʿdeñe yoḳdur ḫilāf öñden ṣoña

Döndi eydür ḳandasın yā Cebrāʾīl
Ol diyince geldi irdi Cebrāʾīl

Biñ ferişteh var bile atlu ḳamu
Ceng-içün yaraḳlu heybetlü ḳamu

Cümlesi geymiş ḥarīr rengi yeşil
Başlarında daḫı dülbendi yeşil

Hem muraṣṣaʿ billerinde var kemer
Ellerinde dutmış oddan ḥarbeler

6535 Ablaḳ at binmiş ḳamusı geldiler
Gördiler mü'minler ol-dem bildiler

Bildiler anlar meleklerdür ʿayān
Gözleri kāfirleri aldı hemān

Ḥamle ḳıldılar ḳamu merdāne tīz
Girdiler hep ʿışḳ-ıla meydāna tīz

A 192b, Ḳopdı bir toz ḳarañu oldı cihān
M 190b Toz içinde oldı leşkerler nihān

Göklere çıḳdı bahādurlar üni
Ḳopdı ol gün kāfire maḥşer güni

6540 Emr oldı hem melekler urdılar
Kāfirüñ boyunların düşürdiler

6530 itmişsin: itdüñdi A.
6531 Ol: Öyle İ; irdi: irişdi İ.
6533 daḫı: da M.
6534 dutmış: ṭutmış İ; oddan: nūrdan M.
6535 Ablaḳ: Aylaḳ M, İ. // ol dem: M nüshasında yoktur.
6536 Gözleri: Gözlerinde M.
6537 Ḥamle: Cümle M; tīz: tiz A.
6539 bahādurlar: bahādırlar M, İ.
6540 Emr: Emir M; oldı: olındı İ. // Kāfirüñ boyunların düşürdiler: Kāfiri melʿūnları öldürdiler A, Kāfirüñ boyunların ol düzdiler M.

فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْاَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۞ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ[1]

Pes melekler cenge girdiler hemīn
Urdılar kāfirlerüñ boyunların

Rāvī eydür Bedr cenginde hemān
Kāfiri ḳırdı melekler bī-gümān

Daḫı günlerde olurdı bī-ʿaded
Ḳırmaz-ıdı līk ḳılurdı meded

Rāvī eydür gördüm ol ʿUkkāşenüñ
Ceng içinde ḳılıcı ṣınmış anuñ

6545 Bir aġaç virdi aña ol-dem Resūl
Ol ṭayaġı çünki ṣundı aldı ol

Bir ḳılıç oldı elinde ol hemān
Aldı anı cenge girdi pehlevān

İ 127a Her kimi çalsa iki pāre ḳılur
Tā ölince ol ḳılıç anda ḳalur

Ceng içinde uġradı ʿAmru Meʿād
Ol Ebū Cehle ki şiʿr oḳırdı şād

Bir ḳılıç urdı aña ol pehlevān
Ol laʿīnüñ oġlı irişdi hemān

6550 Nā-gehānī bir ḳılıç urdı aña
Düşdi bir ḳolı çiginden bir yaña

1 "Vurun, onların bütün parmaklarına, diye vahyediyordu. Bu, onların Allah'a ve Resûlüne karşı gelmelerindendir." Enfâl, 8/12-13. âyetten iktibastır. Âyetlerin tamamı: "Hani Rabbin meleklere, Ben sizinle beraberim. İman edenlere sebat verin. Ben kâfirlerin kalplerine korku salacağım. Şimdi vurun boyunlarının üstüne. Vurun, onların bütün parmaklarına, diye vahyediyordu. Bu, onların Allah'a ve Resûlüne karşı gelmelerindendir. Her kim de Allah'a ve Resûlüne karşı gelirse bilsin ki Allah'ın cezası şiddetlidir." Bu âyetler İ nüshasında yoktur.
6542 cenginde: çengindi M.
6543 olurlardı: olurdı M. // ḳılurdı: ḳılurlardı M; Ḳırmaz-ıdı līk ḳılurdı: Ḳırmazlardı ḳılurlardı İ.
6544 ol: M nüshasında yoktur.
6545 çünki ṣundı aldı: ṣundı aldı çünki A.
6547 ölince: ölünce A.
6548 ʿAmru: ʿAmrı İ.
6549 oġlı: oġlu M.
6550 bir: İ nüshasında yoktur.

Bir para etden aṣılu ḳaldı ḳol
Ceng içinde zaḥmet ider gördi ol

Çeküp üzdi yabāna atdı anı[1]
Yine cenge girür gör pehlevānı

Rāvī eydür ṣundı Peyġāmber hemān
Bir avuç ḳum aldı yirden ol zamān

A 193a, Ṣaçdı kāfirler yüzine yil anı
M 191a Aldı urdı dutdı kāfir gözini

6555 Pes başıldı ḳaçdı kāfirler hemān
Nāzil oldı işbu āyet ol zamān

وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى [2]

Ya'nī kim ḳumları ṣaçduḳ biz senüñ
Kendü elüñle başıldı düşmenüñ

Gāh olur Ḥaḳ ḳudreti-le bir kişi
Kim ḳılur dünyāda bir dürlü işi

Gāh olur Ḥaḳ ḳulına bī-iḫtiyār[3]
Bir iş itdürür cihānda āşikār

Çünki ḳul Ḥaḳ ḳuvveti-le ḳahr ider
Aṣlı fer'i hep helāk olur gider

6560 Līki çün Ḥaḳ ḳul eli-le ḳahr ide[4]
Luṭf olur żımnında anuñ iy dede

6551 para: yeni M, pāre İ.

1 Bu beytin vezni "mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün"dür.
6552 Çeküp: Çekdi A.
6554 Ṣaçdı: Ṣaçdı pes M. // dutdı: ṭutdı A, İ.

2 "Attığın zaman da sen atmadın fakat Allah attı." Enfâl, 8/17. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "(Savaşta) onları siz öldürmediniz fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın fakat Allah attı. Mü'minleri, tarafından güzel bir imtihanla denemek için Allah öyle yaptı. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."
6556 ṣaçduḳ: M nüshasında yoktur. // elüñle: elüñle tā M; düşmenüñ: düşmānuñ İ.
6557 ḳudret: ḳuvvet M, İ.

3 Bu beyit İ nüshasında 6552. beyittir.

4 Bu beyit M nüshasında yoktur.
6560 çün Ḥaḳ: Ḥaḳ çün A, M. // żımnında: ẓamnında A.

Raḥmet-i maḥżdur ḥaḳīḳat Ḥaḳ Taʿāl[1]
Raḥm ider ḳullarına celle Celāl

İbn-i Mesʿūd uġradum dir ben yaḳın
Düşmiş-idi ol Ebū Cehl-i laʿīn

Depdüm anı virdi mi didüm añа
Yā ʿadüvva'llāh cezāñı Ḥaḳ sañа

Başını ḳaldurdı didi ʿār ola
Kim sizüñ gibiler elinde ola

6565 Sen benüm çōbānum oġlısın hemān
Kim devem güderdi babañ bir zamān

İy çōbān niçe irişdüñ ol yire
Kim depersin yüzümi benüm yire

Yā ʿadüvva'llāh didüm anda añа
Böyle kim urdı bu zaḫmı di sañа

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi bir atlu irdi ġāyet ulu
Yüzi nūrı-la ʿālem oldı ṭolu

Sehim-nāk ḳorḫulu heybetlü kişi
Ḳatı ḍarblar urur ḳuvvetlü kişi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
6570 Aldı atdan ol yire ṣaldı beni
Bir iki ḳamçı-y-ıla çaldı beni

A 193b, Yā_ibn-i Mesʿūd bu zirihi gel çıḳar
M191b, İ 127b Gör ne var kim cānumı ṭurdı yaḳar

---

1 Bu beyit A nüshasında yoktur.
6564 elinde: elinden İ.
6565 oġlısın: oġlusın M. // babañ: atañ M, İ.
6566 çōbān: çōbān oġlu M. // Kim depersin yüzümi benüm: Depersin sen benüm yüzümi M; yüzümi benüm: sen benüm yüzüm İ.
6567 zaḫmı: zaḥmı İ.
6568 irdi ġāyet: irişdi kim A. // ṭolu: oldı ṭopṭolu M
6571 zirihi: zırḥı M. // ṭurdı: durdı M.

Pes çıḳardum ben geyimini hemān
Gördüm anda ḳamçı ḍarbından nişān

Pehlūları ḳapḳara yanmış anuñ
Hep eyegüleri uşanmış anuñ

Ben didüm bilür misin ol kim-idi
Bilmezem kim-idi sen digil didi

6575 Ben didüm Cebrā'īl-idi ol ulu
Bu ṣudan çıḳan-ıdı dir iy delü

Ben didüm anlar ferişteler adı
Kim ġayıbdan geldi yardım eyledi

Ol didi lā-büdd size gelmek gerek
Siḥrüñüze aldanupdur hem melek

Pes çevürdüm yüzi üstine anı
Ol didi kim n'itmek istersin beni

Ben didüm kim keserem başuñı ben
Tā daḫı söylemeyesin herze sen

mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

6580 Didi imdi benüm ḳılıcumı al
Kesegendür anuñlan başumı çal

Velī başumı boynumuñ dibinden
Bile kes başumı boynum-ıla sen

Ki heybetlü görine bildür anı
Cidā başına ṣançġıl ḳaldur anı

6572 anda: andan İ; ḍarbından: yirinden A.
6573 yanmış: olmış A.
6575 çıḳan: çıḳup M; o delü: ol ulu M, iy ulu İ.
6577 hem: her M, hep A; aldanupdur: aldanup-durur İ.
6578 çevürdüm: çevirdüm M; üstine: üstüne M, İ.
6580 imdi benüm: benüm imdi A; ḳılıcumı: ḳılıcımı M. // başumı: beni A; Kesegendür anuñlan başumı: Kes kendü elüñle başumı İ; anuñlan: anuñ-ıla A.
6581 başumı boynum-ıla: boynumı başumla İ.
6582 ṣançġıl ḳaldur: ḳaldur ṣançġıl İ; ṣançġıl: ṣaçġıl A.

Di başıdur ʿÖmer ibn-i Hişāmuñ
İrişsün ḳulaġına ḫāṣṣ u ʿāmuñ

Bileler dönmedüm Lātuñ dīninden
Ben anuñ ḫıẓmetinden āyininden

6585 Pes anuñ başladum kesdüm başını
Ol aġlar gözinüñ döker yaşını

Didi vā-ḥasretā kim ḳahr-ıla uş
Beni_öldürdi Muḥammed siḥr-ile uş

Süridüm ol başı aldum ḳatına
Resūlüñ vardum anda ḥażretine

M 192a Didüm kim düşmenüñüñ uşda başı
Ebū Cehlüñ ki başsuz ḳaldı lāşı

A 194a Didi kim Tañrı birdür yoḳ naẓīri
Ki bu küfrüñ-idi ulu dilīri

6590 Ve-līkin bir nişānum vardur anda
Ki bir ṭaş yiri vardur arḳasında

Güreşdük oġlan-iken ṣaldum anı
Götürdüm anda yire çaldum anı

Düşdi ṭaşa arḳasın yardı anuñ[1]
Ki yiri arḳasında ḳaldı anuñ

İşitdi ibn-i Mesʿūd döndi vardı
Nişānın arḳasında buldı gördi

Süridi gevdesini aldı geldi
Resūlu'llāh nişānın gördi bildi

6583 ibn-i: bin İ. // İrişsün: İrişdi A; ḳulaġına: ḳulluġına İ.
6584 dīninden: dininden A.
6585 anuñ başladum kesdüm: ben anuñdur kesdüm M. // gözinüñ: gözünüñ M, gözlerinden İ.
6586 öldürdi: öldürürdi M, aldı İ.
6588 düşmenüñüñ: düşmenüñ M; kim düşmenüñüñ: ki düşmānuñ İ. // lāşı: leşi İ.
6591 Güreşdük: Güleşdük İ. // Götürdüm: Getürdüm İ.
1 Bu beytin ilk dizesinin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
6593 İbn-i: M nüshasında yoktur. // arḳasında: arḳasından M.
6594 bildi: buldı A.

6595 Didi şimden girü İslāmuñ işi
Yüceldi kim yavuz-ıdı bu kişi

İ 128a Ki bir fir'avnı vardur her nebīnüñ
Ki ġāyet düşmenidür meẕhebinüñ

Benüm fir'avnum işbu mel'ūn-ıdı
Ki ḳamudan daḫı bu azġun-ıdı

Başıldı ḳaçdı kāfirler hemāne
Ḳıyāmet ḳopdı anlara zamāne

Kimi dökdi silāḥın ḳaçdı ṭaġa
Esīr oldı kimisi düşdi baġa

6600 Resūlüñ 'ammusı 'Abbās dutıldı
Hem oġlı daḫı bile dutsaḳ oldı

'Alī ḳardaşları daḫı hem anda
Esīr oldı Müsülmānlar elinde

Cümlesi anda Müsülmān oldılar[1]
Gitmediler ayruḳ anda ḳaldılar

Ġanīmet aldı mü'minler beġāyet
Ṭoyum oldı diri ḳalan tamāmet

Yidi yüz aldılar anda ḳılıcı
Yidi yüz şebde hep ṣayḳallu ucı

6605 M 192b Yidi yüz daḫı aldılar geyimi
Kimi ipçin yaluñuz kūhe kimi

A 194b Ḳalan rızḳuñ buña göre ḳıyāsı
Devenüñ atlaruñ ḫod yoḳ ḳıyāsı

6596 vardur her: var her bir M. // düşmenidür: düşmānıdur İ.
6598 hemāne: hemān M. // zamāne: zamān M.
6599 Esīr: Yesīr A.
6600 dutıldı: ṭutuldı İ. // oġlı: oġlu M, İ; dutsaḳ: ṭutsaḳ İ.
6601 daḫı hem: hem daḫı M. // Esīr: Esir M.
1 Bu beytin vezni "fā'ilātün fā'ilātün fa'ilün"dür.
6602 anda: anda hem İ.
6603 aldı: aldılar M. // ḳalan: ḳalın İ.
6604 hep: hem İ.
6605 geyimi: kimi M. // yaluñuz: yaraḳlu A; kūhe: kerde İ.
6606 buña: aña A.

Resūl buyurdı mü'minler ölüsin
Ayırdılar orada ḳazdılar sīn

Eginlerinde ḳanlu ṭonları hep
Namāzın ḳıldı ḳodı anları hep

Didi yarın yine böyle dururlar
Ki böyle ḳanlu ḥażrete varurlar

6610 Buyurdı kāfirüñ birḳaç ulusın
Ki bir ḳuyuya ṣaldılar ölüsin

Ölü kāfirler-ile ṭoldı çün çāh
Ḳuyu aġzına geldi durdı ol şāh

Didi kim bildüñüz mi ḥaḳ mı-durur
Ḫudānuñ vaʿdesi muṭlaḳ mı-durur

Didiler yā Resūla'llāh ölüler
İşidür mi sözüñi böyle bular

Resūlu'llāh buyurdı kim bilüñ siz
Ki siz bunlardan işidür degülsiz

6615 İşidürler velī ḳuvvetleri yoḳ
Cevābın virmege ḳudretleri yoḳ

Dönüp yine didi iy bed-ḳavumlar
Ki sizlersiz benümle yad ḳavumlar

Beni tekẕīb idüben sürdüñüz siz
Dönüben cenge bünyād urduñuz siz

Ḳabūl itdi beni yadlar inandı
Fenā söz devlete irdi gönendi

6608 ḳıldı: ḳıldılar M.
6609 dururlar: ṭururlar İ. // ḳanlu ḥażrete: ḥażrete ḳanlu M, İ.
6610 ṣaldılar: ṣaldı birḳaç M.
6611 durdı: ṭurdı M, İ; ol: İ nüshasında yoktur; ol şāh: Resūl hemān M.
6614 siz bunlardan: bunlardan siz: A.
6615 ḳudretleri: ṭāḳatları M.
6616 yine didi: didi yine İ. // sizlersiz: degülsiz A, siz M; yād: ḫod İ.
6618 gönendi: gövündi İ.

Çalabum yardım itdi sizi baṣdum
Sizi ḳırmaḳ degüldi gerçi ḳaṣdum

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

6620 Döndi geldi pes Resūlu'llāh yine
Ṣaġlıġ-ıla ol Medīne şehrine

İ 128b Ḳarşu geldi şehr ḫalḳı ḫāṣṣ u ʿām
Kim ġazāñ ḳutlu didiler yā imām

M 193a Varmayanlar cenge oldılar melūl
Hem tesellī itdi anları Resūl

A 195a ʿUtbe-y-ile Ḥāriṯ oġlınuñ hemān
Boynın urdılar buyurdı ol zamān

Ol ikisi daḫı küfre baş-ıdı
Ḥaḳḳa ḳāyil olmadı ḳallāş-ıdı

6625 Āferīn itdi Resūle ḫāṣṣ u ʿām
Bu ġazā hem burada oldı tamām

Resūlüñ rūḥına olsun taḥiyyāt[1]
Daḫı āline kim ḫayru'l-beriyyāt

Oḳıyanı diñleyeni yazanı[2]
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

Ḳıṣṣa-yı Ġazā-yı Uḥud ve Şehīd Şoden-i Ḥażret-i Ḥamza Pehlevān Raḍıya'llāhu ʿAnhu[3]

Söylegil iy bāġ-ı vaḥdet bülbüli
İnfiʿāl itdi bu keṣret ġulġulı

6619 itdi: M nüshasında yoktur.
6621 ġazāñ: ġazā A.
6623 ʿUtbe: Şeybe A; oġlınuñ: oġlunuñ İ.
6624 ikisi: iki A.

1 Bu beyit M ve İ nüshalarında yoktur. Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur. İ nüshasında bu beyitten sonra "Ḳamu īmān ehli içün yā uṣūl / Fātiḥa didüm Ḥudā ide ḳabūl" beyti vardır.
3 Başlık İ; Ġazā-yı Uḥud Şehīd Şoden Ḥamza Pehlevān Raḍıya'llāhu ʿAnhu A, M; Şoden: İ nüshasında yoktur.

Vaḥdetüñ bāġ-ı gülin yād eylegil
Cān içinde ʿışḳa bünyād eylegil

6630 Bu ikilikden daḫı uṣanmaduñ
Ol biri ḥāżır görüp utanmaduñ

Bu ḫarābı ṣanma yurduñdur senüñ
Bu degüldür özge yirdür gülşenüñ

Ḳo bu murdārı i şāh-bāz zāġa sen[1]
Keklik avla yöri var ol bāġa sen

Kim bu gülzārı ḳoyup gitmek gerek
Göñlü gönsüz bunı terk itmek gerek

Bī-beḳādur bu vefāsuz rūzigār
Ayrulıḳdur ʿāḳıbet āḫir-i kār

6635 Yüregüm bu od-ıla oldı kebāb
Gözlerümden lā-cerem dökilür āb

Gitmedin söyle ki ḳala yādigār
Kim gidersin sen ḳalur bu rūzigār

Ḥabībe ḫoş ṣalavātlar virelüm[2]
Söze andan başlayalum girelüm

Rāvīler şöyle rivāyet itdiler
Çün Uḥud cengin ḥikāyet itdiler

Bedr cenginde ḳırıldı çün Ḳureyş
Kim başıldı oldı key maġbūn Ḳureyş

6629 gülin: göñlin İ.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
6632 Keklik avla (Berlin 176a): Göñlüñ-ile İ
6633 Kim: Ki İ; gitmek: gitsek A. // itmek: itsek A.
6634 Bī-beḳādur bu vafāsuz: Bī-vafādur bu beḳāsuz İ; Ayrulıḳdur: Ayrılıḳdur M.
6635 bu od-ıla: budur dile İ. // lā-cerem dökilür: lā-cerem dökilür İ, dökilür lā-cerem A.
6636 gidersin: gidersiñ İ.
2 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
6637 ṣalavātlar: ṣalavāt İ.
6638 Rāvīler: Rāviler A.
6639 Bedr: Bedir M; çün: M nüshasında yoktur.

6640 Her birinüñ evlerinde yas-ıdı
Ḫalḳ ḳamu giryān-ıdı kirpās-ıdı

Bir gün oturdı Ebū Süfyān söze
Başladı_eydür yā ḳavum direm size

A 195b, Şöyle ġāfil bī-ḫabersiz siz hemān
M 193b Kim ḳavī oldı Muḥammed bu zamān

Key dilīr oldı bizüm üstümüze
Ol gelür leşker çeker bir gün bize

İ 129a Ġāret olur ḫānümānlar şöyle kim
ʿAvret oġlan ṭul ḳalur olur yetīm

6645 Yā anuñ ḳaydını key itmek gerek
Yāḫu bu yurdı ḳoyup gitmek gerek

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler tedbīr eylegil bilürseñ
Ḳabūl itdük ne işi sen ḳılursañ

Didi māl döküp aluñ armaġanlar
Ki her biri ʿacāyib ola anlar

Alalum her birümüz bir ḳumāşı
Varalum Ḳayṣer ü Kisrā Necāşī

Bizüm maḳṣūdumuzı çün ṣoralar
Diyeyüz ḥālümüz leşker vireler

6650 Varayuz işümüzi bitüreyüz
Aradan düşmenümüz götüreyüz

6641 eydür yā ḳavum direm: yā ḳavum eydür idem İ.
6642 bī-ḫaber sizsiz: ḫabersiz siz M. // bu zamān: bī-gümān A.
6643 bir gün bize: üstümüze A.
6645 Yāḫu: Yāḫud M, İ.
6648 Ḳayṣer ü: Ḳayṣerī M, İ.
6649 Bizüm maḳṣūdumuzı çün: Çün bizüm maḳṣūdumuzı A; ṣoralar: göreler A. // Diyeyüz: Diyevüz A.
6650 bitüreyüz: bitürevüz İ. // düşmenümüz: düşmānumuz İ; götüreyüz: götürevüz A, İ.

Getürüp ṣaldılar bir naṭḥı anda
Ḳumāş u naḳd ʿacāyib varsa ḳanda

Getürdi her birisi ḳodı anı
Ol üç sulṭāna düzdi armaġanı

Ḥabeş şāhına gitdi anda Ṣafvān
Varuban gör ki n'itdi anda Ṣafvān

Aluban armaġanın ṣordılar ḥāl
Muḥammedden şikāyet itdi derḥāl

6655 Ḥabeş sulṭānı çünkim gördi anı
Yine virdürdi tīz ol armaġanı

Didi sulṭānlara olmadı ʿādet
Ki ilçi öldüre iy bī-saʿādet

Seni şimdi ḳılurdum pāre pāre
Aṣardum gevdeñi ḳarşumda dāra

Şu sulṭāna ki gökden vaḥy irişe
Ḥaḳḳa daʿvet ide ḫalḳı dürişe

A 196a, Ola inṣāfı ġāyet ʿadli ḳā'im
M 194a Mükerrem ola ḫulḳı luṭfı dā'im

6660 Aña düşmen mi olurlar iy aḥmaḳ
Anuñla ceng mi ḳılurlar iy aḥmaḳ

Yöri git durma bu ilde daḫı sen
Sizüñ-çün düşmen olmazam Ḥaḳa ben

6651 naṭḥı: maṭbaḫ İ. // Ḳumāşu naḳd: Ḳumāş naḳd u İ.
6652 birisi: biri M.
6653 Varuban: Varıban A, M.
6654 Aluban: Alıban M. // Muḥammedden: Muḥammed M.
6655 gördi: bildi M, İ. // virdürdi: virdi İ; tīz: tiz A, M.
6656 ilçi: ilçiyi İ.
6659 ʿadli: ʿadle M.
6660 düşmen: düşmān İ. // ceng mi ḳılurlar: cengi kim ḳılur İ.
6661 durma bu ilde daḫı: daḫı durma bunda çün A, ṭurma daḫı bunda M; durma: ṭurma İ; bu ilde: burada İ.

Ki siz Allāha düşmānlıḳ ḳılursız
Ki Allāh dūstına düşmān olursız

Ḫacīl olup peşīmān oldı Ṣafvān
Dönüp maġbūn u maḥzūn geldi Ṣafvān

Hem Ubbī varmış-ıdı anda Rūma
Ki māl iletmiş-idi leşker uma

6665 Ḳabūl itmedi anı Ḳayṣer-i Rūm
Dönüp ol daḫı andan geldi maḥrūm

Ebū Süfyān daḫı Kisrāya vardı
Selāmın armaġanın çünki virdi

Didiler şāha çün anuñ sözini
Çevürdi andan ol Kisrā yüzini

Muḥammed düşmenidür gördi anı
Ḳabūl itmedi andan sürdi anı

İ 129b Dönüp gitdi oradan şöyle ḫōr ol[1]
Gelüp oturdı evde şermesār ol

6670 Anuñ-çün kim bunı itmişdi kendü
Ki Kisrāya daḫı gitmişdi kendü

Ulu ḫatunı vardı adı Hindū[2]
Velī Hindī degül ḫūb-ıdı kendü

Ulu ḫatun-ıdı key niʿmeti çoḳ
Beġāyet mālı milki ḫilʿati çoḳ

6662 düşmānlıḳ: düşmenlıḳ A, M. // dostına: dūstuna M, İ; düşman: düşmen A, M.
6663 olup: oldı A, M. // maḥzūn (Berlin 176b): maḥrūm A, M, İ.
6664 Hem Ubbī: Hem Ūbeyye M, Hem Ümeyye İ.
6665 andan: anda A, M; geldi: gitdi İ, M.
6666 virdi: ṣordı A.
6667 sözini: sözüni A, M. // yüzini: yüzüni A, M.
6668 andan: atdan A.
1 Bu beyit A nüshasında yoktur.
6669 oturdı evde: evde oturdı İ.
6670 daḫı: A nüshasında yoktur.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6671 Hindī: Hindū M.
6672 mālı: māl u İ; ḫilʿati: niʿmeti A, M.

Meger günlerde bir gün Hindū durdı[1]
Varup çıḳrıḳ birez bedrük getürdi

Ebū Süfyān öñinde anı ḳodı
Çü ʿavretsin egirgil bunı didi

6675 Ebū Süfyān ḳaḳıdı gördi anı
Durup birḳaç başına urdı anı

M 194b Çıġırdı ṭaşıra çıḳdı hemān ol
Ṣaçın yoldı ḳatı ḳıldı fiġān ol

A 196b İşitdiler ḳavumları dirildi
Didiler niçün urduñ bunı n'oldı

Didi eydür baña kim ḳardaşumuñ[2]
Atamuñ oġlumuñ üç yoldaşumuñ

Kim öldürdi ʿAlī-le Ḥamza anı
Dilemezsin Muḥammedden o ḳanı

6680 Didiler ṭoġru söyler ḥaḳ dir anı
Ḳureyşüñ anlara ḳalsun mı ḳanı

Eger begler çeriler virmediler
Senüñle bunda var uş bunca biñ er

Daḫı andlularumuz var varalum
ʿArab leşkerini cümle direlüm

Muḥammedle varalum ceng idelüm
Medīnesin başına teng idelüm

---

1 Bu beyit İ nüshasında 6666. beyittir.
6673 Hindū: Kindī M, Hindī İ; bedrük: bedir M.
6674 öñinde: öñünde M, İ. // Çü: Çün İ.
6675 Durup: Ṭurup İ; urdı: çaldı A.
6676 Çıġırdı: Çaġırdı A.
6677 bunı: buña A.

2 İ nüshasında 6673. beyit ile 6674. beyit yer değiştirmiştir.
6679 Dilemezsin Muḥammedden: Muḥammedden dilemezsin A, M.
6681 var uş: vardur A.
6682 andlularumuz: atlularumuz M, anda ulularımuz İ. // leşkerini: leşkerlerin İ.

İlini kūyların cümle yıḳalum
Medīne şehrini oda yaḳalum

6685 Alalum mālın irkegin ḳıralum
Dişisini esīr idüp sürelüm

Ṭamaʿ ḳılur ʿArab ġāret göricek
Ḳatı ġayret ḳılur cenge giricek

Bu tedbīri ḳabūl itdi ulular
Ḳamu andlularına vardı olar

Varup her birisi leşker getürdi
Kimi biş yüz kimi biñ er getürdi

Beġāyet çoḳ çeri geldi dirildi
Ki ṣaḥrālar ḳamu ḫayme ḳurıldı

6690 O şehre yazıya hep ṭoldı leşker
Ki on biñden daḫı_artuḳ oldı leşker

Ḳureyş kāfirleri pes oldı ḫurrem
Aġırladılar ol leşkerleri hem

Didiler kim ḳıralum varını biz
Dürelüm düşmenüñ ṭomarını biz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

A 197a, İşbu āyet ol zamānda rāviyān
M 195a Anlaruñ ḥaḳḳında geldi dir ʿayān

6685 esīr: esir M.
6686 ġāret: ġārāt İ.
6687 itdi: idüp M, İ. // andlularına: anda evlerine İ.
6689 dirildi: yıġıldı A.
6690 ṭoldı: ḳondı A. // daḫı: İ nüshasında yoktur.
6691 pes: M nüshasında yoktur, çün İ. // leşkerleri: leşkeri İ.
6692 ṭomarını: ṭamarını A; düşmenüñ: düşmānuñ İ.
6693 ʿayān: hemān A, M.

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً [1]

İ 130a Gördi çün ʿAbbās ʿamm-i Muṣṭafā
Kim Resūle ḳaṣd iderler muṭlaḳā

6695 Nāme yazdı virdi bir şaḫṣa anı
Kimse görmezdi ṭaban ḳaḳsa anı

Şöyle kim dört gün içinde yitdi ol
Çünki gördi nāmeyi aldı Resūl

Pes ʿAlīye virdi anı Muṣṭafā
Kim oḳıdı nāmeyi ol Murtażā

Çün işitdiler Müsülmānlar anı
Bildiler kāfirlerüñ geldügini

Pes buyurdı ol Resūlu'llāh hemīn
Göñlüñüzi ḫoş dutuñ yā mü'minīn

6700 Ḥaḳ Taʿālā biledür sizi görür
Yardım eyler dūstına nuṣret vürür

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler biz ölümden ḳorḳmazuz hīç
Cidādan yā ḳılıçdan ürkmezüz hīç

Ve-līkin ḳorḳaruz biz ḫāṭıruñdan
Şefāʿat hem umaruz yine senden

Öñüñde ceng idelüm biz ölince
Ḳamumuz ḳırılup bir sen ḳalınca

Fidā ḳılduḳ yoluñda biz i sulṭān
Bu māl u ʿavret oġlan baş-ıla cān

1 "Şüphe yok ki inkâr edenler mallarını (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcarlar ve harcayacaklardır." Enfâl, 8/36. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Şüphe yok ki inkâr edenler mallarını (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcarlar ve harcayacaklardır. Sonra bu mallar onlara bir iç acısı olacak, sonra da yenilgiye uğrayacaklardır. İnkâr edenler toplanıp cehenneme sürüleceklerdir."
6695 ḳaḳsa: ḳaḳdı İ.
6696 aldı: anda İ.
6699 dutuñ: ṭutuñ İ.
6700 eyler: ider İ; virür: ḳılur A.
6702 Ve-līkin: Velakin M, İ.
6703 Öñüñde: Öñüñden M; idelüm: ḳılalum A.

6705 Erenler çünki meydāna gireler
O gün baş oynayan kimdür göreler

Öñüñde oynayalum başumuzı
Fidā ḳılduḳ yoluñda yaşumuzı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes buyurdı kim ḳıluñ cenge yaraḳ
Kim yaḳın geldi anı ṣanmañ ıraḳ

Ol yañadan çünki küffār-ı laʿīn
Çıḳmaġa ḳaṣd itdiler bir gün hemīn

A 197b, Döndi Übbī didi kendü ḳavmına
M 195b Bir söz eydürem işidüñ siz yine

6710 Bedr cenginde Muḥammed Tañrısı
Cengde bile-y-miş anuñla kendüsi

Pes anuñ-çün başmış anda ol bizi
Almamışuz biz bile tañrımuzı

Tañrıñuzı bu keret aluñ bile
Kim göre cengüñüzi nuṣret ḳıla

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didiler tañrılaruñ biz ḳamusın
Alursavuz uşaġını ulusın

Bu Mekke tañrısuz ḳalur yaluñuz
Gelürse defʿ iden kimdür ʿadūñuz

6715 Hübel adlusını bile alalum
Deve üzre aña bir taḫt ḳılalum

6705 baş oynayan: ceng eyleyen M.
6709 didi: döndi M; Döndi Übbī didi kendi: Ebū Süfyān didi kendü A, M. // eydürem: iderem İ.
6710 Bedr: Bedir M.
6711 başmış anda: başmış-ımış A, M.
6712 Tañrıñuzı: Tañrıñızı A. // ḳıla: vire A.
6713 tañrılaruñ: tañrımızuñ A. // uşaġınu: uşaġunı M, uşaġın u İ.
6714 yaluñuz: yalıñuz M. // ʿadūñuz: ʿadūmuz M.
6715 bir: A nüshasında yoktur.

Ḳalan tañrıların anda ḳodılar
Ki düşmen gelse defʿ itsün didiler

Pes ulu tañrıların ṭonatdılar[1]
Biline altun kemer ḳuşatdılar

Muraṣṣaʿ urdılar başına tācı
Ol iḳlīmüñ degiri-di ḫarācı

İ 130b Geyürüp egnine altunlu ṭonı
Deve üstine berkitdiler anı

6720 Pes çeri öñince yitdiler hemān[2]
Kendüler ardınca gitdiler hemān

Anuñ-çün bu sözi yazduḳ bileler
Olaruñ cehlini ʿibret alalar

Ne ulular niçe cehlī beġāyet
Ki ḥayvān gibi bilmezler hidāyet

Zīrā ʿilm olmayıncaġaz cihānda
Bu ādem tīz azar ḳalur yabānda

Ki vāriṯdür ol ʿālimler nebīye
Nebī sözleridür bunlar ne diye

6725 Nebī olmayıcaḳ şeyṭān olur dir
Azar bu ḫalḳ işi ʿıṣyān olur dir

A 198a, Ṭaşa tañrı diyü iḳrār iderler
M 196a Nebī dimez Resūle ʿār iderler

6716 düşmen: düşmān İ.

1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
6718 degiri-di: degerdi hem M.
6719 Geyürüp: Giyirüp M; egnine: üstüne M, İ; altunlu: altunlı İ, altun nālı M. // üstine: üstüne M, üstünde İ.

2 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
6720 öñince: öñünce M; yitdiler: yiddiler İ.
6722 ulular niçe cehl-i: ulu cāhil olurlar İ. // ḥayvān gibi bilmezler: ḥayvānlar gibi bilmez M.
6723 olmayıncaġaz: olmayınca M. // tīz: tiz M.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Şimdi uş altuna ṭaparlar hemān
Secde ḳılurlar gümişe bī-gümān

Göçdi leşkerler yöridi fevc ü fevc
Gökyizine çıḳdı tozlar mevc ü mevc

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
ʿAlemler ḳalḳdı ṣancaḳlar bulandı
Zamāne hāy u hūydan yanḳulandı

6730 Bahādur pehlavānlar çoḳ erenler
ʿArab maḥfillerinde lāf uranlar

Resūlu'llāha ḳaṣd idüp giderler
Ururlar lāf u daʿvālar iderler

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ol Ebū Süfyān öñince serveri
Hem bile cümle Ḳureyşüñ leşkeri

Aḫşam olıcaḳ göçer leşker nihān
İrte ḳonar yaʿnī varur nā-gehān

Tañrılarınuñ devesini yiden
Uyıdı yularını dutup giden

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
6735 Devenüñ çün ḳoyıvirdi yuların
Alup gitdi yabāna tañrıların

Muġaylānlar içine aldı gitdi
Başından tācı ṭalda ḳaldı gitdi

6728 fevc ü fevc: fevc fevc A. // tozlar: toz İ; mevc ü mevc: mevc mevc A.
6730 Bahādur: Bahādır M, İ.
6731 u daʿvālar: daʿvā M.
6732 Ol: İ nüshasında yoktur. // leşkeri: begleri M.
6733 göçer leşker: göçerlerdi M. // varur: varurlar M.
6734 dutup: ṭutup İ.
6735 ḳoyı: ḳoyu M, İ.

Aġaca ildürür itdi ayırdı
Üzüp bendlerin anı yire urdı

Üşendi elleri ṣındı ayaġı
Gözi çıḳdı vü yarıldı ḳabaġı

Anı ḳodı deve gitdi yabāna
Deveci bunda uyandı hemāne

6740 Görür gitmiş deve tañrısın almış
Uyımış kendüsi at üzre ḳalmış

Çıġırdı vāy u feryād eyledi ol
Ḳanı tañrı diyüben söyledi ol

İşidenler ünin anda dirildi
Didiler ḳanı tañrı saña n'oldı

A 198b, Didi kim gözlerümi uyḫu almış
M 196b Deve gitmiş elümden tañrı ḳalmış

İ 131a Dönüp ḳamu ararlar yolları hep
Dereleri tepeyi ḳulları hep

6745 Gezerlerken muġaylān arasında
Birisi tañrısını bulur anda

Ṣınup elleri başı yaralanmış
Muraṣṣaʿ ṭonları hep paralanmış

Başından tācı düşmiş gözi çıḳmış
Deve gitmiş anı anda bıraḳmış

Melūl oldı ḳamusı aġladılar
Muḥammed gör ne siḥr itdi didiler

6737 ildirür itdi: aldurup atdı M, İ.
6739 bunda: gördi A, M.
6741 vāy u feryād eyledi: vāveylā idüp çağırdı M.
6742 İşidenler ünin: Ünin işidenler M; ünin: ünün İ.
6743 kim: ki İ; gözlerümi: gözlerimi M; uyḫu: uyḳu İ. // ḳalmış: almış A, M.
6744 Dereleri tepeyi: Dereler ü tepeler: İ.
6747 düşmiş: gitmiş A, İ.
6748 itdi: M nüshasında yoktur.

Zihī cāẕū ki tañrıya bu işi
İder niçe_eylesün anuñla kişi

6750 Bizüm tañrımuzı böyle ḳılıcaḳ
Bize ne iş ḳıla furṣat bulıcaḳ

Ebū Süfyān didi fāl oldı meyşūm
Hübel başına çün ḥāl oldı meyşūm

Yine dönmek buradan yigirekdür
Daḫı ilerü varmamaḳ gerekdür

İşidicek bu sözi Hindū ṭurdı
Ebū Süfyāna bir ḫoş yumruḳ urdı

Didi kim iy ne ersin sen ne ʿavret
Niçe dirsin bu sözi ḳanı ġayret

6755 Bu deñlü leşker-ile varmayıcaḳ
Benüm ḳanumı andan almayıcaḳ

Ya añа di daḫı ne vaḳt varılur
Daḫı bu deñlü leşker mi dirilür

Bugün on biñden artuḳdur erenler
Bahādur pehlevānlar lāf uranlar

Bu resme furṣat olmaz yöri dönme
Anuñ siḥri müdām işleye ṣanma

Ebū Süfyānı ġayret dutdı yine
Ḥamiyyet cāhiliyet itdi yine

6760 A 199a, Göçüp andan yine leşker yöridi
M 197a ʿAlemler ḳaldurup erler yöridi

6749 eylesün: ide İ.
6750 tañrımuzı: tañrımuza A.
6753 sözi: M nüshasında bu sözcüğün "sö" hecesi yoktur.
6754 iy: hey A; sen: M nüshasında yoktur.
6756 Ye: Yā İ. // Daḫı: Bir daḫı M.
6757 Bahādur: Bahādır M.
6758 dönme: dinme A.
6759 dutdı: ṭutdı İ.
6760 Göçüp: Geçüp M, Göçdi A. // erler: erenler M.

Girü dönderdiler tañrılarını
Didiler al gidüñ ḳomañ birini

Ḳoşun ḳoşun olup giderdi leşker
Biribirine lāf ururdı begler

Gice gündüz yöridi gitdi küffār
Medīneye yaḳıncaḳ yitdi küffār

Uḥud ṭaġına yaḳın geldiler dir
Ḳonup ol yirde ārām aldılar dir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

6765 Ol ṣabāḥ kim ḳondılar anlar hemān
Bu yañadan ol şeh-i āḫir zamān

Ḳıldı çün irte namāzın ol hemīn
Döndi didi diñleñüz yā mü'minīn

Kim ki bir düş gördi-y-ise söylesün
Kim ki bilür-ise taʿbīr eylesün

Görmemişdi kimse düşi dınmadı
Pes ikinci kez dönüp yine didi

İ 131b Ḥamza ḳalḳdı yā Resūla'llāh didi
Gördüñ-ise sen digil cānum fidī

6770 Ol Resūlu'llāh didi gördüm neʿam
Bu gice düşde görürem ben yā ʿam

Çoḳ çeri-y-ile Ḳureyş gelmiş yaḳın
Şöyle kim key yaḳlaşup-durur hemīn

6761 Girü: Giri M, İ; dönderdiler: döndürüp M, döndürdiler İ. // al: alup M, var İ; ḳomañ: ḳoma İ; birini: yirini M.
6762 giderdi: gitdi M. // Biribirine: Biribiri-le İ; ururdı: iderdi A, İ; begler (Berlin 179b): leşker A, M, İ.
6763 yöridi: yidi gün A.
6765 kim: M nüshasında yoktur. // şeh: şāh M, İ.
6766 hemīn: emīn İ. // diñleñüz: diñleñiz A.
6767 Kim: Her A; ise: İ nüshasında yoktur.
6768 dınmadı: ṭınmadı A. // dönüp yine: dönüben A, didi dönüp M; didi: söyledi A.
6770 görürem: gördüm M, İ.
6771 yaḳlaşup: yaḳlaşı A.

Ben geyürem bir cebe muḥkem içi
Hem elümde öldürürem bir ḳoçı

Leşkerümde hem benüm bir ḳoç olur
Kim benüm göñlüm ḳatı ġamgīn olur

Hem ḳılıcumuñ ucı ṣındı hemīn
Bunı düşde böyle gördüm ben yaḳīn

6775 Ḥamza didi yā Resūla'llāh buyur
İşbu düşüñ taʿbīrini niçedür

Didi geydügüm geyim kim görmişem
Ol Medīne şehridür kim girmişem

A 199b, Hem ḳılıcum ṣınduġı budur hemīn
M 197b Baʿżı mü'minler şehīd olur yaḳīn

Ḳoç kim öldürdüm büyük düşmān ola
Kim elümde kendü ḍarbumla öle

Ḳoç ki bizden öldi bir merd-i saʿīd
Ehl-i beytümden olısardur şehīd

6780 Yir ehli duta yasın hem felekler[1]
Ḳara geye feleklerde melekler

Ḥamza didi "ḥasbiya'llāh yā vekīl"[2]
Kim benüm cānuma ol "niʿme'l-vekīl"

Yā Resūla'llāh temennā iderem
Ben şehīd olam ki Ḥaḳḳa giderem

6772 geyürem: giyerem M; cebe: cübbe M, İ.
6773 ḳatı: añа A.
6774 ḳılıcumuñ: ḳılumuñ M.
6775 niçedür: nicedir M.
6776 geyim: M ve İ nüshalarında yoktur. // Ol: O İ.
6778 düşmān: düşmen M.

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6780 duta: ṭuta İ; felekler: melekler M.

2 "Allah bize yeter, o ne güzel vekildir, dediler." Âl-i İmrân, 3/173. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Onlar öyle kimselerdir ki halk kendilerine, İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun, dediklerinde, bu söz onların imanını arttırdı ve, Allah bize yeter, o ne güzel vekildir, dediler."
6781 ol: M nüshasında yoktur.
6782 ki: M nüshasında yoktur.

Pes Resūlu'llāh buyurdı yā Ḥubāb
Sen segirt Mekke yolına ḳıl şitāb

Gör ne yirdedür Ḳureyşüñ leşkeri
Hem ḳıyās it niçe biñ vardur çeri

6785 Ol didi "sem'an ve ṭā'an"[1] durdı tīz
Yöridi ol yola ṭaban urdı tīz

Gice olıcaḳ irişdi leşkere
Kim gelüp ḳonmışlar-ıdı bir yire

Leşkeri gördi ḳıyās itdi hemān
Döndi andan geldi yine ol zamān

Yā Resūla'llāh didi yitdi çeri
Ben Uḥud Ṭaġında ḳodum leşkeri

Çaġladum atlu ṭoḳuz biñ bī-gümān
Hem daḫı üç biñ yayaḳ vardur hemān

6790 Ḳırḳ daḫı 'avret bile vardur hemīn
Atlu yayaḳ bu ḳadar-durur yaḳīn

İllā key gürbüz yaraḳlu çoḳ çeri
Hem Ḳureyşüñ cümle bile leşkeri

Pes Resūlu'llāh didi kim yā Ḥubāb
Cebrā'īl didi didügüñdür ṣavāb

Aldugı 'avretleri anlar bile
Ya'nī cengde anlara ġayret gele

A 200a, M 198a, Çıġrışalar kim bizi elde ḳomañ
İ 132a 'Ār idüñ ehlüñüzi ilde ḳomañ

6783 Mekke: İ nüshasında yoktur; yolına: yoluna M; ḳıl şitāb: yā şebāb M.
6784 biñ vardur: biñdür İ.
1 "Duyduk ve itaat ettik." anlamında Arapça bir sözdür. Sözün aslı "sem'an ve ṭā'aten"dir.
6785 durdı: ṭurdı M, İ; tīz: tiz İ, ol A. // Yöridi: Yöridi ol A; tīz: ol A.
6786 olıcaḳ: oluncaḳ A. // yire: yaya A.
6788 Ben: Uş İ.
6790 hemīn: yaḳīn İ. // yaḳīn: hemīn M; durur yaḳīn: vardur hemīn İ.
6792 kim: M nüshasında yoktur.
6793 Aldugı: Oldugı İ.
6794 bizi: birini M.

6795 Çün ʿArab ʿavretlerini göreler
Tā ölince ceng ideler duralar

Kim ʿArab içinde ʿādetdür ḳadīm
Cān-ıla ceng itseler her ḳanda kim

Ulular ʿavretlerin alur bile
Kim erenler ġayret ide ceng ḳıla

Pes Resūlu'llāh buyurdı kim Bilāl
Çıḳdı ṭam üstine ol-dem bī-melāl

Ḫoş nidā ḳıldı ṣalā virdi hemīn
Mescide cemʿ oldı cümle mü'minīn

6800 Çıḳdı menber üzre Peyġāmber hemān
Ḫoş belīġ ḫuṭbe oḳıdı ol zamān

Vaʿẓ idüben ḫoş naṣīḥat söyledi
Şöyle kim aṣḥābı giryān eyledi

Döndi pes didi i Raḥmān leşkeri
Üstümüze geldi şeyṭān leşkeri

Kim Uḥud Ṭaġına ḳondılar yaḳın
Ḳaṣdı mü'minler-durur ancaḳ hemīn

Me'mūrem ben kim sizüñle meşveret
Eylerem eydüñ ne-durur maṣlaḥat

6805 Duralum şehri idelüm mi ḥiṣār
Ḳarşulayup yā ḳılalum kāruzār

Ol münāfiḳlar başı ibn-i Selūl
Durdı yirinden didi kim yā Resūl

6795 duralar: ṭuralar A, İ.
6797 ġayret ide ceng: ceng ide ġayret A, M; ḳıla: gele M.
6798 buyurdı: didi İ. // üstine: üstüne M, İ.
6802 i: ki iy İ. // Üstümüze: Üstüñüze A, Üstüze M.
6803 Kim: İ nüshasında yoktur. // mü'minler-durur: mü'minlerdür M.
6804 ben: M nüshasında yoktur. // eydüñ: idüñ M.
6805 Duralum: Ṭuralum A, İ. // yā: M nüshasında yoktur.
6806 Selūl: Sülūl A, M. // Durdı: Ṭurdı İ; yā: M nüshasında yoktur.

Çıḳmayalum şehr içinde duralum
Düşmeni gelsün niçedür görelüm

Hem daḫı bu tecribe olmış-durur
Şehre ḳanḳı yaġı kim gelmiş-durur

Cümlesi maḫẕūl olup ḳaçmış-durur
Başıluban raḫtların ṣaçmış-durur

6810 Ḳoyalum düşmān otursun orada
Şāyed andan dönüben yine gide

A 200b, Yoġ eger şehre gelürse göreyüz[1]
M 198b Ceng ideyüz şehr içinde durayuz

Söyleyince ol bu sözi bī-gümān
Ḳalḳdı Enṣārdan bir iki er hemān

Yā Resūla'llāh didiler meşveret
Çün ḳılursın ḳarşulamaḳ maṣlaḥat

Ḳarşulayup yazılarda kāruzār
İdelüm kim ṭaña ḳalsun rūzigār

6815 Ceng bizümdür nuṣret Allāhuñ-durur
Bī-niyāzdur kime dilerse virür

Bekleyüp durıcaġaz şehrümüzi
Düşmenümüz ḳorḳdı ṣanurlar bizi

Key dilīr olurlar anlar bī-gümān
Ḳarşulamaḳ yigdür anları hemān

6807 duralum: ṭuralum A, İ. // Düşmeni: Düşmānı İ.
6808 daḫı: M nüshasında yoktur; tecribe: tecrübe M.
6809 Cümlesi: Cümle İ; Cümlesi maḫẕūl: Cümleyi maḥzūn İ; olup: oluban İ. // Başıluban: Başılıban A, Başılup M.
6810 düşmān: düşmen M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
6811 Yoġ: Yoḳ İ; göreyüz: görelüm A, M. // ideyüz: idelüm A; durayuz: ṭurayuz İ, ṭuralum A.
6812 ol bu sözi: nice bu sözi ol İ. // Enṣārdan: andan M.
6813 ḳılursın: ḳılursıñ İ.
6815 dilerse: dirler İ.
6816 durıcaġaz: ṭurıcaġaz İ. // Düşmenümüz: Düşmānumuz İ; ṣanurlar: ṣanur İ.

Ḳalḳup andan evlerine gitdiler[1]
Ceng yaraḳlarını tertīb itdiler

İ 132b Hep yasaḳ oldı Müsülmānlar tamām
Ol gice düzdi yaraġın ḫāṣṣ u ʿām

6820 Bindiler ata ḳuşandılar silāḥ
Geldiler mescid ḳapusına ṣabāḥ

Pes didiler yā Resūla'llāh dur
Düşmene ḳarşu varalum vaḳtidür

Çünki şeyṭān leşkeri geldi yaḳın
Ceng iderüz daḫı iş yoḳdur hemīn

Anlaruñ geldükleri yir yā Resūl
Cümle naḫlistānumuzdur bizüm ol

Çün ekinliklerümüze gireler
Ḳorḳaruz ḫurmā aġacın ḳıralar

6825 Gelmedin anlar biz öñdin varalum
Her ne kim Ḥaḳdan gele ḫoş görelüm

Şöyle ilḥāḥ eylediler kim Resūl
Anlaruñ ol sözini ḳıldı ḳabūl

Pes getürdiler geyim geydi hemān
Döndi didi bir sāʿat ḳıluñ emān

A 201a Cumʿadur bugün ḳılalum biz namāz[2]
Yalvaralum idelüm Ḥaḳḳa niyāz

---

1 M nüshasında 6818. beyit ile 6819. beyit yer değiştirmiştir.
6818 yaraḳlarını: M nüshasında yoktur.
6819 Hep yasaḳ (Berlin 181a): Pes yaraḳ A, M, İ.
6820 Bindiler: Bindi M; ḳuşandılar: ḳuşandı M. // ṣabāḥ: ṣıbāḥ M.
6821 Resūlu'llāh: Resūlu'llāhı A, Resūlu'llāh ki İ; dur: ṭur A, İ. // Düşmene: Düşmāna İ; varalum: gidelüm İ.
6824 ḫurmā: ḫurma A; aġacın: aġacumuz M; ḳıralar: ḳırarlar M.
6825 Gelmedin: Gelmeden M; anlar biz öñdin: öñdin anlar biz evvel M. // gele (Berlin 181a) gelür A, İ, gelürse M.
6827 geyim: kim M, İ. // sāʿat: saʿat A; ḳıluñ: virüñ İ.

2 İ nüshasında 6823. beyit ile 6824. beyit yer değiştirmiştir.

M 199a Cumʿadan ṣoñra çıḳalum gidelüm
Tañrıya ṭoġru tevekkül idelüm

6830 Çün silāḥın geydi Peyġāmber hemān
Pes peşīmān oldı Enṣār ol zamān

Yaʿnī kim ilḥāḥ-ıla Peyġāmberi
Yiltediler ceng-içün ol serveri

Didiler kim ḳatı güstāḫlıḳ itdük[1]
Ṭoḳınduḳ göñline aḥmāḳlıḳ itdük

Ḫōcamuzdur çünkim ol server bizüm
Bendesiyüz ne sözümüz var bizüm

Pes didiler yā Resūla'llāh emān
Ṣuçlu olduḳ ʿafv ḳıl yine hemān

6835 Ḫōcamuzsın söz senüñdür muṭlaḳā
Biz muṭīʿüz hem saña vü hem Ḥaḳa

Ḫāṭıruñ ṭurmaḳ dilerse ṭuralum
Var dir-iseñ emrüñ-ile varalum

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḳuluz biz ḫōcanuñ-durur irādet
Bizüm degül senüñ-durur irādet

Resūlu'llāh didi olmaya lāyıḳ
Ki Peyġāmber bu ceng ṭonını bayıḳ

Geyürse ceng-içün ceng itmedin ol
Çıḳarmaḳ yine egninden degül yol

6829 ṭoġru: doġrı M.
6831 kim: ki İ; ilḥāḥ: ilḥāh A. // Yiltediler: Yeltediler M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6832 Ṭoḳınduḳ: Doḳınduḳ A, Doḳundı İ.
6835 Ḫōcamuzsın: Ḫōcamuzsun M. // saña vü hem Ḥaḳā: Ḥaḳā vü hem saña A.
6836 ṭurmaḳ: durmaḳ M; ṭuralum: duralum M.
6837 ḫōcanuñ-durur: ḫōcanuñdur İ. // senüñ-durur: sizüñdür M.
6838 ṭonını bayıḳ: ṭonunı lāyıḳ M, bayıḳ: lāyıḳ İ.

6840 Meger kim Tañrıdan bir emr irişe
Ki te'ḫīr ola ol-demde ol işe

Cumʿayı çün ḳıldı ol ṣāḥib-kemāl
Emr ḳıldı çıḳdı ṭam üzre Bilāl

Pes nidā ḳıldı didi kim "irkebū"[1]
Ḥaḳ çerisi cennet-ile "ebşirū"[2]

Cümle mü'minler icābet ḳıldılar
Bindiler ata silāḥın aldılar

İ 133a Pes Resūlu'llāh ata bindi hemīn
Öñce Ḥaydar ol Emīrü'l-mü'minīn

6845 A 201b Çıḳdılar ṣaḥrā ucında indiler
Bir yire cemʿ oldı leşker ḳondılar

M 199b Bir ʿalem ḳaldurdılar ulu ḳızıl
Yazılu yüzinde bu ḫaṭ ḫoş yaşıl

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ [3]

Ḥamzaya virdi anı didi aña
Leşkerüñ ṣol yanınuñ cengi saña

Bir ʿalem ḳaldurdılar aġı ulu
Ḳara ḫaṭ-ıla yüzinde yazılu

6840 Tañrıdan bir emr Tañrınuñ emri A.
6841 Cumʿayı çün ḳıldı: Cumʿa irtesi ḳıldı M, çün ḳıldı: ḳıldı çün A. // Emr: Emir M.
6842 didi: M nüshasında yoktur.

1 "Binin!" Hud, 11/41. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "(Nûh), Binin ona. Onun yüzüp gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir, dedi."

2 "Sevinin." Fussilet, 41/30. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır, deyip de sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine akın akın melekler iner ve derler ki, Korkmayın, üzülmeyin, size (dünyada iken) vâdedilmekte olan cennetle sevinin!"
6845 ucında (Berlin 181b): içinde A, içine M, İ.
6846 ḳaldurdılar: ḳaldırdılar M. // yüzinde bu ḫaṭ: naṣrun mina'llāh İ; ḫoş: ḫūb M, İ.

3 "Allah'tan başka ilâh yoktur. Hazreti Muhammed (sav) Allah'ın Resûlüdür." Kelime-i Tevhid. Bu ifadenin Türk şiirinde kullanımı için bk. Mehmet Yılmaz, *age.*, s. 102.
6847 ṣol: ṣaġ İ.
6848 Bir ʿalem ḳaldurdılar: Pes daḫı ḳaldırdılar M; ʿalem ḳaldurdılar aġı: Bir pes daḫı ḳaldurdılar kim aḳ İ. // yüzinde: yüzünde M, yüzi ḫaṭ İ.

نَصْرٌ مِنَ اللهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ [1]

Virdi Enṣār ulusı Saʿda anı
Leşkerüñ ışmarladı ṣaġ yanını

6850 Bir ʿalem ḳaldurdılar yine ṣaru
Yazılu altun-ıla işbu yazu

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِيناً فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ [2]

Virdi Miḳdāda anı aldı hemān
Şiʿr oḳıdı yöridi öñce revān

Pehlevānlar yöridiler fevc u fevc
Gökdemürler baḥr gibi urdı mevc

Yöridi Peyġāmber öñince ʿAlī
Bir ʿalem dutmış elinde ol velī

Ol Muhācir cümle dibinde anuñ
Ḥükmine oldı muṭīʿ bende anuñ

6855 İşbu düzence giderken ol çeri
Gördi ḳarşudan belürdi tozları

Ṣordı Peyġāmber nedür ol tozları
Didiler geldi Cühūdlardan çeri

Yardım itmek-içün ol cengde bize
Ol didi ḥācet degül anlar size

---

1 "Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!" Saff, 61/13. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!" Bu âyet İ nüshasında yoktur.
6849 ṣaġ: ṣol İ.

2 "Kim İslâm'dan başka bir din ararsa (bilsin ki o din) ondan kabul edilmeyecek ve o âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır." Âl-i İmrân, 3/85. İ nüshasında bu âyet yerine kelime-i tevhid yazılıdır.
6851 revān: hemān M.
6852 fevc u fevc: fevc fevc A. // demürden baḥr gibi: demürler gibi baḥr A, M; mevc: mevc u mevc M.
6853 dutmış: ṭutmış İ.
6854 oldı: olmış İ.
6855 ḳarşudan gelürdi: ḳarşuda gelür M. // belürdi: gelürdi A, M.
6856 Ṣordı: Sordı İ; tozları: çeri M; nedür: gelen: A. // Cühūdlardan çeri: cühūdlar leşkeri A, M.
6857 bize: bile A, M. // size: bile A, M.

Dönderüñ gitsün bize yardım eger
Ḥācet olsa Ḥaḳ meleklerden ider

A 202a Pes girü dönderdiler ol leşkeri
Hem münāfiḳlar başı döndi giri

6860 M 200a Maṣlaḥat bunda-durur didi Resūl
Hem Müsülmānlar daḫı ḳıldı ḳabūl

Yöriyüp ḳoşun ḳoşun pes gitdiler
Çün Uḥud Ṭaġı dibine yitdiler

Ḳondılar ol yirde ārām aldılar
Cāsūs-ımış bir kişiyi bildiler

Ṣordılar evvelde inkār eyledi
Çün ʿitāb itdiler iḳrār eyledi

Ḳanda-durur ṭoġru didi ol çeri
Niçe biñ erdür didi ol leşkeri

6865 Ḳanda-y-ımış kāfiri çün bildiler
Ehl-i Enṣār pes ilerü geldiler

Didiler kim ol yire ḳonmış çeri
Biz ekinlik eylemişüz ol yiri

Ol ekinligümüze oldı ziyān
Ceng iderüz bize destūr vir ʿayān

İ 133b Döndi Peyġāmber didi kim bu gice
Ṣabr idüñ bir görelüm taḳdīr nice

Çün ṣabāḥ oldı namāzı ḳıldılar
Cümle mü'minler silāḥlu geldiler

6861 ṭaġı dibine: ṭaġına anlar A.
6862 aldılar: oldılar M. // bildiler: buldılar İ.
6863 ʿitāb: ʿināyet M.
6864 ṭoġru: ṭoġrı İ; ol: o İ.
6865 pes: çün M.
6866 yire: yirde M; kim ol yire: ol yire kim İ.
6867 ekinligümüze: ekinlerimüze A, M. // ʿayān: hemān A, M.

6870 Yā Resūla'llāh didiler yörürüz
Ceng güni-durur bugün ne dururuz

Şöyle yaṣanmış yöridi ol çeri
Çevre aldı ulular Peyġāmberi

Pes Resūlu'llāh buyurdı kim duruñ
Oḳçıları bu çeriden ayıruñ

Seçdiler yüz daḫı ḳırḳ oḳ atıcı
Beñzemezdi anlara çoḳ atıcı

Pes Resūlu'llāh buyurdı anlara
Bekleyecek yir-durur işbu dere

6875 Burada duruñ bu yiri bekleñüz
Siz bu dere aġzını key ṣaḳlañuz

A 202b Pāre pāre ger ḳılurlarsa bizi
Siz duruñ gitmeñ ḳomañ yirüñüzi

M 200b Ol yañadan çünki kāfir leşkeri
Bildiler kim geldi ʿālem serveri

Pes Ebū Süfyān örü durdı hemān
Döndi didi Ḫālide yā pehlevān

Biñ kişi al kendü ḳavmuñdan bile
Geç Müsülmānlaruñ ardından yola

6880 Biz öñinden çünki cenge durayuz
Şebdeler ṣançup ḳılıçlar urayuz

Şol dereden ardına sen çıḳagör
Ol dīvārı ard yanından yıḳagör

6870 güni-durur: günidür İ; dururuz: ṭururuz İ.
6872 duruñ: ṭuruñ İ. // Oḳçıları: Oḳçuları M.
6873 daḫı ḳırḳ: ḳırḳ daḫı M.
6875 duruñ: ṭuruñ İ.
6876 ger: M nüshasında yoktur. // duruñ: ṭuruñ İ.
6878 durdı: ṭurdı M, İ.
6880 öñinden: öñüñde A, M; durayuz: ṭurayuz İ.
6881 sen: M nüshasında yoktur; ardına: İ nüshasında fazladan yazılmıştır. // ard yanından: ardlarından İ.

Ortadan biz düşmeni götürelüm
Defterin dürüp işin bitürelüm

Ol arada kim yayaḳ ḳodı Resūl
Ṭoġru vardı ol dereye irdi ol

Gördi derbendde yayaġı nā-gehān
Döndi girü bir yire oldı nihān

6885 İllā kim yayaḳlar anı görmedi
Kim görinür yire çıḳup durmadı

Bu yañadan birbirini gördiler
İki leşker ṣaf dutuban durdılar

Rāvī eydür Übbī çün ḳıldı nigāh
Leşker-i İslāmı gördi ḳıldı āh

Yā Ebā Süfyān didi görür misin
Şol ʿalemler ki_açdılar bilür misin

Cümle bizüm beglerüñ rāyātıdur
Bize anuñ cevri igen ḳatıdur

6890 Kim Bedir cenginde aldılar anı
Yoḫsa anlar ḳanda buldılar anı

Şol boz at bineni gör sulṭān gibi
Kim niçe şāḫānedür her tertībi

Leşkeri öñinde baş oynar güler
Baş virür baġrında ḳan oynar güler

6882 düşmeni: düşmānı İ; götürelüm: görelüm M.
6883 arada: derede İ.
6884 derbendde: derbende M. // girü: girdi İ.
6885 yire: yirde İ; durmadı: ṭurmadı İ.
6886 dutuban: ṭutuban M, ṭuruban İ; durdılar: ṭurdılar İ.
6887 Übbī: Übeybi M; ḳıldı: gördi A, M; nigāḥ: nagāh A, nā-gāh İ. // gör: M nüshasında fazladan yazılmıştır.
6888 ki: A ve İ nüshalarında yoktur.
6890 Yoḫsa: Yoḳsa İ.
6891 bineni: bineri A; boz at bineri: dört at bindi İ. // şāḫānedür her: şāḫāne-durur A, M.
6892 Leşkeri: Leşkerüñ İ; baş: cān İ. // güler: gibi İ.

A 203a, Gör Ebū Ṭālib yetīminüñ işi
İ 134a Niçe yüceldi ne şāh oldı kişi

M 201a Pes Ebū Süfyān didi kim söyleme
Bu sözi ḫalḳı vehimlü eyleme

6895 Döndi pes ḳavmına didi ol daġal
Ürüñüz budur diñüz aʿlā Hübel

Didi Peyġāmber yalan dir ol daġal[1]
Siz diñüz Allāhu aʿlā vü ecell

Pes Resūlu'llāh didi bu ḳılıcı
Kimdür alup ḥaḳḳını ḥaḳ ḳılıcı

Ben żamān olam aña cennet ola
Ḥūr u ġılmān nūrı bī-minnet ola

Pes Zübeyr ibn-i ʿAvām geldi_ilerü
Yā Resūla'llāh didi virgil berü

6900 Ol Resūlu'llāh duʿā ḳıldı aña
Daḫı ṣarp yirde gereksin dir baña

Daḫı düşvār işe ṣaḳlaram seni[2]
Sensin İslām leşkerinüñ arslanı

Geldi Enṣārdan Ebū Düccāne dir
Pehlevān ʿāşıḳ-ıdı merdāne dir

Yā Resūla'llāh didi virgil baña
Ol ḳılıcı virdi Peyġāmber aña

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Didi ḥaḳḳı nedür bunuñ niçedür
Niçe ḳılmaḳ gerek bunı nitedür

6893 yüceldi ne: şāh nā M.
6894 sözi: ḫūrī M; ḫalḳı vehimlü: ḫalḳa vehimler İ.
6895 pes: İ nüshasında yoktur. // Ürüñüz budur diñüz: Siz diñüz Allāh İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6896 yalan dir: yalandur A.
6897 Pes: Hem A. // Kimdür: Kim-durur M; Ḥaḳ: M nüshasında yoktur.
6900 dir: sen A.
2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

6905 Didi ḥaḳḳı budur bunuñ ki bunı
Urasın kāfire kim döne yöni

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Aldı ol-dem ḳılıcı merdāne ol
Girdi merdān isteyü meydāna ol

Ṣaġ yanına kāfirüñ depdi hemān
Üç kişi öldürdi anda bī-gümān

Döndi andan geldi meydāna yine
Şiʿr oḳıdı girdi merdāna yine

Ṣol yanına kāfirüñ depdi dilīr
İki kāfir boynını çarpdı dilīr

6910 A 203b Döndi geldi yine meydān içine
Er diledi girdi cevlān içine

M 201b Gördi gelmez kimsene ol pehlevān
Depdi ḳalbe urdı kendüyi revān

Ḳarşular bir pehlevān adı Ḫacīr
İlle bir ḍarb urdı aña ol dilīr

Şöyle kim ḳıldı iki pāre anı
Cānı gitdi ṭamuya düşdi teni

Döndi geldi yine meydān içine
Er diler at ṣaldı merdān içine

6915 Ben Ebū Düccāneyem dir uş ʿayān
Ḥaḳ nebīdir Muṣṭafā yoḳdur gümān

6905 budur bunuñ: bunuñ budur İ; ki: M nüshasında yoktur.
6906 merdān isteyü meydāna: meydān içine merdāne A, merdāne içine meydān M.
6908 merdāna: meydāna İ.
6909 kāfirüñ depdi (Berlin 183b): depdi küffāruñ A, küffāruñ depdi İ, depdi küffāra M. // çarpdı (Berlin 183b): çaldı A, M, İ.
6910 içine: eyledi İ. // içine: eyledi İ.
6911 kimsene ol: kimseye M. // revān: hemān A, gümān İ.
6912 İlle: İllā M, İ.
6913 ḳıldı iki pāre: iki pāre ḳıldı İ.
6914 merdān (Berlin 183b): meydān A, M, İ.

Birdür Allāh emr anuñ-durur hemān[1]
Ol münezzehdür aña yoḳdur zamān

Var mı bir er iy şeyāṭīn leşkeri
Gönderüñ gelsün ki ol varmaz giri

Çün Ebū Süfyān Ebū Düccāneyi
Gördi böyle cengde ol merdāneyi

Ḳavmına baḳdı ḳaḳıdı söyledi
Varsañuz ne ne dururs ız siz didi

6920 Nā-gehānī depdi çıḳdı bir daġal
Kim anuñ adı idi ʿAbd-i Hübel

İ 134b Ḥamle ḳıldı ol Ebū Düccāneye
Ḳaṣd ḳıldı sürdi ol merdāneye

Ḳarşuladı bir ḳılıç urdı aña
Şöyle kim anı gören ḳaldı ṭaña

Ṣaġ yanından şöyle kim çaldı anı
Ṣol yanından ol iki böldi anı

Yine cevlān urdı bir er istedi
Bir ölecek var mıdur gelsün didi

6925 Gelmedi meydāna kimse pes hemān
Depdi kāfir ḳalbine ol pehlevān

Ḳurt gibi kim ḳoyun içine girür
İrdügin atdan çalar yire urur

A 204a Kāfirüñ ḳalbini iki yardı ol
Vardı ʿavretler ṣafına irdi ol

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6916 hemān: ʿayān A, M. // zamān: gümān M.
6918 Düccāneyi: Düccāneye İ. // böyle cengde: cengde böyle İ; merdāneyi: merdāneye İ.
6919 dururs ız: ṭurursız İ.
6920 Nā-gehānī: Nā-gehān M, İ. // ʿAbd-i: ʿAbdü M; ʿAbd-i Hübel: ʿAbdü'l-Hübel İ.
6922 anı gören: gören anı M, İ.
6923 kim çaldı: çaldı kim İ.
6926 çalar: çeker M, İ.
6927 irdi: urdı İ.

Hindūyı gördi deve üzre durur[1]
Cenge yilter ḥalḳları ḳıvlandurur

M 202a Ḥamle ḳıldı anı çalmaḳ ḳaṣdına
Ol çıġırdı düşdi pālān üstine

6930 Döndi añdı yine ʿār u ġayreti
Çalmadı ol ḳılıç-ıla ʿavreti

Muṣṭafānuñ ḳılıcını ʿavrete
Ger çalarsam uġraşuram töhmete

Döndi andan ḳalbe girdi ol yine
Döne döne ḳılıç urdı ol yine

Eyle çaldı ol ḳılıcı bir zamān
Kim yüzi arḳasına döndi hemān

Aldı Peyġāmber ḳatına geldi ol
Baḳdı gördi ol ḳılıcını Resūl

6935 Yüzi dönmiş hīç ḳılıçlıḳ ḳalmamış
Baş ḳomamış ol ḳılıcı çalmamış

Yā Resūla'llāh didi ben ḥaḳḳını[2]
Ödedüm mi bu ḳılıcuñ gör bunı

Ol Resūlu'llāh didi taḥsīn añа
Āferīn itdi melekler hem sañа

Bu ḳılıcuñ ʿahdine ḳılduñ vefā
Lāzım oldı sañа cennet muṭlaḳā

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6930 añdı yine: yine añdı M.
6933 Eyle: Öyle M; bir (Berlin 184a): ol A, M, İ.
6934 ḳılıcını: ḳılıcı İ.
6935 dönmiş hīç: hep dönmiş İ.

2 İ nüshasında 6931. beyit ile 6932. beyit yer değiştirmiştir.
6937 didi: İ nüshasında yoktur; añа: sañа A, M. // hem: hep İ; sañа: añа M.
6938 Lāzım: vācib İ.

Ol Ebū Süfyān çıġırur ḳavmına
Yā ḳavum cenge girüñ dirsiz yine

6940 Çünki ʿAbdü'd-dār geldi ilerü
Ol ḳavum ṭurmış-ıdı ḫalvet girü

Gevdeleri gökdemür başı ışıḳ
Atları daḫı geyümlü yaraşıḳ

Didi Peyġāmber bular kimler-durur[1]
Kim bular böyle geyümlüler-durur

Didiler bunlar [ki] Benī ʿAbdü'dār
Kim bularuñ işi-durur kāruzār

A 204b Didi cengüñ tenūrı şimdi ḳızdı[2]
Ki şeyṭān ceng işini şimdi düzdi

6945 Pes olardan Ṭalḥa adlu bir dilīr
Depdi meydān içre girdi hem-çū şīr

M 202b Oynadı meydānda cevlān eyledi
Naʿra urdı döndi devrān eyledi

Çıḳdı mü'minler içinden pes revān
Maṣʿab adlu bir yigit ḫoş pehlevān

İ 135a Bir zamān itdi ikisi kāruzār
Dutdı meydān içini gerd u ġubār

İlle ṣoñra oldı ol mü'min şehīd
Durdı yine er diledi ol pelīd

6939 çıġırdı: çaġırur A, M; ḳavmına: dört yaña A, İ. // cengine girüñ dir siz: dir cenge girüñ siz A, cenge girüñ dört M; yine: buna A, yaña M.
6940 Çünki: Pes Benī İ. // ḳavum ṭurmış: ḳavm durmış M; ṭurmış-ıdı: ṭurmadı İ.
6941 Gevdeleri: Gövdeleri M, İ. // geyümlü: giyümlü M; yaraşıḳ: yaraşuḳ İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
6942 geyümlüler: giyümlüler M.
6943 bunlar: bunlardur A, M; ʿAbdü'dār: ʿAbdü'd-dār A, M, İ.
2 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6944 tenūrı: tenvīri M; cengüñ tenūrı: cengüm tennūrı İ.
6945 içre: içine A, M; hem-çū: çü A, M; şīr: şir M.
6947 mü'minler içinden: mü'minlerden M.
6948 Dutdı: Ṭutdı İ; içini: içine A; gerd: ger M.
6949 İlle: İllā M, İ; ṣoñra: M nüshasında yoktur; ṣoñra oldı: oldı ṣoñra A. // Durdı: Ṭurdı İ.

6950 Girdi Enṣārdan yine hem bir dilīr
Ceng ḳıldı kāfir-ile hem-çū şīr

ʿĀḳıbet ol daḫı hem oldı şehīd
Ġarre oldı kendüzine ol pelīd

Girdi Enṣārdan yine bir ḫoş yigit
Hem şehīd itdi anı daḫı ol it

Gördi ayruḳ kimse gelmez ol laʿīn
Depdi atın ilerü geldi hemīn

Çıġırur kim yā Muḥammed leşkeri[1]
Var-ısa bir er daḫı gelsün biri

6955 Pes çıġırdı pehlevānlaruñ ḳanı
Yā Muḥammed lāf uranlaruñ ḳanı

Ger olar ḳorḳdı-y-ısa ḳanı ʿAlī
Ḳurtaram ṣanmasun ol cānı ʿAlī

Ger gelürse cengüme daḫı yüzin
Göremezsin Lāt ḥaḳı-çün kendüzin

Pes Resūl didi ḳanı ol şehsüvār
Ḥaydar-ı Kerrār ṣafder nāmudār

Gel didiler geldi didi yā ʿAlī
Cenge isterler seni gör yā velī

6960 Raġbetüñ var mı bu cenge varası
Bil ki sensin işbu derdüñ çāresi

6950 Girdi: Çıḳdı İ.
6951 hem: İ nüshasında yoktur; ol daḫı oldı hem: oldı o daḫı M, hem ol daḫı oldı A. // pelīd: mezīd M.
6952 ḫoş: İ nüshasında yoktur. // şehīd: İ nüshasında yoktur.
1 Bu beyit M ve İ nüshalarında yoktur.
6955 Pes çıgırdı: Yā Muḥammed A. // Yā Muḥammed lāf uranlaruñ ḳanı: Ḳorḳdılar beñzer didi benden yanı A.
6956 ḳorḳdı-y-ısa: ḳorḳdı-sa ol A, M. // Ḳurtaram: Ḳorḳaram A; ol: İ nüshasında yoktur.
6957 ḥaḳı-çün kendüzin: ḥaḳḳı-çün yüzin İ.
6958 Resūl didi ḳanı (Berlin 184a): Resūlu'llāh didi A, M, İ. // ṣafder: merd ü M.
6959 geldi: seni İ.
6960 sensin: sensiñ İ.

A 205a Şāh-ı merdān didi buyur varayum
Ḳanını meydānda yire ḳarayum

O maġrūruñ ġurūrını keseyüm[1]
Anuñ ḫalḳdan şürūrını keseyüm

Döndi Peyġāmber didi kim yā ʿAlī
Gel berü geldi ilerü ol velī

M 203a Bir duʿā oḳıdı üfürdi aña
Didi var Ḥaḳ bekleye öñden ṣoña

6965 Allāha virdüm emānet ben seni
Ṣaḳlaya kendü emānında Ġanī

Döndi meydāna ʿAlī arslan gibi
Mīşeden ṣayda gider ḳaplan gibi

Heybet-ile girdi meydāna gider
Tünd-āvāz-ıla ḳatı tekbīr ider

Ḫoş ṣalavāt virdi devrān eyledi
Şiʿr oḳıdı döndi cevlān eyledi

Çün ʿAlī at sürdi meydān içine
Güft ü gūlar düşdi merdān içine

6970 Übbī didi Ṭalḥaya yā pehlevān
Ḥāżır ol kim cengüñe giren hemān

Ol Muḥammed āyet-i kübrāsıdur
Leşkerinüñ varlığı arḳasıdur

6961 didi buyur: buyur didi M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
6962 ġurūrını: ġurūrunı M. // şürūrını: sürūrını A.
6963 berü: berü dir M; ilerü: illā M.
6964 üfürdi: oḳurdı İ, M. // öñden: öñdin İ.
6965 emānında: emānında ol M.
6966 arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ.
6967 Tünd-āvāz-ıla: Tünd-avāz-ıla A, M.
6968 Ḫoş: Çün M. // Şiʿr oḳıdı: Naʿra urdı İ; döndi: gezdi A, M.
6970 Übbī: Übeyye M. // cengiñe İ.

Ger başarursañ bugün sen bu işi
Sañа beñzer dünyede olmaz kişi

Tā ki bir ṭaş üzre bir ṭaş ḳoyalar
Hep senüñ erligüñ anda diyeler

İ 135b İşbu sözden ḫışma vardı ol laʿīn
Übbīye sögdi ḳaḳıdı ol hemīn

6975 Didi iy aḥmaḳ benüm gibi ere
Buncılayın söz mi dirler servere

Cāhiliyyetden ḥamiyyet eyledi
Şiʿr oḳıdı niçe herze söyledi

Ḥamle ḳıldı şāh-ı merdāna hemīn
Şöyle cidd-ile beġāyet ol laʿīn

A 205b Bir ḳarış ḳalınca ṣabr itdi tamām
Pes anuñ ḍarbını defʿ itdi imām

Hem ikinci ḥamle ḳıldı ol añа
Ḍarb uracaḳ bulımadı yol añа

6980 Pes üçincide ḳaḳıdı ol laʿīn
Heybet-ile ḥamle ḳıldı ol hemīn

M 203b Hem yine defʿ itdi anı daḫı_ʿAlī[1]
Döndi bir kez naʿra urdı ol velī

Didi yā Ṭalḥa ʿAlīyem gel bugün
İşbu ḍarbı sen elümden al bugün

Pes üzengü baṣdı ḳaldurdı ḳolın
Bir ḳılıç indürdi başına hemīn

6972 dünyede: dünyāda İ.
6974 vardı: geldi İ. // Übbīye: Übbiye A, Übeyyeye M, Übbāya İ; ol: M nüshasında yoktur.
6978 tamām: imām A, M.
6979 bulımadı yol (Berlin 185a): yir bulımadı A, M, İ.
6980 üçincide: üçüncüde M. // hemīn: kelb laʿīn M.
1 Bu beyit İ nüshasında 6978. beyittir.
6981 anı daḫı: anı da A, M.
6982 gel bugün: geldüm uş A. // al bugün: alġıl uş A.
6983 üzengü: üzengi M, İ; ḳaldurdı: ḳaldırdı M.

Kesdi ḳalḳanın tuvulġasın başın
İndi gögsinden iki yardı leşin

6985 Şol ḫıyār gibi iki böldi anı
Cānı düşdi ṭamuya yire teni

Şāh-ı merdān ṭurdı bir er istedi
Var-ısa bir pehlevān gelsün didi

Ṭalḥanuñ bir ḳardaşı Esved adı
Sürdi meydāna dur uş vardum didi

Pehlevān gürbüz-idi ṣāḥib-livā
Girdi şeyṭān yüzine ḳopdı hevā

Ṭoġru dutdı şebdesin sürdi hemīn
Çün yaḳın geldi ʿAlīye ol laʿīn

6990 Şāh-ı merdān bir ḳılıç urdı hemān
Kesdi ḳalḳanın tuvulġasın revān

Gögsine dek başını yardı hemīn
Cānı gitdi ṭamuya düşdi laʿīn

Şāh-ı merdān yine cevlān eyledi
Ḳandasız iy ehl-i şirk ṭuġyān didi

Tīz gelüñ iy ẓülm-i ʿudvān ehlisiz
Tā muvaḥḥidler dilīrin göresiz

Ṭalḥanuñ bir kiçi ḳardaşı yine
Girdi meydāna ʿAlīnüñ cengine

6995 A 206a Bir ḳılıç urdı añа daḫı imām
Ṣaġ çigidinden iki böldi tamām

6984 ḳalḳanın tuvulġasın başın: başın ḳalḳanın tuvulġasın M; tuvulġasın: tuġulġasın İ.
6985 böldi: biçdi M. // düşdi: gitdi A; yire: düşdi A, M.
6986 ṭurdı: döndi A.
6987 adı: idi İ. // dur: ṭur İ.
6988 yüzine: burnına A, burnuna M.
6989 Ṭoġru dutdı şebdesin sürdi: Ṭoġrı ṭutdı şebdesini İ.
1 6990 tuvulġasın: tuġulġasın İ.
6995 böldi: biçdi İ; tamām: hemān A, M.

Cümle tekbīr itdi mü'minler hemān
Yine cevlān eyledi ol pehlevān

Ṭalḥanuñ pes ʿammusı oġlı hemīn
Depdi meydān içre girdi ol laʿīn

M 204a Pehlevān-ıdı o melʿūn key dilīr
Döymez-idi cengine_anuñ nerre-şīr

İ 136a Ḥamle ḳıldı şāh-ı merdāna laʿīn
Cenge durdılar ol iki er hemīn

7000 Şöyle kim toz ḳopdı meydānda ḳatı
Kim görenler aldı andan heybeti

Ol laʿīn binmişdi bir at nāmudār
Aña imrendi ʿAlī ol şeh-süvār

Ḳaçmasun ol at diyü anı ʿAlī
Arḳuru çaldı bilinden ol velī

Yarusı düşdi yire dökildi ḳan
Ḳaldı at üstinde yarusı hemān

Şāh-ı merdān ṣundı ṭutdı ol atı
Çekdi düşürdi eyerden ol iti

7005 Döndi geldi aldı mü'minler anı
Ḫoş ġanīmetdür didi ṣaḳlañ bunı

Tekbīr itdiler anuñ bu işine[1]
Ṭaña ḳaldılar anuñ bu işine

6997 pes ʿammusı: ʿammusı A, İ, pes ʿammisi M; oġlı: oġlu M. // ol: İ nüshasında yoktur.
6998 Döymez-idi: Ṭoymaz idi İ.
6999 durdılar: ṭurdılar İ.
7001 at: ata M. // ʿAlī: M nüshasında yoktur.
7002 ol at diyü: düyü ol atı M; anı: anda A, M // Arḳuru: Arḳıru A, M.
7003 Yarusı: yarısı M. // atı üzre yarusı: at üzre yarusı pes M; at üstinde: atı üzre A.
7004 ṭutdı: dutdı M. // eyerden: üyürden İ.
7005 Döndi: Dutdı M.
1 Bu beyit A ve İ nüshalarında yoktur.
7006 bu: çün M.

Kendü döndi yine meydān içine
Naʿra urdı girdi cevlān içine

Didi iy eşrār-ı şeyṭān leşkeri
Ehl-i küfr ü ehl-i ṭuġyān leşkeri

Ben ʿAlīyem ibn-i ʿamm-i Muṣṭafā
Ḥaydar-ı Kerrāram uş kān-ı vefā

7010 Bu bahādurlar ki uş yatur leşi
Ḳanını istemege yoḳ mı kişi

Girdi meydāna yine bir pehlevān
Ḫūb ṣūretlü ṣaḳalsuz nev-cüvān

Bir ʿalem ḳaldurdı devrān eyledi
Kendüyi medḥ itdi cevlān eyledi

A 206b Şāh-ı merdān girdi anuñ cengine
İrdi ḳılıcınuñ ucı çignine

Düşdi atından yıḳıldı ol cüvān
Şāh-ı merdān diledi ine hemān

7015 M 204b Kim anı baġlayup ide-y-di esīr
Gördi ġāyet ḫūb ṣūretlü dil-peẕīr

Ṣandı ol yiġit kim öldürür anı
Aġladı didi kim öldürme beni

Yaluñuz oġlancuġam raḥm it ʿAlī
Daḫı oġlı yoḳ anamuñ yā velī

7007 Kendü: Kendi M; meydān: cevlān A. // cevlān: meydān A.
7008 Didi iy: Didi A, İ; şeyṭān: şeyāṭīn A, M. // küfr ü: küfri A, M.
7009 Ḥaydar-ı: Ḥaydar u A; uş: iy M; vefā: ṣafā A.
7010 ki: kim M, İ; leşi: ileşi M.
7012 devrān: cevlān İ. // cevlān: devrān İ.
7014 ine: inem İ, yine A.
7015 baġlayup: baġlayuban M, baġlayıban A; ideydi: itdi A, ide M. // dil-peẕīr: dilīr İ.
7016 anı: beni İ.
7017 oġlancuġam: oġlancuġum A. // oġlı: oġlu M, İ; yoḳ: M nüshasında yoktur; anamuñ: atamuñ İ.

Sen mürüvvet hem şefeḳat kānısın
Hem şecāʿat ehlinüñ sulṭānısın

Çün anuñ aġladuġın gördi ʿAlī
Var baġışladum seni dir ol velī

7020 Ḳalḳdı oġlan atına bindi hemān
Döndi ḳaçdı yaʿnī kim buldı emān

Ṣandı ḳurtuldı ḳaçarken ol civān
İrdi bir oḳ boġazına nā-gehān

Kim Müsülmānlardan atmışlar anı
Düşdi ḳuçaḳladı atı boynını

Çün anası gördi anı aġladı
Bu oḳı kim urdı iy oġul didi

Oġlan eydür bu oḳı atan hemān
Didi ʿĀṣım Ṣāmit oġlı bī-gümān

7025 İ 136b Lāt ḥaḳı-çün dir anası iy oġul
Kim senüñ ḳanuñ aña ḳalur degül

Ḫānümānın eyleyem anuñ ḫarāb
Kellesinden ben içem anuñ şarāb

Yüregini yarup içem ḳanını
Bunı dirken virdi oġlan cānını

Bu yañadan şāh-ı merdāne yine
Girdi meydān içre cevlāna yine

Şiʿr oḳıdı bir mübāriz istedi
Cān alıcı cengine gelüñ didi

7018 şefeḳat (Berlin 186a): şecāʿat A, M, İ.
7021 ol cüvān: nā-gehān A, M. // nā-gehān: dir hemān A, M.
7022 atmışlar: atmışlardı A; anı: onı M. // ḳuçaḳladı: ḳuçaḳlar M; boynını: boynunı A, M, İ.
7023 oḳı: oḳu M; oġul: oġlum M.
7024 oḳı: oḳu M. // ʿĀṣım Ṣāmit: ʿammum Ṣābit İ; oġlu bī-gümān: oġlıdur revān A, M.
7025 dir anası: anası dir A; Lāt ḥaḳı-çün dir anası: Anası dir Lāt ḥaḳḳı-çün İ.
7026 içem anuñ: anuñ içem M, İ.
7027 Yüregini: Yüregüni M; yarup: yarim M.
7029 Şiʿr oḳıdı: Naʿra urdı İ.

7030 A 207a Girmedi kimse daḫı meydānına
Gördiler kim girse girür ḳanına

Pes Müsülmānlar içinden nā-gehān
Geldi Peyġāmbere Ḥamza pehlevān

M 205a Yā Resūla'llāh didi lā-şekk ʿAlī
Çoḳ zamāndur ceng ider uş ol velī

Bañа destūr vir varayum yirine
Ol yorıldı yirine gelsün yine

Didi Peyġāmber ki yā ʿammu bañа
Key çetindür cenge var dimek sañа

7035 İllā menʿ itmek revā olmaz seni
Ḥaḳ yolında cengden iy Ḥaḳ arslanı

Depdi fi'l-ḥāl vardı Ḥamza pehlevān
Gördi anı şāh-ı merdān-ı cihān

Didi yā ʿammu ḫaber ne didi ol
Yā ʿAlī gelsün didi sañа Resūl

Tā varup diñlenesin bir laḥẓa sen
Kim yorılduñ durayum yirüñde ben

Didi ben yorılmadum uṣanmadum
Kimseden hīç ḳorḳmadum üşenmedüm

7040 Ḥamza didi Ḥaḳ ḥaḳı-çün dön ʿAlī
Bañа vir meydānı bir dem yā velī

7030 Girmedi: Girmedi bir A. // girür: gider İ.
7031 Ḥamza: ol Ḥamza İ.
7032 zamāndur: zamāndır M; uş: İ nüshasında yoktur.
7033 destūr: destur M. // yorıldı: yoruldu M.
7034 bañа: sañа A. // sañа: bañа A.
7035 yolında: yolunda A, M; arslanı: aṣlanı A, M, arṣlanı İ.
7036 Depdi: didi İ.
7037 sañа: İ nüshasında yoktur.
7038 varup: varıp M. // durayum: ṭurayum İ.
7039 ben: kim A, M. // hīç: hiç A, M nüshasında yoktur.
7040 dön: dön yā M; Ḥaḳ ḥaḳı-çün dön: Allāh ḥaḳḳı-çün yā İ.

Şāh-ı merdān didi and virdüñ ulu
Ḥaḳ Taʿālā saña ḥāfıẓ yā ʿamu

Döndi andan yirine geldi ʿAlī
Ḳaldı meydān içre Ḥamza ol velī

Oynadı meydānda cevlān eyledi
Kendüyi gösterdi devrān eyledi

Pes Ebū Süfyān çıġırdı āşikār
Didi durmañ eyā Benī ʿAbdü'dār

7045 Cenge varuñ kim ʿAlī gitdi hemān
Kim siz andan ḳorḳduñuzdı bī-gümān

Ol bu sözi söyleyince nā-gehān
Depdi meydān içine bir pehlevān

A 207b Kendüzini ögdi cevlān eyledi
Ḥāżır ol yā Ḥamza uş vardum didi

Pes cidāsın ṭoġru dutdı ol laʿīn
Sürdi Ḥamza pehlevān üzre hemīn

M 205b Şöyle geldi kim gören ḳaldı ṭaña
Ḳarşu vardı Tañrı arslanı añа

7050 İ 137a Şöyle ṣançdı gögsinüñ taḫtasına
Kim cidā çıḳdı yarup arḳasına

Düşdi atdan cānını virdi hemīn
Gitdi ṭamu itlerine ol laʿīn

Girdi bir er daḫı meydāna hemān
Anı daḫı öldürür ol pehlevān

7041 saña ḥāfıẓ: ḥāfıẓ olsun M; yā: iy A, İ.
7043 cevlān: devrān A, M. // devrān: cevlān A.
7044 Ebū Süfyān çıġırdı: çıġırdı Ebū Süfyān İ. // durmañ: ṭurmañ İ; eyā: yā A, M, İ; ʿAbdü'dār: ʿAbdü'd-dār A, M, İ.
7045 ḳorḳduñuzdı: ḳorḳduñuz M.
7047 ol: olupdur M.
7048 dutdı: ṭutdı İ; laʿīn: hemīn A. // üzre: üzere İ; hemīn: laʿīn A.
7049 arslanı: aşlanı A, M, arşlanı İ; añа: Ḥamza añа M.
7050 gögsinüñ: gögsünüñ İ. // yarup: yarıp A.

Depdi bir ḳul girdi meydāna bu kez
Döndi cevlān itdi merdāne birez

Ḥamza varmadı aña kim ḳul-ıdı
Ol zamān içinde ʿādet ol-ıdı

7055 Ulular ceng itmez-idi ḳul-ıla
Yaʿnī kim hem-ser degüldür yol-ıla

Didi niçün gelmedüñ Ḥamzabaña
Yaʿnī ḳulam hem-ser olmazam saña

Ben ḳul-ısam siz daḫı ḳul gönderüñ
Ḳulda erlik niçe olur siz görüñ

Pes Resūlu'llāh mü'eẕẕini Bilāl
Geldi Peyġāmber ḳatına bī-melāl

Yā Resūla'llāh buyur dir varayum
Ol ḳuluñ cengine ben ḳul gireyüm

7060 Pes Resūlu'llāh didi kim saña ben
Şefḳat iderem varasın cenge sen

İlle çün ʿazm itdüñ anuñ cengine
Var selāmet döndere Allāh yine

Muştulıḳ olsun saña kim yā Bilāl
Çün ḳıyāmet güni ola Ẕü'l-Celāl

Şöyle bir nūr viriserdür ol saña
Ehl-i mevḳıf ḳalısar andan ṭaña

A 208a Şād olup öpdi Resūlu'llāh elin
Depdi meydān içre girdi ol hemīn

7053 Depdi: Döndi A. // birez: bu kez M, İ.
7055 degüldür: degüldi M.
7056 niçün gelmedüñ Ḥamza: Ḥamza gelmedüñ niçün A. // Yaʿnī: Yaʿnī kim İ.
7057 siz: İ nüshasında yoktur.
7059 dir: ben A, M.
7060 varasın: var İ.
7061 İlle: İllā M, İ.
7063 ol: anda İ. // ḳalısar anda: ḳalalar aña A.
7064 ol: İ nüshasında yoktur.

7065 Bī-tekellüf şöyle ḥamle ḳıldılar
Ḳılıç-ıla birbirini çaldılar

M 206a Līkin öñ irdi Bilāl ḍarbı aña
Ṣaġ elini kesdi düşdi bir yaña

Ṣol el-ile cenge durdı ol laʿīn
Bir ḳılıç daḫı yine urdı hemīn

Düşdi atdan ġarḳa oldı ḳanına
Ṭamu itleri irişdi cānına

Çıḳdı bir ʿavret bu kez Ġamze adı
Girdi meydān içre cevlān eyledi

7070 Pes Ebū Süfyān ḳaḳıdı döndiler
Aḫşam olmış-ıdı varup ḳondılar

İki leşkerden ḳaravul durdılar
İrteye dek birbirini gördiler

Çün ṣabāḥ oldı Ebū Süfyān hemān
Vardı Übbīye didi yā pehlevān

Ne revādur neyledüñüz ġayreti
Kim ḳoduñuz cenge varur ʿavreti

ʿAhd idüp dirdüñ ḳatumuzda bizüm
Ceng iderem ben Muḥammedle özüm

7075 İ 137b Şimdi niçün şöyle durursın hemīn
Çün işitdi işbu sözi ol laʿīn

Yā Ebā Süfyān didi uş varayum
Ben sizi andan bugün ḳurtarayum

7066 ḍarbı: ḥarbi İ.
7067 durdı: ṭurdı İ.
7068 ġarḳa: ġarḳ M, İ.
7071 ḳaravul: ḳaraḳul İ; durdılar: bindiler A, ṭurdılar İ.
7072 ṣabāḥ oldı Ebū Süfyān: Ebū Süfyān ṣabāḥ oldı A.
7074 dirdüñ: dirdiñ İ.
7075 durursın: durursun M, ṭurursın İ.
7076 Yā: M nüshasında yoktur.

Dāvūdī geydi zirih egnine bir
Üstine ḳırmızı ṭon geydi ḥarīr

Urdı tuvulġa ʿimāme baġladı
İki yanında iki ʿaẕbe ḳodı

Ḥamāyıl hindī ḳılıcı biline
Ḳuşanur nīzesin alur eline

7080 Bindi bir ata kim adı ʿŪd-ıdı
Niçe ʿŪd kim ṣanki yanar od-ıdı

A 208b Sürdi atın girdi meydāna hemīn
Oynadı cevlān idüben ol laʿīn

Naʿra urdı döndi devrān eyledi
Şöyle kim merdāne cevlān eyledi

M 206b Depdi çıḳdı bir yüce yir üstine
Pes çıġırdı ol Çalabuñ dūstına

Yā Muḥammed gel yaḳıncaḳ dir baña
Bir sözüm vardur ṣorayum ben saña

7085 Çıḳdı ilerü vardı Peyġāmber aña
Ne sözüñ var-ısa di didi baña

Sen mi dirsin yirde gökde bir İlāh
Evvel āḫir var-durur ol Pādişāh

Küle dönmiş çürimiş süñükleri
Tāze ḳılur et ilik virür giri

7077 zirih: zīr M, zīze İ; bir: dir A; bir: İ nüshasında yoktur. // Üstine: Üstüne A, İ; ḳırmızı: ḳırmuzı İ.
7078 Urdı: Oturdı M; tuvulġa: tuġulġa vü İ. // ʿaẕbe: ḥarbe İ.
7079 Ḥamāyıl: Ḥamā'ıl M, İ; ḳılıcı: ḳılıc daḳdı M, ḳılıcın İ. // Ḳuşanur: Ḳuşanup İ; alur: aldı İ.
7080 kim: ki A.
7081 idüben: idüp M.
7083 Depdi: Döndi İ; üstine: üstüne A, İ. // çıġırdı: çaġırdı A, M.
7084 sözüm: su'ālüm A; vardur: var A, M.
7085 Çıḳdı: Depdi İ. // di: M nüshasında yoktur.
7086 var (Berlin 188a): bir A, ol M, İ.
7087 çürimiş: çürümüş A. // ḳılur: ḳılup İ.

Döndi Peyġāmber laʿīne böyle dir
Ḳamu işler üzredür ol Ḥaḳ ḳadīr

Pes edügi ḳoncına ṣoḳdı elin
Bir para süñük çıḳardı ol laʿīn

7090 Kim aġarmış çürimiş ovdı anı
Pes kül oldı yile virdi unını

Pes didi kim bu ḳaçan diriliser
Yā niçe tāze olup diriliser

Kim-durur çürimişi diri ḳılur
Bu senüñ başuñdaġı ne ʿaḳl olur

İşbu sözi söyleyince ol laʿīn[1]
Rāvī eydür indi bu āyet hemīn

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلاً وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِ الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ [2]

Oḳıdı Peyġāmber Übbīye bunı
Ol hemān arturdı anuñ küfrini

7095 Pes didi kim yā Muḥammed tā niçe
Ḳırdurursın ululları hā niçe

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bugün ol gün-durur kim uş yüz-e-yüz
Senüñle ben girüben ceng ideyüz

Senüñ ḳavmuñ ulusısın bugün sen
Ki ḳavmumuñ ulusıyam yine ben

7088 üzredür: üzre ol A, M; Ḥaḳ: Ḥaḳdur A.
7089 para: pāre M, İ; laʿīn: hemīn M.
7090 Pes: Çün İ; yile: bile İ; unını: anı M, ununı A, İ.
7091 kim: M nüshasında yoktur. // tāze: ādem M.
7092 senüñ başuñdaġı ne ʿaḳl: başuñdaki ne ʿāḳıl İ.

1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

2 "Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?" Yâsîn, 36/78.

7094 bunı: anı M. // hemān arturdı: arturdı hemān İ.
7095 tā: hā A, M. // Ḳırdurursın: Ḳırdurursıñ İ; hā: tā M.
7096 girüben: ikimüz A, gireyin M; ben: İ nüshasında yoktur.
7097 Senüñ ḳavmuñ: Ki ḳavmunuñ A, M. // ḳavmumuñ: ḳavmımuñ M.

A 209a Yeter bu ḫalḳ günini neng idelüm
Bugün gel biz ikimüz ceng idelüm

İ 138a Vegerni öldürür-isem seni ben[1]
Cihānuñ ḫalḳı ḳurtıla elüñden

7100 Eger sen öldürür-iseñ beni uş
Benüm ḳavmum muṭīʿ olsun saña ḫoş

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

M 207a Pes Resūlu'llāh didi kim iy laʿīn
Bu ḫo böyle olacaḳ-durur hemīn

Döndi Peyġāmber didi kim yā ʿAlī
Tīz silāḥumı getürgil yā velī

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Getürdi ol zirihi ki_adı Fāżıl
Geyüben Ẕü'l-fiḳārı_itdi ḥamāyıl

Ṣaluban Ḥamza ḳalḳanın ḳolına
O Ḥāriṣ ḥarbesin aldı eline

7105 Hümāyūn adlu bir at üzre bindi
Ḳaġan arslan gibi meydāna döndi

Çü ḳaṣd idüp gider meydāna ol şāh
Muhācir aġlar Enṣār eyledi āh

Didiler yā Resūla'llāh feryād
Yoluñda cānumuz her dem fidā-bād

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Biz senüñle beyʿat eyle ḳılmışuz
Cān u dilden ʿahdi şöyle ḳılmışuz

7098 günini: işini İ; neng: teng A, M.

1 Bu beyit M ve İ nüshalarında yoktur.

7100 ḫoş: uş A.

7101 ḫo: ḫod M, İ.

7103 Ẕü'l-fiḳārı: Ẕü'l-füḳār A; itdi: ḳıldı A; ḥamāyil: ḥamā'il M, İ.

7104 Ṣaluban: Ṣalıban A, M, İ. // aldı: alur A, M.

7105 arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ; döndi: girdi İ.

7106 Çü: Çün İ; gider: girür İ; ol: o İ.

7107 feryād: feryād be feryād M. // her dem: M nüshasında yoktur.

7108 beyʿat: bīʿat M, İ; eyle: öyle M. // ḳılmışuz: itmişüz İ.

Kim ḳılıcumuz ḳılıcuñdan senüñ
Öñce ola ceng idicek düşmenüñ

7110 Cümlemüz ḳırılmayınca biz tamām
Sañа cenge nevbet olmaz yā imām

Pes Resūlu'llāh duʿālar eyledi
Döndi luṭf-ıla bulara söyledi

Didi bilüñ yā ḳavum ḳanḳı Resūl
Cenge daʿvet itseler varmasa ol

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Adın defterden anuñ maḥv iderler
Nebīler adı içinden gederler

Ki bir cüzʾdür nübüvvetden şecāʿat
Nübüvvetden ḫod aʿlādur risālet

7115 A 209b Niçesi varmayam olur mı inṣāf
Dura meydān içinde ol ura lāf

Nebīñüzi ḳayurmañ kim İlāhı
Görür ṣaḳlar ʿadūdan Pādişāhı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḥamza geldi yā Resūla'llāh didi
Cān u başum yoluña olsun fidī

M 207b ʿAmmuñam aḫı ḳoġıl ben varayum
Ben bugün cenge senüñ-çün gireyüm

Didi yā ʿammu ġarīm ister beni
Ben niçesi gönderem cenge seni

7109 düşmenüñ: düşmānuñ İ.
7111 Döndi luṭf-ıla: Luṭf-ıla döndi A.
7113 defterden anuñ: anuñ defterden M. // adı: M nüshasında yoktur; gederler: giderler M, giderürler İ.
7114 bir: biz A. // nübüvvetden: nübüvvetdür İ.
7115 Dura: Ṭura İ.
7116 ḳayurmañ kim: ḳayurmañuz İ. // ṣaḳlar: bekler İ.
7117 Cān u başum: Ṭatlu cānum İ.
7118 aḫı: āḫir İ. // senüñ-çün: çün M.
7119 gönderem: göndürerüm M.

7120 Sen tevekkül it temāşā eylegil
Ḥaḳ benümle bile-durur şöyle bil

Ṣabr idebilmedi Enṣārdan hemān
Ṣaldı meydāna atın bir pehlevān

Gördi Peyġāmber didi bu kim olur
Kim bu ṭatlu cānını ḳurbān ḳılur

Cennetüñ ḳapusı açıldı hemān
Çıḳdı geldi bir niçe ḥūr-ı cinān

İ 138b Şöyle beñzer kim o mü'min bu zamān
İşbu meydānda şehīd olur hemān

7125 Ḥamle ḳıldı Übbīye pes ol dilīr
Cenge durdı kāfir-ile hem-çū şīr

Nā-gehān bir ḳılıç urdı ol pelīd
Kim iki pāre olup düşdi şehīd

Ḥūrīler ḳarşuladılar cānını
İltdiler uçmaġa Ḥaḳ ḳurbānını

Übbī maġrūr oldı cevlān eyledi
Pes Resūlu'llāha döndi söyledi

Yā Muḥammed ben çaġıruram sañа
Daḫı kişi gönderürsin sen bañа

7130 Çün işitdi sürdi Peyġāmber hemān
Cebrā'īl geldi irişdi ol zamān

Ḥaḳ Ta'ālā virdi dir sañа selām
Hem ulu ḳıldı nebīlerden tamām

7120 it: A nüshasında yoktur. // durur: M nüshasında yoktur.
7121 idebilmedi: idemedi M.
7122 olur: -durur A. // ṭatlu: dertlü M.
7123 hemān: 'ayān İ. // ḥūr-ı: ḥūr u M.
7125 Übbīye: Übbiye A. // durdı: ṭurdı İ; şīr: şir M.
7126 Nā-gehān bir ḳılıç: 'Āḳıbet bir ḍarb A. // Kim iki pāre olup düşdi: Düşdi atdan ol yigit oldı A, İ.
7127 Ḥūrīler: Ḥūriler A. // İltdiler: İletdiler M.
7128 Übbī: Übeyye M.
7129 Daḫı: Ġayrı A; gönderürsin: gönderürsiñ İ.
7131 virdi dir: virdi M, virdi di A.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

A 210a Didi emrinde ḳıldum ben zemīni
Disün yire ki yudsun ol laʿīni

Ya buyursun feriştehler götürsün
Anı Ḳaf Ṭaġı ardına getürsün

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yā senüñ ṣūretüñe ben gireyüm
Ḳardaşuñam ben senüñ-çün varayum

7135 M 208a Pes Resūlu'llāh didi yā Cebrā'īl
ʿAhdümüz var ben varuram cenge bil

Cebrā'īl didi ki imdi uşda ben
Ṣol ḳolı altını yardum gözle sen

Tā yüregine degin ḳıldum şikāf
Ḥarbeyi sen oraya ur bī-ḫilāf

Pes yöridi çıḳdı Peyġāmber hemān
Depdi meydān içine girdi revān

Döndi ol meydānı devrān eyledi
Bir ʿaceb heybetlü cevlān eyledi

7140 And içer eydür Zübeyr ibn-i ʿAvām
Bunca yıldur ceng iderem ben müdām

Görmemişem aña beñzer bir süvār
Niçe ben kim görmemişdür rūzigār

Kemāl-ile şecāʿat hem melāḥat[1]
Daḫı heybet belāġat hem feṣāḥat

7132 ki: M nüshasında yoktur, kim İ.
7133 Ya: yā M, İ.
7134 Yā: Ya A; ṣūretüñe: ṣūretünde İ.
7135 var ben: vardur A, M; cenge: şöyle A.
7136 ki: kim M, İ; imdi uşda: uşda imdi M.
7137 oraya: ortaya İ.
7138 yöridi: buyurdı M, İ. // revān: hemān İ.
7139 meydānı: meydānda A, M; devrān: cevlān A. // cevlān: devrān A.
7140 içer: içüp M; eydür: dir M. // yıldur: yıllar İ; ben: hem İ.
7141 süvār: cüvān A, M. // ben: İ nüshasında yoktur; rūzigār: bu zamān A.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
7142 hem: ile İ.

İki leşker göz açuban baḳdılar
Kendüler ḳayġusını bıraḳdılar

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḳureyş bāṭıl taṣavvurları ḳılur
Ki Übbī laʿnetu'llāh ġālib olur

7145 Ebū Süfyān çıġırdı Übbīye dir
Muḥammed cengüñe geldi dir iy şīr

Bugün ger öldürür-iseñ sen anı
Cihānda faḫruñ oldı cāvidānī

ʿArablar dört yañadan söylediler
Erenler bugüne gerek didiler

Maġrūr oldı ʿucba düşdi ol laʿīn[1]
Şiʿr oḳıdı kendüyi ögdi hemīn

A 210b Resūlu'llāh didi pes Übbiyā ben
Bilürsin şiʿr eyitmezem anı sen

7150 İ 139a Senüñ her sözüñe bir laʿnet insün
Yine kendü başuñ üstine ḳonsun

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Pes didi yā Übbī baña Ḥaḳ Taʿāl
Şöyle emr itmiş-durur celle Celāl

M 208b Kim dīne daʿvet idem müşrikleri
Tā muvaḥḥid ola gide şirkleri

Tā ḳıyāmet güni oddan ḳurtıla
Nūra vara cennet ehli-le bile

7143 açuban: açıban A, açup M.
7144 bāṭıl taṣavvurları: bāṭılı taṣavvurlar İ.
7145 çıġırdı: çağırdı İ.
7146 iseñ: isem A; ger öldürür-iseñ: öldürür-iseñ ger A. // oldı: artdı İ.
1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür.
7148 ol: İ nüshasında yoktur; oldı: oldu M; düşdi: geldi M.
7149 didi pes: eyitdi İ; ben: kim ben İ. // şiʿr eyitmezem: kim şiʿr oḳımazam M; eyitmezem: itmezem İ.
7150 kendü: kendi İ; sözüñe: söziñe M; üstine: üstüne: A, M, üstünde İ.
7151 Übbī: Übeyye M. // itmiş-durur: itmişdür İ; Celle: Cellü A.
7152 dīne: dine A, dīni M, İ; idem: ḳılam İ.
7153 ḳurtıla: ḳurtula A, M, İ.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bu sözden Übbīnüñ ṭuġyānı artdı
Taḥayyür küfri-le ʿiṣyānı artdı

7155 Didi kim yā Muḥammed ṭaġı ṭaşı
Urursañ dutmaḳ āsān ola başı

Velī mümkin degül girem dīnüñe
Senüñ bu meẕhebüñe āyīnüñe

Diye ḫalḳ girmiş Übbī birbirine
Ebū Ṭālib yetīminüñ dīnine

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bunı didi ḳılıcın çekdi hemān
Pes Resūlüñ üstine sürdi revān

Şöyle kim ḳaṣdı-la çaldı ol laʿīn
Yaʿnī iki pāre ḳıla-y-dı hemīn

7160 Ḳarşu geldi ḳılıcına Cebrāʾīl
Defʿ ḳıldı ol ḳılıcı şöyle bil

Pes Resūlu'llāh daḫı anı çalar
İlle ḳıymaz ḳılıcuñ yanın çalar

Muṣṭafā çalar ḳılıcuñ yanını
Ol çalar yüzin ki döke ḳanını

Gör mürüvvet yā kerem niçe olur
Kāmil insān ḥalḳ-ıla gör ne ḳılur

Kim cihānda "raḥmeten li'l-ʿālemīn"[1]
Oldur olmış olacaḳ ancaḳ hemīn

7154 Übbīnüñ: Übeyyenüñ M.
7155 dutmaḳ: ṭutmaḳ İ; āsān: asān A, M.
7156 mümkin: mümkīn A, İ; dīnüñe: dinüñe A.
7157 Diye: Didi diye M; Übbī: Übeyye M; girmiş Übbī: Übbī girmiş A, M. // Ebū: Ebī A.
7158 didi: diyüp M. // üstine: üstüne A, M, İ.
7161 İlle: İllā M, İ.
7162 yüzin: yüzün A; ki döke: döke ki M.
1 "Raḥmeten li'l-ʿālemīn" Bk. 156. beytin dipnotu.
7164 Oldur: Ol-durur A; olacaḳ ancaḳ: olıcaḳdur M.

7165 Ḳaṣd ider ol kāfir öldürmek diler
Ḳıymaz ol Ḥaḳ yolı bildürmek diler

A 211a Übbī didi şefḳat itmegil bañа
Kim şefeḳat itmezem hīç ben sañа

Öldürürem ben seni bil bī-gümān
Ger elüñ irer-ise virme emān

Cebrā'īl döndi didi kim yā Resūl
Şefḳat itmegil Müsülmān olmaz ol

M 209a Tīz anuñ işini bitür yā Ḥabīb
Kim ecel gelmiş-durur añа ḳarīb

7170 Hem zebānīler daḫı gelmiş-durur
Bu laʿīne muntaẓır olmış-durur

Ḳoma daḫı kim bu melʿūn ura lāf
Baḳ ki ḳoltuġında ḳılmışam şikāf

Kim ecel andan girecekdür añа
Ger irādet virse-y-idüñ sen bañа

Şimdi ben ḳılmış-ıdum anı helāk
Ol necisden ḳıldum-ıdı yiri pāk

Ḥaḳ ḥicābı_Übbī gözinden götürür
Cebrā'īli söyleşür-iken görür

7175 İ 139b Yā Muḥammed dir iki kişi-le sen
Nişe geldüñ yaluñuzam çünki ben

Bu yanuñda duran oġlan kim olur
Kim müdām cengde sañа yardım ḳılur

7166 Übbī: Übeyye M. // şefeḳat: şefḳat M, İ; hīç ben: ben hīç M, İ.
7168 döndi: geldi İ; kim: A nüshasında yoktur.
7169 Tīz: Tiz M; işini bitür: bitür işini İ.
7171 bu: o A, M; o melʿūn ura: ura melʿūn M. // Baḳ: Ben A, M; şikāf: şikāyet İ.
7172 andan girecekdür: gelmiş-durur andan A. // irādet: icāzet İ.
7173 ḳılmış-ıdum: ḳılum-ıdı M.
7174 Übbī: Übeyye M.
7175 -le: M nüshasında yoktur. // Nişe: Nite M, Niye İ.
7176 duran: ṭuran İ; olur: -durur A.

Pes Resūl didi i miskīn ṣanma sen
Kim beşerdür bu gelüpdür kimseden

Cebrā'īldür gökden inmişdür seni
Diler öldüre ḳomazam ben anı

Übbī didi siḥrüñe aldanmazam
Cāẕūlıġuñı senüñ ḥaḳ ṣanmazam

7180 Ol edebsüz kāfir anda bir zamān[1]
Ceng ider Peyġāmber-ile bī-gümān

Pes Resūlu'llāh dönüp didi aña
Çün inanmaduñ inanmazsın baña

Alġıl imdi işbu ḍarbı dir hemān
Atdı ḥarbe virmedi daḫı emān

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
A 211b İşāret ḳıldı Cebrā'īl irişdi
Yaruḳdan cānına yitdi girişdi

Hemān hayḳırdı Übbī bir sehim-nāk
Ol ünden oldı leşkerler vehim-nāk

7185 Elini yara üzre ḳodı ḳaçdı
Beni görüñ diyüben vardı düşdi

M 209b Fiġān ider beni_öldürdi Muḥammed
Kiçiden hem bunı dirdi Muḥammed

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Zārī ḳıldı bir niçe gün ol laʿīn
Cānını pes ṭamuya virdi hemīn

7177 Resūl didi i: Resūlu'llāh didi İ. // beşerdür: beşerdir M; gelüpdür: gelipdür A, M, gelip-durur İ.
7178 gökden inmişdür: diler öldüre A, didi gökden inmişdür M. // Diler öldüre: Gökden inmişdür A; anı: bunı M, İ.
7179 Übbī: Übeyye M. // Cāẕūlıġuñı: Cāẕūluġıñı İ.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
7180 edebsüz: edebsiz M. // bī-gümān: bir zamān M.
7181 Pes: Ol İ; dönüp didi: didi dönüp A.
7184 Übbī: Übeyye M. // Ol: Ola İ.
7185 ḳodı: urdı M, İ.
7187 Zārī: Rāvī İ; laʿīn: hemīn M. // hemīn: laʿīn M.

La‘netu’llāh gitdi fi’n-nārı’s-Saḳar
Ol seg-i bed-cān-ı mel‘ūn ḥīle-ger

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُواْ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [1]

Ṣaġ selāmet döndi Peyġāmber hemān
Gördiler mü’minler oldı şādumān

7190 Şādılıḳ oldı ki ol şāh-ı laṭīf
Ṣaġ selāmet geldi ol ẕāt-ı şerīf

Hem Ḳureyş kāfirleri maġbūn olur
Nā-murād bedbaḫt u hem maḫzūn olur

Pes yüzin dönderdi kāfir ḳaçdılar
Raḫtlarınuñ ba‘żısını ṣaçdılar

Girdi mü’minler hemān ġāret ḳılur
Her birisi māl u ni‘metler alur

Ol girü derbendde ṭuran oḳçılar
Çünki kāfir ḳaçduġını gördiler

mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün
7195 Didiler birbirine ne durursız
Ki kāfir ḳaçdı baṣıldı görürsiz

Ġanīmet alalum biz de varalum
Bu yiri niçe bekleyüp duralum

Olara baş olan kişi ḳomadı
Resūl didi bize böyle dimedi

7188 fi’n-nārı’s-Saḳar: fi’n-nār-ı Saḳar A. // cān: ḫān İ.
1 “Böylece zulmeden o toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.” En‘âm, 6/ 45.
7189 şādumān: bī-gümān A.
7190 ki: kim M, İ, ol: M nüshasında yoktur. // ol ẕāt-ı: yine ol A, M; şerīf: Saḳar M.
7191 u hem: İ nüshasında yoktur.
7192 yüzin: yüzün İ; dönderdi: dönderüp M.
7193 ġāret: ġārāt M. // alur: ḳılur İ.
7194 derbendde: derbende M, İ; ṭuran: olan A, M. // ḳaçduġını: ḳaçduġunı A, M.
7195 durursız: ṭurursız İ.
7196 niçe: nice M; niçe: İ nüshasında yoktur; duralum: ṭuralum İ.
7197 Olara: Ola M; bize böyle: böyle bize M. // Resūl didi: Didi Resūl A, Resūlu’llāh İ.

Yirüñüzden didi ayrılmañuz siz
Ne dürlü ḥāle kim uġrasavuz biz

A 212a Muḫālif olmañuz bir laḥẓa ṭuruñ
Ḳoyup gitmeñ bu yiri ḥāli görüñ

7200 İ 140a Didiler bizi Peyġāmber bilürüz
Ki menʿ itmez ġanīmetden aluruz

Ḳabūl itmedi ḳodı gitdi anlar
Ulaşup anda ġāret itdi anlar

M 210a Puṣudan çünki Ḫālid gördi ḥāli
Kim ol derbend yayaḳdan oldı ḫālī

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Uġradı derbendi geçdi ol nihān
İrdi ardından çerinüñ nā-gehān

Şöyle ḳılıç urdı kim virmez emān
Ol ḳaçan kāfir daḫı döndi hemān

7205 Al idermiş ḫod o melʿūnlar yaḳīn
Anlar öñden Ḫālid ardından hemīn

Ortalıġa aldılar müʾminleri
Kimi artdan kimi öñden her biri

Şöyle ceng oldı ki ḳopdı bir ġubār
Kim cihānuñ yüzi oldı teng ü tār

Göklere çıḳdı ḳılıçdan çāk-e-çāk
Fitne ḳopdı dutdı gün yüzini ḫāk

Kimse bilmez birbirini iy ʿazīz
Ṣan ḳıyāmet ḳopdı oldı rüsteḫīz

7199 Muḫālif: Muḥā A; ṭuruñ: duruñ M.
7201 anda: bile A; ġāret: ġārāt M, İ.
7202 ḥāli: āli M, ḫāli İ. // Kim ol: Ki M; ḫālī: ḥāli İ.
7203 ol: o İ; nihān: hemān A, M.
7205 idermiş ḫod: iderlermiş A; yaḳīn: hemīn A. // hemīn: yaḳīn A.
7206 artdan: arddan İ.
7207 teng ü tār: tārumār A.
7208 dutdı: ṭutdı İ; gün: M nüshasında yoktur; yüzini: yüzüni A, M, İ.
7209 ḳopdı oldı rüsteḫīz: oldı ḳopdı toz İ.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7210 Ki ḳardaş ḳardaşından oldı bīzār
Ki kendünüñ işi olmış-ıdı zār

Ḳulından özge kimse ḳoldaşı yoḳ
Ḳılıçdan özge daḫı yoldaşı yoḳ

O cengüñ heybetinden bu felekler
Ṭaña ḳaldı feleklerde melekler

Deñizlerde balıḳ ḳuruda ḥayvān
O ceng üninden oldı deng ü ḥayrān

Niçe başlar kesildi pāye düşdi
Müsülmānlar ḳatı ġavġāya düşdi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7215 Uġradı baş ḳayġusına her biri
Bilmediler ḳandadur Peyġāmberi

A 212b Kim cihān key ḳarañu olmış-ıdı
Toz-ıla gözler ḳamu ṭolmış-ıdı

Ḳan buḫārı ʿālemi ḳıldı ṭuman
Ol laʿīn şeyṭān irişdi ol zamān

Kim bülend-āvāz-ıla çaġırdı ol
Key fiġān itdi didi öldi Resūl

M 210b Çün Müsülmānlar işitdi ol üni
Ḳopdı ol gün anlara maḥşer güni

7220 Ḥāşe öldi ṣandılar Peyġāmberi
Ṭaġa ṭaşa düşdi ḳaçdı her biri

7210 kendünüñ işi: kendü işinüñ M.
7211 Ḳulından: Ḳuldan İ.
7213 ḳuruda: ḳurıda A, İ, ṭaġlarda M. // O: Bu İ; üninden oldı: heybetinden İ.
7214 Niçe: Nice İ; kesildi: dökildi A. // ḳatı: ʿaceb A.
7215 ḳayġusına: ḳayusına M, İ.
7216 cihān: cihānda İ; ḳarañu: ḳarañı M.
7217 ol zamān: dir hemān M.
7218 Kim: Key M, İ; bülend: bülendī M.
7220 Ḥāşe: Ḥāṣā İ, M.

Niçe kim çağırdı Peyġāmber duruñ
Ölmedüm ben uşda diriyem görüñ

Ol yaramaz söz ki şeyṭān işidür
İllā ḳanda bu sözi kim işidür

Kāfir üninden işitmez kimse söz
Toz cihānı ṭutdı görmez gözi göz

Döndi Peyġāmber didi ḳuvvet Ḥaḳuñ
Kim ʿaẓīmdür ʿālīdür ḥikmet Ḥaḳuñ

7225 İ 140b İlle bugün niçe aġır gün-durur
Kim bu kāfirler ḳatı azġun-durur

İy Ḫudāyā yardım eyle bañā sen
Kim tevekkül eylemişem sañā ben

Rāvī eydür işbu āyet ol zamān
Anlaruñ ḥaḳḳında geldi bī-gümān

اِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُۥنَ عَلٰٓى اَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ [1]

Oldı ol mü'minlere rūz-ı belā
Kim niçeler oldı ol gün mübtelā

Niçeler ol gün şehādet buldılar
Virdiler cānın kerāmet buldılar

7221 Niçe: Nice İ; duruñ: ṭuruñ İ. // ben uşda diriyem: uşda diriyem ben A, M.
7222 söz: iş A; ki: M ve A nüshasında yoktur. // ḳanda: ḳandan M.
7223 ṭutdı: dutdı M.
7224 Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳuñ İ. //ʿaẓīmdür: ʿaẓimdür A, M; Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳuñ İ.
7225 İlle: İllā M, İ; aġır (Berlin 200b): azġun A, M, İ. // ḳatı: niçe A, nice M.
7226 Ḫudāyā: Ḫudāya A, Ḫudā M; eyle: itgil M, İ.

1 "Peygamber, arkanızdan sizi çağırırken siz durmadan dağa yukarı kaçıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz." Âl-i İmrân, 3/153. âyetten iktibastır. Âyetin tamamı: "Peygamber, arkanızdan sizi çağırırken siz durmadan dağa yukarı kaçıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah, size keder üstüne keder verdi ki (bu durumlara alışasınız ve daha sonra) elinizden gidene ve başınıza gelene üzülmeyesiniz. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."

7228 ol mü'minlere: mü'minlere ol İ; ol: oldı ol M; mü'minlere: mü'minler M; rūz-ı: zūr u M, İ. // niçeler: niceler M, İ.
7229 Niçeler: Niceler M, İ; ol gün (Berlin 200b): ölüp A, öldi M, İ.

7230 Ḳızıl ḳana boyanmış ḳara ṭaşlar[1]
Dökildi yire ṭaşlar gibi başlar

Ol Ḳureyş kāfirleri şād oldılar
Ol Resūlden yaʿnī kim dād aldılar

A 213a Raḥmet-i Raḥmānuñ irer dünyede
Şāmil olur hem bilişe hem yada

Mekr ola ḥaḳḳında hem bu anlaruñ
Kim daḫı arta küfri_ol azġunlaruñ

Tā kim anlar küfr içinde olalar
Ṭamuda bāḳī muʿaẕẕeb ḳalalar

7235 M 211a Rāvī eydür üstine Peyġāmberüñ
Üşdi kāfirler hemān ol serverüñ

Arḳasın bir yire virüp durdı ol
Ṣaġına ṣolına ḳılıç urdı ol

Gāh ḳılıç dutar elinde ceng ider
Kim yaḳın gelse anı bī-cān gider

Gāh cidā-y-la kāfirüñ baġrın yarar
Kim deler gögsin çıḳar yaġrın yarar

Naʿra urur hayḳırur cevlān ider
Ḳan döker başlar keser devrān ider

7240 Atlu yayaḳ kim yaḳın gelse aña
Yoġ iderdi ḳaldılar ḳamu ṭaña

---

1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
7230 boyanmış: bulaşdı A, M. // Dökildi yire: Dökülmiş yirde İ.
7232 dünyede: dünyāda İ.
7233 hem bu: bu hem M. // ol: İ nüshasında yoktur.
7234 kim: ki İ; olalar: ḳalalar İ. // ḳalalar: olalar A.
7235 üstine: üstüne A, M, İ.
7236 durdı: ṭurdı İ.
7237 dutar: tutar İ. // bī-cān: bī-teng M; gider (Berlin 201a): ider A, M, İ.
7238 Gāh cidā-y-la: Ki Cebrāʾīl İ. // Kim: Ki İ.
7239 cevlān: devrān M.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ṣanasın nerre-şīr-durur sehim-nāk
Ki girmiş ḳoyun içine ḫışım-nāk

Rivāyet ḳıldı Saʿd ibn-i ʿUbāde[1]
Ḥaḳ anuñ raḥmetin ḳılsun ziyāde

Didi ol gün gözümden perdeyi Ḥaḳ
Götürdi ben gözümle gördüm el-ḥaḳ

İki ay yüzlü ġāyet maḥbūb oġlan
Ki görmedüm o resme ben ḫūb oġlan

7245 Biri ṣaġında durur Muṣṭafānuñ
Birisi ṣol yanında durmış anuñ

Gelen küffāra anlar ḍarb ururlar
Yaḳıncaḳ kim gelürse öldürürler

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Gördiler kāfir gelemezler yaḳın
Pes ıraḳdan ṭaşa ṭutdılar hemīn

İrdi bir ṭaş aġzına Peyġāmberüñ
Dişleri uşandı dir ol serverüñ

A 213b, Yüzine hem zaḫm irişdi nā-gehān
İ 141a Şöyle kim aḳdı revāne oldı ḳan

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
7250 Enes ḳılur rivāyet Muṣṭafānuñ
Rübāʿiyyesi ṣınmış-ıdı anuñ

7241 ḫışım-nāk: vehim-nāk A.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
7242 ibn-i: bin M.
7243 çün: kim M; Didi ol gün gözümden (Berlin 201a): Giderdi çün gözümden A, Giderdi kim gözümden M, gözümden ol gün İ. // gözümle: gözümden M.
7245 durur: ṭurur İ. // ṣol yanında: ṣolında M; durmış: ṭurmış A, İ.
7247 Gördiler kāfir: Gördi kāfirler M, İ.
7249 Yüzine: Vechine M; hem: İ nüshasında yoktur.

Mubārek yüzine hem zaḫm irişdi
Ki kāfir key ḳatı ḳıydı girişdi

M 211b Didi ḳurtıla mı şol ḫalḳ kim anlar[1]
Nebī yüzin delüben dökdi ḳanlar

Anuñ-çün geldi dirler işbu āyet
Ḥaḳuñ luṭfına yoḳ-durur nihāyet

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَاِنَّهُمْ ظَالِمُونَ [2]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Yaʿnī kim her işlerüñ ser-riştesi
Bizde-durur sende yoḳ bir riştesi

7255 Dilesem ben anlara tevbe virem
Yarlıġayam cennetüme irgürem

Dilesem anlara eyleyem ʿaẕāb
Kim olaruñ ẓulmi oldı bī-ḥisāb

Bir rivāyetde mubārek alnını
Yardılar Peyġāmberüñ aḳdı ḳanı

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
İki ḫalḳa tuvulġasından anuñ
Yüzine batdı dirler Muṣṭafānuñ

Münāfiḳlar ḳuyu ḳazmışlar-ıdı
Kim örtüp yüzini düzmişler-idi

7260 Resūlu'llāh hemān ol çāha düşdi
ʿAlī ḳanda-y-ısa geldi irişdi

7251 yüzine: yüzüne M. // Ki kāfir: kāfirler M; Ki kāfir key ḳatı ḳıydı girişdi: Didi ḳurtıla mı şol ḫalḳ kim atdı İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
7252 Nebī yüzin (Berlin 201b): Benüm yüzüm A, M, İ; delüben: deliben A.

2 "Bu işte senin yapacağın bir şey yoktur. Allah ya tövbelerini kabul edip onları affeder ya da zalim olduklarından dolayı onlara azap eder." Âl-i İmrân, 3/128.
7254 yoḳ bir: yoḳdur A, M.
7256 oldı: M nüshasında yoktur.
7258 ḫalḳa: ḳan İ.
7259 yüzini: yüzüni A, İ.

Hemān gördi Resūlu'llāhı fi'l-ḥāl
Çıḳardı ol ḳuyudan anı derḥāl

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Geldi aṣḥābuñ biri gördi hemān
Tīz yaladı yüzi ḳanını revān

Pes Resūlu'llāh dönüp didi aña
Ṭamunuñ odı ḥarām oldı saña

Her kimüñ ḳanına ḳanum ḳarışa
Lāyıḳ olmaz ṭamu odına düşe

7265 A 214a Pes ʿUbeyde ibn-i Cerrāḥ geldi dir
Ḫalḳa batmışdı yüzine aldı dir

Oḳ ṭoḳınmışdı Ḳatāde gözine
Gözi çıḳmış düşmiş-idi yüzine

Ol Resūlu'llāh ḳatına geldi ol
Aldı gözini eline ol Resūl

M 212a Ḳodı yirine hemān ṣaġladı ol
Bir gözinden daḫı yigrek oldı ol

Sen naẓar ḳıl imdi gör bu ḥikmeti
Kim var iken işbu deñlü ḳudreti

7270 Kim çıḳardılar niçe dişlerini
Ḳomadı hergiz yirine birini

Ayruġuñ çıḳmış gözini ṣaġ ider
Kendünüñ dınmaz çıḳar dişi gider

Bu kemal-i ḳudret-ile ol Ḥaḳuñ[1]
Ḥikmetine cān gözin açuñ baḳuñ

7262 Tīz: Tiz A, İ; yüzi: mubārek M.
7263 dönüp didi: didi dönüp M.
7266 ṭoḳınmışdı: doḳunmışdı A, M; Ḳatāde: Ḳıtāde A, ġazāda İ. // çıḳmış düşmiş-idi: çıḳmış idi düşmiş İ.
7267 gözini: gözüni M.
7268 gözinden: gözünden M.
7269 Sen: Bir A, Pes İ; ḳıl imdi gör: ḳıldı gördi İ. // var iken: varıban A; deñlü: resme M, İ; ḳudreti: ḳuvveti A, M.
7271 gözini: gözüni M.
1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
7272 gözin: gözün A.

Hem kemāline Resūlün ḳıl naẓar[1]
Bu kemāl-ile taṣarruf niçe_ider

Bunda ʿāḳiller ḳamu ḥayrān olur
Kimse irmek sırrına ḳandan olur

7275 İ 141b ʿAḳl irişmez sırrına itme gümān
Bu ḳadardur bilinen ancaḳ hemān

Ṣūret-i ʿaczde ẓuhūrı Ḳādirüñ
Ġāyet-i ḳudret-durur añlañ görüñ

Tā ki mü'minden münāfıḳ biline
Sıdḳ-ıla kimdür gelen Ḥaḳ yolına

Ṣūret-i ḳahr-ıla olsa āşikār
Ḫalḳ içinde ṣalṭanat ḳılsa şikār

Kimse düşmen olmaya-y-ıdı aña
Geñlü geñsüz hep uya-y-ıdı aña

7280 Kim iki ḳabża-durur bu ḫalḳ hemān
Biri nūrdur biri oddur bī-gümān

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Nişānı bu-durur nūrdan olanuñ
İşi īmān u ṭāʿat ola anuñ

A 214b Resūlu'llāhı taṣdīḳ eyleye ol
Ḳul ola taḳvā taḥḳīḳ eyleye ol

Budur oddan olanuñ hem nişānı
İnanmaya Ḥaḳa ola gümānı

Ḳabūl itmeye Peyġāmber sözini
Nifāḳa duta ʿiṣyāna yüzini

---

1 İ nüshasında bu beytin dizeleri yer değiştirmiştir.
7273 Hem: Bu M, Her İ.
7274 ḳandan: ḳanda M.
7276 ʿaczde: ʿacze A, ʿaczede M. // görüñ: bilüñ A, M.
7278 şikār: āşikār İ.
7279 düşmen: düşmān İ.
7282 taḳvā: taḳvā vü M, taḳvāyı İ.
7283 İnanmaya Ḥaḳa ola: İnanmayanlaruñ ola Ḥaḳḳa M.
7284 sözini: sözüni A, M, İ. // duta ʿıṣyāna: ṭuta ʿıṣyān İ; yüzini: özüni A.

7285 M 212b Ṣūret-i ʿacze olıcaḳ āşikār[1]
Mü'minüñ īmānı olur ber-ḳarār

Münāfıḳlardan īmān zāyil olur[2]
Ḥaḳa uymaz ki küfre ḳāyil olur

Düşer yarın yanar ṭamu odına
Çün oddur aṣlı varur oda yine

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Ḳulları ḥaḳḳında Ḥaḳuñ ḥikmetin
Kendü bilür yine kendü ḳudretin

Ḫāṣṣa ol ḳullar kim oldı enbiyā
Evliyā oldı kimisi aṣfiyā

7290 Bu ḳadar söz bir nümūzecdür hemān
Tā ki şeyṭāndan emīn ola īmān

Çoḳ-durur Ḥaḳḳuñ ʿacāyib ḥikmeti
Kim beyān ider kimüñ var ḳudreti

Kendü luṭfuñ-ıla bizi yā Kerīm
Şekk ü şirkden ṣaḳlaġıl sen yā Raḥīm

Gönlümüze ṣalmaġıl sen bed-gümān
Şerr-i şeyṭāndan emīn it vir emān

Ol Resūlüñ āb-ı rūyı ḥaḳḳı-çün
Nefs elinden ḳılmaġıl bizi zebūn

7295 Rāvī eydür ol Resūli çün ʿAlī
Ol ḳuyudan çün çıḳardı ol velī

---

1 Bu beytin vezni "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün"dür. M nüshasında bu beyitten sonra "Zīrā kim tevfīḳa vāṣıl olmış-durur / Añun-çün ṣādiḳu'l-ḳavl olmış-durur" beyti vardır.
7285 ʿacze: ʿaczede M, ʿaczde İ.

2 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
7286 Münāfıḳlardan īmān: Münāfıḳlarıñ īmānu M; zāyil: zā'īl M, İ. // ḳā'īl M, İ.
7287 oda: odına M; oda yine: yine oda A.
7288 Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳuñ İ. // Kendü: Kendi İ.
7289 kim: ki İ; oldı: ola M. // Evliyā: Enbiyā M.
7292 bizi: bize A, M.
7293 ṣalmaġıl: ṣalġıl İ.
7294 āb-ı: āb u A.

Ḥamza daḫı geldi irişdi hemān
Gevdesi başdan ayaġa ḳara ḳan

Ḳılıcınuñ ḳabżasında ḳara ḳan
Uyışuban baġıra dönmiş hemān

Ol iki arslan öñinde durdılar
Ṣağına ṣolına ḳılıç urdılar

A 215a İlle kāfirler ḳatı zūr eyledi
Şöyle kim toz gözleri kör eyledi

7300 Şāh-ı merdān şehriyār-ı şehr-i dīn
Naʿra urdı şiʿr oḳıdı ol hemīn

M 213a, Ṭaldı kāfir içine ḳılıç urur
İ 142a Her çalışda niçe kāfir öldürür

Cūşa geldi yine Ḥamza pehlevān
Naʿra urdı şiʿr oḳıdı pes hemān

Cenge girdi hayḳırur ḳılıç urur
Ceng içinde Muṣṭafādan ayrılur

Mālik oġlı Ḳaʿb rivāyet eyledi
Ḥażret-i Peyġāmberi gördüm didi

7305 Añladum göricegez gözlerini
Şöyle rūşen hem yüzinde nūrını

Pes bülend-āvāz-ıla ün eyledüm
Yā Müsülmānlar Resūl ṣaġdur didüm

Pes Müsülmānlar işiden geldiler
Ol Resūli bir derede buldılar

7297 ḳabżasında: ḳabżasından M. // Uyışuban: Uyumış A; dönmiş: dönmişdi A; bagıra: bağır İ.
7298 arslan: aṣlan A, M, arṣlan İ; durdılar: ṭurdılar İ.
7299 İlle: İllā M, İ; zūr: toz İ. // kör: yüz İ.
7301 Ṭaldı: Geldi İ.
7303 girdi: girür M; hayḳırur: ḥayḳırup A.
7304 oġlı: oġlu M, İ.
7305 yüzinde: yüzünde M; nūrını: nūrunı A.
7306 bülend: bülendi M. // Resūl: Resūl ḥazreti M; Resūl ṣaġdur: Resūl uş ṣaġ İ
7307 derede: arada A.

Bilesince ol Ebū Bekr ü ʿÖmer
Hem Zübeyr ibn-i ʿAvām ol şīr-i ner

Ḫaylī mü'minler gelüp yıġıldılar
Muṣṭafānuñ çevre yanın aldılar

7310 Geldi anda ṣu getürdi hem ʿAlī
Ḳalḳana ṭoldurmış anı ol velī

Pes Resūlu'llāh yüzi ḳanın yudı
Ol mubārek başına hem ṣu ḳodı

Pes buyurdı kim ʿalem ḳaldurdılar[1]
Muṣṭafānuñ ṣaġlığın bildürdiler

Çün ʿalem ḳalḳdı gören dirildiler
Ol ḳaçanlar daḫı dönüp geldiler

Ol ḳoyup derbendi giden geldiler
Aġlaşuban cümle zārī ḳıldılar

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
7315 Didiler yā Resūla'llāh inanduḳ
Görüp ḳaçduġına başıldı ṣanduḳ

Anuñ-içün ḳoyup derbendi gitdük
Ḫaṭā ḳılduḳ ḳatı ulu ṣuç itdük

A 215b Bağışlarsañ keremler kānısız siz
ʿUḳūbet eyleseñ erzānīyüz biz

Resūlu'llāh didi Ḥaḳ yarlığaya
Sizi ol ṣaldı bizi bu belāya

7308 şīr-i ner: şīr ü ner A, şīrīn er M.
7310 ṭoldurmış ṭoldurdı A; anı: anda A, M.
1 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.
7313 Ol: O İ.
7314 Aġlaşuban: Aġlaşıban A, M; cümle: M nüshasında yoktur.
7315 Didiler: Didi M. // Görüp (Berlin 203a): Gevurlar A, Kāfirlerüñ M, Kāfirler İ; ḳaçduġına: ḳaçduġın A, M.
7316 ḳılduḳ: itdük A, M.
7317 Bağışlarsañ: Bağışlarsız İ.

M 213b Ki tā bir ḳavm saʿādet ehli ola
Yine bir ḳavm şeḳāvet ehli ola

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7320 Ol yañadan çünki kāfir leşkeri
Baḳdı gördi işbu ḥāli her biri

Ol Ebū Süfyān ḳatına geldiler
Yine ceng itmege tedbīr ḳıldılar

Pes çıġırdı Hindū ḫatun söyledi
Yā ulular cümleñüz bilüñ didi

Kim diri olduḳca Ḥamza-y-la ʿAlī
Kimsenüñ irmez Muḥammede eli

Döndi and içdi didi Lātuñ ḥaḳı
Üç yüz altmış altı ol putuñ ḥaḳı

7325 Her ki bunlardan birini öldüre
Kim baña öldürdügini bildüre

İ 142b Ben añа elli nügi altun virem
Kendü mālumdan işidüñ uş direm

Vireyüm hem aḳ gümiş elli nügi
Kim kimesne görmemiş anuñ bigi

Hem yigirmi tāzī at virem añа
Üç daḫı ḫilʿat gören ḳalsun ṭañа

Hindūnuñ hem bir ḳulı Vaḥşī adı
Geldi ol-dem ol ilerü söyledi

7330 Didi ḫatun öldürürsem Ḥamzayı
Sen virür misin bañа bu cümleyi

7319 ḳavm: A nüshasında yoktur. // ḳavm: M nüshasında yoktur.
7320 çünki: çün M.
7322 Hindū: Hindī İ, M; çıġırdı: çaġırdı A, İ.
7323 irmez Muḥammede: Muḥammede irmez M.
7324 and: anda İ; Lātuñ ḥaḳı: Lāt ḥaḳḳı-çün İ. // putuñ ḥaḳı: put ḥaḳḳı-çün İ.
7325 Kim: Çün M, İ; öldürdügini: öldürdüğüni A, M, İ.
7326 nügi: nügü M; altun: gümiş A. // Kendü: Kendi İ.
7327 hem: M nüshasında yoktur. // Kim: İ nüshasında yoktur.
7329 Hindūnuñ: Hindīnüñ İ; hem bir: bu İ.

Didi kim öldürür-iseñ sen anı
Hem āzād ol hem vireyüm ben anı

Hem sañа bir ḫūb ḳaravaş vireyüm
Ṭonlıġuñı hem daḫı arturayum

Vaḥşī didi imdi bañа bir kişi
Yoldaş olsun illā olsun er kişi

A 216a Ḥamzaya ḳarşu öñinde söylesün
Sögsün añа cenge daʿvet eylesün

7335 Ḥamza maġrūrdur beġāyet özine
Ḳaṣd ider kim ṭuş olursa gözine

M 214a Ceng içinde ardına baḳmaz yaḳīn
Çünkim añа meşġūl ola ol hemīn

Ben ardından anuñ bir ḥarbe añа[1]
Urayum kim görenler ḳala ṭañа

Pes Ṣabāʿ adlu bir it ṭurdı hemīn
Geldi Hindūnuñ ḳatına ol laʿīn

Didi ḫatun ne virürsin sen bañа
Varuban ceng ider-isem ben añа

7340 Didi Hindū ne dilerseñ vireyüm
Ne dilersin dilegil bir göreyüm

Hindūnuñ ardında iki māh-rū
Ḫūb ḳaravaşlar dururdı müşg-bū

7331 kim: İ nüshasında yoktur.
7332 bir ḫūb: ḫūb M; ḫūb: ḫoş A. // hem daḫı: daḫı hem M.
7333 illā: bañа A, M.
7334 öñinde: öñünde A, M, İ.
7335 özine: özüne A, İ. // ṭuş: dūş İ; gözine: gözüne A.
7336 Çünkim: Çünki M, İ; ola: olsun İ.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
7337 ardından anuñ: anuñ ardından M; ardından: ardınca İ.
7338 Ṣabāʿ adlu: ardırdan İ; ṭurdı: durdı İ. // Hindīnüñ: Hindūnuñ A, M.
7339 ḫatun: ḫatuna İ; sen bañа: bañа sen İ. // ben añа: añа ben İ.
7340 Hindū: Hindī İ. // dilersin: dilerseñ M, İ.
7341 Hindūnuñ: Hindīnüñ İ. // Ḫūb: İ nüshasında yoktur; dururdı: ṭururdı İ; müşk: mişk A.

Didi virgil şunlaruñ birin bañа
Hindū didi ikisin daḫı sañа

Pes ikisi daḫı bile vardılar
Ceng içinde Ḥamzayı çün gördiler

Vaḥşī ardından ṭolandı Ḥamzanuñ
Ol Ṣabāʿ vardı öñinde hem anuñ

7345 Ḥamzaya ḳarşu ḳatı söz söyledi
Çün ḳaḳıdı Ḥamza ḥamle eyledi

Bir ḳılıç urdı añа irdi hemīn
Düşdi iki pāre oldı ol laʿīn

Buldı furṣat Vaḥşī ardından hemān
Urdı bir ḥarbe-y-le virmedi emān

İki ṭalunuñ ortasına irdi[1]
İnüp yüregini baġrını yardı

Çünki urdı ḥarbesini ol laʿīn
Döndi ḳaçdı durmadı daḫı hemīn

7350 Çünki zaḫm irişdi Ḥamza pehlevān
Döndi bir kez ardına baḳdı hemān

A 216b, Pes yıḳıldı cānı gitdi ḥażrete
İ 143a Ḥūrīler aldı iletdi cennete

Vaḥşī döndi geldi yine ol laʿīn
Ḥarbesini çekdi aldı ol hemīn

M 214b Hindū geldi gördi Ḥamza pehlevān
Kim yatur başdan ayaġa ġarḳa ḳan

7342 Hindū: Hindī İ.
7344 ardından: ardında M; ṭolandı: ṭolaşdı A. // Ṣabāʿ: Ṣabāḥ İ; öñinde çün anuñ: öñünden Ḥamzanuñ İ.
7345 ḳatı söz: çoḳ küfürler M. // Çün: Pes İ.
7346 iki: düşdi M.
1 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
7348 İnüp: Anuñ M.
7349 Çünki: Çünkim İ; ḥarbesini: ḥarbesin M. // durmadı: ṭurmadı İ; daḫı: İ nüshasında yoktur.
7350 zaḫm: A nüshasında yoktur, zaḥm M. // bir: bu M.
7351 Ḥūrīler: Ḥūriler A; iletdi: irişdi M.
7352 hemīn: laʿīn İ.
7353 Hindū: Hindī İ. //ġarḳa: ḳara M.

Cānını raḥmet meleklerine ol
Teslīm idüp eylemiş Firdevse yol

7355 Çekdi ḫançer yardı ḳarnını anuñ
Pes çıḳardı baġrını ol Ḥamzanuñ

Bir parasın kesdi atdı aġzına
Kim yine ṭaş oldı ṭurdı boġzına

Pes çıḳardı ṭaşıra atdı anı
Aldı içdi bir avuç pes ḳanını

Sürdi ḳanın yüzine ellerine
Hem daḫı sürdi birez ḳollarına

Ol edepsüz ḳulaġını burnını
Kesdi yardı ṭaşra dökdi ḳarnını

7360 Kim anuñ atasını ḳardaşını
Cengde öldürmiş-idi Ḥamza anı

Rāvī eydür ṣoñra Hindū her gice
Kendüyi düşde görürdi ol nice

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Ḳılurlar pāre pāre ḳılıç-ıla
Alur cānın virür ol acı-y-ıla

Dirilür yine öldürürler anı
Çıḳardı acı-y-ıla ṭatlu cānı

Uyıduḳca görürdi çün bu ḥāli
ʿAẕāb-ıla geçerdi māh u sālı

7356 atdı: andan İ. // Kim: İ nüshasında yok; ṭurdı: anuñ A, M; boġzına: bağrına A, M, boğazına İ.
7357 ṭaşıra: ṭaşraya İ.
7358 yüzine: yüzüne M.
7359 burnını: burnunı A. // ṭaşra: ṭaşıra M; ḳarnını: ḳanını A, ḳanı M.
7360 atasını ḳardaşını: ḳardaşını atasını M.
7361 Hindū: Hindī İ. // ol: M nüshasında yoktur, dir İ.
7362 Ḳılurlar: Ḳılurlardı M. // Alur: Olur İ; cānın: cānını M, İ.
7363 yine: gine A.
7364 uyıduḳca: Uyudukca M; çün: M ve İ nüshalarında yoktur.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7365 Kesdi ʿavretler şehīdler burnını
Hem ḳulaġın düzdiler ipe anı

Aṣdılar boyunlarına her biri
İpler-ile ḳulaġı burunları

Öykeleri kāfirüñ uçdı birez
Döndi andan girüye göçdi birez

A 217a Pes Resūlu'llāh didi ʿammum ḳanı
Tīz buluñ ḳanda-durur gelsün anı

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Segirdürler iki kişi giderler
Ki ceng yirlerini teftīş iderler

7370 M 215a Görürler Ḥamzayı anda bulurlar
Diyemezler gelüp anda ḳalurlar

Resūlu'llāha teşvīş ḥāṣıl oldı
Didi tīz bir görüñ ʿammuma n'oldı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Pes ʿAlī daḫı segirtdi bir yola
Bir niçe ādem daḫı gitdi bile

Vardı gördi Ḥamzayı ölmiş yatur
Ḳanına ġarḳa şehīd olmış yatur

Hindū daḫı eyle güstāḫlıḳ añа
Eylemiş gördi anı ḳaldı ṭañа

7365 Kesdi: Kesdiler M; şehīdler: şehīd M; burnını: burnunı A.
7367 girüye: giriye M; birez: bu kez M.
7368 Tīz: Tiz A, M; ḳanda-durur: ḳandadur İ.
7370 anda bulurlar: bulurlar anda A; Görürler Ḥamzayı anda bulurlar: Bulurlar Ḥamza anda görürler İ. // gelüp: baḳup A; anda ḳalurlar: ḳalurlar anda A.
7371 tīz bir: bir tiz M; tīz: tiz A; görüñ ʿammuma: ʿammuma görüñ M, ʿammumı İ.
7372 niçe: nice M, İ.
7373 Ḳanına ġarḳa: Ḳana ġarḳ olup A, M.
7374 Hindū: Hindī İ; eyle: öyle İ.

7375 İndi atdan aġladı āh eyledi
Dā'imā ḳorḳar-ıdum bundan didi

İ 143b Ceng içinde ardına baḳmaz-ıdı
Maġrūr-ıdı kimseden ḳorḳmaz-ıdı

Yüzini urdı yüzine aġladı
Ḳomayam ben ḳanuñı ʿammu didi

Pes didi Peyġāmbere işbu işi
Niçe diye bile imdi bir kişi

Maṣlaḥat oldur ki Ḥassāna varuñ
Ḳanda-y-ısa anı bunda irgürüñ

7380 Ḥażret-i Peyġāmbere medḥ oḳısun
Medḥ içinde işbu ḥāli hem disün

Vardılar Ḥassānı Ḳaʿbı buldılar
Ol ikisi daḫı bile geldiler

Ḥamzayı çün gördiler aġlaşdılar[1]
Dört yanından işidenler üşdiler

Şāh-ı merdān didi ṭap aġlañ ṭuruñ
Her birüñüz bir söze bünyād uruñ

Ḥażret-i Peyġāmberi medḥ eyleñüz
Medḥ içinde hem bu ḥāli söyleñüz

7385 A 217b Ḥamzayı öldi dimekden nā-gehān[2]
Medḥ içinde eylemek yigdür beyān

Her birisi bir ḳaṣīde söyledi
Varuban Peyġāmbere ʿarż eyledi

Çün Resūlu'llāh işitdi ol sözi
Āh ḳıldı yaş-ıla ṭoldı gözi

7375 bundan: andan A.
7377 Yüzini: Yüzüni A, M.
1 Bu beyit M nüshasında yoktur.
7382 yanından: yanında İ.
7383 ṭap: ṭālib M.
7384 Peyġāmberi: Peyġambere M.
2 Bu beyt M nüshasında yoktur.
7385 beyān (Berlin 205a): ʿayān A, M, İ.
7387 ol: bu A.

Durdılar aṣḥābı-y-ıla vardılar
Ḥamzayı ol resme ölmiş gördiler

M 215b Ol mubārek gözlerinden aḳdı yaş
Ol gün anda aġladı ṭaġ-ıla ṭaş

7390 Çün Resūlu'llāhı giryān gördiler
Cümle mü'minler fiġāna girdiler

Yir gök ehli ol gün anda aġladı
Yandı mü'minler yüregin ṭaġladı

Aġladı ol gün zemīn-ile zamān
Ol Resūl aġladuġı-çün bī-gümān

Cümle mü'min oldı giryān aġladı
Ḥamza içün anda ḥayvān aġladı

Pes Resūlu'llāh didi kim ḥükm anuñ
Bu varacaḳ yolı-durur cümlenüñ

7395 Didi yā ʿammu melūl oldum ḳatı
Kāfire göñlümde kīn ḳıldum ḳatı

Ḥaḳ Taʿālā ger baña nuṣret vire
Kim Ḳureyş üzre benüm ḥükmüm ire

Ol Ḳureyşüñ beglerinden yitmişin
Ben senüñ-çün öldürem kesem başın

Ben senüñ ḳanın ḳomazam anlara
Ger ölüm irerse ol azġunlara

Döndi didi ʿammumı anda Resūl
Gömmez-idüm ʿammum olmasa melūl

7400 Ḳor-ıdum kim ḳurt ḳuş anı yir-idi
Kim anuñ ḥaḳḳında ol yigdür didi

7388 Durdılar: Ṭurdılar İ; aṣḥābı: aṣḥāblar İ. // ol resme ölmiş: ölmiş yatur çün A, M.
7389 Ol: Hem A.
7391 ol gün anda: anda ol gün A. // Yandı: Yaḳdı M.
7393 oldı: āh ḳıldı M.
7394 yolı-durur: yolıdur İ.
7395 Didi yā ʿammu: Yā ʿamu didi A. // ḳıldum (Berlin 205a): dutdum A, ṭutdum M, İ.
7396 Taʿālā: Taʿālā ʿazze M.
7398 ḳanın: ḳanuñ A.
7400 Ḳor-ıdum: Ḳordum M; kim: anda İ; ḳurt: ḳurd A, M, ḳurd u İ; anı: anda M, kim İ. // didi: idi İ.

İ 144a Ol kim aṣlı-dı kim oldur rūḥ-ı pāk
Virdi Firdevse ulaşdı ḳaldı ḫāk

A 218a Pes yidi tekbīr-ile ḳıldı namāz
Ḥamzanuñ üstine ol ḳıldı niyāz

Hem buyurdı ol şehīd olmışları[1]
Divşirür andaġı ol ölmişleri

Ḥamzanuñ ardında ṣaf ṣaf ol Resūl
Ḳodurup ḳıldı namāz anlara ol

7405 Yitmiş iki kez namāz anda tamām
Ḥamzanuñ üstine ḳıldı ol imām

M 216a Pes şehīd olduġı yirde ḳabrini
Ḳazduruban ḳodılar anda anı

Hem buyurdı ol şehīd olanları
Gömdiler yirlü yirinde anları

Eginlerinde ḳanlu ṭonları-la[2]
Yumadılar ḳodılar ḳanları-la

Cebrā'īl geldi didi kim yā Resūl
Ḥamza içün olmaġıl igen melūl

7410 Yidi göklerde adı Ḥaḳ arslanı
Hem Resūl arslanı yazdılar anı

Hem didi yarın ḳıyāmet ḳopıcaḳ
Bu ölenler hep tamāmet ḳopıcaḳ

7401 aṣlı-dı kim oldur: aṣlı nūr-durur ol A, M. // Virdi: Vardı A, M; ulaşdı: irişdi A, M; ḳaldı: ḳıldı İ; ḫāk: çāk İ.
7402 üstine: üstüne A, M, İ; ḳıldı niyāz (Berlin 205b): deryā-yı rāz A, M, İ.

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.

7403 Hem: Pes M. // Divşirür: Düşürüp M; andaġı ol: anda andaġı M.
7404 Ḳodurup: Ḳurup M. // anlara ol: anda Resūl A, M.
7405 üstine: üstüne A, M, İ; ol imām: tamām M.
7406 yirde: yire M.
7407 Hem: Pes M.

2 Bu beytin vezni "mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün"dür.

7410 göklerde adı: gökde adını İ; arslanı: aṣlanı A, M, arṣlanı İ. // arslanı: aṣlanı A, M, arṣlanı İ.
7411 ḳopıcaḳ: ḳopucaḳ M. // hep: hem İ; ḳopıcaḳ: ḳopucaḳ M.

Bu şehīdler şöyle ḳanlu ṭurısar
Ḥażrete bu resme ḳanlu varısar

Ellerinde her birinüñ yaraġı
Şöyle ṣankim ceng iderler bayaġı

Ḳanlarınuñ rengi gerçi ḳan ola
İlle ḳoḳusı ṣanasın cān ola

7415 Döndi andan ṣaġlıġ-ıla Muṣṭafā
Şehre geldi bilesince Murtażā

Gelmiş-idi öñce şeyṭān-ı laʿīn
Öldi Peyġāmber dimiş-idi yaḳīn

Bed-ṣıfatlu melʿūn anda söyledi[1]
İşiden girçek ṣanup key aġladı

İllā melʿūnuñ didügi olmadı[2]
Ḥaḳ Taʿālā ḥabībini ṣaḳladı

Muṣṭafānuñ ehli müʾminler bile
Aġlaşuban otururdı yas-ıla

7420 Resūli çünki gördiler selāmet[3]
Sevindi cümle şād oldı tamāmet

A 218b Pes ʿArab leşkerleri dirildiler
Dört yañadan çoḳ çeriler geldiler

Kim olar hep yardıma gelmiş-idi
İllā irişemeyüp ḳalmış-ıdı

7412 ṭurısar: durısar M, İ.
7413 Şöyle ṣankim: Ṣanki şöyle M.
7414 İlle: İllā M, İ.
1 Bu beyit A ve İ nüshalarında yoktur.
7417 key: M nüshasında yoktur.
2 Bu beyit A ve İ nüshalarında yoktur.
7418 İllā: İllā kim M.
7419 yas: vāy A, M.
3 Bu beytin vezni "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün"dür.
7420 Sevindi: Sevindiler İ.
7421 ʿArab: ʿArablar M.
7422 olar: ulular cümle M; yardıma (Berlin 205b): dīne A, M, İ; gelmiş-idi: gelmişler-idi A, M. // İllā irişemeyüp (Berlin 205b): İrmeyüp illā ki A, Kim irişmeyüp M, İllā irişmeyüp pes İ.

M 216b Pes didiler yine dönüñ varalum[1]
Gitdi mi kāfir durur mı görelüm

Gitmedilerse yine ceng idelüm
Giñ cihānı anlara teng idelüm

7425 Göçdi Peyġāmber yine andan hemān
Kāfirüñ ardına düşdi bir zamān

Bir iki menzil gidicek gördiler
Ḳarşudan bir kişi gelür ṭurdılar

Ṣordılar ol kişiye kāfirleri
Ol didi kim döndi gitdi ol çeri

Kāfirüñ çün gitdügini bildiler
Dönüp andan yine şehre geldiler

Rāvī eydür yitmiş āyet ol zamān
Bu Uḥud cengi-çün indi bī-gümān

7430 İ 144b İsteyenler tefsīr içinde bulur
Yiri degül burada söz çoḳ olur

Burada bu ḳıṣṣayı ḳılduḳ tamām
Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām

Āline evlādına aṣḥābına[2]
Çār-ı yār Enṣārına etbāʿına

Oḳıyanı yazanı diñleyeni[3]
Raḥmetüñle yarlıġaġıl yā Ġanī

Ger dilersiz bu duʿā olur ḳabūl[4]
Fātiḥa didüm oḳıñ olmañ melūl

---

1 Bu beyit İ nüshasında yoktur.
7423 durur: ṭurur A.
7424 Gitmedilerse: Pes didiler kim İ; yine: M nüshasında yoktur.
7425 andan hemān: oldı revān İ.
7426 ṭurdılar: ṣordılar A, gördiler M.
7428 bildiler: gördiler A, M.
7430 çoḳ: çoġ İ.
7431 ḳıṣṣayı ḳılduḳ: hem oldı İ. // selām: tamām A.

2 Bu beyit M ve İ nüshalarında yoktur.
7432 Āline: Hem daḥı Āline M. // Çār-ı yār: Tābiʿīn çār-ı yār M.

3 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.

4 Bu beyit A ve M nüshalarında yoktur.